TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ
TERCÜME-İ ENÎSÜ'L- 'ÂRİFÎN
(Giriş- İnceleme-Metin-Dizin)

Neşe AYDIN KARAASLAN

(Doktora Tezi)

Eskişehir, 2020

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ
TERCÜME-İ ENÎSÜ'L-'ÂRİFÎN
(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

Neşe AYDIN KARAASLAN

T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

Eskişehir, 2020

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Neşe AYDIN KARAASLAN tarafından hazırlanan "TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENÎSÜ'L-'ÂRİFÎN (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)" başlıklı bu çalışma …/…/2020 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan …….

Prof. Dr. Leylâ KARAHAN

Üye ……

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

(Danışman)

Üye …….

Prof. Dr. Can ÖZGÜR

Üye …….

Doç. Dr. Dilek ERENOĞLU ATAİZİ

Üye …….

Doç. Dr. Cüneyt AKIN

ONAY

(İmza)

Prof. Dr. Mesut ERŞAN

Enstitü Müdürü

.../2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Neşe AYDIN KARAASLAN

ÖZET

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENÎSÜ'L-'ÂRİFÎN

(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

KARAASLAN AYDIN, Neşe

Doktora, 2020

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Bu çalışmada 16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından kaleme alınan Tercüme-i Enîsü'l-'Ârif în adlı eser incelenmiştir. Çalışmamızda eserin bilinen nüshaları arasından Millet Yazma Eserler Kütüphanesi AEsry 1024 arşiv numarası ile kayıtlı nüsha esas alınmıştır.

Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn üzerine yapılacak olan bu çalışmada eser, eserin müellifi, nüshalar hakkında bilgilerin verildiği birinci bölümünden sonra üç bölüm bulunmaktadır. "İnceleme" bölümünde söz dizimsel inceleme yapılmıştır. "Metin" bölümünde metin çeviriyazı işaretleriyle Latin harflerine aktarılmıştır. "Dizin" bölümünde ise metinde geçen bütün sözcükler yapıları dikkate alınarak bir dizin programı (Turk soz Diz) yardımıyla dizilmiş ve bağlamlarına bakılarak anlamları verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn, 16.yüzyıl, Söz Dizimsel İnceleme

ABSTRACT

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENÎSÜ'L-'ÂRİFÎN

(Introduction- Review-Text -Directory)

KARAASLAN AYDIN, Neşe

Doctorate, 2020

Field of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Erdoğan BOZ

In this study, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn , a manuscript written by Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, 16th century is examined. From the specified copies of the manuscript, the study has been based on the copy recorded with code AEsry 1024 in Millet Manuscript Library.

This study over Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn contains three sections following the introduction part which involves information about the manuscript, its author and its copies.

In the "Review" section, sentences have been syntactically classified according to their structure, semantic properties, verb types and argument arrangements. In the "Text" section, the relevant copy of the manuscript has been adapted to Latin alphabet via transcription and its facsimile has been presented. In the "Directory" section, words have been aligned according to their meaning(s) helped by (Turk soz Diz) as used in the articles of the manuscript.

Keywords: Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn , 16th century, syntactical review.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ ..... **x**
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ ..... **xi**
ÖNSÖZ ..... **xii**

BİRİNCİ BÖLÜM
1.GİRİŞ

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI **2**
1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ **2**
1.3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ **2**
1.4. MÜELLİF HAKKINDA **3**
1.4.1.Divân 3
1.4.2.Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi 3
1.4.3.Münşe'at 4
1.4.4.Heves-nâme 4
1.4.5.Kûs-nâme 4
1.5.ESER HAKKINDA (Tercüme-i Enîsü'l -'Ârifîn) **4**
1.5.1.Eserin Adı, İçeriği 4
1.5.2.Eserin Nüshaları 4

İKİNCİ BÖLÜM
2.İNCELEME

2.1.SÖZ DİZİMSEL İNCELEME **7**
2.1.1.Yapısına Göre Tümceler 7
2.1.1.1.Enīsü'l- Arifîn'de Ki(m)'li Tümce Yapıları 8
2.1.1.1.1.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesi Konumunda Bulunması 8
2.1.1.1.2.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesini Açıklayıcısı Durumunda Bulunması 23

2.1.1.1.3.İç İçe Birleşik Ki(m)'Li Tümcelerde Yardımcı Tümcelerin, Hem Temel Tümcenin Bir Ögesi Olması Hem De Bir Ögenin Açıklayıcı Konumunda Bulunması 30
2.1.1.1.4.Ẓirā ki ve Tā ki İle Bağlanmış Tümceler 43
2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Tümceler 45
2.1.2.1. Ad Tümcesi 45
2.1.2.2. Eylem Tümcesi 45
2.1.2.2.1. Basit Eylemlerle Kurulan Tümceler 46
2.1.2.2.2. Birleşik Eylemlerle Kurulan Tümceler (Ad+Yardımcı Eylem) 46
2.1.3. Anlamına Göre Tümceler 47
2.1.3.1. Olumlu Tümce 47
2.1.3.2. Olumsuz Tümce 48
2.1.3.2.1. Eylemlerde-{mA} Olumsuzluk Biçimbirimiyle Yapılanlar 48
2.1.3.2.2. Adlarda 'degül' İlgeci ile Yapılanlar 48
2.1.3.3.Soru Tümcesi 49
2.1.3.3.1. Soru Biçimbirimi +{mı} İle Yapılan Soru Tümceleri 49
2.1.3.3.2. Soru Adılı 'kim' ile Yapılan Soru Tümceleri 49
2.1.3.3.3. Soru Sözcüğü 'ne' ile Yapılan Soru Tümceleri 49
2.1.3.3.4. Soru Adılı 'ḳa(n)' ile Yapılan Soru Tümceleri 50
2.1.3.3.5. Soru Sözcüğü 'niçün' ile Yapılan Soru Tümceleri 50
2.1.3.3.6. Soru Sözcüğü 'neden' ile Yapılan Soru Tümceleri 50
2.1.3.3.7. Soru Sözcüğü 'nice' ile Yapılan Soru Tümceleri 50
2.1.4. Yüklemin Yerine Göre Tümceler 51
2.1.4.1. Düz (Kurallı) Tümce 51
2.1.4.2. Devrik Tümce 51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ÇEVİRİYAZI

3.1.ÇEVİRİYAZILI METİN OLUŞTURMA ESASLARI 54
3.2. ÇEVİRİYAZILI METİN 55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.DİZİN

4.1. DİZİN OLUŞTURMA ESASLARI 249

4.2. DİZİN 250

SONUÇ 621

KAYNAKÇA 623

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s̱	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z̲, d̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

[…]	: Birleşik tümcede temel tümce sınırı
/	: Veya anlamında değişke belirtir
{…}	: Biçimbirimlerin toplu soyut biçimi
…	: Tümcelerde yüklem dışı diğer ögeler
⸢…⸣	: İçteki ki'li tümce sınırı
(…)	: Biçimbirimlerde değişke
A	: [a, e] değişkeleri
i	: Birinci tümcenin ögesi
ii	: İkinci tümcenin ögesi
iii	: Üçüncü tümcenin ögesi
iv	: Dördüncü tümcenin ögesi
Ø	: İşaretsiz işlevler
Ö	: Özne
T	: Tümleç
v	: Beşinci tümcenin ögesi
Y	: Yüklem
Yt	: Temel yüklem
Yy	: Yardımcı yüklem

ÖNSÖZ

Batı Türkçesi, Oğuz Türkçesi lehçelerini kapsayan bir terimdir. XIII-XV. yüzyıllarda Selçuklu ve Osmanlı coğrafyasında konuşulan Oğuz Türkçesine dayalı Batı Türkçesi, 16. yüzyıl itibarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi alandaki başarılarına paralel olarak Arapça ve Farsçadan alınan bilim, din, edebiyat ve kültür alanlarına ait dil malzemeleriyle sürekli zenginleşen çok güçlü anlatım özelliklerine sahip bir medeniyet dili hâline gelmiştir. Arapça ve Farsça ile olan irtibatın artmasıyla dilin gelişimi farklı bir boyutta seyretmeye başlamıştır. İşte bu sebeple geçiş dönemi olan 16.yüzyıla ait eserler üzerine yapılan dil çalışmalarının önemi büyüktür.

Bu döneminin değerli şahsiyetlerinden biri de Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'dir (1452-1515). Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye ait olan ve dönem özelliklerini yansıtan Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn isimli eser hakkında şu ana kadar herhangi bir akademik çalışma yapılmamıştır. Yeteri kadar çalışmanın bulunmadığı geçiş döneminde dil özelliklerini doğrudan yansıtabilen eserlerin incelenmesi önem arz etmektedir. Batı Türkçesinin seyrinin takibi açısından dilsel birimlerin gelişim evrelerinin ortaya çıkarılmasında bu eserdeki dil verilerinin önemi büyüktür.

Doktora tezi olarak hazırlamış olduğumuz Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn adlı eserin bilim ve kültür dünyasına kazandırılması bu çalışmanın en önemli kazancıdır.

Doktora eğitimim süresince her zaman her konuda bana destek olan, fikirlerini benden esirgemeyen çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Erdoğan BOZ'a, çalışma boyunca bilgi, birikim ve tecrübeleriyle desteklerini gördüğüm saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Leylâ KARAHAN ve Doç. Dr. Dilek ERENOĞLU ATAİZİ' ye bu süreçte hep yanımda olan ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Şerife SAZAK' a,

Desteğiyle güç veren, her durumda yanımda olan annem Hanife AYDIN' a babam Mehmet AYDIN'a kardeşim Seçil ÖZALTIN'a ve değerli eşim Hakan KARAASLAN'a çok teşekkür ederim.

Neşe AYDIN KARAASLAN

Temmuz 2020-Eskişehir

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından kaleme alınan Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn isimli eser üzerine yapılacak bu çalışmada, metin, dizin ve eserin dil özelliklerinin ortaya konmasıyla, bilim dünyasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Dil tarihimizde edebî ve kültürel nitelik taşıyan eserlerin incelenmesi döneminin dil özelliklerinin tespiti bakımından önemlidir; ayrıca yeteri kadar çalışmanın bulunmadığı bu dönemin dil verilerinin ortaya konulabilmesi bu tip eserlerdeki dil verilerine bağlıdır.

1.3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Tercüme-i Enîsü'l- 'Ârifîn üzerine yapılan bu çalışma dört bölümden oluşacaktır. Birinci bölüm müellif, eserin adı, nüshalar hakkında bilgileri içermektedir. İkinci bölüm "İnceleme"dir. Bu bölümde söz dizimsel inceleme yapılmıştır. Üçüncü bölüm "Çeviriyazılı Metin" dir . Metin, çeviriyazı işaretleri ile Latin harflerine aktarılmış, noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Metin içerisinde geçen ayet ve Arapça ibareler Arap harfleri ile yazılmıştır. Geçtiği sayfanın altındaki dipnotlarda ayet ve Arapça ibarelerin anlamları ayrıca belirtilmiştir. Dördüncü bölüm "Dizin" bölümüdür. Bu kısımda bütün sözcükler yapıları dikkate alınarak bir dizin programı (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) yardımıyla alfabetik olarak dizilmiştir. Birleşik yapıdaki adlar ile Arapça ve Farsça tamlamalar madde başı olarak, birleşik eylemler iç madde olarak verilmiştir. Sözcüklerin metindeki anlamları temel alınmıştır. Madde başı sözcüklerin ait olduğu diller parantez içerisinde kısaltmalar şeklindedir.

1.4. MÜELLİF HAKKINDA

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi Amasya'da doğmuştur. Doğum tarihi 1452 olarak bilinmektedir. Asil bir aileye mensup olan Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin soyu hakkında tek kaynak Hüseyin Hüsameddin'in Nişancılar Durağı adlı eseridir (Akpınar, 1972: 63). Babası Amasya'da Bayezit'in şehzadeliği zamanında bir müddet defterdar olarak görev yapan Tâcî Bey'dir (Ergun, 1938: C.2).

İlköğrenimini babasının yanında Amasya'da yüksek öğrenimini İstanbul'dan daha çok Bursa'da tamamlamıştır. Devrin değerli şahsiyetlerinden ders almıştır. Devlet idaresinde önemli görevlerde bulunan Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi I.Selim döneminde yeniçerilerin ayaklanmasıyla iftiraya uğramış, I. Selim tarafından 1515 yılında idam ettirilmiştir. Mezarı Balat'da bulunmaktadır (Erünsal, 2010).

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi dönemin önemli bir devlet adamı olmasının yanısıra değerli bir âlim ve sanatkârdır. Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye ait olan eserler şunlardır:

1.4.1.Divân

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin Divân'ı, İsmail Erünsal tarafından tespit edilen sekiz nüshasının yedisinin karşılaştırılması suretiyle tenkitli metin olarak hazırlanmış ve şairin hayatının, edebi kişiliğinin, diğer eserlerinin ve Divânı'nın incelenmesinin de yer aldığı çalışma İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları arasında (İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, Yayın No: 3103) yayımlanmıştır.

1.4.2.Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi

İstanbul'un fethini anlatan bu eserde Arapça, Farsça ve Türkçe beyitler, ayetler ve hadisler vardır. Erünsal'a göre çok yerel bir üslupla yazılmış olan eser 16. yüzyıl nesrinin en güzel örneklerinden biridir.

1.4.3.Münşe'at

Bütün kaynaklar Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin inşadaki başarısından ve bu alanda getirdiği yeniliklerden bahsetmekte ve bazıları bu nedenle münşeat sahibi olduğunu bildirmektedir. Eser bulunamamıştır.

1.4.4.Heves-nâme

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin bütün kaynaklarca en beğenilen eseridir. 3810 beyittir. Eser Erünsal'a göre nazım tekniği, üslubu ve muhtevasıyla orijinal ve başarılı bir eserdir. Eser yayımlanmıştır (Necati Sungur, Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Heves-nâme, TDK Yayınları, 2006).

1.4.5.Kûs-nâme

Bu eser bulunamamıştır.

1.5.ESER HAKKINDA (Tercüme-i Enîsü'l -'Ârifîn)

1.5.1.Eserin Adı, İçeriği

Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn adını taşıyan eser, günümüz Türkçesine "Ariflerin Dostluğu" olarak aktarılabilir. Eserin Farsçadan Türkçeye tercüme edildiğini belirten kısım metinde (3a) 'da verilmektedir.

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, eserin girişinde bu tercümeyi Hâdim Ali Paşa'nın isteği üzerine yaptığını ifade etmektedir. Giriş kısmının süslü üslubuna karşın asıl metnin tercümesi daha sade bir dille yazılmıştır. Her biri ahlakın bir yönünü ele alan 15 bölümden meydana gelen eser, çeşitli olaylar karşısında verilebilecek doğru ya da yanlış tepkilerin küçük ibret öyküleri biçiminde bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Eserin tercüme edildiği tarih belli olmayıp sadece Ali Paşa'nın İkinci Beyazıt zamanında sadrazamlık yaptığı dönemde yazıldığı düşünülmektedir. Erünsal, Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin Mevlânâ Şükrullah'ın aynı isimli eserinin Farsçadan tercümesi olan bu çalışmasından, kaynaklar arasında yalnızca Katip Çelebi'nin Keşfü'z Zünûnu'nda bahsedildiğini belirtir (Erünsal, 2010).

1.5.2.Eserin Nüshaları

i. Millet Yazma Eserler Kütüphanesi

Eserin bu çalışmaya konu olan nüshasıdır. Demirbaş numarası AEsry 1024 şeklinde belirtilen nüsha 210*150 mm ebatlarındadır. 97 varaktan oluşan eserin her sayfasında 1b sayfası dışında (bu sayfada 12 satır) 15 satır bulunmaktadır. 1b-2b'de hamdele, salveleden ve dört halifenin övgüsünden sonra sebeb-i tercüme-i kitap bölümüne geçilir ve 5a-b'de eserin

bölümleri verilir ve eser başlar. Eserde 15 bab vardır. Cilt sırt kısmından ve kenarlarından yıpranmış durumdadır.

ii. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

T.834 17 satır ve 77 varaktan oluşmaktadır. 76-77. varaklarda şiir bulunmaktadır. Harekesizdir. Bab sayısı 15'dir.

T.3593 17 satır ve 160 varaktan oluşmaktadır. Bu nüshada 3 ayrı eser vardır . 2-30 varak arası Hadis-i Erba'in, 31-109 varaklar arası Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn 110-160 varaklar arası Risale'i Nevâi'uşşâk (110-160) bulunmaktadır. Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn harekesizdir. Bab sayısı 15'dir Cilt sırt kısmından ve kenarlarından yıpranmış durumdadır.

T.3393 19 satır ve 60 varaktan oluşmaktadır. Harekesizdir. Bab sayısı 15'dir.

iii. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu

Demirbaş numarası 1825 şeklinde belirtilen nüsha 205*145 mm ebatlarındadır. Eserin giriş bölümünde diğer nüshalardan farklı olarak şiirler bulunmaktadır, şiirlerin ardından babların tanıtımına geçilmektedir. Okunabilir ve temiz bir nüshadır.

iv. Konya Yazma Eserler Müzesi

Demirbaş numarası 1643/1şeklinde belirtilen nüsha 205*140 mm ebatlarındadır. Nesih ile yazılmıştır. Eserin giriş bölümü bulunmamaktadır. Eser babların tanıtımıyla başlar. Nüshanın ön ve arka kapaklarında çeşitli tarihler ve hesaplamalar bulunmaktadır. Okunabilir ve temiz bir nüshadır.

v. Londra British Museum

Demirbaş numarası Or. Nr. 8016 ve Or. 8995 olan nüshalara ulaşılamamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNCELEME

2.1.SÖZ DİZİMSEL İNCELEME

Enīsü'l- Arīfin üzerinde yapılacak olan söz dizimsel inceleme, 'tümce türleri' ile sınırlandırılmıştır, söz öbekleri inceleme dışında bırakılmıştır.

Tümce türleri kendi içinde dört başlık altında incelenecektir.

- Yapısına göre tümceler
- Yüklemin türüne göre tümceler
- Yüklemin anlamına göre tümceler
- Yüklemin yerine göre tümceler

2.1.1.Yapısına Göre Tümceler

Söz diziminde tümce yapılarına ilişkin incelemelerde yapılarına göre tümceler genellikle **basit, birleşik ve karmaşık tümce** olarak üç alt başlıkta incelenmektedir. Basit tümceler içinde tek yüklem barındıran tümceler olurken birleşik tümcelerde birden çok yüklem bulunmakta ve bu yüklemlerden biri yardımcı tümcenin yüklemi diğeri ise temel tümcenin yüklemi olmaktadır. Birleşik tümceler genellikle **şartlı birleşik tümce, iç içe birleşik tümce ve ki'li birleşik tümce** olarak üç alt başlıkta incelenmektedir. **Karmaşık tümce** ise birden çok tümce yapısının iç içe olduğu tümce türü olarak kabul edilmektedir.

Bu tasnifin yanında ayrıca **sıralanışına göre tümce t**asnifleri de yapılmış ve bağlaçlarla birbirine bağlanan tümcelere **bağlı tümce**, bununla birlikte art arda sıralanan ve aralarında bir anlam bağı olup öge bağı olan veya olmayan tümceler de **bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı tümce** olarak ikiye ayrılmıştır (Gülsevin, 2020).

Burada yapılacak incelemede metnin özelliğine bağlı olarak yalnızca **ki(m)'li tümce** yapıları incelenecektir. Enīsü'l- Arifīn mensur bir metindir ve söz dizimi incelemesine oldukça uygundur. Metinde ki(m)'li tümce yapıları oldukça fazladır. Bu nedenle metin hakkında yeteri kader malzeme verebileceği düşüncesiyle ilk elli yaprağında geçen ki(m)'li tümcelerin 'seyreltilmiş tarama yöntemiyle' seçilmesine karar verilmiştir. Ki(m)'li tümceler yanında **gerek(dür) ki, vācibdür ki, zīrā ki, tā ki** gibi bağlaçlar ile kurulmuş tümceler de taramaya dâhil edilmiştir.

Enīsü'l- Arifīn bir öğüt kitabı niteliğindedir. Bu nedenle metnin neredeyse tamamı alıntılardan oluşmaktadır. Metinde *Hz. Allah, Hz. Peygamber, din büyükleri, padişahlar, felsefeciler, bilim insanları* vs.den yapılan sayısız alıntı vardır. Alıntı tümcelerinin önemli bir

kısmı ki'li tümcelerden oluşmaktadır. Bu tümcelerin genel yapısı **[… Yt{buyur-}ki (…) yaʿnī (…Yy)]** şeklinde formüle edilebilir. Bu yapıda ki(m)'li temel tümceden sonra Arapça veya Farsça orijinal metin gelmektedir. Bu metnin hemen ardından '**yaʿnī**' açıklama bağlacı ile metnin tercümesi verilmektedir. Tercüme edilen kısım, basit tümce olabildiği gibi karışık tümce yapısında da olabilmektedir. Bu ki(m)'li tümcelerin temel yüklemleri, eylem tümcelerinde *buyur- di-, eyit-, rivayet kıl-, sual et-, yaz-* vd. şeklindedir. Bu tip tümcelerde yardımcı tümce, temel tümcenin genellikle nesnesi konumunda bulunmaktadır.

Enīsü'l- Arifīn'de ayrıca tanımlama ve açıklamalar da ki(m)'li tümce tarzında verilmiştir. Bu tip tümcelerde yardımcı tümce, temel tümcenin yüklem, özne, nesne ve belirteç tümlecini açıklama görevindedir.

Önce 'kim' daha sonra giderek 'ki' ile kurulan birleşik tümceler, Türk Dilinin en erken devirlerinden itibaren görülmektedir. Eski Uygur Türkçesi metinlerinde tercümelerle ortaya çıkan bu yapının, Hint-Avrupa dillerinin etkisiyle geliştiği çok açıktır. Karahanlı Türkçesi ve tarihsel olarak onu takip eden devirlerde önce yaygın şekilde 'kim', sonra giderek Farsçanın etkisiyle bir süre 'kim' ve 'ki' birlikte ve nihayet 'ki' bu tip tümcelerin kurulmasında kullanılır olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Eski Anadolu Türkçesinde 'kim' ve 'ki' ile kurulan yapıların her ikisine de rastlanırken Osmanlı Türkçesinde 'kim' giderek terk edilmiş ve 'ki' bağlacı bu tip tümcelerde en yaygın şekliyle kullanılır olmuştur.

Ki(m)'li tümcelerdeki tümce yapısı, genellikle önce temel tümce sonra yardımcı tümce(ler) şeklindedir. Türkçe sondan işlevli bir dil olması dolayısıyla bu tip tümce kuruluşu onun ruhuna aykırıdır. Ancak her şey rağmen bu tip tümceler uzun yüzyıllar boyunca kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde bu tip tümcelerin kullanım sıklığı, önceki devirlere nazaran giderek düşmüştür (Tekin, 1992; Korkmaz, 1994; Karahan 2010).

2.1.1.1.Enīsü'l- Arifīn'de Ki(m)'li Tümce Yapıları

Ki(m)'li tümceler başlıca dört başlık altında incelenecektir.

2.1.1.1.1.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesi Konumunda Bulunması

Bu tip tümcelerde yardımcı tümce temel tümcenin bir ögesi konumundadır. Bu öge temel tümcenin öznesi, nesnesi, belirteç tümleci ve yüklemi olabilmektedir.

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **buyur-** eyleminin öznesinin *Hz. Allah, Hz. Peygamber ve Hz. Ali* olduğu görülmektedir.

1. […Yt "buyur-"] ki [(…) yaʿnī …Yy]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** ḫudā-ı ʿizz ü ʿalā ḳullarına ʿaḳıldan evlā bir nesne virmemişdür'

ii. 'efḍal'ül-beşer ḥażret-i peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden vehm ve ḫavf eylemek mebdeʾ-i küll-i ḥikmet ve menşeʾ-i cemīʿ-i maʿrifetdür' (8a/5)

iii. 'ḫudā-ı ʿazze ve celle kelām-ı mecīdinde ve furḳān-ı ḥamīdindebuyurmışdur **kim (…) yaʿnī** hevāya mütābaʿat dīne āfetdür' (8b/3)

iv. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** dillerüŋ efḍali ve ġāyet ekmeli doġru sözlü olmaḳdur' (9a/2)

v. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** tedbīr eylemek niṣf-ı maʿīşetdür.' (9a/10)

vi. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** müşāvereden evlā ve meşveretden aḳvā hīçbir iʿtimād idicek nesne yoḳ' (9b/11)

vii. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** ḥayā īmāndandur' (10a/11)

viii. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** ḥayā her ḥāle münāsib ve cemīʿ aḥvālde vācibdür' (10a/13)

ix. 'emīrü'l-müʾminīn ʿali kerrema'l-lāhu veche buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** şaḫṣ bilmedügi nesnelere mahż-ıʿadūdur'(20b/5)

x. 'resūlu'llāh buyurmışlardur **ki** (…) **yaʿnī** şīr ṭabīʿat taġyīr eyler' (46a/4)

2. […Yt "buyur-"] (ki) [(…)]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ve ardından tercümesi verilmemektedir. Kimi örneklerde **ki** bağlacı bulunmamaktadır. Ancak verilmiş olan orijinal metin ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'ḥażret-i ḥaḳḳ ʿazze ve celle ʿulemā ḥaḳḳında buyurmışdur **ki** (…)' (11b/12)

ii. 've daḫı buyurmışdur (…)' (11b/13)

iii. ‘ve bir yerde daḫı buyurmışdur (…)’ (11b/14)

iv. ‘ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī kelām-ı mecīdinde ve furḳān-ı ḥamīdinde buyurmışdur **ki (…)’** (28b/3)

v. ‘ḫudā-ı ʿazze ve celle buyurmışlardur **ki (…)’** (35b/10)

vi. ‘ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī ḥażretleri ḳurʾān-ı mecīdde buyurmışlardur **ki (…)’** (41a/1)

vii. ‘ḫudā-ı teʿālī ḥażretleri buyurmışdur **ki (…)’** (44b/14)

3. [… Yt “buyur-”] ki [(…) yaʿnī …Yy … Yyii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümceler **sıralı bağımlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ‘emīrü’l-müʾminīn ʿali kerrema’l-lāhu veçhe buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** şeref-i nefs ʿilm-i edeb iledür ḥasbe’l-neseb ile degül’ (12a/7)

ii. ‘ḳısm-ı evvel resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** hiç faḳr yoḳdur cehlden aʿlā hiçbir fāʾidelü māl yoḳdur ʿaḳıldan evlā’ (19b/10)

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **di-** eyleminin öznesinin *ekâbir, hukemâ, ulular, dânâ, mü’eyyid vd.* olduğu görülmektedir.

4. [… Yt “di-”] ki [(…) yaʿnī …Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ‘ekābir dimişlerdür **ki** (…) **yaʿnī** ḥażret-i ḥaḳḳa ḳārīn merd-i aḥmaḳdan ırag̱ olmaḳdur’ (22a/11)

ii. ‘dimişlerdür **ki** (…) **yaʿnī** cāhile naṣīḥat meste mevʿiẓa söylemek gibidür’ (22b/2)

iii. ‘dimişlerdür **ki** (…) **yaʿnī** rāḥat-ı insān ḥıfẓ-ı lisānındadur’ (25a/10)

5. [**… Yt "di-"**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

i. 'ḥukemā dimişlerdür **ki** insanuŋ meẓāhir ve muʿāvini ʿaḳıldur' (6b/10)
ii. 'ḥukemā dimişlerdür **ki** cemīʿmizüŋ mebdeʾi ve cümle-i kemālātuŋ menşeʾi rāstlıḳ ve toġrulıḳdur' (9a/4)
iii. 'ḥakīmān-ı fāris dimişlerdür **ki** ʿilmden ḫūb-dānişden maḥbūb hergiz ʿālemde bir ḫaşlet yoḳ' (12a/9)
iv. 'dimişlerdür **ki** ʿālemde dört nesneye hergiz çāre yoḳdur' (14a/14)
v. 'ḥukemā-ı yūnān dimişlerdür **ki** menşeʾ-i ʿadāvet beş nesnedür' (38a/4)
vi. 'dimişlerdür **kim** nīk-nāmlıġla ölmek yıllar ile bed –nāmlıġla selāmet olmaḳdan evlādur' (43a/2)
vii. 'ulular dimişlerdür **ki** meydān-ı irādetde faẓīlet ṭopın uranlar eyyām-ı ṣabāvetde üstāda ḫizmet idenlerdür' (48b/6)

6. [**… Yt "di-"**] **ki** [**…Yyi Ø/ve …Yyii ve …Yyiii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı/bağlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'ḥukemā dimişlerdür **ki** her nesnenüŋ bir āleti var erbāb-ı ʿaḳluŋ daḫı āleti ʿaḳldur' (7b/6)
ii. 'ḥakīmān-ı fāris dimişlerdür **ki** ʿaḳl bir ulu reh-nümā ve müşkil-küşā ve püşt ü penāh her dānādur **ve** ʿilm u edeb enbāzı ve eyü ḫaşletler anuŋ hem-rāzıdur' (7a/11)
iii. 'büzürcmihr dimişdür **ki** ʿaḳl ulu sermāyedür **ve** şerm eyü pīrāyedür **ve** yār-ı mihribānʿilm ü edeb ve temettuʿ-ı ḫūb muvāfaḳat-ı aḥbābdur' (7b/14)
iv. 'ḥakīmān dimişlerdür **ki** dāniş vaḳt-i meşaḳḳatde dest-gīr-i merd-i dānādur ve hengāmında refīḳ-i şefīḳ ü yār-ı bā-vefādur **ve** her söz ki erbāb-ı dānişden gele ḳulūbda müʾessirdür' (13b/7)
v. ʿaḳla dimişlerdür **ki** cühelā ʿulemāya ve bilmedügi nesnelere ʿadüvvdür **ve** düşmendür' (20b/4)

vi. ‘ḥukemā dimişlerdür **ki** kelām-ı dānā ṭarīḳ-i ṣevāba olur rehnümādur **ve** güftār-ı ḫūb ʿuḳalāya eyü sermāyedür **ve** ḥakīm-i müʾebbedlere laṭīf pīrāyedür **ve** ʿaḳl ehline madde-i şādmānī süḫandur’ (23b/1)

vii. ‘ḥukemā dimişlerdür **ki** sözi endāze ile ḳılmaḳ nıṣf-ı ketḫüdālıḳdur **ve** kişi miḳdārın bilmek nıṣf-ı āsāyiş-i insāniyyetdür **ve** her işde taḳdīr-i rabbānī ve ḥükm-i ṣamedānīye rāżī olmak nıṣf-ı emn istirāḥatdür’ (25a/6)

viii. ‘dimişlerdür **ki** eyü söz ile yılan ininden çıḳar **ve** aṣḥāb-ı tedbīr güftār-ı şīrīn ile nice şu vazʿiyyet düşvār ve müşkilkārları eyü eyle’ (25b/15)

ix. ‘dimişlerdür **ki** tedbīr ile ḥāṣıl olan iş ve şey-i ḳalīl tedbīrsüz ḥāṣıl olan umūr-u keṯīreden aḥsendür **ve** müşāvere ile ḫaṭā eylemek ḫodbiŋlikle ṣavāb işlemekden müstaḥsendür’ (29a/12)

x. ‘farisīler dimişlerdür **ki** ṭamaʿkār olmamaḳ her hünerüŋ mebdeʾidür **ve** perhīz-kārlıḳ her fażīletüŋ menşeʾidür **ve** ġāyet luṭf u kerem ḫalḳ-ı ʿālem dilinden rencīde olmamaḳdur’ (31a/6)

7. [**… Yt “di-”**] **ki** [**…Yyi {(y)A} …Yyii**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ‘dānālar dimişlerdür **ki** söz kişinüŋ miḳdārına göre olmaya anı ḫᵛār u ḫaḳīr eyler’ (25b/10)

8. [**… Yt “di-”**] **ki** [**…Yy**] **tā ki** [**…Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** Ki’li tümce **tā ki** bağlacı sondaki tümceye bağlanmıştır.

i. ‘müʾeyyidler dimişlerdür **ki** sözi ḥācet olıcaḳ söyleyüp ve vaḳtine münāsib söylemek gerek **tā ki** teʾşīri ẓāhir olup zebān-ı süḫandān elmāsdan tīġ ü şimşīrden berrān ola’ (25b/12)

9. [**… Yt "di-"**] **ki** [**…Yy**] **zīrā ki** [**…Yi ve …Yii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'ḥakīm-i dānālar dimişlerdür **ki** ʿuḳalā sözin nādāna söylemek hemān serāb üzere köprü binā eylemege beŋzer **zīrā ki** nādāna bu sözler ḫoş gelmez **ve** mevʿiẓat ve naṣīḥat aŋa teʾsīr eylemez' (22b/3)

ii. 'efāḍil dimişlerdür **ki** ʿadāvet ḳılmaġı pīşe ve ʿādet idinmek eyü ʿalāmet ve ḫūb ḫaṣlet degül **zīrā ki** kişi düşmene ḥıḳd u ḥased eylemek ʿadāvete lāzımdur' (37b/12)

10. [**… Yt "di-"**] **ki** [**…Yy**] **zīrā ki** [**…Yi amma …Yii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** ve **amma** bağlacı ile bağlanan sondaki üç tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'baʿżı ḥukemā-ı yunān dimişlerdür **ki** başīretsizlik başīretsizlikden düşvārdur **zīrā ki** aʿmāya müretteb olan āṣār yolın iḥsās itmeyüp tehevvürile çāh-ı belāya düşüp nihāyeti helāk-i cismānīdür **ammā** cehālet kişiyi şibâk-ı helākına bıraḳduḳdan ṣoŋra ʿāḳıbet nādānlıḳ ile dünyā ve āḫiret sermāyesin daḫı elden çıḳarur' (20a/6)

11. [**… Yt "di-"**] **ki** [**…Yyi … Yyii**] **ammā** [**…Y**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İlk tümce, **amma** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'ḥukemā dimişlerdür **ki** cehālet bir deryā-ı ʿamīḳdür her ṭarafdan aŋa ṭarīḳ mümkin **ammā** ol ṭarīḳa ḳadem başmaḳ kişiyi kendü eliyle cānını helāk ve mühlike-i ḫaṭar-nāke salmaḳdur' (20a/11)

12. [**… Yt "di-"**] **ki** [**(…) yaʿnī …Yy**] **eger** [**…Yyi {(y)A} …Yyii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Ki'li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce şartlı birleşik tümce yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ʿarablar dimişlerdür **ki** (…) **yaʿnī** benüm zebānum bir yırtıcı canavardur **eger** rehā idem beni helāk eyler' (25a/8)

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **eyit-** eyleminin öznesinin *ebū şekūr, eflatun, zenon-ı ekber, hākim-i fikrāus, erdeşir, mihrānbih, sokrat vd.* olduğu görülmektedir.

13. [**… Yt "eyit-"**] **ki** [**(…)**]

Bu tümce, **ki'li temel tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ancak ardından tercümesi verilmemektedir. Ancak verilmiş olan orijinal metin yine de ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'ebū şekūr eydür **ki (…)'** (39a/1)
ii. 'kelīle-i dimnede eydür **ki (…)'** (39b/12)

14. [**… Yt "eyit-"**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'eflāṭūn eyitmişdür **ki** be-ġāyet ḫod dūrbīn-i güftār ḫūb-rengīn ve zebān-ı şīrīndür' (6a/10)
ii. 'zenon-ı ekber eydür **ki** ḥukemā-ı yūnān ve feylosofān-ı ezmānuŋ meşāhīrindendür' (8b/7)
iii. ʿitābla ḫiṭāb idüp eyitdi **ki** bunuŋ gibi destār ile selāṭīn-i kām-kār ḳatında varmaḳ bī-vech degüldür' (16a/8)
iv. 'ḥakīm-i fiḳrāus eyitmişdür **ki** beş nesne cehālet ʿalāmetidür' (21a/11)

v. ‘keşīş eyitdi **ki** iy şeyḫ sizüŋ peyġamberüŋüzüŋ ʿavdeti ḥikāyeti nicedür’ (24b/1)

vi. ʿabbas bin abdü’l-muṭṭalib raḍiya’l-lāhu teʿālī ʿanhümā resūlu’l-lāh ḥażretleri ṣalla’l-lāhu teʿālī ʿaleyhi veselleme eyitdi **ki** ilk ne nesne’ (27a/12)

vii. ‘erdeşir eydür **ki** maẓlūm dögilmişden yed-i tereddüd ve ölüm ḳorḳudan ḫoşterdür’ (32b/6

viii. ‘bu fāżıl cevābında eyitdi **ki** ol şimdiki ḥālde dostlaruŋ feżāʾiline muḫtācdur’ (36b/7)

ix. ‘şākirdleri eyitdiler **ki** bu meḥāsin-pesend ile berbaṭ heves ḳılmaḳdan şerm itmez misin’ (50a/13)

x. ‘ḫalīfe eyitdi **ki** ī şeyḫ bu ne maḥall-i secdedür’ (50a/3)

15. [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yyi Ø/ve …Yyii …Yyiii**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

i. ‘ḥakīm büzürcmihr eyitmişdür **ki** nitekim cismüŋ ḳıvāmı canladur cānuŋ daḫı ḳıvāmı ḫıred-i hurdevātladur’(6a/3)

ii. ‘mihrānbih eyitmişdür **ki** her şaḫṣuŋ bir hem-rāẕı **ve** her kişinüŋ bir enbāzı vardur’ (6a/15)

iii. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür her nesne ʿaḳla muḫtāc ʿaḳl daḫı tecrübeye muḫtācdur’ (9b/12)

iv. ‘üstādı eyitdi **ki** āḫiret endīşesinden ġāfil olma **ve** birlige vāṣıl olasın şükr eyle **ve** göŋlüŋi aʿrāż-ı dünyevīye baġlama’ (11a/14)

v. ‘boḳraṭ eydür **ki** bir kimesneyi ḳavlile incitmek fiʿlle incitmekden bedterdür **ve** her nesneye ṣabr ve taḥammül mümkindür **ve** illā kelimāt-ı bārda degül’ (24b/7)

vi. ‘ḥikāyet erbāb-ı feżāʾilden birine suʾāl eyitdiler **ki** felān kes dāʾima meʿāṣīye muṣırr **ve** menāhīye mürtekibdür’ (36b/4)

vii. ‘soḳrāṭ eydür ki düşmen hergiz rāst olmaz **ve** mihribān olup andan vefā gelmez **ve** ʿadüvvden iylik tevaḳḳuʿ itmek hergiz cāʿiz degül’ (39a/5)

viii. ‘büzürcmihr içün eydür **ki** düşmenüŋ gözi senüŋ eyligüŋ görmez **ve** ḳulaġı hergiz eyligüŋ işitmez **ve** dili ḥaḳḳında ḫayr söylemez ve göŋli senüŋ ḫuṣūṣuŋa eyü fikr eylemez **ve** hünerlerüŋi ʿayb bilür ednā ʿaybuŋı aʿlā gözler’ (41b/2)

16. [**… Yi …Yii**] **ammā** [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yy**]

Burada ilk tümceler **amma** ile bağlanan **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır. Bu iki tümce sondaki cümleye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır ve temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ‘ḫalīfe ḥużūrına gelüp çoḳ şefāʿatler itdi ḫalīfe icābet ḳılmadı ‘**ammā** eyitdi **ki** sen kendü müteʿalliḳātuŋı benüm ʿasker-i gerdūn-ı müʾeşşirüme ulaşdurup ferāġat it’ (14a/3)

17. [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yyi {(y)A/sA} …Yyii**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. ‘hindīli eyitmişlerdür **ki** faẓl u dāniş şiʿār-diş̄ār olmaya anuŋ maḳāmı mertebe-i ʿavāmdur’ (14b/10)
ii. ‘ḥakīm müʾeyyidler eyitmişlerdür **ki** herkese kendüniŋ ḳuvvet-i dānişine iʿtimād eyleye ol kimesne hergiz felāketden ḳurtılmayup felekden behre ve ʿilmden ş̄emere bulmaya’ (21a/9)
iii. ‘erdeşir eyitmişdür **ki** ādem ne deŋlü ʿāḳıl olursa anı kāmil ḥavādiş̄ rūzgār eyler’ (30b/1)

18. [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yy**] **zīrā ki** [**…Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. ‘ḥakīmān eydür **ki** her işe lāyıḳ ve sezāvār pīrlerdür **zīrā ki** yigitlerde tīzlik ve sebk vardur’ (31a/11)

ii. ‘büzürcmihr eydür **ki** ādeme şādī ve zamān-ı muḥannetde dostdan ferāġat cāʿiz degül **zīrā ki** her işde reʾy ü tedbīr mānend-i āfitāb-ıʿālem-tāb rūşenālıḳ virür’ (34a/13)

19. [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yy**] **tā** [**…Yi ve …Yii**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İlk tümce, **tā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür **ki** sen zebānuŋı kūteh dut **tā** ḫalḳuŋ dili saŋa dırāz olmaya ve ol fitne ve fesād ki bir sāʿatde bir kelime sözle ḥāṣıl ola’ (26a/7)

20. [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yyi {(y)sA} …Yyii**] **zīrā ki** [**…Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesini konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür **ki** ādem her ne deŋlü ḥilye-i dāniş ve zīver-i ʿaḳlıla müzeyyen olursa aŋa bir yār-ı muvāfıḳ ve müşfiḳ dost vācibdür **zīrā ki** her ḳażiyyede reʾy ve tedbīri şemʿ -i tābānuŋ menzilesine düşer’ (33b/4)

21. [**çün …Yy**] [**… Yt “eyit-”**] **ki** [**…Yyi …Yyii …Yyiii**]

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısındadır. İçteki **ki’li tümce**, **çün’lü birleşik tümce**nin **nesnesi konumundadır**. Ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.**

i. ‘**çün** mülk-i mevrūş ābā-ı kirāmından aŋa intiḳāl eyledi üstādına eyitdi baŋa bir pend ü naṣīḥat vir **ki** tā anuŋla ʿāmil olam ʿāḳıbetüm ḫayr ve ḫātemüm saʿādet üzere ola dünyā ve āḫiretde fażiḥat yüzin görmeyem’(11a/13)

22. [**… Yt "eyit-"**] [**…Yy**] **ki** [**…Y**] **ammā** [**…Y**]

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısında olup k**i'li tümce** dıştaki tümcenin **nesnesi konumundadır.** Ki'li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır**. Ki'li tümce **ammā** bağlacı ile sondaki tümceye bağlanmıştır.

i. 'ḥācib eyitdi ḳāsım ol cāriyedür **ki** ebū-ḫātim aŋa altmış biŋ dirhem ṣayup ṣatun aldı **ammā** melik-i nāʿim kimdür bilmezem didi' (27a/8)

23. [**… Yt "eyit-"**] **ki** [**…Yy**] **eger** [**……Yy{sA} … Yi ve …Yii ve …Yiii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** Yardımcı tümceyi takip eden **eger'li şartlı birleşik tümce** temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.** İlk tümce, **eger** ve **ve** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'baṭlamyus eyitmişdür **ki** ʿilm ü dāniş sermāye-i reʾy ve tedbīrdür **eger** dāniş ü maʿrifetde faż̄īlet-i bī-şümār olmasa ʿulemā şöyle büzürg-vār olmazdı **ve** ḫavāṣ u ʿavāma bunlaruŋ emri cārī olmazdı **ve** nāfiz olup pādişāhlar bunlara tamām inḳıyād gösterüp muṭīʿ ve münḳād olmazlardı' (13b/1)

24. [**… Yt "rivāyet ḳıl-"**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'rāviyān-ı aḫbār şöyle rivāyet ḳıldılar **ki** rūzgār-ı ḳadīmde bilād-ı farsda bir şehzādeʾ-i ʿālī vardı' (11a/10)

25. [**… Yt "sor-"**] **kim** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'nūşirevān-ı ʿādil sordılar ki cānı ʿazīz eyleyen ne nesnedür' (30a/5)

26. [**… Yt "suʾāl it-"**] **kim** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'melik-i rūm ḥakīm-i fārsuŋ ilçisinden suʾāl itdi **kim** biz mi eflāṭūn **yāḫūd** siz mi' (8b/5)

27. [**… Yt "yaz-"**] **Ø** [**…**] **yaʿnī** [**…Yy**]

Bu tümce, yapı bakımından **ki'li tümce** yapılarını andırmaktadır. Metindeki benzer birçok örnekten bunu çıkarmak mümkündür. Bir istinsah hatası olarak '**ki'** bağlacı unutulmuş olabilir. **Ø** ile işaretlediğimiz ki'li tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'tevrītde yazmışdur (…) **yaʿnī** ʿaḳıldan ārāste bir dost-ı ṣādıḳ ve bād-ı muvāfıḳ yoḳ'(6a/2)

28. [… Yt] ki […Yyi ve …Yyii] ammā […Y]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **ve** ve **ammā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'ol şehrüŋ der-dīvārında yazılmışdı **ki** bir günlük ḫiẓmetüŋ ücreti bir dirhem **ve** bir vaḳt-i laṭīfüŋ mükāfātı yüz dirhem **ammā** bir sāʿatde ḥāṣıl olan dāniş ü maʿrifete bahā ve ḳıymet maʿlūm ve mutaṣavver degül' (13a/12)

29. [… Yt "gör-"**] ki […Yy] (,) […Y]**

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Sondaki tümce ile **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır.

i. 'gördi **ki** çaḳal fāriġü'l-bāl yatmış uyur fırṣatı ġanīmet bildi' (44a/3)

30. [… Yt **“oldur”] ki […Yy]**

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. Burada temel tümcenin yüklemi olan adıl (ol) yardımcı tümceye **ön gönderim** yapmaktadır.

i. ‘evvelki ḫaṣlet oldur **ki** merdüm-i ʿāḳıl ve dānā-ı kāmil ḥażret-i ʿizzetden ʿizzet-i āsumāna leylen ü nehāren sirran ü cehren ḫavfda ve ḳorḳuda ola’ (8a/2)

ii. ‘nevʿ-i ṣāliṣ oldur **ki** dost dostı ḥaḳḳında gökçe gösterüp anuŋ meʿāyibini dā’imā ketm eyleyüp iẓhār eylememege saʿy eyleye’ (36a/5)

iii. ‘şarṭ-ı muḥabbet oldur **ki** biz andan meveddet eylemeyüz’ (36b/8)

iv. ‘nevʿ-i rābiʿ oldur **ki** dost dostına ṣıdḳ ve ṣafāyıla iẓhār-ı şefḳat ve ibrāz–ı meveddet eyleye’ (36a/9)

v. ‘nevʿ-i sābiʿ oldur **ki** dost dostı dāʾimā ḫayr duʿāyla yād idüp anuŋ ġaybetinde evlād u ensābın riʿāyet eyleye’ (36b/11)

vi. ‘şarṭ-ı vefā-ı muḥabbet oldur **ki** kendüler munḳariż olduḳdan ṣoŋra ol dostlıḳ oġlanlarına mirāṣ ola’ (37a/1)

vii. ‘pes erbāb-ıʿaḳla ve aṣḥāb-ı ḫurde vācib ve münāsib oldur **ki** elden geldükçe ʿadāvetden perhīz eyleye’ (37b/10)

viii. ‘bunuŋ fāʾidesi oldur **ki** oġlan ḥissete ve bed ḫulḳla ve dūn-himmetlikle mevṣūf olmaz’ (46a/6)

ix. ‘üçünci oldur **ki** anı müʾeddeb dutup muḥarremāt ve menāhīden menʿ eyleyeler’ (46a/7)

x. ‘ferzende saʿādet-mende daḫı oldur **ki** atasınuŋ vefātından ṣoŋra anuŋ nuṣḥıyla ʿāmil ola’ (47a/13)

xi. oġluŋ yaramazı oldur **ki** kimesne andan ḫayr ummaya (47a/15)

31. [… Yt **“oldur”] ki […Yy{(y)A}] tā ki […Yti…Ytii]**

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **tā ki** ile bağlanan sondaki iki cümleye **ki** bağlacı (yeter ki, öyle ki) ile bağlanmıştır.

i. ‘pes āḳıl-dāneye vācib ve münāsib olan **oldur ki** bir nesne içün bāṭıl ve fāsid endīşelere düşmeye **tā ki** ʿömr-i ʿazīzi ki pīrāye-i devlet ve sermāye-i dünyā ve āḫiretdür ʿayṣ yerlere żāyiʿ olmaya’ (27b/15)

32. [**… Yt “oldur”**] **ki eger** [**…Yy{sA} …Yti**] **eger** [**… Yy{(y)A} …Ytii**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı iki tümce, **eger’li şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve temel tümcenin **yüklemi konumundadır.**

i. ‘nevʿ-i sādis **oldur ki eger** dostından żillet ve taḳṣīr-i ḥādiṣ vāḳiʿ olursa anı ʿafv eyleye **eger** terk-i evāmir **ve** vācibāt vāḳiʿ ola anuŋ dostlıġın mekrūh görüp andan ʿalāḳayı kesmeye (36b/1)

33. [**… Yt “oldur”**] **ki** [**…Yy**] **zīrā ki** [**… Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. ‘bunuŋ fā´idesi **oldur ki** bir kimesneyi kerrāt u merrāt tecrübe itmeyince aŋa iʿtimād idüp andan emīn olmayalar **zīrā ki** emīn tecrübeden ṣoŋra ḥāṣıl olur bir maʿnīdür’ (9b/14)

ii. ‘ikinci oldur **ki** bir muṣālaḥa ve ḥelāl-ḫār ve nīk ḫūy dāye ṭaleb eyleyeler **zīrā ki** ḫūy-ı bed dāyeden sirāyet eyler’ (46a/2)

34. [**… Yt “budur”**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** Burada temel tümcenin yüklemi olan adıl (bu) yardımcı tümceye **ön gönderim** yapmaktadır.

i. ‘dördünci budur **ki** yaramaz muṣāḥib ile muṣāḥabetden menʿ eyleyeler’ (46b/2)

35. [**… Yt**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.**

i. 'pes bilgil ve āgāh olġıl **ki** istiḥḳāḳ ile dostluḳ ve muḥabbet eylemek aṣl-ı aṣīl ve fiʿl-i cemīldür' (33a/6)

ii. 'āgāh olġıl **ki** düşmenliḳ kār-ı ḫaṭar-nāk ve mūcib-i helāk bir maʿnādur' (37b/1)

36. [**… Yt**] **ki** [**…Yy**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır.**

i. 'gördi ki bir muʿallim bunuŋ oġlancıḳları muḥammede ve meʾmūna taʿlīm-i ʿilm eyler' (17a/7)

ii. 'ferīdunuŋ nuṭḳ-ı eyvānında yazılmışdı **ki** ulu menfaʿat ʿāḳıllarla dostlıḳ ve muṣāḥabet eylemekdür diye' (33b/7)

37. [**… Yy {(y)A}**] **ki** [**…Yt**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce başta ve temel tümce sondadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.**

i. 'ḥıfẓ-ı zebān eyleye **ki** baş āsān ḳaṣr ola' (32b/13)

38. [**… Yt "vasiyet ḳıl-"**] **ki** [**…Yy**] **zīrā ki** [**…Y**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. 'peyġamber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri ʿalī kerremallāhu veche vaṣiyyet ḳılmışdur ki ayuŋ evvel güni ve āḫir güni ʿavratlaruŋuz ile ṣoḥbet ḳılmaŋ **zīrā ki** ol vaḳt ṣoḥbetde şeyāṭīn ḥāżır olurlar' (45a/11)

2.1.1.1.2.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesini Açıklayıcısı Durumunda Bulunması

Bu tip tümcelerde yardımcı tümce temel tümcenin bir ögesini açıklamaktadır. Bu öge temel tümcenin öznesi, nesnesi, belirteç tümleci ve yüklemi olabilmektedir.

39. […Yt] ki […(Yy)]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. 'ümīddür **ki** semʿ-i rıżāyıla ışġā oluna' (4a/7)
ii. 'bu maʿnānuŋ cümle-i fevāʾidindendür **ki** her işüŋ ki ibtidāsı tedbīrile ola ekṣeriyyā intihāsı daḫı muḳteżā-ı irādet üzerine silk-i itmāmda ṣūret-i intiẓām bula' (9b/2)
iii. 'erbāb-ı nuṭḳ-ı selīm ḳatında müberhen ve müteyaḳḳındur **ki** eşref-i evṣāf-ı ḥamīde ve ḫilʿat-i pesendīde' (11b/11)
iv. 'şekk degüldür **ki** bunuŋ emṣāli efʿāle iḳdām eylemek aẓīm ḫatarnākdür' (37b/9)

40. [**…Yt**] **ki** [**…Yyi …Yyii/ ve … Yyiii**]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. **Ve** bağlacı ile birbirine bağlanan yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. 'şol söz **ki** dāʾire-i ʿaḳıldan ḫāric ola dost ve düşmen ḳatında pesendīde olmayup nefs andan ḥaẓ itmekde hemān ḫurmā-ı nā-resīdeye müşābih ola **ve** daḫı şol dānişe ve maʿrifete muḳārindür' (24a/4)

41. […ʏt "meşhurdur"] ki (…) yaʿnī […Yy]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte, ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. ''arabda meṣel-i meşhūrdur **ki (…) yaʿnī** senüŋ üzerine emānet olsun ṣāḥib-i tecrübe ile meşveret eylemekdür' (9b/8)

ii. ‘arabda meṣel-i meşhūrdur **ki (…) yaʿnī** ḥayvan gibidür ʿavām’ (14b/13)

iii. ʿarabda meṣel-i meşhūr **ki (…) yaʿnī** bir derde düşvār ü renc-i meşaḳḳat-dār yoḳdur cehālet ve nādānlıḳdan bed-ter’ (19b/13)

iv. ʿarabda meṣel-i meşhūrdur **ki** (…) **yaʿnī** kişi hem-sāyelerinden renc ü meşaḳḳat ve derd ü miḥneti ırag̱ eylemek ṭarīḳ-i mürüvvet ve muḳteżā-ı fütüvvetdür’ (43b/5)

42. [**… Yt “meşhurdur”**] **ki (…) yaʿnī** [**…Yy**] **ammā** [**…Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ammā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. ʿarabda meṣel-i meşhūrdur **ki** (…) **yaʿnī** egerçi zebān bir ʿuẓv-i ṣag̱īrdür **ammā** zebān ʿaẓīm ü kebīrdür’ (26a/11)

43. […ˌ Yt] ki […Yy] ve […ˌ Yt] ki […Yy] ve […ˌ Yt] ki […Yy] ve […ˌ Yt] ki […Yy]

Bu tümceler, **ki’li tümce** yapısındadır. Örnekler, birden fazla **ki’li tümce**den oluşmaktadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır**. İlk tümceler, **ve** bağlacı ile bağlanan kendilerinden sonraki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmışlardır.

i. biri şol oḳ **ki** atılmış **ve** biri şol ḳażā **ki** vāḳiʿ olmış **ve** biri söz **ki** söylenmiş **ve** bir şol rūzgār **ki** geçmişdür’ (14a/15)

ii. ‘biri ol cāhil **ki** dānā-ı kāmil ile daʿvā-ı dāniş eyler **ve** biri ol merd-i żaʿīf **ki** düşmen-i ḳavī ile zorbāzūsına iʿtimād idüp kūşiş eyler **ve** biri ol dervīş fürūmāye **ki** hem-sāye-i ʿālī pāye ile muḥāṣamet ve muʿādāt eyler’ (20a/1)

44. [**her kimse ki …Yy] fi’l-ḥaḳīḳa […Yt**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, **fi’l-ḥaḳīḳa** bağlacı ile bağlanan kendisinden sonraki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmışlardır.

i. ‘**her kimse ki** anuŋ nefs-i nāṭıḳası ḥilye-i ʿulūm ile ārāste ve zīver ve maʿārifle pīrāste degül **fi’l-ḥaḳīḳa** ol kimesne dāʾire-i insāniyyetden ḫāricdür’ (12a/11)

45. [**her söz ki …Yy{(y)A**] [**…Yt**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**

i. ‘**her söz ki** fikr ü naẓarla söylene ḳāʾili nīk-nām olup işidenlere nefʿ ü fāʾide ḥāṣıl’ (26a/6)
ii. **‘her söz ki** erbāb-ı dānişden gele ḳulūbda müʾessirdür’ (13b/7)

46. [**her işüŋ kim …Yy**] [**…Yt**]

Bu tümce, **kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesini açıklamıştır.**

i. ‘**her işüŋ kim** evveli bī-fikr ve ru’yetdür āḫir ve ʿāḳıbeti peşimānlıḳ ve nedāmetdür’ (9b/3)

47. [her kim ki…Yy{(y)A/sA}] […Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Şartlı birleşik cümle yapısında olan yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**

i. ‘**her kim ki** ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden ḫavf itse ḥaḳḳ teʿālī anuŋ heybet ve mehābetin ve ṣalābetin ve ṣavlet-i ḫalḳuŋ göŋlinde cāy-gīr eyler’ (8a/9)
ii. ‘**her kim** ḥaḳḳ teʿālīden ḫavf itmese ḫudā-ı ʿazze ve celle anı insān gözine ḥaḳīr eyler’ (8a/11)
iii. ‘**her kim ki** ḥaḳḳ teʿālīden ḫavf eylemeye ḥaḳḳ teʿālī anı cemīʿ eşyādan ḳorḳuda’ (8b/1)
iv. ‘**her kim ki** meşaḳḳat ve belā vaḳtinde dāmen-i ʿaḳlı elden ḳomaya dāʾimā gerdun-ıʿ ārāyiş-i murādātında ḥamāʾil ola’ (6b/12)

48. [her kimüŋ ki…Yy{(y)A/sA}] […Yt]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesini açıklamıştır.**

i. '**her kimüŋ** nefs-i hevāsı ʿaḳlına ġālib ola anuŋ işi ẓulm ve taʿaddī elüŋ müslümanlaruŋ māl ü menāline uzatmaḳdur' (8b/13)

49. [her kimde ki…Yy{(y)A/sA}] […Yt]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. '**her kimde kim** ḫavf olsa ol kimse hergiz bī-ġam olmaz' (32b/8)

50. [her ḳaçan ki …Yy{(y)A}] […Yti ve …Ytii] tā ki […Y]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** Temel tümce, **ve, tā ki** bağlaçlarıyla birbirine bağlanan tümcelere **(her kaçan) ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. '**her ḳaçan ki** bir müşkil-kāra ve ḥādiṣe-i düşvāra mübtelā olasın ṣabr eyle **ve** kendü māl u menālüŋe rāżī olup kimesne emvāline el uzatup ṭamaʿ eyleme **tā ki** ḫaṣāʾil-i vesāʾil ile dünyā ve āḫiretde müreffehü'l-ḥāl ve fāriġü'l-bāl olasın' (11b/6)

51. [ḳaçan kim … Yyi{sA} … Yyii{sA}] […Yt]

Bu tümce, **kim'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. '**ḳaçan kim** ʿadüvv ḳılsa āraste yalan sözleri beŋzedürlerse anuŋ çāresi epsem olmaḳdur' (41b/10)

52. [her bār/gāh ki …Yy] […Yt]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Sıralı tümce yapısında olan yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. **'her-gāh ki** muḥaḳḳaḳ ve muʿayyen ola cedd ü cehdle dost ve düşmen senden kesilmek mümkin olmaya' (39b/7)

ii. **'her-gāh ki** düşmenle bī-vaḳit muḥāṣama ve muḥārebe ḳılasın kendülikle silāḥuŋı aŋa teslīm idüp sen seni nişāne-i tīr- belā eyleyesin' (41a/4)

iii. **'her-bār ki** düşmāndan emīn olmayasın andan kīn almaḳ murāduŋ ola' (44a/13)

53. [her bār/gāh ki …Yy] […Yt] tā […Y]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** İlk tümce, **tā** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

i. **'her bār ki** ʿāḳıl-dāne bir ṣaʿb u düşvārda ʿuḳdeye düşe anuŋ ḥaline ʿaḳl eliyle saʿy eylemek gerek **tā** cümle-i āfetlerden emīn ola' (7a/13)

ii. **'her-gāh ki** meşaḳḳat ve belā miḥnet ve ʿanā yüz göstere ʿaḳlı muʿāvin idinmek gerek **tā** ol miḥnet ve meşaḳḳatden ḫalāṣ ve necāt bula' (7a/15)

54. [nice kim …Yy] […Yt]

Bu tümce, **kim'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** Yardımcı tümceler sıralı tümce yapısındadır.

i. '**nice kim** āfītābdan ẓulmet gelmez bī-ḥayādan daḫı mihribānlıḳ ve ṣadāḳat gelmez' (30b/1)

ii. '**nice kim** şehd ve şekerde merāret ve telḫliḳ olmaz ṣāḥib-i mürüvvet ve ḫüdāvendān-ı fütüvvet olanlardan daḫı ḥayāsızlıḳ gelmez' (30b/2)

55. […Y] ammā […Yt] ki […Yy]

Ammā bağlacı ile birbirine bağlanan yardımcı tümceler, temel tümceye **ki** ile bağlanmıştır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. ‘egerçi eṭrā-ı ḫaṣāʾyili yanında baḥr-i ʿamīḳ ġāyet-i ṭūldanʿarża ḳābil degül **ammā** mukrī ḫoş edā-ı zebān **ki** ḫaṭīb-i ḫıṭṭa-i dehāndur’ (4a/3)

56. […kim … Yy] […Yt]

Bu tümce, **kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. ‘şimdi **kim** eyyām-ı şiddet ve hengām-ı miḥnetdür bunlardan cüdā olmaḳ revā degül’ (14a/7)

ii. ‘bu mertebede **kim** isrāf olmaya bu maʿnī şerāyiṭ-i müṣāfāt ve ādāb-ı muvāfātda derece-i aʿlā ve mertebe-i ʿulyādur’ (35b/14)

57. […Yt] ki […Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. ‘bu ḥadīṣde işāret-i ṣaḥīḥ ve beşāret-i ṣarīḥ vardur **ki** mütevāżiʿler pīrlige yetişüp muʿazzez ve muḥterem ve mükerrem ola’ (11a/5)

ii. ‘muʿtaşım ḫalīfe ʿamr bin leys **ki** sulṭān-ı ḫorasandı’ (25a/11)

iii. ‘cihānda hiçbir nesne bulınmaz **ki** yek ola’ (37a/12)

iv. ‘viṣāl-i dostlardan daḫı bir nesne yoḳdur **ki** ola telḫ firāḳ-ı dostān perhīzden’ (37a/13)

58. […Yt] ki […Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. ‘ĥikāyet ol zamān **ki** melik-i minūçehr efrāsiyāb ṫaberistānda muĥāśara ḳılmışdı’ (29b/2)

59. […Yt] **ki […Yyi …Yyii] tā ki […Y**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **tā ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘şol nesne **ki** ʿırḳda müstaḥsen ola cūd u seḫā ve rıfḳ u müdārā o sözi rāst söylemek ve pīrlere ḥurmet eylemek ve taḥṣīl-i ʿilm ve hünere iştiġāl göstermek gibi ḳatında medḥ eyleyeler **tā ki** ṭabīʿatde menāhīden nefret ve ḫaṣāʾil-i ḥamīde raġbet olup nihādında müstaḥkem ola’ (46a/11)

60. […Yt] ki […Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. ‘nīk-baḫt ol kimesnedür **ki** ʿāḳıl-dāne ola’ (12b/11)

ii. ‘hemān şol yetişmiş ḫurmā gibidür **ki** anuŋ ṭaʿm ve ḥalāvetinden meẕāḳ- ı insānī behre-mend ola’ (24a/2)

iii. ‘ümīddür **ki** ḫudā-ı rabbü’l-ʿizzet ḥażretleri aŋa fażlından tevbe ve iḫlāṣ virüp anı cehennem ʿaẕābından ḫalāṣ eyleye’ (36b/8)

61. [**…Yt “vācibdür”] ki […Yy**]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemini konumundadır.**

i. ‘dost-ı nādāndan iḥtirāz itmek **vācibdür ki** anuŋ dostlıġı insān-ı nādānuŋ dostlıġından evlādur’ **(21b/12)**

62. […Yt “gerekdür”] ki […Yy] tā […Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘ʿāḳıl **gerekdür ki** andan ictināb ve iḥtirāz eyleye **tā** ḥüsn-i istilām ve diyānetile mevṣūf ve maʿrūf ola’ (11a/8)

2.1.1.1.3.İç İçe Birleşik Ki(m)'Li Tümcelerde Yardımcı Tümcelerin, Hem Temel Tümcenin Bir Ögesi Olması Hem De Bir Ögenin Açıklayıcı Konumunda Bulunması

Bu tip tümcelerde yardımcı tümceler hem temel tümcenin bir ögesi konumundadır hem de bir ögesini açıklamaktadır. Dolayısıyla yardımcı tümceler hem özne, yüklem, nesne ve belirteç tümleç konumunda bulunabilmekte hem de bu ögeleri açıklayabilmektedirler.

63. […Yt "buyur-"] kim {[her kim ki …Yy] […Yt]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki'li temel tümce**den sonra içteki **ki'li tümce** '**her kim ki'** yapısında verilmektedir. Yardımcı tümceler, dıştaki temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki **ki'li** tümcedeki yardımcı tümce ise içteki temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**Yardımcı tümceler sıralı tümce yapısındadır.

i. 'bezirgān ve ekābir-i ehl-i yaḳīn buyurmışlardur **kim her kim ki** rāstlıġı kendüzine şiʿār-diṣār ide ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī ʿazze ismuhū dā´imā anuŋla rāst ola' (9a/6)

64. […Yt "buyur-"] ki {[her kime ki …Yy] […Yt]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki'li temel tümce**den sonra içteki **ki'li tümce** '**her kim ki'** yapısında verilmektedir. Yardımcı tümceler dıştaki temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcedeki yardımcı tümce ise içteki temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'peyġamber ḥażretleri ṣalla'llâhu teʿālī ʿaleyhi ve sellem teslimen keṣīran buyurmışlardur **ki** bāri teʿālī ʿazze ismuhū **her kime kim** ḫayr rūzī ḳılmış ola aŋa bir muḥabbet ider' (33b/1)

ii. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī her kime kim** rıfḳ u müdārādan naṣīb ṣunılmış ola ol kimesne dünyā ve āḫiret iyliklerinden behre-mend olmışdur' (10b/9)

65. [**… Yt "buyur-"**] **ki (…) yaʿnī** ⸢[**her kim ki …Yy**] [**…Yt**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki'li tümce**den sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki'li tümce** '**her kim ki'** yapısında verilmektedir. Yardımcı tümceler dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** Yardımcı tümceler, **yaʿnī her kim ki** bağlacıyla birbirlerine bağlanmıştır.

iii. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī her kim ki** ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden ʿazze ismuhū ḫavf eylese ḥaḳḳ teʿālī cemīʿ eşyāyı andan korkuda' (8a/15)

iv. 'resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur **ki (…) yaʿnī her kim ki** ḥaḳḳ teʿālī rıżāsıçün tevāżuʿ eyleye ḥaḳḳ teʿālī anı ulu ve ʿazīz ve rifʿati derecede ziyāde eyleye' (10b/12)

66. [**… Yt "buyur-"**] **ki (…) yaʿnī** ⸢[**…Yt**] **ki** [**…Yy**]⸣ **tā ki** [**…Y**]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki'li tümce**den sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi olan içteki **ki'li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām buyurmışlardur **ki** (…) **yaʿnī** raḥmet ol kişiye ki ziyānda ıṣlāḥ ide **tā ki** menşeʾ-i mażarrat olmayup mebdeʾ-i menfaʿat düşe' (23a/6)

67. [**… Yt "buyur-"**] **ki (…) yaʿnī** ⸢[**her kimde kim …Yy**] [**…Yt**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki'li tümce**den sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki'li tümce** '**her kimde kim'** yapısında verilmektedir. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘emīrü’l-müʾminīn ʿali kerrema’l-lāhu veche buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī her kimde kim** ġūb guftār ve şīrīn zebān ola aŋa çoḳ aṣḥāb-ı ġullān ve aḥbāb-ı iḫvān bulına’ (10a/8)

68. [**… Yt “buyur-”] ki (…) yaʿnī** ⦃[**…Yt**] **ki** [**…Yyi ve …Yyii**]⦄

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümce**den sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **ve** bağlacı ile bağlacı ile bağlanmış olup temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki ve ve** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** her işüŋ ḥaḳīḳatine vāḳıf ol kimesnedür **ki** anı nice kez sınamış **ve** keyfiyyet-i aḥvālini bilmişdür’ (9b/6)

69. [… Yt “buyur-”] ki (…) yaʿnī ⦃**[…Yt] ki […Yy]**⦄

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümce**den sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemeni açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** hīçbir ʿaḳl yoḳdur **ki** fikr ve tedbīrden evlā ola’ (9a/12)

ii. ‘resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** erbāb-ı ʿaḳla vācib oldur **ki** ḫalā’iḳ ile müdārā eyleye’ (10b/4)

iii. ‘resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī** ʿilm bir genc-i aʿlādur **ki** hergiz aŋa fenā yol bulmaz’ (12a/2)

70. [**… Yt “di-”] ki** ⦃**[…Yt] ki […Yy**]⦄

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘ḥukemā dimişlerdür **ki** şol ʿadāvet **ki** fiʿl u ḥīle ve mekr u ḫudʿa ile olanuŋ teʾs̱īri ziyāde olā şol ẓāhir kūşiş u ḳuvvetle evvelinden ola’ (38b/5)

ii. ‘resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī her kime kim** rıfḳ u müdārādan naṣīb ṣunılmış ola ol kimesne dünyā ve āḫiret iyliklerinden behre-mend olmışdur’ (10b/9)

71. [… Yt “di-”] ki {[…Yt] ki […Yyi{sA} …Yyii]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki **ki’li tümce**nin yardımcı tümcesi **şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘minuçehr dimişdür **ki** ʿilm bir çerāġ-ı raḫşendedür **ki** andan her ne deŋlü çerāġ ve meşāʿil ve şemʿve ḳanādīl uyarsalar anuŋ pertevinden z̤erre miḳdārı nesne kem olmaz’ (13a/3)

72. [… Yt “di-”] ki {[herkesde kim … Yy] […Yt]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümce ‘**herkesde kim’** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**.

i. ‘efāḍil dimişlerdür **ki herkesde kim** bu dört ḫaşlet olmaya andan dostluḳ ve insāniyyet gelmeye’ (35a/11)

73. […Yt “di-”] ki […Yy] zīrā […Yt] ki {[…Yyi] ki […Yyii]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** Dıştaki ki’li tümcenin ardından gelen ki’li tümceler **zīrā** bağlacı ile bu tümceye bağlanmışlardır. İçteki birinci ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**, ikinci ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **zīrā, ki, ki** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘dānālar dimişlerdür **ki** evḳāt-ı feraḥda ḫandān ve saḥāt-ı nevḥde giryān olmaya **zīrā** nice şādilerdür **ki** sebeb ġuṣṣa ve ġamdur **ki** neşāṭ ve sürūra sebebdür’ (28a/15)

74. [… Yt”meşhurdur”] ki (…) yaʿnī ⸢[…Yt] ki […Yy]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki ki’li tümce, dıştaki ki’li tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.**

i. ʿarabda meṣel-i meşhurdur **ki (…) yaʿnī** düşnām bir cerāḥatdür ki aŋa dermān ve istirāḥat mutaṣavver degül’ (24b/9)

75. […Yt”meşhurdur”] ki (…) yaʿnī ⸢[…Yt ”oldur”] ki […Yyi ve …Yyii]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemeni açıklamıştır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri ve bağlacı ile bağlı tümce yapısında olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **ki, ve** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ʿarabda meṣel-i meşhūrdur **ki** (…) **yaʿnī** aʿdānuŋ yaramazı oldur **ki** mekāyidini iḫfāʾ eyleye **ve** düşmen ʿarż-ı muḥabbet itmekle andan ġaflet cāʿiz degül’ (38b/7)

76. [… Yt “meşhurdur”] ki (…) yaʿnī ⸢[bir kimesne kim …Yyi ve …Yyii] […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki kim’li tümce **bir kimesne kim** yapısında verilmiş olup dıştaki ki’li tümcenin **yüklemeni açıklamıştır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **ve** bağlacı ile **bağlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**

i. ʿarabda meṣel-i meşhūrdur **ki** (…) **yaʿnī bir kimesne kim** riyāsete taleb ide **ve** taḳṣīr eyleye hemān ḫarmana bağlanmış bir ṣığırdur’ (48b/3)

77. […ˌYt “di-”] ki […ˌYyi ve …Yyii] meger ⸢[…Yt] ki […Yyi{sA} …Yyii]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümleci temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce **meğer, ve** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘çepniler dimişlerdür **ki** ʿilm ü dāniş dīn ü dünyāya ārāyişdür **ve** her nesne çoġ olduḳça ḫʷār u ḫaḳīr olur **meger** dāniş ü maʿrifet ki her ne deŋlü çoġ olursa ol deŋlü ʿizzetlü ve ḥurmetlü olur’ (13a/6)

78. […ˌYt “di-”] ki […ˌYy] meger ⸢[her kim …Yy {(y)A}] […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümce **her kim** yapısıyla verilmiş olup yardmıcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘şehriyār dimişlerdür **ki** dāniş ü maʿrifet bir yaġmur gibidür **her kim** ṭālib ve rāġıb ola vuṣūl müteʿayyindür’ (14b/15)

79. […ˌYt “di-”] ki ⸢[her ḳaçan kim …Yy {(y)A}] […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümce **her ḳaçan kim** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

i. ‘fużalā’ dimişlerdür **ki her ḳaçan kim** eyyām-ı muvāfaḳat ve feṯḥ ü nuṣret muʿāvenet eylemeye anda ḳaçmaḳ ʿayb degül’ (40b/14)

80. […Yt "di-"] **ki** ⸢[**her kim ki** …Yyi {(y)A} **ve** …Yyii {(y)A}] […Yt]⸣ **zīrā** […Y]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümce **her ḳim ki** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, **zīrā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'ol sebebden dimişlerdür **ki her kim ki** sözi yerinde söyleyüp rāst söylemeye **ve** ol sözde bir nefʿi ve fāʾide daḫı olmaya anuŋ gibi söylemekden söylememek evlādur **zīrā** böyle olmayan kelimātuŋ fāʾidesi miḥnet ve teʾessüfdür' (24b/12)

81. […Yt "eyit-"] **ki** ⸢[**bir kimse kim**…Yy] […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki kim'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki kim'li tümce **bir kimse kim** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümce, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**

i. **'**ebū naṣr-ı mansur eydür **ki bir kimse kim** bir işde endīşe ve tedbīri pīşe ḳılmaḳ hemānā altunı ġıll u ġışdan pāk itmeg içün āteşe göstermek gibidür' (9a/14)

82. […Yt "eyit-"] (ki) ⸢[…Yyi …Yyii] **ki** […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır ancak bağlaç "ki" düşmüş veya unutulmuştur. İçteki ki'li tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Ki'li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.**

i. 'keşīş eyitdi resūli iḫżār idüŋ anı bir vechle ilzām idüp ʿaczi iẓhār itdüreyin **ki** kendü daḫı inkāra mecāli olmasun' (24a/12)

83. [**… Yt "eyit-"**] **ki** ⸢[**…Yy**] **ki** [**…Yti (,) …Ytii**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'şeyḫ eyitdi **ki** yā emīrü'l-müʾminīn müddet-i medīd ve ʿahd-i baʿīddür **ki** bu şehrdeyüm sürūr u selvet u ferʿāleminde bunlaruŋla bileyüm' (14a/4)

84. [**… Yt "eyit-"**] **ki** ⸢[**…Yt "oldur"**] **ki** [**…Yy**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'büzürcmihr eyitmişdür **ki** ʿāḳilān-ı süḫan oldur **ki** fāʾidelü ola' (24b/11)

85. [… Yt "sor-"] ki ⸢[…Yt] ki […Yy]⸣

Bu tümce, **iç içe ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'bir ḥukemā sordılar **ki** ḳanḳı ḥaḳḳ nesnedür **ki** ḫalḳa zişt gelür' (32b/3)

86. [**… Yt "sor-"**] **ki** ⸢**eger** [**…Yy (y)A}**] [**…Yt**] **ki** [**…Yy …ve …Yyii**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin temel tümcesi **eger** ile kurulmuş **şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki, ve** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'baṭlamyus eyitmişdür **ki** cāhile **eger** saʿādāt-ı musāʿade ve iḳbāl ü devlet muvāfaḳat ide ġam degüldür **ki** bunuŋ emri nevādir-i rūzgārdandur **ve** āḫirü'l-emr pāyidār olmaz' (20b/14)

87. [**… Yt "eyit-"**] **ki** ⸢[**…Yt "gerek"**] **ki** [**…Yy**] **tā** [**…Y**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümce **gerek ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

Bu tümce **tā** bağlacı ile sondaki tümceye bağlanmıştır.

i. 'boḳraṭ eydür **ki** ʿāḳıl **gerek ki** söyledügi sözi cevābın endīşe ile ve muḳaddemātın āheste āheste söyleye **tā** cevābında bār kelimāt işitmeye' (26a/12)

88. [**… Yt "eyit-"**] **ki** ⸢[**…Yt "gerekdür"**] **ki** [**…Yy**]⸣ **zīrā** [**bir kimesnede ki …Yy {(y)A}**] [**…Yt**]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki birinci ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümce **gerek ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki ikinci ki'li tümce ise **bir kimesnede ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki ve zira** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'arisṭoṭālis eyitmişdür **ki** dostluḳ ve muṣāḥabet ve ṣadāḳat ve muvāneseti şol kişiyle itmek **gerekdür ki** andan ḥayā ola **zīrā bir kimesnede ki** şerm olmaya andan muṣirr-ı vefā gelmeye' (10b/1)

89. [**… Yt "eyit-"] ki** ⸢**[…Yt] kim […Yy**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki kim'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki kim'li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'cevābında eyitdi **ki** fāḍıl u dānā ol kimesnedür **kim** nefs-i hevāsına tābiʿ degül' (8b/6)

90. [… Yt] ki ⸢**[…Yt "oldur"] ki […Yy**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki'li tümce** yapısındadır. İçteki ki'li tümce dıştaki ki'li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki'li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** İlk tümce, **ki(m)** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘boḳrat eydür **ki** ḫāṣṣa-i faẕīlet ve ṣemere-i dāniş ü maʿrifet oldur **kim** ṣāḥibini kemter-pāyeden derece-i girān-māyeye yetişdüre’ (14b/9)

ii. ‘bil **ki** refīḳ-i şefīḳ **oldur ki** dostdan taḳṣīr vāḳiʿ olıcaḳ anuŋ cānibinden iʿtiẕār eyleye’ (35a/7)

91. [**… Yt “eyit-”**] **ki** ⸢[**…Yt**] **ki** [**…Yyi … Yyii**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri, temel tümcenin **yüklemi açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘efāḍil eyitmişlerdür **ki** şol ʿadāvet **ki** rıfḳ u müdārā evvelā ola ḫoşnūd ve muḥāṣamayile evvelinden bed-ter ola’ (40a/1)

92. [… Yt “oldur”] ki ⸢[…Yt] ki […Yyi …Yyii)]⸣

Bu tümce, **iç içe ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri ise temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘onuncı ḫaşlet **oldur ki bir iş ki** ḥadd-i ẕātında vācib olmaya aŋa iḳdām ve ihtimām itmek beyne’n-nās musteḥab olmaya’ (11a/6)

93. [**… Yt “oldur”**] **ki(m)** ⸢[**her kim (ki) …Yy{(y)A}**] [**…Yt**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki kim’li tümce **her kim (ki)** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, sıralı tümce yapısında olan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘bunun fāʾidesi oldur **ki her kim ki** rıfḳ u müdārāyı ʿādet idine dünyāda cemīʿ murādına āsān vech ile vāṣıl olup ʿuḳbāda ṣevāb-ı māla nihāyet ḥāṣıl ḳıla’ (10b/6)

ii. ‘bunuŋ fāʾidesi oldur **ki her kim** pīrlere pīrliginden ötüriiʿzāz u ikrām eyleye pīrligi vaḳtinde kendü daḫı muʿazzez ve mükerrem ola’ (10b/14)

94. [**… Yt “oldur”**] **kim** ⸢[**her kimüŋ kim …Yy{(y)A}**] [**…Yt**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki kim’li tümce **her kimüŋ kim** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **nesnesini açıklamıştır.** İlk tümce, sıralı tümce yapısında olan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘bunuŋ fāʾidesi oldur **kim her kimüŋ kim** ʿaḳlı hevāsına ġālib ola anuŋ cümle-i aḳvāli ve efʿāl-i sünnet-i aḥmedī ve şerīʿat-i muḥammedī ye muvāfıḳ ve muṭābıḳ gele herāyine bu maʿnī ʿalāmet-i ṣebāt-ı devletdür’ (8b/11)

95. [**… Yt “oldur”**] **ki** ⸢[**her kimde (kim) …Yy{(y)A}**] [**…Yt ve …Ytii**]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki kim’li tümce **her kimde (kim)** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.** İlk tümce, **ve** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘fāʾidesi oldur **ki her kimde** ḥayā olmaya andan vefā gelmez **ve** aŋa iʿtimād eylemek daḫı olmaz’ (10a/14)

ii. ‘fāʾidesi oldur **kim her kimde kim** ṭatlu dil ola anuŋ sözi ḫalḳuŋ gönlinde cāy-gīr olup anuŋ hevā-dārları ve muḥabbet ve maḥlaṣları keşīr-evlādur’ (10a/3)

96. **[… Yt “oldur”] ki** ⸢**[…Yt “gerekdür”] ki […Yy]**⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki tümce **gerekdür ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemini konumundadır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘yedinci ḫaṣlet oldur **ki** ʿāḳıl olan **gerekdür ki** ṣāḥib-i ʿarż ve ehl-i ḥayā ola’ (10a/10)

97. [… Yt “oldur”] **kim** ⸢[…Yt “vācibdür”] **ki** […Yyi ve …Yyii]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki kim’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki tümce **vācibdür ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemini konumundadır.** Yardımcı tümceler ‘**ve’** bağlacı ile bağlanmışlardır. İlk tümce, **ki**, **ve** bağlaçları ile bağlanan sondaki tümcelere **kim** ile bağlanmıştır.

i. ‘dördünci ḫaṣlet oldur **kim** ʿāḳıl-dāneye **vācibdür ki** her işe şurūʿ itmeden endīşe ḳıla **ve** reʾy-i tedbīri kendüzine dāʾimā pīşe ḳıla’ (9a/9)

98. […ʏt “buyur-”] **ki (…) yaʿnī** ⸢[…Yt “vācibdür”] **ki** […Yy]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümce**den sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi vācibdür ki yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır.**

i. ‘resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (…) **yaʿnī her kimsede** güftār-ı nerm ola her şaḫṣa **vācibdür ki** aŋa dost-ı mihribān ve yār-ı vefādār ola’ (10a/5)

99. […ʏt “eyit-”] ⸢[**her kim ki …Yy**] […Yt] ve [her kim ki …Yy] […Yt] ve [her kim ki …Yy] […Yt]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, **her kim ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır.** Yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.**

i. ‘fennā ḫüṣrev eydür **her kim ki** kendü nefsine dürüst ola günāhdan perhīz eyleye ve **her kim ki** kendü oġlına muḥabbet eyleye ġayruŋ evlādına daḫı merḥamet ḳıla ve **her kim ki** ṭālib-i faż̈l ve hüner olsa fāż̈ıllarla ve kerīmlerle ṣoḥbet ḳıla’ (31a/3)

ii. ‘baṭlamyus eydür **her kim ki** bed-endīşe ola hiçbir zamanda miḥnet ve teşvīşden ḫālī olmaya ve **her kimüŋ ki** göŋlinde yüz endīşe ola anuŋ āṣārı çehre-i nā-mübārekinde rūşen ü peydā u ẓāhir u hüveydā ola’ (32a/6)

100. [… Yt “oldur”] ki ⸢[…Yt] ki […Yy)]⸣

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır.** İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemini açıklamıştır.** İlk tümce, **ki** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. ‘vech-i ṣāni oldur **ki** baʿżı müteḳaddimīn **ki** bu ṭā’ifenüŋ meşāhīrindendür’ (45b/9)

2.1.1.1.4.Ẕirā ki ve Tā ki İle Bağlanmış Tümceler

Bu tip tümcelerde **zīrā ki** ve **tā ki** bağlaçları tümceleri "öyle ki, bundan dolayı vs." anlamlar ile birbirine bağlamaktadır.

101. [… Yt "oldur"] **kim** […Yyi ve …Yyii …Yyiii] **zīrā** [**her kim** …Yy] […Yt]

Bu tümce, **iç içe birleşik kim'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır.** Bu tümce h**er kim** yapısında verilmiş olan yardımcı tümcesi temel tümcenin **öznesini açıklamıştır.** İlk tümce, **zirā** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

i. 'dördünci **oldur kim** anuŋ yanında itmām-ı meṣāliḥ-i müslimīne saʿy itmek vācib ola ve meʿāṣīye daḫı her ne deŋlü esrārı var ise nefsinde iḳrār ve iʿtirāf üzere olup ḫudā-ı pākden ʿazze ve celle bī-pāk olmaya **zīrā** her kim allahu teʿālī ḫavfı olmaya aŋa iʿtimād ve iʿtiḳād cā'iz degül' (35b/6)

102. […Yi ve …Yii] **zīrā ki** […Yi ve …Yii ve…Yiii ve…Yiv ve…Yv]

Bu tümceler, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanmış tümcelerden oluşmaktadır. **Ve** ile bağlanan ilk iki tümce, **ve** ile bağlanan sondaki dört cümleye **zīrā ki** ile bağlanmıştır.

i. **'**pādişāhlaruŋ enbāzı ʿaḳldur **ve** maʿrifet-perdāzıdur **zīrā ki** ten mülketinüŋ pādişāh-ı fermān-revāsı ʿaḳldur **ve** beden mülketinde ḳamu tedbīr ve taṣarruf anuŋdur **ve** ādemi ẓulümāt-ı cehlden maʿārif rūşenālığına çıḳaran oldur **ve** ḥall ü ʿaḳd umūr-ı ʿālem fi'l-cümle andan ẓāhir ve peydādur **ve** rūşen-i hüveydādur' (6b/2)

103. **[…Yi] zīrā ki […Yii]**

Burada tümceler '**zīrā ki'** bağlacı ile (bundan dolayı öyle ki) birbirine bağlanmış **bağlı tümce** yapısındadır.

i. ‘ikinci nīk ḫūy olmaḳdur **zīrā ki** merdüm ḫūydan selāmet ve ṣadāḳat mütevaḳḳiʿ degül’ (35b/1)

ii. ‘üçünci nefsinde rıfḳ ve sükūnet ve inṣāf ve maʿdelet olmaḳdur **zīrā ki** bu kimesne şitābında ẓālim olsa andan hergiz dostlıḳ gelmeye’ (35b/4)

iii. ‘nevʿ-i ḫāmis dost dosta meṣāliḥ-i dīn ü dünyāyı taʿlīm ve tefhīm itmek **zīrā ki** kişi dostın cehennem ʿaẕābından ḫalāṣ itmek dünyā eleminden ḳurtarmaḳdan evlādur’ (36a/13)

iv. ‘nevʿ-i tāsiʿ mümkin olduḳça aradan tekellüfi götürmekdür **zīrā ki** tekellüfʿ ırḳ-ı nāsda çendān müstaḥsen maʿnā degül’ (37a/5)

104. […Yi (…Yii)] tā ki […Yiii]

Burada ilk iki tümce **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır. Sondaki tümce ise **‘tā ki’** bağlacı (yeter ki, öyle ki) ile diğer tümcelere bağlanmıştır.

i. ‘muʿtaşım ḫalīfe bir vaḳt başra ḫalḳına ʿitāb ve ḫışm itdi ḫıṭṭa-i baġdāddan başra nevāḥīsine leşker çekdi **tā ki** başra şehrin temāmet ḫarāb idüp bi’l-külliye nehb ü ġāret ide’ (13b/10)

ii. ‘pes ḳuşı daʿvet ḳılup çaḳala risālete gönderdi **tā ki** varup bunlaruŋ mā-beyni muṣālaḥa eyleye’ (43a/11)

2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Tümceler

2.1.2.1. Ad Tümcesi

Yüklemi ek fiille çekimlenmiş bir ad veya ad öbeği olan tümcelere ad tümcesi denir. Adlar, sıfatlar, zamirler, zarflar veya ad hükmünde olan öbekler, ad tümcesinin yüklemi olabilir. Yani ad cinsinden sözcük veya sözcük öbekleri ek-eylemin görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman şekillerini alarak veya herhangi bir zaman eki almadan geniş zamanda çekimlenerek tümcede yüklem olarak kullanılırlar. Geniş zaman çekiminde anlamı pekiştirmek veya yükleme ihtimal anlamı katmak için +{DUr} eki de kullanılır.

i. ‘kitāb-ı enīsüʾl-ʾārifīn ki derc-i dürer-i ḥikmet ve burc-ı derārī pend ü naṣīḥatdür’ (3a/12)
ii. ‘yā emīrü’l-müʾminīn müddet-i medīd ve ʿahd-i baʿīddür ki bu şehrdeyüm’(14a/3)
iii. ‘cühelā ʾulemāya ve bilmedügi nesnelere ʾadüvvdür ve düşmendür’ (20b/4)
iv. ‘altıncı bāb dost ve ṣıddīḳ ve ḥaḳḳ ḥuḳūḳ bilmek beyānındadur’ (33a/5)
v. ‘ḫekīmā güftend ki bir kişiye hezār yār vefādār olursa çoḳ degül amma biŋ kişiye bu düşmen daḫı olursa ḥāl-i düşvārdur’ (34b/1)
vi. ‘nevʾ-i sāmin şarṭ-ı vefā-ı muḥabbeti yerine getürüp riʾāyet eylemekdür’ (36b/15)
vii. ‘peyġamber ḥażretlerinüŋ sünnetidür’ (41a/4)
viii. ‘ sekizinci bāb oġla naṣīḥateve terbīyet itmek beyānındadur’ (45b/4)
ix. ʿālem-i ṣabāvetde ʿilm-i edeb ögrenmekdür’ (49a/1)
x. ‘dördünci oldur kim dostuŋ her zaḫmına efkār olmaḳ ḫoş degül’ (51a/1)

2.1.2.2. Eylem Tümcesi

Yüklemi çekimli bir eylem veya birleşik eylemden oluşmuş tümcelere eylem tümcesi denir. Kip ve kişi bildiren tüm eylemler yargı taşır.

Eylem tümceleri basit eylemler ve birleşik eylemlerle kurulan tümceler olarak gruplandırılmıştır.

2.1.2.2.1. Basit Eylemlerle Kurulan Tümceler

i. bilür her ḫıred-mend ṣāḥib-i naẓar (12b/13)
ii. serīrini gül-berg-i sūrī gibi hevāya getürdi (13a/7)
iii. başrada bulınan meşāyiḫ-i kibār cemʿ olup ḫalīfeye üç yüz biŋ dīnār iletdiler (13b/10)
iv. sürūr u selvet u ferʿ āleminde bunlaruŋla bileyüm (14a/4)
v. eyyām-ı ramażānuŋ daḫı yigirmi ṭoḳuzı geçmişdi (15a/10)
vi. bir gün hārūnu'r-reşīd raḥmetu'llāhi ʿaleyh bir manẓarda oturmışdı (17a/6)
vii. peyġamber ḥażretlerine nübüvvet zamān-ı fütüvvetde gelmemişdür (31b/2)
viii. ḳomaz hergiz āyine-i dilde keder raḫ-ı yār güftār-ı ehl-i ḫıred (34a/4)
ix. baŋa gösterürem dostlıḳ cāndan aŋa her sözi āheste söylerven aŋa (39b/15)
x. 'ferīdunuŋ ḳaṣrına bu on kelime yazılmışdı' (50b/6)

2.1.2.2.2. Birleşik Eylemlerle Kurulan Tümceler (Ad+Yardımcı Eylem)

i. derece-i imkāndan cilve-gāh-ı ṣuffeyi īcād ve ibdāʾda ibrāz ve iẓhār itdi (1b/9)
ii. 'inḳılāb-ı şitevīden zāʾil olup iʿtidāl- i rebīʿīye vāṣıl olmışdı' (2b/15)
iii. istimāʾ ve eẕān cihāniyān ol ʾuḳūd-ı leʾālī ve dürer-i müteʾālī ile müṣennef ve mufarraṭ olmaġiçün taḥbīr olındı (4a/5)
iv. 'her kim ḥaḳḳ teʿālīden ḫavf itmese ḫudā-ı ʿazze ve celle anı insān gözine ḥaḳīr eyler' (8a/10)
v. 'yā emīrü'l-müʾminīn ʿafv it' (14a/9)
vi. 'sulṭānuŋ efʿāli ve melāli daḫı ziyāde oldı' (16a/7)
vii. ḥikāyet ḥaccāc bin yūsuf bir ḳavlini nāḥiye-i ʾırāḳa vālī ḳıldı (31b/9)
viii. 'dost dosta mühimmāt ve ḥacātda muʿāvenet ṭaleb itmez' (36a/2)
ix. 'ola iẓhār itmege māniʿ vāḳiʿ olup bāṭından ġadre meşġūl olā' (38b/4)
x. fennā ḫüṣrev eydür her-gāh ki düşmenle bī-vaḳit muḥāṣama ve muḥārebe ḳılasın (41a/4)

2.1.3. Anlamına Göre Tümceler

Sadece Türkçe için değil, dünyadaki diğer diller için de tümcelerin en temel anlam özelliği olumluluk ya da olumsuzluktur. Olumluluk ve olumsuzluk dışında soru anlamı da anlamına göre tümceler başlığı altında incelenmesi gereken bir kategoridir.

2.1.3.1. Olumlu Tümce

Yargının meydana geldiğini ifade eden tümcelere olumlu tümce denir. Bu tümcelerin yüklemi olma, yapma ve yapılma bildirmektedir.

i. ‘her kim ki ḥaḳḳ subḥānehu ve teʾālīden ḫavf itse ḥaḳḳ teʾālī anuŋ heybet ve mehābetin ve ṣalābetin ve ṣavlet-i ḫalḳuŋ göŋlinde cāy-gīr eyler’ (8a/7)

ii. her kimüŋ nefs-i hevāsı ʿaḳlına ġālib ola anuŋ işi ẓulm ve taʿaddī elüŋ müslümanlaruŋ māl ü menāline uzatmaḳdur (8b/11)

iii. ‘üçünci ḫaṣlet cedd ü cehd idüp sözi rāst söyleyüp fikr ve endīşeyle söylemekdür’ (8b/14)

iv. ḥukemā dimişlerdür ki cemīʿmizüŋ mebdeʾi ve cümle-i kemālātuŋ menşeʾi rāstlıḳ ve toġrulıḳdur (9a/2)

v. boḳrat eydür ki ḫāṣṣa-i faẓīlet ve ṣemere-i dāniş ü maʿrifet oldur kim ṣāḥibini kemter-pāyeden derece-i girān-māyeye yetişdüre (14b/7)

vi. baṭlamyus eyitmişdür üç nesne levāzım-ı cehldür (21a/2)

vii. ‘hemān şol yetişmiş ḫurmā gibidür ki anuŋ ṭaʾm ve ḥalāvetinden meẕāḳ- ı insānī behre-mend ola’ (24a/2)

viii. ‘nevʾ-i sābiʾ oldur ki dost dostı dāʹimā ḫayr duʾāyla yād idüp anuŋ ġaybetinde evlād u ensābın riʾāyet eyleye’ (36b/11)

ix. beşinci bāb ḥikmetde ve emṣāl ve pend ü naṣīḥatdedür (27b/4)

x. müşāvere ile ḫaṭā eylemek ḫodbiŋlikle ṣavāb işlemekden müstaḥsendür (29a/14)

2.1.3.2. Olumsuz Tümce

Olumsuz yargı bildiren tümcelere olumsuz tümce denir. Bu tür tümceler bir işin, bir oluşun, bir hareketin veya bir düşüncenin gerçekleşmediğini bildiren tümcelerdir

2.1.3.2.1. Eylemlerde-{mA} Olumsuzluk Biçimbirimiyle Yapılanlar

i. ‘dördünci ḫaṣlet bir vaḳtde kim bir sözüŋ fāʾidesi olmaya söyleme’(18a/2)
ii. ‘ol kimesne hergiz felāketden ḳurtılmayup felekden behre ve ʿilmden ṣemere bulmaya’ (21a/10)
iii. ‘nādāna bu sözler ḫoş gelmez ve mevʿiẓat ve naṣīḥat aŋa teʾsīr eylemez ol sebebdendür ki dānālar nādāndan kendü sırrın ketm idüp aḥvālinden anlara ḫaber virmez’ (22b/5)
iv. ‘mesālik-i buḫl ve nifāḳa sālik olma ve insāniyyet eylemekden ġaflet ve ferāġat itme’ (28a/13)
v. ‘eger dilerseŋ herkes ḫʸār u ḥaḳīr olmayasın ḥaḳḳa muḫālefet etme’ (29a/8)
vi. ‘kendü re’yiŋe iʿtimād edüp taʿcīl iş işleme’ (29a/11)
vii. ‘her kimse ki kendü ʿaybın görmeye hemīşe ʿaybdan ḫālī olmaya’ (31a/10)
viii. ‘bir kimesneye ki bir nesnenüŋ vücūdı ʿademden evlā olmaya anuŋçün renc ü meşaḳḳat çekmeye’ (32b/1)
ix. ‘ḳulaġı hergiz eyligüŋ işitmez ve dili ḥaḳḳında ḫayr söylemez ve göŋli senüŋ ḫuṣūṣuŋa eyü fikr eylemez’ (41b/3)
x. ‘onuncı oldur ki fikr olınmamış sözi hergiz söylemeyeler ve āḫirīn mülāḥaẓa itmedin hīçbir işe iḳdām eylemeyeler’ (50a/11)

2.1.3.2.2. Adlarda ‘degül’ İlgeci ile Yapılanlar

i. ‘ol efzūn degül dānālıġuŋdan’ (7b/11)
ii. ‘her kimse ki anuŋ nefs-i nāṭıḳası ḥilye-i ʿulūm ile ārāste vü zīver ve maʿārifle pīrāste degül’ (12a/9)
iii. ‘bāḳī insān ḳuṣūr ve noḳṣāndan ḫālī degül’(21a/6)
iv. ‘illā kelimāt-ı bārda degül’ (24b/8)
v. ‘rūzgār ve eyyām bed-ʿahd ve cefā girdāra vüṣūḳ ve iʿtimād cāiz degül’ (29a/2)

vi. ‘nice ki ḡārdan şemer mütevaḳḳiʿ degül ʿaḳl söz ademden daḫı mütevaḳḳiʿ degül’ (31b/8)

vii. ‘hīç bir kimesne ġayruŋ derecātı kendü mertebesinde ʿālī olmaġa rāżī degül’ (47b/5)

viii. ‘bu eyyāmda māhla āfitāb arasında münāẓarāt-ı maḥmūde mümkin degül’ (45b/6)

ix. ‘vazgelmek ṭarīḳ-i fütüvvet ve muḳteżā-ı mürüvvet degül’ (34a/6)

x. ‘ʿadüvvden iylik tevaḳḳuʿ itmek hergiz cāʿiz degül’ (39a/6)

2.1.3.3.Soru Tümcesi

Soru sorma yolu ile bilgi almayı amaçlayan tümcelere soru tümcesi denir. Soru tümceleri anlamına göre hem olumlu hem de olumsuz olabilmektedir.

2.1.3.3.1. Soru Biçimbirimi +{mı} İle Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘bu meḥāsin-pesend ile berbaṭ heves ḳılmaḳdan şerm itmez misin’ (49a/13)

ii. ‘kim biz mi eflāṭūn yāḫūd siz mi’ (8b/5)

iii. ‘kim biz mi eflāṭūn yāḫūd siz mi’ (8b/5)

iv. ‘şākirdleri eyitdiler ki bu meḥāsin-pesend ile berbaṭ heves ḳılmaḳdan şerm itmez misin’ (50a/13)

2.1.3.3.2. Soru Adılı ‘kim’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘ḳāsım kimdür ve melik-i nāʿim kim’ (27a/7)

ii. cümle-i aḳvāli ve efʿāl-i sünnet-i aḥmedī ve şerīʿat-i muḥammedīye muvāfıḳ ve muṭābıḳ kim gele (8b/9)

iii. bu kimdür ki benüm ferzend-i ercümendlerüm aŋa ḫiẕmet eylerler (17a/11)

iv. seni bu maʿnādan kim emīn ḳıldı (26b/5)

v. ‘ḳāsım kimdür ve melik-i nāʿim kim’ (27a/7)

vi. ‘ebū ḫātim aŋa altmış biŋ dirhem şayup şatun aldı ammā melik-i nāʿim kimdür bilmezem didi’(27a/9)

2.1.3.3.3. Soru Sözcüğü ‘ne’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘iy şāh bir kimesne kim senüŋ fermānuŋa iṭāʿat ḳılmaya sen aŋa ḥurmet ḳılmaḳ ne revādur’(16a/1)

ii. ‘iy şāh bir kimesne kim senüŋ fermānuŋa iṭāʿat ḳılmaya sen aŋa ḥurmet ḳılmaḳ ne revādur’(16a/1)

iii. ‘ne vechle püşt ü penāh ola’ (26b/4)

iv. bunuŋ emeli nedür (27a/5)

v. cānı ʿazīz eyleyen ne nesnedür (30a/6)

vi. aʿdāyla zindegānī ne vecihle ḳılınur (38a/3)

vii. terceme daḫı bundan bed-ter ne ola (42b/15)

viii. ne nesnedür ferzendüŋi żāyiʿ eyleyen (46b/12)

ix. ḳamu maḳṣūd ne evvel ola pīrūz (48b/1)

x. īy şeyḫ bu ne maḥall-i secdedür (50a/3)

2.1.3.3.4. Soru Adılı ‘ḳa(n)’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘ḳanda kim erbāb-ı luṭfuŋ vaṣf-ı ḥāli’ (4b/4)

ii. ‘ki ḳanḳı ḥaḳḳ nesnedür’ (32b/4)

iii. ‘ḳanḳı dāderüŋ dādı getürür’ (32b/6)

iv. ‘eyitdi ki ṣor bu kişi ḳanḳı vilāyetdendür’ (55b/1)

v. ‘bunuŋ ḫaṭā ve ṣavābı ḳanda’ (70b/2)

vi. ‘bunca vaḳtden beri ḳandayıduŋ’ (75b/7)

vii. ‘bu ḳanda ḳaldı’ (83b/12)

viii. ‘cihān gör neyledi anlara ḳanı’ (97a/4)

2.1.3.3.5. Soru Sözcüğü ‘niçün’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘niçün ḫılāf-ı emr üzerine nidā ḳıldurdı’ (16b/9)

ii. ‘niçün andan dostlıġı ḳaṭʿ eylemezsin’ (36b/7)

iii. ‘niçün bu defʿa ten-i tenhā sefer ḳılduŋ’ (92b/11)

2.1.3.3.6. Soru Sözcüğü ‘neden’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘ʿadāvet neden ḥāṣıl olur’ (38a/3)

ii. ‘muṣḥafı neden ötüri alduŋ’ (79b/3)

2.1.3.3.7. Soru Sözcüğü ‘nice’ ile Yapılan Soru Tümceleri

i. ‘peyġamberüŋüzüŋ ʿavdeti ḥikāyeti nicedür’ (24b/2)

ii. ‘bunlaruŋ aḥvāli nice ola’ (45a/4)

iii. ‘nice isterse kişi itse ḳādir oluban’ (48b/15)

iv. ‘ḥāl-ı ḳażiyye nice olacaġı maʿlūm idi’ (83a/5)

v. ‘benüm cismüm mülkini nice ḫarāb ve vīrān eyledi’ (90a/13)

2.1.4. Yüklemin Yerine Göre Tümceler

2.1.4.1. Düz (Kurallı) Tümce

Yüklemi tümcenin sonunda bulunan tümcelere düz(kurallı) tümce denir. Türkçede tümcenin temel ögesi olan unsurlar çoğunlukla tümcenin sonunda yer almaktadır. Yardımcı unsurdan temel unsura doru diziliş, Türk tümce yapısının temel özelliklerindendir. Bu dil kuralına uyum sağlayarak yüklemi yani ana unsuru tümce sonunda yer alan tümceler kurallı tümce olarak nitelendirilir. Tümce içerisinde yüklemi tamamlayan unsurlar yüklemden önce bulunmaktadır.

i. ‘ḥakīm büzürcmihr eyitmişdür ki nitekim cismüŋ ḳıvāmı canladur cānuŋ daḫı ḳıvāmı ḫired-i hurdevātladur’ (6a/2)

ii. ‘ikinci ḫaṣlet ʾaḳlı hevā-ı nefse ġālib ḳılmaḳdur’ (8b/1)

iii. ‘baʾżı kimesneler ki erkān ve şurūṭ-ı şehādetden ki ruʾyet-i hilālde riʾāyet itmek vācibdür’ (15a/11)

iv. ‘ʾamr bin leysüŋ ḫiẕmetinde bir ḫiẕmet-kār dururdı’ (25a/15)

v. ‘ikincisi ġayruŋ māl ü menālin almaḳdur’ (38a/6)

vi. ‘dördünci ümīdlendügi nesneden nevmid eylemekdür’ (38a/9)

vii. ‘fennā ḫüṣrev eydür her-gāh ki düşmenle bī-vaḳit muḥāṣama ve muḥārebe ḳılasın kendülikle silāḥuŋı aŋa teslīm idüp sen seni nişāne-i tīr- belā eyleyesin’ (41a/4)

viii. ‘erdeşir bir gün leşkerlerine nāme gönderdi’ (42a/11)

ix. ‘kenāra getürince çaḳal meşe köşesinden çıḳup ol balığı ḳapup pinhān olurdu’ (42b/4)

x. ‘ḥālet-i ṭufūliyyetdeyken sögmegi ve yalan söylemegi ve tekebbür ve iftiḫār itmegi ve ḫısseti ve bunuŋ emṣāli meʿāniyi meẕemmet eyleyeler’ (46a/9)

2.1.4.2. Devrik Tümce

Yüklemin sonda bulunmadığı, başta veya ortada bulunduğu tümcelere devrik tümce denir. Yüklem başta veya ortada olmakla birlikte,yüklemden sonra tümcenin ögelerinden her hangi birisi veya tümü gelebilir.

i. ‘keder ve āhuŋ erdi çün eflāke didi āfitāb’ (4b/9)

ii. ‘ʾāḳıllılıġ ü güftār-ı nerm resm-i ḫākāndur bu tīre ḫākde’ (6a/13)

iii. ‘ne ḫoş dimişdür rahşān-ı ʾilm / komaz ṭarlıḳda dāniş seni her gāh’ (19b/6)

iv. ‘ḫū-peẕīr oldı nefs-i insānı’ (22a/10)

v. kendüŋe hem-dem itme nādānı (22a/10)

vi. ‘velī ḳapuŋda olsa ʾizz ü devlet ḳılurlar ḫalḳ aŋa cānıla raġbet’ (25b/7)

vii. ‘şu kim zebānını dutmaz düşer özi bende’ (33a/5)

viii. ‘olur yār yārıyla ārāste’ (33b/12)

ix. ‘yaḳın bil kim naṣīḥat dostlardan kişiye yegdürür dürr ü gevherden’ (34b/5)

x. ‘eger irişse saŋa kimesneden azar ḫavāle eyleye anı rüzgāra sen iy yār’ (40b/3)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ÇEVİRİYAZI

3.1.ÇEVİRİYAZILI METİN OLUŞTURMA ESASLARI

Çeviriyazılı metni oluştururken dikkat edilen hususlar şu şekildedir.

i. Millet yazma eserler kütüphanesi koleksiyonunda AEsry 1024 demirbaş numarası ile kayıtlı olan nüshanın çeviriyazısı yapılmıştır.
ii. Üzerinde çalışılan nüshanın varak numaralandırılması yeniden yapılmıştır.
iii. Çeviriyazı yapılırken satırlar numaralandırılmıştır.
iv. Metin aktarımında noktalama işaretleri kullanılmamıştır.
v. Metinde geçen ayet ve hadis gibi Arapça ibareler Arap harfleriyle bırakılarak ayet ve hadislerin anlamları dipnotta verilmiştir.
vi. Aynı şekilde metinde geçen Farsça şiir kısımları orijinal şekliyle bırakılmıştır. Müellif tarafından yapılan tercümelerde şiir dizeleri '/' işareti ile belirlenmiştir.
vii. Derkenarların çeviriyazısı yapılmamıştır.

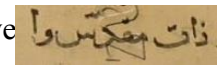
3.2. ÇEVİRİYAZILI METİN

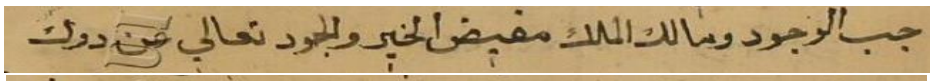
1 b

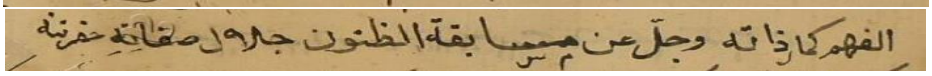
1 şükr ü sipās ki nesīm-i şemīm ṣıdḳ u iḫlāṣ [1] āyetinüŋ ḥadīḳa-ı

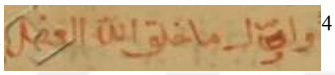
2 ẕāt-ı behcesin tāze vü reyyān ve ser-sebz ü ḫandān ide ve sitāyiş-i

3 bī-ḳıyās ki pertev-i eşiʿʿa-ı envār-ı iḥtişāṣı [2]

4 āfāḳ-ı enfüs-i tābān ve dıraḫşān eyleye [3]

5

6

7 ki māşiṭa-i tekvīn ve ḳudreti pīrāyeyi [4]

8 eyler şāhid mücerred ʿaḳl bī-bedel ve ẕāt-ı basīṭ-i maʿlūl evveli

9 derīçe-i imkāndan cilve-gāh-ı ṣuffeyi īcād ve ibdāʿda

10 ibrāz ve iẓhār itdi ve ṣabbāġ-ı ṣunʿ-i ṣamediyyet [5]5

11 zevāt-ı cevāhir-i mucerredāt ve ḫaḳāyıḳ-ı nüfūsın

12 müfāraḳatı vücūd ve tekvīn ve elvān-ı ṣubūt ve taḳarrur ile kār-ḫāne-i

[1] "…eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım…" , KK 14/7

[2] "Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına; güneşi takip ittiğinde aya andolsun" , KK 91/1-2

[3] Her türlü noksanlık ve çirkinlikten yüce olan, bütün mülkün ve kainatın yegane sahibi, hayırlara feyiz veren, zatında mükemmellik bulunan Hz.Allah

[4] "Ve Allah ilk olarak aklı yarattı…" Hadis-i Şerîf **("Hem O'dur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Bundan önce ise Arş'ı su üstünde idi."** *(Hud, 11/7)* mealindeki ayeti ile**"Allah vardı ve onunla birlikte başka hiçbir şey yoktu. Arşı da su üzerindeydi"** *(Buharî)*

[5] "…Boyası Allah'ınkinden daha güzel olan kimdir?..." , KK 2/138

2 a

1 żāyiʿ yi bedāyiʿ -i iǧtirāʿ pür-renk ü nigār eyledi ve taʿalluḳ-ı irādet-i

2 lem-yezeliyyesi cevāhir-i ecrām-ı ʿulviyyāt ve zevahir-i bevāhir-i süfliyyatı

3 samṭ-ı vucūdda münselik ve münhariṭ ḳıldı ve temeşşül-i ʿināyet-i

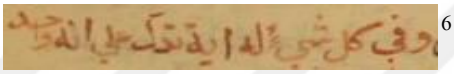
4 ezeliyyesi üstuḳsāʾ-i erbaʿayı aḳṣād-ı emzice ve iǧtilāf-ı

5 keyfiyyāt ve tebāyün-i ʾinbātla muttaṣıfken birbiriyle muḫteliṭ ve murtebiṭ itdi

6 ve cümle-i mükevvenāt ve maǧlūḳāt ve silsile-i mevcūdāt-ı mümkināt anuŋ

7 vucūb-ı vücūdına delīl-i ḳāṭıʿ ve bürhān-ı sāṭıʿdur ve pertev-i

8 şaʿşaʿa-ı aḥkām ve āṣārı nāṣiye-i çehre-i aḥvāl-i rūzgārda her nefs

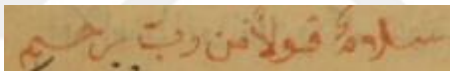
9 vāżiḥ ve lāyiḥ ve bāriḳ ve lāmiʿdür [6]

10 ve hüviyyet-i ḫāṣṣası tekṣīr ü taġyīr ü müşākelet-i mekān ü münāsebet-i

11 zemāndan münezzeh ve muʿarrā ve müşābehet-i aʿrāż ve cevāhir ve muḳābele-i aḥdān

12 ve nevāẓirden muḳaddes ve mubarrādur ne cevherdür ne cism ne arzdur

13 ne ḥāl ne hevla ve ṣalavāt-ı selām nā-maḥdūduŋa fevāyıḥ-ı ezāhir

14 ʿibārātından revāyiḥ-i rayāḥīndür [7]

15 ile meşām-ı münzeviyān zevāyā-ı ceberūt muʿaṭṭar-ı durūd-ı taḥiyyāt-ı nā-maʿdūd ki

[6] "Her şeyde O'nun varlığını,birliğini gösteren bir alamet vardır "… KK 1/24

[7]" Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak 'selam' vardır " … KK 36/58

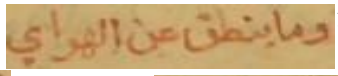
2 b

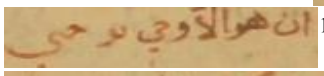
1 buḫūr-ı mecmere-i istiʿ arātından nükehāt-ı dil-pezīr [8]

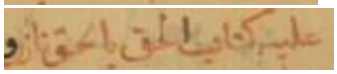
2 birle dimāġ-ı muʿ atefekān ṣavāmiʿ -i mülk ü melekūt mübaḫḫar ola [9]

3

4 cenāb-ı seyyidü'l-mürselīn ḥażret-i ḫātemü'n

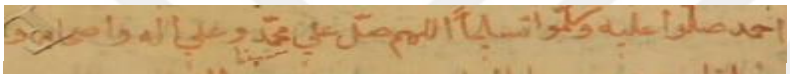
5-nebiyyīne ki ṭūṭī-nevā [10] ve muʿ ciz-nümā

6 [11] dur aʿ nī

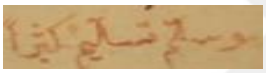
7 [12] ve andan ṣoŋra āline ve aṣḥābına ki her biri server-i

8 cūybār [13] ve külli sene-i ḥadīḳa [14]

9 ilā yevmi't-tenād ebedü'l- ābād vāṣıl u mutevāṣıl ola [15]

10

11

12 sebeb-i terceme-i

13 kitāb ol faṣl devr-i dīnde ki āfitāb-ı ʿālem-tāb nuḳṭa-ı erbaʿ a-i

14 iʿ tidāl ve inḳılābdan ki minṭaḳati'l-burūcla maḳarru'n-nahāruŋ nuḳāṭından

15 ḫāṣıldur inḳılāb-ı şitevīden zāʾil olup iʿ tidāl- i rebīʿ īye

[8] "Kendisine kavuştukları gün, (Allah'ın) onlara iltifâtı…(selâmdır.)" , KK 33/44
[9] "Öyle bir selam ki…İncilerin dizilimi, miskin güzel kokusu, bulutların gökyüzündeki akışı gibi…(selâmdır.)"
[10] "O, kendiliğinden konuşmamaktadır." , KK 53/3
[11] "O'nun (bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir." , KK 53/4
[12] وَ بِالْحَقِّ اَنْزَلْنَاهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ "Biz o Kur'ân'ı hak ile indirdik ve O da hak ile indi" , KK 17/105
[13] (İman ve amelde) öne geçenler ise, (ahirette de) önde geçenlerdir." , KK 56/10
[14] "İşte onlar, (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir." , KK 56/11
[15] "Ahmed'in şefaatini isteyenlere 'Allâhümme Salli Alâ Muhammedin Seyyidinâ ve Alâ Âlihi ve Ashabihi'tam bir esenlik dilemelerini (salavât getirmelerini) söyle." Hadis-i Şerîf Buhârî

3 a

1 vāṣıl olmışdı ve mühendis-i rūzgār nuḳṭa-ı kaṭarāt-ı bārāndan şekl-i

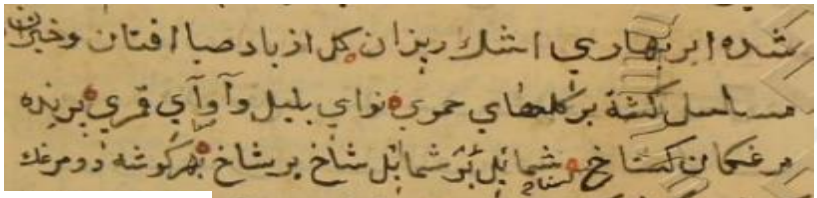
2 saṭḥ-ı cūybār üstine dāʾire-i pergārı çekmişdi ve müʾessis-i maḳṣūre-i ḫalḳa-i

3 kārḫāne-i teʾşīr-i ḳudretde günbed-i zümürrüd-fām saḳf-ı minā

4 rengin zerkārī ḳılmışıdı ve şāhid-i gül-i ṣad-berg gülle sebz-i zeberced renginden

5 āheng-i ʿarṣa-i bostān itmişdi ve ārāyiş-i şeḳāyıḳ-ı nuʿmān

6 laʿlin teşaʿülle temāşā ʿazmine ṣaḥrā vü beyābāna çıḳmışdı şiʿr

7

8

9

10 ol vaḳt- i şerīf

11 ve sāʿat-i laṭīfde bir bendeyi bī-miḳdār ve kemīne-i ḫāksārda ḫiṭāb-ı

12 vācibü't-taʿẓīm vārid oldı kitāb-ı enīsüʾl-ʿārifīn ki derc-i

13 dürer-i ḥikmet ve burc-ı derārī pend ü naṣīḥatdür zebān-ı fārisīden lisān-ı türkīye

14 tercüme eyleyem bir ḫażretden ki ṣāḥib-i eyvān-ı vezāret

15 ve ṣāḥib-i dīvān-ı ṣadāret mālik-i memālik mesālik-i

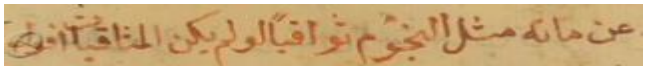
3 b

1 meḥāsin-şiyem maṭraḥ-ı eşiʿʿa-ı āfitāb-ı devlet ve maṭmaʿ-i bāṣıra-i bercīs-i

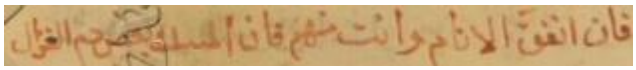
2 saʿādet ʿunvān-ı ṣaḥife-i müʾeṩṩir ve fihrist-i cerīde-i mefāḫirdür

3 ve deryā-ı ḳulzüm ve ʿummān elṭāfından bir reşḥa ve

4 münīr tābān-ı lemeʿān evṣāfından bir lemʿadur ve nāme-i ārā-ı

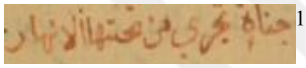
5 suʿād-meʾāl

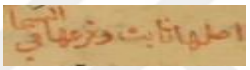
6 mefhūmınuŋ ṭuġrā-ı ġarrāsıyla müveşşeh ve muṭarrā ve ṣafḥa-ı menşūrdur

7 vaṣf-ı ḥāli [16]

8 muṣaddaḳınuŋ tevaḳḳuʿ-ı şerīfiyle müşerref ve mücellādur ve ḥadāyıḳ-ı ʿizzdür

9 devlet-i feyeżān-ı seḥāb elṭāf-ı raḥmānīden ḥayāt

10 [17] simātıyla mevsūm olmışdur ve nihāl-i

11 iḳbāl-i saʿādeti sebzezār-ı neşāṭ ve kāmurānīde [18]

12 cūy-bārından neşvünemā bulmışdur ve ḥuṣūl-i emniyet

13 āmāl-i asitān gerdūn-ı irtifā-ı ṣüreyyā ictimāʿına ʿarż lāzım

14 ve teʿazzüz ü ikrām ü iclāl sāye-i çetr-i felek-fersā bile heyūlā ve ṣūret

15 gibi mütelāzimdur beyt melek sīret ki gerdūn-ı ʿuluvv-i pür-nübüvvet / ʿabdu'hu'l-aṣġar

[16] "Sen onlardan olduğun halde, insanlardan üstünsün; (bu şaşılacak bir durum değildir) nitekim misk de bir tür ceylan kanıdır." anlamındaki Mütenebbî'nin Seyfü'd-Devle el-Hamdânî'yi övdüğü teşbîh-i zımnî sanatının yer aldığı dizesi.Teşbih-i Zımnî : Müşebbehekabul edilemez bir bir hüküm nisbet edildiğinde bunun mümkün olduğu bir örneğine benzetilerek kanıtlanır; buna müşebbehin imkânını beyân denir. (Bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Teşbih maddesi)

[17] "….altından ırmaklar akan cennetler…" , KK 113/72

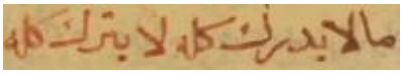
[18] "Allah'ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü, kökü sabit dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti …" , KK 24/25

4 a

1 nuvīsende-gāh ʿarż-ı iḥtiyāc neşr egerçi eṭrā-ı ḫaṣāʾ-

2 yili yanında baḥr-i ʿamīḳ ġāyet-i ṭūldanʿ arża ḳābil degül ammā mukrī

3 ḫoş edā-ı zebān ki ḫaṭīb-i ḫıṭṭa-i dehāndur ber-mūcib

4 [19] şerḥ-i feżāʾilinde birḳaç beyt

5 ẕikr eylemişdür istimāʿ ve eẕān cihāniyān ol ʿuḳūd-ı leʿālī ve

6 dürer-i müteʿālī ile müşennef ve mufarraṭ olmaġiçün taḥbīr olındı

7 ümīddür ki semʿ-i rıżāyıla ışġā oluna / iy medār-ı dīn ü devlet merkez-i ṣıdḳ u ṣafā iy

8 ḳuṭb-ı inṣāf u ʿadālet miḥver-i cūd u seḫā / neyyir-i burc-ı vezāret maṭlaʿ-ı luṭf u kerem

9 āfitāb-ı ʿizz ü devlet āsmān-ı kibriyā / muṣṭafī sīret ʿömer heybet ʿalī paşa kim ol

10 ṣıdḳ ile bū-bekrdür ḥilm ile ʿoşmān-ı ḥayā / āṣaf-ı ṣafdur ki tīġı aşılıdur ʿarşda

11 döndüren ol ṣudur dolāb-ı çarḫı dāʾimā / oldı bir pāye fīrūze muraṣṣaʿ-ı nerdübān

12 āstān-ı ḳaṣr ḳadrinde nücūmla semā /ʿ āḳla ṣordum ḥāk-i pāy cevher-i ḥāccīteyn

13 beŋzeridi nevbahār-ı himmetüŋ gül-zārına / gülşen-i nīlūferinde olsa ger būy-ı vefā

14 oḳumadan ḫuṭbe bülbül elemden ʿaḳd-i ṣaḥīḥ / bozmadı ʿahdüŋde beŋzer ġoncanuŋ mihrin ṣabā

15 dest-i iḥsānuŋ ḳomadı baḥre çün-kim ābdur / keffüŋden ʿaraḳ-rīz olsa ar idüp ḥayā

[19] "Bir şey bütünüyle elde edilemezse, tamamen de terk edilmez." Hadis-i Şerîf (Risâle-i Nur, Tarihçe-i Hayât, Sayfa:122)

4 b

1sāḥat-ı ḳaṣr-ı zemīnüŋ ravża-ı ḫuld-ı berīn / sidre-i ḳadr-i refīʾ sidre-i müntehā

2 iy sevād-dergehüŋ devlet-i güzīne ʿayn-ı nūr / veyā ġubār-ı gerd-i rāhuŋ çeşm-i rūḥa tūtiyā

3 būstān-ı devletinde necm-i felek / jālelerdür sebze-zār üstine düşmiş gūyā

4 ḳanda kim erbāb-ı luṭfuŋ vaṣf-ı ḥāli söylene /cümle-i cānda senüŋ aḥbāruŋ ola mübtedā

5 kāh baġlanur ḫurşīd-i cevzādan kemer / bendeler gibi gelüp ḳapuŋda ḫiẕmet idene

6 çekmeg içün pīş-keş ḳapuŋda giderdi nesīm / nergise zerrīn lāleye laʿlīn ḳabā

7 gevher-i luṭfuŋ ġamından her dem iy baḥr-i kerem /kān içinde lemʿa olmışdur

8 bī-ḳadrliḳ idüp öykündi benefşe ḫalḳuŋa / lā-cerem anuŋ dilin çekdi ḳafāsından ḳażā

9 keder ve āhuŋ erdi çün eflāke didi āfitāb / merḥabā iy tūtiyā-ı çeşm-i devlet merḥabā

10 olsa tıġuŋde ʿaceb mi şekl-i zerrīn dāʾire /çünki nīlūfer ṣu üstinde bulur neşvünemā

11bir ṣaru yāḳūt ḳaşlu ḫātem fīrūzedür / ḳurṣa-i mihr ile engüşt-i celālüŋde semā

12 āḫar olmaz vaṣfı lā-yuḥṣī ṣenāʾyı oḳuyup / rūz-ı şeb vird it duā-ı devletini caʾferā

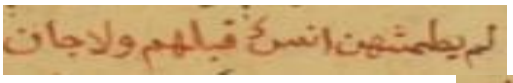
13 nice ki ṣarf-ı zamānıla ḥarīm-i baġda / lāleler açup benefşe gözine mehmūzüʾl-fā

14 gül gibi olup mużāʿaf devletüŋ günden güne /düşmenüŋ nergis miṣāli nāḳış u muḥtell ola

15 pes ol ḫükm-i cihān muṭāʿ ve emr-i vācibü’l-etbāʿda imtiṣāl idüp vüsʿ

5 a

1 u ṭāḳat ve ḳudret u istiʿdâd olduḳça muḫadderāt-ı meʿānīsi ki

2 [20] evṣāfıyla ittiṣāf bul-

3 mışdur zīver-i elfāẓ-ı türkī birle ki [21]

4 dürr-i menaṣṣa-ı taḳrīr ve taḥrīrde cilve-ger olmasına müteʿayyinen bi-ʿavni'llāh

5 iḳdām ve ihtimām olındı va'l-lāhu'l-müsteʿān ʿaleyhi't-tekelān fihristü'l-

6 ebvāb evvelki bāb feżāʾil-i ḫireddedür ikinci bāb

7 sitāyiş-i ehl-i dānişdedür üçünci bāb nā-dānlıḳdadur

8 dördünci bāb söz söylemek beyānındadur beşinci bāb

9 emṡāl ve ḥikmet ve pend ve naṣīḥat beyānındadur altıncı bāb

10 dostlıḳ ve ṣadāḳat itmek beyānındadur yedinci bāb

11 düşmenliḳ ve ʿadāvet beyānındadur sekizinci bāb naṣīḥat-i fer-

12 zenddedür ṭoḳuzuncı bāb āyīn-i salṭanat ve pādişāhlıḳ beyānındadur

13 onuncı bāb pādişāhlara ḥurmet itmek beyānındadur on birinci bāb

14 ṣabr ve şitābdadur on ikinci bāb iylikde ve yaramazlıḳdadur

15 on üçünci bāb ḫūy-ı nīk ve ḫūy-ı bed beyānındadur

[20] "…Onlara (eşlerinden) önce ne bir insan, ne bir cin dokunmuştur." , KK 55 / 56
[21] "Onlar sanki yakut ve mercandır." , KK 55 / 58

5 b

1 on dördünci bāb ketm-i esrār itmek beyānındadur on beşinci

2 bāb ḥırṣ ve dünyā beyānındadur bāb-ı evvel feżā᾽il-i ḫired-menddedür

3 ve bu bāb iki ḳısma münḥaṣırdur ḳısm-ı evvelʿ aḳluŋ fażīletleri

4 ve ḳısm-ı ṯānīʿ uḳalānuŋ ḫaṣletleri beyānındadur erbāb-ı selīme

5 ve aṣḥāb-ı ṭabāyiʿ -i müstaḳīme pūşīde ve maḫfī degildür ki ʿaḳl bir cevher-i şerīf

6 ve gevher-i laṭīfdür ki cemīʿ āferīnişden vücūdda muḳaddem olmaġa musteḥaḳk

7 idügine cümle-i erbāb-ı dāniş muʿterif ve müttefiḳdür ve vurūd-ı ḫiṭāb ve

8 teklīf -iʿ aḳluŋ ḥuṣūline mevḳūf bir maʿnādur ve ḥaḳḳ subḥānehu

9 ve teʿālī ʿazze şānuhu ve beher burhāne resūl ḥażretini ʿaleyhi efḍalü’ṣ-

10 ṣalavāt eʿzebhā ve min et-taḥiyyāt aṭyebhā ʿāḳıllara göndermiş-

11 dür ve ḫaṭāyı ʿuḳalāyile ḳılmışdur ve kelām-ı mecīdinde buyurmışdur ki

12 ان في خلق السموات والارض واختلاف الليل [22]

13 والنهار لايات لاولي الالباب resūl ʿaleyhi’s-selām

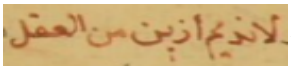
14 buyurmışdur k ما اعطي الله عباده احسن من العقل [23]

15 yaʿnī ḫudā-ı ʿizz ü ʿalā ḳullarına ʿaḳıldan evlā bir nesne virmemişdür

[22] “Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selîm akıl sahipleri için elbette ibretler vardır.” KK 3 / 190

[23] “Allah, kullarına akıldan daha güzel bir şey vermemiştir.” Hadîs-i Şerîf (Gazâlî, İhyâ 1/217)

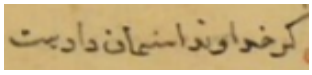
6 a

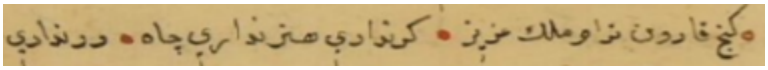
1 ve tevrītde yazmışdur ya‘nī ‘aḳıldan ārāste

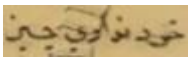
2 bir dost-ı ṣādıḳ ve bād-ı muvāfıḳ yoḳ ve ḥakīm büzürcmihr eyitmişdür ki nite-

3 kim cismüŋ ḳıvāmı canladur cānuŋ daḫı ḳıvāmı ḫired-i hırdevātladur ol

4 kişide kim ‘aḳl olmaya eger cemī‘ āmāl ve emānī aŋa müyesser ola ḥaḳīḳaten

5 andan żāyi‘ ‘ālemde bir ādem daḫı olmaya ṣi‘r

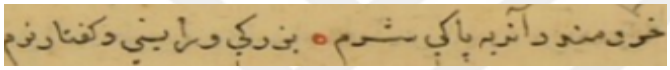
6

7 terceme eger evzāni ide ḥaḳḳ te‘ālī / sana mülk-i

8‘azīz ve genc-i ḳārūn / hünerver olmaziseŋ mertebeŋ yoḳ / ve ger olmaya ‘aḳluŋ

9 dūn isen dūn ve eflāṭūn eyitmişdür ki be-ġāyet ḫod

10 dūrbīn-i güftār ḫūb-rengīn ve zebān-ı şīrīndür ṣi‘r

11

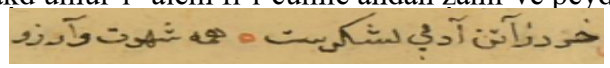
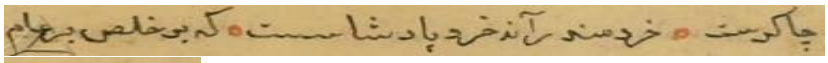
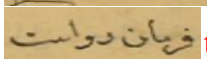
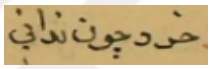
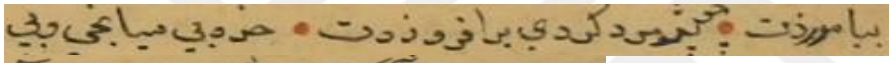
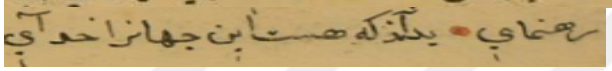
12 terceme

13‘āḳıl olanlar bilürler pāk-şerm / ‘āḳıllılıġ ü güftār-ı nerm

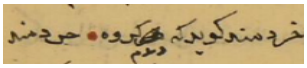
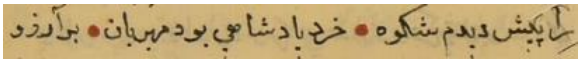
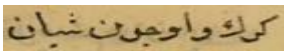
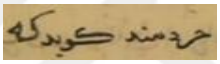
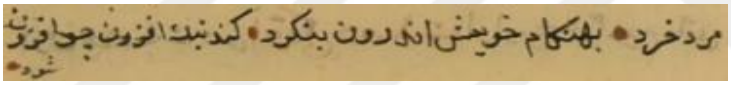
14 resm-i pākāndur bu tīre ḫākde / hem melā’ik ḫūydur eflākde ve mihrānbih

15 eyitmişdür ki her şaḫṣuŋ bir hem-rāẕı ve her kişinüŋ bir enbāzı vardur pādişāhlaruŋ

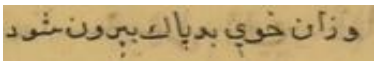
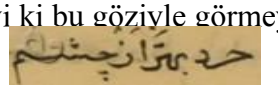
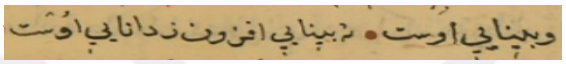
6b

enbāzı ʿaḳldur ve maʿrifet-perdāẕıdur zīrā ki ten mülketinüŋ pādişāh-ı
fermān-revāsı ʿaḳldur ve beden mülketinde ḳamu tedbīr ve taṣarruf
anuŋdur ve ādemi ẓulümāt-ı cehlden maʿārif rūşenālığına çıḳaran
oldur ve ḥall ü ʿaḳd umūr-ı ʿālem fi'l-cümle andan ẓāhir ve peydādur ve rūşen-i
hüveydādur şiʿr

terceme uḳūluŋ cismi ādem leşkeridür / murād ve şehvet
anuŋ çākeridür / bilür ġāfil ki ʿaḳl ol pādişāhdur/
ki ḫāṣ u ʿāmme hep fermān-revādur ve ḥukemā dimişlerdür ki
insanuŋ meẓāhir ve muʿāvini ʿaḳıldur ve her kim ki meşaḳḳat ve belā vaḳtinde
dāmen-i ʿaḳlı elden ḳomaya dāʾimā gerdun-ıʿārāyiş-i murādā-
tında ḥamāʾil ola ve her nesneye mübāşeret olına
aŋa hergiz peşīmānlıḳ ve nedāmet yol bulmaya şiʿr

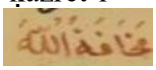
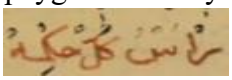
7a

1 maʿlūm eyler/ ḳılur pejmürdeyiseŋ tāze vü ter / miyāncısız daḫı
2 hem rehnümāsız / bilür ʿālem degüldür ḫudāsız behrām anī ṣufehā
3 eyitmişdür ki hüner-mend nīk-baḫtlıḳ derd ü hüner nīk-baḫtı ʿaḳıldur ve
4 hüner ʿaḳl-ı selāmetlıḳdur ve hüner selāmet bu cihānı bī-beḳāyı rıżā-ı
5 ḫüdāyiçün terk eylemekdür şiʿr
6
7 terceme didi ʿāḳıl ki gördüm her gürūhı ḫıred-mendüŋ
8 ḳamudan yek şükūhı ḫıred pādişāh-ı mihrbāndur hemīşe
9 arzū gerek ol şeyāndur ḥakīmān-ı fāris dimişlerdür ki ʿaḳl bir
10 ulu reh-nümā ve müşkil-küşā ve püşt ü penāh her dānādur ve ʿilm
11 u edeb enbāzı ve eyü ḫaṣletler anuŋ hem-rāzıdur her bār ki ʿāḳıl-dāne bir
12 ṣaʿb u düşvārda ʿuḳdeye düşe anuŋ ḥaline ʿaḳl eliyle saʿy eylemek
13 gerek tā cümle-i āfetlerden emīn ola ve her-gāh ki meşaḳḳat ve belā miḥnet
14 ve ʿanā yüz göstere ʿaḳlı muʿāvin idinmek gerek tā ol miḥnet
15 ve meşaḳḳatden ḫalāṣ ve necāt bula şiʿr
16

7b

1 terceme ḫıred-mend ider ki merd-i hüner
2 gerek kendü ḥāline dāʾim naẓar çü arta özi arta iyilügi hem
3 yaramazlığı kendüden ide kim ve ḥukemā dimişlerdür ki her nesne-
4 nüŋ bir āleti var erbāb-ı ʿaḳluŋ daḫı āleti ʿaḳldur ve her kişinüŋ bir ḳarārgā-
5 hı vardur pür-hünerkārlaruŋ ḳarārgāhı ʿaḳldur ve her kişinüŋ bir enbāẕı
6 var ḥakīmleriŋ daḫı ʿaḳldur ve dīde-i ʿaḳl çeşm-i cihān-bīn
7 üzerine rāciḥdür zīrā ḫudā-ı teʿālī insāna ol sebebden ʿaḳlı
8 ʿaṭā idüp durur tā her neyi ki bu gözivle görmeye
9 baṣīret gözi ile göre beyt
10
11 ḫıred yigrekdürür bīnādan / ol efzūn degül dānālıġuŋdan
12 büzürcmihr dimişdür ki ʿaḳl ulu sermāyedür / māyedür ve şerm eyü pīrāye-
13 dür ve yār-ı mihribānʿ ilm ü edeb ve temettuʿ-ı ḫūb muvāfaḳat-ı aḥbāb-
14 dur ḳısm-ı s̱ānī erbāb-ı ʿaḳluŋ ḫaṣāʾilindedür ol daḫı
15 on ḫaṣletdür evvelki ḫaṣlet oldur ki merdüm-i ʿāḳıl

8a

ve dānā-ı kāmil ḥażret-i ʿizzetden ʿizzet-i āsumāna leylen ü nehāren
sirran ü cehren ḫavfda ve ḳorḳuda ola ve efḍal'ül-beşer ḥażret-i
peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām buyurmışdur ki
 [24] yaʿnī ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden vehm
ve ḫavf eylemek mebdeʾ-i küll-i ḥikmet ve menşeʾ-i cemīʿ-i maʿrifetdür ve bu ḫuṣūṣda
nuṣūṣ-ı nebevī ve eḥādīṯ-i muṣṭafavī bī-ḥadd ü bī-şumārdur ve a-
nuŋ cümle-i fevāʾid-i ʿacībe ve ḥālāt-ı ġarībesindendür her kim ki
ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden ḫavf itse ḥaḳḳ teʿālī anuŋ heybet
ve mehābetin ve ṣalābetin ve ṣavlet-i ḫalḳuŋ göŋlinde cāy-gīr eyler
ve her kim ḥaḳḳ teʿālīden ḫavf itmese ḫudā-ı ʿazze ve celle anı insān
gözine ḥaḳīr eyler ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki

 [25] yaʿnī her kim ki ḥaḳḳ subḥānehu
ve teʿālīden ʿazze ismuhū ḫavf eylese ḥaḳḳ teʿālī cemīʿ eşyāyı andan
ḳorḳuda ve her kim ki ḥaḳḳ teʿālīden ḫavf eylemeye ḥaḳḳ teʿālī

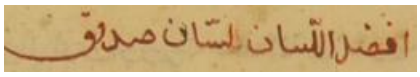
[24] "Her hikmetin başı Allah korkusudur." Hadîs-i Şerîf, Taberânî
[25] "Kim ki Allah'tan korkarsa, Allah ondan herkesi korkutur; korkmayanı da her şeyden korkutur." Hadîs-i Şerîf, Ebu Talip El-Mekki, Kalplerin Azığı

8b

anı cemīʿ eşyādan ḳorḳuda ikinci ḫaṣlet ʿaḳlı hevā-ı nefse
ġālib ḳılmaḳdur ve ḫudā-ı ʿazze ve celle kelām-ı mecīdinde ve furḳān-ı ḥamīdinde
buyurmışdur kim [26] yaʿnī hevāya mütābaʿat dīne āfetdür
ḥikāyet melik-i rūm ḥakīm-i fārsuŋ ilçisinden suʾāl itdi
kim biz mi eflāṭūn yāḫūd siz mi cevābında eyitdi ki fāḍıl u
dānā ol kimesnedür kim nefs-i hevāsına tābiʿ degül ve zenon-ı ekber eydür
ki ḥukemā-ı yūnān ve feylosofān-ı ezmānuŋ meşāhīrindendür
bu suʾāli eyitdiler hemān ol cevābı virdi ve bunuŋ fāʾidesi oldur kim her
kimüŋ kim ʿaḳlı hevāsına ġālib ola cümle-i aḳvāli ve efʿāl-i
sünnet-i aḥmedī ve şerīʿat-i muḥammedīye muvāfıḳ ve muṭābıḳ kim gele herāyine
bu maʿnī ʿalāmet-i ṣebāt-ı devletdür ve her kimüŋ nefs-i hevāsı ʿaḳlına
ġālib ola anuŋ işi ẓulm ve taʿaddī elüŋ müslümanlaruŋ māl ü menāline
uzatmaḳdur nesteʿīẕu bi'llāh bu maʿnī emārāt-ı ẕevāl-i memleketdür
üçünci ḫaṣlet cedd ü cehd idüp sözi rāst söyleyüp
fikr ve endīşeyle söylemekdür ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur

[26] "…Nefis arzuna uyma!..." , KK 38 / 26

9a

1 yaʿnī dillerüŋ efḍali

2 ve ġāyet ekmeli doġru sözlü olmaḳdur ḥukemā dimişler-

3 dür ki cemīʿ mizüŋ mebdeʾi ve cümle-i kemālātuŋ menşeʾi

4 rāstlıḳ ve ṭoġrulıḳdur ve bezirgān ve ekābir-i ehl-i yaḳīn buyurmışlardur

5 kim her kim ki rāstlıġı kendüzine şiʿār-diş̱ār ide ḥaḳḳ

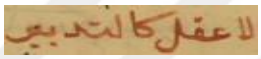
6 subḥānehu ve teʿālī ʿazze ismuhū dāʾimā anuŋla rāst ola dördünci

7 ḫaṣlet oldur kim ʿāḳıl-dāneye vācibdür ki her işe

8 şurūʿ itmeden endīşe ḳıla ve reʾy-i tedbīri kendüzine

9 dāʾimā pīşe ḳıla ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki

10 [27] yaʿnī tedbīr eylemek nişf-ı maʿīşetdür

11 ve daḫı buyurmışdur ki [28] yaʿnī hīçbir ʿaḳl yoḳdur

12 ki fikr ve tedbīrden evlā ola ebū naṣr-ı mansur eydür ki

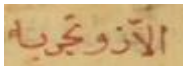
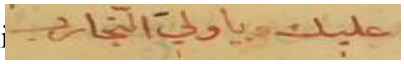
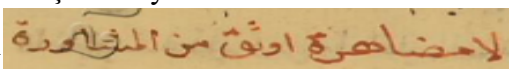
13 bir kimse kim bir işde endīşe ve tedbīri pīşe ḳılmaḳ hemānā altunı

14 ġıll u ġışdan pāk itmeg içün āteşe göstermek gibidür ve bu maʿnā-

15 nuŋ cümle-i fevāʾidindendür ki her işüŋ ki ibtidāsı tedbīrile ola ekṣeriyyā

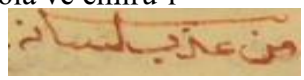
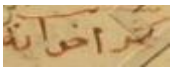
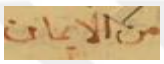
[27] "Tedbir, hayatın yarısıdır." Hadîs-i Şerîf, Deylemî
[28] "Tedbir gibi bir akıl yoktur." Hadîs-i Şerîf, Câmiu's-Sağîr

9b

1 intihāsı daḫı muḳteżā-ı irādet üzerine silk-i itmāmda ṣūret-i
2 intiẓām bula ve her işüŋ kim evveli bī-fikr ve ru'yetdür āḫir ve ʿāḳıbeti
3 peşimānlıḳ ve nedāmetdür beşinci ḫaṣlet mücerreb kişilerile tecrübe ve
4 meşveret eylemekdür resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki
5 yaʿnī her işüŋ ḥaḳīḳatine vāḳıf ol kimesnedür
6 ki anı nice kez ṣınamış ve keyfiyyet-i aḥvālini bilmişdür ve ʿarabda
7 meṣel-i meşhūrdur ki yaʿnī senüŋ üzeriŋe
8 emānet olsun ṣāḥib-i tecrübe ile meşveret eylemekdür ve resūl
9 ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki
10 yaʿnī müşāvereden evlā ve meşveretden aḳvā hīçbir iʿtimād idicek
11 nesne yoḳ sendabād-ı ḥakīm eydür her nesne ʿaḳla muḥtāc ʿaḳl daḫı
12 tecrübeye muḥtācdur ve bunuŋ fāʾidesi oldur ki bir kimesneyi kerrāt
13 u merrāt tecrübe itmeyince aŋa iʿtimād idüp andan emīn olmayalar zīrā ki
14 emīn tecrübeden ṣoŋra ḥāṣıl olur bir maʿnīdür altıncı ḫaṣlet
15 [29] yaʿnī eyü söylemek ṣadaḳa virmek

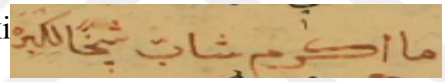
[29] "Güzel söz sadakadır ." Hadîs-i Şerîf, Buhârî

10a

derecesindedür ve fāʾidesi oldur kim her kimde kim ṭatlu dil ola a-
nuŋ sözi ḫalḳuŋ gönlinde cāy-gīr olup anuŋ hevā-dārları
ve muḥabbet ve maḥlaṣları keşīr-evlādur ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur
 yaʿni her kimsede güftār-ı nerm ola her
şaḫṣa vācibdür ki aŋa dost-ı mihribān ve yār-ı vefādār ola ve emīrü'l-
mü'minīn ʿali kerrema'l-lāhu veche buyurmışdur ki
 yaʿnī her kimde kim ḫūb guftār ve şīrīn zebān ola
aŋa çoḳ aṣḥāb-ı ḫullān ve aḥbāb-ı iḫvān bulına yedinci
ḫaṣlet oldur ki ʿāḳıl olan gerekdür ki ṣāḥib-i ʿarż
ve ehl-i ḥayā ola ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki
 [30]yaʿnī ḥayā īmāndandur ve daḫı buyurmışdur k
 [31]yaʿnī ḥayā her ḥāle münāsib ve cemīʿ aḥvālde vācib-
dür fāʾidesi oldur ki her kimde ḥayā olmaya andan vefā gelmez ve aŋa iʿtimād
eylemek daḫı olmaz arisṭoṭālis eyitmişdür ki dostluḳ ve muṣāḥabet
ve ṣadāḳat ve muvāneseti şol kişiyle itmek gerekdür ki andan ḥayā ola

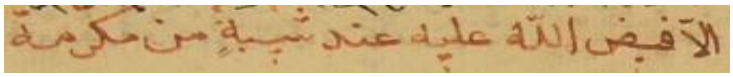
[30] "Hayâ / utanmak imândandır." Hadîs-i Şerîf, Buhârî
[31] "Hayânın hepsi hayırdır." Hadîs-i Şerîf, Müslim

10b

1 zīrā bir kimesnede ki şerm olmaya andan muşirr-ı vefā gelmeye sekizinci ḫaṣlet
2 dāʾimā ḫalḳ ile rıfḳ u müdārā eylemekdür ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur
3 ki [32] yaʿnī erbāb-ı ʿaḳla vācib ol-
4 dur ki ḫalā'iḳ ile müdārā eyleye ve bunun fāʾidesi oldur ki her kim ki rıfḳ u müdārāyı
ʿādet
5 idine dünyāda cemīʿ murādına āsān vech ile vāṣıl olup ʿuḳbāda ṣevāb-ı
6 māla nihāyet ḥāṣıl ḳıla ve resūl-i ekrem buyurmışdu
7 [33] yaʿnī her kime kim
8 rıfḳ u müdārādan naṣīb ṣunılmış ola ol kimesne dünyā ve āḫiret iyliklerinden
9 behre-mend olmışdur ṭoḳuzuncı ḫaṣletʿ ulemāya ve pīrlere şeref ve şeyḫū-
10 ḫetden ötüri tevāżuʿ ve meskenet ḳılmaḳdur ve resūl ʿaleyhi's-selām buyur-
11 mışdur ki [34] yaʿnī her kim ki ḥaḳḳ teʿālī rıżā-
12 sıçün tevāżuʿ eyleye ḥaḳḳ teʿālī anı ulu ve ʿazīz ve rifʿati derecede
13 ziyāde eyleye ve bunuŋ fāʾidesi oldur ki her kim pīrlere pīrliginden ötüri
14 iʿzāz u ikrām eyleye pīrligi vaḳtinde kendü daḫı muʿazzez ve mükerrem ola ve
15 resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki

[32] "İmandan sonra aklın başı iyi geçinmektir." Hadîs-i Şerîf, Ramuz el-Ehâdis
[33] "Rifk / Yumuşaklıktan mahrum olan hayırdan mahrum olur ." Hadîs-i Şerîf, Müslim
[34] "Kim mütevâzı olursa, Allah da onu yüceltir." Hadîs-i Şerîf, Tirmizî

11a

1 [35] yaʿnī her civān

2 ki pīrliginden ötüri pīrlere iʿzāz u ikrām eyleye ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī pīrligi

3 vaḳtinde aŋa baʿżı kimesneler vire ki anı mükerrem ve ʿazīz ve muḥterem dutalar ve bu ḥadīṣde

4 işāret-i ṣaḥīḥ ve beşāret-i ṣarīḥ vardur ki mütevāżiʿler pīrlige yetişüp

5 muʿazzez ve muḥterem ve mükerrem ola onuncı ḫaṣlet oldur ki bir iş ki ḥadd-i

6 ẕātında vācib olmaya aŋa iḳdām ve ihtimām itmek beyne'n-nās musteḥab olmaya ve kendü-

7 nüŋ müferriḳa'l-ḥāl olması aŋa muvaffaḳ olmaya ʿāḳıl gerekdür ki andan ictināb

8 ve iḥtirāz eyleye tā ḥüsn-i istilām ve diyānetile mevṣūf ve maʿrūf ola ḫatm-i bāb-ı

9 ḥikāyet rāviyān-ı aḫbār şöyle rivāyet ḳıldılar ki rūzgār-ı ḳadīmde

10 bilād-ı farsda bir şehzāde'-i ʿālī vardı çün mülk-i mevrūṯ ābā-ı kirā-

11 mından aŋa intiḳāl eyledi üstādına eyitdi baŋa bir pend ü naṣīḥat vir ki tā anuŋla

12 ʿāmil olam ʿāḳıbetüm ḫayr ve ḫātemüm saʿādet üzere ola dünyā ve āḫiretde faẓīḥat

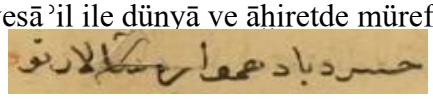
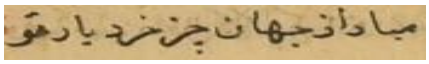
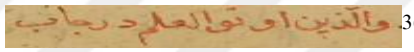
13 yüzin görmeyem üstādı eyitdi ki āḫiret endīşesinden ġāfil olma ve

14 birlige ki vāṣıl olasın şükr eyle ve göŋlüŋi aʿrāż-ı dünyevīye baġlama ve bir nesne ki

15 fevt ola anuŋçün ḥasret çekme ve hergiz dāmen-i şermi elden ḳoma ve kimsenüŋ

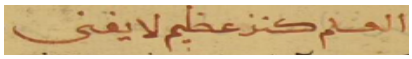
[35] "Bir genç, bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet ederse, onun yaşına varınca Allah Tealâ da ona hürmet ettirir." Hadis-i Şerîf , Şir'a

11b

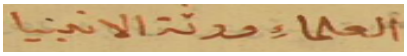
1 ḥaremine ḳadem başma ve bir sözde ki saŋa menfaʿat olmayup ġayra mażarrat
2 ola söyleme ve ṣalāḥ-ı nefsüŋ içün fesād-ı ġayrı maḳṣūd ve murād idinme
3 ve her ḳaçan ki bir müşkil-kāra ve ḥādiṣe-i düşvāra mübtelā olasın ṣabr eyle
4 ve kendü māl u menālüŋe rāżī olup kimesne emvāline el uzatup ṭamaʿ
5 eyleme tā ki ḫaṣāʾil-i vesāʾil ile dünyā ve āhiretde müreffehü'l-ḥāl ve fāriġü'l-bāl
6 olasın ebū şekūr eydür
7 terceme her dem olup ʿaḳl-ı sālā-
8 ruŋ senüŋ olsun ol yār-ı vefādāruŋ senüŋ ikinci bāb
9 sitāyiş-i ʿulemā ve ḫaṣāʾil-i fużalā' beyānındadur erbāb-ı nuṭḳ-ı selīm
10 ḳatında müberhen ve müteyaḳḳındur ki eşref-i evṣāf-ı ḥamīde ve ḫilʿat-i
11 pesendīde ki vardur dāniş ü maʿrifetdür ve ḥażret-i ḥaḳḳ ʿazze ve celle
12 ʿulemā ḥaḳḳında buyurmışdur ki [36] ve daḫı
13 buyurmışdur [37]
14 ve bir yerde daḫı buyurmışdur ki
15 [38] ve resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām

[36] "…(Allah) kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin…" , KK 58 / 11
[37] "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" , KK 39 / 9
[38] " …Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar." , KK 2 / 269

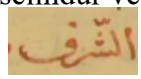
12a

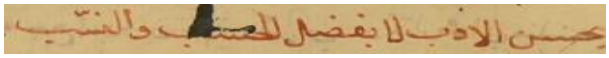
1 buyurmışdur ki [39] yaʿnī ʿilm

2 bir genc-i aʿlādur ki hergiz aŋa fenā yol bulmaz ve daḫı buyurmışdur ki

3 [40] yaʿnī eʾimme-i dīn ve ʿulemā-ı ehl-i yaḳīn

4 rıḍvānu'l-lāhi ʿaleyhim ecmaʿīn verāṯe-i enbiyā ve mürselīndür ve emīr

5 ü'l-müʾminīn ʿali kerrema'l-lāhu veche buyurmışdur ki

6 yaʿnī şeref-i

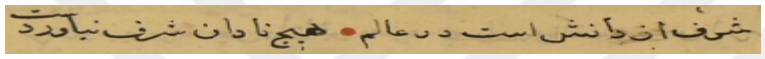
7 nefs ʿilm-i edeb iledür ḥasbe'l-neseb ile degül ve ḥakīmān-ı

8 fāris dimişlerdür ki ʿilmden ḫūb-dānişden maḥbūb

9 hergiz ʿālemde bir ḫaṣlet yoḳ her kimse ki anuŋ nefs-i nāṭıḳası

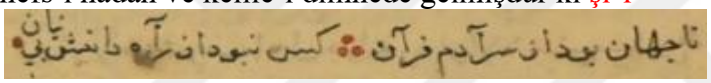
10 ḥilye-i ʿulūm ile ārāste vü zīver ve maʿārifle pīrāste degül

11 fi'l-ḥaḳīḳa ol kimesne dāʾire-i insāniyyetden ḫāricdür şiʿr

12

13 terceme şeref ʿilmiledür ʿālemde iy cān şeref olmaya hergiz

14 nefs-i nādān ve kelīle-i dimnede gelmişdür ki şiʿr

15

[39] "İlim, bitmeyen büyük bir hazinedir." Hadîs-i Şerîf , Hadis, kaynaklarda "Kanaat, tükenmez bir hazinedir." şeklinde geçmektedir. Taberânî

[40] "Alimler, peygamberlerin vârisleridir." Hadîs-i Şerîf , Tirmizî

12b

1

2

3

4 terceme tā cihān ādemle oldı serfirāz / kimesne dānişden degüldür

5 bī-niyāz /ʿāḳıl-dāne olanlar her zamān/ isteyüp her dilde dānişden

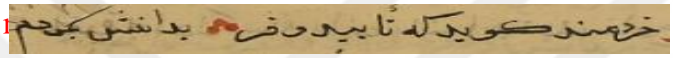
6 nişān/ cemʿ idüben ḫoş girāmī dutdılar/ anı senüŋ

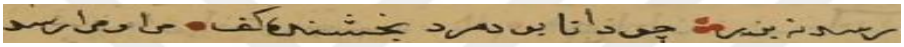
7 üstinde taḥrīr itdiler/ʿilm ü dāniş şemʿ-i rūşendür saŋa/

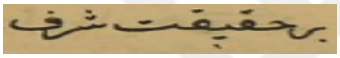
8 savmaʿa-i āfāḳ-ı cevşendür saŋa / nūşirevān-ı ʿādil eyitmişdür

9 ki cemīʿ meḥāsinüŋ reʾisi ʿilmdür ve ḥikmetdür ve şeref-i girān-māye

10 dāniş ü maʿrifetdür ve nīk-baḫt ol kimesnedür ki ʿāḳıl-dāne

11 ola şiʿı

12

13 terceme bilür her ḫıred-mend ṣāḥib-i naẓar /

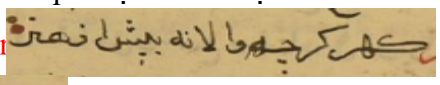
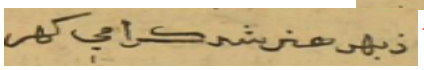
14 ki ʿilmiledür şaḫṣa teʾyīd-i fer / kişi çünki dānā ve cö-

15 merd ola / şerīf ol civān-merd ola minuçehr

13a

1 dimişdür ki ʿilm bir çerāġ-ı raḫşendedür ki andan her ne deŋlü çerāġ
2 ve meşāʿil ve şemʿ ve ḳanādīl uyarsalar anuŋ pertevinden ẕerre
3 miḳdārı nesne kim olmaz çepniler dimişlerdür ki ʿilm ü dāniş
4 dīn ü dünyāya ārāyişdür ve her nesne çoġ olduḳça ḫ^{v}ār
5 u ḥaḳīr olur meger dāniş ü maʿrifet ki her ne deŋlü çoġ olursa
6 ol deŋlü ʿizzetlü ve ḥurmetlü olur ḥikāyet süleymān ʿaleyhi's-selām
7 bir gün bād-ı ṣabāya emr eyledi serīrini gül-berg-i sūrī gibi hevāya
8 getürdi ve bir şehristāna indürdi ki ol şehrüŋ
9 der-dīvārında yazılmışdı ki bir günlük ḫiẕmetüŋ ücreti
10 bir dirhem ve bir vaḳt-i laṭīfüŋ mükāfātı yüz dirhem ammā bir sāʿatde
11 ḥāṣıl olan dāniş ü maʿrifete bahā ve ḳıymet maʿlūm ve mutaṣavver
12 degül baṭlamyus eyitmişdür ki ʿilm ü dāniş sermāye-i
13 reʾy ve tedbīrdür eger dāniş ü maʿrifetde faẓīlet-i bī-şümār
14 olmasa ʿulemā şöyle büzürg-vār olmazdı ve ḫavāṣ u ʿavāma
15 bunlaruŋ emri cārī olmazdı ve nāfiz olup pādişāhlar

13b

1 bunlara tamām inḳıyād gösterüp muṭīʿ ve münḳād olmazlardı
2 ebū şekūr eyitmişdür ki şiʿr
3 terceme güher ṣanma hünerden olsa
4 vālā/ hünerden ötüri olur raġbet aŋā ve ḫakīmān dimişlerdür ki
5 dāniş vaḳt-i meşaḳḳatde dest-gīr-i merd-i dānādur ve
6 hengāmında refīḳ-i şefīḳ ü yār-ı bā-vefādur ve her söz ki erbāb-ı
7 dānişden gele ḳulūbda müʾeṯṯirdür ḥikāyet muʿtaşım ḫalīfe
8 bir vaḳt baṣra ḫalḳına ʿitāb ve ḫışm itdi ḫıṭṭa-i baġdāddan
9 baṣra nevāḥīsine leşker çekdi tā ki baṣra şehrin temāmet
10 ḫarāb idüp biʾl-külliye nehb ü ġāret ide baṣrada bulınan
11 meşāyiḫ-i kibār cemʿ olup ḫalīfeye üç yüz biŋ dīnār iletdiler
12 ve çoḳ türlü tażarruʿlar fāʾide virmedi ve ol zamānda bir ʿālim-i rabbānī
13 vardı adına ʿabduʾr-rezzāḳ dirlerdi fuḥūl-i fużalāʾ
14 ve meşāhir-i ʿulemāsında idi ve hārūnuʾr-reşīdüŋ muṣāḥiblerinden
15 olup anuŋla çoḳ muṣāḥabet itmiş kişi idi ḫalīfe

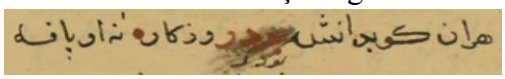
14a

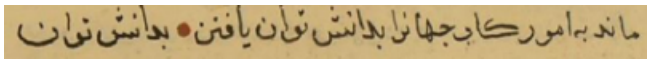
1 ḥużūrına gelüp çoḳ şefāʿatler itdi ḫalīfe icābet ḳılmadı
2 ammā eyitdi ki sen kendü müteʿalliḳātuŋı benüm ʿasker-i gerdūn-ı müʾeṣṣirüme
3 ulaşdurup ferāġat it şeyḫ eyitdi ki yā emīrü'l-müʾminīn müddet-i
4 medīd ve ʿahd-i baʿīddür ki bu şehrdeyüm sürūr u selvet u fer
5 ʿāleminde bunlaruŋla bileyüm şimdi kim eyyām-ı şiddet ve
6 hengām-ı miḥnetdür bunlardan cüdā olmaḳ revā degül diyüp ḳalḳdı ki
7 gide şeyḫüŋ mürīd ü münʿekḳidlerinden ḥarīṣ-nām ḫaṣāʾil-i ḥamīde
8 ve evṣāf-ı pesendīdeyle mevṣūf ve maʿrūf bir ṣāḥib-i maʿrifet
9 yigit var idi duʿā ḳılup eyitdi ki yā emīrü'l-müʾminīn ʿafv it
10 eger ṣoŋra peşīmān olursuŋ ʿuḳūbet itmek āsān ammā eger
11 ʿuḳūbet idüp ṣoŋra nādim olursuŋ mışra ʿafv itmege yoḳ
12 mecāl ü imkān ki dimişlerdür ki ʿālemde dört nesneye her-
13 giz çāre yoḳdur biri şol oḳ ki atılmış ve biri şol
14 ḳażā ki vāḳiʿ olmış ve biri söz ki söylenmiş ve bir şol
15 rūzgār ki geçmişdür bu söz ḫalīfeye teʾṯīr idüp göŋlinde

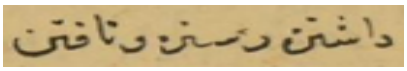
14b

1 yer itdi o kimesneye ḫilʿat virüp başra ḫalḳın tamāmet ʿafv

2 eyledi pes her söz ki ehl-i dānişden gele fāʾidesi böyle

3 olur şiʿr

4

5 terceme şu kim ʿilme ṣarf eyleye rūz-

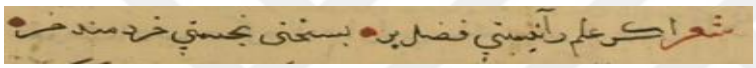
6 gār/cihān içre olmaya beyhūde / döner ʿālim-i merd dāniş-

7 peẕīr /olur dāniş ile ḳolay her ʿasīr / boḳrat eydür ki ḫāṣṣa-i

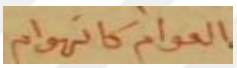
8 faẓīlet ve ṣemere-i dāniş ü maʿrifet oldur kim ṣāḥibini kemter-pāye-

9 den derece-i girān-māyeye yetişdüre hindīli eyitmişlerdür ki

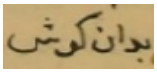
10 faẓl u dāniş şiʿār-diṣār olmaya anuŋ maḳāmı mertebe-i ʿavāmdur

11 şiʿr

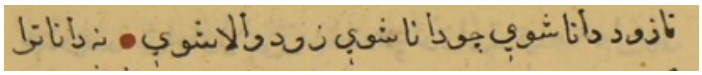
12 terceme tefaḍḍul eger olmasa ʿilm-ber/ gerekmezdi yük çekmege şaḫṣa ḫar

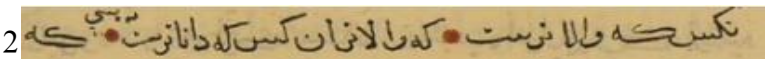
13 arabda meṣel-i meşhūrdur ki yaʿnī ḥayvan gibidür ʿavām

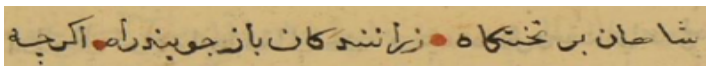
14 ve şehriyār dimişlerdür ki dāniş ü maʿrifet bir yaġmur gibidür her kim

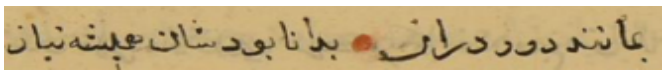
15 ṭālib ve rāġıb olana vuṣūl müteʿayyindür şiʿr

15a

1

2

3

4 terceme saʿy

5 eyle kim dānā olasın/ ki olsa dānişüŋ vālā olasın/ şu kim

6 dānā degül olmaya vālā/ hemīn vālā odur ki ola dānā/ temāşā

7 eyle her ṣāḥib-i kelāmı/ṣorar dānendelerden resm-i rāhı/ ne deŋlü

8 kim bula ʿömr-i dırāzı/ kesilmez ehl-i dānişden niyāzı/

9 ḥikāyet sulṭān melik şāh ṭayyibetu'llāhi ṣerāhe neşāṭ

10 ve sürūr ki bir gün şehr-i nişābūra gelmişdi ve eyyām-ı ramażānuŋ

11 daḫı yigirmi ṭoḳuzı geçmişdi baʿżı kimesneler ki erkā-

12 n ve şurūṭ-ı şehādetden ki ruʾyet-i hilālde riʿāyet

13 itmek vācibdür ġaflet idüp baʿżı ekābir ḫiẓmetinde söyledi-

14 ler ki biz māhı gördük tamām nüdemā-ı sulṭān bunı işidüp

15 pādişāha eyitdiler ki ferdā ḥükm-i ḳażā olsun ki

15b

1ʿıyd-i ferḫunde nübde ola çün şāhide düstūr oldı münādīler şehr-i

2 nişābūrda nidā ḳıldılar ki sulṭān saʿīd emr eyledi ki erte ʿıyd

3 ola ḥāli ḫʷāce ebu'l-maʿālī ki vaḥīd-i dehr ü muḳtedā-ı ʿaṣr idi

4 bu ḫaberi işitdi şehrde nidā ḳıldurdı her kim baŋa iḳtidā ve benüm fetvāmla

5 ʿamel ide gerekdür ki yarın o kimesne rūze-dār ola çün aṣḥāb-ı

6 aġrāż bunı işitdiler şāha sebeb-i aġrāż olsun diye taʿbīr-i münkir

7 vech-i müstenkirle maʿriż-i ʿarżda inhā ḳıldılar ve eyitdiler ki ebu'l-maʿālī

8 saŋa ʿadāvet idüp iẓhār-ı muḫālefet ider ve şekk degüldür ki

9 senüŋ ḳīlüŋden olan münādī anuŋ fetvāsına ziyādedür lācerem bu maʿnīden

10 nāmus-ı sulṭāna ḥalel ve noḳṣān vardur egerçi ki sulṭān melik şāh

11 nīk-iʿtiḳād ve ṣāḥib ʿadl ü dād idi ve ʿulemānuŋ ḥurmeti anuŋ ḳatında

12 bī-ḥadd u ġāyet idi velīkin bu maʿnīden ḫāṭırı müteġayyir ve mütekeddir oldı

13 ḥaṣekīlerden baʿżına buyurdı ki ḥāli ebu'l-maʿālīye varuŋ

14 tamām iʿzāz ve ikrām idüp edeb birle bunda getürüŋ didi didiler

15 iy şāh bir kimesne kim senüŋ fermānuŋa iṭāʿat ḳılmaya sen aŋa ḥurmet

16a

1 ḳılmaḳ ne revādur pādişāh eyitdi ki anuŋ daḫı sözi

2 maʿlūm ve mübeyyen olmayınca ehl-i ʿilme taḫfīf itmek müstaḥsen degüldür

3 çün ebu'l-maʿālīyi daʿvet ḳıldılar hemān ḳalḳup başındaki taḫfīfe

4 ile pādişāh ḥużūrına geldi ḫuṣemā yine pādişāha ġamz itdiler

5 ebu'l-maʿālī evvel itdügi şenāʿate ḳanāʿat eylemeyüp seni taḫfīf

6 idüp ʿizz ü ḥużūr ki taḫfīfe ile geldi bu vaż'la ümerā-ı

7 ʿālī cenāb ḫiẕmetine varmaḳ terk-i edebdür sulṭānuŋ efʿāli

8 ve melāli daḫı ziyāde oldı ʿitābla ḫiṭāb idüp eyitdi ki

9 bunuŋ gibi destār ile selāṭīn-i kām-kār ḳatında varmaḳ bī-vech

10 degüldür ve ebu'l-maʿālī bülend āvāzile nidā ḳılup eyitdi benim kelimātum istimāʿ idüp

11 andan ʿitāb u nükte āġāz itmek gerek çün pādişāhdan icāzet

12 buldı eyitdi ki şāha ben bu vaż'la namāz u ṭāʿat ve niyāz u münā-

13 cāt iderin bir kimesne ki ḫudā-ı teʿālī ḫiẕmetine lāyıḳ ola şekk yoḳdur ki

14 mülūk ḫiẕmetine daḫı şāyestedür ammā bu ḳadar var ki ebnāʾ-ı zamāna ve pādişāhān-ı

15 devrān-ı ʿādet-i meʾlūf ḳāʿide-i maʿrūf ḳılmışlardur ki

16b

1bu ṣūretle mülūk-ı rūzgār ve selāṭīn-i kāmkār ḥużūrına

2 varılmaya ve benüm daḫı maḳṣūdum idi ki bu ʿādeti riʿāyet ḳıldum ammā ol

3 sāʿat ki fermān-ı sulṭān vārid oldı ben bu vaż ʿla itdüm ve vehm itdüm ki eger vaż ʿtaġyīrine

4 meşġūl olam bu ḳadar teʾḫīr içün benüm adum sulṭāna iẓhār-ı ʿiṣyān idenler

5 cerīdesine taḥrīr olına ve eyitdi ki eger bir meyzerle daḫı bulınsam hemān

6 anuŋla gelürdüm tā ki kirāmen kātibīn ebu'l-maʿālī iṭāʿat-i selāṭīn-

7 de taḳṣīr ve teʾḫīr itdi diyü yazmayalardı melikşāha bu söz

8 ġāyet ḫoş geldi ve eyitdi ki çün sulṭāna iṭāʿat

9 bu vechle vācibdür niçün ḫılāf-ı emr üzerine nidā ḳıldurdı

10 ebu'l-maʿālī eyitdi her nesne ki emr-i sulṭāna müteʿalliḳdur bize daḫı

11 iṭāʿat vācibdür ammā ol nesne ki fetvā-ı müteʿalliḳdur ʿulemāya şāha

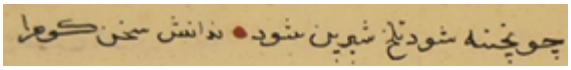
12 daḫı iṭāʿat vācibdür münāsibdür pes rūze daḫı fetvā-ı ʿulemāya

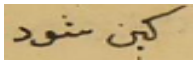
13 müteʿalliḳdur fermān-ı şāha ve selāṭīne degül çün ḳażiyye-i ḥāl

14 bu minvāl üzere cārī oldı sulṭān melikşāh raḥmetu'l-lāh şeyḫ

15 ebu'l-maʿālīyi iḫtirām ile yine maḳarr-ı şerīfine götürdi beyt

17a

1 beyt

2 terceme dimişlerdür ki ʿālemde ulu devlet ve ʿalī

3 saʿādet dāniş ü maʿrifetdür ʿilmüŋ şerefindedür ki

4 pādişāhlar ʿulemānuŋ riʿāyetin vācib bilüp oġlancıḳların

5 cānlarından azīz iken ʿālimlere ḫiẕmet itdürürler ḥikāyet

6 bir gün hārūnu'r-reşīd raḥmetu'llāhi ʿaleyh bir manẓarda oturmışdı

7 eṭrāf-ı ʿālemi temāşā iderdi gördi ki bir muʿallim bunuŋ

8 oġlancıḳları muḥammede ve meʾmūna taʿlīm-i ʿilm eyler bir zamāndan ṣoŋra

9 muʿallim bir ḥācet içün örü durdı muḥammed ve meʾmūn

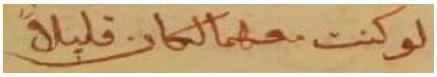
10 naʿleyn öŋine getürdiler ḫalīfeye bu ḥāl ʿacīb ve ġarīb geldi

11 ḳarşusında bir ḫiẕmet-kār dururdı eyitdi bu kimdür ki

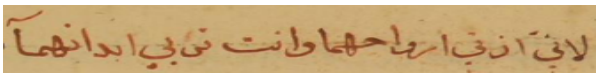
12 benüm ferzend-i ercümendlerüm aŋa ḫiẕmet eylerler ḫiẕmet-kār eyitdi ol

13 muʿallimdür ki maḫdūm-zādelere taʿlīm-i ʿilm ü hüner eyler ve anlar daḫı şeref

14 içün aŋa ʿizzet ve ḥurmet eylerler muʿallim bu kelimātı işitdi

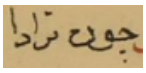
15 eyitdi yā emīrü'l-müʾminīn

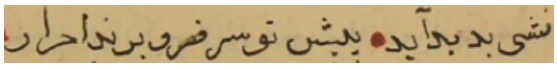
17b

1 yaʿnī

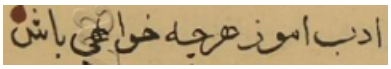
2 eger sen daḫı bunlara muʿāvenet eyleseŋ henūz ḥaḳḳ

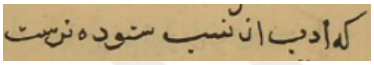
3 ḥiẕmet edā olmazdı zīrā sen bunlaruŋ ebdānın

4 beslersin ben ervāḥın beslerüm şiʿr

5 terceme

6 eger taḥṣīl iderseŋ ʿilm ü dāniş/ o kilkde bende ola

7 cümle aḥrār beyt

8 terceme edeb ögren

9 ki yarasın her ümīde / nesebden yek edeb ey nūr-ı dīde /

10 dānālar eyitmişdür ki her kim ki ʿilm ü dāniş ile mevṣūf ola

11 gerekdür ki bu on ḫaṣleti kendüye şiʿār-dişār eyleye

12 evvelki ḫaṣlet oldur ki kendünüŋ ʿaybına bī-şek varup

13 bīnā vü dānā ola zīrā ki kendünüŋ ʿaybına maʿyūbdur

14 ikinci ḫaṣlet dānālarla ṣoḥbete ḳalup anlaruŋ naṣīḥatine

15 raġbet ḳıla üçünci ḫaṣlet kendünüŋ tedbīrine

18a

1ve ḳuvvetine iʿtimād itmeyüp elden geldügi miḳdārı dānālara

2 ilticā idüp anlaruŋla meşveret eyleye dördünci ḫaṣlet bir vaḳtde

3 kim bir sözüŋ fāʾidesi olmaya söyleme beşinci ḫaṣlet

4 oldur ki bir kimesneyi ki imtiḥān itmemiş ola aŋa iʿtimād eylemeye

5 meger ki ḫaṣāʾil-i pesendīde ve ḥüsn-i istiḳāmetle meşhūr ve maʿrūf ola

6 altıncı ḫaṣlet oldur ki nādānuŋ dostlıġına ve muʿāvenetine iʿtimād

7 ḳılmaya zīrā şāyed ki nādān anuŋ ḥaḳḳında iylik ḳaṣd iderse daḫı

8 cehl sebebi ile bir vechle tertīb-i muḳaddemāt ide ki mażarratı

9 nefʿinden ziyāde ola yedinci ḫaṣlet nādāndan ırag̈ olmaḳ ʿādet

10 idine her ki nādāndan baʿīddür ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī ḥażretlerine

11 ḳarībdür sekizinci ḫaṣlet kimesneye belā sebeb-i ḫışm ve ʿuḳūbet itmek-

12 dür ki bu emṡāli efʿāl-i ḥaḳīḳatde hemān kendünüŋ ḫabāiṡ-i

13 nefs iẓhār itmekdür doḳuzuncı ḫaṣlet oldur ki dimişlerdür

14 ki ḥasenātına mükāfāt iylik eyleye belki aʿdānuŋ isāʾeti

15 muḳābelesinde daḫı luṭf u iḥsān eyleye zīrā ki bunuŋ emṡāli

18b

1 aḥvāl-i peyġamberler ṣıfatına ḳarīb bir maʿnīdür onuncı ḫaṣlet

2 ḫūb ve zişti farḳ eyleyüp anuŋ ki iyilügi rūşendür anı

3 ʿamel idüp şunuŋ ki mefāsidi ẓāhirdür anı terk eylemekdür

4 ḫātime-i bāb dānālar dimişlerdür ki emvāl-i dünyā maḥbūb-ı ervāḥ

5 ve maṭlūb-ı eşbāḥdur ve bezl-i māl vesīlesiyle ẕaḫīre-i āḫıret

6 ve dünyāda āsāyiş ve refāhiyet ḥāṣıl olur ammā bu cümlesiyle

7 ʿilmüŋ mal ü menāl özine beş fażīleti vardır evvel ol ki

8 ʿulemā refīʿ olup ümerāya anlaruŋ riʿāyeti vācib olur ammā

9 ḥāl-i aṣḥāb-ı māl bunuŋ ʿaksincedür anlaruŋ ṣıyānet-i māl içün

10 pādişāha ve ḫiẕmete ve ḥaşemine ḫiẕmet iderler ikinci

11 ol ki ʿulemā ʿilm vesīlesiyle ḫavf ve belādan emīn olur ammā ḥāl-i

12 ḫüdāvendān-i māl bunuŋ ʿaksincedür bil ki nice ler nefs-i emvāl

13 sebebinden maʿriż-i āfetde telef olmışdur ve bunuŋ emṣāli ʿālemde

14 çoḳdur üçünci oldur ki eger mālda beẕl ve isrāf ide-

15 siz cüzvī zamanda fenāya yüz dutup hebā ola ammā ʿilm-i

19a

1 ḥāli böyle degül her ne deŋlü beẕl eyleseŋ eksilmez belki daḫı

2 ziyāde olur dördünci ol ki tavārik-i hidsan ve sürūr

3 zamān ile māla bir zevāl gelse anuŋ ṣāḥibi dervīş

4 olup şol belālar ki anuŋ cemʿinde ve iktisābında çekmişdi

5 bi'l-külliye żāyiʿ olur ammā ʿilm-i ḥāl böyle degül ṣāḥibinden

6 zāʾil olmaḳ iḫtimāli yoḳdur eger şöyle ki cemīʿ ʿālim bir cānibe

7 ola ʿālim ḫāṭır-ı vefā ve zihn-i fiḳādından bir mesʾele maḥv itmege

8 ḳādir olmaya beşinci oldur ki ʿilm āḫiretde vesīle-i necāt

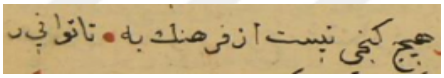
9 ve ṣevābdur ve māl u menāl sebeb-i ʿuḳūbet ve ʿaẕābdur ve bir fāʾidesi

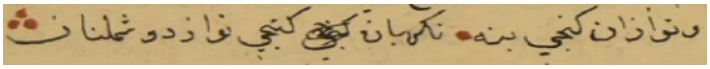
10 daḫı bu olsa cāʾizdür ki eger bir ʿālim olsa ki māl u menālinden

11 hiç nesneye ḳudreti olmasa mümkindür ki ʿilm sebebiyle taḥṣīl ide

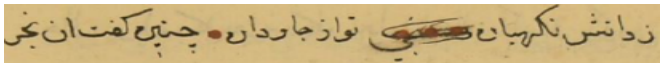
12 ammā eger māl olsa dāniş ve kifāyet olmasa ʿilm hergiz ḥāṣıl

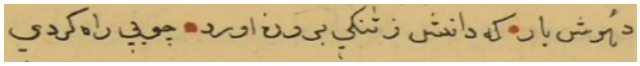
13 olmaz ve daḫı cāʾizdür ki māl nādānlıḳ sebebiyle żāyiʿ ola

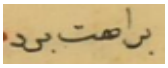
14 ʿilm ile degül şiʿr

15

19b

1

2

3 terceme gereklü genc ʿilm ve maʿrifetdür/ ne deŋlü cemʿ

4 iderseŋ maṣlaḥatdur / saŋa dāniş nigeh-bāndur nigehbān/ velī gence

5 nigeh-bānsın sen iy cān / olur perhīz-kār anuŋla ādem/ ne

6 ḫoş dimişdür rahşān-ı ʿilm / ḳomaz ṭarlıḳda dāniş seni her gāh /

7 çü bī-rāh olsun irşād ider rāh / üçünci bāb nādānlıḳda

8 ve cehāletdedür ve bu bāb üç nevʿ üzerine münḥaşırdur evvel meẕemmet

9 nādāndadur ve nevʿ-i ṯānī ʿalāmet-i nādāndadur ve nevʿ-i ṯāliṯ anlardan

10 ictināb ve iḥtirāz itmek beyānındadur ḳısm-ı evvel resūl ʿaleyhi'ş-selām

11 buyurmışdur ki

12 yaʿnī hiç faḳr yoḳdur cehlden aʿlā ve hiçbir fā'idelü māl yoḳdur ʿaḳıldan

13 evlā ve ʿarabda meṯel-i meşhūr ki yaʿnī

14 bir derde düşvār ü renc-i meşaḳḳat-dār yoḳdur cehālet ve nādānlıḳdan

15 bed-ter ve hāşim-i işfahānī üç ṭā'ife dā'im nādim ü peşīmān

20a

1 ve vālih ve sergerdāndur biri ol cāhil ki dānā-ı

2 kāmil ile daʿvā-ı dāniş eyler ve biri ol merd-i żaʿīf

3 ki düşmen-i ḳavī ile zorbāzūsına iʿtimād idüp kū-

4 şiş eyler ve biri ol dervīş fürūmāye ki hem-sāye-i

5 ʿālī pāye ile muḥāşamet ve muʿādāt eyler ve bunuŋ üçi daḫı

6 farṭ-ı cehāletden ve ġāyet-i ḥamāḳatdendür baʿżı ḥukemā-ı yunān

7 dimişlerdür ki başīretsizlik başīretsizlikden düşvārdur zīrā ki

8 aʿmāya müretteb olan āṯār yolın iḫsās itmeyüp tehevvürile

9 çāh-ı belāya düşüp nihāyeti helāk-i cismānīdür ammā cehālet

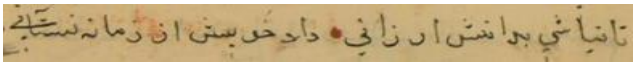
10 kişiyi şibâk-ı helākına bıraḳduḳdan ṣoŋra ʿāḳıbet nādānlıḳ

11 ile dünyā ve āḫiret sermāyesin daḫı elden çıḳarur ve ḥukemā de-

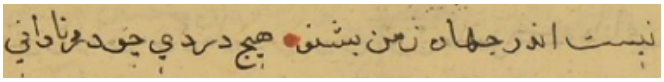
12 mişlerdür ki cehālet bir deryā-ı ʿamīḳdür her ṭarafdan

13 aŋa ṭarīḳ mümkin ammā ol ṭarīḳa ḳadem başmaḳ kişiyi kendü eliyle

14 cānını helāk ve mühlike-i ḫaṭar-nāke ṣalmaḳdur şiʿr

15

20b

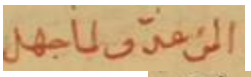
1

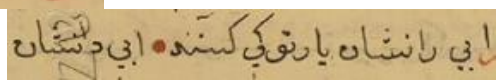
2 terceme her ki olmaya ʿilme erzānī / dād eylemez zamāneden cānı/

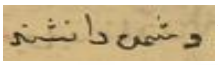
3 beŋzemez bu cihānda benden işit/ hiçbir derde derd-i nādānī/

4 ʿaḳla dimişlerdür ki cühelā ʿulemāya ve bilmedügi nesnelere ʿadüvvdür

5 ve düşmendür emīrü'l-müʾminīn ʿali kerrema'l-lāhu veche buyurmışdur

6 ki yaʿnī şaḫṣ bilmedügi nesnelere mahż-ı

7 ʿadūdur şiʿr

8 terceme ḳaçan yār olısardur saŋa nādān / ki nā-

9 dān dānişe düşmen dārā-ı cihān / ve cāhilden hergiz bir müstaḥsen

10 tevḳiʿ itmek cāʾiz degül zīrā ki eger mümkin olaydı ḥukemā cehālet

11 içün bir ḫūb ḫaṣlet isyāb iderlerdi şiʿr

12

13 terceme eger cehl içün ḫaṣlet-i ḫūb/ eger di anı

14 ẕikr idüp efāḍil baṭlamyus eyitmişdür ki cāhile eger

15 saʿādāt-ı musāʿade ve iḳbāl ü devlet muvāfaḳat ide ġam

21a

1 degüldür ki bunuŋ emri nevādir-i rūzgārdandur ve āḫirü'l-emr pāyidār olmaz

2 nevʿ-i ṯānī ʿalāmet-i cehāletdedür baṭlamyus eyitmişdür

3 üç nesne levāzım-ı cehldür evvelkisi kişi kendüyi bī-ʿayb

4 bilmekdür ve bu ġāyet cehāletdendür zīrā ʿāḳıl-dāne ḳatında

5 meczūm ve maḳṭūʿdur ki ʿişmet-i enbiyāya ve kemāl-i ḫudā-ı teʿālīye

6 maḫṣūṣdur bāḳī insān ḳuṣūr ve noḳṣāndan ḫālī

7 degül ikincisi kendüye lāyıḳ olan ile ġayra lāyıḳ ola-

8 nı farḳ itmekdür üçünci kendünüŋ dāniş ü maʿrifetine iʿtiḳād

9 eylemekdür ḥakīm müʾeyyidler eyitmişlerdür ki herkese

10 kendünüŋ ḳuvvet-i dānişine iʿtimād eyleye ol kimesne hergiz felā-

11 ketden ḳurtılmayup felekden behre ve ʿilmden ṯemere bulmaya ḥakīm-i fiḳrā-

12 us eyitmişdür ki beş nesne cehālet ʿalāmetidür evvelkisi

13 bilā-mūcib ḫışm ve ʿitāb eylemekdür ve bu maʿnī farṭ-ı ḳabāḥat ve

14 nihāyet ḥabāṯetdendür ikincisi bī-fāʾide söz söylemek

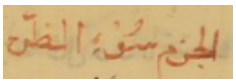
15 üçüncisi ifşā-ı esrār eylemek dördüncisi

21b

1 dostlıġa ʿivaż düşmenlik iẓhār itmek ve bu maʿnī ġāyet bī-

2 inṣāflıḳdan ve cehāletdendür beşincisi her kişiye iʿtiḳād

3 ve iʿtimād eylemekdür resūl ḥażretleri buyurmışlardur ki

4 [41] yaʿnī her işde bīdār olmaḳ kimseyi imtiḥān

5 itmedin güzāfen iʿtimād eylemekdür büzürcmihr eydür ki nādān ile

6 muṣāḥabet ve muvāneset ḳılmaḳ ʿalāmet-i nādānī ve cehāletdür

7 ve dānālar dimişler ki ziyāde ḳılmaḳ kendüyi

8 mütemevvil ve ṣāḥib-i niʿmetdür didürmek içün ġāyet ḥamāḳat ve ifrāṭ

9 eylese cehāletdendür nevʿ-i s̱āliṣ muṣāḥabet-i nādāndur

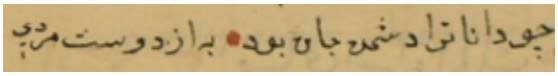
10 tecennüb ve taḥarruz göstermek beyānındadur ariṭoṭālis eydür

11 dost-ı nādāndan iḥtirāz itmek vācibdür ki anuŋ

12 dostlıġı insān-ı nādānuŋ dostlıġından evlādur ve dimişlerdür ki

13 yaʿnī

14 cāhil kendü nefsine ʿadāvet ider ḳaçan ġayra muṣādaḳat göster-

15 se gerek şiʿr

[41] “Sû-i zân yanlış karardır.” Hadis-i Şerîf , Buhârî

22a

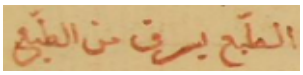
1 terceme çü dānā saŋa düşmen-i cān ola/

2 beg ol dostlardan ki nādān ola / ve peyġamber ʿaleyhi’s-selām

3 ḥażretleri buyurmışlardur

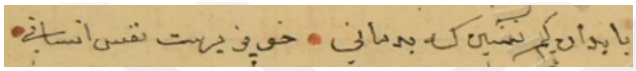
4 yaʿnī tenhā oturmaḳ eşerile muṣāḥabet eylemekden yekdür ve hiçbir

5 vaḳtde nādānı celīs ü enīs itmek cāʾiz degüldür nādāna cehālet

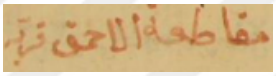
6 ṭabīʿat olmışdur ve dimişlerdür ki

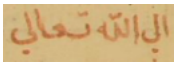
7 yaʿnī ki her ṭabīʿat ṭabīʿatdan nesne uġrular zīrā ki ḫallāḳ-ı

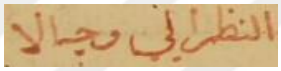
8 cihān nefs-i insānı her nesneye ḳābil-i ḫalḳ eylemişdür şiʿr

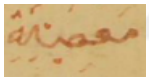
9

10 terceme ḫū-peẕīr oldı nefs-i insānı/ kendüŋe hem-dem itme

11 nādānı / ve ekābir dimişlerdür ki

12 yaʿnī ḥażret-i ḥaḳḳa ḳārīn merd-i aḥmaḳdan

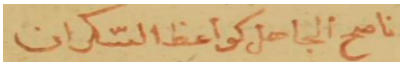
13 ırağ olmaḳdur ve dimişler ki

14 yaʿnī aḥmaḳ yüzine naẓar ḳılmaḳ maʿṣiyetdür ve bu maʿnā-

15 da işāret vardur ki ʿāḳıl ile muṣāḥabet idüp

22b

1 aŋa naẓar ḳılmaḳ ʿayn-ı ṭāʿatdur müʾeyyid eydür ki cāhile naṣīḥat

2 fāʾide ḳılmaz ve dimişlerdür ki

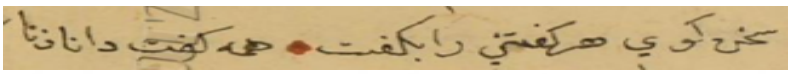
3 yaʿnī cāhile naṣīḥat meste mevʿiẓa söylemek gibidür ḥakīm-i dānālar

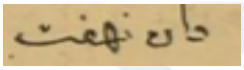
4 dimişlerdür ki ʿuḳalā sözin nādāna söylemek hemān serāb

5 üzere köprü binā eylemege beŋzer zīrā ki nādāna bu sözler

6 ḫoş gelmez ve mevʿiẓat ve naṣīḥat aŋa teʾşīr eylemez ol sebebden-

7 dür ki dānālar nādāndan kendü sırrın ketm idüp aḥvālinden anlara ḫaber

8 virmez şiʿr

9 terceme süḫandān söyledi sözin ne kim vār/

10 velīkin ḳalmadı nādāna güftār / dördünci bāb güftār-ı ḫūb-

11 girdār beyānındadur bilgil ve āgāh olġıl ki zebān-ı insān-perver

12 diyār-ı ʿālemüŋ ve girdār-ı benī-ādemüŋ ʿacāʾib ve ġarā-

13 ʾib-i luṭfındandur egerçi ṣūretde bir pāre etdür ḥaḳīḳatde

14 cemīʿ mevcūdātdan ʿibāretdür zīrā ki cümle-i eşyā anda ẓāhir ve

15 hüveydādur belki maʿnīde ḳāʾim maḳām nefs-i nāṭıḳa ve nāʾib-i

23a

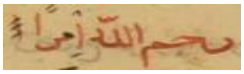
1 ve nāʾib-i menāb ḳuvve-i ʿāḳıladur her neyi ki ʿaḳl-ı derrāk idrāk

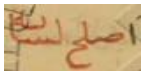
2 eyler ziyāde anı taḥt-ı taṣarrufına getürür ve her menfaʿat ve mażarrat ki

3ʿālemde ẓāhir olur anuŋ mebdeʾi ve menşeʾi zebāndur pes ʿāḳıl-

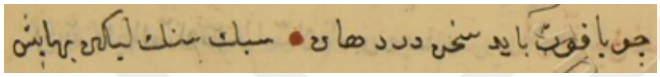
4 dāneye vācibdür ki lisānına ḥāfıẓ ve zebānına ḥākim ola şol ʿāḳıl-dāneye

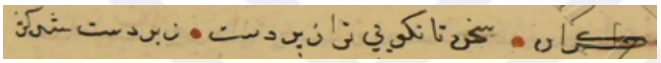
5 kelām-ı fāsidden ki aŋa żarar ʿāyid olur andan ictināb ve iḥtirāz

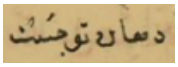
6 eyleye resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām buyurmışlardur ki

7 yaʿnī raḥmet ol kişiye ki ziyānda ıṣlāḥ ide tā ki

8 menşeʾ-i mażarrat olmayup mebdeʾ-i menfaʿat düşe şiʿr

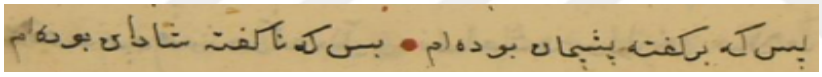
9

10

11 terceme gerek yāḳūt-veş güftār-ı rengīn/

12 kendü bahāsı līk sengīn/ süḫan söylenmedin elde bil anı/

13 dile gelse çıḳar elden ʿinānı kelīle-i dimnede eydür şiʿr

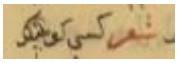
14

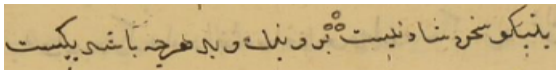
15 terceme söylemekde çoḳ peşīmān olmışam epsem olduġumda

23b

1 şādān olmışam ḥukemā dimişlerdür ki kelām-ı dānā ṭarīḳ-i ṣevāba olur

2 rehnümādur ve güftār-ı ḫūb ʿuḳalāya eyü sermāyedür ve ḥakīm-i müʾebbedlere laṭīf

3 pīrāyedür ve ʿaḳl ehline madde-i şādmānī süḫandur şi’r

4 terceme

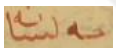
5 şu kim şīrīn süḫandan ḳalmaya ẕevḳ eyüden yavuzı ol eylemez farḳ

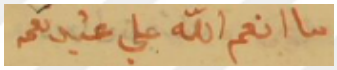
6 ve cemīʿ ʿizz ü cāh ve merātib-i devlet ve kāh süḫandan olmışdur ve ḥaḳḳ

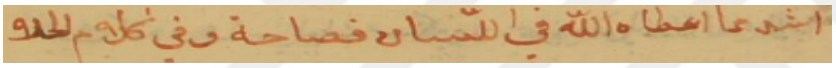
7 subḥānehu ve teʿālī peyġamberlere gönderdügi hediyye-i süḫandur ve anları

8 ol hediyye ile büzürg ve muḥterem ve ʿazīz ve mükerrem ḳılmışdur ve resū-

9 lu’l-lāh ʿaleyhi’ṣ-ṣalātü ve’s-selām buyurmışdur

10 [42] yaʿnī cemālü’l-insān feṣāḥat-ı lisāndur

11 ve caʿfer-i ṣādıḳ buyurmışdur

12

13 yaʿnī ḫudā-ı ʿazze ḥaḳḳ celle celāluhu ḳullarına andan özge

14 niʿmet virmemişdür ki dillerinde feṣāḥat ve sözlerinde ḥalā-

15 vet ḳomışdur büzürcmihr

[42] “Bir adamın dilinin güzelliği / güzel konuşması, onun güzelliğindendir.” Hadis-i Şerîf , Hz. Cabir’den nakledilmiştir. prof-dr-cevat-aksit@milligazete.daktilo.com

24a

1 eydür her söz ki muvāfıḳ-ı ḫurd ve muṭābıḳ-ı ʿaḳl ola aḥbāb

2 ve aʿdā ve nādān ve dānā ḳatında ḥamīde ve pesendīdedür hemān şol

3 yetişmiş ḫurmā gibidür ki anuŋ ṭaʿm ve ḥalāvetinden meẕāḳ- ı insānī

4 behre-mend ola şol söz ki dāʾire-i ʿaḳıldan ḫāric ola dost

5 ve düşmen ḳatında pesendīde olmayup nefs andan ḥaẕ itmekde

6 hemān ḫurmā-ı nā-resīdeye müşābih ola ve daḫı şol dānişe ve maʿri-

7 fete muḳārindür ṣāḥibine ʿaẕīm mesned ve ḳavī muʿāvindür

8 ḥikāyet şehenşāh-ıʿadduluʾd-devle imāmı vilāyet-i rūma

9 risālete gönderdi çün melik-i rūm evḳāt-ı mülāḳātda imā-

10 muŋ süḫandānlıġın gördi bir ulu keşīş-i pür-kīş

11vārdı aŋa eyitdi bu resūlüŋ güftārına cevāb eydüp

12 bunı ḫacīl ve şerm-sār kılasın keşīş eyitdi resūli iḥżār

13 idüŋ anı bir vechle ilzām idüp ʿaczi iẓhār itdüreyin ki

14 kendü daḫı inkāra mecāli olmasun çün melik-i rūm bunı işitdi

15 cemīʿ bezirgān ve ekābir ve aʿyān cemʿ olup imām biŋ endīşeyle

24b

1 keşīş-i pür-kīş ḥāżır ḳıldılar keşīş eyitdi ki iy şeyḫ sizüŋ

2 peyġamberüŋüzüŋ ʿavdeti ḥikāyeti nicedür imām eyitdi ki anuŋ ḥikā-

3 yeti hemān sizüŋ peyġamberüŋüzüŋ anası ḥikāyet ve mācerāsı gibi-

4 dür illā bu ḳadar vardur ki bu ḥāmile olup vażʿ-ı ḥaml itmedi

5 velīkin ol ḥāmile olup oġlan daḫı vücūda geldi ve

6 ẓuhūra getürdi melik-i rūm ve cemī ehl-i meclis işidüp

7 ḫ^{v}ār u ḫacīl olurlar boḳraṭ eydür ki bir kimesneyi ḳavlile incitmek

8 fiʿlle incitmekden bedterdür ve her nesneye ṣabr ve taḥammül mümkindür ve illā

9 kelimāt-ı bārda degül ve ʿarabda meṣel-i meşhurdur ki

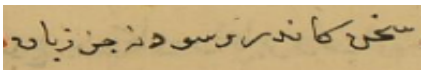
10 yaʿnī düşnām bir cerāḥatdür ki aŋa dermān ve istirāḥat mutaṣavver

11 degül büzürcmihr eyitmişdür ki ʿāḳilān-ı süḫan oldur ki fāʾide-

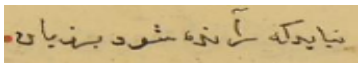
12 lü ola ol sebebden dimişlerdür ki her kim ki sözi yerinde söyleyüp

13 rāst söylemeye ve ol sözde bir nefʿi ve fāʾide daḫı olmaya anuŋ gibi

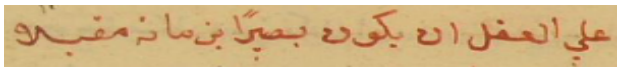
14 söylemekden söylememek evlādur zīrā böyle olmayan kelimātuŋ fāʾidesi

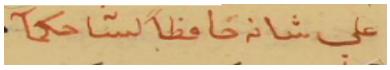
15 miḥnet ve teʾessüfdür şiʿr

25a

1 terceme şu söz aṣṣı ide zebān /

2 gerekmez ki söyleye ziyān / ḫudā-ı teʿālī ʿazze ve celle ṣuḥuf-ı ibrāhīmde

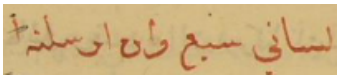
3 buyurmışdur ki

4 ḥukemā dimişlerdür ki sözi endāze

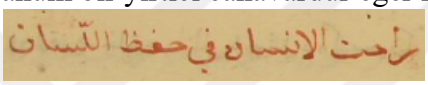
5 ile ḳılmaḳ nıṣf-ı ketḫüdālıḳdur ve kişi miḳdārın bilmek nıṣf-ı āsāyiş-i

6 insāniyyetdür ve her işde taḳdīr-i rabbānī ve ḥükm-i ṣamedānīye rāżī olmaḳ

7 nıṣf-ı emn istirāḥatdür ve cāhillerden ıraġ olmaḳ nıṣf-ı selā-

8 metdür ve ʿarablar dimişlerdür ki

9 yaʿnī benüm zebānum bir yırtıcı canavardur eger rehā idem beni helāk

10 eyler ve dimişlerdür ki

11 yaʿnī rāḥat-ı insān ḥıfẓ-ı lisānındadur ḥikāyet muʿtaṣım ḫalīfe

12 ʿamr bin leys ki sulṭān-ı ḥorasandı ilçi gönderdi ilçi ʿamr bin leysle

13 mulāḳāt idüp ḫalīfenüŋ peyām ve peyġāmın taḳdīr iderken eṣnā-ı

14 kelimātda gāhī taḫvīf u tehdīd ve gāhī telaṭṭuf u ümīd gösterdi

15 ʿamr bin leysüŋ ḫiẓmetinde bir ḫiẓmet-kār dururdı resūlüŋ cevābında

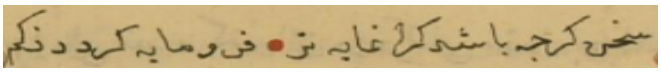
25b

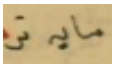
1 eyitdi ki bir kimesne senüŋ daʿvetin ile gelmeye daḫı senüŋ reddüŋ ile gitmeye çün

2 taḫvīf u tehdīdine müfīd imiş telaṭṭuf u ümīd neye gerek ḥ^{v}āceye buyur-

3 dı ḫiẕmet-kār yüz degnek ura ve biŋ aḳça ʿaṭā vire ve eyitdi ki

4 egerçi ki söz ġāyet ḫūb sözdür ammā saŋa düşer söz

5 degüldür şiʿr

6 terceme ne deŋlü olsa sözüŋ şānı aʿlā/ görinür kim çoḳ

7 diyen ola ednā/ velī ḳapuŋda olsa ʿizz ü devlet/ ḳılurlar ḫalḳ aŋa

8 cānıla raġbet/ elinde bir gedānuŋ laʿl-i ḫātem/ görürse müşterī

9 virür bahā kim/ daḳınsa şāh eline ṣırça ḫalḳa/ bedaḫşī görinür

10 ol ṣırça ḫalḳa / dānālar dimişlerdür ki söz ki kişinüŋ miḳdārına göre

11 olmaya anı ḫ^{v}ār u ḥaḳīr eyler ve ʿaṭā ve seḫā ki ḳudreti yetdükçe olmaya

12 kişiyi kemter-pāye ve dervīş fürūmāye eyler müʾeyyidler dimişlerdür ki sözi

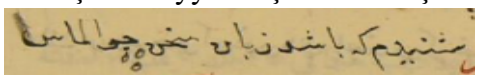
13 ḥācet olıcaḳ söyleyüp ve vaḳtine münāsib söylemek gerek

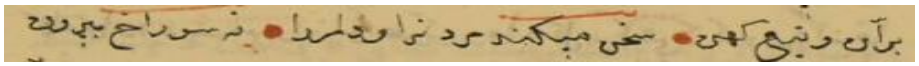
14 tā ki teʾsīri ẓāhir olup zebān-ı süḫandān elmāsdan tīġ ü şimşīr-

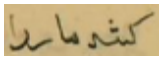
15 den berrān ola ve dimişlerdür ki eyü söz ile yılan ininden çıḳar ve aṣḥāb-ı

26a

1 tedbīr güftār-ı şīrīn ile nice şu vazʿiyyet düşvār ve müşkil-

2 kārları eyü eyler şiʿr

3

4 terceme kişiler var ki açılsa dehānı / ṣanasın tīġ-i berrānı

5 zebānı// ḳılursın şaḫṣı lāyıḳ taḥt u dārā/ çıḳarur yahşī söz iniden

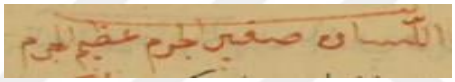
6 zānīden yılanı / arisṭoṭālis eydür her söz ki fikr ü naẓarla

7 söylene ḳāʾili nīk-nām olup işidenlere nefʿü fāʾide ḥāṣıl sendabād-ı

8 ḥakīm eydür ki sen zebānuŋı kūteh dut tā ḫalḳuŋ dili saŋa dırāz

9 olmaya ve ol fitne ve fesād ki bir sāʿatde bir kelime sözle ḥāṣıl ola

10 mürūr-ı eyyām ile ve görür aʿvāmla ṣalāḥa ḳābil olmaya

11 ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

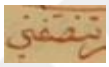
12 yaʿnī egerçi zebān bir ʿuẓv-i ṣaġīrdür ammā zebān ʿaẓīm ü kebīrdür boḳraṭ

13 eydür ki ʿāḳıl gerek ki söyledügi sözi cevābın endīşe ile

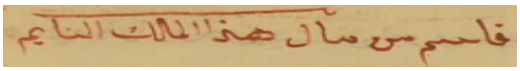
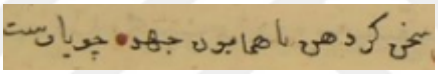
14 ve muḳaddemātın āheste āheste söyleye tā cevābında bār kelimāt

15 işitmeye ḥikāyet şām- ı ḫalīfe melik-i rūma bir kez kāġıd gönderdi

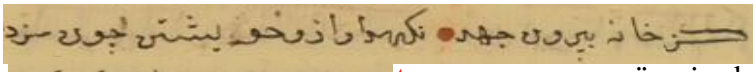
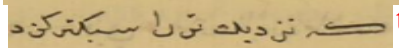
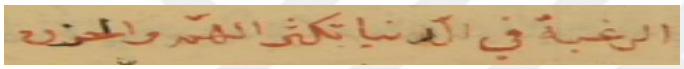
26b

1. ve buyurdı ki ʿunvānını yazdılar min hişām emīrü'l-müʾminīn ile'l-melikü'ṭ-ṭāhī
2. melik-i rūm ġaber gönderdi eyitdi ki şāhān-ı rūzgār ve selāṭīn-i
3. kām-kāra düşnām ve āẕād hergiz revā degül bir kişi ki kendü diline ḳā-
4. dir ve tuvānā ve ḥākim-i fermān revā olmaya ġayra nice pādişāh / ve ne vechle
5. püşt ü penāh / ola ve eyitdi ki seni bu maʿnādan kim emīn ḳıldı
6. ki ben cevāb-nāmede yazmayım melik-i rūm ġalīfe-
7. ye göricek şerm ve ḥaclet gelüp bu aŋa pend ü naṣīḥat oldı
8. batlamyus dānā eydür her söz ki fikr ü endīşeyle söylene anda
9. hergiz nedāmet olmaya ve güftār-ı ġūb ve müvecceh çün ki vaḳte
10. ṭuş ola fāʾidesine nihāyet olmaya ḥikāyet muʿtaşım ġalīfe-
11. nüŋ ebū-ġātim nām bir ġāzini var idi ġalīfe bir gün bir şāʿire
12. iḥsān ve inʿām itdi ġāzin teʾġīr eyledi virmedi ol
13. eyyāmda ġāzin altmış biŋ aḳçeye bir cāriye maḥsūben aldı
14. şāʿir ġāzin ḥaḳḳında bu iki beyti ifşā eyledi şiʿr
15.

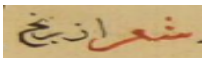
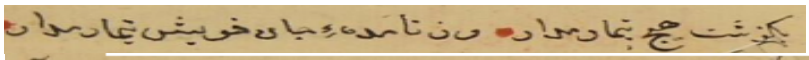
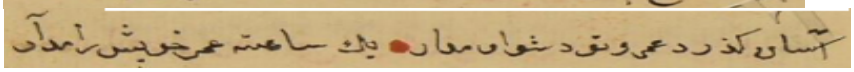
27a

1. terceme ebū-ḫātim varalum ḥākim
2. gel /ya inṣāf eyleye yād idüp ḫudāyı melik-i nāʿ imüŋ malından
3. alup / virürsen ḳāsım altmış biŋ bahāyı /bir gün ḥācib ḫalīfe
4. ḥużūrında münāsebetle bu beytleri oḳudı ḫalīfe eyitdi ki bunuŋ emeli
5. nedür duʿ ā ḳılup eyitdi bir vaḳtde ḫalīfe bir şāʿ ire iḥsān
6. eyleyüp ḫāzin ebū-ḫātim virmekde taḳṣīr ve teʾḫīr gösterdi ol
7. şāʿ ir bu iki beyti ol vaḳt dimiş ḫalīfe eyitdi ḳāsım kimdür ve melik-i
8. nāʿ im kim ḥācib eyitdi ḳāsım ol cāriyedür ki ebū-ḫātim aŋa altmış
9. biŋ dirhem ṣayup ṣatun aldı ammā melik-i nāʿ im kimdür bilmezem didi
10. ḫalīfe eyitdi ol melik-i nāʿ im benüm zīrā eger bīdār olsam ebū-ḫātim iki
11. yılda altmış biŋ aḳçeye cāriye almazdı ve bu maʿ nā ebū-ḫātimüŋ ʿ azline
12. sebeb oldı ʿ abbas bin abdü'l-muṭṭalib raḍiya'l-lāhu teʿ ālī ʿ anhümā
13. resūlu'l-lāh ḥażretleri ṣalla'l-lāhu teʿ ālī ʿ aleyhi veselleme ṣordı ki ilk
14. ne nesne resūlu'l-lāh ḥażretleri buyurdılar ki dildedür ve eyü dil daḫı
15. oldur ki eyü söyler şiʿ r

27b

1.
2. terceme yaramaz söz ağızdan çıḳsa
3. her bār / ṣanasın kim hemīn ānīden çıḳar mār /ırag̱ eyle özüŋden saʿy
4. it anı / yaḳın olana tīz erer ziyānı / beşinci bāb ḥikmetde ve
5. emṣāl ve pend ü naṣīḥatdedür pūşīde ve maḫfī degüldür ki egerçi ḫalā’
6. iḳ-ı ʿālem ṭā’ife- i benī ādem eṭrāf ve emākinde her biri bir ṣūretle mutavaṭṭın
7. ve mütemekkindür ammā fi’l-ḥaḳīḳa misāfirlerdür ve dünyā memerr ü geşt ü güẕer-
8. gāhdur cāy-ı ḳarārgāh degül ve sāʿāt ve eyyām-ı merāḥil ve şuhūr ve aʿvām-ı
9. menāzildür ve ḥaḳīḳatde bir kişi umūr-ı dünyeviyyede mālikāne taṣarruf itmek
10. mucāz ve emvāl ve zeḫārif-i dünyā bir beşer-i müsteʿārdur ve bu ḳāʿide-i
11. müsellem ve muḳarrerdür ki ʿāḳıl-dāneye lāzım olan budur ki her nesneye
12. raġbetin berāber ḳıla ve ol nesneyi ki ʿāriyete almaya ki mūcib-i endūh
13. ve miḥnet illā ve resūl ʿaleyhi’s-selām ḥażretleri buyurmışlardur
14. ya‘nī dünyāya raġbet
15. ġuṣṣa vü miḥnet ü endūh u meşaḳḳat arturur pes āḳıl-dāneye

28a

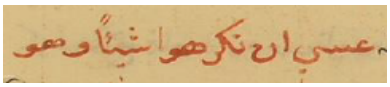
1 vācib ve münāsib olan oldur ki bir nesne içün bāṭıl ve fā-
2 sid endīşelere düşmeye tā ki ʿömr-i ʿazīzi ki pīrāye-i devlet
3 ve sermāye-i dünyā ve āḫiretdür ʿayş yerlere żāyiʿ olmaya şiʿr
4
5
6 terceme aḫup geçmiş belāyı olma efkār henūz olmamış
7 içün olma ġamḫ^{v}ār / ʿömr āsān geçer sen dime düşvār/ bu ʿömrüḫ
8 bir demini görmegil ḫ^{v}ār/ ü bir kimse ki olmamış iş içün der-
9 d ü elem ve ġuṣṣa ve ġam çeke dāʾimā ġamgīn ve endūh-gīn olup anuḫ meẕāḳı
10 hergiz şīrīn olmaya ve rūmīler dimişlerdür ki elden geldükçe kendü
11 nefsüḫi ʿazīz dutup esbāb ve emvāli ḫ^{v}ār u ḥaḳīr eyle ki
12 baḫşiş-i vücūd her kemālüḫ menşeʾ ve cemīʿ hünerlerüḫ mebdeʾidür
13 ve mesālik-i buḫl ve nifāḳa sālik olma ve insāniyyet eylemekden ġaflet
14 ve ferāġat itme ve gerdiş-i rūzgārdan muẓṭarib ve münfaʿil olma ki
15 aḥvāl-i cihān bir ḳarāra münḳalib ve mütebeddildür ve dānālar

28b

1 dimişlerdür ki evḳāt-ı feraḥda ḫandān ve saḥāt-ı nevḥde giryān olmaya

2 zīrā nice şādilerdür ki sebeb ġuṣṣa ve ġamdur ki

3 neşāṭ ve sürūra sebebdür ve ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī kelām-ı mecīdinde

4 ve furḳān-ı ḥamīdinde buyurmışdur ki

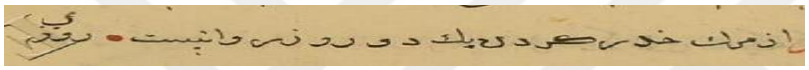
5

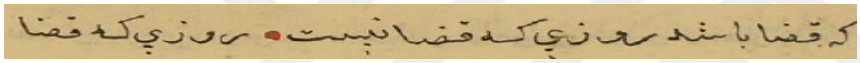
6 ve dimişlerdür ki ḫarcuŋızı muvāfıḳ ve muṭābıḳ idüŋ ve ġayruŋ mal u

7 menāli ṭamaʿ edüp nesnesine el uzatmak ve ḳażiyye ve ġam çekmek

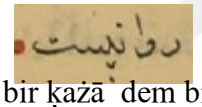
8 ve ölecek nesneden ḥaẕer itmek ġāyet bī-fāidedür ki

9 yaʿnī taḳdīr her ne ise vāḳiʿ olur aŋa taġyīr iḥtimāli yoḳ

10 şiʿr

11

12

13 terceme bir iki gün de olmadın ḥazer olmaya revā

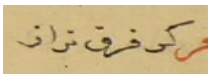
14 bir ḳażā dem bir daḫı kār māye ḳażā çün ḳażā ermiş

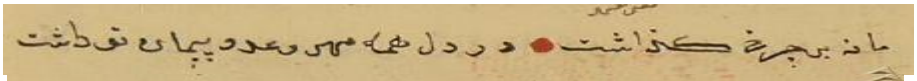
15 ola kişiye saʿy etmeye sūd çün ḳażā gelmeye şaḫṣa olam olmaya

29a

1 revā ve her ne vaḳʿaya ve ḥādiṣe ki vāḳiʿ olan ol ezel ezelde

2 kişinüŋ ser-nüviştidür rūzgār ve eyyām bed-ʿahd

3 ve cefā girdāra vüṣūḳ ve iʿtimād cāiz degül şiʿr

4

5

6 terceme saŋa göstermese mihr-i ʿahd ü peymān anı bir düşman-ı bī-mihr bilsen

7 ki bu ḳadar ol ṣıddıḳ olmaġa imkān iskender-i ẕü'l-ḳarneyn

8 üstādı vaḳt-i müfāreḳatda eyitdi ki eger dilerseŋ herkes ḫʷār

9 u ḥaḳīr olmayasın ḥaḳḳa muḫālefet etme ve eger dilerseŋ ki māl ü menālüŋ

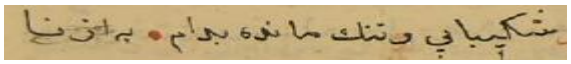
10 ʿabeṣ bular ṣarf olmaya müsteḥaḳlardan dirīġ eylemeye ve eger dilerseŋ

11 her işde ṣavāb üzere olasın kendü re'yiŋe iʿtimād edüp

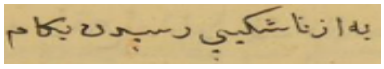
12 taʿcīl iş işleme ve dimişlerdür ki tedbīr ile ḥāṣıl olan iş

13 ve şey-i ḳalīl tedbīrsüz ḥāṣıl olan umūr-u keṣīreden aḥsendür

14 ve müşāvere ile ḫaṭā eylemek ḫodbiŋlikle ṣavāb işlemekden

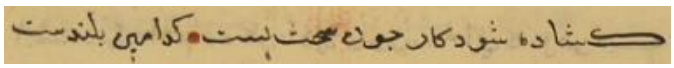
15 müstaḥsendür şiʿr

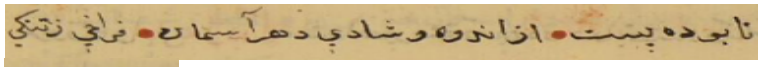
29b

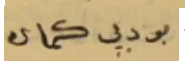
1 terceme kişi ṣābirliġiyle düşse
2 dāma/ yek ol bī-ṣabrdan kim ire kāma / ḥikāyet
3 ol zamān ki melik-i minūçehr efrāsiyāb ṭaberistānda
4 muḥāṣara ḳılmışdı minuçehr ser-efrāz leşkerini cemʿ idüp taḫt
5 üstinde ayaġ üzere durup bir ḫuṭbe āġāz eyledi ve ol
6 ḫuṭbede bunı derc itdi ki taḳdīr-i rabbānīye çāre olmaz ve ḳażā-ı
7 āsumānīye ḥaẕer fāʾide ḳılmaz ammā vaẓīfe-i ʿuḳalā oldur ki bir kişi çün
8 bir kār-ı düşvāra ṣataşa aṣḥāb-ı ḫurd u ḥakīm-i müʾeyyidlerle meşveret
9 idüp anlardan istiʿānet ṭaleb ide ve çün renc ü meşaḳḳat
10 ve derd ü miḥnet göstere ṣabr ve taḥammül eyle ki aḥvāl-i cihān inḳılāb
11 üzeredür imdi recā-ı ḳaṭʿ itmek revā degül şāyed ki ṣoŋı
12 bir feṭḥ-i bāb ola ḥaḳḳ celle celāluhu kelām-ı ḳadīminde buyurmışdur
13 [43] vāḳıʿā bir nice müddetden
14 minuçehr ol meşaḳḳatden ḳurtulup efrāsiyāb ile mā-beynlerinde
15 olan fitne ve fesād ṣulḥ ve ṣalāḥa mübeddel oldı şiʿr

[43] …Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.” , KK 65/7

30a

1

2

3 terceme küşāde ola çü bağlana saḫt/

4 nice ser-bülend ola olmaya pest/olur ṭarlıġuŋ vüsʿati bī-gümān /

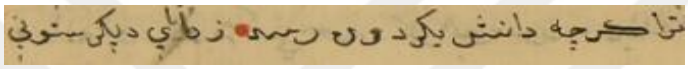
5 getür ġam u şādımānı zamān / nūşirevān-ı ʿādil ṣordılar

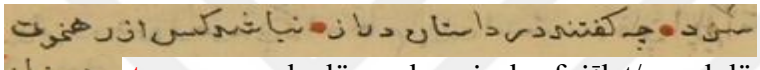
6 ki cānı ʿazīz eyleyen ne nesnedür eyitdi ki dīn ü cihānı ebdān iden

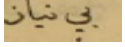
7 ne nesnedür buyurdı ki ʿadl ü dād fiḳrāus ḥakīm her dem ne

8 ḳadarʿāḳıl-dāne olursa çünki bir müşāvere idicek

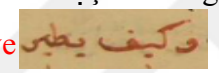
9 hem-rāz bulmaya şol ḳanaṭı kesilmiş ḳuşa beŋzer ki pervāz eylemeye

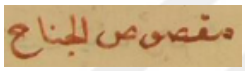
10 şiʿr

11

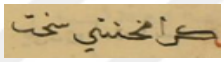
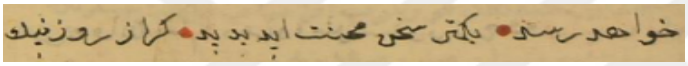
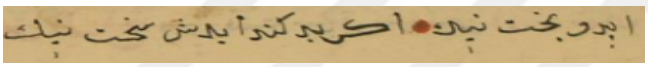
12 terceme ne deŋlü sende çoġ olsa faẓīlet/ gerekdür ġayr-

13 ılardan istiʿānet/ cihān durduḳça ve olduḳça ʿālim gerekdür

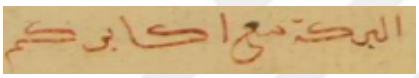
14 ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki ve

15 yaʿnī ḳanatsız ḳuş uçmaz erdeşir

30b

1 eyitmişdür ki ādem ne deŋlü ʿāḳıl olursa anı kāmil ḥavādiṯ
2 rūzgār eyler müʾeyyed ki meşāhir-i müteḳaddimīndendür eyitmişdür ki
3 bu kimesneye saʿādet müsāʿadāt ve iḳbāl ü devlet muvāfaḳat
4 ide anuŋ reʾy ve dānişi günden güne ziyāde ola ve az nesne-
5 si ʿālem gözine çoḳ gözüke ammā çün rüzgār muvāfıḳ
6 olmaya her ne deŋlü eyü fikr eyler ise ṯemeresi şūr u şerr ola şiʿr
7
8 terceme görinür ʿabd-i raʿiyyet bedbaḫtuŋ kemāli / olur ʿaynī hüner
9 saʿd olsa sendabād-ı ḥakīm eydür çün devlet ve saʿādet
10 zevāle yüz duta kişi her ne deŋlü eyü söz söylemek ḳaṣd eylerse
11 yaramaz düşüre ve her neyi ki aḥkām eylemek istese ḳaṭʿī eyleye ammā
12 çün rūzgār-ı yār ve baḫt ve devlet muvāfıḳ ola diline her ne
13 söz gelse ḫūb ve merġūb ola şiʿr
14
15 terceme

31a

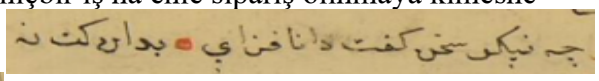
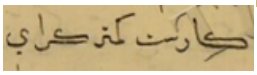
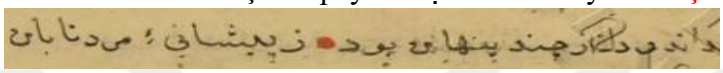
çü şaḫṣa gelmelü olsa meşaḳḳat / arar az nesneden çoḳ dürlü
miḥnet /velī saʿd olsa fālī baḫtı meymūn/eger zeşt itse de
ḫūb ola ġāyet /fennā ḫüṣrev eydür her kim ki kendü nefsine dürüst
ola günāhdan perhīz eyleye ve her kim ki kendü oġlına muḥabbet eyleye
ġayruŋ evlādına daḫı merḥamet ḳıla ve her kim ki ṭālib-i faẓl ve hüner olsa
fāẓıllarla ve kerīmlerle ṣoḥbet ḳıla farisīler dimişlerdür ki ṭamaʿkār
olmamaḳ her hünerüŋ mebdeʾidür ve perhīz-kārlıḳ her faẓīletüŋ menşeʾi-
dür ve ġāyet luṭf u kerem ḫalḳ-ı ʿālem dilinden rencīde olmamaḳdur fennā
ḫüṣrev eydür her kim bāṭıla māʾil ola ḫāne-i ḫabāṣeti ābādan eyler ve her kimse
ki ḥaḳḳa muvāfıḳ ola āzādeleri kendüye bende-i fermān eyler ve her kimse
ki kendü ʿaybın görmeye hemīşe ʿaybdan ḫālī olmaya ḥakīmān
eydür ki her işe lāyıḳ ve sezāvār pīrlerdür zīrā ki yigitlerde tīzlik
ve sebk vardur ve her ḫaṭā ki vāḳiʿ olur menşeʾi
ve taʿcīldür ve resūlu'llāh ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām buyurmışlardur
 [44] yaʿnī bereket sizüŋ ekābirüŋüzdedür

[44] "Bereket, büyüklerinizle beraberdir." Hadis-i Şerîf , Ramuz el-Ehâdis

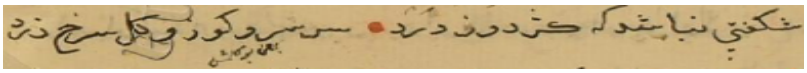
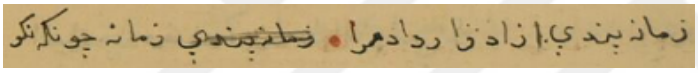
31b

1 ve aŋa birden murād pīrlerdür zīrā ki pīrler şeref-i şeyḫuḫetden
2 berḫurdār ve kār-dīde-i rūzgārdur ve peyġamber ḥażretlerine nübüvvet
3 zamān-ı fütüvvetde gelmemişdür eflāṭūn eydür kim ki kendü ḳa-
4 tında büzürg-vār ola ġayruŋ gözine ḫ^{v}ār u ḥaḳīr ola ve nice kim
5 āfitābdan ẓulmet gelmez bī-ḥayādan daḫı mihribānlıḳ ve ṣadāḳat gelmez
6 ve nice kim şehd ve şekerde merāret ve telḫliḳ olmaz ṣāḥib-i mürüvvet
7 ve ḫüdāvendān-ı fütüvvet olanlardan daḫı ḥayāsızlıḳ gelmez
8 dānā eydür nice ki ḫārdan ṣemer mütevaḳḳiʿ degül ʿaḳl söz ademden
9 daḫı mütevaḳḳiʿ degül ḥikāyet ḥaccāc bin yūsuf
10 bir ḳavlini nāḥiye-i ʿırāḳa vālī ḳıldı velī ol şaḫṣuŋ ol
11 maḳāma istiḥḳāḳı yoḳidi bir gün ḥaccācuŋ dīvānında ḥācib-
12 lerin ḳaldılar ki ṣāḥib-i maṣlaḥat ve ehl-i ḥācet olanlar gelsün
13 deyü bir masḫara anda ḥāżır bulundı ayaġın uzatdı
14 eyitdi baŋa bir cezme lāzım didi ḳaḳıyup eyitdiler ki
15 bu cāy-ı ʿadldür maḳām-ı hüner degül masḫara gülüp eyitdi

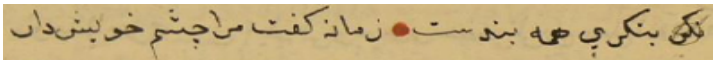
32a

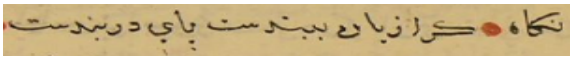
1 pes fülān vālī -iʿırāḳ olmaḳ ġāyet ʿadāletden midür di-
2 yü ḳażiyyeyi ḥaccāca ʿarż itdiler buyurdı ki ol şaḫṣı ʿazl eyleye-
3 ler pes gerekdür ki hiçbir iş nā ehle sipāriş olınmaya kimesne
4 ṭaʿn eylemeye şiʿr
5 terceme ne dimişdür ʿāḳıl- dāne
6 şu kim işüŋ degüldür olma māʾil baṭlamyus eydür her kim ki bed-en-
7 dīşe ola hiçbir zamanda miḥnet ve teşvīşden ḫālī olmaya
8 ve her kimüŋ ki göŋlinde yüz endīşe ola anuŋ āṣārı çehre-i
9 nā-mübārekinde rūşen ü peydā u ẓāhir u hüveydā ola şiʿr
10
11 terceme ne deŋlü bed dilde pinhān ola/ kişinüŋ
12 cebīninde tābān ola / ḥakīm-i hindī eydür her kim ki bir işüŋ
13 cehd olup iḳdām itmege hergiz ol iş tamām olmaya zīrā ki
14 sāzende ne deŋlü üstād ve dānā olursa ḳādir degüldür ki
15 eliyle çaldıġınuŋ delīle er lebi bile binmus-ı dānā eydür

32b

1 bir kimesneye ki bir nesnenüŋ vücūdı ʿademden evlā olmaya anuŋçün renc
2 ü meşaḳḳat çekmeye eger çekecek olursa derd-i vaḥdet aŋmış
3 ve ġuṣṣa ve nedāmet götürmiş ola bir ḥukemā ṣordılar
4 ki ḳanḳı ḥaḳḳ nesnedür ki ḫalḳa zişt gelür eyitdi kişi istiḫḳā-
5 ḳına göre kendüyi medḥ eylemek ve eyitdiler ki ḳanḳı dāderüŋ
6 dādı getürür eyitdi ki ḥaḳḳa cevābda ḳaṭʿī söylemek er-
7 deşir eydür ki maẓlūm dögilmişden yed-i tereddüd ve ölüm ḳorḳudan ḫoşter-
8 dür her kimde kim ḫavf olsa ol kimse hergiz bī-ġam olmaz şiʿr
9
10 terceme ʿaceb eylemek ger çimenlerde derd / dü taḳınsa servī gül-i sürḫi
11 zerd / ḥukemā dimişlerdür ki dīn-i devlete ḥaşārāt ki ʿömrüŋ müddeti
12 azdur ve niyyetüŋ ḫayr eyleye ki ʿāḳıbet düşvārdur büzürcmihr
13 eydür şermi pīrāhen adın anuŋla ʿabdüŋ pinhān ola ve ḥıfẓ-ı zebān
14 eyleye ki baş āsān ḳaṣr ola isḥaḳ cūycārī eydür şiʿr
15

33a

1

2 terceme

3 zamān ider āzādeler naṣīḥatini / ki beŋzemez bu cihān işi

4 hiçbir bende/ didi ki bir göz açup ʿibretle eyle naẓar/

5 şu kim zebānını dutmaz düşer özi bende / altıncı bāb

6 dost ve ṣıddīḳ ve ḥaḳḳ ḥuḳūḳ bilmek beyānındadur pes

7 bilgil ve āgāh olġıl ki istiḥḳāḳ ile dostluḳ ve muḥabbet

8 eylemek aṣl-ı aṣīl ve fiʿl-i cemīldür ʿāḳıl-dāne olan

9 kimesne eḥibbā ve eṣdiḳānuŋ muḥabbetinden vazgelmez iḥtimāl degüldür

10 ve resūlu'l-llāh teʿālī vesellem ḥażretleri buyurmışlar

11 dur ki yaʿnī

12 ʿuḳalāya ve cehle aḥsen ve ṭarīḳ-i müstaḥsen oldur ki ḥażret-i

13 rabbü'l-erbābuŋ ʿazze şānuhu vaḥdāniyyetine cānile iḳrār ve edeb ve

14 resūl ve kitāb melāʾike u suʾāl u cevāb u ḥaşr u neşre

15 ḳāʾil olup taṣdīḳ itdikden ṣoŋra ḫalā'iḳ ile dü

33b

1 dostlıḳ ve muḥabbet eyleyeler ve peyġamber ḥażretleri ṣalla’llâhu teʿālī

2 ʿaleyhi ve sellem teslimen keṯīran buyurmışlardur ki bāri teʿālī ʿazze

3 ismuhū her kime kim ḫayr rūzī ḳılmış ola aŋa bir muḥabbet ider muḫliṣ-i

4 erzānī ḳıla sendabād-ı ḥakīm eydür ki ādem her ne deŋlü ḥilye-i dāniş

5 ve zīver-i ʿaḳlıla müzeyyen olursa aŋa bir yār-ı muvāfıḳ ve müşfiḳ

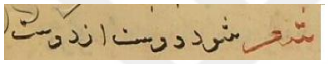
6 dost vācibdür zīrā ki her ḳażiyyede reʾy ve tedbīri

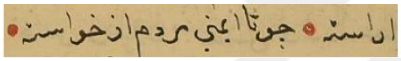
7 şemʿ -i tābānuŋ menzilesine düşer ferīdunuŋ nuṭḳ-ı eyvānında

8 yazılmışdı ki ulu menfaʿat ʿāḳıllarla dostlıḳ ve muṣāḥabet

9 eylemekdür diye pek ziyāde her dem nādān ile ṣoḥbet eyleyüp ve muvāneset

10 itmekdür ve eḥibbānuŋ ḳadrin bilmek gerek ki merdüm-i bī dost

11 kibrdür

12 terceme olur yār

13 yārıyla ārāste / nice k’ola gencile pīrāste / heme çiz pīr-

14 pezīr / meger dostı kār rind-i civān / alur pīr- i ken’an

15 ne virse hemān / ḳalan dostluḳdur ebed nev-civān / arisṭotā

34a

1 lis eydür iki nesne dilden endūh ve ġamı giderür birisi

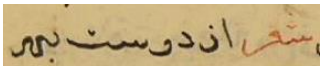
2 dostlaruŋ dīdārı ikinci ʿuḳalānuŋ güftārı

3

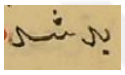
4 terceme ḳomaz hergiz āyine-i dilde keder raḫ-ı yār güftār-ı ehl-i ḫıred eflā-

5 ṭūn eyitmişdür ki kişi dostından baʿżı ḳuṣūr ve noḳṣān

6 içün ki lāzım-ı māhiyet nevʿ-i insāndur vazgelmek ṭarīḳ-i

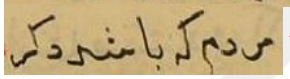
7- fütüvvet ve muḳteżā-ı mürüvvet degül

8

9 terceme dostuŋ her zaḫmına efkār olmaḳ ḫoş degül-

10 dürler ki ferīdunuŋ sarāyı dīvārında bu beyt yazılmışdı

11

12 terceme ḳılur cānını yāra yār-ı iṣār/

13 şu kim cāna ḳıla dime aŋa yār / büzürcmihr eydür ki ādeme şādī

14 ve zamān-ı muḥannetde dostdan ferāġat cāʿiz degül zīrā ki her işde

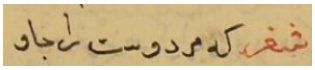
15 reʾy ü tedbīr mānend-i āfitāb-ıʿālem-tāb rūşenālıḳ

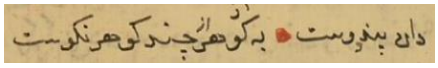
34b

1 virür ḫekīmā güftend ki bir kişiye hezār yār vefādār olursa

2 çoḳ degül amma biŋ kişiye bu düşmen daḫı olursa ḥāl-i

3 düşvārdur eflāṭūn eydür ki ṣadāḳat ve ʿadāveti endāze-

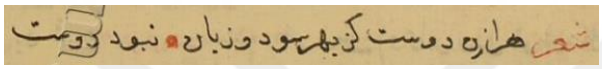
4 yile ḳılmaḳ āṣār-ı dāniş ü maʿrifetdür

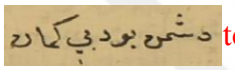
5 terceme yaḳın bil kim

6 naṣīḥat dostlardan / kişiye yeğdürür dürr ü gevherden/ ʿāḳıl gerekdür ki

7 dostluġın bir ġaraża mebnī ḳılmaya tā ki ol ġaraż ḥāṣıl olmayıcaḳ

8 ol dostlıḳ fāsid olup andan bedel düşmenliḳ ʿābid olmaya

9

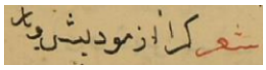
10 terceme şol ādem ki gözleye sūd u ziyān

11 degül dost düşmendür ol bī-gümān minūçehr eydür ʿāḳıl her ḳaçan

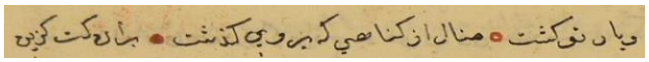
12 görse ki yāri bir ṣaʿb u düşvār işe ṣataşdı eger

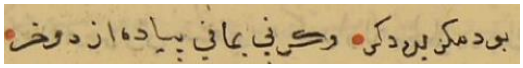
13 andan incinmişise daḫı ol incinmeye ferāġat idüp aŋa ʿināyet

14 itmek gerekdür ve eger müstaḥaḳk-ı ʿitāb ise daḫı aŋa ḫışm u ʿitāb itmemek

15 gerek ki dostluḳ maṣlaḥatı oldur

35a

1

2 terceme şunı

3 kim şınduŋ bulduŋ saŋa yār/ eger cürmin bulursaŋ olma efkār /

4 anı terk itme bulmazsaŋ ziyāde/ ḳalursın iki merkebden

5 piyāde / fiḳrāus ḥakīm eydür eger dostdan bir cürm ṣādır

6 ola ol sebebden andan iḫtirāz idüp vaz gelmek dostlıḳ

7 ʿalāmeti degül bil ki refīḳ-i şefīḳ oldur ki dostdan taḳṣīr

8 vāḳiʿ olıcaḳ anuŋ cānibinden iʿtiẕār eyleye ferīdunun ḳaṣrında

9 yazılmışdur ki ednā taḳṣīr içün muḥabbet ve muḫlişlere evżāʿ -ı taġyīr

10 itmek ve ḫāṭırı anlardan rencīde dutma ḥaḳīḳatsiz ve nādā-

11 nlıḳdur efāḍil dimişlerdür ki herkesde kim bu dört ḫaṣlet

12 olmaya andan dostluḳ ve insāniyyet gelmeye evveli ʿaḳıldur zīrā ki

miftāḥını açmaḳ

13 bī- menfaʿatdür ve āḫir ʿāḳıbeti vaḥşetdür eger şöyle ki iḥsān

14 eylemek daḫı ḳaṣd iderse nādānlıġla iḫtimāl var ki bir vechle

15 iḳdām eyleye ki mażarratı menfaʿatdür ziyāde ola ikinci

35b

1 nīk ḫūy olmaḳdur zīrā ki merdüm ḫūydan selāmet ve ṣadāḳat

2 mütevaḳḳiʿ degül çün bir cüzʾi müteġayyir ve mütekeddir ola bir laḥẓada cümle-i

3 ḥuḳūḳı terk idüp ve cemīʿ inbisāṭı biʾl-külliyye hebāʾen menṣūrā

4 eyleye üçünci nefsinde rıfḳ ve sükūnet ve inṣāf ve maʿdelet

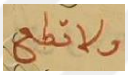
5 olmaḳdur zīrā ki bu kimesne şitābında ẓālim olsa andan hergiz dostlıḳ

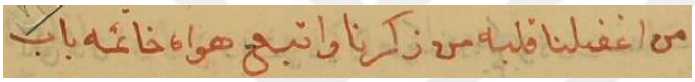
6 gelmeye ve dördünci oldur kim anuŋ yanında itmām-ı meṣāliḥ-i müslimīne

7 saʿy itmek vācib ola ve meʿāṣīye daḫı her ne deŋlü esrārı var ise nefsinde iḳrār

8 ve iʿtirāf üzere olup ḫudā-ı pākden ʿazze ve celle bī-pāk olmaya

9 zīrā her kim allahu teʿālī ḫavfı olmaya aŋa iʿtimād ve iʿtiḳād

10 cāʾiz degül ve ḫudā-ı ʿazze ve celle buyurmışlardur ki

11 [45]

12 ḥuḳūḳ dostānedür ol daḫı on nevʿ üzerinedür nevʿ-i

13 evvel dost dostı yolında māl ü menāl ḫarc eylemekdür

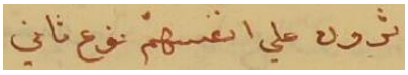
14 bu mertebede kim isrāf olmaya bu maʿnī şerāyiṭ-i müṣāfāt

15 ve ādāb-ı muvāfātda derece-i aʿlā ve mertebe-i ʿulyādur ve ḫudā

[45] "…Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimseye uyma!" , KK 18/28

36a

1 ʿazze ve celle anlaruŋ ḥaḳḳında ṣenā idüp buyurmışlardur ve bu

2 [46] dost dosta mühimmāt

3 ve ḥacātda muʿāvenet ṭaleb itmez sözin istiʿānet eylemek-

4 dür ammā şol şarṭıla ki gönŋli sāde ve ḥabībini küşāde

5 ola nevʿ-i ṣāliṣ oldur ki dost dostı ḥaḳḳında

6 gökçe gösterüp anuŋ meʿāyibini dā'imā ketm

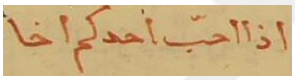
7 eyleyüp iẓhār eylememege saʿy eyleye ve ḥużūrında dostlıḳ

8 şerāyiṭin nice yerine getürüp riʿāyet iderse ġaybetinde

9 daḫı riʿāyet eyleye nevʿ-i rābiʿ oldur ki dost dostına

10 ṣıdḳ ve ṣafāyıla iẓhār-ı şefḳat ve ibrāz–ı meveddet eyleye ve resū-

11 lu'llah ḥażretleri ṣalla'llāhu teʿālī ʿaleyhi vesellem buyurmışlardur

12 ki yaʿnī ḳaçan bir kişi bir kişiye muḥabbet

13 ve meveddet eylese aŋa ḥüsn-i edāyile ḫaber vire nevʿ-i ḫāmis

14 dost dosta meṣāliḥ-i dīn ü dünyāyı taʿlīm ve tefhīm itmek

15 zīrā ki kişi dostın cehennem ʿaẕābından ḫalāṣ itmek

[46] "…Onları kendilerine tercih ederler…", KK 59/9

36b

1 dünyā eleminden ḳurtarmaḳdan evlādur nevʿ-i sādis oldur ki

2 eger dostından ẕillet ve taḳṣīr-i ḥādiṯ vāḳiʿ olursa

3 anı ʿafv eyleye eger terk-i evāmir ve vācibāt vāḳiʿ ola anuŋ do-

4 stlıġın mekrūh görüp andan ʿalāḳayı kesmeye ḥikāyet

5 erbāb-ı feżāʾilden birine suʾāl eyitdiler ki felān kes dāʾima meʿāṣī-

6 ye muṣırr ve menāhīye mürtekibdür niçün andan dostlıġı

7 ḳaṭʿ eylemezsin bu fāżıl cevābında eyitdi ki ol şimdiki ḥā-

8 lde dostlaruŋ feżāʾiline muḥtācdur şarṭ-ı muḥabbet

9 oldur ki biz andan meveddet eylemeyüz ümīddür ki

10 ḫudā-ı rabbü'l-ʿizzet ḥażretleri aŋa fażlından tevbe ve iḫlāṣ

11 virüp anı cehennem ʿaẕābından ḫalāṣ eyleye nevʿ-i sābiʿ

12 oldur ki dost dostı dāʾimā ḫayr duʿāyla yād idüp

13 anuŋ ġaybetinde evlād u ensābın riʿāyet eyleye ḫuṣūṣā ki

14 peyġamber ḥażretleri buyurmışlardur ġāʾibüŋ ġāyb ḥaḳḳında

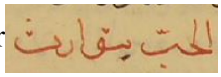
15 duʿāsı müstecabdur nevʿ-i sāmin şarṭ-ı vefā-ı muḥabbeti

37a

1 yerine getürüp riʿāyet eylemekdür ve şarṭ-ı vefā-ı muḥabbet

2 oldur ki kendüler munḳariż olduḳdan ṣoŋra ol dostlıḳ

3 oġlanlarına mirāṣ ola ve resūl ḥażretleri ʿaleyhi’s-selām

4 buyurmışlardur [47] yaʿnī dostlıḳ oldur ki evlā-

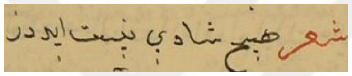
5 d ortasında mirāṣ ola nevʿ-i tāsiʿ mümkin olduḳça

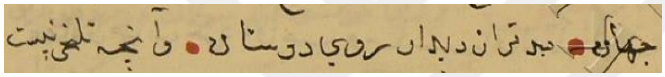
6 aradan tekellüfi götürmekdür zīrā ki tekellüfʿ ırḳ-ı nāsda çendān

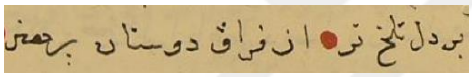
7 müstaḥsen maʿnā degül nevʿ-iʿāşir oldur ki dā’imā şöyle iʿtiḳād

8 eyleye ki dostlıḳ ḥuḳūḳın edā itmekde ḳuṣūr kendüdendür

9 ve dostdan mürāʿāt ṭaleb itmegi ʿādet olmaya ki bu maʿnā

10 şāyibe-i ṭamaʿdur

11

12 terceme cihānda

13 hiçbir nesne bulınmaz ki yek ola viṣāl-i dostlardan

14 daḫı bir nesne yoḳdur ki ola telḫ firāḳ-ı dostān perhīz-

15 den yedinci bāb ʿadāvetde ve anuŋ keyfiyyet ve esbābı

[47] “Sevgi mirastır.” Hadis-i Şerîf ,el-Ebedü’l-Müfred

37b

1 beyānındadur āgāh olġıl ki düşmenliḳ kār-ı ḫaṭar-nāk ve mūcib-i

2 helāk bir maʿnādur ḫuṣūṣā selāṭīn ortasında şol

3 cihetden ki anlaruŋ ʿadāvetine lāzımdur ki nüfūs ve eʿādī-i

4 muʿarriż āfetde ve ġāretde ola ve dāʾīmā vüsʿat ve ḳudret ve imkān

5 istiṭāʿat olduḳça aʿdānuŋ rifʿatine ḥalel virüp anı dām-ı

6 helāke bıraḳmaġa sāʿīlerdür lā-cerem eʿādī daḫı ṭarīḳ-i muḫāṣama

7 ve sübül-ü muḳāvemeyi elden ḳomayup muḥārebede iḳdām-ı tāmmıla

8 ḳıyām gösterse gerek pes netīce-i ʿadāvet ṭarafından emvāl

9 ve ġāretde olmaḳdur şekk degüldür ki

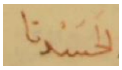
10 bunuŋ emṣāli efʿāle iḳdām eylemek aẕīm ḫaṭar-nākdür pes erbāb-ı

11 ʿaḳla ve aṣḥāb-ı ḫurde vācib ve münāsib oldur ki elden

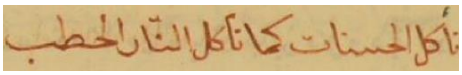
12 geldükçe ʿadāvetden perhīz eyleye efāḍil dimişlerdür ki ʿadāvet

13 ḳılmaġı pīşe ve ʿādet idinmek eyü ʿalāmet ve ḫūb ḫaṣlet

14 degül zīrā ki kişi düşmene ḥıḳd u ḥased eylemek ʿadāvete

15 lāzımdur ve resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışlardur ki

38a

1 [48] yaʿnī ḥased ḥasenātı

2 şol od odunı yidügi gibi yer pes ʿāḳıl-dāneye vācib

3 olan budur ki ʿadāvet neden ḥāṣıl olur ve aʿdāyla zindegānī

4 ne vecihle ḳılınur anı maʿlūm eyleye ḥukemā-ı yūnān dimişlerdür ki

5 menşeʾ-i ʿadāvet beş nesnedür evveli ki bir kişinüŋ māl ü menāline

6 ṭamaʿ idüp bilā-sebeb ḳatl-i nefs ḳaṣd eylemekdür ikincisi ġayruŋ

7 māl ü menālin almaḳdur ḫuṣūṣā ḫılāf-ı şerʿ-i şerīf üzere

8 ola üçünci ẓulm ve teʿaddīdür ḫuṣūṣā ḫılāf-ı müteʿārif

9 ola dördünci ümīdlendügi nesneden nevmid eylemek-

10 dür beşincisi sözü ḫoşnūdla söylemekdür ne deŋlü ṭarīḳ-i

11 maʿdelet üzerine olursa daḫı amma ol sebebden ki evḳāt

12 ve sāʿāt ḳābil degül ki kişi ʿadüvvıyla ʿadāvet ide dāʾimā

13 ve herḥālde mübāşeret idüp muḫālifleri mühimmā itmege

14 iştiġāl göstermek rāst gelmez eyle olsa keyfiyyet-i

15 maʿīşet oldur ki eger düşmen şekle ʿahd ü peymān daḫı

[48] "Ateşin odunu yediği gibi, haset de iylikleri yiyip bitirir." Hadis-i Şerîf , Ebu Davud

38b

1 iderse hīçbir zamānda aŋa iʿtimād eylemek cāʿiz degül ve dāʾimā andan

2 ḥaẕer eylemek vācibdür ve aʿdānuŋ gökçek sözine ve ṭatlu diline

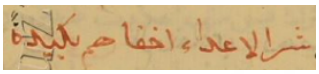
3 maġrūr olmaḳ muḳteżā-ı ʿaḳl degül zīrā mümkindür ʿadāvet

4 anuŋ derūnında mütemekkindür ola iẓhār itmege māniʿ vāḳiʿ olup

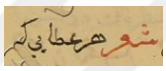
5 bāṭından ġadre meşġūl olā ve ḫukemā dimişlerdür ki şol

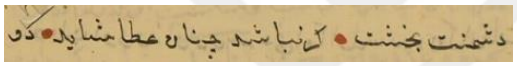
6 ʿadāvet ki fiʿl u ḥīle ve mekr u ḫudʿa ile olanuŋ teʾsīri

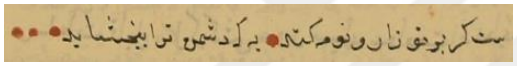
7 ziyāde olā şol ẓāhir kūşiş u ḳuvvetle evvelinden ola ve ʿarabda

8 meṡel-i meşhūrdur ki yaʿnī

9 aʿdānuŋ yaramazı oldur ki mekāyidini iḫfāʾ eyleye ve düşmen ʿarż-ı

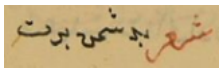
10 muḥabbet itmekle andan ġaflet cāʿiz degül

11

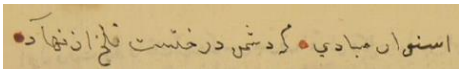
12

13 terceme ger ʿadüvv saŋa ide cūd ü seḫā ol seḫā olmasa

14 ola evlā her ne deŋlü iderse dost cefā yegdür andan

15 ki düşmen ide vefā ebū şekūr eydür ki

39a

1

2

3 terceme ʿadüvvi cedd ü cehd it olma maġlūb ki düşmen

4 bir dıraḫt ḳılıç birdür eger düşmen olursa şehd ü şeker saŋa ol

5 zehr-i ḳātil yeterdür soḳrāṭ eydür ki düşmen hergiz rāst olmaz ve mihribān

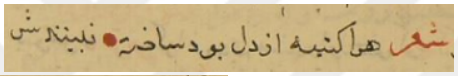
6 olup andan vefā gelmez ve ʿadüvvden iylik tevaḳḳuʿ itmek hergiz cāʿiz

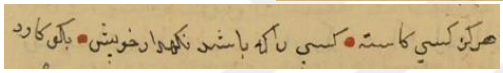
7 degül soḳrāṭ eydür ʿadüvv her ne deŋlü mülāyemet idüp

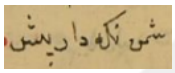
8 meyl ü muḥābā gösterse ol ḳadar andan iḥtirāz ve ictināb itmek

9 gerekdür zīrā ki ʿadāvet anuŋ göŋlinde muḥkem bir vechle nihādında

10 müstaḥkem olmışdur ki sīnesi kīneden pāk olmaḳ mutaṣavver

11 ve mümkin degüldür

12

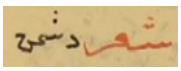
13 terceme şu kīne ki aŋa menşe᾽ ola sīne ebedā

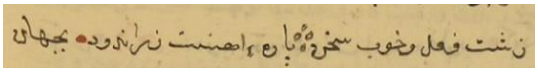
14 kesilmeye hergiz o kīne şuŋa setr kendüzine ola nāẓır di

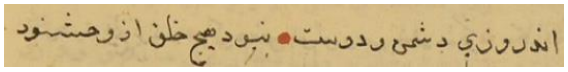
15 görsün düşmen işin evvel āḫir eflāṭūn eydür düşmenden

39b

1 ol vaḳt ḥaẕer itmek gerek ki sen ḫavf itmelü degül diyü emīn olma

2 sen ol saŋa muḥābā gösterüp müdārā ḳaṣd eyleye

3

4

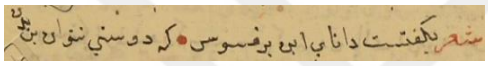
5 terceme düşmen zişt-i fiʿl ḫūb-suḫan ṣanasın zer-nigāra

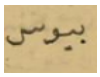
6 āhendür şol ki dost ola ki düşmen dost dime aŋa

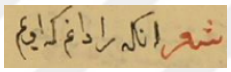
7 ki düşmendür eflāṭūn eydür her-gāh ki muḥaḳḳaḳ ve muʿayyen ola

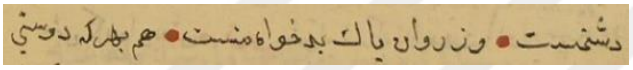
8 cedd ü cehdle dost ve düşmen senden kesilmek mümkin olmaya

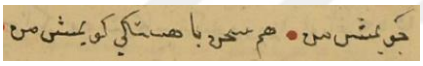
9 furṣat el verinceye dek nā-çār ola ol eli öpmek vācibdür

10

11 terceme dimemişdür ki ol süḫan-gū ki kesmedügüŋ eli

12 öp başa ḳo kelīle-i dimnede eydür ki

13

14 terceme her kimi

15 bilsem ki düşmendür baŋa eylemişdür dürlü sūʾ-i- ẓann baŋa gösterürem

40a

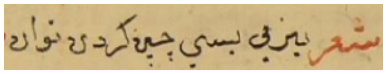
1 dostlıḳ cāndan aŋa her sözi āheste söylerven aŋa efāḍil

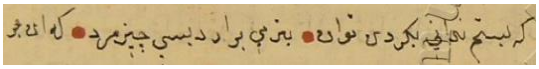
2 eyitmişlerdür ki şol ʿadāvet ki rıfḳ u müdārā evvelā ola ḫoşnūd

3 ve muḥāṣamayile evvelinden bed-ter ola görmezmisin ki

4 eserse bir aġaca uġrayıcaḳ nihāyet budaḳlarından birḳaç budaġını

5 düşürür amma āhestelıġıla ki altından aḳa aḳa ʿāḳıbet

6 anı yerinden ḳoparur

7

8 terceme nice müşkil olur luṭfıla āsān

9 nice ābād olur ʿunfıla vīrān şu işler kʾolmaya cengiyle ḥā-

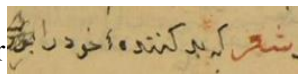
10 ṣıl kişi luṭfıla reviyyet ola vāṣıl soḳrāṭ eydür

11 cedd ü cehd it ki ġaẓab-nāk olmayup ve ḫışm-nāk olmayasın

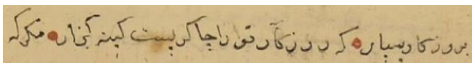
12 zīrā ki ġaẓab rūy-i maḳṣūdı tīre ve dīde-i ʿaḳlı āḫīre

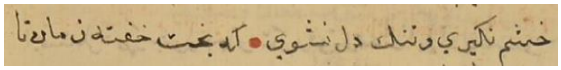
13 eyler eger bir kimesneden müteʾeẕẕi olsaŋ mükāfātın itmege daḫı el

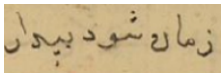
14 vermese anı zemāneye ḥavāle eyle ki intiḳām-ı ebnāʾ-ı rūzgār

15 eyyām ṣāḥibinden yigrek ḳalur

40b

1

2

3 terceme eger irişse saŋa kimesneden azar/

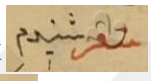
4 ḥavāle eyleye anı rüzgāra sen iy yār / ṣaḳın melūl oluban

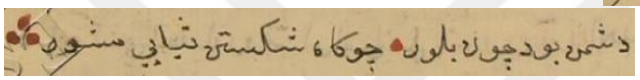
5 olma teng-dil zinhār / ki bir dem uyusa baḫt bir zamān ola

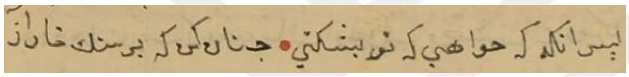
6 bīdār efḍal ü fużalā' dimişlerdür ki düşmenden mār-ı efiʿden

7 ḥaẕer ider gibi iḥtirāz itmek gerek tā ol zamāna dek ki rüzgār

8 müsāʿade ve iḳbāl ü devlet müvāfaḳat eyleye çün vaḳt irişüp

9 furṣat el vire intiḳām almaġa iḳdām itmek gerek

10

11

12 terceme dimişler düşmen olur hem çü bilür/ṣımaḳ vaḳti

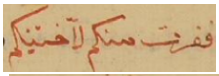
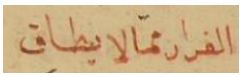
13 deng eylemeye zor çün ire vaḳt-i fırṣat nāgehānī

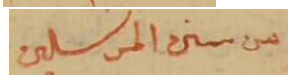
14 götür ṭaşdan çalġıl sen anı fużalā' dimişlerdür ki her ḳaçan kim

15 eyyām-ı muvāfaḳat ve feṯḥ ü nuṣret muʿāvenet eylemeye anda ḳaçmaḳ ʿayb degül

41a

1 ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī ḥażretleri ḳurʾān-ı mecīdde buyurmışlardur ki

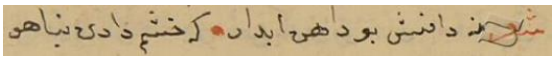
2 [49] ve dimişlerdür ki

3 yaʿnī ḳaçmaḳ bir vaḳtde kim muḳāvemet eyleme ki

4 ṭāḳat olmaya peyġamber ḥażretlerinüŋ sünnetidür fennā ḫüṣrev

5 eydür her-gāh ki düşmenle bī-vaḳit muḥāṣama ve muḥārebe ḳılasın kendü-

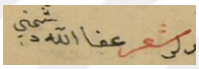
6 likle silāḥunı aŋa teslīm idüp sen seni nişāne-i tīr- belā eyleye-

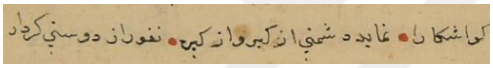
7 sin

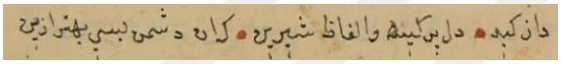
8 terceme degül ʿāḳıl şu kim hengām-ı kīne vire divānenüŋ şimşīr

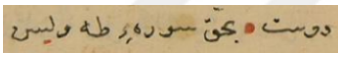
9 eline fiḳrāus ḥakīm eydür şol ʿadāvet ki maḫfīdür āşikār

10 yüzine muḥāṣamadan bed-terdür zīrā ki söz ne ḳadar maḫfī söylenür-

11 se ḫuṣūmet ol deŋlü ziyānda ve ḳavī olur

12

13

14 terceme iy raḥmet ol ʿadüvv

15 saŋa düşmenliḳ eyler gösterür kīn velī şol dosta

[49] “Sizden korkunca, hemen aranızdan kaçtım…” , KK 26/21

41b

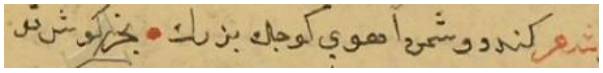
1 ṣad laʿnetullāḥ içün pür-kīn ide sözini şīrīn /ʿadüvv yeg

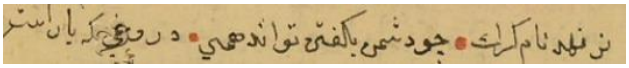
2 ancılayın dostlardan/ bi-ḥaḳḳ sūre-i ṭāhā ve yāsīn büzürcmihr içün

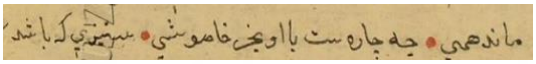
3 eydür ki düşmenüŋ gözi senüŋ eyligüŋ görmez ve ḳulaġı hergiz

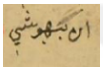
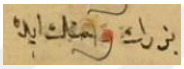
4 eyligüŋ işitmez ve dili ḥaḳḳında ḫayr söylemez ve gönli senüŋ ḫuṣū-

5 ṣuŋa eyü fikr eylemez ve hünerlerüŋi ʿayb bilür ednā ʿaybuŋı aʿlā

6 gözler

7

8

9 terceme kişi ʿaybuŋı göre düşmen ide

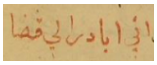
10 ḫar-gūşun adını gerek / ḳaçan kim ʿadüvv ḳılsa āraste yalan

11 sözleri beŋzedürlerse anuŋ çāresi epsem olmaḳdur

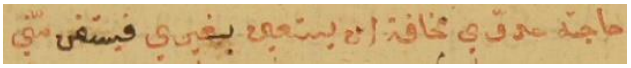
12 cedel iden anuŋla aḥmaḳdurur eflāṭūn eydür çün

13 düşmene furṣat bulup andan intiḳām almaġa ḳaṣd ide-

14 sin anda daḫı taʿcīl ve şitāb itmeyüp endīşe-i ṣavāb

15 itmek gereksin caʿfer-i ṣādıḳ eydür

42a

1

2 yaʿnī ḳaçan ʿadüvvüŋ bir maṣlaḥatı düşse anuŋ itmāmında istiʿcāl

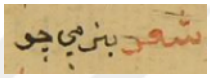
3 iderin tā ġayra iltiçā idüp benden bī-niyāz olmaya ibn-i ʿabbās

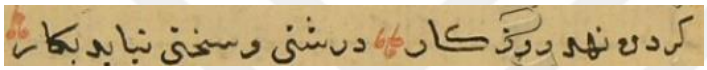
4 raḍıyallāhu ʿanhümā eydür ḳaçan düşmen senüŋle müşāvere eyleye irşād-ı

5 ṣavāb it tā sen meʾcūr u müṣāb olasın düşmen ḫudānuŋ

6 ḫılāfın idüp maḳhūr olur ḥakīm-i hindī eydür bir iş ki āheste

7 -lıġla ve müdārāyıla ḥāṣıl ola ḳatʿa anda taʿcīl revā olmaya

8 az nesnelerden çoḳ belālar peydā olur

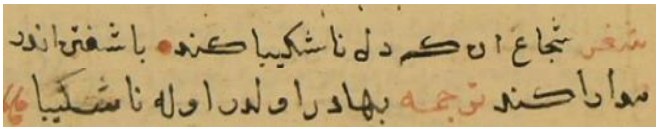
9

10 terceme çü senden çekmeye eyyām-ı gerden / gerekmez kim ḫuşūnet

11 idesin sen erdeşir bir gün leşkerlerine nāme gönderdi ve eyitdi

12 siz bizi merkeb-i ṣabre süvār ve ednā işlerde aʿlā

13 işlerde itmedügüŋiz tedbīri eyleŋ tā murād ḥāṣıl ola

14

15

42b

1 ḳıla aşüfte-ḥāl müdārā ḥikāyet iderler ki kenār-ı baḥrde

2 balıḳcıl ve bir çaḳal mekān dutmışlardı her gün

3 balıḳcıl ġavvāṣvār deryāya girüp ḳūt itmek içün bir māhī

4 şikār iderdi kenāra getürince çaḳal meşe köşesinden

5 çıḳup ol balıġı ḳapup pinhān olurdu bir nice müddet

6 çaḳal bu üslūb üzere ḥareket ḳılup balıḳcıl ṣabr ve müdārā

7 ḳılurdı ve dāʾim endīşe ider aŋa bir mekr ü ḥīle

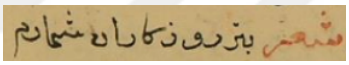
8 evvel allah çaḳal bed-faʿālüŋ şerrinden emīn ola bir gün kendü

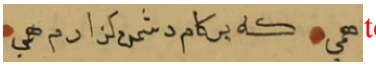
9 kendüye fikr eyledi eyitdi eger ḫarkār terk-ī diyār

10 idüp bu maḳāmı çaḳal bed-gerdara teslīm bu daḫı bir ulu

11 melāmetliḳdür ve benüm bu ḥālime dostlarum ġamnāḳ ve düşmanlarum şā-

12 dān olur ve dāʾimā bu sırruŋuz şitem cemīʿ ḳuşlar ortasında bir büyük

13 ḥikāyet ve dāsitān olur

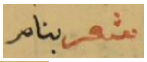
14 terceme daḫı bundan

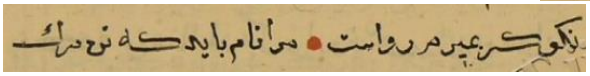
15 bed-ter ne ola düşvār ki düşmen ere maḳṣūdına ey yār

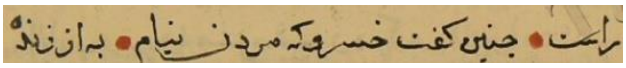
43a

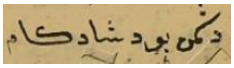
1 ve merdüm ser-firāz oldur ki ʿömrini çoḳ ve az her ne ise ḫānumanında

2 geçüre ve dimişlerdür kim nīk-nāmlıġla ölmek yıllar ile

3 bed –nāmlıġla selāmet olmaḳdan evlādur

4

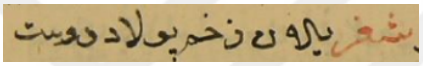
5

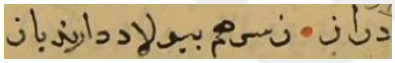
6 terceme eyü ad ile ölmekdür ulu

7 sūd ʿālemden hemīn ad oldı maḳṣūd eyü ad ile

8 gitmek bu cihānda yek ol dirlikden ola şād düşmān

9 bes şimdi tedbīr oldu ki ben ānuŋla ḥīle ve tezvīr eyleyem

10 nice ol baŋa eyler

11 terceme dilīre çekse-

12 ler tīġ ṣavar anuŋla yine başdan anı

13 pes ḳuşı daʿvet ḳılup çaḳala risālete gönder-

14 di tā ki varup bunlaruŋ mā-beyni muṣālaḥa eyleye

15 eyitdi diyesin bunca zamāndan beri bu diyārda

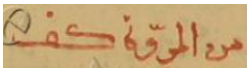
43b

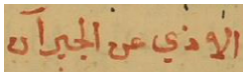
1 senüŋle hemçü arz birbirimizi riʿāyet itmek üzerimüze

2 vācibdür ḥażret-i seyyidü'l-mürselīn eyitmişdür cebrā'il-i

3 emīn hem-sāye ḥaḳḳında baŋa şol ḳadar vaṣiyyetler eyitmişdür

4 ben temennā eyledim noldı hem-sāyeden mirāṣ

5 eyledi ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

6 yaʿnī kişi hem-sāyelerinden

7 renc ü meşaḳḳat ve derd ü miḥneti ıraġ eylemek ṭarīḳ-i

8 mürüvvet ve muḳteżā-ı fütüvvetdür eyle olsa senüŋ rıżāŋda

9 olmaḳ benim maḳṣūdumdur gel ḳarār eyleyem biri saŋa

10 ve biri baŋa olsun bāḳī ʿömrümüzi göŋül ḫo-

11 şlıġıyla senüŋle bir arada geçürelüm çaḳal daḫı bu maʿnāya

12 rıżā gösterüp balıḳçılla dost ve āşinā oldı

13 ve balıḳçıl daḫı ol ʿahd üzere günde

14 iki kerre ṣayd eyleyüp birin kendü yerdi ve birin

15 çaḳala verdi leys bir gün balıḳçıl şikāre

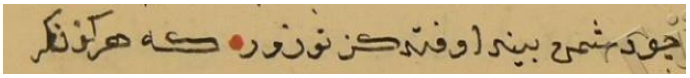
44a

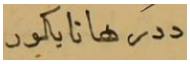
1 gidüp çaḳal deryā kenārında intiẓār ile otururken

2 gözlerine ḫᵛāb ġālib oldı yatdı uyudı

3 çün balıḳçıl şikārdan geldi gördi ki çaḳal fā-

4 riġü‘l-bāl yatmış uyur fırṣatı ġanīmet bildi

5

6 terceme çü düşmān elüŋde giriftār ola /

7 daḫı ḳaleme çengelüŋden anı rehā / hemānā balıḳçıl çaḳala çengel u-

8 rup getürüp meyān-ı deryāya iletdi ve eyitdi

9 ben her gün şikār bundan iderin eger senüŋ

10 daḫı maḳṣūduŋ ise sen daḫı şikār eyle diyü bı-

11 raḳdı gitdi ʿarż bu ḥikāyetden oldur ki çün

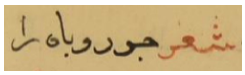
12 balıḳçıl düşmān ile müdārā ḳıldı āḫirü’l-emr aŋa ẓafer bulup

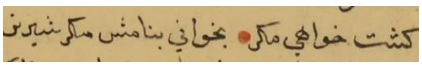
13 murādına vāṣıl oldı sendabād-ı ḥakīm eydür her-bār ki

14 düşmāndan emīn olmayasın andan kīn almaḳ murāduŋ

15 ola aŋa hergiz ḳaṭʿī söz söylemeye tā furṣat ol verüp

44b

1 maḳṣūduŋ ḥāṣıl ola

2 terceme

3 eger bir rubehe ḳaṣd itseŋ ey cān / ḫiṭābuŋda

4 ḳo adın şīr-i ġurrān sekizinci bāb oġla naṣīḥate

5 ve terbīyet itmek beyānındadur şol sebebden ki fer-

6 zend-i müʾeyyid ve peder ḳatında vedīʿat ve emānet-

7 dür ve anuŋ bir gevher-i bī-naẓīrdür ve mūm

8 gibi her naḳşa ḳābil velī cemiʿ naḳşdan ḫālīdir ve

9 bir zemīn-i pākdur ki her ne dāne ekerseŋ żāyiʿ

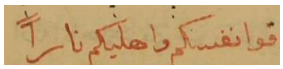
10 olmaz eger toḫm-ı saʿādet ekseŋ dīn ü dünyā ḥāṣıl

11 ola ve eger toḫm-ı şeḳāvet ekseŋ ṣaçsaŋ ḫuşūnet

12 ve nedāmet vāṣıl ola ve eger felāh-ı nefsine ve ṣalāḥ-ı

13 ḥāline saʿy eyleyeler māder ve peder ve muʿallim hüner-perver meʾ-

14 cūr ve müṯāb olalar ve ḫudā-ı teʿālī ḥażretleri

15 buyurmışdur ki [50]

[50] "…Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyun …!" , KK 66/6

45a

1 ve bāri ʿazze şānuhu oġullaruŋ mihr-i muḥabbeti ataları

2 göŋlinde cāy-gīr idüp dāʾimā göŋlüni anlaruŋ

3 endīşe ve fikrinde esīr ḳılmışdur bizden ṣoŋra bunlar-

4 uŋ aḥvāli nice ola ve ʿāḳıbetleri niye yetişe diyü ʿale'l-

5 ḥaḳīḳa ṣemere-i zindegāni ve ẕaḫire-i ʿömr-i kāmranı

6 anlardur ve bu maṣlaḥatlaruŋ ḥuṣūli beş nesnenüŋ

7 riʿāyetine mevḳūfdur evvel ol ki mūcib-i tevālüd

8 ve tenāsül-i evvelini riʿāyet itdügini vaḳt-i muḳteżā-ı

9 ʿaḳl ve şerʿ üzerine ṣoḥbet ḳıla yaʿnī bir vaḳtdeki

10 ṭaleb-i ferzend mekrūh ola ol demde ṣoḥbet eylemeye

11 ve peyġamber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri ʿalī kerremallāhu veche

12 vaṣiyyet ḳılmışdur ki ayuŋ evvel güni ve āḫir güni

13 ʿavratlaruŋuz ile ṣoḥbet ḳılmaŋ zīrā ki ol vaḳt

14 ṣoḥbetde şeyāṭīn ḥāżır olurlar eger ol nuṭfe-

15 den bir oġlancıḳ mütevālid olursa vesvās şeyāṭīn

45b

1 aŋa müstevlī ola ammā vech-i maʿ ḳūl üzere erbāb-ı

2 ṣanāʿ at nücūm ḳatında bu muʿ īninüŋ iki yüzden

3 riʿ āyeti müstaḥsendür vech-i evvel ḳānūn-i ehl-i nücūm

4 oldur vaḳt-i ṭaleb-i ferzendede māh-ı naẓar-ı saʿ d ile nāẓır

5 olup tesdīs ü teşliṣi münāẓarāt-ı taḥassüsden berī

6 olmaḳ gerek ve bu eyyāmda māhla āfitāb arasında

7 münāẓarāt-ı maḥmūde mümkin degül bi’ż-żarūri

8 ittiṣāl naḥsın biriyle muttaṣıfdur ḫuṣūṣā ki

9 felek-i tedvīrde münḥadir bulına vech-i ṣāni oldur ki

10 baʿ żı müteḳaddimīn ki bu ṭā’ifenüŋ meşāhīrinde-

11 ndür dimişlerdür ki māh her ḳanḳı burcdayken nuṭfe ki

12 ibtidā-ı kevndür müteʿ alliḳ ola baʿ yine ol burc aŋa

13 ṭāliʿ -i vilādet ola ve bundan lāzım geldi

14 ki vaḳt-i ibtidā-ı kevnde ḳamer ki taḥt-ı şuʿ āʿ da

15 ola felek-i tedvīrde münḥadir bulına veyā muḳābeleden

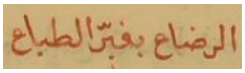
46a

1 mutaṣarrıf ola ṭāliʿ-i menḥūs ola lā-cerem bu maʿnīnüŋ

2 riʿāyeti maṭlūbdur ikinci oldur ki bir muṣālaḥa

3 ve ḥelāl-ḫār ve nīk ḫūy dāye ṭaleb eyleyeler zīrā ki

4 ḫūy-ı bed dāyeden sirāyet eyler ve resūlu'llāh buyurmışlar-

5 dur ki [51] yaʿnī şīr ṭabīʿat

6 taġyīr eyler ve bunuŋ fāʾidesi oldur ki oġlan ḥissete

7 ve bed ḫulḳla ve dūn-himmetlikle mevṣūf olmaz üç-

8 ünci oldur ki anı müʾeddeb dutup muḥarremāt ve menā-

9 hīden menʿ eyleyeler ve ḥālet-i ṭufūliyyetdeyken sö-

10 gmegi ve yalan söylemegi ve tekebbür ve iftiḫār itmegi ve ḫısseti

11 ve bunuŋ emṣāli meʿāniyi meẕemmet eyleyeler ve şol

12 nesne ki ʿırḳda müstaḥsen ola cūd u seḫā ve rıfḳ u müdā-

13 rā o sözi rāst söylemek ve pīrlere ḥurmet

14 eylemek ve taḥṣīl-i ʿilm ve hünere iştiġāl göstermek

15 gibi ḳatında medḥ eyleyeler tā ki ṭabīʿatde

[51] "Emzirilen (süt), (çocuğun) tabiatını / karakterini değiştirir." Hadis-i Şerîf , İbrahim Canan

46b

1 menāhīden nefret ve ḫaṣā’il-i ḥamīde raġbet olup

2 nihādında müstaḥkem ola dördünci budur ki yaramaz muṣāḥib

3 ile muṣāḥabetden menʿ eyleyeler zīrā ulular dimişlerdür yaramaz

4 hem-nişīnden ādeme beş nesne sirāyet eyler şuḫluḳ u bī-

5 şermliḳ ve yalancılıḳ ve lecūclıḳ ve her işde çerilik

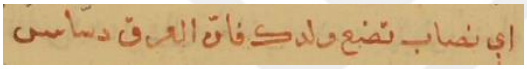
6 ve nā-pāklik her kim ki yaramaz musāḥibden dūr ola

7 bu beş nesneden maṣūn ve me’mūn ola beşinci oldur ki

8 her pīre ki şehvet iḳtiżā ide nefs ve hevāya

9 mütābaʿat ḳılmaya tā aṣālet-i nefs-i ferzend żāyiʿ olmaya

10 ve peyġamber ḥażretleri ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur

11

12 yaʿnī naẓar eyleye gör ki ne nesnedür ferzendüŋi żāyiʿ eyleyen

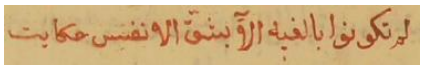
13 egerçi ferzendi

14 bu ḫaṣā’ille ṣıyānet itmek nevʿ-i meşaḳḳatdür ammā bu derecede

15 meşaḳḳat çekmeye ululıġa istiʿdād taḥṣīl eylemeye nice kim ḥaḳḳ

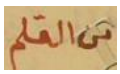
47a

1 subḥānehu ve teʿālī ḥażretleri kelām-ı şerīfinde buyurmışlardur

2 [52]ʿabdü'l-melik

3 mervānuŋ beş oġlı vardı kendüsi ḫalīfe-i ʿaṣr

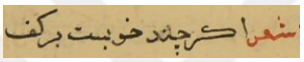
4 idi oġlanlarına pend ü naṣīḥat idüp eyitdi

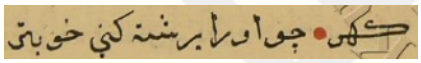
5 yaʿnī hiç ʿilmden enfaʿ bir genc yoḳ cedd ü cehd idüp

6 ʿilm ü fażīlet taḥṣīl idüŋ ki dāʾimā rūzgāruŋuz meymūn

7 ve baḫtuŋuz humāyūn ola cihānuŋ aḥvāli bir ḳarāra degül

8 egerçi kişi neseble büzürg olur ammā dāniş ü maʿrifet

9 birle büzürg ola

10 terceme egerçi

11 ḫūbdur lūʾlū-ı lālā / dizilse silke olur daḫı

12 vālā büzürcmihr eydür ātiye vācib olan ḥāl-i ḥayātında-

13 yken oġlına ḫayr naṣīḥat eylemekdür ferzende saʿā-

14 det-mende daḫı oldur ki atasınuŋ vefātından ṣoŋra

15 anuŋ nuṣḥıyla ʿāmil ola eflāṭūn eydür oġluŋ

[52] "…canlarınızın güçlük çekmeden varamadığı…" , KK 16/7

47b

1 yaramazı oldur ki kimesne andan ḫayr ummaya ḥakīm-i soḳraṭ

2 eydür beẕr-i iḳbāl-i ferzendle muġtenem olmaḳ cihānda veled-i muḳbil

3 ḥāṣıl itmekdür şol kimsenüŋ ki bir nīk taḥt

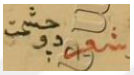
4 oġlı ḳalmaya ḥaḳīḳatde ol kimesne żāyiʿ olmış ola

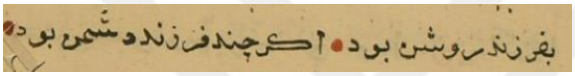
5 ve hīç bir kimesne ġayruŋ derecātı kendü mertebesinde

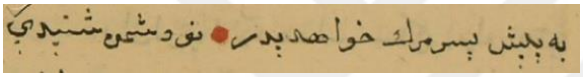
6 ʿālī olmaġa rāżī degül meger büzürge ʿilm ü faż̄ilet

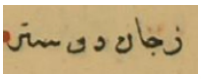
7 ve dāniş ü maʿrifetde oġlınuŋ kendüden yeg

8 olmasına cān u dilden ṭālib ve rāġıbdur ol rāḥat

9 olmaġiçün kendü taʿab u miḥneti iḫtiyār eyler

10

11

12 terceme dü-çeşmüŋ ola ferzend ile rū-

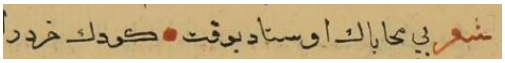
13 şen / ne deŋlü saŋa ferzend ola düşmen/ ne deŋlü

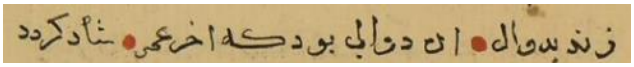
14 sevmezise ey hünerver / ata oġlı öŋinde ölmek

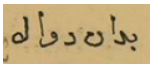
15 ister / ve ulu sermāye ki kişiyi emāret ve eyālet

48a

1 derīçesine yitişdürür ʿālem-i ṣabāvetde ʿilm-i edeb ögrenmekdür

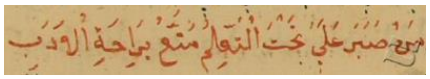
2

3

4 terceme çü taʿlīm eyler iken bī-muḥābā /ura şākir-

5 de üstādı duvālı / ebed ol ḫaberinden olalar anuŋ/ müreffeh

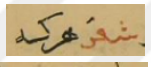
6 cümle ebnāʿ-ı vālī / emīrü'l-müʾminīn ʿalī kerrema'llāhu veche buyur-

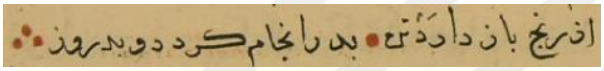
7 mışdur

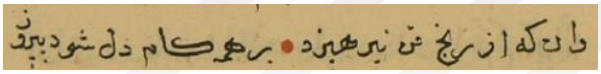
8 yaʿnī her kim ʿilm ögrenmekde renc ü meşaḳḳate

9 ṣabr eyleye āḫir-kār berḫūrdār olup rāḥata yetişe ḥukemā-ı

10 hindī eydür ġāyet ile nādān ol kimesne derk-i

11 ʿilmi āsānlıġla taḥṣīl eylemeg ister

12

13

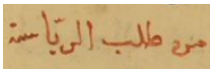
14 terceme şu kim kendüzine virmeye zaḥmet /ola bed-ḫā-

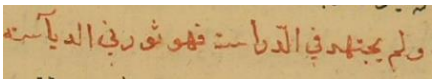
15 le bed-girdār ve bed-rūz /şu kim zaḥmet çeke kalmaya

48b

1 perhīz ḳamu maḳṣūd ne evvel ola pīrūz eflāṭūn

2 eydür āsānlıḳ āsānlıḳ getürür ve renc çekmek renc ü eẕā-

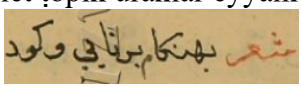
3 lar ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

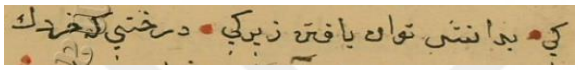
4 yaʿnī bir

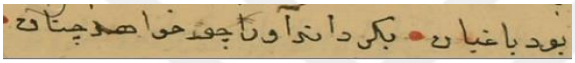
5 kimesne kim riyāsete ṭaleb ide ve taḳṣīr eyleye

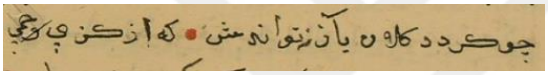
6 hemān ḫarmana bağlanmış bir ṣığırdur ulular dimişlerdür

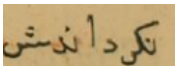
7 ki meydān-ı irādetde faẓīlet ṭopın uranlar eyyām-ı ṣabāvetde

8 üstāda ḫiẕmet idenlerdür

9

10

11

12 terceme yigitlikde ve genclikde hem ey can /

13 ḳolaydur ḥāṣıl itmek ʿilm ü ʿirfān / acem-i genc-i vālā

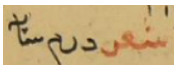
14 ey yār-ı nādir / nice isterse kişi itse ḳādir /

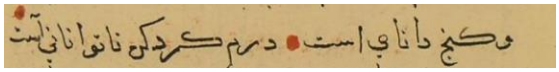
15 oluban çün geçüre nice ezmān/ daḫı egrisi

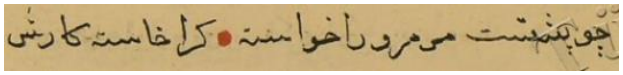
49a

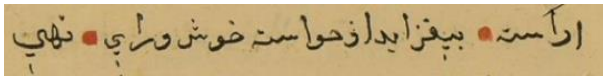
1 olmaz rāst ey cān aristotālis eydür ādemüŋ ḳadri

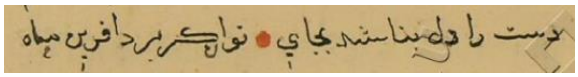
2 ʿilm ü hüner ile zīneti māl iledür ve kişi kim cāhil ola

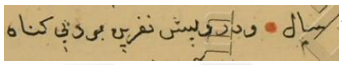
3 ḫ^{v}ār u ḥaḳīr ve bī-hayyīz ve bī-miḳdār ola

4

5

6

7

8 terceme

9 dirüm sermāye dānālıḳdur genc/ cemʿ eyleye çekgil

10 miḥnet ü renc/ ki saŋa arḳadur māl u menālüŋ / anuŋla ḫoş

11 geçer ʿālemde ḥālüŋ/ hem artar māl ile yār /

12 eli boş olanuŋ göŋli olur dar aristotālis

13 eydür eger dilerseŋ kim şeref-i ḥikmet-i yezdānī seni ruḥānī-

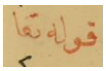
14 ler ile enīs eyleye ʿilm ögrenmekden ʿār eyleme ki dāniş her

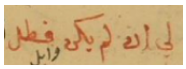
15 fesādı ıṣlāḥ eyler egerçi şol deŋlü taḥṣīl

49b

1 idemezseŋ daḫı ki ʿilmle aḳṭār-ı ʿālemde iştihār siyādetüŋ olup

2 ṣīt ü ṣedāŋ āfāḳa ġulġula ṣala yāri saʿy eyleye ki nāmuŋı

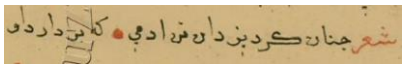
3 cehāletden ve cerīde-i cehāletden ḫakk eyleyesin

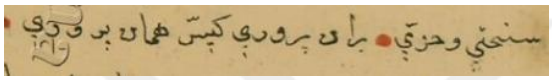
4 yaʿnī ulular dimişlerdür ki bir kişinüŋ kim

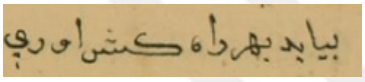
5 naʿtı ḫayra ola ve niʿmete şükri ola ve ziyāde ṭaleb ḳılmaḳda

6 olmaya ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī ḥażretleri aŋa tevfīḳ eyler ki

7 ṭabʿ-ı insānı her neyile besleriseŋ anuŋla perverde

8 olur

9

10 terceme ḳılur ādem eyüye yavuza

11 ṣabr /anı böyle yaratmış ḥaḳḳ teʿālī / neyile besleriseŋ

12 beslenür ol/ ne yola gideriseŋ varur aŋa / hindīler eydür-

13 ler kim ādem gerekdür ki dāʾimā dāniş ü maʿrifete saʿy eyleye

14 ki dāniş kişiyi kemter-pāyeden derece-i aʿlāya erişdürür

15 ve ḫalḳ içinde ḥurmetlü ve muḥterem ve ʿazīz eyler ḥikāyet sālim-i efṭās

50a

1bir gün meʾmūn ḫalīfe ḳatına vardı ḫalīfe buŋa iʿzāz u ikrām

2 u iḫtirām gösterüp kendü eliyle buŋa nihālī ḳodı sālim-i

3 efṭas görüp sücūda vardı ḫalīfe eyitdi ki īy

4 şeyḫ bu ne maḥall-i secdedür sālim eyitdi ḫāṭıruma ol ḫuṭūr

5 itdi ki ben bir ḳaṣṣābuŋ ḳulıydum meʾunetümdenʿāciz olup

6 beni aẕād ḳılup destūr virdi ʿāciz ve fürūmānde

7 ḳaldım āḫir fikrüme geldi ki imām-ı ebū ḥanīfe raḥmetu'llahi ʿaleyh

8 anuŋ yanına ve ḫiẕmetine varam çün anuŋ ḫiẕmetine yetişdüm

9 ol ḫiẕmet ʿilm ü faẓīlet berekātıyla bir dereceye yetişdüm

10 emīrü'l-müʾmīn baŋa iʿzāz u ikrām idüp çün kendü eliyle

11nihālī bıraḳur ol sebebden secde-i şükr eyledüm ḥikāyet

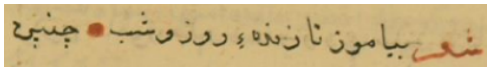
12 arisṭotālis yetmiş yaşında iken berbaṭ çalmaġa heves ḳıldı

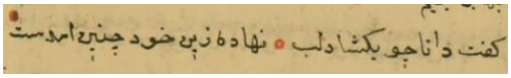
13 şākirdleri eyitdiler ki bu meḥāsin-pesend ile berbaṭ heves

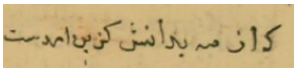
14 ḳılmaḳdan şerm itmez misin arisṭotālīs eyitdi şerm ol vaḳt

15 eylerüm ki bir ṭāʾife ile oturmış olam anlar berbaṭ çalmaḳ

50b

1 bile ben bilmeyem

2

3 terceme kemāle saʿy ḳıl her rūz

4 ve her şeb / ki böyle didi dānā açdı çün leb / aŋa cehd

5 olup her işde dānā / olasın faẓlıla günden hüveydā

6 ferīdunuŋ ḳaṣrına bu on kelime yazılmışdı ol evvel

7 her kim ki münāfıḳuŋ ḳavline iʿtimād ḳıla ve sāʿī fettā-

8 nuŋ saʿyine maġrūr ola bir kār-ı düşvār giriftār ola

9 ki aŋa hergiz tedārik mümkin olmaya ikinci oldur kim her kimüŋ

10 kim ʿaḳl-ı selīmī ola hergiz düşmenden ġāfil olmaya ki

11 düşmen bir yılan gibidür hergiz aŋa dost olmaz üçünci

12 budur ki muḥibb ve maḥlaṣlardan az nesne içün ictināb

13 u iʿrāż idüp rencīde-ḫāṭır olmaya ki bu maʿnī ġāyet

14 ʿalāmet-i cehāletdür dördünci oldur kim

15 dostuŋ her zaḫmına efkār olmaḳ

51a

1 ḫoş degül beşinci oldur kim çün düşmen dost ola aŋa

2 ġāyet telaṭṭuf göstermek gerek ʿiyāzen ki ana noḳṣān iltifā-

3 tdan muḥabbeti noḳṣān-peẕīr ola altıncı meşveret ʿāḳıllar

4 ve dānā u kāmillerle idüŋ tā nedāmetden emīn olup

5 aḥsen-i vechle maḳṣūduŋuza vāṣıl olasız yedinci oldur

6 kim evdeki düşmenden mümkin olduḳça ḥaẕer eyleŋ ve anuŋ kemīn-

7 gāhından ġāfil olmaŋ ki çün fırṣat bula ol itdügi

8 ʿadāveti kimse ḳılmaya sekizinci oldur kim her kimde ki fikr-i ṣāʾīb

9 ola her kişiye iʿtimād ḳılmaya ṭoḳuzuncı oldur kim

10 ulu menfaʿat iḫtilāṭ-ı dostʿāḳıl ve büyük zibān-ı muṣāḥabat

11 nādān-ı ġāfildür onuncı oldur ki fikr olınmamış sözi

12 hergiz söylemeyeler ve āḫirīn mülāḥaẓa itmedin hīçbir işe iḳdām

13 eylemeyeler ṭoḳuzuncı bāb pādişāhlıḳ ve salṭanat beyānındadur

14 pūşīde ve maḫfī degüldür ki salṭanat bir emr-i ʿaẓīm ve vilāyet

15 ẓabṭ eylemek bir büyük maṣlaḥatdur ve yeryüzünde ḫudā-ı

51b

1 teʿālī ḥażretlerinüŋ ğılāfetidür şol şarṭıla ki muğālif fermān-ı

2 īzedī ve münāḳış naṣṣ-ı nebevī olmayup naṣfet u maʿdelet

3 üzerine ola ammā çün reʾfet ve şefḳatden ve ʿadl ü dād ve ḥimāyetden

4 ğālī ğılāfet-i iblīsdür ʿaleyi'l-laʿne ve bāri ʿazze ismuhū

5 çün bir ḳulını teşrīf-i emāretle müşerref ve ğılʿat-i salṭanat

6 ile müzeyyen ve mücellā ḳılup emākin-i evāmir ve nevāhīden mümkin ve mutavaṭṭın

7 ḳıla anuŋ derecesi nübüvvet mertebesine ḳarībdir ve vücūdı

8 taʿẓīm [53]

9 yaʿnī mülkinde münselik ve aḥkām-ı nüfūs ve emvāl-i enām üzerine

10 nāfiz ve cārī ola her āyine ol bendeye vācib ve lāzımdur ki

11 ḥaḳḳ teʿālī ḥażretlerinüŋ ḫiẓmetinde ve işāʿat-ı ʿadl u

12 inṣāf ve ifāżat-ı cūd u iḥsānuŋ riʿāyetinde taḳṣīr

13 itmeye ve iʿlāʾ-ı ʿallām-ı dīn-i muḥammedī ve icrāʾ-ı aḥkām-ı şerāyiʿ-ı

14 aḥmedīde saʿy-i belīġa ve kūşiş-i bī-dirīġ göstere ve

15 umūr-ı āyālini şol menāṭ üzerine ki aḥkām-ı ḥażret-i

[53] "… Allah'a itaat edin, peygambere ve sizden ulu'l-emre itaat edin …" , KK 4/59

52a

1 risālet aŋa menūṭdur ṣābit ve muḳarrerdür ve bunı yaḳīn bile

2 ki kendü eli altındaġılardan birisi birine ki cevr ü teʿaddī

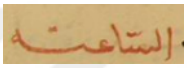
3 eyleye ḳıyāmet güninde anuŋ ʿitāb ve ʿiḳābı aŋa olup

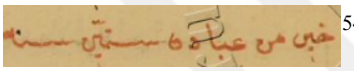
4 ol ḥükm andan teftīş ve tefaḥḥuṣ olınsa gerek ve çün

5 riʿāyet-i vilāyete meşġūl olup meṣāliḥ-i mülk milelinde ʿadl

6 u dād eyleye anuŋ ʿadlinüŋ bir günlük ṣevābı cümle-i raʿiyyetüŋ

7 maḳbūl olmış ṭāʿatine muḳābele ve muḳāvemet odur resūlu'llāh

8 ʿaleyhi's-selām ḥażretleri buyurmışdur ki

9 [54] yaʿnī pādişāhuŋ bir sāʿatde

10 itdügi ʿadl altmış yıllıḳ ṭāʿat ve ʿibādetinden ki ber-devām

11 ola evlādur ve ḫaberde gelmişdür ki ḳıyāmet güni yedi

12 kişi ḥaḳḳ teʿālīnüŋ sāye-i ḥimāyetinde ola evveli

13 sulṭān-ı ʿādil resūlu'llāh ḥażretleri ṣalla'llāhu teʿālī

14 ʿaleyhi vesellem buyurmışlardur sulṭān-ı ʿādile ḥaḳḳ subḥānehu

15 ve teʿālī her gün altmış müctehid-i muṣībüŋ ṣevābın rūzī

[54] "Onun bir saati atmış senelik ibadetinden daha hayırlıdır." Hadis-i Şerîf , Aliyyu'l-Kārî, Esrâru'l-Merfû'a.

52b

1 ḳılur pes pādişāh olana vācibdür ki meṣāliḥ-i müslimīn

2 ile ihtimām itmege ḳıyām göstere ol daḫı müyesser olmaz

3 illā meger ki bu on ḳāʿideyi ẓabṭ eyleyüp kendüzine

4 şiʿār-diş̱ār eyleye evvel evvelki her ḳażiyye ki vāḳiʿ olur

5 kendüyi raʿiyyet ve ġayrī pādişāh farż eyleye bir nesneyi

6 ki kendü nefsine revā görmeye anı raʿiyyete daḫı tecvīz

7 itmeye ikinci ḳapusında erbāb-ı ḥācet ḫ^{v}ār u ḥaḳīr

8 olmaḳdan ictināb ve iḥtirāz eyleye ki teʾḫīr-i ḳażāʾ-ı ḥācet

9 rūz-ı ḳıyāmetde andan muṭālebe olınsa gerek

10 ḥikāyet arisṭoṭālīs esnā-ı pend ü nasīḥat

11de iskendere eyitdi eger ḥaḳḳ teʿālīden

12 ʿināyet isterseŋ maṭlūblaruŋ feryādına

13 iʿānet eyleye üçünci oldur ki cemīʿ evḳātda müstaġraḳ-ı

14 şehevāt-ı insānī ve ṭālib-i meṭālib-i nefsānī

15 bil ki aŋa saʿy eyleye ki ekş̱er evḳātı tedbīr-i memlekete

53a

1 ve aḥvāl-i raʿiyyete nāẓır olmaġıla maʿrūf ola ḥikāyet

2 ḥukemādan baʿżı bir pādişāha pend ü naṣīḥat idüp eyitdi

3 ki ġaflet uyḫusına varma tā ki maẓlūmlar ḥażret-i ḥakka şikāyet idüp

4 āḫir ve ʿāḳıbetüŋ ḫarāb ḳılmayalar ve uyursaŋ daḫı bu miḳdār

5 uyu ki ʿömr fesāda virmeye zīrā ki ʿömr-i devlet āfitāb-ı tābān

6 gibidür ṣabāḥ bir dīvārda ve aḫşam bir dīvārda ki

7 bir dīvārda daḫı olur saʿy idüp asānlıġıla andan

8 murādın taḥṣīl itmek gerek dördünci oldur ki her nesne-

9 nüŋ bināsın ve esāsın luṭf u müdārā ile ḳılup ʿunf

10 eylememek gerek zīrā resūlu'llāh ṣalla'llāhu teʿālī ʿaleyhi vesellem duʿā

11 ḳılup buyurmışlardur ki yā rabbī her vālī ki vilāyetinde raʿiyyetine

12 luṭf eyleye sen aŋa luṭf eyle ve şol vālī ki

13 ʿunf eyleye sen aŋa ʿunf eyle ḥikāyet hişām bin ʿabdü'l-melik

14 mervān ḫulefā-ı ʿiẓāmdandur bir gün ebū hāzma ki ol ʿaṣruŋ

15 meşāhīrindendür suʾāl eyledi eyitdi ki ne işleyem ki cehennem

53b

1 ʿaẕābındaŋ ḫalāṣ olam ebū hāzm eyitdi her māl ki alursın

2 şerīʿat mūcibince ol kimesneye ẓulm ve teʿaddī eyleme ve ṣarf itdü-

3 güŋ vaḳt maṣrūfına ṣarf eyle hişām eyitdi ki

4 bunı kim riʿāyet eyler ebū hāzm eyitdi ki ol kimesne ki

5 cehennem ʿaẕābına ṭāḳat getüremez beşinci oldur ki ḳudreti

6 bitdükçe şerʿ-i şerīfe muvāfaḳat eyleye tā ki raʿiyyet andan ḫoşnūd

7 ve āsūde-ḫāṭır ola ḥikāyet bir vaḳt ʿulemādan baʿżı

8 bir pādişāha naṣīḥat idüp eyitdi ki eger ḥaḳḳ teʿālī senden

9 ḫoşnūd olsun dirseŋ anuŋ ḳulların bī-sebeb rencīde-

10 ḫāṭır eyleme ve ḥaḳḳ teʿālī rıżāsıçün anları ḫoşnūd eyleye

11 altıncı oldur ki hīçbir āferīdenüŋ fermānına muḫālefetin

12 revā görmeye ve muḳteżā-ı şehveti mūcib-i şerīʿat üzerine

13 taḳdīm itmeye ve eger şöyle ki bir kimesne şerīʿatden baş çekse

14 ol sebebden pādişāhdan ḫoşnūd olmasa anuŋ rencide-

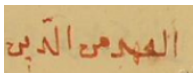
15 ligi ol şaḫṣuŋ kendü vefātına żarar ide yedinci

54a

1 oldur kim çün andan ḥükm ṭaleb eyleyeler ʿadl eyleye ve eger raḥmet

2 ṭaleb eyleyeler ʿafv eyleye ve her ne kim vaʿde eyleyeler anda hergiz

3 ḫılāf olmaya resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki

4 yaʿnī ʿahd u peymān dīn ü īmāndandur sekiz-

5 inci oldur ki dīdār-ı ʿulemāya ḥarīṣ olup mevʿiẓa

6 ve naṣīḥata ṭālib ve rāġıb ola velī mümkin olduḳça şol

7 ʿulemādan ictināb eyleye ki kendülere menfaʿat içün anuŋ

8 rıżāsın gözleye ṭoḳuzuncı oldur ki kibr ü kīni kendüye

9 ʿādet ḳılmaya ki bunlar ḫadem ü ḫaşem üzerine mūcib-i keşret-i

10 ḫışmdür ve ḫışm ʿadüvvi ʿaḳldur ve her nesne ki ʿaḳla dü-

11 şmendür anuŋ żararı bī-nihāyetdür terki ḫoş ve müstaḥsen-

12 dür onuncı oldur ki hemān kendü ẓulm itmedügine ḳanāʿat

13 ḳılmaya memleketi bir vechle ẓabṭ eyleye ki vilāyetde ʿummāl kār-dār

14 ve nuvvāb ve ḫiẓmet-kār ve ḫadem ü ḥaşem daḫı kimseye ẓulm ü teʿaddī

15 itmeye ve dāʾimā muṣāḥibleri aṣḥāb-ı efkār-ı ṣāʾibe

54b

1 enẓār-ı s̱āḳibe evvelā ekābir dimişlerdür ki aʿmāl-i dīn ü devlet

2 ve işġāl-i mülk-i millet aṣḥāb-ı pākīze-i reʾy vesīlesiyle

3 intiẓām bulur ve emr-i nevāhī ki pādişāhıdur

4 ferzāne-i müdebbirler vāsıṭasıyla tamām olur her-gāh ki bu ḳavā-

5 ʿid merʿī ola ve vezīr-i vüzerā āṣār u āmāl vāżıḥ u iḳbāl ü saʿā-

6 det günden güne lāyiḥ ve umūr-ı dīn ü devlet ve meẕheb

7 ve aḥvāl-i mülk ü millet müretteb ola ve zümre-i enām bil ki

8 ḫavāṣ ü ʿavām eṭrāf ve eknāf-ı ʿālemden ravża-i celāl

9 ve ḥadīḳa-i iḳbāline teveccüh idüp elṭāf-ı şīmenden ve eṣnāf-ı

10 niʿamından evfā ve naṣīb-ı müstevfī olalar ḥukemā-ı yūnān

11 dimişlerdür ki her-gāh ki erbāb-ı devlet ü dīn-i ḫudāvendān

12 ʿīlm-i yaḳīn bir pādişāha muḥabbet ve meveddet göstereler

13 ġalebe-i ẓan s̱ebāt-i devlet-i mübīn ve keṣret-i imāret

14 devām-ı memleket gün gibi rūşen ola ve esbāb-ı saʿādet

15 ve siyādet-i eyyām-ı hümāyun ne vāṣıl ve muʿārażа-i eʿādī-

55a

1 den ẕāt-ı meymūnına selāmet ḥāṣıl olup şetāmet-i

2 ḫilāf ve niẓāʿdan pīrāmen ḫıṭṭa-i memleket maṣūn ve meʾmūn

3 ola ḥikāyet reʾy şehrinde bir kişi vardı adına ebū naṣr-ı

4 mansur dirlerdi eyitdi evvel-rūzgārda ki pādişāh

5 hasan-ı baṣrī adı rūma ġazāya müteveccih oldı evvel-

6 emirde ehl-i islām kefereye ġālib oldılar ṣoŋra melik-i

7 rūm nefīr-i ʿāmm idüp eṭrāf ve eknāf-ı memleketden cemʿ

8 eyleyüp bizi şikeste ḳılıcaḳ cānib-i ʿırāḳa müteveccih oldı

9 reʾy leşkerine ḫıṭṭa-i sipāhāndan baʿżı kimesneler ki muʿā-

10 venet içün gelmişlerdi çün rūm sipāhīleri anları

11 bī-nevā ḳıldı leşker-i ʿırāḳ daḫı muḥārebeye iḳdām eylemeyüp

12 fırār iḫtiyār eylediler melik-i rūm bir gün taḫtında oturup

13 ekābir ve aʿyān cümle ayaġın devirmişlerdi buyurdı

14 ki vaḳt-i kār-zārda esīr ve giriftār olanları getürüp

15 ʿarżda beni gördi ki ebū naṣr-ı mansuram tercümāna

55b

1 eyitdi ki ṣor bu kişi ḳanḳı vilāyetdendür ben cevāb

2 viricek ki reʾy memleketindenem baŋa eyitdi ki saŋa birḳaç

3 ḫaber ışmarlasam hasan-ı başrīye iledür misin ben eyitdüm ki yād-ı

4 şāh her ne hükm iderse ben aŋa iṭāʿat ḳılurvan

5 eyitdi hasan-ı başrīye diyesin ki ḳonsṭanṭıniyyeden

6 ol ḳaṣda çıḳdum idi ki senüŋ memleketüŋ biʾl-külliye ḫarāb

7 ve yebāb idem dāmen-i salṭanatı elüŋden ḫalāṣ eyleyem ammā

8 çün senüŋ keyfiyyet-i aḥvālüŋden ve ḳapuŋdaġı ḫiẕmet-kār-

9 laruŋdan istifsār eyledüm ʿalāmet-i devleti sende müşāhede

10 idüp baŋa maʿlūm oldı ki henūz senüŋ āfitāb-ı

11 devletüŋ evc-i iḳbāl ve zirve-i kemāldedür ol kimesnenüŋ

12 āfitāb-ı devleti perde-i ufūle düşüp ḫażīż zevāle māʾ-

13 il olmaya anuŋ muḳarribleri persʿamīd ve

14 ve ebüʾl-fażl-ı hindī olmaya her pādişāhuŋ

15 ki dergāhında bu aṣl ṭāʾife cemʿ ola devām-ı devletine

56a

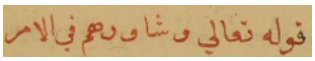
1ve ṣebāt-ı ʿazze ḥaşmetine dāll ve işāret ola ol sebebden

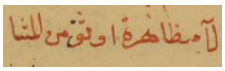
2 senüŋ vilāyetüŋe müteʿarrıż olmadum pes gerekdür ki

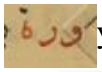
3 pādişāh olan erbāb-ı ʿaḳılla muşāḥabet idüp

4 dāʾimā anlaruŋla meşveret eyleye ve ḫudā-ı ʿazze ve celle ḥażret-i

5 risālete ʿaleyhi's-selām bunça kemāl ve maʿrifet ile meşveret

6 emr eyledi [55] ve resūl

7 ʿaleyhi's-selām buyurmışlardur ki

8 yaʿnī müşāvirden evveli meşveretden evlā hiç iʿtimād

9 idecek nesne yoḳdur ḥikāyet melik-i rūm nūşirevān-ı ʿādile

10 nāme gönderdi eyitdi ki mülk ü raʿiyyeti ne vecihle riʿāyet

11 ḳılduŋ ki kimesne saŋa muḫālefet ḳılmadı nūşirevān cevā-

12 bında eyitdi ki yedi nesne ile evvel ol ki dilimi fuḥşiyyātdan

13 ṣaḳlarum ikinci emrime ve nehyime hezl ḳarışdurmadum üçünci

14 vaʿdümde ve vaʿīdümde ḫılāf eylemedüm dördünci

15 her kişi ne ḫiẕmete lāyıḳ ise aŋa taʿyīn eyledüm beşinci

[55] "Yüce (Allah'ın) '…İş hakkında onlara danış …' , KK 3/159

56b

1 ʿadl ü dād itdüm ol sebebden raʿiyyet gönlin rencīde

2 ḳılmadum altıncı rāst söylemekle ḫalḳuŋ gönlin baŋa rāst

3 eyledüm yedinci eyitdügüm ʿuḳūbetini teʾdīb içün ḳıldum ve ʿabd-

4 ullāh bin ʿömer raḍıyallāhu ʿanhümā eydür ki reʾy ve tedbīrden pek

5 kilīd-i ārāʾ-i müşkil-küşā yoḳ ve pādişāhlara ʿadl ü dāddan

6 eyü pīrāye yoḳ ve meşveretden ulu sermāye yoḳ ve hīç

7 bir leşkere āhestelıḳdan ulu şikest ve hezīmet

8 yoḳ ve hīçbir gence istiḥḳāḳla ṣarf eylemekden ulu nigeh-bān

9 yoḳ her şehriyārda ṭamaʿdan ziyān-kār nesne yoḳ

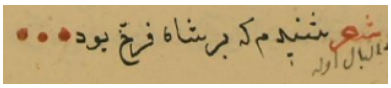
10 ve ḫayr niyyetden yeg fiʿl ḥüsn-i raʿiyyete ʿadl ü dād

11 eylemekden özge ṭarīḳ-i mütaḥsen yoḳ ḥukemā-ı fārīs dimişlerdür ki

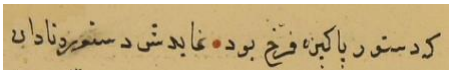
12 her pādişāhuŋ vezīri dānā ve ṣāḥib-i kelām ola

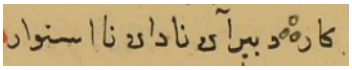
13 dāʾimā ol pādişāh-ı ferḫunde faʿʿāl ola ve şol pādişāhuŋ

14 ki vezīri nādān ola dāʾimā ol pādişāh şikeste-ḫā-

15 ṭır ve münkesirü'l-bāl ola

57a

1

2 terceme işi ferruḫdur ol

3 şāh-ı cihānuŋ ki düstūrı ḫıred-mend ola anuŋ

4 çü düstūrı olmaya dānā ve ʿāḳıl mürebbāsı ola nādān ve

5 ġāfil ve dimişlerdür ki vezīr gerekdür ki ere miṣāl kendü cānına ve raʿiyyet cānına

6 daḫı rāst ḥareket eyleye ve pādişāh rāḥat

7 olmaġiçün kendü zaḫmet ve meşaḳḳat çekmegi iḫtiyār eyleye vire-

8 mez kimesnelere yüz virmeye eger şöyle ki vezīr olan bu

9 ṭarīḳ üzere olmaya memlekete ʿummāl-i nā-be-kār müstevlī olup

10 kendünüŋ ʿizz ü cāhına maġrūr olup ẓulm ü teʿaddī

11 elin ceẕb-i emvāl ve cerr-i menāfiʿ itmek içün müslümā-

12 nlar üzerine dırāz eyleyeler ve kendüler rāḥat olmaġiçün

13 fitne ü fesād ḳapuların küşād ḳılup her işüŋ ʿaḳıbetinde

14 ġaflet iderler bi'l-ḥaḳīḳa bu vecihle taṣarruf şol muḫālif

15 ġıdā gibidür ki ādem anı günde bir miḳdār yiye ve

57b

1 ve anuŋ sebebiyle bāṭınında yaramaz aḫlāṭ ẓāhir olup

2 tedrīc ile nihādından müstaḥkem ola ve fesādınuŋ āṯārı

3 günden güne aʿżā ve aʿṣabında ẓuhūr eyleye çün maraż

4 ẓāhir ola ṭabīʿat defʿinde ʿāciz ve mizāc-ı be-ġāyet müteḥarrif

5 ve ḳuvvet bi'l-külliye sāḳıṭ ola pes ṭabīb her ne deŋlü

6 üstād-ı ḥāzıḳ olursa muʿālecesinde dermānde veʿāciz

7 ü fürū-mānde ḳala ve bunuŋ miṯāli şol mühendis ḥālīdür ki

8 bir saʿatde bir ḳaṣr-ı ālī ve sarāy-ı cennet-i ḥavālīnüŋ bināsından

9 ḫaber virür ammā müddet-i medīd ve ʿahd-i baʿīd gerekdür ki ʿimāret

10 olup ṣūret bula ve bir ẓālimüŋ daḫı bir günde itdügi

11 fitne ve fesād rūzgār-ı derāz ṣalāḥ-peẕīr olmaḳ mümkin

12 degül ʿuḳalā dimişlerdür ki pādişāha üç nesnenüŋ

13 riʿāyeti vācibdür evvel oldur ki vilāyetüŋ ʿimāret olmasına

14 saʿy eyleye ikinci raʿiyyete şefḳat ve reʾfet gösterüp

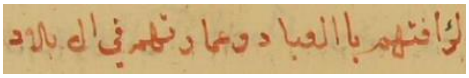
15 anlaruŋ arasında ʿadl ü dād eyleye üçünci ulu işleri

58a

1 ednī kimesnelere ışmarlamaya ḥażret- i risāletden ʿaleyhi’ṣ-ṣalātü

2 ve’s-selām suʾāl eyitdiler ki salṭanat-ı sāmānīlerde dört

3 biŋ yıl miḳdārı ne cihetden ḳarār eyitdi cevābında buyurdı

4 ki yaʿnī iki ḫaṣletle

5 bir raʿiyyete şefḳat itmekle ve biri daḫı vilāyeti ʿimāret

6 ḳılmaġıla ve dirler ki baʿżı āl-i sāmānīden ṣordılar ki salṭanat

7 dört biŋ yıl miḳdārı sāmānīlerde baġlanmışken ol

8 ḫan-dārı sebeb-i intiḳāl ne oldı cevābında

9 eyitdi ki dānā u ʿāḳıllara sipāriş olıcaḳ işleri nādān

10 ve cāhillere tefvīż ḳıldılar pes tedbīr żāyiʿ

11 olup erbāb-ı devlet ve kār-dīde pīrler ḳılmayup

12 hevāsına maġlūb kimesneler memlekete müstevlī oldı ol cihetden

13 dāmen-i salṭanat elden çıḳdı ḥikāyet bir vaḳt nūşirevāna

14 ʿarż eylediler ki fülānuŋ malı bī-nihāyet ve esbāb-ı niʿmeti

15 ḥadden ziyādedür aŋa kifāyet miḳdārı ḳoyup baḳsın

58b

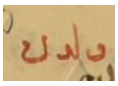
1 ḫazīne-i ʿāmireye teslīm eyleme nūşirevān-ı ʿadil cevābında

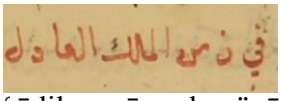
2 eyitdi ki ġınā-ı raʿiyyet ḫazīne-i pādişāhdur ve pādişāh

3 gerekdür ki raʿiyyete ʿādl ü dād eyleye ol vaḳt māl u ḥācet

4 ola aḥsen vechiyle almaḳ āsāndur eger nūşirevān-ı ʿādil

5 ʿadli pīşe ḳılmasıydı cihānda anuŋ adın kimesne işitmezdi

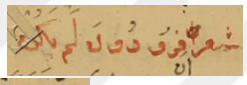
6 ve resūl ʿaleyhi's-selām tefāḫur idüp eyitmezdi ki

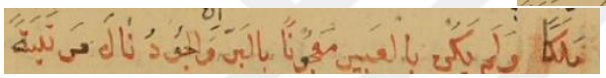
7 [56] yaʿnī dimek olur ki ben pādişāh-ı

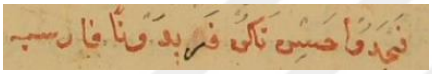
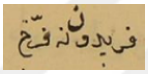
8 ʿādil zamānında vücūda geldüm pes bilgil ve agāh olġıl ki

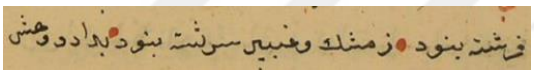
9 her pādişāh ki dīni ābād ḳıla cihānı ābādān ider her kim

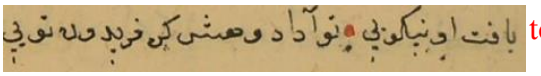
10 cihānı ʿadl ile ābādān ide ḥaḳḳ teʿālī andan rāżī olup

11 eyü edāyla muḫallede ve müʾebbed ola

12

13

14

15 terceme

[56] "Ben adâletli bir padişahın zamanında doğdum." Hadis-i Şerîf , TDV İslâm Ansiklopedisi, 'Enûşirvan' maddesi.

59a

1 degüldür şāh-ı ferīdūn ferişte / veyāḥūd misk ü ʿanberden

2 serrişte / bulupdur ʿadl ü dād ile eyü ad / sen

3 olasın eylesen dād / ve pādişāh olana lāzımdur ki kendü

4 meṣāliḥi üzerine naṣb itdügi kişileri ʿāḳıl ve kāmil

5 ola ve şol kimesne ki mütehettik ve ġāfil ola anları kendü-

6 den devr ü mehcūr eyleye ḥikāyet nūşirevān-ı ʿadile ʿarż

7 eylediler ki vālī-i ḫorasānuŋ sarāyına aġır girüp ḫaylī insānı

8 żāyiʿ olmış fī'l-ḥāl ʿazl eylediler ki eyitdi ki her kişi

9 kendü evin ḥıfẓ itmeye memleketi ol ne vechle ẓabṭ ide

10 bilür büzürcmihr eydür ve her pādişāh ki āheste-kār ola āfitāb-ı

11 ʿālem-tāb gibidür meyveyi ḥāṣıl eyler ve her pādişāh ki mütehettik

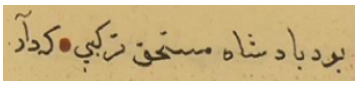
12 ola ateş gibidür erişdügüni yaḳup göyündürür erdeşir

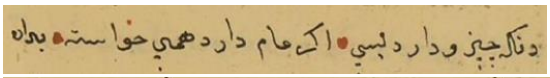
13 eydür üç nesne pādişāhlara ʿayıb degül bir ʿāḳıl-dānelerden ted-

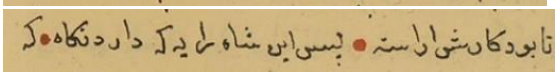
14 bīr ve reʾy ṭaleb eylemekdür ve biri daḫı düşmanı ḳahr eylemek içün

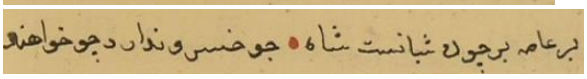
15 dostlardan muʿāvenet istemek ve biri daḫı raʿiyyetden żarūret

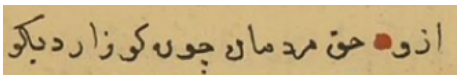
59b

1 vaḳtinde mal almaḳ şiʿr

2

3

4

5 terceme ḳamūdan müsteḥaḳ-

6 dur pādişāhlar / gerek cemʿ ideler çoḳ sīm ü zer /dürer çün

7 her kişi māl ü menāli / ḳānuŋla ḫoş geçe ʿālemde ḥāli /gerek

8 daḫı ziyāde ide sulṭān /ki olmışdur ḳamūya şāh çoban/

9 ḳılurlar virmekle şāha ṭāʿat/ çü mālolmaya dutulmaz

10 vilāyet fennā ḫüṣrev suʾāl eyitdiler ki dünyāda saŋa ne nesne

11 ḫūb gelür cevābında eyitdi ki bir kimesne günāhkār ola bir anı

12 ʿafv eylemem melik-i hindī ṣordılar ki saŋa ne nesne ḫoş gelür

13 eyitdi ki ben rāḥat olam kimesne benden zaḥmet ve meşaḳḳat

14 çekmeye nuşirevān-ı ʿādīle bu ḳıṣṣayı ʿarż eyitdiler eyitdi ki

15 baŋa ḫoş gelen ol nesnedür ki bī-bīm ve bī-günāh olam büzürcmihr

60a

1 bir gün nūşirevān-ı ʿādile eşnā-ı naṣīḥatinde eyitdi ki hengām-ı

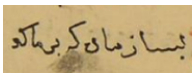
2 ḫoşnūdda ḫışm ve ʿuḳūbet ve iḳāmet-i merḥametde şefḳat ve ʿāfīyet

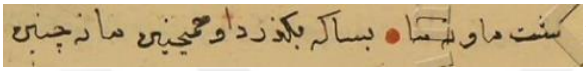
3 eyle ve her maḳāma münāsib ise anı riʿāyet eyleyedür

4 ve rūz-ı şeb ḥaḳḳ teʿālīye ʿibādet ve ṭāʿat eyleye ve cedd ü cehd

5 eyleye ki cīhān seni yemeden sen cīhānı yeyesin ve saʿy eyleye ki

6 baʿde'l-memāt ḥayāt-ı cāvidānı bulup ʿālemde efʿāl-i pesendīde

7 ve āṯār-ı ḥamīde ḳoyasın şiʿr

8 terceme

9 nice biz yoġiken vardı ezmān yine biz yoḳ olavuz ḳala

10 devrān ḥikāyet arisṭoṭālis iskendere vaḳt-i naṣīḥatde

11 eyitdi ki dilerseŋ ki hergiz ḫ^{v}ār u ḥaḳīr olmayasın ḥaḳḳ teʿālī

12 nüŋ emrine muḫālefet eyleme eger dilerseŋ ki mal u menāl ʿabeş

13 yerlere telef olmaya müsteḥaḳden dirīġ eyleme ve eger dilerseŋ ki

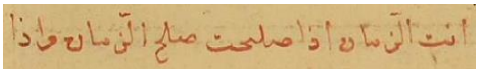
14 her işde fikr-i ṣāʾīb üzere olasın dāʾima endīşe kendüŋe

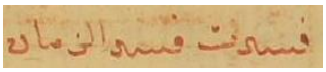
15 pīşe eyleye ve hemīşe niyetüŋ ḫayr olup dīn ü devlete ḥiṣār

60b

1 ile ki ʿāḳıbetüŋ ṣaʿab ve düşvār olmaya ḥikāyet muʿāvīye bir gün

2 aḥnef-i ḳaysa ṣordı ki yā aḥnef cevābında

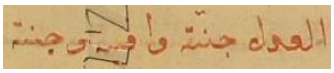
3 eyitdi ki

4 yaʿnī zamāna maʿnā da sensin

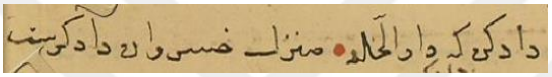
5 eger ṣālīḥ olasın zamān daḫı ṣāliḥ ola eger sen ṭāliḥ-i

6 müfsid olasın zamān daḫı öyle ola ve eyitdi ki ʿadl ü dādı ʿādet idin ki seni

7 bu ateşden nigāh tutmaġiçün ʿadl bir ḫoş siperdür ve resūl

8 ʿaleyhi's-selām buyurmışlardur ki

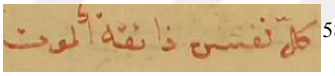
9 [57] yaʿnī ʿadl ü dād bir siper-i nigehbān ve behīşt-i cāvīdān-

10 dur şiʿr

11 terceme dād ḳıl ki dār'ül-ḫuld ʿadl idici meliklerüŋ

12 pīridür ḥikāyet iderler ki ṣāḥib bin ʿībād zamānında

13 bir kimesneden nāme geldi ki fülān tācirüŋ menşūr ḥayātın

14 dest-i kātīb-i ḳudret [58] ʿunvānıyla

15 muʿanven ḳılup bī-nihāyet mal u menāli ḳıldı vārişleri daḫı

[57] "Adaletli olanlar Allah katında Rahman'ın yanında nurdan minberler üzerinde ağırlanacaktır ." Hadis-i Şerîf, NesaiAdabu'l Kudat

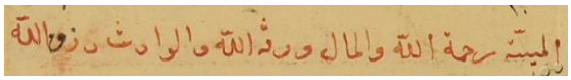
[58]" Her can ölümü tadıcıdır…" KK 3/185, 21/35, 29/57

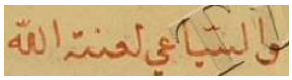
61a

1 eṭfāl-i nā-bālīġadur anlaruŋ nafaḳasına kifāyet ider miḳdārı

2 ḳoyup baḳsın pādişāh-ı ʿālem penāhuŋ ḫazīne-i ʿāmīresine

3 teslīm olsun ṣāḥīb-i nāmenüŋ cevābında yazdı ki

4

5 yaʿnī meyyīte ḥaḳḳ teʿālī raḥmet ḳılsun

6 ve mālı verīŝe-i erzānī olsun ve vārişleri ḫudā-ı ʿazze ve celle

7 berḫurdār emr itsün ve allāhu teʿālī laʿnet

8 eylesün ḥikāyet ebū caʿfer ḫalīfe bir gün bir kūteh-bin

9 ḳatline emr eyitdi mübārek yegāne-i rūzgār-

10 dı andan ḥāżır bulundı eyitdi yā emīrü‘l-müʾminīn ḥażret-i

11 seyyīdü’l-mürselīnüŋ bir ḥādīŝi ḫāṭıruma geldi ḫalīfe eyitdi

12 ki buyur işidelüm mevlānā eyitdi hasan-ı başrī raḥmetullāhi ʿaleyh

13 rivāyet ḳılurlar ki resūlullāh buyurmışdur ki ḳıyāmetde

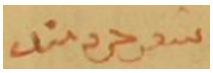
14 cemīʿ ḫalā’iḳ bir ṣaḥrāda cemʿ idüp münādī nidā

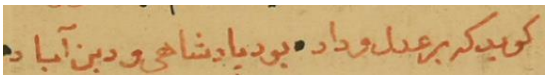
15 eyleye ki ḥaḳḳ teʿālīnüŋ üzerine bār-ı minneti olan kimesne-

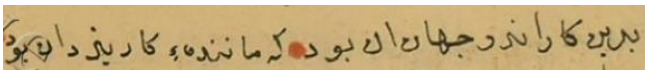
61b

1 ler ḳalḳsun diyü ol ʿuḳūbete müsteḥaḳ olan kimesnelere ʿafv

2 ve raḥmet iden kimesneler ḥaḳḳ teʿālī ide çün bunlara mücrimleri ʿafv

3 itdilerdi ben daḫı bunlarun ʿafv itdüm diye

4

5

6 terceme didi ʿāḳıl ki eyle ʿadl u dād/ kāvlar anuŋla dīn ü devlet

7 abād/ çün oldı ʿadl-kār ḥaḳḳ teʿālī/ cīhānda

8 nesne yoḳdur andan evvelā onuncı bāb pādişāhlara ḫizmet

9 eylemek beyānındadur püşīde ve maḫfī degüldür ki pādişāh

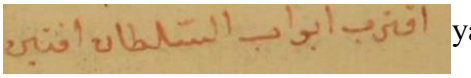
10 selāṭīn- i kām-kār ve rūzgāra ḫizmet ḳılmaḳ kār-ı ḫaṭar-nāk

11 ve bir düşvār-ı maşlaḥatdur her kim ki pādişāhlaruŋ südde-i

12 seniyye ve ʿatebe-i seniyyesine ḫizmet ḳıla ol kimesne hem meded

13 ḫaṭır ve miḥnetde ve hem mesned-i kibriyā ve devletdedür ve bu

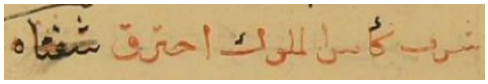
14 maʿnīden ki resūl ḥażretleri buyurmışdur ki

15 yaʿnī her kim

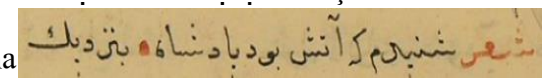
62a

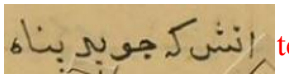
1 pādişāh-ı ʿālem-penāh evvelinüŋ dergāhına ḳarībdür fitne ve

2 fesāddan baʿīd degül ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

3 yaʿnī her kim ki

4 kāse-i sulṭāndan bir ḳaṭre āb içe dehānı odlarla

5 yana

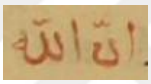
6 terceme dimişlerdür ki āteşdür bir pā-

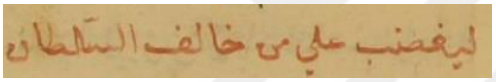
7 dişāh/kimesneye āteş ola mı penāh / eger şöyle ki taḳdīr-i

8 rabbānī ve ḥükm-i yezdānī bir bendenüŋ ḫuṣūṣında pādişāhlar

9 ḫizmetinde olmasına cārī ola ol şaḫṣ gerekdür ki

10 hīçbir vaḳtde ve hīçbir sāʿatde pādişāha muḫālefet

11 ḳılmaya ki resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışlardur ki

12 yaʿnī ḫudāvend

13 zemīn ü āsumān ḫışm eyler ol kimseye ki muḫālif sulṭān-

14 dur pādişāh ḫizmetine ḳıyām göstermege iḳdām iden

15 kişiye vācibdür ki bu on ḳāʿideyi riʿāyet eyleyüp

62b

1 ḫulāṣasın kendüye şiʿār-diṣār eyleye tā ki pādişāhuŋ

2 ḫışm u ʿitābında ḫalāṣ bula evvel ol ki hīçbir ḥāletde

3 pādişāhuŋ efʿāline ve aḳvāline münkir olmaya egerçi muṭābıḳ

4 şerʿ-i nebevīyye daḫı degülse bil ki anı anda tedrīc eyle ve teʾennī

5 ile menʿ eyleye ikinci şol ki levāzım-ı ʿūbūdiyyet

6 kemāliyle riʿāyet idüp pādişāhuŋ göŋline istimālet

7 vermegi hemīşe pīşe ḳıla üçünci hīçbir ḥāletde pādişāhla

8 ḫüccetleşüp fermānına muḫālefet ḳılmaya dördünci

9 oldur ki hīçbir vaḳtde pādişāhuŋ riʿāyetine ġurre

10 olup anuŋ ḫışm u ʿiḳābından emīn olmaya beşinci

11 oldur ki pādişāh ḥużūrında dilini kendüde dönüp

12 kimesneye ḫışm ve ʿitāb eylemeye zīrā ki pādişāh ḥużūrında

13 kimesneye ḫışm eylemek aŋa düşer maʿnī degül altıncı

14 pādişāh fermānına ḳulaḳ ve göz dönüp cemīʿ evāmirine

15 imtiṣāl eyleye yedinci oldur ki çün pādişāh

63a

1 bir nesneyi maṣlaḥat göre ḥużūʿ ve huşūʿla söz pā-

2 dişāhuŋdur diye muḫālefet idüp ḥüccetleşmeye sekizinci

3 oldur ki pādişāhdan çoḳ ḥācet dilemeye tā kendü ḥur-

4 metini yayınlanmaya ve eger bir ḥācet revā olmaya ol sebebden

5 incinüp ḫiẕmetde tekāsül itmeye ki kendü helākine müʾeddī

6 olur ṭoḳuzuncı oldur ki pādişāhuŋ ḫiẕmetde nīk

7 ḫūy ve küşāde rūliġi ʿādet ḳılup endüh-gīn

8 ve turş-rūy olmaḳdan ictināb eyleye onuncı

9 oldur ki pādişāhlaruŋ ḫiẕmet-kārları ile ʿadāvet

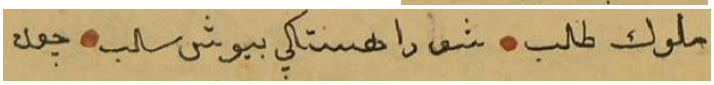
10 ḳılmaya eger şöyle ki ʿadāveti daḫı var ise pādişāh ḥużūrında

11 iẓhār ve ḫuşūmet ḳılmaya anuŋ ḥaḳḳında pādişāh söyledügi

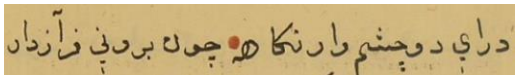
12 vaḳt bir vechle ʿarż ide ki naṣīḥat ṭarafından olup

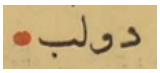
13 nice maṣlaḥatları mutaẓammın ola ve her ḥālde rıfḳ u müdārāyı

14 kendüye şiʿār-diṣār eyleye

15

63b

1

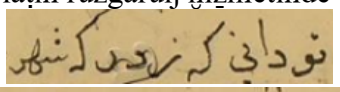
2 terceme her ki ide şāh ḫizmetini ṭaleb/ ḳıla

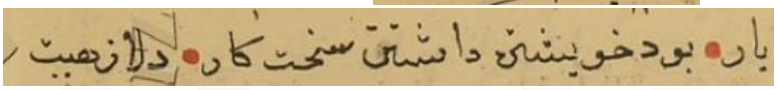
3 ol ṣabrı kendüzine selb/ içerü girse yuma göz-

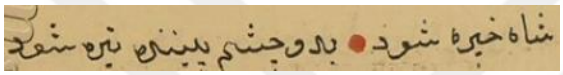
4 lerini/ her ḳaçan ṭaşra çıḳa bağlıya leb/ebed her yerde

5 müfīd ve ḫūbdur ḫuṣūṣa pādişāhlar ḥużūrında ġāyet

6 merġūbdur ve yaḳīn bil ki selāṭīn rūzgāruŋ ḫizmetinde

7 olmaḳ ʿaẓīm düşvārdur şiʿr

8

9 terceme

10 yaḳīn bil şehler eşiginde ey yār /olur ḫizmetde

11 olmaḳ suḫt düşvār / olursa heybetinden sīne

12 büryān/ olur şeh ḳorḳusından dīde giryān

13 eflāṭūn eyitmişdür ki ʿaḳıbet endīşe olan

14 pādişāhdan ne ḳadar dil-rīş ise daḫı anuŋla

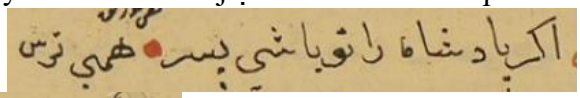
15 bārid kelimāt itmez ve her ne deŋlü pādişāhdan luṭf

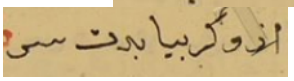
64a

1 ʿināyet-i nevāziş ve riʿāyet görse aŋa ʿizze olmaz ve ne

2 deŋlü muḳarrib olursa aŋa rübūde olmaz ki taḳarrubda ḫaṭar

3 tebāʿüdiyledür ve anlaruŋ ḳabūlinde hevādan pinhān-

4 dur şiʿr

5 terceme olursuŋ daḫı sulṭāna

6 yüsrsin / eger başuŋ gerekse ḫorsın / sendabād-ı

7 ḥakīm eydür pādişāhlara ḫiẕmet itmek ve deryāda

8 ticāret eylemek ve yalan ile yazı ve arslan ile terk

9 tazı ḳalmaḳ kār ḫaṭar-nāk ve ʿaẓīm sehīm-nākdur fiḳrā-

10 us ḥakīm eydür pādişāhuŋ rıżāsında olup

11 anuŋ göŋli murādınca ḫiẕmet itmek ḫiẕmet-kārenüŋ

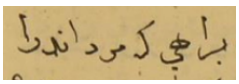
12 baḫtlılıḳ ve ulu ġanīmetdür soḳrāṭ eydür pādişā-

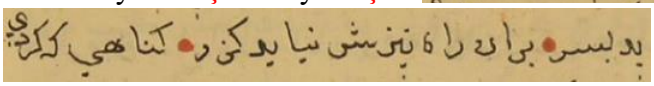
13 huŋ bir ḫiẕmet-kārı günāhkār olsa pādişāh luṭf

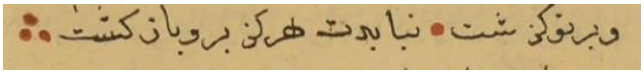
14 idüp günāhın ʿafv eylese evvel ḫiẕmet-kāra vā-

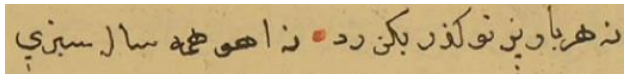
15 cibdür ki miḳdārını bile bir daḫı ol ḳuṣūr-ı zilletde

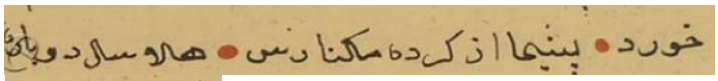
64b

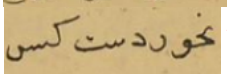
1 bulunmaya ebū şekūr eydür şiʿr

2

3

4

5

6 terceme şu yolda ki bir kerre aŋa ziyān/

7 daḫı ol yola gitmeye kārvān / şu cirmī ki bir kez ide

8 bir kişi / anı ṣanma her-bār ki ḳala saŋa ki her-gāh āhu bu-

9 lınmaz giyāh / peşīmān ol insiŋ günāhı hemān/

10 ki bir kez açılur ʿālem-i miṣāl / yaḳīn eflāṭūn pādişā-

11 hlara ḫiẕmet itmek mutaṣavver degül illā üç nesne

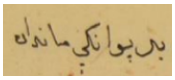
12 ile alın kūteh ü çeşm-i zībābını nigāh dutmaḳ-

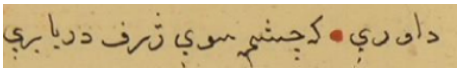
13 lıġla müʾeyyid eydür ḫiẕmet-kār her ḥālde pādişāh

14 ferḫunde fāl-ı ḥużūrında ḫışm ü ʿitāb eylemekde

15 ictināb eyleye ki nisbetde ol bir ḳaṭre āb

65a

1 ve pādişāh bir deryā-ı bī-ḥesābdur şiʿr

2 terceme hemānā sen anı

3 dīvāneliḳ bil/ kāʿidesin çeşme-i baḥre muḳābīl minūçehr eydür

4 ḫaşemüŋ evveli dīvāneliḳdür / ve āḫiri peşīmānlıḳdur baṭlamyus

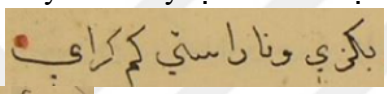
5 eydür çoḳ güftār olur ki ḥadd-i ẕātında belāyken pādişāhlara

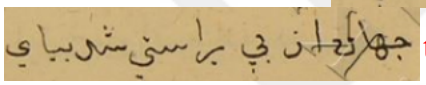
6 ilḳā eydürler anlar daḫı semʿ-i ḳabūl ile işġā iderler temṣīli

7 hemānā bir müşt gil gibidür ki dīvāra çalsalar eger anda ḳarār eylemezse

8 daḫı āṣārı ḳalur ḥukemā dimişlerdür ki pādişāhlar maṣlaḥatında

9 ṭoġrulıḳdan ve istiḳāmetden eyü nesne yoḳ zīrā ki istiḳāmet

10 mebdeʾ her ḫaşletde şiʿr

11 terceme cīhān ṭoġrulıḳdan

12 oldı abād/çaġırma egriligiyle ṣaḳın ad / ḥikāyet

13 nūşirevān-ı ʿādile eyitdiler bizüm ortamızda bir

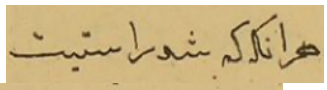
14 ʿādet iḥdāṣ eyle ki biz aŋa ṭāḳat getürüp riʿāyetine ḳa-

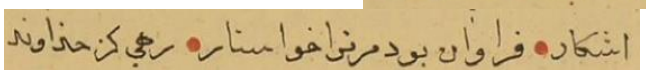
15 dir olavuz nūşirevān eyitdi rāstlıġı ʿādet idinüp

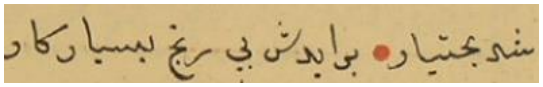
65b

1 anı riʿāyet idüŋ ki ṭoġrulıḳ ve hīçbir nesne

2 yoḳdur andan evveli ve rāstlıḳ iki nesneden ʿibāretdür

3 biri güftār ikinci girdār şiʿr

4

5 terceme ne vaḳtin

6 ki ṣıdḳuŋ ola āşikār / saŋa çoḳ kişiler ola ġā-

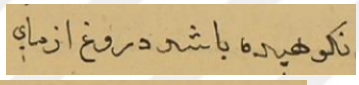
7 stār/çü ḳavilden ġudāvend rāżī ola / ola müşkil

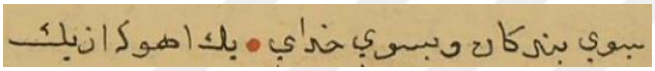
8 işler hep asān aŋa/ pes işide kişi rāstlığı pīşe ḳılmaḳ

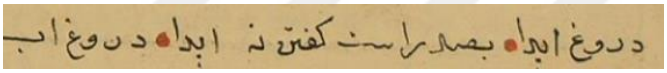
9 ṣıfat-ı ḥamīdedür ve eʿ ūcācdan ictināb eylemek ʿuḳalā ḳatında

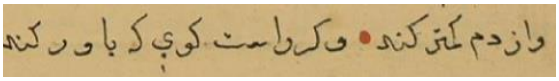
10 pesendīdedür ki yalan cemīʿ ekābir ve aʿyān ḳatında bir fiʿl-i

11 giryedür mihrānbih eyitmişdür ki ḥīnlik yalancılıḳdan

12 evlā ve müstaḥsendür şiʿr

13

14

15

66a

1 yalancı olma istersen saʿādet / andan ḫudā ve ḫāliḳ

2 nefret / kişiye bir yalan sözden gelen / nice gerçekle

3 gitmez bī-şekk ü rayb / yalanı her ki iş ide üzerine/

4 inanmaz gerçek sözine / ḥakīm-i hindī eydür üç

5 nesne bed-baḫtlıḳ ʿalāmetidür evvel kişi kendü ʿaybın gör

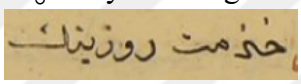
6 memek ikinci ġayruñ ʿaybın görilmek üçünci yalan

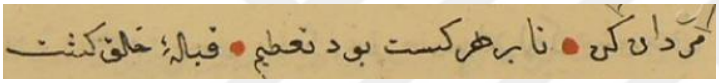
7 söylemek nūşirevān-ı ʿādil eydür hiçbir kimesne murād dilen-

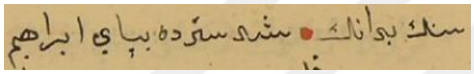
8 ende ḳāniʿ itmek mutaṣavver degül bārī gerekdür ki

9 aʿdādan intiḳām alup eḥibbāya fāʾidesi doḳunmaġa

10 ihtimām eyleye ki bir maṣlaḥat daḫı müyesser degül illā meger ki pādişāh

11 ḫizmetinde olan kimesneye şiʿr

12

13 terceme nīk

14 ādemiye ḫizmet ḳıla tā saña her kişi ide taʿẓīm / ḳıble-i ḫalḳ

15 oldı senüñ / ḥarem çün ḳadem başdı aña efāḍil

66b

1 dimişlerdür ki pādişāh bir deryā-ı pākdür ki kimse-

2 den şerm-i pāki yoḳ ve şehriyār olanuŋ dostlıġı ve mīhribānlıġı

3 ol dıraḫt-ı mīve-dāra beŋzer ki ṣuyı miḳdārı

4 ḥācetince açar yaḳīn bil ki üstāda şākird ve āmūzgār

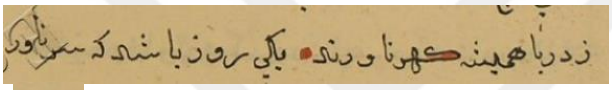
6 eydür her ne deŋlü sulṭān-ı zamān ve zemīnden ıraġ olur-

7 saŋ anuŋ ḫışm u ʿitābından emīn ola ki pādişāh-ı āfitāb

8 ʿālem-tāb gibidür ki her yere ḥükmi nāfiẕdür ḥukemā dimişler-

9 dür ki pādişāha ḫiẕmet-kārdur ya seferin itmek gibidür ki

10 gāhī renc ü miḥnet ve gāhī sūd u selāmetdür şiʿr

11

12 terceme hemīşe deŋizden güher çıḳmaya/ dem ola ki beş daḫı

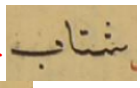
13 ḳurtılmaya büzürcmihr eydür nīk-baḫtlıḳ ʿalāmetinüŋ

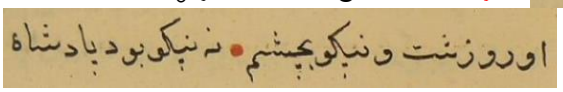
14 biri oldur ki kişi ḫiẕmet itdügi pādişāhı ʿādil ve

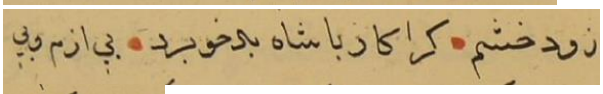
15 ḫūb-girdār ola ve bed-baḫtlıḳ emāretinüŋ biri

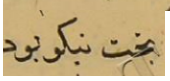
67a

1 oldur kim kişi ḫizmet itdügi pādişāh ẓālim

2 ve cebbār ve ḫışm-nāk ve ġaddār ola şiʿr

3

4

5 terceme çi ger zişt ü nīk getürür

6 şitāb / yaraşmaz ki tīz ide şehler metāb / cihān-

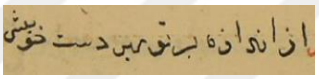
7 ban ola her nefs / şu kim ola bed-ḫūy şehe hümā-nefs

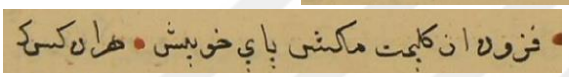
8 büzürcmihr eydür şehriyār ile bende-var zindegānī

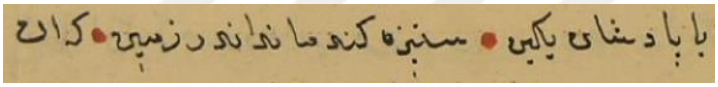
9 itmek gerek ẓıll-ı īzed-i müteḥāl ve sāye-i ḫudā-ı bī-

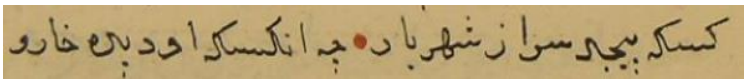
10 miṣāldür ḥukemā dimişlerdür ki ḫizmet-kār olına şehriyāre

11 muḫālefet idüp kendü miḳdārından ziyāde ḥareket

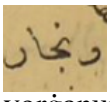
12 itmek cāʾiz degül şiʿr

13

14

15

67b

1 terceme elüŋ uzatma saŋa düşmez ise /

2 yorġanuŋa göre hemīşe / şu kim şehlerle eydür kibr ü kīn ol /

3 çalar yerden yere bal kendüzine ol / şu kim yüzden dere

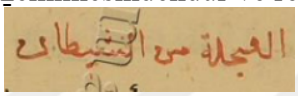
4 şehlerden iy yār / ṣoḳar kendü eliyle gözine ḫār on

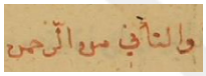
5 birinci bāb ṣabr u şitāb eylemek beyānında pūşīde

6 ve maḫfī degüldür ki ṣabr insānuŋ cümle-i ḫişāle ḥamīde ve

7 evṣāf-ı pesendīdesindendür ve taʿcīl ü şitāb

8 daḫı cümle efʿāl-i ḳubḥ ve aḫlāḳ-ı ẕemīmesindendür ve resūl

9 ʿaleyhi’s-selām buyurmışlardur ki

10 [59] yaʿnī kār-ı şeyṭān ve teʾennī fiʿl-i raḥma-

11 ndur ʿuḳalā dimişlerdür ki ṣabırda beşer fāʾide vardur beyneʾn-

12 nās ḫūb ve aḥsendür ve taʿcīlde beş ḫāṣṣe

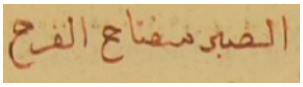
13 vardur ki cemīʿ ḫavāṣ ve ʿavām ḳatında ġayr-ı müstaḥsendür

14 evvel ol ki ṣabırda ümīd-i ferḥat ve ḥubūr u sürūr selvet

15 ve serverdür ve resūl ʿaleyhi’s-selām ḥażretleri buyur-

[59] “Acele itmek şeytandandır, teenni itmek / sabretmek Rahmân’dandır.” Hadis-i Şerîf , TDV İslam Ansiklopedisi, Teennî maddesi

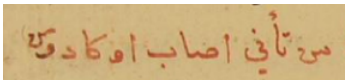
68a

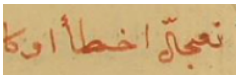
1 buyurmışlardur ki [60] yaʿnī ṣabr kilid-i

2 şādımānī der-pīş bundan maʿlūm oldı ki taʿcīl

3 ve şitābda bunuŋ żıddıdur mütevaḳḳiʿdür ikinci ṣabrdan

4 ṣavāb ve şitābdan ḫaṭā mütevaḳḳiʿdür ki resūl ʿaleyhi's-

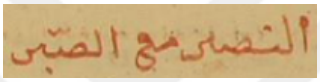
5 selām buyurmışdur ki

6 [61] yaʿnī her kim ki ṣabr ve teʾennī eyleye ol

7 işde muṣīb veyā ṣavāba ḳarībdür ve her kim ki bir işde

8 taʿcīl eyleye hemin muḫāṭara ve ḫaṭāya ḳarīndür üçünci

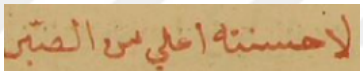
9 ṣabrda feṭḥ ü nuṣret mercūdur ve resūlullāh ḥażretleri

10 buyurmışlardur ki yaʿnī feṭḥ u ẓafer

11 ṣabr ile müyesserdür ve bundan istidlāl olunur ki şitāb

12 ve taʿcīlde bunuŋ żıddı ki şikest ve hezīmetdür ol

13 mütevaḳḳiʿdür dördünci ṣabrda ümīd tevrītde

14 yazılmışdur ki yaʿnī

15 ṣabrdan 'evlā hiçbir ḥasene-i aʿlā yoḳ ve bu kelāmuŋ

[60] "Sabır ferahlığın,kurtuluşun anahtarıdır." Hadis-i Şerîf, Mesnevî

[61] "Tennî eden/sabreden isâbet eder, acele eden hata eder." Hadis-i Şerîf, Beyhekî

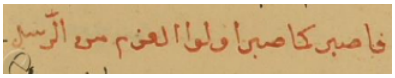
68b

1 medlulātından mütefehhīm oldı ki taʿcīlden ḥāṣıl o-

2 lan nesne seyyī'e ola beşinci ḥażret-i risālete

3 ittibāʿ ve iḳtidā eylemekdür ki ḥażret-i rubūbīyyeti

4 kelām-ı mecīdinde ve furḳān-ı ḥamīdinde

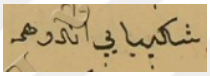
5 buyurmışdur ki [62]

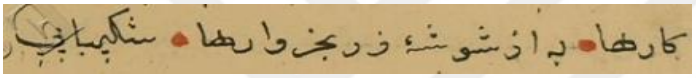
6 bu ayetden maʿlūm ve mefhūm oldı ṣabr eylemek meʾmū-

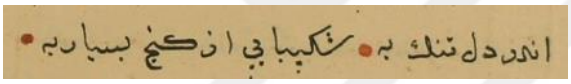
7 rāt-ı ilāhīden ve ʿacele ve şitāb ḳabīl menāhīden

8 ola fi'l-cümle vāżıḥ ve lāyiḥ olan oldur ki ṣabr ekṣer

9 umūrda musteḥab ve aḥsen ve taʿcīl cümle-i aḥvālde

10 mekrūh ve ġayr-ı müstaḥsendür şiʿr

11

12

13 terceme her işde ādeme ṣabr eylemeklik / yeg ola yükleriyle

14 sīm ü zerden/ ṣabırdur evvel her ḳaçan dil-teng olur

15 suŋ/ki yegdür ṣabr / şaḳīḳ-i belḫī

[62] "Azim ve kararlılık sahibi peygamberlerin sabrettikleri gibi sen de sabret…", KK 46/35

69a

1 eydür her kimde kim bu dört ḫaṣlet ola ʿālemde

2 andan yeg bir ādem daḫı olmaya evvelki ḫaṣlet hemīşe

3 ṣabrı pīşe ḳılmaḳ ikinci her işde ʿāḳılāne fikr ve endīşe

4 ḳılmaḳ üçünci ʿadl ü dād itmek dördünci kişi

5 civān-merd olmaḳ soḳrāt eydür ʿacele toḫm-ı peşīmānī

6 ve ṣabr-ı ümīd-i şādımānīdür ve her kim ki ṣabr eyleye maṭlūbınu

7 ḥāṣıl olup her neyi maḳṣūd ve murād idinürse

8 ʿāḳıbet vāṣıl ola / rūmīler dimişlerdür ki hergiz

9 bir fiʿl-i ḥasen taʿcīlle muvāfaḳat ḳılmaz ki ḥāṣıl ṣabr

10 selāmet degül ve netīce-i taʿcīl-i melāmetdür ve merd-i ʿacūl

11 lāyıḳ medḥ ü taḥsīn degül bil ki sezāvār-ı nefsindür

12 meʾmūn ḫalīfe eyitmişdür ki üç kimesneyile ṣabır yüzinden

13 zindegānī itmek gerek biri pādişāh-ı sitem-kār ikinci

14 merdüm-i bīmār üçünci yār-ı nīk emīrü'l- müʾminīn ʿali

15 kerremallāhu-vechehu buyurmışdur ki her kim ki şitāb

69b

1 ve ʿaceli ve ḫışm ve tekāsüli terk eyleye dāʾima müreffehü’l-ḥāl

2 ve fārigü’l-bāl ola efāḍil buyurmışlardur ki baʾżı

3 iş vardur ki andan taʿcīl münāsibdür eger teġā-

4 fül ve tekāsül göstersin maḳṣūd fevt olmaġı

5 mūcib ola meṣelā şol açılmış gül-i raʿnā gibi eger

6 bāġ-bān iki gün miḳdārıdur meger taḳṣīr eylese pejmür-

7 de ve efserde olup ol ḥüsn ü behcet

8 bi’l-külliye hebā ola ve baʿżı iş vardur ki

9 anda ṣabr eylemek vācibdür ki mürūr-ı eyyām ve ger şuhūr ve

10 aʿvām ile daḫi ḫūb ve laṭīf olur meṣelā şol

11 ḫurmā gibi ki eger anı ḫām iken deyü şuralar ol ḥalāvet

12 ve letāfet ki aŋa vaḳtinde gelür anı bulmaya eflāṭūn

13 eydür ki ṣabır merāretin görmeye rūzgār ḥalāvetin dinmiye

14 ve kişi ḳudreti yetişmedügi işe iḳdām eylemek ḳudreti

15 yetdüginden teġāfül idüp ihtimām itmemek evlādur

70a

1 iskender ender bir kişi ne deŋlü muḫterem ve ʿazīz ve mükerrem

2 olursa māl u menāl ol ḳadar ḳatında ḫ^{v}ār u ḥaḳīr

3 olmaḳ gerek ve ne deŋlü ṣaʿab ve düşvār miḫnete giriftār

4 olursa ol ḳadar ṣabrı pīşe ḳılmaḳ gerek ve ne deŋlü

5 tüvāna olursa ol ḳadar rıfḳ u müdārā itmek gerek

6 büzürcmihr eyitmişdür ki her işde taʿcīl ve şitāb

7 itmek düşmanların fikr-i nā-ṣavāb itdüginden ḫaberdār

8 eylemekdür ve resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki

9 istiʿcāl hiçbir işde ḥelāl degül illā üç nesnede

10 bir ḳızı ere vermekde ikinci defn-i meyyit itmekde ü

11 çünci ṣınıf öŋine ṭaʿām götürmekde ḥukemā-ı

12 fāris dimişlerdür ki bir nesne ki ḫāṭıra gelince hemān

13 fiʿlle gele ḥāṣılı peşīmānlıḳ ve nedāmet der-pīş-i ʿāḳl-ı

14 ridāya gerekdür ki bir nesneye iḳdām idicek aŋa her ṭara-

15 fdan nāẓır olup göre ki tamāmına nefʿ u żardan

70b

1 ve istirāḥat-ı vaṭardan ne nesne müterettibdür ve tefekkür eyleyüp

2 bile ki bunuŋ ḫaṭā ve ṣavābı ḳanda ve buŋa münāsib

3 maḳām ne nesnedür ve güftār ve girdārda endīşe ḳalma-

4 maḳdan iḥtirāz eyleye tā āḫiri evvel nedāmet ki ḫusreve

5 ve şol ʿuḳūbet ve melāmet ki ferzend-i müʾeyyide yetişdi

6 eyle olmaya ḥikāyet iderler ki ḫusrevüŋ bir cāriye-

7 si var idi serv-i bālā semen-sīmā māh-rūy müşk-i

8 mūy laʿl-i leb sīb-i ġabġab kebk-i reftār ṭūṭī-i

9 güftār bu gice anı ḫalvete daʿvet ḳılup muṣāḥabet

10 ideyorurken buŋa dest-dırāzlıḳ idicek cāriye

11 daḫı ger şerr āġāz idüp ʿişve vü nāz iderken eli

12 ḫusrevüŋ burnına doḳunup burnından ḳan

13 revān oldı ḫusrevüŋ çeşmini ḫışm tīre

14 idüp müʾeyyide ḫaber gönderdi eyitdi bir kimesne

15 ki velī-niʿmetine el uzatsa anuŋ ʿuḳūbeti nedür ittifāḳ-ı

71a

1 hüveydāda bulınmayup ferzend-i müʾeyyid hemān elin kesmek

2 gerek diyü endīşe itmez sözüŋ ḥükm eyledi pādişāh

3 daḫı emr itdi cāriyenüŋ kesdiler bunca müddetden

4 şoŋra ḫusreve nedāmet gelüp ol ḫaber getüren

5 ādeme şordı ki ol ḥükm-i müʾeyyidi eyitdi

6 yoḫsa bir şaḫṣ-ı āḫar mi ol ādem eyitdi ki müʾeyyid anda

7 ḥāżır degüldi oġlı ḥükm eyledi eyle olsa ḫusrev

8 müʾeyyidi oḳudı mesʾele andan teftīş itdi

9 müʾeyyid cevābında eyitdi ki dört kimesneden ġayrı-

10 nuŋ elin kesmek gerek ḫusrev eyitdi ki anlar kimlerdür

11 müʾeyyid eyitdi biri şol cāriye ki ḫalvet-ḫānede

12 ola ikinci mest üçünci ṭıfl dördünci divāne

13 ola pes oġluŋ söziyle ben bu cāriyenüŋ

14 nā-ḥaḳḳ elin kesdüm müʾeyyid eyitdi oġlanuŋ

15 daḫı elin kesmek gerek pes pādişāh emr itdi

71b

1 müʾeyyidüŋ oġlınuŋ elin kesdiler meʾmūn ḫalīfe

2 eydür bu söz ki söyleyesin taʿcīl ü şitāb

3 itmeyüp cevābın endīşe ḳılmaḳ gerek tā ṣoŋra nedāmet

4 ḥāṣıl olmaya ḥikāyet bir kişi bir aʿmāya eyitdi ki ʿacebā

5 nā-bīnālıġuŋ saŋa fāʾidesi yitigi aʿmā eyitdi ki fāʾidesi

6 oldur ki senüŋ gibi kişinüŋ yüzin görmezin ḥikāyet

7 manṣūr-ı ḥallāc zamānında ḫavāric-i ʿarabdan boy-

8 nı dönüp öŋine gördiler istihzā ile aŋa ṣor-

9 dı ki bizüm ʿaskerden sizüŋle ġāyet ṣaḥābeden

10 kimlerdür göster diyü ʿarab eyitdi ben bu bahādırları

11 görmeyüp dururam bilmezem ḳafālarından

12 gösterüŋ ḫaber vereyin manṣūr-ı ḥallāc bu cevābı işidüp

13 ġāyet şerm-sār oldı pes dānā gerekdür ki her söz ki

14 söyler teʾennī ile söyleye tā ʿāḳıbeti ḥacālet ve nedā-

15 met olmaya ḥikāyet ḥasan-ı baṣrī raḥmetullāhi ʿaleyh

72a

1 ḥażretleri ġāyet ululardı ṣaḥābeden üç yüz miḳdār

2 kimesneyle mulāḳāt itmişdi bir gün eṣnā-ı kelāmında

3 aṣḥāb-ı meclise eyitdi ey dirīġā ṣaḥābe ile ṣoḥbet

4 ider iken şimdi sizünle muṣāḥabet iderüz yigit

5 ehl-i meclisde eyitdi ey şeyḫ-i islām dirīġā ṣaḥābeye

6 daḫı ki ḥażret-i risāletile ʿaleyhi's-selām ṣoḥbet iderken

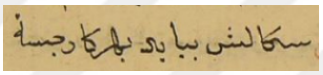
7 sizlerünle muṣāḥabet ider oldılar didi ḥasan-ı baṣrī

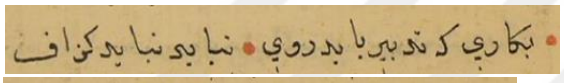
8 bu sözi işidüp rencīde ve şerm-sār oldı

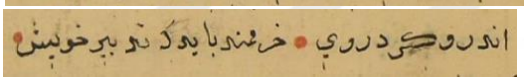
9 büzürcmihr eyitdi yaramıza rıfḳ u müdārā ideni sözlere

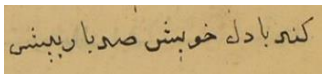
10 taḥammül eylemekdür gelün ve civān-merdlikdür ve ḳurbında

11 yazılmışdur ki ḥarīṣ dāʾimā maḥrūm ve merd-i ʿacūl hemīşe

12 peşīmān ve nādimdür şiʿr

13

14

15 terceme gerekdür fikri

72b

1 dāʾīm pīşe itmek / ne söz kim söyleye endīşe itmek /

2 şol işde kim gerek tedbīr ḳılmaḳ / ḫoş degül

3 aŋa el urmaḳ/gerek ʿāḳıl ḳaçan kim duta / danışa

4 göŋliyile anı şad bār on ikinci bāb iḥsān ve isāʾet

5 beyānındadur pūşīde ve maḫfī degüldür ki iḥsān cemīʿ ʿālem-

6 bān ḳatında evṣāf-ı ḥamīde ve aḫlāḳ-ı pesen-dīdeden

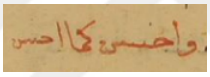
7 maʿdūd bir maʿnīdür ve cümle-i ʿuḳalā ve zümre-i fużalāʾ
mütevāfiḳ-

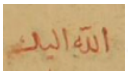
8 lardur ki furṣat el virdükçe kişi ḳudreti yetdügi

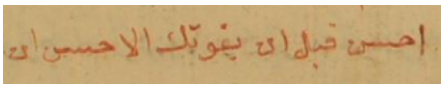
9 iḥsānı ḳılmaġa iḳdām itmege ihtimām göstermek gerek

10 tā afāt teʾḫīr vāsıṭasıyla fevt olmaya ve bunuŋ ṣemeresi

11 cihānda eylügile nām-ı nişān taḥṣīl eylemekdür ve ḫudā-ı

12 ʿazze ve celle kelāmında buyurmışdur ki

13 [63] ve resūl ʿaleyhiʾs-selām buyurmışdur ki

14 yaʿnī furṣat

15 fevt olmadan vaḳtinde eylük eyle arisṭoṭālis eydür

[63] "...Allah'ın sana ihsanda bulunması gibi, sen de insanlara ihsanda bulun…" , KK 28/77

73a

1 aḫlāḳ-ı ḥamīde bir toḫm-ı girān-mayedür ki hergiz żāyiʿ olmaz

2 zenon-ı ekber ki meşāhīr-i ḥukemā-ı yūnāndandur eyitmiş

3 her kim ki elinden geldügi eylügi bir kişi ḥaḳḳında taḳṣīr ide

4 kendünüŋ ʿadāvetin ol kimesnenüŋ göŋlinde cāy-gīr ide

5 ve her kim ki āsānda bir kimesneye ināyet ide ḥaḳīḳate ol kimesneye

6 naṣīḥat itmekden ferāġat eyleye fī'l-ḥaḳīḳa muṣāḥabetden

7 iʿrāż itmiş ola ve her kim ki bir nesneyi bir kimseye iḥsān

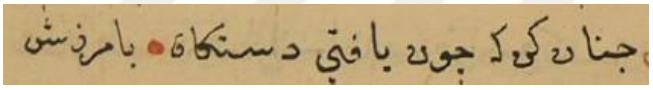
8 itmekden menʿ eyleye ol kimesne mennāʿu'l-ḫayr olup bed-girdā-

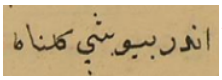
9 r olmış ola efāḍil dimişlerdür kim perhīzkār-

10 lıḳ bünyād her iḥsān ve ṭamaʿkārlıḳ bünyād her ḫusrān-

11 dur fennā ḫüṣrev ṣordılar ki saŋa ne nesne ḫūb

12 gelür didi ki ben mücrim merḥamet ḳılup günāhın ʿafv eylemek

13 şiʿr

14 terceme şuŋa cehd it ki elüŋ

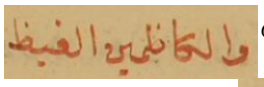
15 çün irişe/gene ʿafv itmek ola saŋa pīşe / ḥikāyet

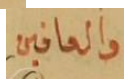
73b

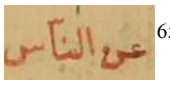
1 ḥażret-i ḥüseyn raḍıyallāhu ʿanhümā bir gün rūze dutmışdı

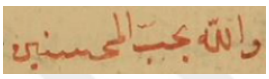
2 çün aḫşām oldı ṭaʿām yemege oturdı bir ġulām ṭabaġıla

3 aş götürürken ayaġı sürçüp ḥażret-i ḥüseynüŋ

4 üzerine dökildi eyitdi ki [64] ḥażret-i ḥüseyn

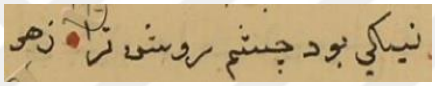
5 eyitdi ki ḫışmı haźm eyledüm ġulām eyitdi

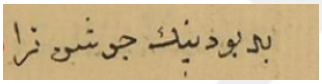
6 ki [65] ḥażret-i ḥüseyn eyitdi ki ʿafv daḫı eyitdüm ġulām eyitdi

7 ki [66] ḥażret-i ḥüseyn eyitdi ki seni āzād daḫı

8 eyledüm ḥakīm-i hindī eydür eylük bī-gāneyi āşinā ve düşmeni

9 dostı bā-vefā eyler ve yaramazlıḳ āşināyı bī-gāne-var dostı

10 ʿadüvvi ġaddār eyler şiʿr

11 terceme olur eylükle iy cān

12 çeşm-i rūşen/ saŋa her bed-terdür eylük ola cevşen

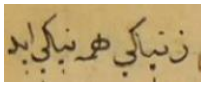
13 eflāṭūn eydür eylük itmek ve tevāżuʿ göstermek

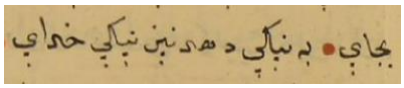
14 bir niʿmetdür ki kimse aŋa ḥased itmez imām şāfiʿī ḥażretleri

15 raḥmetullāhi ʿaleyh eydür şīrīn zebān nice tīġ-ı berrānı

[64] "…öfkelerini yutanlar/yenenler…" , KK 3/134
[65] "…insanları affedenler…" , KK 3/134
[66] "…ve Allah iylik yapanları sever " , KK 3/134

74a

1 kendü nice şimşīri berrān eyler şiʿr

2 terceme hemīn eylükden

3 eylük ola ḥāṣıl/eyüye verür eylügi ḫuẕā bil sendabā-

4 d-ı ḥakīm eydür şeref tevāżuʿ ve meskenetde ve kerem eylük itmekde

5 ve ululıḳ taḳvā ve diyānetdedür fennā ḫüṣrev eydür ulu

6 devlet ve büyük saʿādet üç nesnedür biri āfet-

7 lerden emīn olmaḳ ikinci yaramazlıḳdan baʿīd olmaḳ üçünci

8 eylüge ḳarīb olmaḳ ḥukemā dimişlerdür ki eyülerüŋmüṣāḥabeti

9 evvel sāġar-ı zerrīn gibidür ki ṣınması müşkil ammā ṣınduḳdan

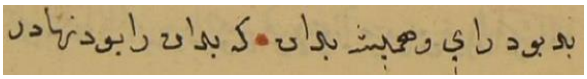
10 ṣoŋra yine ıṣlāḥ itmek āsān velī müfsidler muṣāḥabeti

11 bir cām-ı sifālīn gibidür şikest olması āsān ammā

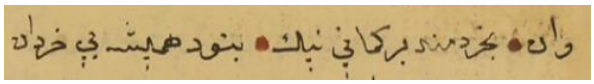
12 şikest olduḳdan dürüst olmaġa imkān yoḳ /

13 büzürcmihr eydür muṣāḥabet-i eşirrā itlāf-ı zindegānī

14 ve muṣāḥabet-ı nīkān sermāye-i ʿömr-i cāvidānīdür şiʿr

15

74b

1

2 terceme bed olanuŋ bed olur hem-nişīni / ki yine dīv olur

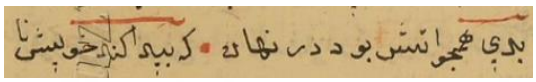
3 dīvüŋ ḳarīni ʿulemā dimişlerdür ki eylük nīk-baḫtlıḳ

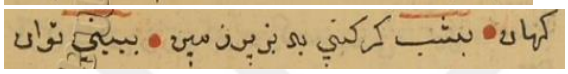
4 ʿalāmetidür saʿy eyleye ki nīk-baḫt olasın ve eyülerle

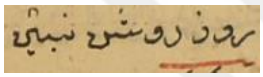
5 ṣoḥbet eylemek perhīz-kārlar ṣınıfıdur cehd it ki perhīz-

6 kār olasın ve yaramazlıḳdan iḥtirāz eyleye ki yaramazlıḳ bir

7 āteş-i pinhān gibidür nā-gāh bir gün ʿayān olur şiʿr

8

9

10 terceme yaramazlıḳ durur bir nār-ı pinhān

11 ki tā ki kendüden olur hüveydā / ḳaraŋu gicede defn

12 itseŋ anı / hemān ol gündüz ola āşikār / ve

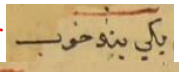
13 dimişlerdür ki bir kimesneye ki eylük idesin āşinā ise

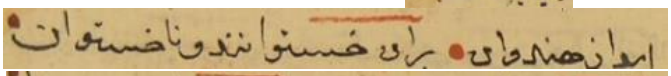
14 dost ola eger dost ise ḳul derecesinde ola

15 eger bī-gāne ise bir gün ola ki mükāfātın ḳıla eger senüŋ

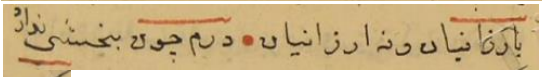
75a

1 hīçbir ḫizmetüŋde bulunmaġa ḳābil olmaz ise daḫı ʿindallāh

2 müṣāb ve meʾcūr olmaḳdur şiʿr

3

4

5

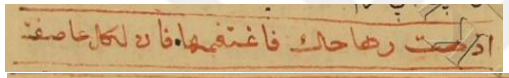
6 terceme deyüpdür hindīler bir ḫūb pendi / kānī

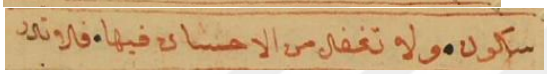
7 şāh u gedālar hep yigitdi / sen eylüklerüŋi eyle ṣuya

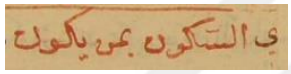
8 ṣal / ṭaleb eyleme daḫı rehnümā gel / eger dānā ola ger

9 ola nādān / ziyān itmezsin eyle luṭf u āsān / emīrü'l-

10 müʾminīn ʿalī kerremallāhu teʿālī veche buyurmışlardur ki

11

12

13 yaʿnī nesīm-i devletüŋ deper nesne

14 ḫoş gör ki ve her cünbişüŋ āḫir sükūnı / ḫoş

15 eylük eyle fırṣat eldeyiken/ ki ādem dāʾimā bulmaz bu güni

75b

1 ḥikāyet ol vaḳt mūsī ʿaleyhi’s-selām ṭūr-ı sīnā-

2 dan geldi sāmirī bir zerrīn peydā idüp

3 anuŋla ḳavm-i mūsīyi bī-gümrāh ḳılmışdı mūsī ʿaleyhi’s-selām

4 buyurdı ki od yaḳdılar o gevsāleyi yaḳup eritdiler

5 sāmirīyi ṭaleb ḳıldılar bulınmadı ḳırḳ günden ṣoŋra

6 ḥażret-i mūsīye getürdiler mūsī ʿaleyhi’s-selām eyitdi

7 bunca vaḳtden beri ḳandayıduŋ bir yufḳanuŋ ardında

8 mūsī eyitdi bu ne ʿaceb söz olur sāmirī eyitdi

9 yā resūlullāh her gün dervīşe bir yufḳa ṣadaḳa

10 eylerdüm ḥaḳḳ teʿālī beni sende eylerdi bu gün virmedüm

11 lā-cerem giriftār oldum büzürcmihr eydür ādemüŋ dilini

12 meẕemmetden medḥe getürmek ve bir kişi kendünüŋ kerā

13 hittini ḫalḳ göŋlinde götürmek mümkin degül illā luṭf

14 u īḥsān ile ve bir kişiyi ḍarb-ı dost ile muṭīʿ

15 itmek olur illā göŋlini ṣıddīḳ itmek baḫşīş ve inʿām

76a

1 ile olur ḥikāyet imām-ı aʿmeş bir gün mescide otu-

2 rurdı ḳāḍī ebū yūsuf mescid ḳapusında uġradı

3 a’meş eyitdi ḫudāya ehl-i islāmı bu ẓālimüŋ elinden

4 sen ḫalāṣ eyle ḳāḍī ebū yūsufa bunı ḫaber virdiler

5 evvel gice a’meşe beş yüz aḳça ve bir cāme ve bir nice pāre

6 aḳmişe gönderdi yārendesi mescid ḳapısında geçdi

7 imām-ı a’ meş eyitdi ḫudā pāyidār-ı islām bu emṣāli

8 muḳtedā-i dīn ve ʿulemā-ı ehl-i yaḳīnden ḫālī eyleye şākir-

9 dleri bunuŋ bu aṣl ḥarekātına ve bu vechle kelimātına ḥayrān

10 oldılar a’meş eyitdi taʿaccüb itmek dūn ki eyle

11 didüm āzāde madem bu gün anuŋ ʿabīd-i iḥsānıyam ki

12 dimişlerdür ki el-ḥayyü ʿabül-berr yaʿnī āzāde kimesneler eylük

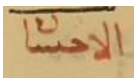
13 bendesidür nūşirevān-ı ʿādil eydür be-ġāyet

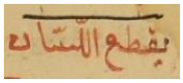
14 bu dört nesneye riʿāyet itmek vācibdür biri

15 eylük eylemek ikinci ḫalḳa merḥamet itmek üçünci

76b

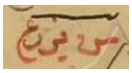
1 dost ḳazanmaḳdur dördünci cefāya taḥammül ḳılmaḳdur

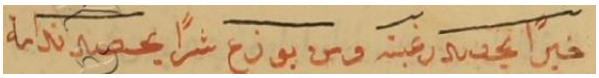
2 emīrü'l-müʾminīn ʿali kerremallāhu veche buyurmışdur ki

3 yaʿnī iḥsān ḳaṭʿı zebān eyler ḥukemā

4 dimişlerdür ki her ki kendüyi bed kirdār ile evvel nīk-kār-

5 dur ve her kim kendüyi nīk-kārıyla ol bed-girdārdur

6 ve resūlullāh ʿaleyhi's-selām buyurmışlardur ki

7

8 yaʿnī her kim ki ḫayr aŋa raġbet ide nice ve her kim

9 ki ḥasret ve nedāmet nice dānālar dimişlerdür ki her kim

10 ki kendünüŋ devletin ġayruŋ devletiyle isteye ol kimesne

11 devlet bulmaya ve her kim ki ġayruŋ refahü'l-ḥāl olduġın

12 istemeye daʾīmā mükedderü'l-bāl ola baṭlamyūs çün bir kimesneye

13 iylik idesin aŋa minnet idüp anuŋla iftiḫār eyleme ve

14 elüŋden geldükçe kimesneye yüz şunma ve iylikden perhīz eylemeye

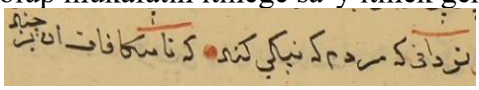
15 şeref luṭf u iḥsān ol ki bir kişi aŋa her-

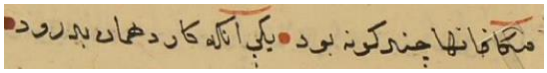
77a

1 giz peşimān olmaz ve muḳteżā-ı ʿadl inṣāf oldur ki

2 çün bir kişi senüŋ ḥaḳḳında iylik itmiş ola andan

3 minnet olup mükāfātın itmege saʿy itmek gerek-

4 sin şiʿr

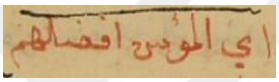
5

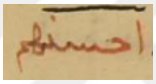
6 terceme kişi iylik anuŋçün eydür saŋa / mükāfāt

7 sende aŋa/ mükāfāt daḫı olur bir nice / biri oldurur

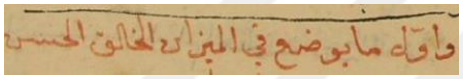
8 gibi pīşe ol / on üçünci bāb nīk-ḫulḳ ve bed-ḫulḳ

9 beyānındadur ve ḥażret-i risāletden ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's selā-

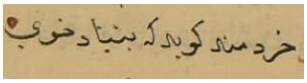
10 mdan suʾāl eyitdiler ki [67] yaʿnī müʾ-

11 minlerden kimlerdür efḍal cevābında buyurdılar ki

12 yaʿnī ḥüsn-i ḫulḳ olanlardur ve daḫı buyurmışdur

13 [68] yaʿnī rūz-i

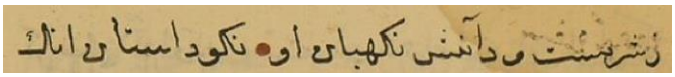
14 ḳıyāmetde evvel mīzāna gelen nesne aḫlāḳ-ı ḥamīde ve ḫaṣāʾil-i

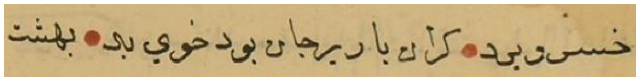
15 pesendīdedür şiʿr

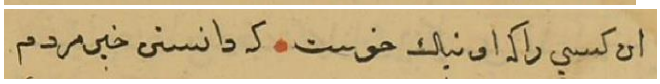
[67]"Mü'minlerin en faziletlisi kimdir?" Hadis-i Şerîf , TDV İslam Ansiklopedisi Münzirî maddesi

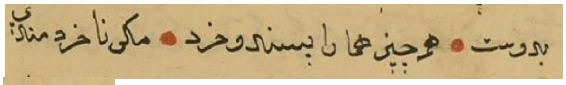
[68]"Mizanda ilk olarak koyulacak şey, güzel ahlaktır." Hadis-i Şerîf , , TDV İslam Ansiklopedisi Taberanî maddesi

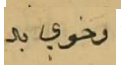
77b

1

2

3

4

5 terceme didi ʿāḳıl ki ḥüsn-i ḫulḳa bünyād /

6 ḥayādur līk dānişdür nigeh-bān / didügi ḫusrevüŋ

7 ḫoş dāsitāndur / ki cān ḫūy-ı bed bār-ı kirāndur/

8 behīşt anuŋ ki ola ḫalḳı zībā / ki ʾanuŋ andan kişinüŋ

9 ḫayr peydā /gelür her nesne ʿaḳla ḫūb-ı dil-bend / meger ḫūy-ı

10 bediyle nā-ḫurd-mend büzürcmihr eydür ḥüsn-i ḫulḳdan

11 pek ḫūb-nejad ve ʿalī nihād ve ʿāḳıbet endīşeliḳ

12 gibi hīç bir dāniş olmaz ve kim azarlıḳ gibi hīç perhīz-

13 kārlıḳ olmaz ḥikāyet imām-ı aʿ zāmuŋ raḥmetullāhi ʿaleyh cemālī

14 aḫlāḳ-ı ḥamīdesinden biri oldur ki bir cuhūduŋ

15 aŋa deyni var idi imāmuŋ ve göŋli ol deyni meṭālibe

78a

1 ḳalıcaḳ cuhūd üç gün mühlet isteyüp sefere gidüp

2 bir yıl miḳdārı ġāyet oldı çün yine seferden geldi

3 vekīl ḥażret-i imām ile müşāvere eyledi ki cuhūda

4 teḳāżā eyleyeyüm diyü imām buyurdı misāfirdür bir hafta

5 ṣabr eyleyelüm bir haftadan ṣoŋra vekīl meṭālibe ḳalıcaḳ

6 cuhūd hemān mühlet isteyüp bir yıl ḳadri daḫı

7 ġāyet oldı çün yine geldi vekīl bir haftadan

8 ṣoŋra ṭālib-i māl içün vardı cuhūd yine mühlet

9 isteyüp bir yıl miḳdārı zemān daḫı ġāyet

10 bu ṭarīḳ ile beş yıl miḳdārı zemān

11 ġāyet oldı defʿ-i vaḳit eyledi ḥażret-i ebū ḥanīfe ʿaleyhi’-

12 rraḥme hiçbir vaḳtde teḳāżā idüp anı rencīde eylemegi

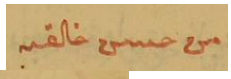
13 revā görmedi anuŋla ṣabr u medār eyledi āḫir cuhūd

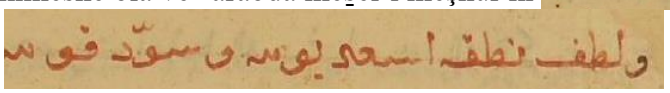
14 bir gün ebū ḥanīfe ḫiẕmetine gelüp müslümān oldı

15 ve eyitdi ben şol deynde olur kim anda senüŋ

78b

1 gibi bir evṣāf-ı ḥamīde ve aḫlāḳ-ı pesendīdeyle mevṣūf

2 kimesne ola ve ʿarabda meṣel-i meşhūr ki

3 yaʿnī

4 her kim ki ḥüsn-i ḫulḳı ve kelimāt-ı laṭīf ve müstaḥsen ola rūzi-

5 gār aŋa müsāʿadāt ve muvāfaḳat eyleyüp ḳavī anı ulu-

6 layup riʿāyet eyleyeler ḳārun eydür cedd ü cehd

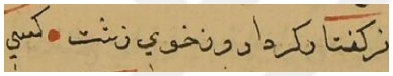
7 ḥüsn-i ḫulḳı ziyāde eyle ki her kim ḫoş ḫūy olmaya andan

8 emānet ve diyānet gelmeye ḥakīm-i sendabād eydür merdüm bed ḫūy

9 dāʾīma efʿāl u aḳvālinden dil-tengdür ve her kim ki merdüm bed ḫūy

10 eyle muṣāḥabet ide kendünüŋ ḥużūr-ı nefsini elden

11 çıḳarup dāʾīma renc ve belāda giriftār u ġam nāk ve endüh-gīn

12 ola şiʿr

13 terceme ḳaçan bed ḫūy görür

14 iyilik yüzünü biçer kişi hemān çün ekdügüni büzürcmihr

15 ḫūy-ı nīk ile ol cihān ḥāṣıl ve bu cihān abādān

79a

1 olur hindīler eydür her kimde ki bu beş ḫaṣlet ola

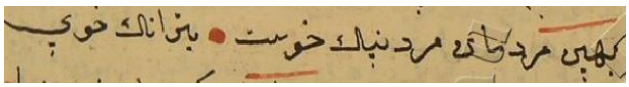
2 ol kimesne cemīʿ ḫalā'iḳ ortasında memdūḥ ve maḳbūle

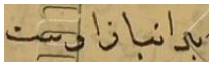
3 ola evveli ḥüsn-i ḫulḳ ikinci ḳanāʿat ḳılmaḳ üçünci

4 dāmen-i ṣabrı elden ḳoymaḳ dördünci şīrīn güftār

5 beşinci kim eflāṭūn eydür ādemüŋ yaramazı

6 oldur kim bed ḫuyluġı kendü şiʿār-diṣār eyleye şiʿr

7

8 terceme eyü oldur ki ola ḫūy-ı zībā/

9 yüz ol kim yaramaz ḫūyı ola ḥikāyet maʿrūf-ı

10 kerhīnüŋ ḫaṣā'il-i ḥamīdesinden beri oldur kim bir gün

11 bir ṣu kenārına yetişdi diledi kim abdestin tāzeleye ḳoynında

12 bir muṣḥafı vardı anı bir yerde ḳoyup abdest almaġa

13 meşġūl oldı bir ʿavrat gelüp ol muṣḥaf-ı şerīfi

14 uġruladı maʿrūf abdestini tamām itdikden ṣoŋra ol

15 ʿavratuŋ ardına düşdi ʿavrat bunı görüp

79b

1 ġāyet ḫavf eyledi maʿrūf eyitdi ki ve hem eylemeye eger ḳurʾān

2 oḳumaḳ bilürsüŋ muṣḥafı saŋa bağışlayayum ʿavrat

3 eyitdi ki bilmezem maʿrūf eyitdi yā muṣḥafı neden ötüri

4 alduŋ ʿavrat eyitdi andan ötüri aldum ki bir pīrāhene

5 deger şemʿ-i maʿrūf eyitdi ki muṣḥafı baŋa verin saŋa pīrāhen

6 virin saŋa muṣḥafı ʿavratdan alup çıḳardı giydügi

7 pīrāhen aŋa verdi rūmīler dimişlerdür ki her nesne-

8 nüŋ bir bünyādı ve ḥüsn-i ḫulḳuŋ bünyādı şerm u ḥayādur

9 ve dāniş ü maʿrifetdür ve ʿalāmet-i ḫūy

10 bed kimesneden naṣīḥat işitmeyüp herze ve heẕeyān sö-

11 ylemekdür büzürcmihr eyitmişlerdür ki bir nice ḫūy revādur ki ʿāḳıl

12 -dānā anı riʿāyet itmek vācibdür biri kendüye nefʿi

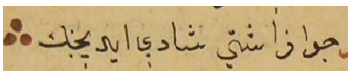
13 olmayan sözi söylemek biri daḫı kendüye mażarratı

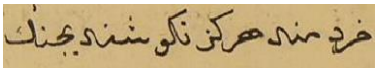
14 olan sözüni dilemeyüp ictināb eylemek ve biri

15 daḫı her işe kim iḳdām ide anuŋ āḫir ü ʿāḳıbetine naẕar

80a

1 eyleye biri daḫı ḍarb ve ḥarbi ṣulḥ u ṣalāḥ üzerine

2 teraccüḥ itmeye şiʿr

3 terceme çü ḥāṣıl ola

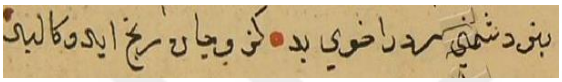
4 ṣulḥ ile selāmet ḫıred-mend itmeye çünki iḳāmet büzür-

5 cmihr eyitmişdür ki cemāle bed ḫulḳdan biri oldur kim kişi

6 bed ḫulḳdan kendüye mażarrat menfaʿat itdüm ṣana ve bir

7 i daḫı oldur kim kimesneden ʿibret dilemeye ve biri daḫı

8 oldur kim dāʾima ḫalḳuŋ ʿaybın gözedici ola şiʿr

9

10 terceme kişiye ḫūy bed-ter ulu düşmen ki andan incinür

11 hem cān u hem ten ve dimişlerdür ki bu iki nesne ġāyet

12 nādānlıḳ ʿalāmetidür biri ol ki kişi kendü sīm-ü zerrīn

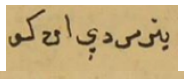
13 dileyene vere istemek ḳādir olmaya ve biri daḫı ol ki kendü

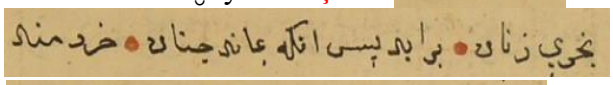
14 sırrını bir kimesneye ḫaber vere ṣoŋra aŋa vaṣiyyet idüp

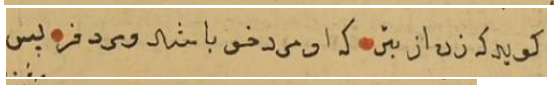
15 diye ki allahu teʿālī bunı kimesneye dilemeye ḥukemā dimişlerdür ki

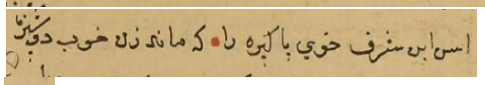
80b

1 ʿavratuŋ yaramazı oldur ki er ḫūylu ola ve erüŋ yaramazı

2 oldur ki ʿavrat ḫūylu ola şiʿr

3

4

5

6 terceme yaḳīn bil ki ol kimsedür bed kişi / zenāne

7 ola ḫūy u cünbişi / hemīn oldurur ʿavratuŋ bed-teri

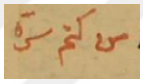
8 ḳānūn ola merdāne ḫūy u feri / yeter bu şeref ḫūy-ı

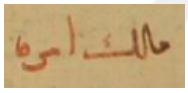
9 pākīzeye / ki pākīzeden ḫub dūşīzeye / on dö-

10 rdünci bāb ketm-i esrār itmek beyānındadur pūşīde

11 ve maḫfī degüldür ki ketm-i esrār itmek kār-ı büzürg-vār ve her-

12 ḥālde ve cemīʿ aḥvālde bu maʿnī sütūde ve maḥvdur

13 ve resūl ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur ki

14 yaʿnī her kim ki sırrın gizleye her emrine mālik

15 ola bu ḥadīṯden maḳṣūd oldur ki yaʿnī her kim ki sırrın

81a

1 ʿayān itmeye aŋa taḥṣīl murād itmek asān ola şol cürümden

2 ki eşirrā ve aʿdānuŋ murādına vāḳıf olmayup defʿine

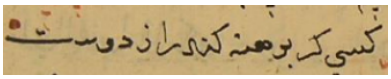
3 tedārik itmeyeler eflāṭūn eyitmişdür ki żamīr-i esrāra

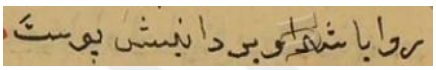
4 maḥzūn ve anuŋ kilidi dildür ve her kim ki

5 ol kilidi ṣaḳlamaya nādān ve ġāfildür büzürcmihr eydür

6 üç kişiye sırr söylemek ḳaṭʿā cāyiz degüldür bir aŋa ki aḥmaḳ

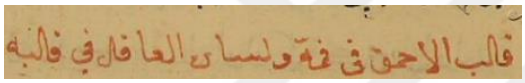
7 ola ikinci şuŋa kim dostı çoḳ ola üçünci oldur ki

8 şiʿr

9 terceme şu kim

10 evvela andan ʿayān dost/ revā ola andan

11 yüz dilerse post / ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

12 yaʿnī

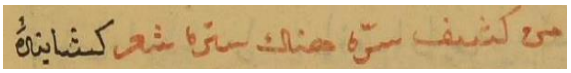
13 aḥmaḳuŋ göŋli zebānındadur ve ʿāḳıluŋ lisānı cenānında-

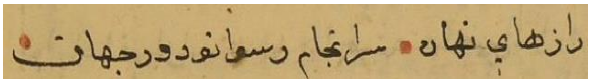
14 dur erdeşir eydür her kim ki esrār-ı aḥvāl itmeye hergiz

15 o kimesne düşmenlerini pāymāl ḳılmaya ve ʿarablar dimişlerdür ki

81b

1 her kim ki sırrın āşikār ḳıla kendü eliyle perdesin pāre pāre

2 ide

3

4 terceme şu kim keşf ide esrār-ı nihān ol / hemīşe

5 ola rüsvā-ı cihān ol / nūşirevān-ı ʿādīl eydür kim

6 pādişāhlar feṯḥ-i bāb buldılar fikr-i ṣāḳıb ve tedbīr-i ṣa-

7 yible ḥāṣıl ḳıldılar ve tedbīr-i ṣayib daḫı keşf-i

8 māfiʾz-żamīr eylememekdedür hermes eydür eger dilerseŋ ki

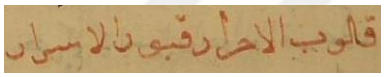
9 sırruŋdan düşmenler ḫaberdār olmaya ayende ve revendeye

10 nesne söylemeye bunda iki dürlü fāʾide vardur

11 biri oldur ki eger ṣāʾb olursaŋ maḳṣūda

12 vāṣıl olasın ve ikinci oldur ki eger muḫṭī olur-

13 saŋ melāmet ḥāṣıl ḳılmayasın ve ʿarabda meṣel-i meşhūrdur ki

14 yaʿnī āzādelerüŋ

15 göŋli esrāruŋ ḳubūrıdur ḥikāyet ḥaccāc bin yūsuf

82a

1 ʿahd-i ḳadīminde bir ḥācī vardı ḫalvet gicelerde ned-

2 īmliklere daḫı eydürdi bir gice eṣnā-ı kelāmda ḥaccāc eyitdi

3 ki ʿavratları mahrem-i rāz eylememek ḳaṭʿā cāyīz degül ḥācib

4 eyitdi ki küllīsi degül benüm bir rāz-dār ʿavratum vardur ki

5 hergiz keşf-i esrār eylemek anuŋ şānı degüldür ḥaccācı ha-

6 zīneden hezār dīnār getürdi alup üzerine

7 kendü mührin urdı ḥācibe eyitdi ki al bu altunı

8 saŋa ʿaṭiyye kıldum ammā ʿavratuŋa eyitdi ki bu dīnārı

9 senden ötüri ḫazāne-i pādişāhdan uġruladum

10 ḥācib daḫı fermān-ı sulṭān imtiṣāl ḳıldı bir nice

11 müddetden ṣoŋra ḥaccāc ḥācibe bir cāriye-i ḫūb inʿām

12 ḳıldı ḥācib daḫı evine gönderdi çün aḫşām oldı

13 ḥācib evine vardı ʿavrat eyitdi bu cāriye ne cāriye-

14 dür ḥācib eyitdi ʿavrat eyitdi baŋa sulṭānuŋ inʿām u iḥsānıdur

15 ʿavrat eyitdi eger benüm ḫāṭırum riʿāyet iderseŋ bu

82b

1 bu cāriyeyi ṣat ḥācib eyitdi pādişāhuŋ iḥsān

2 itdügi cāriye ben ḳaçan ola ki ṣatmaḳ idüm ʿavrat daḫı

3 epsem olup ḫayr u şerr ayruḳ nesne denmedi ol gice

4 ṣabr u taḥammül ḳıldı çün ṣabāḥ oldı ḳalḳup ḥaccāca

5 varup ḥaccācla bulışdı temhīd-i ḳavāʿid-i ḫiẕmet

6 idüp zemīn-i ʿūbūdiyyeti būs ḳılduḳdan ṣoŋra eyitdi ki

7 müddet-i medīt ve ʿahd-i baʿīddür ki benüm ketḫüdām beni senüŋ

8 ṣadaḳa ve niʿmetüŋle perverde ḳılur şimdi eger ol bed-baḫtlıḳ

9 idüp senüŋ şükr-i niʿmetüŋi ve edā-i ḫiẕmetüŋi riʿāyet

10 itmekde taḳṣīr itdiyse ben anı ketm itmege maẕlūmdan

11 ḳorḳdum ve ḫudā-ı teʿālīden şerm eyledüm pes andan ṣoŋra

12 bir kīse dīnārı çıḳarup ḥaccācuŋ öŋinde ḳodı

13 ve eyitdi ki bunı benüm erüm senüŋ ḫızāneŋden benüm içün

14 uġrulamışam ben ḫarc itmege revā görmedüm mühriyle yine

15 ʿizz ü ḥużūr ki getürdüm ḥaccāc eyitdi ki iy zen-i pāk

83a

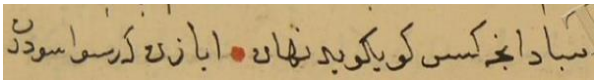
1 reʾy-i ḥaḳḳ-ı teʿālī saŋa raḥmet idüp ʿākıbetüŋ ḫayr eylesün

2 çün ʿavrat ṭaşra çıḳdı ḥaccāc ḥācibe ādem gönderüp

3 ve oḳudı ol kīseyi öŋinde ḳodı ve eyitdi ki senüŋ ol

4 rāz-dār ʿavratuŋ getürdi eger ḥaḳīḳat-ı ḥāle vāḳıf o-

5 lmasam ḥāl-ı ḳażiyye nice olacaġı maʿlūm idi şiʿr

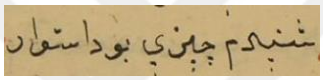
6

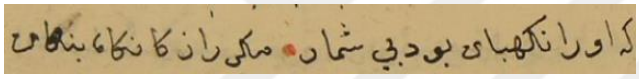
7 terceme ṣaḳınġıl ʿavratı idinme sırdāş

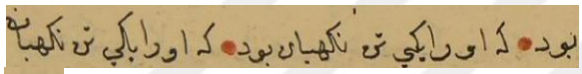
8 ki ider ol seni ʿālemlere fāş / eflāṭūn eydür her nesne-

9 nüŋ ki nigeh-bānı çoġ ola evvelā ol deŋlü muḥkem olur ḫılā-

10 fınca rāz u esrāruŋ nigeh-bānı çoġ olursa ol deŋlü

11 āşikār olur şiʿr

12

13

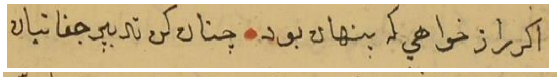
14 terceme ne nesne ki çoġ ola nigeh-bān/ olur ol

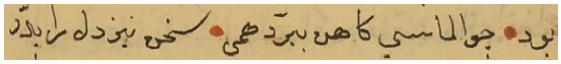
15 nesne ġāyet muḥkem iy yār / velī ol vaḳt olur

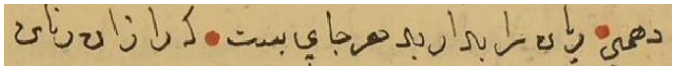
83b

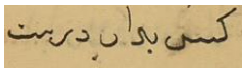
1 esrār-ı pinhān / kim aŋa bir kişi ola nigeh-bān / erdeşir

2 eydür rāz ifşā itmekden dil kesmek evlādur şiʿr

3

4

5

6 terceme eger rāzuŋ dilerseŋ

7 ḳala pinhān / hemān kendüŋle ḳıl tedbīrüŋ iy cān / ne resme

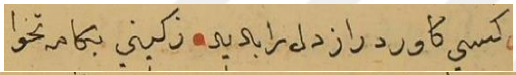
8 kim diler elmās-āhen / süḫan daḫı geçer eyle çekerdi / gerek baġlu

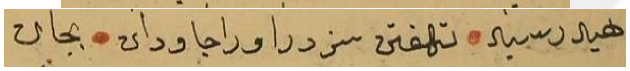
9 dutasın dilüŋi/ ki kimse bilmeye rāz dilüŋi fennā ḫüṣrev eydür

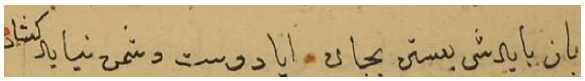
10 her kim ki iḫfāʾ-ı rāz eylemeye ol kimesne hergiz tedbīrinden

11 ḫurrem olup ʿadüvvine ġālib gelmeye ve bi'l-külli ki sırrı

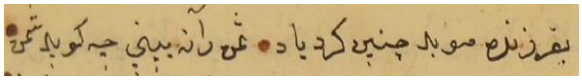
12 ehline dimege ruḫṣat yoḳdur bu ḳanda ḳaldı ki nā-ehle

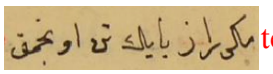
13 şiʿr

14

15

84a

1

2 terceme şu kim ḳılmaya nihān

3 murād bulmaya ʿālemde iy cān / gerekdür sır işitse behlivānlar /

4 dimegil sırrını bād- ı ṣabā / ki derdi oġlına müʾeyyid hemīşe

5 ne ḫoş dimişdür iy yār ki / dime rāzuŋı kimseye zinhār

6 on beşinci bāb ḥırṣ ve dünyā beyānındadur pūşīde

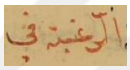
7 ve maḫfī degüldir kim ʿömr-i ʿazīz her ne deŋlü devr-i dırāz olursa

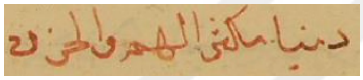
8 āḫīri fenā olur ḥayāt zindegānī ne kadar pāyidār olursa

9 ʿāḳībeti nihāyet bulur ve ḥāṣıl keṣret-i emvāl ve zeḫārif

10 dünyā nedāmet ve peşīmān ve şol himmet ki meṣāliḥ-i dünyāya

11 maṣrūf ola netīcesi ḥüzün ve perīşāndur ve resūl

12 ʿaleyhi's-selām ḥażretleri buyurmışdur ki

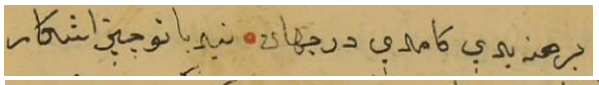
13 [69] yaʿnī dünyāya raġbet

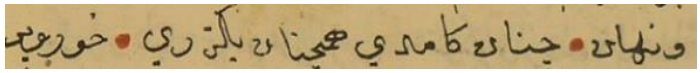
14 ḳılmaḳ ġam ve endühı ziyāde eyler ve bir kişi cihānına

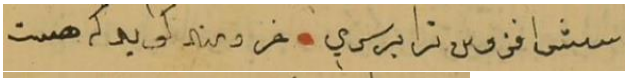
15 eyle geldiyse yine alup gitdügi hemān oldur şiʿr

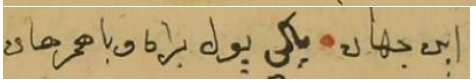
[69]"Dünyaya rağbet itmek tasa ve hüznü artırır." Hadis-i Şerîf , Ahmed b. Hanbel, Kitâbü'z-Zühd

84b

1

2

3

4 terceme cihāne

5 geldi ādem çünki ʿuryān / yoġıdı nesne hiç peydā vü

6 pinhān/ çü geldüğüŋ gibi yine gidersin / di

7 bāri bu esbābı nidersin / cihāniçün dimişlerdür ʿaḳlı

8 olan bul / ki iller geçmekiçün köprüdür ol ḥikāyet

9 melik-i minūçehri evvel zaman kim ṭaberistānda efrāsiyāb-ı

10 ġaddār ḥişār ḳılmışdı minūçehr kendü ʿaskeri içün

11 bir ḫuṭbe bünyād idüp evvel ḫuṭbede bunu daḫı derc

12 itdi ki çün ābā-ı kirām ve ecdād-ı ʿiẓāmumuz melik-i iḳlīmi

13 bize tefvīż ve teslīm ḳılup bu cihān-ı fānīden gezer

14 ḳıldılar lā-cerem biz daḫı anlaruŋ gibi ʿaḳabince gitmek meczūm

15 ve maḳṭūʿ maʿlūm ve muḳarrerdür zīrā anlar bize nisbet benc

85a

1 ve bir meṣābesine düşüp biz anlara nisbet agṣān-ı tenezzüle-

2 sine düşmez şekk yoḳdur ki biz aġacuŋ köküŋ ḳaṭʿ idüp

3 giderseler budaḳları ne kadar pāyidār olduġı maʿlūm-

4 dur merātib-i menāṣıb duran merāḥil ve menāzil olup

5 ḫalḳ anda bir muḥammel beste-kār-ı ender ʿaṭiyye-i rūzgār bi'l-külliye

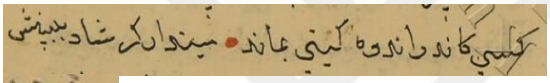
6 misʿārdur ve her nesne ki müsteʿār ola bāḳī ve pāyidār degül

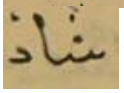
7 ḥukemā-ı yunan eyitmiş cihān bir tāze gül-zāra beŋzer ki

8 anda maʿrifet yetmiş ola ve şol şākire beŋzer ki ṣabr ile

9 ḳarışmış ola ve şol deryā pür-gevher gibidür ki baʿżı

10 andan faḳīri ve müflis ve baʿżı ġanī ve tüvān-ger ola şiʿr

11

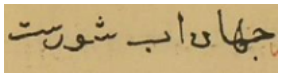
12 terceme şunı kim ḳaplaya endūh-i dünyā / cihān

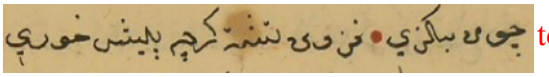
13 içinde şād olmaya ḳaṭʿā / eflāṭūn eydür ḥırṣ

14 ve az aṭʿimeyle memzūc olmışdur cehd idüp hemīşe er yemegi

15 pişe ider ki ḥırṣ çün ṭabīʿatla serbeser ola ancaḳ

85b

1 mevt vaḳtinde zāʾil olur şiʿr

2 terceme

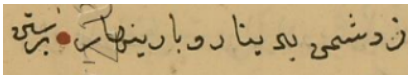
3 cihān-ı pür-şūr deryādan giryān yoḳ/ ne deŋlü teşne-leb

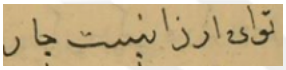
4 açmaġıl çoḳ baṭlamyūs eyitmişdür ki ādem ġalebe-i aʿdādan

5 bed-terdür zīrā bir kişiye düşman ġālib olsa ḳaçmaḳ eyleye

6 ve māl virmek ile ve emān dilemekle defʿi mümkin ve maḳṣūd-

7 dur amma eger ḥırṣ ve az ġālib olsa bunlaruŋ hīçbiriyle defʿ

8 müyesser degül şiʿr

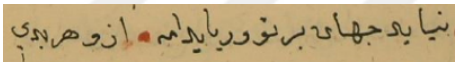
9 terceme ʿadüvv çāre eyler māl ve

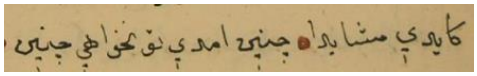
10 zinhār / velākin ḥırṣ u aza itmez iy yār binmūs

11 eydür bu cihān bir sulṭāndur ki kimesneye raḥm u şefḳat

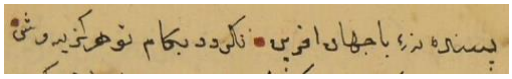
12 ḳılmaz ve kimesne ile dost olup ṣadāḳat itmez ve dirhem

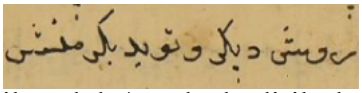
13 ḳalsaḳ dirhem bilā-sebeb verür bī-günāh yine alur

14 şiʿr

15

86a

1

2 terceme cihān itmez kimesne

3 ile uzluḳ / ne deŋlü dirilsek eyler yozluḳ / bu derdi

4 her kişi her laḥẓa yāre/ anı böyle yaratmış ḥaḳḳ teʿālī /

5 degüldür saŋa bu devrān muvāfıḳ / işi tedbīr ile gelmez mi

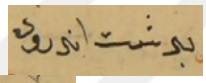
6 ayıḳ fiḳrāus ḥakīm eydür eger biŋ sene bu cihānı ābādan

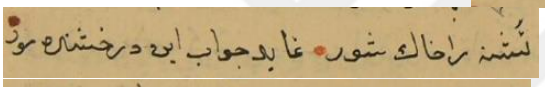
7 iderseŋ āḫir-kār ol senüŋ cismüŋ mülkini vīrān

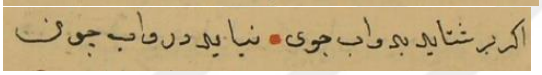
8 eyler ve ne deŋlü aŋa hevā-dār olup hevāsında dilerseŋ

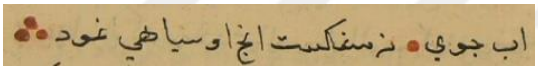
9 ebeden beher-mend olmayup ʿāḳıbet yerinde ḳoyup gitseŋ

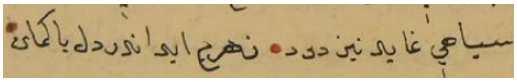
10 gerek egerçi ki sen bunı çeşme-i ḥayevān ṣanursın

11 ammā ki ḥaḳīḳatde şūristāndur şiʿr

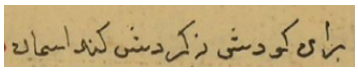
12

13

14

15

86b

1 terceme görinür

2 teşne gözine / ḳaçan ḳılsa naẓar ṣaḥrā yüzine / velī ne deŋlü

3 ḳılsa çü / kimesne ol irāde bulmaya ṣu / degüldür her

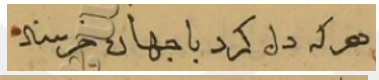
4 ḳara meşkiyle ʿanber / ḳara olur tütünde iy birāder / ne kim

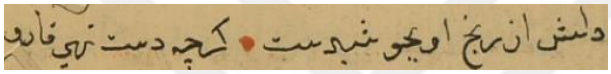
5 ḫoş geldi ise saŋa iy cān / getürür başuŋa elbette dev-

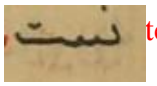
6 rān eflāṭūn eydür ki ādem dört nesne ile

7 dört nesneye vāṣıl olur ṣabrıyla maḥbūb

8 ve cedd ü cehd ile maṭlūb ve zühd ile perhīz ve ḳanāʿatle

9 ġınā ḥāṣıl ḳılur şiʿr

10

11 terceme her ki ḳāniʿ ola cihān işine/ hīç ʿālemde

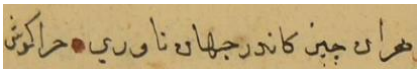
12 görmeye ḥırmān / ger tuḥṣā dost olursa ḳārundur

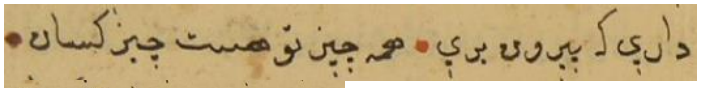
13 ḫoş müyesserdür olsa ger ʿuryān / çepniler eydür ne-

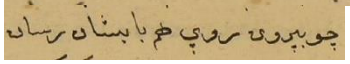
14 yi cihāne bile getürmek muḥāldür bile alup gitmek ve şunı

15 kim bu cihānda bulduŋ ʿaḳıbet çāresi anı terk

87a

1 eylemekdür şiʿr

2

3 terceme ne kim bile

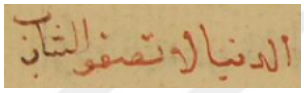
4 getürmek cihāne / alup gitmege bile yoḳdur imkān/

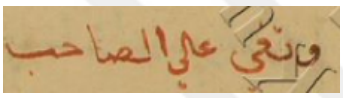
5 çü esbābuŋ senüŋ ġayrılar gider /ḳaçasın kesik yulara

6 ṭabşur iy cān ḥukemā dimişlerdür ki şol dervīş

7 ki ḳanāʿat vesīlesiyle tüvān-ger ola ġanīdür şol ġanī ki

8 ḥırṣ u āz vāsıṭasıyla dervīş ve niyāz-mend ola dervīş-

9 den dervīşdür dimişlerdür ki

10 yaʿnī bu cihān bī-beḳā

11 pāk ve muṣaffā olup ṭālibine mihr ü vefā gösterür eflāṭūn

12 eyitmişdür ki bu cihān bir deryā-ı bī-pāyāndur kim aŋa

13 güẕer ḳılmaḳ muḥāṭara vermeyem dir ve fiʿ linde beḳā

14 ve vaʿ desinde ümīd ü vefā yoḳ gāh tüvān-ger dervīş

15 ve gāh gedāyı ve dervīşi tüvān-ger ve pādişāh eyler ḥikāyet

87b

1 soḳrāṭ-ı ḥakīm ḫalḳından ʿuzlet idüp bir ġār iḫtiyār ḳılup

2 anda ḫālıḳa ʿibādet ḳılurdı ittifāḳan ol rūzgārda

3 ol vilāyetüŋ pādişāhı ḫasta düşüp anuŋ bir vezīri

4 var idi ki soḳrāṭ şākirdiydi bir kimesneyi soḳrāṭa risālete

5 gönderdi ki gele pādişāha muʿālece ḳıla soḳrāṭ icābet

6 ḳılmadı çün yine geldi pādişāh vezīri gönderdi

7 vezīr çün geldi gördi ki soḳrāṭ ol maġarada bir köşe-

8 sinde oturup ḳabāsın ʿabā idüp öŋine bayırda

9 ot ḳomış tā anuŋla rūzesin ṣaya vezīr çün

10 pādişāhı ʿarż eyledi soḳrāṭ her söze

11 müteveccih cevāblar virüp isḳāṭ itdi āḫir vezīr eyitdi

12 ḫüccetleşmegi terk it daʿveti icābet ḳıl ki ġāyet

13 pādişāh żaʿīf ve naḥīf olmışdur soḳrāṭ eyitdi

14 ben sizüŋ pādişāhuŋuza ḫiẕmet itmek bilmezin vezīr eyitdi

15 eger bizüm pādişāhlara ḫiẕmet itmegi bilmeseŋ böyle ot

88a

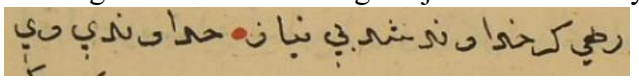
1 yemegi ʿādet idinmezdüŋ soḳrāṭ eyitdi ki eger sen

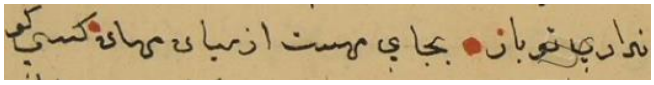
2 ot yemegi ʿādet ḳılayduŋ bir senüŋ miṣālüŋ maḫlūḳa

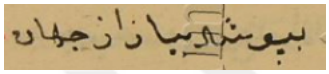
3 ḫiẕmet idüp meẕellet çekmekden ḫalāṣ olayduŋ ve resūl

4 ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki yaʿnī

5 ḳanāʿat bir genc ü māldur ki hergiz aŋa fenā ve zevāl yol bulmaz

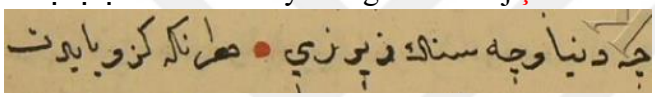
6 şiʿr

7

8 terceme şu kim kesdi niyāzın

9 yollardan / kederümüz ululuġun kimesne anuŋ /dū-ʿālemde ulu

10 ola ḥaḳīḳat/ esīri olmaya hergiz cihānuŋ şiʿr

11

12 terceme kişi çün görmeye nefsini yāre /

13 bir sīm ü zerle senüŋ ḫāre/ murād oldur kim māl

14 ol dem ḫūb ve zībādur ki kişi anuŋla āsāyiş-i

15 dünyā ve istirāḥat-ı āḫiret ḥāṣıl ḳıla eger bunlar olmaya

88b

1 dānā ḳatında vücūdı vaʿdi ʿalī’s-seviyyedür ekābir

2 dimişlerdür ki bed-baḫt ve bī-saʿādet ol kimesnedür ki

3 anda ḥırṣ u āz ve hevā ġālib ola ve dimişlerdür ki

4 nice ki zer-i ḫāliṣ pāreler ḥırṣ u āz daḫı

5 ḳalb-i ḥarīṣi şöyle ṣad pāreler ve ḥırṣ ve hevā bir nesne-

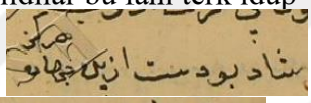
6 dür ki ʿömr-i insānī żāyiʿ olmaz bilgil ki ve āgāh olġıl ki

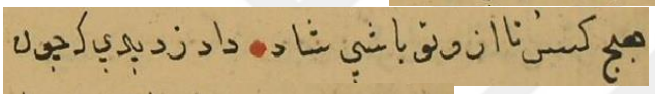
7 şol ekābir ki ẕāt-ı pāklerini leẕẕāt-ı dünyeviyyeden ıraġ

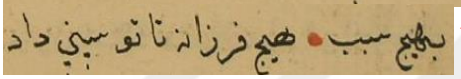
8 idüp anuŋ muzaḫrafātına aldanmadılar cemīʿsi cemʿ-i emvāl

9 ve taḥṣīl-i māl ü menāl itmege ḳādirlerdi ammā çün fenā-ı

10 dünyā ve ʿuḳbāyı mulāḥaẓa ḳıldılar bu fānī terk idüp

11 ol bāḳīyi iŋtiyār eylediler şiʿr

12

13 terceme cihāndan

14 kimse şād olmadı hergiz /seni ḳaçan ḳılısar ḥazm

15 u şād/ cihān çün kimseye dād itmişdür /senüŋ ḫālüŋe

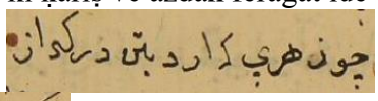
89a

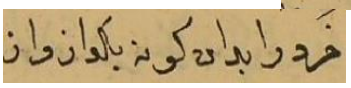
1 ḳaçan eyleye dād / batḷamyūs eyitmişdür ki eger ḥarīṣ ādeme

2 emvāl-i ʿālemi cemʿ idüp virseŋ yine faḳīr u gedādur ḫıred-

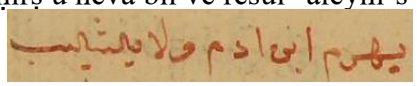
3 mend her ne deŋlü bir ḥabbeye daḫı ḳādir degülse ġanī ve tüvān-ger-

4 dür ve ʿāḳıl gerekdür ki ḥarīṣ ve āzdan ferāġat ide tā ki cihā-

5 nda bī-niyāz ola şiʿr

6 terceme eridür nice kim cism-i helā-

7 hil /eridür ʿaḳlı da ḥırṣ u hevā bil ve resūl ʿaleyhi’s

8 selām buyurmışdur

9 [70] yaʿnī

10 ādemi adı her ne deŋlü pīr olursa bu iki nesne anda

11 pīr olmaz bir māla ṭamaʿ ve bir daḫı zindegānīye ḥırṣ bir ḥakīme

12 ṣordılar ki bu aḥvāl-i cihān neye beŋzer eyitdi şol

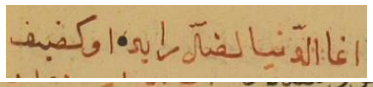
13 uyḫuda görülen ḥālāt gibidür kim çün bīdār olana

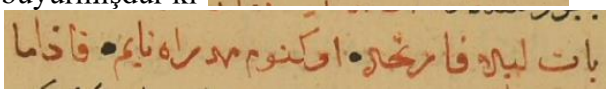
14 nesne ḳılmaz ve meşeldür ki cihān sāye-i seḥāb u ḫᵛāb-ı

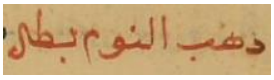
15 ḫufte gibidür ve emīrü’l-müʾminīn ʿalī kerremallāhu veche

[70] “Ademoğlu yaşlanır, fakat ondaki iki şey gençleşir; mal üzerine hırs ve ömür üzerine hırs…” Hadis-i Şerîf, Buhari

89b

1 buyurmışdur ki

2

3 cihān seyr ider ādem göŋüllüsidür /

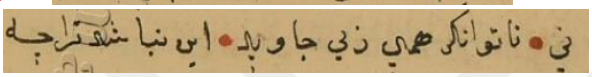
4 yā muṣḥafa aḫşamlar seḥer gider ḳonuḳdur / yā muṢḥafa şol düşdür ki gö-

5 rür anı ḫufte / ḳaçan uyanur olsa nesne yoḳdur dānā-

6 lar dimişlerdür ki teşne-leb ḫ^{v}āb içre gördügi hemīşe

7 ābdur çün bīdār ola henūz daḫı teşne-lebdür

8 şiʿr

9

10 terceme çeküp renc ü belā oldur ümīdüŋ /

11 eridüp cismüŋi arturasın māl / kim olasın

12 anuŋla cāvidān bay / bunı kimesneye olmaz bu aḥvāl /

13 ḥikāyet nūşirevān-ı ʿādil maraż-ı mevte düşüp

14 çün ölüm döşegine yatdı āḫir vaḳtinde vaṣiyyet

15 idüp eyitdi çün cān-ı ʿazīzüm beden ile vedāʿ laşa

90 a

1 beni ḳabrüme ileticek alnuma yazuŋ kim her eylük ki ḳılmışsın

2 aŋa ümīdlen ki muḳābelesinde ecrin bulsaŋ

3 gerek ve her yozluḳ ki eylemişsin andan ḥaẕer it

4 kim mekānın görseŋ gerek ve bedḥālsin eger egri

5 yola gitdüŋse ḫūb-ı aḥvālsin eger ṭarīḳ-i mustaḳīm

6 iḫtiyār itdüŋse ve şol engüşteri ki anuŋ nīkininde

7 yazılmışdur ki ḥaḳḳ teʿālī olmadı olmaz daḫı anı barmaġumdan

8 çıḳaruŋ ve tābūtum üzerine yazuŋ kim cihānuŋ müzaḫrafā-

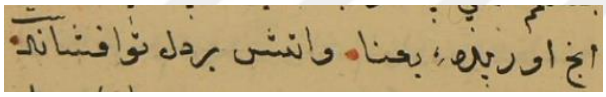
9 tına maġrūr olmaŋ ki nesne degüldür ve benüm aḥvālüme

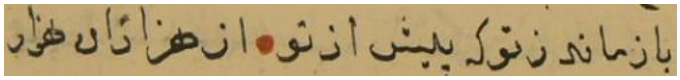
10 ʿibret göziyle naẕar idüŋ ki bir nice emvāli cemʿ

11 itmişlere andan nice derd ü elem çekdüm ve ben cihān

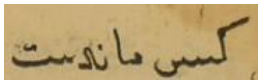
12 mülkin ʿadl ü dād ile ābād ḳılmış iken rūzgār benüm

13 cismüm mülkini nice ḫarāb ve vīrān eyledi şiʿr

14

15

90b

1 terceme şu kim cemʿ eyitdi genci

2 çekdi renci / belā ü miḥneti başına aldı hemīn

3 kendü ölüp ol arta kalur / ki nice kişilerden

4 arta kaldı ḥikāyet iskender vaḳt-i rıḥletde

5 çün vefāt itmesini ferāset ile bildi cemāʿat-ı

6 ḥukemā ve cemāʿat-ı ʿulemāyı ki ḫizmetinde mülāzemet

7 ḳılurlardı eflāṭūn ve baṭlamyus ve arisṭo

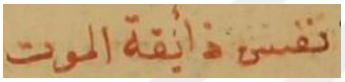
8 ve pīsagor ve sāʾir feyleso-

9 flar gibi iḥżār eyledi ve anlara eyitdi ki benüm vefātum

10 ḳarīb olmışdur size vaṣiyyet olsun ki şol

11 cām-ı şarāb ki mecmūʿ-ı ʿālem anuŋ neşvesinden mest

12 ü sergerdāndur kelām-ı rabbānī mūcibince ki

13 [71] ecel sāḳīsi elinden

14 nūş eyleyem benüm merḳadi vālidem olduġı maḳāma

15 yaḳīn eyleŋ ve cümle-i sipāh ve leşker ve ḫadem ü ḫaşem

[71]“ Her can ölümü tadıcıdır…” KK 3/185, 21/35, 29/57

91a

1 silāḥ-pūş olup gelsünler ve her dānişmend ve imām

2 ki benüm taḫt-ı ḥükūmetümdedür her biri eline birer muşḥaf-ı

3 şerīf alsunlar ve ne deŋlü ḫazāʾinüm ve defāyinüm varısa

4 ḳapuları açsunlar ve bunları muḳaddem vālideme

5 arż eyleŋ ve eyidüŋ ki mevte hergiz çāre yoḳdur eger leşker

6 ve sipāhla çāre mümkin olaydı cihānuŋ leşkeri

7 iskender bende vü fermān olmışdı ol bulaydı

8 ve eger duʿāyla ve tesbīḥ ve tehlīlle redd olaydı

9 bu ḥāżır olan ʿulemānuŋ tesbīḥ ve tehlīliyle redd o-

10 laydı ve eger māl u menāl ile defʿ mutaṣavver olsa

11 bu ḫazāʾin ve defāyin ile iskender defʿ ideydi

12 bir elümi tābūtdan ṭaşra idüp kefenüme bir pāre ḫām

13 bez ile ḳoŋ ve eyidüŋ ki iskender-i ẕü'l-ḳarneyn şarḳdan

14 maġribe cihānı kendüye musaḫḫar ḳıldı ʿāḳıbet çün

15 ecel geldi rūzgār anı esīr-i ḫāk eyledi

91b

1 ve bunca pādişāh ve salṭanatından hemān kendü kendü eli-

2 yle bir pāre ḫām biz aldı gitdi ve sen ki anuŋ vālide-

3 sisin saŋa vaṣiyyet ḳıldı ki eger cezaʿu fezaʿ itmeyesin

4 ki cemīʿ ḫalḳ-ı cihān bu muṣībetden ḳurtılmaḳ imkānı

5 yoḳdur herāyine ṣabrı pīşe itmek vācibdür tā mevācib-i

6 cezīme veʿişyān olmaya çün ol żaʿife ve bī-çāre

7 bu vaṣiyyet ve naṣīḥati işitdi nevḥa ve āzārumı kemter idüp

8 ṣabr itmedügi ʿādet idindi pes iskenderi ki

9 daḫmeye ḳodılar serā-perde ve ḥicābın örtdiler cumhūr-ı ḥukemā

10 meşāhīr-iʿulemādan baʿżı eyitdi ki iskenderüŋ ḥāl-i

11 ḥayātın gördük rubʿ-ı meskūnı kendüye musaḫḫar ḳılup

12 cihānı başdan başa dutdı ve beriyye ve bādiyeye ki kimse

13 duḫūl ḳılmamışdı sefer ḳıldı ḥāl-i memātına daḫı

14 muṭālaʿa idüp müşāhede ḳılalum ki anuŋ aʿżasından

15 ne cünbīş ve ne ḥarekāt peydā olur bir müddet müteraṣṣıd

92a

1 ve muntaẓır oldılar hiçbir eṣer ẓāhir olmadı pes aḥvāl-i

2 vefāt ve menāḳıb-ı vefātında birkaç ḥikmet sözlerin

3 yād itdiler çün iskenderüŋ tābūt-ı zerrīni gür-ḫāne-

4 ye iletdiler ḥukemādan baʿżılaruŋ ol ʿaṣruŋ meşāhīr-

5 inden idi anda ḥāżır oldılar birisi eyitdi ki

6 yā sikender muṣḥafa şimdiye dek sīm ü zerri sen pinhān eylerdüŋ

7 şimdi seni sīm ü zer pinhān eyledi birisi daḫı

8 eyitdi ki yā sikender muṣḥafa evvel maʿdūmunıduŋ çün

9 mevcūd olduŋ bulıt gibi seyr eyledüŋ çün

10 seyrüŋ tamām oldı mülküŋde senden eṣer ḳalmadı

11 ve senüŋ aḥvālüŋden kimesne ḫaber bilmedi zenon-ı

12 aṣfer eyitdi ki cihāna cāhil geldüŋ

13 ve ʿömri ʿaḳıllılıġla geçürdüŋ ve andan kerāhiyyet

14 ile müfāraḳat ḳılduŋ eflāṭūn eyitdi ki

15 ey sāʿī müteʿaṣṣıb hezār renc ü meşaḳḳatle sebeb-i

92b

1 ḫaẕelān cemʿ eyledüŋ ʿ āḳıbet anı bunda

2 ḳoyup sen bir menzile daḫı güẕer ḳılduŋ ʿ aẕābın sen

3 çeküp rāḥat ve menfaʿ atin ġayrılar görse gerek

4 ve bir daḫı eyitdi ki ey sikender bunca vilāyet

5 sen ẓabṭ eyledüŋ ve āḫir seni iki arşun

6 biz ẓabṭ eyledi ve biri daḫı eyitdi ki bu pādişāh

7 nice zümreler çāk ve nice kimesneler helāk eyledi

8 şöyle ṣanurdı ki kendüye ölüm yoḳ ammā hīçbir nesne

9 ile mevte çāre bulınmadı biri daḫı eyitdi ki iy

10 pādişāh-ı leşker cerrārsın ve aʿ vān ve enṣārsız

11 hiçbir yere güẕer ḳılmazduŋ niçün bu defʿ a ten-i tenhā sefer

12 ḳılduŋ biri daḫı eyitdi ki yā sikender şimdiye dek

13 ḥaşımlaruŋ seni ḫoşnūd iderlerdi şimdi sen anları

14 ḫoşnūd itmek gereksin ve biri daḫı eyitdi ki

15yā sikendersen bir iş işledüŋ ki bizde aŋa

93a

1 biz tekellüme ḳādirüz sende ol ḳudret yoḳ

2 biri daḫı eyitdi ki yā sikender şimdi saña bu yolda

3 ʿamelden ġayrı hem-rāh yoḳ biri daḫı eyitdi dün

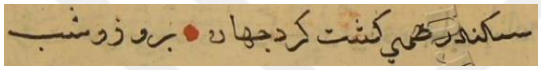
4 senüñ ṭalʿatüñ bize ḥayāt idi ol sebebdendür ki bugün

5 mevtüñ bizi dil-ḫaste ḳıldı biri daḫı eyitdi ki

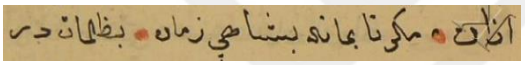
6 çün sen sākin olduñ iḳlīm-i ıżṭıraba düşüp

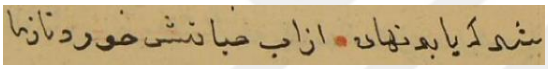
7 müteḥarrik ve o ḥāle münāsib bu birḳaç beyti inşā ḳıldı

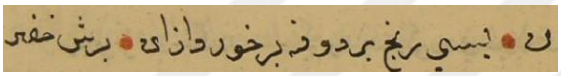
8 şiʿr

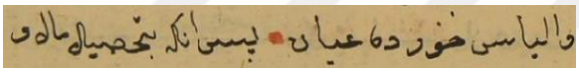
9

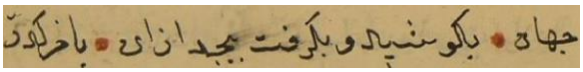
10

11

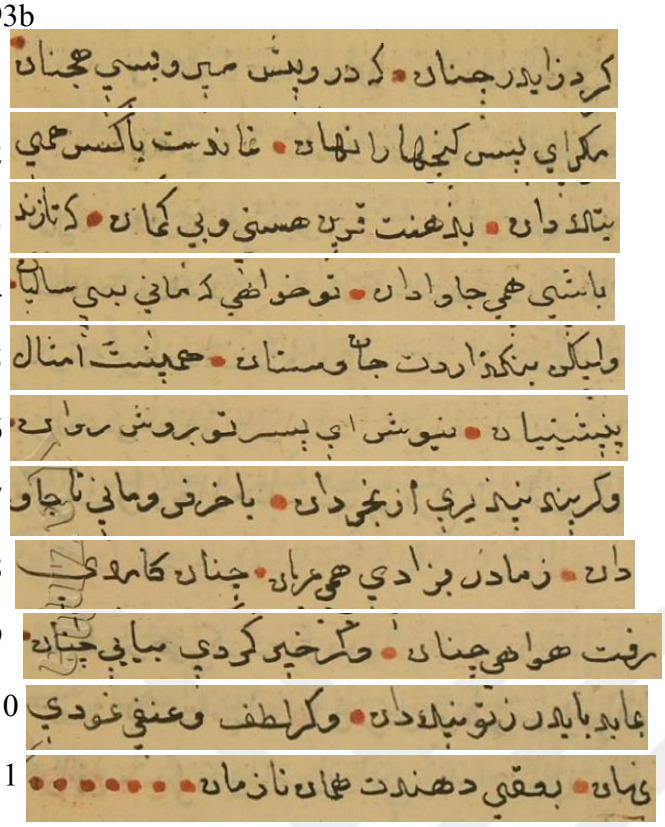
12

13

14

15

93b

12 serā-ser ʿālemi gezdi sikender / ne kim var itse gördi mi ḫayr / ile şerr

13 özine ḥırṣ ve āzı ḳıldı pīşe / diledi pādişāh ola hemīşe

14 nice yıl seyr-i ẓulmet eyledi ol / āb-ı beḳā ʿömri ola bol

94a

1 belā çekdi ġaraż olmadı ḥāṣıl / velīkin ḫıżr u ilyās oldı vāṣıl

2 pes andan diledi cemʿ ide genci / anı cemʿ itdi bī-ḥad çekdi zencī

3 gedālar gibi āḫir virdi cānı / ḳoyup kendü ve terk itdi cihānı

4 cemʿeyleme genc ü ḫızāne / ki ḳılmaz kimseye ol cāvidāniye

5 getürme göŋlüŋe sen ol gümān ı/ ki ḳalasın cihānda cāvidānī

6 sen istersin ḳalasın nice biŋ yıl / velī virmez zemān mühlet saŋa bil

7 ne ḫoş dimişdürür öŋden gelenler / görüp deryā-ı ḥikmetde bozanlar

8 eger ḫayr itdüŋise bu cihānda / işüŋ ḫayr olısardur yine anda

9 çünki vaʿdüŋ şöyle ʿuryān / yine şöyle gidersin āḫir iy cān

10 ne itseŋ luṭf u ʿunf ve ḥayr ve şer bulursın ẕerre ẕerre ey birāder

11 ḥikāyet-i keyḫusrev ve rāviyān- ı aḫbār şöyle rivāyet ḳıldılar

12 kim süleymān nebinüŋ ẓuhūrı ʿaleyhi’s-selām keyḫusrevüŋ evāḫir

13 salṭanatında vāḳiʿ oldı ümerā ve vüzerā ve bevvāb

14 söylediler ki süleymānuŋ salṭanatı bir dereceye vardı

15 ki vuḥūş-ı ṭuyūr inḳıyād-ı tāmla aŋa münḳād olup

94b

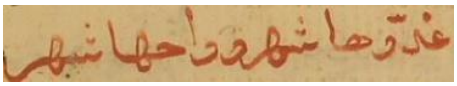
1 diyiviri iṭāʿat ve cīn ü ins mutābaʿat ḳıldılar pes

2 bevvāb keyḫusreve ḫaber virdiler ve eyitdiler ki bir ṣāḥib-

3 ḳıran peydā olmış ki hīç bir ʿahidde anuŋ gibi pādişāh ẓuhūr

4 itmiş degüldür ki aŋa bende-i fermān berdār olup

5 serīrini bir gice de bir aylıḳ yere iletür ve bu maʿnī naṣṣ-ı ḳurʾan daḫı

6 nāṭıḳdur [72] pes şāh-ı

7 eyvān ve fermānde tevrītüŋ reʾy-i ṣāʾibe ve fikr-i ṣāḳıbına münāsib

8 oldur ki temhīd-i tehni'e-i salṭanat ve mübārek-i bā-nübüvvete kendü bi'n-nefs

9 iḳdām ide ve daʿvetin icābet ḳılup aŋa iltiyām eyleye mebādak-i

10 ḫāsidān-ı devlet ve nāfilān-ı dūn-himmet ḫılāf-ı vāḳıʿ üzerine

11 nesne eyleyeler āyīne-i dilde ġubār-ı ʿadāvet ve jeng-i kudūret

12 peydā ola şāhı istihzā ṭarīḳıyla ḫizmetine daʿvet

13 ḳıla ki ol nefse mūceb ḫıffete ve mülke muḫall ḫaḳāret ola

14 lā-cerem bir ṭarīḳa sülūk itmek gerek ki ʿinde'l-ʿaḳl maṭbūʿ

15 ve müstaḥsen ola pes keyḫusrev ḥicābına ve ḫavāṣṣına ḫiṭāb

[72] "...sabahle gidişi bir aylık (mesafe), akşam dönüşü bir aylık (mesafe) olan…" KK 34/12

95a

1 idüp eyitdi ki baŋa bu maʿlūm olmışıdı ki bu ḳurʾanda bir

2 ṣāḥib-ḳıran peydā olsa gerek ki anuŋ salṭanatı nübüvvete

3 muḳārin olup hīçbir tariḫde melike ancılayın velīʿahd ẓāhir

4 olıcaḳ degül pes vech-i iḥsān ṭarīḳ-i müstaḥsen oldur ki

5 kendü iḫtiyār eyle ve vaḳār-ı nefsümle terk-i salṭanat

6 idüp ferāġat ādem ki kimesne anuŋla ʿadāvet itmege mutaṣavver

7 degüldür eyle olsa iy aŋa bir devlet ve bezirgān-ı mülk

8 ü millet sitemden ger ve siz her biriŋüz kendü umuruŋuza meşġūl

9 oluŋ ki ben daḫı ṣalāḥkār ve ıṣlāḥ-ı aḥvālime meşġūl

10 olam ben şimdi kabr ü salṭanat ve ʿimāretden vaz geldüm

11 hiçbir dāʿiye ḳalmamuşdur ki andan ötüri raġbet eyleyem evveli

12 oldur ki ben ki keyḫusrevüm bu cihān-ı fānīden el çekem ve bir nā-

13 maʿlūm yerde münzevī olam tā kimseye benden āfet ve elem

14 degmeye ve sizlere vaṣiyyet ve naṣīḥat olsun ki çün

15 ben ʿuzlet iḫtiyār eyleyem kimesne benüm ʿaḳabince gelmeye ve

95b

1 yalana giriftār olup helāk olmaḳ muḳarrerdür pes

2 keyḫusrev pādişāhlıḳdan ferāġat ve ḫalḳdan ʿuzlet

3 idüp bir muraṣṣaʿ taḫtı var idi anı yelesine alup

4 bir cānibine müteveccih oldı ʿaḳrabāsından baʿżi kimesneler

5 bu vaṣiyyet ve naṣīḥati işitmiş iken aŋa şefḳat ve mihri-

6 bānlıḳ gösterüp der-pīşine aldılar ol zaman

7 egerçi faṣl-ı tābistāndı ḥaḳḳ teʿālī emriyle ḳarlar yaġup

8 ve ol cemāʿat bi'l-külliye helāk oldılar

9 kimesne vāḳıf uymadı ki keyḫusrev noldu ve gitdi

10 pes keyḫusrev ve ol taḫtıyla bir maġaraya varup pinhān

11 oldı ve ḥaḳḳ teʿālīnüŋ emriyle ol maġaranuŋ ḳapusı

12 nā-bedīd oldı tā şol zamana dek kim süleymān ʿaleyhi's

13 selāmuŋ zamanı munḳarriż oldı andan ṣoŋra ḥaḳḳ teʿālīnüŋ

14 ḳudretinden ve kemāl mertebe ḥikmetinden ol maġaranuŋ ḳapusı

15 yılda bir kez açılurdu ol vilāyetüŋ ḫalḳı anda cemʿ olup

96a

1 eyyām-ı ʿıyd gibi anuŋ elindeʿ ayş u ʿ işret ve ẕevk u ṣoḥbet

2 ḳılurlardı çün aḫşam vaḳti ola ol ḫalā’iḳ ṭaşra

3 çıḳup yine ol maġaranuŋ ḳapısı nā-bedīd olurdı

4 müddet-i medīd ve ʿ ahd-i baʿ īddür ṣoŋra yine bir gün vaḳt-i

5 cemʿ iyyet olıcaḳ ḫalā’iḳ ol maġaraya cemʿ oldılar anlaruŋ

6 ser ü pā-burehne üç dervīşiyle girdiler çün ol taḫt

7 cevheri ve serīr-i muraṣṣaʿ ı gördiler ve ḥayrān ve müteḥayyir

8 ve sergerdān ḳaldılar çün gice oldı ḫalḳ maġaradan

9 ṭaşra geldiler ol dervīş ol taḫta ṭamaʿ idüp

10 bir köşede gizlendiler maḳām ḥāli ve tenhā ḳılduḳdan ṣoŋra çıḳup

11 ol taḫtınuŋ bir pāresin ḳaṣd itdiler ki

12 ṭaşra geleler ḳapuyı bulmayup ʿ āciz ve fermānde ḳıldılar

13 nice ki cedd ü cehd itdiler müfīd olmayup üçi daḫı helāk

14 oldılar ve ṭāʾ ife-i tatar laʿ netullāhi ʿ aleyhümā ve ʿ alel-kāfirin

15 emṯālühā ẓuhūr idinceye dek ol taḫt-ı nāḳış ve şikeste

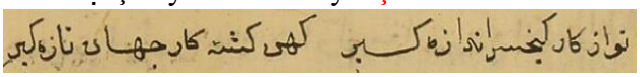
96b

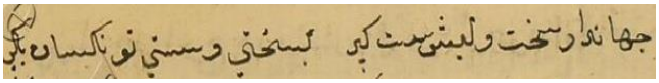
1 ḳıldı çün anlaruŋ ḳudūmı ol vilāyete yetişdi

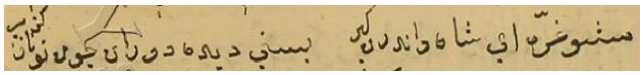
2 ol maġarayı ḫarāb ve ol taḫtı pāre pāre eyleyüp

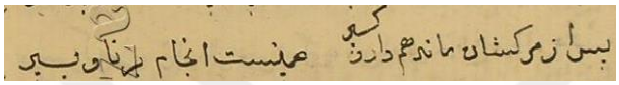
3 ġāret ḳıldılar pes yaḳīn bil ki cihān bī-mihr kimesneye vefā ḳılmaz

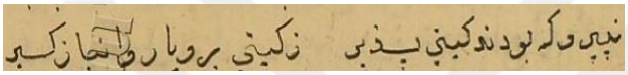
4 bu bir ḳaç beyt ile iktifā eyle şi‘r

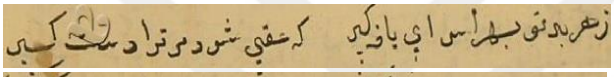
5

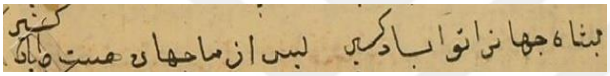
6

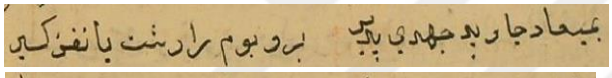
7

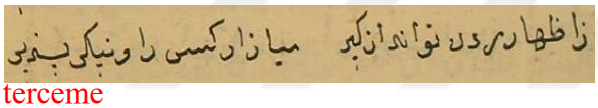
8

9

10

11

12

13

14 terceme

15 görüp keyḫusrevi endāze dirsin / cihānuŋ köhnesini tāze dut sen

97a

1 gözetme ʿālemüŋ bālā vü pestin fetküŋde bir gör anuŋ süst ü saḫtın

2 ṣaḳın maġrūr olma baḫtına iy cān / nice senüŋ gibi gördi bu devrān

3 bulmaz rifʿati sen olsaŋ anuŋ / serencāmı budur pīr ü civānuŋ

4 şular kim zorla döndi cihānı / cihān gör neyledi anlara ḳanı

5 cihānda cehd it bu dāniş pīşki ʿuḳbāda aŋa olmaya teşvīş

6 cihānı devletüŋde eyle ābād / ki senden ṣoŋra ḳala

7 heves ḳıl ki ire bāġ-ı behişte ṣaḳın aldanma bunda ḫūb-ı ve zişte

8 çün ölmekdür ḳamuya āḫir-kār eyülük pīşe eyle ol

9 pes bilgil ve āgāh olmaġıl kim merātib-i insān üç

10 nevʿ dür biri derece-i nübüvvet ikinci mertebe-i velāyet

11 üçünci ṭabaḳa-i salṭanat ve ḥükm ü ḥükūmetdür ve ḫā-

12 ṣṣa-i beşeriyyet ṣaḫṣ-ı ḫūb sīret ve pāk ḫılḳat

13 pākīze ṭabʿ ve nīk-ṭıynet ve pāk iʿtiḳād ve ḫūb-nihād

97b

1 ve raṭb’ül-lisān ve lisān-ı ʿaẕbü’l-beyān olmaḳdur ve menāhī

2 ve meʿāṣiye irtikāb itmekde muṣırr olmaḳdan ictināb itmek

3 gerek ki şahbāzı dān ile kebki gūşt-i pāre ile ṣaḳlamaḳ

4 ve mihterleri gövden nā-resīdeler gibi aldamaḳ mümkin

5 ve mutaṣavver degül ki her nesnenüŋ bir gevheri ve her kimsenüŋ

6 bir cevheri vardur ve ḥukemā dimişlerdür ki her kim ki

7 tüvān-gerdür dervīş eylemek ḳaṣd eyleye ol kimesne dünyā

8 ve āḫiretde ẓulm ile meẕmūm ola ve eger bir ṣāḥib-i

9 ġaraż bir kimesnenüŋ ḥaḳḳında ḥużūr ve ġaybetinde müteʿalliḳ

10 ḳaṣd eyleye ol kimesne andan şikāyet ḳılup iẓhār eyleye

11 ve dimişlerdür ki ʿuḳūbet itmege ḳādir olursa daḫı itmeye ve eger

12 ʿuḳūbet iderse ʿadl-i ʿām ve ʿafv iderse daḫı fażl-ı ḫāṣ

13 ola temmet’ül-kitāb bi-ʿavnillāhi’l-meliki’l-vehhāb

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.DİZİN

4.1. DİZİN OLUŞTURMA ESASLARI

Dizin oluştururken dikkat edilen hususlar şu şekildedir.

i. Dizin programı (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) yardımıyla sözcükler yapısına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.
ii. Birleşik eylemler alt maddede verilmiştir.
iii. Birleşik adlar madde başı yapılmıştır.
iv. Özel kişi adlarının kısa hayat hikâyelerine yer verilmiştir.
v. Maddelerin anlamları verilirken bağlamlara dikkat edilmiştir.
vi. Sözcüklerin son seslerindeki tonlulaşma için büyük harf kullanılmıştır. (Ör. K:k,g).
vii. Maddeler oluşturulurken madde başları koyu dizilmiş ve tam çeviriyazı yapılmıştır. Ardından köken dili bilgisi verilmiş ve anlama geçilmiştir.
viii. Arapça ve Farsça kelimelerin köken dili kısaltma şeklinde verilirken Türkçe kelimelerin köken dili boş bırakılmıştır.

4.2. DİZİN

-A-

āb : (Far.) Su

ā. 62a/4, 64b/15

ā.+ dur 4a/15, 89b/7

āb- ı beḳā : (Far.+ Ar.) Ebediyet suyu

ā. 93b/14

ābā- i kirām : (Ar.) Şerefli, temiz, büyük atalar

ā.84b/12

ā. +ından 11a/10

ʿabā : (Ar.) Derviş hırkası

ʿ*a.* 87b/8

ābād : (Far.) Bayındır, mamurr

ā. 61b/7

ā. *eyle*-Bayındır duruma getirmek, imar etmek 97a/6

ā. *ḳıl*- Bayındır duruma getirmek, imar etmek 58b/9, 90a/12

ā. *ol*- Şenlenmek, bayındır, mamur duruma gelmek 40a/9, 65a/12

ābādān : (Far.) Bayındır, mamur

ā. *eyle*- Bayındır hale getirmek 31a/9

ā. *it*- Bayındır hale getirmek 58b/9, 58b/10, 86a/6

ā. *ol*- Şenlenmek, bayındır, mamur duruma gelmek 78b/15

ʿabbas bin abdü'l-muṭṭalib : (568-652) Hz. Muhammed (sav)'in amcasıdır

ʿa . 27a/12

ʿabd : (Ar.) Köle

ʿa.+ üŋ 32b/13

ʿ abd- i ra ʿiyyet : (Ar.) Aciz, bir kimsenin yönetimi altındaki köle

ʿa.+ üŋ 30b/8

abdest : (Far.) Namaz kılma, Kur'ân-ı Kerim okuma gibi ibâdetleri yerine getirebilmek için dînin şart koştuğu şekilde niyet ederek yapılan temizlik

a.+ ini 79a/14

a. *al*- : İbadetten önce usulünce yıkanıp temizlenmek 79a/12

a. .+ in *tazele*- : Yeniden abdest almak 79a/11

ʿabdu'r-rezzāḳ : (744-826) Yemenin büyük muhaddislerinden olup Abbasi halifesi Harun Reşid'in musahiplerindendir

ʿa. 13b/13

ʿabdullāh bin ʿömer : (610-693) Eshab-ı kiramın büyüklerinden Hazret-i Ömer'in oğludur

ʿa. 56b/4

ʿabdü'l-melik mervān : (646-705) Emevilerin beşinci halifesidir

ʿa.+nuŋ 47a/2

ʿabdu'hu'l-aṣġar nuvīsende-gāh : (Ar.) En küçük kul olan katip, yazıcı

ʿa. 3b/15

ʿabeş : (Ar.) Boş, anlamsız, saçma şey

ʿa. 60a/12

ʿābid : (Ar.) İbadet eden, kulluk eden kimse

ʿā. *ol-* Allah'a kulluk edilmek 34b/8

ʿabīd-i iḥsān : (Ar.) Lütuf ve kerem sahibi ibadet eden kimse

ʿā.+ ıyam. 76a/11

ʿacebā : (Ar.) Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı

ʿa. 71b/4

ʿacā'ib : (Ar.) Garip, tuhaf, alışılmışın dışında

ʿa. 22b/12

ʿaceb : (Ar.) Garip, acayip, tuhaf

ʿa. 4b/10, 75b/8

ʿa. *eyle-* 32b/10 Şaşırmak, hayrete düşmek

aʿcel : (Ar.) Pek acele eden, çok aceleci

a. +i 69b/1

ʿacele : (Ar.)Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma, çabukluk, tezlik

ʿa. 68b/7, 69a/5

ʿacīb : (Ar.) Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı

ʿa. 17a/10

ʿāciz : (Ar.) Güçsüz, kudretsiz, yeteneksiz, beceriksiz, elinden iş gelmez kimse

ʿā.57b/4

ʿā.*kal-* Uğraştığı halde bir şey yapamamak 50a/6, 57b/6

ʿā.*kıl-* Bir şey yapamaz duruma getirmek 96a/12

ʿā.*ol-* Bir şey yapmaya gücü yetmemek 50a/5

ʿacz : (Ar.) Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, acizlik

ʿa.+ i 24a/13

aç- : 1.Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek

a.- ar 66b/4

a.mak 34/a12

a.- sunlar 91a/4

a.- up 4b/13, 33a/4

2-Söylemek

a.- dı 50b/4

a.- maġıl 85b/4

3-Yardımcı eylem

g*öz a.-up* - 4b/13

açıl- : 1- Açılmak

a.- ılmış 69b/5

a.- ur 64b/10

a.- urdu 95b/15

2-Yardımcı eylem

dehānı a.- sa 26a/4

ad : Ad

a. 43a/6, 43a/7, 43a/7, 59a/2, 65a/12

a.+ ı 55a/5, 89a/10

a.+ ın 32b/13, 58b/5

a.+ ına 13b/13, 55a/3

a.+ ını 41b/10

a.+ um 16b/4

a. + ın *ḳo-* 44b/4

aʿdā : (Ar.) Düşmanlar

a.24a/2

a. + dan 66a/9

a.+ nuŋ 18a/14, 37b/5, 38b/2, 38b/9, 81a/2

a.+ yla 38a/3

ādāb- ı muvāfāt : (Ar.) Sözünün eri olma

a. +da 35b/15

ʿadālet : (Ar.) Hak ve hukūka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama

ʿa.+ den 32a/1

ʿadāvet : (Ar.) Düşmanlık

ʿa. 5a/11, 38a/3, 38b/3, 38b/6, 39a/9, 40a/2, 41a/9

ʿa.+ de 37a/15

ʿa.+ den 37b/12

ʿa.+ e 37b/14

ʿa.+ i 34b/3, 63a/10

ʿa.+ in 73a/4

ʿa.+ ine 37b/3

ʿa. *it-* Düşmanlık etmek 15b/8, 21b/14, 38a/12, 95a/6

ʿa. *ḳıl-* Düşmanlık etmek 37b/12, 51a/8, 63a/9

ʿadem : (Ar.) Yokluk

ʿa.+ den 32b/1

ādem : (Ar.) İnsan, beşer

ā. 6a/5, 6b/7, 19b/5, 30b/1, 33b/4, 34b/10, 49b/10, 49b/13, 57a/15, 69a/2, 71a/6, 75a/15, 83a/2, 84b/5, 85b/4, 86b/6, 89b/3, 95a/6

ā.+ den 31b/8

ā.+ e 34a/13, 46b/4, 68b/13, 71a/5, 89a/1

ā.+ i 6b/3, 89a/10

ā.+ le 12b/4

ā.+ üŋ 49a/1, 75b/11, 79a/5

ādemī : (Ar.) İnsana, insanoğluna ait, insanla ilgili

ā.+ ye 66a/14

ʿādet : (Ar.) Adet, usul, tabiat

ʿā. 65a/14

ʿā.+ i 16b/2

ʿā. *idin-* Huy ve alışkanlık durumuna getirmek 10b/4, 18a/9, 37b/13, 60b/6, 65a/15, 88a/1, 91b/8

ʿā. *ḳıl-* Alışkanlık haline getirmek 54a/9, 63a/7, 88a/2

ʿā. *ol-* Gelenek durumuna gelmiş olmak, herkes tarafından yapılır olmak 37a/9

ʿādil : (Ar.) Haktan, adaletten ayrılmayan, adaletli

ʿā. *ol-* Adaletli davranmak 66b/14

ʿadl : (Ar.) Adalet, doğruluk, tarafsızlık

ʿa. 15b/11, 30a/7, 51b/3, 52a/10, 56b/5, 58b/10, 59a/2, 60b/6, 60b/7, 60b/9, 61b/6, 90a/12

ʿa.+ inüŋ 52a/6

ʿa.*it-* Adalet etmek 60b/11, 69a/4,

ʿa.*eyle-* Adalet etmek 52a/5, 54a/1, 56b/10, 57b/15, 58b/3,

ʿadl- kār : (Ar.+ Far.) Adaletli, adil

ʿa. *ol-* Adaletli olmak 61b/7

ʿadl- i ʿām : (Ar.) Herkes için adalet

ʿa. 97b/12

ʿadüvv : (Ar.) Düşman

ʿa. 39a/7, 41a/14, 41b/1, 85b/9,

ʿa.+ den 39a/6

ʿa.+ dur 20b/4

ʿa.+ i 39a/3, 54a/10, 73b/10

ʿa.+ ine 83b/11

ʿa.+ üŋ 42a/2

ʿa.+ ıyla 38a/12

ʿa.*it*- Düşmanlık etmek 38b/13

ʿa. *ḳıl*- Düşmanlık etmek 41b/10

āfāḳ : (Ar.) Ufuklar, çevre, etraf

ā.+ a 49b/2

āfāḳ-ı enfüs-i tābān : (Ar. + Ar.+ Far.) Parlak, canlı ufuklar

ā. 1b/4

āfāt : (Ar.) Afetler, belalar

a. 72b/10

āferīde : (Far.) Yaratılmış

ā.+ nüŋ 53b/11

āferīniş : (Far.) Yaratılmışlar , bütün mahluklar

ā.+ den 5b/6

āfet : (Far.) Felâket, belâ, musîbet

ā. 95a/13

ā.+ de 37b/4

ā.+ dür 8b/3

ā.+ lerden 74a/6

āfitāb : (Far.) Güneş

ā. 4b/9, 45b/6,

ā.+ dan 31b/5

āfitāb-ı ʿālem-tāb : (Far. + Ar. + Far.) Parlatan, aydınlatan güneş

ā. 2b/13, 34a/15, 59a/10

āfitāb-ı devlet : (Far.+ Ar.) Devlet güneşi

ā.+ i 55b/12

ā.+ üŋ 55b/10

āfitāb-ı ʿizz ü devlet : (Far. + Ar. + Far.) Devlet güneşinin yüceliği

ā.4a/9

āfitāb-ı tābān : (Far.) Parlak, ışıklı güneş

ā. 53a/5

ʿāfīyet : (Ar.) Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur

ʿā. *eyle*- Hayır dilemek 60a/2

ʿafv : (Ar.) Af kelimesinin asıl şekli

ʿa.*eyle*- Bağışlamak 14b/1, 36b/3, 54a/2, 59b/12, 64a/14,73a/12

ʿa.*eyit*- Bağışlamak 73b/6

ʿa.*it*- Bağışlamak 14a/9, 14a/11, 61b/2, 61b/3, 73a/15, 97b/12

aġac : Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki

a.+ a 40a/4

a.+ uŋ 85a/2

āgāh : (Far.) Uyanık, basiret sahibi, sırlara vakıf

ā. *ol*- Haberdar olmak, öğrenmek, vakıf olmak 22b/11, 33a/7, 37b/1, 58b/8, 88b/6, 97a/9

āġāz : (Far.) Başlama, başlangıç, giriş

ā. *it*- Başlamak 16a/11, 70b/11

ā. *eyle*- Başlamak 29b/5

aġır : Yavaş

a. 59a/7

aġız : İki çene arasında yer alan sesin çıkışına,solumaya, besin almaya yarayan boşluk

a.+ dan *çık*- Söylemek 27b/2

agṣān-ı tenezzüle : (Ar.) Aşağıdaki dallar

a. + sine 85a/1

aġrāż : (Ar.) Gizli maksatlar, kötü niyetler, kinler, düşmanlıklar

a. 15b/5

āh: Beddua anlamında ünlem

ā.+ uŋ 4b/9

āḫar : (Ar.) Başka, diğer

ā. 4b/12

aḥbāb : (Ar.) Dost, bildik, tanıdık

a. 24a/1

a.+ dur 7b/13

aḥbāb-ı iḫvān : (Ar.) Dost ve kardeşler

a.10a/8

aḥbār : (Ar.) Yahudi alimler

a.+ uŋ 4b/4

ʿahd : (Ar.) 1- Söz verme, söz, yemin, ant

ʿa. 38a/15, 43b/13, 54a/4,

ʿa.+ üŋde 4a/14

2- Zaman, vakit

ʿa. + de 94b/3

ʿahd- i baʿīd : (Ar.) Uzak zaman

ʿa. 14a/4, 57b/9

ʿa. + dür 82b/7, 96a/4

ʿahd- i ḳadīm : (Ar.) Eski zaman

ʿa.+ inde 82a/1

āhen : (Far.) Demir

ā.+ dür 39b/6

āheng-i ʿarṣa-i bostān : (Far. + Ar. + Far.) Bahçenin ahengi

ā.3a/5

āheste : (Far.) Yavaş, ağır, sakin

ā. 40a/1

āheste āheste : (Far.) Yavaş yavaş

ā. 26a/14

āheste-kār : (Far.) Yavaş olma durumu

ā. *ol-* Yavaş olmak 59a/10

āhestelıḳ : Yavaşça

ā. 40a/5

ā.+ dan 56b/7

ā.+ la 42a/6

āḫir : (Ar.) 1-Son

ā. 9b/2, 35a/13, 39a/15, 40a/12, 45a/12, 50a/7, 53a/4, 70b/4, 75a/14, 78a/13, 79b/15, 84a/8, 87b/11, 89b/14, 94a/3

ā.+ i 65a/4

ā.+ īn 51a/12

2- Sonunda, nihayet

ā.92b/5, 94a/9,

āḫir-kār : (Ar.+ Far.) Sonunda, sonuç

ā. 48a/9, 86a/7, 97a/8

āḫirü'l- emr : (Ar.) İşin sonunda, neticede

ā. 21a/1, 44a/12

āḫīre : (Ar.) Ahir kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı anlamdaki müennes şekli

ā. *eyle-* Son eylemek 40a/12

āḫiret : (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekā âlemi

ā.10b/8, 11a/13

ā.+ dür 28a/3

aḥkām : (Ar.) Hükümler, kānunlar, emirler, buyruklar

a. 2a/7

a. *eyle-* Hüküm vermek 30b/11

aḥkām- ı ḥażret-i risālet : (Ar.) Hz. Peygamberin hükümleri, şeriat

a. 51b/15

aḥkām-ı nüfus : (Ar.) İnsan hükümleri

a.51b/9

aḫlāḳ-ı ḥamīde : (Ar.+ Far.) Övülecek huylar

a. 73a/1, 77a/14

a. + sinden 77b/14

aḫlāḳ-ı pesendīde : (Ar.+ Far.) Beğenilmiş ahlak, seçilmiş huylar

a.+ den 72b/6

a.+ yle 78b/1

aḫlāḳ-ı ẕemīme : (Ar.+ Far.) Kötülenecek huylar, kötü huylar

a.+ sindendür 67b/8

aḫlāṭ : (Ar.) Eski tıpta, insan vücûdunu ve mizâcını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen unsurlar

a. 57b/1

aḥmaḳ : (Ar) Aklı kıt, anlayışsız, kalın kafalı

a. 22a/14, 41b/12

a.+ uŋ 81a/13

a. *ol*-Aklı kıt olmak 81a/6

aḥnef-i ḳays : (ö.686-87) Asıl adı Sahr'dır. Horasan fatihidir

a. + a 60b/2

aḥrār : (Ar.) Hürler, esir ve köle olmayanlar

a. 17b/7

ahret : (Ar.) Âhiret kelimesinin halk ağzındaki şekli

a.+ de 11a/12, 11b/5, 19a/8, 97b/8

aḥsen : (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel

a. 33a/12, 58b/4, 68b/9

a.+ dür 29a/13, 67b/12

aḥsen-i vech : (Ar.) En güzel tarz

a.+ le 51a/5

aḫşam : Güneşin batma zamanı, günün sonu

a. 53a/6, 96a/2

a.+ lar 89b/4

a.*ol*- Güneş batarak gün sona ermek 73b/2, 82a/12

āhu : (Far) Ceylân, karaca

ā. 64b/8

aḥvāl : (Ar.) Haller

a. 89b/12

a.+ de 10a/12, 80b/12

a.+ i 45a/4, 47a/7

a.+ inden 22b/7

a. + sin 89/a5

a.+ üme 90a/9

a.+ üŋden 92a/11

aḥvāl- i cihān : (Ar.) Dünya halleri

a. 28a/15, 29b/10, 89a/12

aḥvāl- i mülk ü millet : (Ar.) Millet ve memleketin halleri

a. 54b/7

aḥvāl- i peyġamber : (Ar.) Peygamberin halleri

a.+ ler 18b/1

aḥvāl- i raʿīyyet : (Ar.) Halkın halleri

a.+ e 53a/1

aḥvāl- i vefāt : (Ar.) Ölüm halleri

a. 92a/1

aḳ- : Bulunduğu yerden daha alçak bir noktaya gitmek

a.- a 40a/5

ʿaḳabince : Bir şeyin arkası

ʿa. 84b/14, 95a/15

aḳçe : Akçe, para

a. 25b/3, 76a/5

a.+ ye 26b/13, 27a/11

ʿaḳd- i ṣaḥīḥ : (Ar.) Doğru, tam, kusursuz düzen

a. 4a/14

ʿāḳıbet : (Ar) Gelecek, istikbal, nihayet

ʿā. 20a/10, 32b/12, 40a/5, 63b/13, 69a/8, 77b/11, 86a/9, 86b/15, 91a/14, 92b/1

ʿā.+ i 9b/2, 35a/13, 71b/14, 84a/9

ʿa.+ inde 57a/13

ʿa.+ ine 79b/15

ʿa.+ leri 45a/4

ʿā.+ üm 11a/12

ʿā.+ üŋ 53a/4,60b/1, 83a/1

ʿāḳıl : (Ar.) Akıllı kimse

ʿā. 7a/7, 10a/9, 11a/7, 22a/15, 26a/13, 34b/6, 34b/11, 41a/8, 51a/10, 57a/4, 59a/4, 61b/6, 72b/3, 77b/5, 89a/4

ʿā.+lar 51a/3

ʿā.+lara 5b/9, 58a/9

ʿā.+ larla 33b/8

ʿā.+ uŋ 81a/13

ʿā. *ol-* Akıllı olmak 30b/1

ʿāḳılāne : (Ar.) Akıllıca, akıllı bir kimseye yakışır surette

ʿā. 69a/3

ʿāḳıl-dāne : (Ar.+ Far.) Akıllı ve bilgili

ʿā. 21a/4, 32a/5 , 79b/11

ʿā. + lerden 59a/13

ʿā.+ ye 23a/3, 23a/4, 27b/11, 27b/15, 38a/2

ʿā. *ol-* Akıllı olmak 12b/5, 12b/10, 30a/8, 33a/8

ʿaḳıllılıḳ : Akıllı olma durumu

ʿa.6a/13

ʿa.+ la 92a/13

ʿāḳilān- ı süḫan : (Ar.+ Far.) Faydalı söz

ʿā. 24b/11

ʿaḳl : (Ar.) Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us

ʿa. 1b/8, 5b/5, 6a/4, 6a/8, 6b/8, 7a/9, 7a/12, 7b/7, 7b/12, 9a/11, 9b/11, 9b/11, 23b/3, 31b/8, 77b/9, 84b/7, 89a/7

ʿa.+ a 4a/12, 9b/11, 20b/4, 54a/10,

ʿa.+ dan 5b/15, 6a/1, 19b/12,

ʿa.+ dur 6b/1, 6b/2, 6b/10, 7a/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 35a/12, 54a/10,

ʿa.+ ı 7a/14, 8b/1, 8b/9

ʿa.+ ına 8b/11

ʿa.+ uŋ 5b/3, 6a/8

ʿa. *ol-* Düşünmek, anlamak, kavramak 6a/4

ʿaḳl- ı derrāk : (Ar.) Çabuk anlayan, çok anlayışlı

ʿa. 23a/1

ʿaḳl- ı sālār : (Ar.+ Far.) Aklın en üst tabakası

ʿa. + uŋ 11b/7

ʿaḳl- ı selāmetlıḳ : (Ar.) Aklın selamet olması

ʿa. + dur 7a/4

ʿaḳl- ı selīmī : (Ar.) İyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıllı, sağduyulu

ʿa. *ol-* Akıllı olmak 50b/10

aḳmişe : (Ar.) Kumaşlar, dokumalar

a. 76a/6

aḳrabā : (Ar) Aralarında kan bağı bulunan kimseler

a.+ sından 95b/4

ʿaks : (Ar.) Ters, zıt, aykırı

ʿa.+incedür 18b/9, 18b/12

aḳṣād-ı emzice : (Ar) Bozuk olan huy, ahlak, mizaç

a.2a/4

aḳṭār- ı ʿālem : (Ar.) Kainatın kısımları

a. + de 49b/1

aḳvā : (Ar.) Çok ,daha, en, pek kuvvetli

a. 9b/10

aḳvāl : (Ar.) Sözler, lakırdılar

a.+ inden 78b/9

a.+ ine 62b/3

al- : 1- Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak

a.- up 82a/6, 82a/7, 95b/3

2- Almak

a.- dı 91b/2

a. –ın 64b/12

a.- maḳ 27b/12, 58b/4

a.- maḳdur 38a/7

a.- mazdı 27a/11

a.- sunlar 91a/3

a.- up 27a/3, 79b/6,

a.- ur 33b/14, 85b/13

a.- ursın 53b/1

3 – Satın almak

a.- dı 26b/13, 27a/9,

4- Çalmak

a.- dum 79b/4

a.- duŋ 79b/4

5- Kazanmak, elde etmek

a.- maḳ 59b/1

6- Beraberinde götürüp getirmek

a.- up 84a/15, 86b/14, 87a/4

7- Öç almak

a.- up 66a/9

a.- maga 40b/9, 41b/13

8- Temizlenmek

a. -maġa 79a/12

āl : (Ar.) Âile, evlât, hanedan

ā.+ ine 2b/7

āl- i sāmānī : (Ar.) Samani ailesi

ā.+ dan 58a/6

ʿalā : (Ar.) Yükseklik, yücelik, şan ve şeref

ʿa. 5b/15, 11b/11

aʿlā : (Ar.) Daha yüksek, en yüksek, pek yüce

a. 19b/12, 41b/5, 42a/12

a. *ol-* Daha yüksek, en yüksek, pek yüce olmak 25b/6

ʿalāḳa : (Ar.) İki şey arasındaki bağ, ilgi, münâsebet

ʿa.+ yı 36b/4

ʿalāmet : (Ar.) İşâret, belirti, nişan, emâre, alem

ʿa. 37b/13

ʿa.+ i 35a/7

ʿa.+ idür 21a/12, 66a/5, 74b/4, 80a/12

ʿa.+ inüŋ 66b/13

ʿalāmet-i cehālet : (Ar.) Cahillik belirtisi

ʿa.+ dür 50b/14

ʿa.+ dedür 21a/2

ʿalāmet-i devlet : (Ar.+ Far.) Devlet belirtisi

ʿa. + i 55b/9

ʿalāmet-i ŋuy : (Ar. + Far.) Yaratılış belirtisi

ʿa. 79b/9

ʿalāmet-i nādān : (Ar. + Far.) Cahil belirtisi

ʿa.+ dadur 19b/9

ʿalāmet-i nādānī : (Ar. + Far.) Cahillik belirtisi

ʿa.+ 21b/6

ʿalāmet-i şebāt-ı devlet : (Ar.) Kararlı devlet belirtisi

ʿa.8b/11

alda- : Aldatmak, kandırmak

a.- maḳ 97b/4

aldan- : Bir yalana, bir hileye, güvene layık olmayan birine kanmak, kapılmak oyuna gelmek

a.- ma 97a/7

a.- madılar 88b/8

ʿale'l- ḥaḳīḳa : (Ar.) Hakikat üzere

ʿa. 45a/4

ʿālem : (Ar.) 1- Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren

ʿā. 7a/2

ʿā.+ de 6a/5, 12a/9, 12a/13, 14a/12, 17a/2, 18b/13, 23a/3, 49a/11, 59b/7, 60a/6, 69a/1, 84a/3, 86b/11,

ʿā.+ den 43a/7

ʿā.+ i 17a/7, 93b/12

ʿā.+ inde 14a/5

ʿā.+ lere 83a/8

ʿā.+ üŋ 97a/1,

ʿālem-bān : (Ar.+ Far.) Cihanı koruyan padişah

ʿā. 72b/5

ʿālem-tāb : (Ar.+ Far.) Cihanı aydınlatan

ʿā. 66b/8

ʿālem-i miṣāl : (Ar.) Ruhlar alemi ile madde alemi arasında bulunan ve bütün varlıkların zuhura gelmeden önce mevcut bulundukları alem

ʿā.64b/10

ʿālem-i ṣabāvet : (Ar.) Çocukluk alemi

ʿā.+ de 48a/1

ālet : (Ar.)Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt

ā.+ i 7b/4

ʿaleyhi efḍalü'ṣ-ṣalavāt eʿzebhā : (Ar.) En faziletli salavat üzerine olsun

ʿa.5b/9

ʿaleyhi'l- laʿne : (Ar.) Lanet üzerine olsun

ʿa.51b/4

ʿaleyhi'-r raḥme : (Ar.) Allah rahmet etsin anlamındaki saygı sözü

ʿa.78a/11

ʿaleyhi's-selām : (Ar.) Selam onun üzerine olsun

ʿa. 13a/6 , 22a/2, 45a/11, 46b/10, 56a/5, 72a/6, 75b/1, 75b/3, 75b/6, 94a/12

ʿa. + un 95b/12

ʿaleyhi'ş-şalātü ve's selām: (Ar.) Selam onun üzerine olsun

ʿa. 8a/3, 58a/1

ʿaleyhi't-tekelān : (Ar.) …

ʿa. 5a/5

ʿalī : (Ar.) Yüksek, yüce, büyük, ulu

ʿa. 4a/9, 17a/2, 77b/11

ʿa. *ol-* Yüce olmak 47b/6

ʿalī kerremallāhu vech : (Ar.) Hz. Ali için söylenen 'Allah vechini mükerrem kılsın' anlamındaki söz

ʿa.+ e 45a/11

ʿalī's-seviyye : (Ar.) Yüksek seviye

ʿa.+ dür 88b/1

ʿālim : (Ar.) İlim sâhibi olan (kimse), bilici, bilen

ʿā. , 19a/6, 19a/7, 19a/10, 30a/13

ʿā.+ lere 17a/5

ʿālim- i merd : (Ar.+ Far.) Güvenilir, hamiyetli , ilim sahibi kişi

ʿā. 14b/6

ʿālim- i rabbānī : (Ar.) Kendisine ilim ve hikmet verilmiş kişi

ʿā. 13b/12

Allah : (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık

a. 33a/10, 35b/9, 42b/8, 80a/15

Allahu teʿālī : (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık

a. 35b/9, 61a/7, 80a/15

al(ı)n : Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı

a.- uma 90a/1

alt : Bir şeyin yere bakan yüzü

a.+ ından 40a/5

altıncı : Altıncı sırada olan

a. 5a/9, 9b/14, 18a/6, 33a/5, 51a/3, 53b/11, 56b/2, 62b/13

altmış : Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı

a. 26b/13, 27a/3, 27a/8, 27a/11, 52a/1, 52a/10

altun : Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan

a.+ ı 9a/13, 82a/7

aʿmā : (Ar.) Körlük

a. 71b/5

a.+ ya 20a/8, 71b/4

āmāl : (Ar.) Emeller, istekler

ā. 6a/4,54b/5

āmāl-i asitān : (Ar.+ Far.) Dünya emelleri

ā. 3b/13

aʿmāl- i dīn ü devlet : (Ar.) Din ve devlet işleri

a. 54b/1

ʿamel : (Ar.) Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil

ʿa.+ den 93a/3

ʿa. *it* - Gereğince hareket etmek 15b/5, 18b/3

aʾmeş : (680-765) Aslen Taberistanlıdır. Hadis ve kıraat bilgisiyle tanınan alim dir

a. 76a/3, 76a/10

a. + e 76a/5

ʿāmil : (Ar.) Amel eden, işleyen, icrâ eden kimse

ʿā. *ol*- İcra edici olmak 11a/12, 47a/15

ammā : (Ar.) Zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin

a. 4a/2, 13a/10, 14a/2, 14a/10, 16a/14, 16b/2, 16b/11, 18b/6, 18b/8, 18b/11, 18b/15, 19a/5, 19a/12, 20a/9, 20a/13, 25b/4, 26a/12, 27a/9, 27b/7, 29b/7, 30b/5, 30b/11, 34b/2, 36a/4, 38a/11, 40a/5, 45b/1, 46b/14, 47a/8, 51b/3, 55b/7, 57b/9, 74a/9, 73 a/11, 82a/8, 85b/7, 86a/11, 88b/9, 92b/8

ʿāmme : (Ar.) Herkese ait

ʿā.6b/9

ʿamr bin leys : (ö. 902) Saffariler devletinin kurucusu ve ilk hükümdarı Yakup Leys'in kardeşi ve Saffari emiridir

ʿa. 25a/12

ʿa.+ le 25a/12

ʿa.+ üŋ 25a/15

āmūzgār : (Far.) Öğretmen

ā. 66b/4

aŋ- : Hatırlamak, zikretmek

a.- mış 32b/2

a.- up 28a/6

ʿanā : (Ar.) Güçlük, meşakkat, zahmet

ʿa. 7a/14

aŋa : *zm.* Ol zamirinin yönelme hâli ona

a. 6b/13, 9b/13, 10a/5, 12a/2, 15b/15, 17a/12, 17a/14, 18a/4, 20a/13, 22b/1, 23a/5, 24b/10, 27a/8, 31b/1, 33b/3, 33b/5, 34a/13, 34b/13, 35b/9, 36a/13, 36b/10, 38b/1, 39a/13, 39b/6, 40a/1, 41a/6, 42b/7, 44a/12, 44a/15, 45b/1, 45b/12, 49b/6, 49b/12, 50b/4, 50b/9, 50b/11, 51a/2, 52a/1, 52a/3, 52b/15, 53a/12, 53a/13, 55b/4, 56a/15, 58a/15, 62b/13, 64a/1, 64a/2, 64b/6, 65a/14, 65b/8, 66a/15, 69b/12, 70a/14, 71b/8, 72b/3, 73b/14, 76b/8, 76b/13, 76b15, 77a/7, 77b/15, 78b/5, 79b/7, 80a/14, 81a/1, 81a/6, 83b/1, 86a/8, 87a/12, 88a/5, 90a/2, 92b/15, 94a/15, 94b/4, 94b/9, 95a/7 , 95b/5

anda : *zm.* Ol zamirinin bulunma hâli onda

a. 22b/14, 26b/8, 31b/13, 40b/15, 41b/14, 42a/7, 54a/2, 62b/4, 65a/7, 69b/9, 71a/6, 78a/15, 85a/5, 85a/8, 87b/2, 88b/3, 89a/10, 92a/5, 94a/8, 95b/15

andan : zm. Ol zamirinin ayrılma hâli ondan

a. 2b/7, 5a/1, 6a/5, 6b/4, 8a/14, 9b/13, 10a/13, 10a/15, 10b/1, 11a/7, 13a/1, 16a/11, 23a/5, 23b/13, 24a/5, 34b/8, 34b/13, 35a/6, 35a/12, 35b/5, 36b/4, 36b/6, 36b/9, 38b/1, 38b/10, 38b/14, 39a/6, 39a/8, 41b/13, 44a/14, 47b/1, 52a/4, 52b/9, 53a/7, 53b/6, 54a/1, 58b/10, 61a/10, 61b/8, 65b/2, 66a/1, 69a/2, 69b/3, 71a/8, 73b/1, 77a/2, 77b/8, 78b/7, 79b/4, 80a/10, 81a/10, 82b/11, 85a/10, 90a/3, 90a/11, 92a/13, 94a/2, 95a/11, 95b/13, 97b/10, 97b/13

anı : zm. Ol zamirinin yükleme hâli onu

a. 8a/10, 8b/1, 9b/6, 10b/12, 11a/3, 12b/6, 18b/2, 18b/3, 20b/13, 23a/2, 23a/12, 24a/13, 25b/11, 27b/4, 30b/1, 35a/4, 36b/3, 36b/11, 37b/5, 38a/4, 40a/6, 40a/14, 40b/4, 40b/14, 43a/12, 44a/7, 46a/8, 49b/11, 52b/6, 57a/15, 59b/11, 60a/3, 62b/4, 64b/8, 65a/2, 65b/1, 69b/11, 69b/12, 70b/9, 72b/4, 74b/12, 78a/12, 78b/5, 79a/12, 79b/12, 82b/10, 86a/4, 86b/15, 89b/5, 90a/7, 91a/15, 92b/1, 94a/2, 95b/3,

anlar : *zm.* Ol zamirinin çoğul biçimi onlar

a. 17a/13, 50a/15, 65a/6, 71a/10, 84b/15

a.+ a 22b/7, 85a/1, 90b/9, 97a/4

a.+ dan 19b/9, 29b/9, 35a/10

a.+ dur 45a/6

a.+ ı 23b/7, 53b/10, 55a/10, 59a/5, 92b/13

a.+ uŋ 17b/14, 18b/8, 18b/9, 36a/1, 37b/3, 45a/2, 57b/15, 61a/1, 64a/3, 84b/14, 96a/5, 96b/1

a.+ uŋla 18a/2, 56a/4

anuŋ : zm. Ol zamirinin ilgi hâli, onun

a. 2a/6, 4b/8, 6b/8, 7a/11, 7a/12, 8a/7, 8a/8, 8b/9, 8b/12, 10a/2, 12a/9, 13a/2, 14b/10, 15b/9, 15b/11, 16a/1, 18a/7,18b/2, 19a/3, 19a/4, 21b/11, 23a/3, 24a/3, 24b/2, 24b/13, 28a/9, 30b/4, 32a/8, 35a/8, 35b/6, 36a/6, 36b/3, 36b/13, 37a/15, 38b/4, 38b/6, 39a/9, 41b/11, 42a/2, 44b/7, 47a/15, 48a/5, 50a/8, 51a/6, 51b/7, 52a/3, 52a/6, 53b/9, 53b/14, 54a/7, 54a/11, 55b/13, 57a/3, 57b/1, 58b/5, 62b/10,

63a/11, 64a/11, 66b/7, 70b/15, 76a/11, 77b/8, 79b/15, 81a/4, 82a/5, 87b/3, 88a/9, 88b/8, 90a/6, 90b/11, 91b/2, 91b/14, 94a/13, 94b/3, 95a/2, 96a/1, 97a/1, 97a/3,

a.+ dur 6b/3

a.+la 9a/6, 11a/11, 13b/15, 16b/6, 19b/5, 32b/13, 41b/12, 43a/9, 43a/12, 49a/10, 49b/7, 61b/6, 63b/14, 75b/3, 76b/13, 78a/13, 87b/9, 88a/14, 89b/12, 95a/6

anuŋçün : Onun için

a.11a/15, 32b/1, 77a/6

ʿanber : (Ar.) Kolay eriyen, bal mumu kıvâmında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne

ʿa. 59a/1, 86b/4

ancaḳ : Yalnız, sâdece

a. 85a/15

ancılayın : Onun gibi

a. 41b/2, 95a/3

ānī : (Ar.) Bir anda oluveren, birden, apansız

ā.+ den 27b/3

aʿnī : (Ar.) 'Demek istiyorum ki 'anlamında söz

a.2b/6

ʿār : (Ar.) Utanma, utanç, hayâ, hicap

ʿā. *eyle-* Utanmak 49a/14

ʿā. *it-* Utanmak 4a/15

ara- : Yoklamak, araştırmak

a.- r 31a/1

ara : İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe, yer, mekan

a.+ da 43b/11

a.+ dan 37a/6

a.+ sında 45b/6, 57b/15

ʿarab : (Ar.) Arap kavminden olan kimse

ʿa. 71b/10

ʿa.+ da 19b/13, 24b/9, 26a/11, 30a/14, 38b/8, 43b/5, 48b/3, 62a/2

ā.+ dan 9b/6, 71b/7, 78b/2, 81a/11, 81b/13,

ʿa.+ lar 25a/8, 81a/15

ʿarak- rīz : (Ar.+ Far.) Ter döken, terleyen

ʿa. *ol-* Ter döken, terleyen olmak 4a/15

ārāste : (Far.) Süslü, süslenmiş, bezenmiş

ā. 6a/1, 12a/10, 41b/10

ā.*ol-* Süslenmek 33b/13

ārāyiş : (Far.)Süs, zînet, bezek

ā.+ dür 13a/4

ārāyiş-i şeḳāyıḳ-ı nuʿmān : (Far.+ Ar.+ Ar.) Gelincik çiçeği ile süslenmiş

ā.3a/5

aʿrāż-ı dünyevīye : (Ar.) Dünya ile ilgili belirtiler, işaretler

aʿ. 11a/14

arisṭo : İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk çağ Yunan filozofu

a. 90b/7

arisṭoṭālīs : İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk çağ Yunan filozofu

a. 10a/14, 21b/10, 26a/6, 33b/15, 49a/1, 49a/12, 50a/12, 50a/14, 52b/10, 60a/10, 72b/15,

ʿāriyet : (Ar.) Geçici olarak başkasından alınan veya başkasına verilen

ʿā. + e *al-* Geri vermek üzere almak 27b/12

arḳa : Koruyucu

a.+ dur 49a/10

arslan :Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan

a. 64a/8

ʿarş : (Ar.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta

ʿa.+ da 4a/10

ʿa. + un 92b/5

art : Arka taraf, arka

a.+ ında 75b/7

art+ ına *düş-* Bir kimseyi takip etmek 79a/15

art - : Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek

a.- a 7b/2

a.- ar 49a/11

arta kal- : Geriye kalmış olmak

a.- dı 90b/4

a.- ur 90b/3

artur - : Mikdarını çoğaltmak, fazlalaştırmak

a.- ur 27b/15,

a-.asın 89b/11

ʿarż : (Ar.) 1- Bildirilmek istenen husus, hal

ʿa. 3b/13, 4a/2, 43b/1, 44a/11, 59b/14

2- Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu

ʿa.+ da 55a/15

ʿa.+ dur 2a/12

ʿa. *it-* Sunmak, bildirmek 32a/2, 63a/12

ʿa. *eyle-* Söylemek, ifade etmek 58a/14, 59a/6, 87b/10, 91a/5

ʿarż- ı iḥtiyāc : (Ar.) İhtiyacını arz etme, dile getirme

ʿa. 4a/1

ʿarż- ı muḥabbet : (Ar.) Muhabbetini dile getirme

ʿa. *it-* Muhabbetini dile getirmek 38b/9

arzū : (Far.) İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek

a. 7a/9

aʿṣab : (Ar.) Sinirler

a.+ ında 57b/3

āṣaf- ı ṣaf : (Ar.) Vezir topluluğu

ā. + dur 4a/10

aṣālet- i nefs-i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Oğulun asaletli nefsi

a. 46b/9

āsān : (Far.) Kolay

ā. 10b/5, 14a/10, 28a/7, 32b/14, 40a/8, 65b/8, 74a/10, 74a/11, 75a/9

ā.+ da 73a/5

ā.+ dur 58b/4

ā . *ol-* Kolaylaşmak 81a/1

āsānlıġ : Kolaylık

ā. 48b/2

ā.+ ıla 53a/7

ā.+ la 48a/10

āṯār : (Ar.) 1- Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler

ā. 20a/8 , 54b/5

ā.+ ı 2a/8, 65a/8

2-Bir şeyin varlığını gösteren belirtiler,izler

ā. 32a/8, 54b/5, 57b/2,

āṯār- ı dāniş : (Ar.+ Far.) İlim eserleri

ā.+ dür 34b/4

āṯār- ı ḥamīd : (Ar.) Güzel eserler

ā. + e 60a/7

āṣārı nāṣiye-i çehre-i aḥvāl-i rūzgār : (Ar.+ Ar. + Far.Ar.+ Far.) Çehresinin ve halinin gösterişli rüzgarı

ā. + da 2a/8

āsāyiş : (Far.) Umûmî emniyet, güvenlik

ā. 18b/6

āsāyiş- i dünyā : (Far.+ Ar.) Dünya güvenliği

ā. 88a/14

aṣḥāb : (Ar.) Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler

a. 10a/8

a.+ ına 2b/7

aṣḥāb- ı aġrāż : (Ar.) Maksat sahipleri

a. 15b/5

aṣḥāb- ı efkār-ı ṣā'ibe : (Ar.) Fikirleri karışık ve hileli olanlar

a. 54a/15

aṣḥāb-ı ḫurd : (Ar.+ Far.) İlim sahipleri

a. 29b/8

a. + e 37b/11

aṣḥāb-ı meclis : (Ar.) Meclis üyeleri

a. + e 72a/3

aṣḥāb-ı pākīze-i re'y : (Ar.+ Far.+ Ar.) Oyları doğru ve isabetli olanlar

a.54b/2

aṣḥāb-ı ṭabāyiʿ-i müstaḳīm : (Ar.) Doğru, gerçek huy sahipleri

a.+ e 5b/5

aṣḥāb- ı tedbīr : (Ar.) Tedbir sahipleri

a. 25b/15

aṣılı : Bir yere takılmış veya asılarak sarkıtılmış olan

a.+ dur 4a/10

ʿasīr : (Ar.) Güç, çetin, zor, zahmetli

ʿa. 14b/7

ʿasker : (Ar.) Ordunun her kademesinde görevli subay, astsubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim

ʿa.+ den 71b/9

ʿa.- i 84b/10

ʿasker- i gerdūn-ı mü'eṣṣir : (Ar.+ Far+ Ar.) Etkili, güçlü asker

ʿa.+ üme 14a/2

aṣl : (Ar.) 1- Bir şeyin bizzat kendisi

a. 55b/15

2- Gerçek, hakikat

a. 76a/9

aṣl-ı aṣīl : (Ar.) Asil soylu

a. 33a/8

āsmān- ı kibriyā : (Far.+ Ar.)Büyük, yüce,ulu gökyüzü

ā. 4a/9

ʿaṣr : (Ar.) Zaman, devir, çağ

ʿa.+ uŋ 53a/13, 92a/4

aṣṣı : Fayda, kâr, menfaat

a. *it-* Fayda etmek, 25a/1

āstān- ı ḳaṣr : (Far.) Dünya köşkü

ā. 4a/12

āsude- ḫāṭır : (Far.+ Ar.) Gönlü ve zihni rahat

ā.*ol-* Gönlü ve zihni rahat olmak 53b/7

aş : Yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek, taam

a. 73b/3

āşikār : (Far.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan

ā. 41a/9

ā. *ḳıl-* Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak 81b/1

ā. *ol-* Belli olmak, ortaya çıkmak 65b/6, 74b/12 ,83a/11

āşinā : (Far.) Bildik, tanıdık (kimse)

ā. 74b/13

ā.+ yı 73b/9

ā. *ol-* Tanınmak 43b/12

aşüfte- ḫāl: (Far.+ Ar.) Hali perişan olan

a. *ol-* Hali perişan olmak 42b/1

ʿaṭā : (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış

ʿa. 25b/3, 25b/11

ʿa. *it-* Bağışlamak, vermek, ihsan etmek, lutf etmek 7b/8

ata : Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse

a. 47b/14

a.+ ları 45a/1

a.+ sınuŋ 47a/14

ʿatebe-i seniyye : (Ar.) Osmanlı padişahlarının sarayları içim kullanılan tabir

ʿa. + sine 61b/12

āteş : (Far.) 1- Işık, od

ā. 62a/7

ā .+ den 60b/7

2-Coşkunluk

ā. 62a/7

ā.+ dür 62a/6

ā.- e 9a/14

ā. *gibi* Çok sıcak, yakıcı 59a/12

āteş- i pinhān : (Far.) Gizli ateş

ā. 74b/7

atıl- : Bir şeyin bir hedefe fırlatılması

a.- mış 14a/13

aṭʿime : (Ar.) Yemekler

a. + yle 85a/14

ātiye : (Ar.) Gelecek olan, gelecek, müstakbel

ā. 47a/12

ʿaṭiyye : (Ar.) Bir büyüğün küçüğe verdiği hediye, armağan, bahşiş, ihsan

ʿa. *kıl-* Hediye vermek 82a/8

ʿaṭiyye- i rūzgār : (Ar.+ Far.) Rüzgarın getirdiği hediyeler

ʿa. 85a/5

ʿavām : (Ar.) Halkın alt tabakası

ʿa. 14b/13, 54b/8, 67b/13

aʿvām : (Ar.) Yıllar, seneler

a. 69b/10

a.+ la 26a/10

aʿvām-ı menāzil : (Ar.) Uzun yıllar, merhaleler

a. + dür 27b/8

aʿvān : (Ar.) Yardımcılar, arka çıkanlar

a. 92b/10

āvāz : (Far.) Ses, seda, yüksek sesle bağırma

ā. 16a/10

ʿavdet : (Ar.) Dönüş, geri geliş, gidilen yerden dönme

ʿa.+ i 24b/2

ʿavrat : (Ar.) Kadın

ʿa. 79a/13, 79a/15, 79b/2, 79b/4, 80b/2, 82a/13, 82a/14, 82a/15, 82b/2, 83a/2

ʿa.+ dan 79b/6

ʿa.+ ı 83a/7

ʿa.+ ları 82a/3

ʿa.+ laruŋuz 45a/13

ʿa.+ um 82a/4

ʿa.+ uŋ 79a/15, 80b/1, 80b/7, 83a/4

ʿa.+ uŋa 82a/8

ay : Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri

a.+ uŋ 45a/12

ayaK : Vücûdun, bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem

a. 29b/5

a.+ ı 73b/3

a.+ ın 31b/13, 55a/13

aʿyān : (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf

a. 24a/15, 55a/13, 65b/10

ʿayān : (Ar.) Açık, âşikâr, gözle görülür

ʿa. 81a/10

ʿa. *it-* Açıklamak, ortaya koymak, aşikar etmek 81a/1

ʿa. *ol-* Görünür hale gelmek, belli olmak, açıkça meydana çıkmak 74b/7

ʿayb : (Ar.) 1-Utanılacak hal ve davranış

ʿa. 40b/15, 41b/5

ʿa.+ dan 31a/11

ʿa.+ ın 31a/11, 66a/5, 66a/6, 80a/8

ʿa.+ ına 17b/12, 17b/13

ʿa.+ uŋı 41b/5, 41b/9

ayende ve revende : (Far.) Gelen giden yolcular

a.+ye 81b/9

āyet : (Ar.) Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri

a.+ den 68b/6

ā.+ inüŋ 1b/1

ʿayb : (Ar.) Utanılacak hal ve davranış

ʿa. 59a/13

ayıḳ : Sarhoşluk ve baygınlık gibi insanı kendinden geçiren durumların etkisi altında bulunmayan, aklı başında, şuûruna hâkim durumda olan

a. *gel-* Aklı başında bulunmak 86a/6

āyīn : (Far.) Dînî merâsim, adet, töre, yol

ā.+ e 51b/10

āyīn- i salṭanat : (Far.+ Ar.) Saltanat töreni

ā. 5a/12

āyīne- i dīl : (Far.) Gönül aynası

ā.+ de 34a/4, 94b/11

aylıḳ : Bir ay süreli

a. 94b/5

ʿayn- ı nūr : (Ar.) Nurun aslı

ʿa. 4b/2

ʿayn- ı ṭāʿat : (Ar.) İbadetin aslı

ʿa.+dur 22b/1

ʿaynī : (Ar.) Değişmeyen, hep o, yine o

ʿa. 30b/8

ayruḳ : Birbirinden ayrı

a. 82b/3

ʿayş u ʿişret : (Ar.) Yeme içme, içki içme

a.*kıl-* Yemek içmek 96a/1

az : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan

a. 30b/4, 31a/1, 42a/8, 43a/1, 50b/12, 85a/14, 85b/7

a.+ dur 32b/12

āz : (Ar.) Hırs ve tama'

ā. 85b/10, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 89a/4

ā. +dan 89a/4

ā. + ı 93b/13

aʿżā : (Ar.) Vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ

a. 57b/3

a.+ sından 91b/14

ʿaẕāb : (Ar.) Kafirlere ve günahkarlara ölümden sonra verilecek ceza

ʿa.+ dur 19a/9

ʿa.+ ına 53b/5

ʿa.+ ından 36a/15, 36b/11, 53b/1

ʿa.+ ın *çek-* Pişmanlık, üzüntü gibi manevi sıkıntıyı hissetmek 92b/2

āzād : (Fr.) Serbest bırakma, serbestlik

ā. 26b/3

ā. eyle- Serbest bırakmak 73b/7

a. *ḳıl-* Hürriyetini geri vermek 50a/6

āzāde : (Fr.) Hür, serbest

ā. 76a/11, 76a/12

ā.+ ler 33a/3

ā.+ leri 31a/10

ā.+ lerüŋ 81b/14

āzār : (Far.) İncitme

a. 40b/3

ā.+ umı 91b/7

ʿaẓīm : (Ar.) Büyük, ulu

ʿa. 24a/7, 26a/12, 37b/10, 63b/7, 64a/9

ʿazīz : (Ar.) 1- Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez

ʿa. 10b/12, 28a/11, 70a/1

ʿa.+ iken 17a/5

ʿa. *eyle-* Değerini yükseltmek 30a/6, 49b/15

ʿa.*kıl-* Değerini yükseltmek 23b/8

2-Saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost

ʿa. 11a/3

ʿazl : (Ar.) Görevine son verme, işinden çıkarma

ʿa.+ ine 27a/11

ʿa. *eyle-* İşten çıkarmak, görevine son vermek, 32a/2, 59a/8

ʿazm : (Ar.) Bir işi yapmak için kesin karar vererek büyük bir kararlılıkla gayret göstermek

ʿa.+ ine 3a/6

ʿazze ismuhū : (Ar.) İsmi aziz olsun

ʿa. 8a/14, 9a/6, 33b/2

ʿazze şānuhu : (Ar.) Şanı aziz olsun

ʿa. 5b/9, 33a/13, 45a/1

ʿazze ve celle : (Ar.) Allah isminden sonra aziz ve şanı yüce olsun anlamında kullanılır

ʿa.11b/11, 25a/2, 35b/8 , 36a/1

-B-

bā-vefā : (Far.+ Ar.) Vefalı

b. *eyle-* Vefalı yapmak 73b/9

bāb : (Ar.) Bir kitabın bölümlerinden her biri

b. 5a/6, 5a/7, 5a/8, 5a/9, 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 11b/8, 19b/7, 19b/8, 22b/10, 27b/4, 33a/5, 37a/15, 44b/4, 51a/13, 61b/8, 67b/5, 72b/4, 77a/8, 80b/10, 84a/6

bāb-ı evvel : (Ar.) Birinci bölüm

b. 5b/2

bād-ı muvāfiḳ : (Far.+ Ar.) Uygun nefes, uygun dost

b.6a/2

bād- ı ṣabā : (Far.+ Ar.) Serin ve tatlı esen bahar rüzgarı

b. 84a/4

b. + ya 13a/7

baʿde'l- memāt : (Ar.) Ölümden sonra

b. 60a/6

bādiye : (Ar.) Çöl, kır, sahra

b.+ ye 91b/12

bāġ-ı behişt : (Far.) Cennet bağları

b. .+ e 97a/7

bāġ-bān : (Far.) Bağ bekçisi, bahçıvan

b. 69b/6

bağışla- : Vermek, ihsan etmek, bahşetmek

b.- yayum 79b/2

bağla- : 1-Bir şey veya bir kimseyi manevi bir bağ ile birleştirmek

b.- ma 11a/14

2- Kapatmak

b.-ya 63b/4

3- Yardımcı eylem

kemer *b.ur* - : Hizmete hazır olmak 4b/5

bağlan - :1-Bağlı duruma getirmek

b.- a 30a/3

b.- mış 48b/6

b.- ur 4b/5

2-Bir ey veya kimsenin yönetimi altına verilmek

b.- mışken 58a/7

bağlu : Bağlı

b. dut- dilüŋi 83b/8 Sır saklamak, fazla konuşmamak

bahā : (Far.) Değer, kıymet, fiyat

a. 13a/11, 25b/9

b.+ sı 23a/12

b.+ yı 27a/3

bahādır : (Far.)Usta savaşçı, cengâver

b.+ lar ı 71b/10

baḥr : (Ar.) Deniz, deryâ

b.+ e 4a/15

baḥr- i ʿamīḳ : (Ar.) Derin deniz

b.4a/2

baḥr-i kerem : (Ar.) Kerem denizi

b. 4b/7

baḫşiş : (Far.) Armağan, hediye, ihsan

b. 75b/15

baḫşiş- i vücūd : (Far.+ Ar.)Varlığın ihsanı

b. 28a/12

baḫt : (Far.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şan

b. 30b/12, 40b/5

b.+ ı 31a/2

b.+ ına 97a/2

b.+ uŋuz 47a/7

baḫtlılıḳ : Bahtlı olma durumu

b. 64a/12, 74b/3

baʿīd : (Ar.) Uzak, ırak

b. 62a/2

b.+ dür 18a/10

b. *ol-* Uzak olunmak 74a/7

baḳ - : Gözleri bir şey üzerine çevirmek

b.- sın 58a/15, 61a/2

bāḳī : (Ar.) Ebedî, ölümsüz

b. 21a/6, 85a/6

b.+ yi 88b/11

b.*ol-* Kalıcı olunmak 43b/10

bāl : (Ar.) Arıların çiçeklerden toplayarak yaptıkları sıvı madde

b. 67b/3

bālā : (Far.) Yüksek, yüce

b. 97a/1

balıK : Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı

b.+ ı 42b/5

balıḳçıl : Su kenarlarında yaşayan,balık yiyerek hayatını sürdüren uzun bacaklı bir kuş

b. 42b/2, 42b/3, 42b/6, 43b/13, 43b/15, 44a/3, 44a/7, 44a/12

b.+ la 43b/12

bār : (Far.) 1- Manevi ağırlık, eziyet, keder, üzüntü

b. 7a/11, 26a/14, 72b/4

2- Defa, kere

b.27b/3

bār- ı kirān : (Far.) Pahada ağır olan, pahalı

b. + dur 77b/7

bār- ı minnet : (Far.+ Ar.) Minnet borcu, başkasına yük olma

b. 61a/15

bāri : (Ar.) Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır

b. 45a/1

bāri ʿazze ismuhū : (Ar.) Yaratan Allah'ın ismi aziz olsun

b.51b/4

bāri teʿālī : (Ar.) Yüce Allah

b. 33b/2

bārī : (Ar.) Hiç olmazsa, öyleyse

b. 66a/8

bārid : (Ar.) Hoş olmayan, sevimsiz, insanın üzerinde soğuk bir etki bırakan, nahoş

b. 63b/15

bārik̟ : (Ar.) Parıldayan, parıltılı, parlak

b. 2a/9

barmaK : İnsanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri:

b.+ umdan 90a/7

bas- : Ayakları üzerinde durmak

b.-dı 66a/15

baṣīret : (Ar.) Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama, idrak etme b. 7b/9

baṣīretsizlik : Gerçeği görememe, değerlendirememe, gaflet

b. 20a/7

b.+ den 20a/7

baṣra: : (Ar.) Irak' ın güneyinde ikinci büyük şehridir

b. 13b/8, 13b/9, 14b/1

b.+ da 13b/10

baş : 1-İnsan vücûdunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücûdunun en ön kısmı, kafa

b.+ a 39b/12

b.+ ındaki 16a/3

b.+ uŋ 64a/6

2-Bir topluluğu yöneten kimse

b.+ uŋa 86b/5

3-Önde gelen, önemli, esas, temel

b.32b/14

b. *çek-* Bir işe ön ayak olmak, bir konuda öncelik etmek 53b/13

b.+ dan başa Tamamiyle, 91b/12

b. + dan *sav-* Gelişi güzel, üzerinde durmamak 43a/12

b.+ ına *al-* Belayı çekmek 90b/2

bāṭıl : (Ar.) Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan

b. 28a/1

b.+ a 31a/9

bāṭın : (Ar.) Soy, nesil, kuşak, göbek

b.+ ında 57b/1

b.+ ından 38b/5

baṭlamyus : (d.100) İskenderiyeli Yunan matematikçi, coğrafyacı ve astronomdur

b. 13a/12, 20b/14, 21a/2, 26b/8, 32a/6, 65a/4, 66b/5, 76b/12, 85b/4, 89a/1, 90b/7

bay : Zengin, paralı, mal mülk sâhibi, varlıklı kimse

b. 89b/12

bayır : Bir tepenin yukarılarından eteklerine doğru uzanan meyilli arâzi

b.+ da 87b/8

baʿżı : (Ar.) 1- Birtakım, bir kısım

b. 11a/3, 15a/13, 20a/6, 34a/5, 55a/9, 58a/6, 69b/2, 69b/8,

2-Hepsi olmayıp içlerinden bir kaçı,kimi

b. 15a/11, 45b/10, 53a/2, 53b/7, 95b/4

b.+ laruŋ 92a/4

b.+ na 15b/13

3-Arada bir, arasıra, kimi vakit

85a/9, 85a/10, 91b/10,

be- ġāyet : (Far.+ Ar.) Son derece, pek çok, fazlasıyla

b. 6a/9, 57b/4, 76a/13

bed : (Far.) Kötü, fenâ, çirkin

b. 32a/6, 32a/11, 35b/1, 46a/7, 67a/7, 76b/4, 76b/5, 78b/8, 78b/9, 78b/13, 79b/10, 80a/5, 80a/6, 80b/6, 80b/6, 90a/4

b. *ol-* Kötü olmak 74b/2

bed-ʿahd : (Far.+ Ar.) Kötü söz

b.29a/2

bed- baḫt : (Far.) Bahtsız , bahtı kara

b. *ol-* Bahtsız olunmak 88b/2

b.+ uŋ 30b/8

bed- baḫtlıḳ : Bahtsızlık, bahtı karalık

b. 66a/5, 66b/15

b. *it-* Bahtsızlık etmek 82b/8

bed-endīşe : (Far.) Kötü düşünce

b. *ol-* Kötü düşünceli olmak 32a/6

bed-faʿāl : (Far.+ Ar.) Kötü iş

b.+ üŋ 42b/8

bed-girdār : (Far.) Kötü iş, amel

b.48a/15, 73a/8

b. +dur 76b/5

bed- ḥāl : (Far.+ Ar.) Hâli kötü olan, düşkün

b.+ e 48a/14

bed-ḫulḳ : (Far.+ Ar.) Kötü huy

b. 77a/8

bed-ḫuyluK : Huyu kötü olan (kimse), huysuz

b.+ ı 79a/6

bed- nāmlıK : Kötü isim, kötü ün

b. 43a/3

bed- rūz : (Far.) Kötü gün

b.48a/15

bed- ter : (Far.) Daha kötü, en kötü

b. 19b/15, 42b/15

b. + i 80b/7

b.+ dür 24b/8, 41a/10, 73b/12, 80a/10, 85b/5

b.+ *ol-* Daha kötü, en kötü olmak 40a/3

bedaḫşī : Hindistan'da bir yer ismi

b.25b/9

bedāyiʿ -i iḫtirāʿ : (Ar.)Yeni, görülmemiş, güzel ve ender şeyler

b.2a/1

bedel : (Ar.) Değer, fiyat

b. 34b/8

beden : (Ar.) Vücut, gövde

b. 6b/2, 89b/15

behçet : (Ar.) Güzellik

b. 69b/7

beher : (Far.) Her bir

b.5b/9

behīşt : (Far.) Cennet, uçmak

b. 77b/8

behīşt- i cāvīdān : (Far.) Sonsuz cennet hayatı

c. + dur 60b/9

behlivān : (Far.) Güreş yapan kimse, güreşçi

b.+ lar 84a/3

behr : (Far.) Pay, hisse

b.+ e 21a/11

behrām anī şufehā : (406-438) İran'da doğmuştur, 421-438 yılları arası Sasani hükümdarlığı yapmıştır

b. 7a/2

behre-mend : (Far.) Behredar, nasiplenmiş

b. *ol-* Nasiplenmiş olmak 10b/9, 24a/4, 86a/9

beg : İleri gelen nüfuzlu kimse, eşraf

b. 22a/2

beḳā : (Ar.) Devamlılık

b.87a/13

belā : (Ar.) İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bâdire, dert, gam, keder

b. 6b/10, 7a/13, 18a/11, 65a/5, 89b/10, 90b/2, 94a/1

b.+ da 78b/11

b.+ dan 18b/11

b.+ lar 19a/4, 42a/8

b.+ yı 28a/6

belki : (Ar.) Olabilir, olabilir ki, bir ihtimâle göre

b. 18a/14, 19a/1, 22b/15

ben : zm. Tekil birinci şahıs zamiri

b. 16a/12, 16b/3, 17b/4, 26b/6, 43a/9, 43b/4, 44a/9, 50a/5,
50b/1, 55b/1, 55b/3, 55b/4, 58b/7, 59b/13, 61b/3, 71a/13, 71b/10,
73a/12, 78a/15, 82b/2, 82b/10, 82b/14, 87b/14, 90a/11, 95a/9, 95a/10, 95a/12,
95a/15

b.+ a 11a/11, 15b/4, 31b/1, 33a/2, 39b/15, 43a/10, 43b/3, 43b/10, 50a/10, 55b/2, 55b/10, 56b/2, 59b/15, 79b/5, 82a/14, 95a/1

b.+ den 20b/3, 42a/3, 59b/13, 95a/13

b.+ i 25a/9, 50a/6, 55a/15, 75b/10, 82b/7, 90a/1

b.+ üm 14a/2, 15b/4, 16a/10, 16b/2, 16b/4, 17a/12, 25a/9, 27a/10, 42b/11, 43b/9, 82a/4, 82a/15, 82b/7, 82b/13, 90a/9, 90a/12, 90b/9, 90b/14, 91a/2, 95a/15

benc : Benek adı verilen at

b.84b/15

bende : (Far.) Kul, köle

b. 33a/4, 33a/5, 66b/5, 91a/7

b. + ler 4b/5

b. + nüŋ 62a/8

b.+ sidür 76a/13

b.+ ye 51b/10

b.+ yi 3a/11

b. *ol-* Köle olmak, samimiyetle bağlanmak 17b/6

bende-var : (Far.) Köle gibi

b.67a/8

bende- i fermān : (Far.)Emir kulu

b.*eyle-* Emir kulu yapmak 31a/10, 94b/4

benefşe : (Far.) Menekşe kelimesinin eski ve asıl şekli

b. 4b/8, 4b/13

beŋze- : Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak

b.- mez 20b/3, 33a/3, 85a/8

b.- r 4a/13, 22b/5, 30a/9, 66b/3, 85a/7, 89a/12

beŋzet - : Benzer duruma getirmek

b.- ürlerse 41b/11

ber- devām : (Far.+ Ar.) Devamlı, daimi, sürekli

b. *ol-* Devamlı olmak 52a/10

ber- mūcib : (Far.+ Ar.) Gereğince

b. 4a/3

berāber : (Far.) Birlikte

b. 27b/12

berbaṭ : (Far.) Büyük ve yuvarlak gövdesi kaz göğsüne benzetildiği için bu ismi alan kopuza benzer mızraplı çalgı

b. 50a/13

b. çalmaḳ Çalgı çalmak 50a/12, 50a/15

berdār : (Far.) Darağacına çekilmiş, asılmış

b. *ol-* Asılmak 94b/4

berekāt : (Ar.) Bereketler

b.+ ıyla 50a/9

bereket : (Ar.) Bolluk, feyiz

b. 31a/15

berḫūrdār : (Far.) Tuttuğu işten semere gören, feyizlenen, mesut

b. 31b/2, 61a/7

b. *ol-* Mesut olmak, muradına ermek 48a/9

beri : Belli bir yerden ve zamandan bu yana anlamı verir

b. 43a/15, 75b/7, 79a/10

berī : (Ar.) Kurtulmuş olan, (o şeyden) uzak ve sâlim bulunan

b. *ol*-Uzak olmak 45b/5

beriyye : (Ar.) Çöl, sahrâ

b. 91b/12

besle- : 1-Yetiştirmek

b.- nür 49b/12

b.- riseŋ 49b/7, 49b/11

b.- rsin 17b/4

2- mec. Bir duyguyu gönlünde yaşatıp geliştirmek

b.- rüm 17b/4

beste-kār- ı ender : (Far.+ Ar.) Kıymetli, değerli besteci

b. 85a/5

beş : Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı

b. 18b/7, 21a/12, 38a/5, 45a/6, 46b/4, 46b/7, 47a/3, 66b/12,
67b/12, 76a/5, 78a/10, 79a/1

beşāret- i şarīḥ: (Ar.) Apaçık müjde

b. 11a/4

beşer : (Ar.) İnsan, insanoğlu, insan türü

b. 67b/11

beşer- i müsteʿār : (Ar.) Geçici olarak kullanılan insan ismi

b. + dur 27b/10

beşinci : Beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan

b. 5a/8, 5b/1, 9b/3, 18a/3, 19a/8, 27b/4, 46b/7, 51a/1, 53b/5, 56a/15
62b/10, 68b/2, 79a/5, 84a/6

b. + si 21b/2, 38a/10

bevvāb : (Ar.) Kapıcı

b. 94a/12,94b/2

beyābān : (Far.) Çöl

b. +a 3a/6

beyān : (Ar.) Açıklama, anlatma, söyleme

b.+ ında 67b/5

b.+ ındadur 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5a/15, 5a/8, 5a/9, 5b/1, 5b/2, 5b/4, 11b/9, 19b/10,
21b/10, 22b/11, 33a/6, 37b/1, 44b/5, 51a/13, 61b/9, 72b/5, 77a/9, 80b/10, 84a/6

beyhūde: (Far.) Boş, gereksiz, faydasız

b. *ol*- Faydasız olmak 14b/6

beyne'n-nās : (Ar.) İnsanlar arasında, halk arasında

b. 11a/6, 67b/11

beyt : (Ar.) Divan edebiyâtında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısrâdan ibâret nazım parçası
b. 3b/15, 4a/4, 7b/9, 16b/15, 17a/1, 17b/7, 34a/10, 96b/4

b.+ i 26b/14, 27a/7, 93a/7

b.+ leri 27a/4

bez : İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma

b. 91a/13, 91b/2, 92b/6

bezirgān: (Far.)Tüccar, tâcir

b.9a/4, 24a/15

bezirgān-ı mülk : (Far.+ Ar.) Mal tüccarı

d.95a/7

beẕl : (Ar.) Esirgemeden bol bol verme

b. *it-* Bol bol cömertçe vermek, esirgemeden vermek 18b/14

b. *eyle-* Bol bol cömertçe vermek, esirgemeden vermek 19a/1

bezl- i māl : (Ar.) Esirgemeden verilmiş mal

b. 18b/5

beẕr : (Ar.) Ekilecek tane

bezr- i iḳbāl-i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Gelecek vaad eden tohum

b. + le 47b/2

bıraḳ : 1- Emanet etmek

b.- ur 50a/11

2- Durumda bulunmasına….durumda kalmasına,hale gelmesine sebep olmak

b.- duḳdan 20a/10

b.- maġa 37b/6

3-Koymak

b.- dı 44a/10

bi-ʿavni'llāh : (Ar.) Allah'ın yardımıyla

b.5a/4

bi-ʿavnillāhi'l-meliki'l-vehhāb : (Ar.) Karşılık beklemeden bol veren Allah'ın yardımıyla

b. 97b/13

bi-ḥaḳḳ : (Ar.) Hakkıyla

b. 41b/2

bī-ʿayb : (Far. + Ar.) Ayıpsız, günahsız

b. 21a/3

bī-bedel : (Far. + Ar.) Bedelsiz

b.1b/8

bī-beḳā : (Far. + Ar.) Bekasız , devamsız

b.87a/10

b.+ yı 7a/4

bī-bīm : (Far. + Ar.) Korkusuz

b.*ol-* Korkusuz olmak 59b/15

bī-çāre : (Far. + Ar.) Çaresiz

b. 91b/6

bī-fā'ide : (Far.+ Ar.) Faydasız

b. 21a/14

b.+ dür 28b/8

bī-fikr : (Far.+ Ar.) Fikirsiz

b.9b/2

bī-ġam : (Far.+ Ar.) Gamsız

b.32b/8

bī-gümān : (Far.) Şüphesiz, muhakkak

b.34b/11

bī-gümrāh : (Far.) Yolunu şaşırmış

b. *kıl-* Yolunu şaşırmak 75b/3

bī-gāne : (Far.) Yabancı, âşinâ olmayan

b.74b/15

b.+ yi 73b/8

bī-gāne-vār : (Far.) İlgisiz

b. 73b/9

bī-günāh : (Far.) Günahsız

b. 85b/13

b.*ol-* Günahsız olmak 59b/15,

bī-ḥayā : (Far.+ Ar.) Hayasız, edebsiz

b.+ dan 31b/5

bī-ḥad : (Far.+ Ar.) Sınırsız

b. 8a/6, 15b/12, 94a/2

bī-hayyīz : (Far.+ Ar.) Yersiz

b.*ol-* Yersiz olmak 49a/3

bī-inṣāflıḳ : (Far.+ Ar.) İnsafsız , acımasız

b.+ dan 21b/2

bī- menfa‘at : (Far. + Ar.) Menfaatsiz

b. + dür 35a/13

bī-miḳdār : (Far.+ Ar.) Ölçüsüz olma

b.3a/11

b. *ol-* Ölçüsüz olmak 49a/3

bī-mihr : (Far.+ Ar.) Sevgisiz

b. 96b/3

bī-muḥābā : (Far.+ Ar.) Korkusuz

b. 48a/4

bī-nevā : (Far. + Ar.) Nasipsiz, zavallı, çaresiz

b. *kıl-* Çaresiz bırakmak 55a/11

bī-nihāyet : (Far.+ Ar.) Nihayetsiz, sonsuz

b. 58a/14, 60b/15

b.+ dür 54a/11

bī-niyāz : (Far. + Ar.) İsteksiz

b. 42a/3, 89a/5

bī-pāk : (Far.+ Ar.) Kirli, temiz olmayan

b. 35b/8

bī-rāh : (Far.+ Ar.)Usulsüz

b. 19b/7

bī-sa‘ādet : (Far.+ Ar.) Mutsuz

b. 88b/2

bī-sebeb : (Far.+Ar.) Sebepsiz

b.53b/9

bī-ṣabr : (Far.+Ar.) Sabırsız ,tahammülsüz

b.+ dan 29b/2

bī-şekk : (Far.+Ar.) Şüphesiz

b. 17b/12, 66a/3

bī-şermliḳ : (Far.) Utanmadan

b.46b/5

bī-şumār: (Far.) Hesapsız , sayısız

b.+ dur 8a/6

bī-vaḳit : (Far.+Ar.) Vakitsiz

b. 41a/5

bī-vech : (Far.+Ar.) Sebepsiz

b. 16a/9

biç- : Karşılığına almak

b. 78b/14

bīdār : (Far.) Uyanık

b. 40b/6

b. *ol-* Uyanık olmak 21b/4, 27a/10, 40b/5, 89a/13, 89b/7

bil - :1-Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak

b. 18b/12, 23a/12, 34b/5, 35a/7, 52b/15, 54b/7, 63b/6, 63b/10, 65a/3, 66b/4, 69a/11, 74a/3, 80b/6, 89a/7, 94a/6, 96b/3

b.- di 44a/4, 90b/5

b.- medügi 20b/4, 20b/6

b.- eyüm 14a/5

b.- gil 22b/11, 33a/7, 58b/8, 88b/6, 97a/9

b.- medi 92a/11

b.- mezem 27a/9, 71b/11

b.- mezin 87b/14

b.- ür 59a/10

2- Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış olmak

b.- e 50b/1

b.- meseŋ 87b/15

b.- meyem 50b/1

b.- mezem 79b/3

b.- mişdür 9b/6

b.- ürsüŋ 79b/2

3-Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek

b. 62b/4

b. - e 52a/1, 70b/2

b.- mek 25a/5, 33a/6, 33b/10

b.- mekdür 21a/4

b.- meye 83b/9

b.- sem 39b/15

b.- ür 6b/8, 7a/2, 12b/13, 40b/12, 41b/5,

b.- ürler 6a/13

4-Sorumlu kabul etmek

b.- üp 17a/4

bilā- mūcib: (Ar.) Sebepsiz

b.21a/13

bilā- sebeb : (Ar.) Sebepsiz

b.38a/6, 85b/13

bilād- ı fars : (Ar.+ Far.) Fars şehirleri

b. + da 11a/10

bile : Hatta, hem de, üstelik

b. 3b/14, 32a/15, 64a/15, 86b/14, 86b/14, 87a/4

bi'l-ḥaḳīḳa : (Ar.) Hakikatle

b.57a/14

bi'l-külli : (Ar.) Tamamen, büsbütün

b. 83b/11

bi'l-külliye : (Ar.) Tamamen, büsbütün

b. 13b/10, 19a/5, 35b/3, 55b/6, 57b/5, 69b/8, 85a/5, 95b/8

bi'n-nefs : (Ar.) Kendi, kendisi, bizzat

b.94b/8

biŋ : Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, binden önce gelen sayının adı

b. 13b/11, 24a/15, 25b/3, 26b/13, 27a/3, 27a/9, 27a/11, 34b/2, 58a/3, 58a/7, 86a/6, 94a/6

bīnā : (Far.) Gören kimse, görücü

b.+ dan 7b/11

b. 17b/13

binā : (Ar.) Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı

b.+ sın 53a/8

b.+ sından 57b/8

b. *eyle*- Yapılmak, inşa edilmek 22b/5

binmūs : …

b.85b/10

binmūs-ı dānā : …

b.32a/15

bir : 1-Sayıların ilkinin adı , bu sayıyı gösteren rakam

b. 13a/9, 13a/10, 19a/9, 24b/13, 25a/9, 25a/15, 26a/9, 26a/15, 26b/3, 26b/13

b.+ in 43b/14

2- Belirsizlik sıfatı olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir

b. 3a/11, 3a/14, 3b/3, 3b/4, 4a/11, 4b/11, 5b/5, 5b/8, 5b/15, 6a/2, 6a/5, 6a/15, 7a/9, 7a/11, 7b/4, 7b/5, 9a/13, 9b/12, 9b/14, 10b/1, 11a/5, 11a/10, 11a/11, 11a/14, 11b/1, 11b/3, 11b/14, 12a/2, 12a/9, 13a/1, 13a/8, 13b/8, 13b/12, 14a/8, 14a/14, 14b/14, 15a/10, 15b/15, 16a/13, 16b/5, 17a/6, 17a/7, 17a/8, 17a/9, 17a/11, 18a/2, 18a/3, 18a/4, 18a/8, 18b/1, 19a/3, 19a/6, 19a/7, 19a/10, 19b/14, 20a/12, 20b/9, 20b/11, 22b/13, 24a/10, 24a/13, 24b/7, 24b/10, 25b/1, 25b/8, 26a/12, 26b/11, 27a/3, 27a/5, 27b/6, 27b/9, 27b/10, 28a/1, 28a/8, 28a/15, 28b/13, 29b/5, 29b/7, 29b/8, 29b/12, 29b/13, 30a/8, 31b/10, 31b/11, 31b/13, 31b/14, 32a/12, 32b/1, 32b/3, 33a/4, 33b/3, 33b/5, 34b/1, 34b/7, 34b/12, 35a/5, 35a/14, 35b/2, 36a/12, 37a/14, 37b/2, 38a/5, 39a/4, 39a/9, 40a/13, 40b/5, 41a/3, 42a/2, 42a/6, 42a/11, 42b/2, 42b/3, 42b/5, 42b/7, 42b/8, 42b/10, 42b/12, 43b/11, 43b/15, 44b/3, 44b/7, 44b/9, 45a/9, 45a/15, 46a/2, 47a/5, 47a/7, 47b/3, 47b/5, 48b/4, 48b/6, 49b/4, 50a/1, 50a/5, 50a/9, 50a/15, 50b/8, 50b/11, 51a/14, 51a/15, 51b/5, 52a/6, 52a/9, 52b/5, 53a/2, 53a/6, 53a/7, 53a/14, 53b/7, 53b/8, 53b/13, 54a/13, 54b/12, 55a/3, 55a/12, 56b/7, 57a/15, 57b/8, 57b/10, 58a/5, 58a/13, 59a/13, 59b/11, 60a/1, 60b/1, 60b/7, 60b/9, 60b/13, 61a/14, 61a/8, 61b/11, 62a/4, 62a/6, 62a/8, 63a/1, 63a/4, 63a/12, 64a/13, 64a/15, 64b/6, 64b/7, 64b/8, 64b/10, 64b/15, 65a/1, 65a/7, 65a/13, 65b/10, 66a/2, 66a/10, 66b/1, 68a/7, 69a/2, 69a/9, 70a/1, 70a/10, 70a/12, 70a/14, 70b/6, 70b/14, 71a/6, 71b/4, 72a/2, 72b/7, 73a/1, 73a/3, 73a/5, 73a/7, 73b/1, 73b/2, 73b/14, 74a/11, 74b/6, 74b/10, 74b/13, 74b/15, 75a/6, 75b/2, 75b/7, 75b/9, 75b/12, 75b/14, 76a/1, 76a/5, 76b/12, 76b/15, 77a/2, 77a/7, 77b/14, 78a/2, 78a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/7, 78a/9, 78a/14, 78b/1, 79a/10, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79b/4, 79b/8, 79b/11, 80a/14, 81a/6, 82a/1, 82a/2, 82a/4, 82a/10, 82a/11, 83b/1, 82b/12, 84a/14, 84b/11, 85a/1, 85a/5, 85a/7, 85b/5, 85b/11, 87a/12, 87b/1, 87b/3, 87b/4, 87b/7, 88a/2, 88a/5, 88a/13, 88b/5, 89a/3, 89a/11, 90a/10, 91a/12, 91b/2, 91b/15, 92b/2, 92b/4, 92b/15, 93a/7, 94a/14, 94b/2, 94b/3, 94b/5, 95a/1, 95a/7, 95a/8, 95a/12, 95b/3, 95b/4, 95b/10, 95b/15, 96a/4, 96a/10, 96a/11, 96b/4, 97a/1, 97b/5, 97b/6, 97b/8, 97b/9

3- Aynı, eş

b.+ dür 39a/4

birāder: (Far.) Yâhu, arkadaş gibi hitap sözü

b.86b/4, 94a/10

birbiri : İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki

b.+ yle 2a/5

b + mizi 43b/1

birden : Aniden

b.31b/1

birer : Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli

b. 91a/2

biri : Bir kimse, herhangi bir şahıs

b. 14a/13, 14a/14, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 27b/6, 43b/9, 43b/10, 58a/5, 59a/14, 59a/15, 65b/3, 66b/14, 66b/15, 69a/13, 71a/11, 74a/6, 76a/14, 77a/7, 77b/14, 79b/12, 79b/13, 79b/14, 80a/1, 80a/5, 80a/6, 80a/7, 80a/12, 80a/13, 81b/11, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 97a/10

b. + ne 36b/5, 52a/2

b.+ si 34a/1, 52a/2, 92a/5, 92a/7

b.+ iyle 45b/8

birinci : Bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk

b. 5a/13, 67b/5

birḳaç : Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda

b. 4a/4, 40a/4, 55b/2, 92a/2, 93a/7

birle : İle, birlikte, berâber

b. 2b/2, 5a/3, 15b/14, 47a/9

birliK :Bir ve tek olma durumu, vahdâniyet

b.+ e 11a/14

bit- : Sona ermek, tamamlanmak

b.- dükçe 53b/6

biz : Çoğul birinci şahsı gösterir

b. 8b/5, 15a/14, 36b/9, 60a/9, 65a/14, 84b/14, 85a/1, 85a/2, 93a/1

b.+ de 92b/15yā

b.+ den 45a/3

b.+ e 16b/10, 84b/13, 84b/15, 93a/4

b.+ i 42a/12, 55a/8, 93a/5

b.+ üm 65a/13, 71b/9, 87b/15

bi’ż-żarūri : (Ar.) Zaruri olarak

b. 45b/7

boḳraṭ : Yunanlı tıbbın babası sayılan Hipokrat adlı hekimin isminin divan şairlerinin kullandığı şeklidir

b. 14b/7, 24b/7, 26a/12

bol : Miktar bakımından çok

b. 93b/14

boy(u) n : Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı

b.+ ı (boynı) 71b/7

boz - : 1-İyi ve düzenli bir duruma son vermek

b.-anlar 94a/7

2- Geçersiz duruma getirmek, hükmünü ortadan kaldırmak

b.- madı 4a/14

böyle : Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü

b. 14b/2, 19a/1, 19a/5, 24b/14, 49b/11, 50b/4, 86a/4, 87b/15

bu : Sıfat

b. 5b/3, 6a/14, 7a/4, 7b/8, 8a/5, 8b/8, 8b/11, 8b/13, 11a/3, 14a/4, 14a/15, 15b/4, 15b/9, 15b/12, 16a/6, 16a/12, 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/7, 16b/9, 16b/14, 17a/10, 17a/14, 18a/12, 18b/6, 19b/8, 20b/3, 21a/4, 21a/13, 21b/1, 22a/14, 22b/5, 24a/11, 26b/14, 26b/5, 27a/4, 27a/7, 27a/11, 27b/10, 28a/7, 30b/3, 31b/15, 33a/3, 34a/10, 34b/2, 35a/11, 35b/5, 35b/14, 36a/1, 36b/7, 37a/9, 42b/6, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 43a/8, 43a/15, 43b/11, 44a/11, 45a/6, 45b/2, 45b/6, 45b/10, 46a/1, 46b/7, 46b/14, 50a/13, 50b/13, 50b/6, 52b/3, 53a/4, 54b/4, 55b/1, 55b/15, 57a/8, 57a/14, 59b/14, 60b/7, 61b/13, 68a/15, 68b/6, 69a/1, 70b/9, 71a/13, 71b/2, 71b/10, 71b/12, 72a/8, 75a/15, 75b/10, 76a/3, 76a/7, 76a/9, 76a/11, 78a/10, 76a/14, 78b/15, 79a/1, 80a/11, 80b/8, 80b/12, 80b/15, 82a/7, 82a/8, 82a/13, 82a/15, 82b/1, 84b/7, 84b/13, 85b/11, 86a/3, 86a/5, 86a/6, 86b/15, 87a/10, 87a/12, 88b/10, 89a/10, 89a/12, 89b/12, 91a/11, 91b/4, 91b/7, 92b/6, 93a/2, 94a/8, 94b/5, 95a/12, 95b/5, 96b/4, 97a/2, 97a/5, 97a/14

bu : Zamir

b. 16a/14, 16b/4, 17a/11, 17b/11, 19a/10, 24b/4, 26b/7, 50a/4, 75b/8, 83b/12, 91a/9, 92b/11, 93a/7, 95a/1

b.+ dur 27b/11, 38a/3, 46b/2, 50b/12, 97a/3

b.+ ŋa 50a/1, 50a/2, 70b/2, 70b/10

b.+ nca 43a/15, 56a/5, 71a/3, 75b/7, 91b/1, 92b/4

b.+ nda 15b/14, 81b/10, 92b/1, 97a/7

b.+ ndan 42b/14, 44a/9, 45b/13, 68a/2, 68a/11

b.+ nı 15a/14, 15b/6, 24a/12, 24a/14, 29b/6, 52a/1, 53b/4, 76a/4, 79a/15, 80a/15, 82b/13, 89b/12

b.+ nlar 54a/9, 88a/15

b.+ nlara 13b/1, 17b/2, 61b/2

b.+ nlardan 14a/6

b.+ nları 91a/4

b.+ nlaruŋ 13a/15, 17b/3, 43a/14, 45a/3, 85b/7,61b/3

b.+ nlaruŋla 14a/5

b.+ nu 84b/11, 86a/10

b.+ nuŋ 8b/8, 9b/12, 10b/4, 10b/13, 16a/9, 17a/7, 18a/15, 18b/9, 18b/12, 18b/13, 20a/5, 21a/1, 27a/4, 37b/10, 46a/6, 46a/11, 57b/7, 68a/3, 68a/12, 70b/2, 72b/10, 76a/9

bū-bekr : (573-634) Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ilkidir

b. dür 4a/10

budaḳ : Dal, ince dal, filiz

b. + ını 40a/4

b.+ ları 85a/3

b.+ larından 40a/4

bugün : İçinde bulunulan gün

b. 93a/4

buḫūr-ı mecmere-i isti'arāt : (Far.+Ar. + Ar.) Güzel kokulu tütsü kabındaki ateş

b. + ından 2b/1

bul- : Bulmak

b.- a 7a/15, 84b/8

b.- aydı 91a/7

b.- duŋ 35a/3

b.- maya 69b/12, 76b/11

b.- mayup 96a/12

b.- maz 75a/15

b.- mazsaŋ 35a/4

b.- updur 59a/2

b.- ursaŋ 35a/3

2- Sağlamak, tedarik etmek, temin etmek

b.- a 9b/2,

b.- maya 30a/9,

b.- maz 97a/3

b.- mışdur 3b/12, 5a/2

3-Ulaşmak, erişmek, varmak

b.- a 15a/8,

b.- maya 21a/11, , 86b/3

b.- saŋ 90a/2

b.- up 60a/6

b.- ur 4b/10, 54b/3

4- Belirlemek, tespit etmek

b–a 57b/10

5- Kazanmak

b.- dılar 81b/6

b.- up 44a/12,

2-Yardımcı eylem

çāresi b.- duŋ 86b/15

furṣat b.-a 51a/7,

furṣat b.- up 41b/13

ḫalāṣ b.-a 62b/2

ḫayr b.-ursın 94a/10

icāzet b.- dı 16a/12

murād b.- maya 84a/3

nihāyet b.-ur 84a/9

şer b.-ursın 94a/10

yol b.-maya 6b/13,

yol b.-maz 12a/2, 88a/5

bulın - 1- Bir yerde mevcut olma, var olma

b.- an 13b/10

2- Olmak

b.- a 10a/8, 45b/9, 45b/15

3- Bulunmak

b.- madı 75b/5

b.- maġa 75a/1

b.- maya 64b/1

b.- mayup 71a/1

b.- maz 37a/13, 64b/9

b.- sam 16b/5

4- Yardımcı eylem

çāre b.- madı 92b/9

ḫāżır b.-dı 31b/13, 61a/10

bulış- : Belli bir yerde bir araya gelme, birbirini bulma

b.- dı 82b/5

bulıt : Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi

b. 92a/9

burc : (Ar.) Zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızdan her biri

b. 45b/12

b.+ dayken 45b/11

burc-ı derārī : (Ar.) Parlak yıldızlar burcu

b. 3a/13

burhān : (Ar.) Kanıt, delil

b.+ e 5b/9

bur(u)n : Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı

b.+ ına 70b/12

b.+ ından 70b/12

būs : (Far.)Öpme, öpüş

b. *ḳıl-* Öpmek 82b/6

būstān-ı devlet : (Far.+Ar.) Devlet bahçesi

b. + inde 4b/3

būy- ı vefā : (Far.+Ar.) Vefa belirtisi, izi

b. 4a/13

buyur- : Söylemek, demek

b.- dı 15b/13, 25b/2, 26b/1, 30a/7, 32a/2, 55a/13, 58a/3, 61a/12, 75b/4, 78a/4

b.- dılar 27a/14, 77a/11

b.- mışdur 5b/11, 5b/14, 8a/3, 8a/11, 8b/3, 8b/15, 9a/4, 9a/9, 9a/11, 9b/4, 9b/9, 10a/3, 10a/6, 10a/10, 10a/11, 10b/2, 10b/6, 10b/10, 10b/15, 11b/12, 11b/13, 11b/14, 12a/1, 12a/2, 12a/5, 19b/11, 20b/5, 21b/3, 22a/3, 23b/9, 23b/11, 25a/3, 27b/13, 28b/4, 29b/12, 33a/10, 33b/2, 35b/10, 36a/1, 36a/11, 36b/14, 41a/1, 44b/15, 46b/10, 47a/1, 48a/6, 52a/8, 52a/14, 53a/11, 54a/3, 61a/13, 61b/14, 68a/1, 68a/5, 68a/10, 68b/5, 69a/15, 69b/2, 72b/12, 72b/13, 75a/10, 76b/2, 77a/12, 80b/13, 84a/12, 88a/4, 89a/8, 89b/1

b.- mışlardur 23a/6, 31a/14, 37a/4, 37b/15, 46a/4, 56a/7, 60b/8, 62a/11, 67b/9, 67b/15, 70a/8, 76b/6

bülbül : (Far.) Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş

b. 4a/14

bülend : (Far.) Yüksek, yüce, ulu

b. 16a/10

bünyād : (Far.) Esas, temel

b. 73a/10, 77b/5

b.+ ı 79b/8

b. *it-* Bina etmek, inşa etmek, kurmak 84b/11

bürhān- ı sāṭı‘ : (Ar.) Yükselen, kesin delil

b. + dur 2a/7

bürrān : (Far.) Keskin, kesici

b. 25b/15, 74a/1

büryān : (Far.) Kavurma

b. *ol-* Yanmak 63b/12

büyük : Miktârı fazla olan, sayıca çok olan

b. 42b/12, 51a/10, 51a/15, 74a/6

büzürcmihr : Sasani Hanedanının yirminci hükümdarı olarak tahta geçen Nûşirevân'ın hükümdarlığı boyunca vezirliğini yapmış kişidir

b. 6a/2, 7b/12, 21b/5, 23b/15, 24b/11, 32b/12, 34a/13, 41b/2, 47a/12, 59a/10, 59b/15, 66b/13, 67a/8, 70a/6, 72a/9, 74a/13, 75b/11, 77b/10, 78b/14, 79b/11, 80a/4, 81a/5

büzürg : (Far.) Büyük, ulu

b. 23b/8

b.+e 47b/6

b. *ol-* Yüce olmak 47a/8, 47a/9

büzürg- vār : (Far.) Saygı değer, hürmete layık, büyük mertebeli kimse

b. 31b/4, 80b/11

b. *ol-* Saygı değer olmak 13a/14 , 31b/4

-C-

ca'fer : (1459-1515) Tācī-zāde Ca'fer Çelebi, Amasyalıdır, Osmanlı şairi, münşi ve devlet adamıdır

c. + ā 4b/12

ca' fer-i ṣādıḳ : (702-765) İsnaaşeriyye'nin altıncı, İsmailiyye'nin beşinci imamı, Caferi fıkhının kurucusudur

c. 23b/11, 41b/15

cāh : (Ar.) Yüksek mevki, makam

c. 23b/6

c. + ına 57a/10

cāhil : (Ar.) Okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse)

c. 20a/1, 21b/14, 92a/12

c.+ den 20b/9

c.+ e 20b/14, 22b/1, 22b/3

c.+ lerden 25a/7

c.+ lere 58a/10

c. *ol-* Fikri, bilgisi olmamak 49a/2

cā'iz : (Ar.) Yerinde, uygun, doğru olan şey

c. 20b/10, 22a/5, 29a/3, 34a/14, 35b/10, 38b/1, 38b/10, 39a/6, 67a/12, 81a/6, 82a/3

c.+ dür 19a/10, 19a/13

cām- ı sifālīn : (Far.) Cam testi

c. 74a/11

cām-ı şarāb : (Far.+ Ar.) Şarap kadehi

c. 90b/11

cāme : (Far.) Elbise, çamaşır, giyecek şey

c. 76a/5

cān : (Far.) İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat, gönül, yürek

d. 12a/13, 19b/5, 44b/3, 47b/8, 48b/12, 49a/1, 73b/11, 77b/7, 80a/11, 83b/7, 84a/3, 86b/5, 87a/6, 94a/9, 97a/2

c.+a 34a/13

c.+ dan 40a/1

c.+ ı 20b/2, 30a/6, 94a/3

c.+ ına 57a/5

c.+ ını 20a/14, 34a/12

c.+ ıla 25b/8

c.+ la 33a/13

c.+ ladur 6a/3

c.+ larından 17a/5

c.+ uŋ 6a/3

cān-ı ʿazīz : (Far.+ Ar.) Yüce can

c.+ üm 89b/15

canavar : (Far.) Azgın, vahşî, yırtıcı hayvan (kurt, domuz, yılan vb.)

c.+ dur 25a/9

cānib : (Ar.) Yan, taraf, yön, cihet

c.+ inden 35a/8

c.+ ine 95b/4

c. + e *ol-* Taraf olmak 19a/6

cānib-i ʿırāḳ : (Ar.) Irak tarafı

c. a 55a/8

cārī : (Ar.) Yürürlükte olan, geçerli

c. *ol-* Geçerli ve yürürlükte olmak 13a/15, 16b/14, 51b/10, 62a/9

cāriye : (Ar.) Para ile alınıp satılan, üzerinde sâhibinin her türlü hakka sâhip bulunduğu kız, halayık

c. 26b/13, 27a/11, 70b/10, 71a/11, 82a/13

c.+ dür 27a/8, 82a/13

c.+ nüŋ 71a/3, 71a/13

c.+ si 70b/6

c.+ yi 82b/1, 82b/2

cāriye- i ḫūb : (Ar.+ Far.) Güzel cariye

c. 82a/11

cāvidān : (Far.) Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî

c. 89b/12

c.+ dur 74a/14

c.+ i 94a/5

c.+ iye 94a/4

cāy-gīr : (Far.) Yer tutan, yerleşmiş bulunan

c. *eyle-* Yer tutmak 8a/9

c.it- Yer tutmak 45a/2 , 73a/4

c.*ol-* Yer tutulmak 10a/2

cāy- ı ʿadl : (Far.+ Ar.) Adalet makamı

c. + dür 31b/15

cāy- ı ḳarārgāh : (Far.+ Ar.) Son durak

c.27b/8

cebbār : (Ar.) Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba

c. 67a/2

cebīn : (Ar.) Alın

c.+ inde 32a/12

cebrāʾil -i emīn : (Ar.) Dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek

c. 43b/2

cedd : (Ar.) Ata

c. 8b/14, 39a/3, 39b/8, 40a/11, 47a/5, 60a/4, 78b/6, 86b/8, 96a/13

cedel : (Ar.) Tartışma, münâkaşa, ağız dalaşı

c. *it-* Tartışmak 41b/12

cefā : (Ar.) Eziyet, sıkıntı

c.29a/3

c.+ ya 76b/1

c. *it-* Üzmek, eziyet etmek 38b/14

cehālet : (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, habersizlik, câhillik

c. 19b/14, 20a/9, 20a/12, 20b/10, 21a/12, 22a/5

c.+ dedür 19b/8

c.+ den 49b/3

c.+ dendür 21a/4, 21b/2, 21b/9

c.+ dür 21b/6

cehd : (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma

c. 78b/6, 86b/8

c.+ le 39b/8

c.*it*- Çalışmak 8b/14, 39a/3, 40a/11, 47a/5, 73a/14, 74b/5, 85a/14, 96a/13, 97a/5

c.*eyle*- Çalışmak 60a/4

c. *ol*- Gayret sarfedilmek 32a/13, 50b/4

cehennem : (Ar.) Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer

c. 36a/15, 36b/11, 53a/15, 53b/5

cehl : (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, câhillik, cehâlet

c. 18a/8, 20b/13

c.+ den 19b/12

c.+ e 33a/12

cehren : (Ar.) Alenen

c. 8a/2

celīs : (Ar.) Sohbet arkadaşı, hemdem, refik

c. *it*- Arkadaş olmak 22a/5

cemʿ : (Ar.) 1- Topluluk, cemiyet, meclis

c. 90b/1

c.+ inde 19a/4

c. *it*- Toplamak, bir araya getirmek, 12b/6, 19b/3, 29b/4, 59b/6, 61a/14, 89a/2, 90a/10, 94a/2,

c. *eyle*- Toplamak, bir araya getirmek, 49a/9, 55a/7, 92b/1, 94a/4

c. *ol*- Toplanmak, bir araya gelmek, 13b/11, 24a/15, 55b/15, 95b/15, 96a/5

cemʿ - i emvāl : (Ar.) Malların tümü

c. 88b/8

cemāʿat : (Ar.) Aynı işi yapanların veya ortak bir tarafı olanların meydana getirdiği topluluk, fırka, tâife

c. 95b/8

cemāʿat- ı ḥükemā : (Ar.) Hakimler, filozoflar topluluğu

c. 90b/5

cemāʿat- ı ʿulemā : (Ar.) Alimler topluluğu

c. 90b/6

cemāl : (Ar.) Güzellik

c.+ e 80a/5

cemālü'l-insān : (Ar.) İnsanın güzelliği

c.23b/10

cemālī : (Ar.) Allah'ın lütuf, merhamet ve güzellik tecellisine ait

c. 77b/13

cemīʿ : (Ar.) Bütün, hep, cümle

c. 5b/6, 6a/4, 8a/14, 8b/1, 10a/12, 10b/5, 12b/9, 19a/6, 22b/14, 23b/6, 24a/15, 24b/6, 28a/12, 35b/3, 42b/12, 44b/8, 52b/13, 61a/14, 62b/14, 65b/10, 67b/13, 72b/5, 79a/2, 80b/12, 91b/4

c.+ mizüŋ 9a/3

c.+ si 88b/8

cenāb-ı seyyidü'l-mürselīn ḥażret-i ḫātemü'n-nebiyyī: (Ar.) Son nebi, resullerin efendisi Hz.Muhammed

s. + ne 2b/4

cenān : (Ar.) Yürek, kalp, gönül

c.+ ındadur 81a/13

ceng : (Far.) Silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe

c.+ iyle 40a/9

cerāḥat : (Ar.) Yara

c.+ dür 24b/10

cerīde : (Ar.) Eskiden arazinin ölçülerini kaydettikleri defter

c.+ sine 16b/5

cerīde- i cehālet : (Ar.) Cahillik defteri

c. + den 49b/3

cerr- i menāfiʿ : (Ar.) Menfaatleri kendine doğru çekme

c. *it*- Kendine fayda sağlamak 57a/11

cerrār : (Ar.) Zorla para toplayan, kendisine menfaat sağlayan

c.+ sın 92b/10

cevāb : (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyle verilen karşılık, yanıt

c. 24a/11 , 33a/14

c.+ da 32b/6

c.+ ı 8b/8, 71b/12

c.+ ın 26a/13, 71b/3

c.+ ında 8b/5, 25a/15, 26a/14, 36b/7, 56a/11, 58a/3, 58a/8, 58b/1, 59b/11, 60b/2, 61a/3, 71a/9, 77a/11

c. *vir-* Yanıt vermek 55b/2

c.+ lar *vir-* Yanıt vermek 87b/11

c.+ ı *vir-* Yanıt vermek 8b/8

cevāb-nāme : (Ar.+ Far.) Cevap yazısı, cevap olarak gönderilen mektup

c.+ de 26b/6

cevāhir -i ecrām-ı ʿulviyyāt : (Ar.) Gökteki büyük cevherler

c. 2a/2

cevher : (Ar.) Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süs eşyâsı, mücevher, gevher, Güher

c.+ dür 2a/12

c.+ i 96a/7, 97b/6

cevher-i ḥāccīteyn : (Ar.) İki ihtiyaç sahibi olan cevher

c.4a/12

cevher- i şerīf : (Ar.) Kutsal cevher

c. 5b/5

cevr : (Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet

c. *eyle-* Haksızlık etmek 52a/2

cevşen : (Far.) Zincir ve puldan yapılan örme zırh

c. 73b/12

cezaʿ : (Ar.) Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma

c. *it-* Sızlanmak 91b/3

cezb- i emvāl : (Ar.) Malları kendisine çekme

c. *it-* Kendisine malları çekmek 57a/11

cezm : (Ar.) Kesin karar verme, niyet etme

c.+ e 31b/14

cihān : (Far.) Cihan, dünya, alem

c. 12b/4, 14b/6, 30a/13, 33a/3, 60a/5, 65a/11, 67a/6, 78b/15, 85a/7, 85a/12, 85b/11, 86a/2, 86b/11, 87a/10 , 87a/12, 88b/15, 89a/14, 89b/3, 90a/11, 96b/3, 97a/4

c.+ a 92a/12

c.+ da 20b/3, 37a/12, 43a/8, 47b/2, 58b/5, 61b/7, 72b/11, 86b/15, 89a/4, 94a/5, 94a/8, 97a/5

c.+çün 84b/7

c.+ dan 88b/13

c.+ e 84b/4, 86b/14, 87a/4

c.+ ı 7a/4, 30a/6, 58b/9, 58b/10, 60a/5, 86a/6, 91a/14, 91b/12, 94a/3, 97a/4, 97a/6

c.+ ına 84a/14

c.+ uŋ 47a/7, 88a/10, 90a/8, 91a/6, 96b/15

cihān-ban : (Far.)Cihanı bekleyen, cihanı koruyan

c.*ol-* Cihanı korumak 67a/7

cihān- ı fānī : (Far.+ Ar.)Baki olmayan cihan

c.+ den 84b/13, 95a/12

cihān-ı pür-şūr : (Far.) Kavga, fitne dolu dünya

c.85b/3

cihāniyān : (Far.) Dünyâda yaşayanlar, insanlar

c. 4a/5

cihet : (Ar.) Yön, taraf, istikāmet

c.+ den 37b/3, 58a/3, 58a/12

cilve- gāh-ı şuffe : (Ar.+ Far.+ Ar.) Görünme, tecelli, zuhur etme yeri

c.+ yi 1b/9

cilve- ger : (Ar.+ Far.) Cilveli

c. *ol-* Cilveli olmak 5a/4

cīn : (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulunduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim

c. 94b/1

cirmī : (Ar.) Suç, kabahat

c. 64b/7

cism : (Ar.) 1-Beden, vücut

c.+ i 6b/7

c.+ üm 90a/13

c.+ üŋ 6a/3, 86a/7

c.+ üŋi 89b/11

2-Madde

c. 2a/12

cism- i helāhil : (Ar.) Öldürücü vücut

c.89a/6

civān : (Far.) Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın

c. 11a/1

c. + uŋ 97a/3

civān- merd : (Far.)Temiz, asil ve cömert yaratılışlı

c. *ol-* Temiz, asil ve cömert yaratılışlı olmak 12b/15, 69a/5

civān-merdlik : Temiz, asil ve cömert yaratılışlı davranma

c.+ dür 72a/10

cömerd : (Far.) Kendine âit şeyleri kolaylıkla verebilen, ikram edebilen, vermekten kaçınmayan, eli açık (kimse), kerim, semih, bonkör

c. *ol-* Eli açık olmak 12b/14

cūd : (Ar.) İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik

c. 4a/8, 38b/13, 46a/12

cuhūd : (Ar.) Yahûdi

c. 78a/1, 78a/6, 78a/8, 78a/13

c.+ a 78a/3

c.+ uŋ 77b/14

cumhūr- ı ḥükemā : (Ar.) İlim adamları topluluğu

c.91b/9

cūy-bār : (Far.) Nehir, ırmak, akarsu

c.+ ından 3b/12

cüdā : (Far.) Ayrık, ayrılmış

c. *ol-* Ayrılmak, ayrı kalınmak, ayrı düşülmek 14a/6

cühelā : (Ar.) Bilgisizler, câhiller

c. 20b/4

cuz'i : (Ar.) Pek az, az miktarda, önemsiz şekilde

c. 18b/15, 35b/2

cümle : (Ar.) Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamâmı

c. 17b/7, 48a/6, 55a/13, 67b/8

c.+ siyle 18b/6

cümle- i āfet : (Ar.) Bütün felaketler

c.lerden 7a/13

cümle- i aḥvāl : (Ar.) Bütün durumlar

c.de 68b/9

cümle- i aḳvāl : (Ar.) Bütün sözler

c.i 8b/9

cümle- i cān : (Ar.+ Far.) Bütün insanlar

c.da 4b/4

cümle- i erbāb-ı dāniş : (Ar.)Bütün ilim ehli insanlar

c.5b/7

cümle- i eşyā : (Ar.)Yaratılmış olan her şey

c.22b/14

cümle- i fevā'id : (Ar.)Bütün faydalar

c.+ indendür 9a/15

cümle-i fevā'id-i ʿacībe : (Ar.) Bütün garip menfaatler

c. 8a/7

cümle- i ḫişāl : (Ar.) Bütün güzel huylar

c. + e 67b/6

cümle- i ḥuḳūḳ : (Ar.) Bütün haklar

c. + ı 35b/2

cümle- i kemālāt : (Ar.) Bütün manevi olgunluklar

c. + uŋ 9a/3

cümle- i mükevvenāt : (Ar.) Yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar

c. 2a/6

cümle- i ʿuḳalā : (Ar.) Bütün akıllı kimseler

c.72b/7

cümle-i sipāh : (Ar.+ Far.)Bütün askerler

c.90b/15

cümle- i raʿiyyet : (Ar.) Bütün halk

c.+ üŋ 52a/6

cünbiş : (Far.) Hareket etme, kımıldama, oynama

c. 91b/15

c.+ üŋ 75a/14, 80b/7

cürm : (Ar.) Suç, kabahat

c. 35a/5

c.+ den 81a/1

c.+ in 35a/3

-Ç-

çağır- : Bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırmak

ç.- ma 65a/12

çāh- ı belā: (Far.+ Ar.) Bela çukuru

ç.ya 20a/9

çāk : (Far.) Yırtık, yarık

ç. *eyle-* Yarmak 92b/7

çaḳal : Et oburlardan, geceleri sürü hâlinde ve uluyarak gezen, kuyruğu tilkiye, rengi kurta benzer, memeli yabânî hayvan

ç. 42b/2, 42b/4, 42b/6, 42b/8, 42b/10, 43b/11, 44a/1, 44a/3

ç.- a 43a/13, 43b/15, 44a/7

çāker : (Far.) Kul, köle

ç.+ idür 6b/8

çal- : 1- Başkasına ait olan bir şeyi gizlice almak

ç.- duġınuŋ 32a/15

ç.- ġıl 40b/14

2- Bir çalgı icra etmek

ç.- maġa 50a/12

ç.- maḳ 50a/15

3- Sürmek

ç.- ar 67b/3

ç.- salar 65a/7

çāre : (Far.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol

ç. 14a/13, 91a/5, 91a/6

ç.+si 41b/11

ç. *eyle-* Çıkar yol bulmak 85b/9

ç. *ol-* Çıkar yol olmak 29b/6

ç.+si *bul-* Çıkar yol bulmak 86b/15

ç. *bul-* Çıkar yol bulmak 92b/9

çehre- i nā-mübārek : (Far.+ Far.+ Ar.) Mübarek olmayan yüz

ç.inde 32a/8

çek- : 1- Toplamak

ç. 13b/9

ç.-mişdi 19a/4

2- Dayanmak, katlanmak

ç.28a/9, 32b/2

3- Bir şeyi bulunduğu yerden veya bir şeyler arasından çıkarmak

ç. –seler 43a/11

4- Zahmet çekmek

ç. 48b/2, 90a/11, 94a/2

ç.üp 89b/10

5- Özlem çekmek

ç.11a/15

6-Uzaklaştırmak

ç.em 95a/12

7- Bir halin kuvvetle baskı ve etkisi altında olma, o hal içinde bulunma

ç. –mekden 88a/3

8-Çizmek

ç.3a/2

9-Etkisi altına almak

ç.42a/10

10- Yardımcı eylem

ʿaẕāb ç.-üp 92b/2

meşaḳḳat *ç.*- 32b/2, 46b/15,59b/14

baş *ç.*- se Bir işe ön ayak olmak, bir konuda öncelik etmek 53b/13

pīş-keş ç.-mek : (Far.) Bir şeyi pek de dürüst olmayan şekilde başkasına sunmak 4b/6

çendān : (Far.) O kadar, o derecede

ç. 37a/6

çengel : (Far.) Bir yere takılmaya veya ucuna bir şey asmaya yarayan eğri demir,

ç. 44a/7

ç.+ üŋden 44a/7

çepni : Oğuz Kağan Destanına göre Oğuzların 24 boyundan biridir

ç. + ler 13a/3, 86b/13

çerāġ : (Far.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey

ç. 13a/1

çerāġ- ı raḫşende : (Far.) Parlak ışık

ç.+ dür 13a/1

çerilik : Askerlik

ç. 46b/5

çeşm : (Far.) Göz

ç. 64b/12

ç.+ ini 70b/13

çeşm- i cihān-bīn : (Far.) Cihanı gören göz

ç.7b/6

çeşm- i rūḥ : (Far.+ Ar.) Ruh gözü

ç. + a 4b/2

çeşm-i rūşen : (Far.) Parlayan göz

ç.73b/12

çeşm-i zībāb : (Far.) Süslü göz

ç. + ını64b/12

çeşme- i baḥr : (Far.+ Ar.) Deniz çeşmesi

ç.+ e 65a/3

çeşme- i ḥayevān : (Far.+ Ar.) Hayat suyu çeşmesi

ç.86a/10

çıḳ- : 1-Dışarıya varmak, içeriden dışarıya dışarıdan içeriye doğru gitme

ç.- a 63b/4

ç.- ar 25b/15, 27b/3

ç.+ dı 83a/2

ç.+ sa 27b/2

ç.- up 42b/5, 96a/3, 96a/10

2-Bir durum ile ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka duruma geçme

ç.+ dı 58a/13,

3-Ortaya çıkma, bulunma

ç.- maya 66b/12

4-Yükselme, yukarıya çıkma

ç.- mışdı 3a/6

5-Çıkma, ayrılma

ç.- dum 55b/6

6- Yardımcı eylem

elden çık- 58a/13

ağızdan ç.-sa 27b/2

çıḳar - : 1- Değerini yükseltmek

ç.- an 6b/3

2- Dışarı çıkmasını sağlamak

ç.- dı 79b/6

ç.- ur 26a/5

3-Vücuttan ayırmak

ç.- uŋ 90a/8

4- Göstermek veya kullanmak üzere almak

ç.- up 82b/12

5-Yardımcı eylem

elden ç.- up 78b/11

çi : (Far.) Ne, nasıl?

ç.67a/5

çimen : Kendiliğinden yetişen çim, yeşil ve kısa ot

ç.+ lerde 32b/10

çiz- : Bir şekli çizgilerle belirtmek işini başkasına yaptırmak, resmettirmek

ç. 33b/13

çoban : Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehlî hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse

ç. *ol-* Çoban olmak 59b/8

çoK : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde

ç. 10a/8, 13a/4, 13a/5, 13b/12, 13b/15, 14a/1, 23a/15, 25b/6, 30a/12, 31a/1, 34b/2, 42a/8, 43a/1, 59b/6, 63a/3, 65a/5, 65b/6, 81a/7, 83a/9, 83a/10, 83a/14, 85b/4

ç.+ dur 18b/14

çü : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 7b/2, 19b/7, 22a/1, 30a/3, 42a/10, 44a/6, 48a/4, 57a/4, 59b/9, 65b/7, 80a/3, 84b/6, 86b/3, 87a/5

çün : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 11a/10, 15b/1, 15b/5, 16a/3, 16a/11, 16b/8, 16b/13, 24a/9, 24a/14, 25b/1, 26b/9, 28b/14, 29b/7, 29b/9, 30b/5, 30b/9, 30b/12, 35b/2, 40b/8, 40b/13, 41b/12, 44a/3, 44a/11, 48b/15, 50a/8, 50a/10, 50b/4, 4b/9, 51a/1, 51a/7, 51b/3, 51b/5, 52a/4, 54a/1, 55a/10, 55b/8, 57b/3, 59b/6, 61b/2, 61b/7, 62b/15, 66a/15, 73a/15, 73b/2, 76b/12, 77a/2, 78a/2, 78a/7, 78b/14, 82a/12, 82b/4, 83a/2, 84b/12, 85a/15, 87b/6, 87b/7, 87b/9, 88a/12, 88b/9, 88b/15, 89a/13, 89b/7, 89b/14, 89b/15, 90b/5, 91a/14, 91b/6, 92a/3, 92a/8, 92a/9, 93a/6, 95a/14, 96a/2, 96a/6, 96a/8, 96b/1, 97a/8

çünki : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 4b/10, 12b/14, 30a/8, 80a/4, 84b/5, 94a/9

çünkim : (Far.) Farsça çün ve Türkçe kim ile, Çünkü

ç. 4a/15

-D-

dā'im : (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli

d. 7b/2, 19b/15, 42b/7, 72b/1

dā'imā : (Ar.) Her vakit, her zaman devamlı olarak, sürekli

d. 4a/11, 36a/6, 36b/5, 36b/12, 37a/7, 37b/4, 38a/12, 38b/1, 42b/12, 47a/6, 49b/13, 54a/15, 56a/4, 56b/13, 56b/14, 60a/14, 69b/1, 72a/11, 75a/15, 76b/12, 78b/11, 80a/8

dād : (Far.) Adâlet, doğruluk

d. 30a/7, 51b/3, 52a/5, 56b/1, 56b/10, 58b/3, 59a/2, 59a/3, 60b/6, 60b/9, 69a/4, 90a/12

d.+ dan 56b/5

d. + ı 32b/6

d. + idi 15b/11

d. *it-* Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 69a/4, 88b/15

d. *eyle* - Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 20b/2, 57b/15, 59a/3, 89a/1

d. *ḳıl-* Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 60b/11

dāder : (Far.) Erkek kardeş

d.+ üŋ 32b/5

daḫı : Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü

d. 6a/3, 6a/5, 7a/1, 7b/4, 7b/6, 7b/14, 9a/11, 9b/1, 9b/11, 10a/11, 10a/14, 10b/14, 11b/12, 11b/14, 12a/2, 15a/11, 16a/1, 16a/8, 16a/14, 16b/2, 16b/5, 16b/10, 16b/12, 17a/13, 17b/2, 18a/7, 18a/15, 19a/1, 19a/10, 19a/13, 20a/5, 20a/11, 24a/6, 24a/14, 24b/5, 24b/13, 25b/1, 27a/14, 28b/14, 31a/5, 31b/5, 31b/7, 31b/9, 34b/2, 34b/13, 34b/14, 35a/14, 35b/7, 35b/12, 36a/9, 37a/14, 37b/6, 38a/11, 38a/15, 40a/13, 41b/14, 42b/10, 42b/14, 43b/11, 43b/13, 44a/7, 44a/10, 47a/11, 47a/14, 48b/15, 49b/1, 52b/2, 52b/6, 53a/4, 53a/7, 54a/14, 55a/11, 57a/6, 57b/10, 58a/5, 59a/14, 59a/15, 59b/8, 60b/5, 60b/6, 60b/15, 61b/3, 62b/4, 63a/10, 63b/14, 64a/5, 64a/15, 64b/7, 65a/6, 65a/8, 66a/10, 66b/12, 67b/8, 69a/2, 69b/10, 70b/11, 71a/3, 71a/15, 72a/6, 73b/6, 73b/7, 75a/1, 75a/8, 77a/7, 77a/12, 78a/6, 78a/9, 79b/13, 79b/15, 80a/1, 80a/7, 80a/13, 80a/7, 81b/7, 82a/2, 82a/10, 82a/12, 82b/2, 83b/8, 84b/11, 84b/14, 88b/4, 89a/3, 89a/11, 89b/7, 90a/7, 91b/13, 92a/7, 92b/2, 92b/4, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 94b/5, 95a/9, 96a/13, 97b/11, 97b/12

dāḫil : (Ar.) İçinde, içinde bulunan

d.+ den 21b/7

d. 4a/11, 6b/11, 9a/6, 9a/9, 10b/2, 28a/9, 36a/6, 45a/2

daḫme : (Far.) Mezar, kabir, türbe

e. + ye 91b/9

dā'imā : Sürekli, her zaman

d.4a/11, 6b/11, 9a/6, 9a/9, 10b/2, 28a/9, 45a/2

dā'ire : (Ar.) Tamlamalarda sınır içi –nin hükmünün yürüttüğü alan

d. 4b/10

dā'ire - i 'aḳıl : (Ar.) Akıl dairesi

d.+ dan 24a/4

dā'ire - i insāniyet : (Ar.) İnsanlık dairesi

d. + den 12a/11

dā'ire- i pergār : (Ar.+ Far.) Pergel dairesi

d. + ı 3a/2

dāʿīye : (Ar.) Bir şeyi yapmak hususunda duyulan ve içten gelen teşvik edici istek

d. 95a/11

dāll : (Ar.) Delâlet eden, delil olan, işâret eden, yol gösteren

d. *ol-* İşaret edilmek 56a/1

dām : (Far.) Tuzak

d.+ a 29b/2

dām- ı helāḳ : (Far.+ Ar.) Ölüm tuzağı

d. + e 37b/5

dāmen- i ʿaḳl : (Far.+ Ar.) Aklın ucu

d. + ı 6b/11

dāmen- i salṭanat : (Far. + Ar.) Saltanat eteği

d. 58a/13

d.+ ı 55b/7

dāmen- i ṣabr : (Far.+ Ar.) Sabrın ucu

d. + ı 79a/4

dāmen- i şerm : (Far.) Utanç ucu

d. + i 11a/15

dān : (Far.) Tane

d. 97b/3

dānā : (Far.) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse

d. 7a/11, 8b/5, 9a/7, 12b/5, 12b/14, 15a/5, 15a/6, 22a/1, 24a/2, 26b/8, 30a/8, 31b/8, 50b/4, 50b/5, 51a/4, 56b/12, 57a/4, 58a/9, 71b/13, 75a/8, 79b/12, 88b/1

d.+ dur 7a/10

d.+ lar 17b/10, 18b/4, 21b/7, 22b/7, 25b/10, 28a/15, 76b/9, 89b/5

d.+ lara 18a/1ve

d.+ lardan 59a/13

d.+ larla 17b/14

d.+ ya 23a/4

d. *ol-* Akıllı olmak 32a/14, 56b/12, 75a/8, 88a/15

dānā- ı kāmil : (Far.+ Ar.) İlim, fazilet, hüner sahibi kişi

d. 8a/1, 20a/1

dānālıK : Bilgin olma durumu

d.+ dur 49a/9

d.+ uŋdan 7b/11

dāne : (Far.) Tohum, habbe

d. 44b/9

dānende : (Far.) Bilen, vâkıf olan

d.+ lerden 15a/7

danış- : Bir husus üzerinde karşılıklı konuşup fikir alış verişinde bulunma, istişâre, meşveret, müzâkere

d.- a 72b/3

dāniş : (Far.) İlim, irfan

d. 11b/11, 12b/10, 13a/3, 13a/5, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/5, 14b/7, 14b/8, 14b/10, 14b/14, 17a/3, 19a/12, 19b/4, 19b/6, 21a/8, 34b/4, 47a/8, 47b/7, 49a/14, 49b/13, 49b/14, 77b/12, 79b/9, 97a/5

d.+ den 12b/4, 12b/5

d.+ dür 77b/6

d.+ e 20b/9, 24a/6

d.+ i 30b/4

d.+ üŋ 15a/5

dānişmend : (Far.) İlim sâhibi kimse, bilgin, âlim

d. 91a/1

dāniş-peẕīr : (Far.) İlim sahibi

d. 14b/7

dar : Genişliği, içine girecek şeye göre yetersiz olan, içine sığılmayan veya sığılması zor olan, geniş ve bol olmayan

d. 49a/12

dārā : (Far.) Hükümdar, melik

d. 26a/5

dārā-ı cihān : (Far.) Cihan padişahı

d. 20b/9

ḍarb : (Ar.) Vurma, vuruş

ḍ. 80a/1

ḍarb-ı dost : (Ar.+ Far.) Dost darbesi

d. 75b/14

dār'ül-ḫuld : (Ar.) Ebedi ev, ahiret

d.60b/11

dāsitān : (Far.) Hikâye, masal, destan

d.+ dur 42b/13, 77b/7

daʿvā : (Ar.) Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma

daʿvā-ı dāniş : (Ar.+ Far.) İlim davası

d. *eyle-* İlim davası yapmak 20a/2

daʿvet : (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme,çağrı

d. + i 87b/12

d.+ in 25b/1, 94b/9

d. *ḳıl-* Çağırmak 16a/3, 43a/13, 70b/9, 94b/12

dāye : (Far.) Sütnine, bir çocuğa süt veren

d. 46a/3

d.+ den 46a/4

defʿ : (Ar.) Savma, savuşturma, kovma

d. 85b/7, 91a/10

d. + i 85b/6

d.+ inde 57b/4

d.+ ine 81a/2

d.*it-* Savmak, kovmak 91a/11

defʿ-i vaḳit : (Ar.) Zamanı sona erdirme

f. *eyle-* Zamanı bitirmek 78a/11

defʿa : (Ar.) Kere, kez, sefer

d. 92b/11

defāyin : (Ar.) Defineler, gömülü olan değerli şeyler

d. 91a/11

d.+ üm 91a/3

defn : (Ar.) Gömülmüş, gömülü, defnedilmiş, medfun

d. *it-* Gömmek 74b/11

defn-i meyyit : (Ar.) Ölünün defni

d.*et* - Gömmek 70a/10

deg- : Aralık kalmayacak kadar yaklaşıp dokunmak, temas etmek

d.- meye 95a/14

deger : Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre değdiği karşılık, hakkında biçilen kıymet, bedel

d. 79b/5

degnek : Elde taşınacak uzunluk ve incelikte düzgün ağaç, sopa, çomak

d. 25b/3

degül : Bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir ilgeç gibi kullanılır

d. 4a/2, 7b/11, 8b/6, 12a/7, 12a/10, 13a/12, 14a/6, 15a/6, 16b/13, 19a/1, 19a/5, 19a/14, 20b/10, 21a/7, 24b/9, 24b/11, 26b/3, 27b/8, 29a/3, 29b/11, 31b/8, 31b/9, 31b/15, 34a/7, 34a/14, 34b/2, 34b/11, 35a/7, 35b/2, 35b/10, 37a/7, 37b/14, 38a/12, 38b/1, 38b/3, 38b/10, 39a/7, 39b/1, 40b/15, 41a/8, 45b/7, 47a/7, 47b/6, 51a/1, 57b/12, 59a/13, 62a/2, 62b/13, 64b/11, 66a/8, 66a/10, 67a/12, 69a/10, 69a/11, 70a/9, 72b/2, 75b/13, 82a/3, 82a/4, 85a/6, 85b/8, 95a/4, 97b/5

d.+ di 71a/7

d.+ durur 7a/2

d.+ dür 5b/5, 12b/4, 15b/8, 16a/2, 16a/10, 21a/1, 22a/5, 25b/5, 27b/5, 32a/6, 32a/14, 33a/9, 37b/9, 39a/11, 51a/14, 59a/1, 61b/9, 67b/6, 72b/5, 80b/11, 81a/6, 82a/5, 84a/7, 86a/5, 86b/3, 90a/9, 94b/4, 95a/7

d.+ dürler 34a/9

d.+ se 62b/4, 89a/3

dehān : (Far.) Ağız

d. + ı 62a/4

d. + ı *açıl-* Söylemek, konuşmak 26a/4

dek : Bir işin sona erdiği yeri veya zamânı gösterir

d. 39b/9, 40b/7, 92a/6, 92b/12, 95b/12, 96a/15

delīl : (Ar.) Yol gösteren, kılavuz,rehber

d. + e 32a/15

delīl- i ḳāṭı‘ : (Ar.) Kesin delil

d. 2a/7

dem : (Far.) Zaman, an, çağ

d. 28b/14, 40b/5, 66b/12, 88a/14

d.+ de 45a/10

d.+ ini 28a/8

deng : (Far.) Şaşkın, sersem

d. *eyle-* Şaşkın, sersem olmak 40b/13

deŋiz : Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ:

d.+ den 66b/12

deŋlü : Kadar

d. 13a/1, 13a/6, 15a/7, 19a/1, 19b/3, 25b/6, 30a/12, 30b/1, 30b/6, 30b/10, 32a/11, 32a/14, 33b/4, 35b/7, 38a/10, 38b/14, 39a/7, 41a/11, 47b/13, 49a/15, 57b/5, 63b/15, 64a/2, 66b/6, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 83a/9, 83a/10, 84a/7, 85b/3, 86a/3, 86a/8, 86b/2, 89a/3, 89a/10, 91a/3

dep - : Tepmek

d.- er 75a/13

der-dīvār : (Far.) Duvar

d. + ında 13a/9

derc : (Ar.) Toplama, bir araya getirme

d. 84b/11

d. *it-* Toplamak 29b/6

derc- i dürer-i ḥikmet : (Ar.) Bilgelik incileri toplama

d.3a/12

derd : (Far.) İnsana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü

d. 7a/3, 28a/9 , 29b/8, 43b/7, 90a/11

d. + e 19b/14, 20b/3

d. + i 86a/3

d. + ü 32b/10

derd- i nādānī : (Far.) Cahillik derdi

d + 20b/3

derd- i vaḥdet : (Far.) Derdin birliği

d. 32b/2

der- :Toplamak

d. + e 67b/3

derecāt : (Ar.) Derecenin çoğul eki almış hali

d.+ ı 47b/5

derece : (Ar.)

1- Ölçü, miktar

d.+ de 10b/12, 46b/14,

d.+ sindedür 10a/1

2- Bulunulan yer, seviye, kademe, mertebe

d.+ si 51b/7

d.+ sinde 74b/14

d.+ ye 50a/9, 94a/14

derece- i aʿlā : (Ar.) Yüksek derece

d.35b/15

d.+ ya 49b/14

derece- i girān-māye : (Ar.+ Far.) Derecesi yüksek

d. + ye 14b/9

derece- i nübüvvet : (Ar.) Peygamberlik derecesi

d. 97a/10

dergāh : (Far.) Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği:

d.+ ına 62a/1

d.+ ında 55b/15

derīçe : (Far.) Küçük kapı, kapıcık

d. sine 48a/1

derīçe- i imkān : (Ar.) İmkan kapısı

d. + dan 1b/9

derk- i ʿilm : (Ar.) İdrak ilmi

d. + i 48a/10

dermān : (Far.) İlâç, şifâ, devâ

d. 24b/10

dermānde : (Far.) Aciz. çaresiz

d. 57b/6

der-pīş : (Far) Göz önünde bulundurma

d.+ ine 95b/6

der-pīş-i ʿāḳl-ı ridā : (Far.+ Ar.+ Ar.) Akıl örtüsünü göz önünde bulundurma

d. + ya 68a/2, 70a/13

derūn : (Far.) İç, iç taraf, dâhil

d.+ ında 38b/4

dervīş : (Far.) Kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi alçak gönüllü kimse

d. 19a/3, 20a/4, 25b/12, 87a/7, 87a/6, 87a/14, 96a/9

d.+ den 87a/8

d.+ dür 87a/9

d.+ e 75b/9

d.+ i 87a/15

d.+ iyle 96a/6

d. *eyle-* Alçak gönüllülük göstermek 97b/7

d. *ol-* Alçak gönüllü olmak 19a/4, 87a/8

deryā : (Far.) Deniz

d. 44a/1, 85a/9

d.+ da 64a/7

d.+ dan 85b/3

d.+ ya 42b/3

deryā- ı bī-ḥesāb : (Far.+ Ar.) Hesapsız deniz

d.+ dur 65a/1

deryā- ı bī-pāyān : (Far.) Sonsuz deniz

d.+ dur 87a/12

deryā- ı ʿamīḳ : (Far.+ Ar.) Derin deniz

d.+dür 20a/12

deryā-ı ḳulzüm : (Far.) Deniz

d.3b/3

deryā- ı pāk : (Far.) Temiz deniz

d.+ dür 66b/1

deryā- ı ḥikmet : (Far.+ Ar.) Hikmet denizi

d.+ de 94a/7

dest- i iḥsān : (Far.+ Ar.) İhsan eli

d. + uŋ 4a/15

dest- i kātb-i ḳudret : (Far.+ Ar.+ Ar.) Kudrete sahip el

d. 60b/14

dest- dırāzlıḳ : (Far.) El uzatan

d. *it-* El uzatmak 70b/10

destār : (Far.) Sarık

d. 16a/9

dest-gīr-i merd-i dānā : (Far.) Bilgili kişinin yardımcısı

d.+ dur 13b/5

destūr : (Far.) İzin, ruhsat, müsâade

d. *vir-* İzin vermek 50a/6

devām : (Ar.) Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme

devām- ı devlet : (Ar.) Devletin devamlılığı

d. + ine 55b/15

devām- ı memleket : (Ar.) Memleketin devamlılığı

d. 54b/14

devlet : (Ar.) Devlet

d. 17a/2, 20b/15, 25b/7, 30b/9, 30b/12, 40b/8, 61b/6, 74a/6, 95a/7

d. + dedür 61b/13

d. + e 60a/15

d. + in 76b/10

d. + iyle 76b/10

d. + üŋ 4b/14

d. + üŋde 97a/6

devlet-i feyeżān-ı seḥāb: (Ar.)Bereket bulutunun devleti

d.3b/9

devlet-i güzīn : (Ar.+ Far.) Seçilmiş devlet

d.+ e 4b/2

devir- : (Ar.) Kuvvet veya silah zoruyla mağlup edip yere düşürmek

d.- mişlerdi 55a/13

devr : (Ar.) Dönme, dönüş

d. *eyle*- Döndürmek 59a/6

devr- i dırāz : (Ar.) Uzun zaman

d. *ol*- Zamanı uzanmak 84a/7

devr-i dīn : (Ar.) Din devri

f. + de 2b/13

devrān : (Ar.) Zaman

d. 60a/10, 86a/5, 86b/5, 97a/2

deyn : (Ar.) Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para

d.+ de 78a/15

d. + i 77b/15

dıraḫşān : (Far.) Parlayan, parlak, ışıklı, aydınlık

d. *eyle*- Parlak olmak 1b/4

dıraḫt : (Far.) Ağaç

d. 39a/4

dıraḫt- ı mīve-dār : (Far.) Meyvesi olan ağaç

d. + a 66b/3

dırāz : (Far.) Uzun

d. *eyle*- Uzatmak 57a/12

d. *ol*- Uzanmak 26a/8

di- : Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek

d.- di 4a/13, 4b/9, 7a/7, 15b/14, 27a/9, 31b/14, 33a/4, 50b/4, 72a/7, 84b/6

d.- diler 15b/14

d.- dügi 77b/6

d.- düm 76a/11

d.- dürmek 21b/8

d.- me 28a/7, 34a/13, 39b/6, 84a/5

d.- mege 83b/12

d.- megil 84a/4

d.- mek 58b/7

d.- memişdür 39b/11

d.- miş 27a/7

d.- mişdür 7b/12, 13a/1, 19b/6, 32a/5, 84a/5

d.- mişdürür 94a/7

d.- mişler 21b/7, 22a/13, 40b/12

d.- mişlerdü 31a/7

d.- mişlerdür 6b/9, 7a/9, 7b/3, 9a/2, 12a/8, 13a/3, 13b/4, 14a/12, 14b/14, 17a/2, 18a/13, 18b/4, 20a/7, 20a/11, 20b/4, 21b/12, 22a/6, 22a/11, 22b/2, 22b/4, 23b/1, 24b/12, 25a/4, 25a/8, 25a/10, 25b/10, 25b/12, 25b/15, 28a/10, 28b/1, 28b/6, 29a/12, 31a/6, 32b/11, 35a/11, 37b/12, 38a/4, 38b/5, 40b/6, 40b/14, 41a/2, 43a/2, 45b/11, 46b/3, 48b/6, 49b/4, 54b/1, 54b/11, 56b/11, 57a/5, 57b/12, 62a/6, 65a/8, 66b/1, 66b/8, 67a/10, 67b/11, 69a/8, 70a/12, 73a/9, 74a/8, 74b/3, 74b/13, 76a/12, 76b/4, 76b/9, 79b/7, 80a/11, 80a/15, 81a/15, 84b/7, 87a/6, 87a/9, 88b/2, 88b/3, 89b/6, 97b/6, 97b/11

d.+ nmedi 82b/3

d.- r 87a/13

d.- rdi 84a/4

d.- rler 58a/6

d.- rlerdi 13b/13, 55a/4

d.- rseŋ 53b/9

d.- rsin 96b/15

d.-rüm 49a/9

d.- ye 15b/6, 31b/13, 33b/9, 61b/3

d.- yen 25b/7

d.- yesin 43a/15, 55b/5

d.- yivirdi 94b/1

d.- yü 16b/7, 32a/2, 44a/10, 45a/4, 61b/1, 69b/11, 71a/2, 71b/10, 78a/4

d.- yüpdür 75a/6

dīdār : (Far.) Görünüş, tecellî

d.+ ı 34a/2

dīdār-ı ʿulemā : (Far.) Alimlerin yüzü

d.+ ya 54a/5

dīde : (Far.) Göz

d. 63b/12

dīde- i ʿaḳl : (Far.+ Ar.) Aklın gözü

d.7b/6

d.+ ı 40a/12

dil : (Far.) Gönül, yürek

d.+ de 12b/5, 32a/11

d.+ den 34a/1, 47b/8

dil- ḫaste : (Far.) Gönlü yaralı, gönül hastası

d. *ḳıl-* Gönül yaralamak 93a/5

dil- rīş : (Far.) Gönlü yaralı, kederli

d. 63b/14

dil-teng : (Far.) Sıkıntılı

d.+ dür 78b/9

d.*ol-* Sıkıntılı olmak 68b/14

dil : Lisan

d.+ 27a/14

d.+ dedür 27a/14

d.+ dür 81a/4

d.+ i 26a/8, 41b/4

d.+ imi 56a/12

d.+ in 4b/8

d.+ inden 31a/8

d.+ ine 26b/3, 30b/12, 38b/2

d.+ ini 62b/11, 75b/11

d.+ lerinde 23b/14

d.+ lerüŋ 9a/1

d.*kes-* Susturmak 83b/2

d.+ e *gel-* Konuşmaya başlamak 23a/13

d.+ üŋi *baġlu tut-* Söylememek 83b/9

dile- : 1- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, arzu etmek

d.- di 79a/11, 93b/13, 94a/2

d.- meye 80a/7, 80a/15

d.- meyüp 79b/14

d.- r 83b/8

d.- rse 81a/11

d.- rseŋ 29a/8, 49a/13, 60a/11, 60a/12, 60a/13, 81b/8, 83b/6, 86a/8

d.- yene 80a/13

2- Yardımcı eylem

emān d.- mekle 85b/6

dilen- : Muhtaç olduğunu gösterip istemek, ummak

d.-ende 66a/7

dilīr : (Far.) Yürekli, yiğit, cesur kimse

d. + e 43a/11

dimāġ-ı muʿatefekān : (Ar.) İtifaka çekilmiş olan zihin

d. 2b/2

dīn : (Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütününü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu

d.+ e 8b/3, 13a/4, 30a/6, 36a/14, 44b/10, 54a/4, 54b/1, 54b/6, 60a/15, 61b/6

d.+ i 58b/9

dīn-i devlet : (Ar.) Devlet dini

d+ e 32b/11

dīn-i ḫudāvendān : (Ar.+ Far.) Dinin sahipleri

d.54b/11

din - :Sona ermek, kesilmek, durmak, devam etmemek

d.- miye 69b/13

dīnār : (Ar.) Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para

d. 13b/11, 82a/6, 82b/12

d.+ ı 82a/8

dirhem : (Ar.) Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi

d. 13a/10, 27a/9, 85b/12, 85b/13

dirīġ : (Far.) Esirgeme, kıyamama

d. *eyle*- Esirgemek, kıyamamak 29a/10, 60a/13

dirīġā : (Far.) Çok yazık, eyvahlar olsun

d. 72a/3, 72a/5

diril- : Canlanmak, hayat kazanmak

d.- sek 86a/3

dirlik : Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim

d.+ den 43a/8

dīv : (Far.) Dev

d. 74b/2

d.+ üŋ 74b/3

dīvān : (Far.) Büyük meclis, yüksek meclis

d.+ ında 31b/11

divāne : (Far.) Çılgın, deli, mecnun

d.+ nüŋ 41a/8

d. *ol-* Deliye dönmek 71a/12

dīvāneliḳ : Çılgınlık, delilik

d. 65a/3

d.+ dür 65a/4

dīvār : (Far.) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli

d.+ a 65a/7

d.+ da 53a/6, 53a/7

d.+ ında 34a/10

diyānet : (Ar.) Dindarlık, dînin hükümlerine uyma

d. 11a/8, 78b/8

d.+ dedür 74a/5

diyār : (Ar.) Memleket, ülke

d.+ da 43a/15

diyār-ı ʿālem : (Ar.) Dünya evi

d. + üŋ 22b/12

dizil- : Dizilmek, sıralanmak

d.+ se 47a/11

doġru : Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek

d. 9a/2

doḳun - : Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek

d. -maġa 66a/9

d.- up 70b/12

doḳuzuncı : Dokuz sayısının sıra sıfatı

c. 18a/13

dolāb-ı çarḫ : (Far.) Su ile dönen çıkrık

d.+ ı 4a/11

dost : (Far.) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis

d. 24a/4, 33a/6, 33b/10, 34b/11, 35b/13, 36a/2, 36a/5, 36a/9, 36a/14, 36b/12, 38b/14, 39b/6, 39b/8, 43b/12, 74b/14, 76b/1, 81a/10, 85b/12, 86b/12

d.+ a 36a/2, 36a/14, 41a/15

d.+ dan 34a/14, 35a/5, 35a/7, 37a/9

d.+ ı 33b/14, 35b/13, 36a/5, 36b/12, 73b/9, 81a/7

d.+ ın 36a/15

d.+ ına 36a/9

d.+ ından 34a/5, 36b/2

d.+ lardan 22a/2, 34b/6, 41b/2, 59a/15

d.+ larum 42b/11

d.+ laruŋ 34a/2, 36b/8

d.+ uŋ 34a/9, 50b/15

d. *ol-* Dost olmak 39b/6, 50b/11, 51a/1, 74b/14, 85b/12, 86b/12

dost- ı mihribān : (Far.) Şefkatli dost

d. 10a/5

dost- ı nādān : (Far.) Cahil dost

d. + dan 21b/11

dost- ı ṣādıḳ : (Far.+ Ar.) Sadık dost

d. 6a/2

dostāne : (Far.) Dosta yaraşır şekilde

d. + dür 35b/12

dostlıK : (Far.) Dostça davranış

d. 5a/10, 10a/14, 33a/7, 34b/8, 34b/15, 35a/6, 35a/12, 35b/5, 36a/7, 37a/2, 37a/4, 37a/8, 40a/1

d. + a 21b/1

d.+ dur 33b/15

d. + ı 21b/12, 66b/2

d. + ın 34b/7, 36b/4

d. + ına18a/6

d. + ından 21b/12

d. *eyle-* Dostça davranmak 33b/1 , 33b/8,

dögil- :Bir yerine vurulmak

d.-mişden 32b/7

dök- : Boşalmak

d. -ildi 73b/4

dön - : Kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket etmek

d.- di 97a/4

d.- er 14b/6

d.- üp 62b/11, 62b/14, 71b/8

döndür - : Kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket ettirmek

d.- en 4a/11

dördünci : Dört sayısının sıra sıfatı, dördüncü

d. 5a/8, 5b/1, 9a/6, 18a/2, 19a/2, 22b/10, 35b/6, 38a/9, 46b/2, 50b/14, 53a/8, 56a/14, 62b/8, 68a/13, 69a/4, 71a/12, 76b/1, 79a/4, 80b/9,

d. + si 21a/15

dörT : Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı

d. 14a/12, 35a/11, 58a/2, 58a/8, 69a/1, 71a/9, 76a/14, 86b/6

86b/7

döşeK : Yatak

d.+ ine 89b/14

duʿā : (Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış

d. 27a/5

d.+ sı 36b/15

d.+ yla 36b/12, 91a/8

d. *ḳıl-* Allah'a yalvarmak 14a/9, 27a/5, 53a/10

duā-ı devlet : (Ar.) Devlet duası

d. +ini 4b/12

duḫūl : (Ar.) Girme, giriş, dâhil olma

d. *ḳıl-* Girmek 91b/13

dūn : (Ar.) Alçak, soysuz, denî

d. 6a/9, 46a/7, 76a/10

d.+ isen 6a/9

dūn-himmetlik : Gayreti az olma, isteksiz olma

d. le 46a/7

dur - : 1-Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak

d.- ur 74b/10

d.- uram 71b/11

2- Var olmaya devam etmek, varlığını sürdürmek

d.- duḳça 30a/13

3- Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak

d.- up 29b/5

d.- an 85a/4

4- Dikilmek, ayakta beklemek

d.- urdı 17a/11

dū-ʿālem : (Far.+ Ar.) İki alem, dünya ve ahiret

d+ de 88a/9

dūr : (Far.) Uzak

d. *ol-* Uzak olmak 46b/6

dūrbīn- i güftār : (Far.) Değerli söz

e. 6a/10

düşīze : (Far.) El değmemiş

d.+ ye 80b/9

dut - :1- Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak

d.- a 72b/3

2- Bir yeri hükmü altında bulundurmak

d.- dı 91b/12

3- Benimsemek

d.- mışlardı 42b/2

4- Herhangi bir durumda bulundurmak

d.96b/15

d.-alar 11a/3

d.-asın 83b/9

d.-ma 35a/10

d.-maḳlıġla 64b/12

d. – maz 33a/5

d.- up 28a/11

yüz *d.-a* 18b/15, 30b/10

dutul - Gereği yapılmak, hükmü geçerli olmak

d.- maz 59b/9

dü-çeşm : (Far.) iki göz

d.+ üŋ 47b/12

dün : İçinde bulunulan günden bir önceki gün

d. 93a/3

dünyā : (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan

d. 5b/2, 10b/8, 11a/12, 11b/5, 20a/11, 27b/7, 28a/3, 36b/1, 44b/10, 84a/6, 84a/10, 97b/7

d.+ da 10b/5, 18b/6, 59b/10

d.+ ya 13a/4, 27b/14, 84a/13

dürer : (Ar.) İnciler, inci tâneleri

f. 59b/6

dürer-i müteʿālī : (Ar.) Yükselen inciler

d.4a/6

dürlü : Çeşitli, muhtelif

d. 31a/1, 39b/15, 81b/10

dürr : (Ar.) İnci

d. 34b/6

dürüst : (Far.) Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru

d. *ol-* Dürüst olmak 31a/3, 74a/12

düstür : (Ar.) Aynı konudaki hüküm ve kurallara ölçü teşkil edecek sağlamlık ve genişlikteki ana kural, temel kāide

d. + ı 57a/3

d.+ *ol-* İlke veya kural olarak kabul etmek 15b/1, 57a/4

düş - : 1-İsabet etmek

d.- er 33b/7

2- Takip etmek

d.- di 79a/15

3- Bir kimsenin bir şeyi yapması gerekmek

d.- er 62b/13

d.- mez 67b/1,

4- Zor bir duruma geçmek

d.- e 7a/12

d.-mez 85a/2

d.- se 29b/1, 42a/2

d.- üp 20a/9,55b/12, 85a/1, 87b/3, 89b/13, 93a/6

5- Payına isabet etmek

d.- er 25b/4,

d.-miş 4b/3

6- Kıymet yitirmek

d.- er 33a/5

7-Kendini kaptırmak, kapılmak, …içinde bulunmak

d.- e 23a/8

d.- meye 28a/2

düş : Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ

d.+ dür 89b/4

düşmān : (Far.) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım

d. 43a/8, 44a/6, 44a/12, 85b/5

d.+ dan 44a/14

d. + ı 59a/14

d.+ ların 70a/7

d.+ larum 42b/11

düşnām : (Far.) Sövme, sövüp sayma

d. 26b/3

düşmen : (Far.) Düşman kelimesinin eski metinlerde bilhassa nazımda rastlanan bir şekli

d. 20b/9, 24a/5, 34b/2, 38a/15, 38b/9, 38b/15, 39a/3, 39a/4, 39a/5, 39a/15, 39b/5, 39b/6, 39b/8, 40b/12, 42a/4, 42a/5, 42b/15, 47b/13, 50b/11, 51a/1, 80a/10

d.+ den 39a/15, 40b/6, 50b/10, 51a/6

d.+ dür 20b/5, 34b/11, 39b/7, 39b/15, 54a/10

d.+ e 37b/14, 41b/13

d.+ i 73b/8

d. + le 41a/5

d.+ ler 81b/9

d.+ lerini 81a/15

d.+ üŋ 4b/14, 41b/3

d. *it-* Düşmanca davranmak 41b/9

d. *ol-* Nefret etmek, hakkında kötü duygular beslemek 39a/4, 40b/12

düşmen- i cān : (Far.) Can düşmanı

d.*ol-* Can düşmanı olmak 22a/1

düşmen- i ḳavī : (Far.+ Ar.) Güçlü düşman

d. 20a/3

düşmenliḳ : Düşman olma durumu

d.5a/11, 21b/1, 34b/8, 37b/1

d. *eyle-* Düşmanlık yapmak 41a/15

düşnām : (Far.) Sövme, sövüp sayma

d. 24b/10

düşür - : Aşağı doğru sarkıtmak

d.- e 30b/11

d.- ür 40a/5

düşvār : (Far.) Zor, güç

d. 19b/14, 26a/1, 28a/7, 34b/12, 42b/15, 63b/11, 70a/3

d.+ da 7a/12

d.+ dur 20a/7, 32b/12, 61b/11, 63b/7

d.+ dur 34b/2

d. *ol-* Zor, güç olmak 60b/1

-E-

eʿādī : (Ar.) Düşmanlar

e. 37b/6

eʿādī-i muʿarriż : (Ar.) Düşmana karşı duran

e. 37b/3

eʿūcāc : (Ar.) Eğrilik

e.+ dan 65b/9

ebdān : (Ar.) Bedenler

e. 30a/6

e.+ ın 17b/3

ebed : (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman

e. 33b/15, 48a/5,63b/4

ebedā : (Ar.)Ebedin tenvinli şekli, hiçbir zaman asla

e. 39a/13

ebeden : (Ar.)Ebedin tenvinli şekli, hiçbir zaman asla

e. 86a/9

ebnā'-ı zamān : (Ar.) İçinde bulunan zamanın insanları

e. + a 16a/14

ebnā'-ı vālī : (Ar.) Kullar

e. 48a/6

ebū caʿfer : (714-775) Abbasi halifesi

e. 61a/8

ebū ḥanīfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

e.78a/14

ebu-ḫātim : (810-890) Arap dil alimi

ḫ. 26b/11, 27a/1, 27a/6, 27a/8, 27a/10

ḫ.+ üŋ 27a/11

ebū hāzm : (994-1064) Endülüslü Arap felsefeci, tarihçi ve ilahiyatçı

e+ a 53a/14

e. 53b/1, 53b/4

ebū naṣr-ı mansur : (960-1036) Fars asıllı Müslüman matematikçi

e.9a/12, 55a/3

e.+am 55a/15

ebū şekūr : (ö.1068) Et-temhid adlı eseriyle tanınan Maveraünnehir bölgesi alimlerindendir

e.11b/6 , 13b/2 , 38b/15, 64b/1

ebū yūsuf : (738-798) Küfe şehrinde doğmuştur Ebu Hanefi'nin öğrencisi fıkıh ve hadis bilginidir

e. 76a/2

e. + a 76a/4

ebü'l- faẓl-ı hindī : (958-1011) Ekber şah döneminin önde gelen alim, şair ve devlet adamıdır

e. 55b/14

ebu'l-maʿālī : Dinler ve mezhepler tarihiyle ilgili en eski farsça eser olan Beyan'ül-edyan'ın müellifi İranlı yazardır

e.15b/3, 15b/7, 16a/5, 16a/10, 16b/6, 16b/10

e.+ ye 15b/13

e.+ yi 16a/3, 16b/15

ecdād-ı ʿiẓām : (Ar.) Seçkin insanlar, büyükler, ulular

e. + umuz 84b/12

ecel : (Ar.) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamânı, ömrün son demi

e. 90b/13,

e. *gel-* Ölmek 91a/15

ecrin : (Ar.) Cansız cisimler

e. 90a/2

edā : (Far.) Tarz, üslup, davranış veya anlatış biçimi

e.+ yla 58b/11

edā- ı zebān : (Far.) Dilin tarzı

e. 4a/3

edā- i ḫiẓmet : (Far.+ Ar.) Hizmet tarzı

e. + üŋi 82b/9

e. *it-* İfa etmek 37a/8

e. *ol-* İfa edilmek 17b/3

edāni : (Ar.) Çok aşağılık

e. 6b/11

edeb : (Ar.) İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, nezâket, zarâfet

e. 7a/11, 7b/13, 12a/7, 15b/14, 17b/8, 17b/9, 33a/13, 63b/4

ednā : (Ar.) Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî

e. 25b/7, 35a/9, 41b/5, 42a/12

ednī : (Ar.)

e. 58a/1

efāḍil : (Ar.) Fazîletli kimseler, çok fâzıl olanlar

e. 20b/14, 35a/11, 37b/12, 40a/1, 66a/15, 69b/2, 73a/9

efʿāl : (Ar.) Fiiller, yapılan işler, eylemler

e.78b/9

e.+ e 37b/10

e.+ i 16a/7, 8b/10

e.+ ine 62b/3

efʿāl-i ḥaḳīḳat : (Ar.) Gerçek işler

e. + de 18a/12

efʿāl-i ḳubḥ : (Ar.) Kötü eylemler

e.67b/8

efʿāl-i pesendīde : (Ar.+ Far) Seçilmiş işler

e. 60a/6

efʿāl - i sünnet- i aḥmedī : (Ar.) Hz. Muhammed (a.s.)'in hayat tarzı

s. 8b/10

efḍal : (Ar.) Çok (daha, en, pek) fazîletli, çok üstün

e. 40b/6, 77a/11

e.+ i 9a/1

efḍalü'l-beşer : (Ar.) İnsanların en üstünü

e. 8a/2

efkār : (Ar.) Endişe, tasa, kaygı, üzüntü

e. 34a/9, 35a/3

e. *ol-* Üzüntü duymak 28a/6, 34a/9, 35a/3, 50b/15

eflāk : (Ar.) Felekler, gökler

e.+ de 6a/14

e.+ e 4b/9

eflāṭūn : (m.ö.428/7-348/7) Sokrates'in öğrencisi ve Aristoteles'in hocasıdır

e. 6a/9, 8b/5, 31b/3, 34a/4, 34b/3, 39a/15, 39b/7, 41b/12, 47a/15, 48b/1, 63b/13, 64b/10, 69b/12, 73b/13, 79a/5, 81a/3, 83a/8, 85a/13, 86b/6, 87a/12, 90b/7, 92a/14

efrāsiyāb : Kaşgarlı Mahmud'a göre Efrâsiyâb Türklerinin büyük hakanıdır.Asıl adı Tonga Alp Er'dir

e. 29b/3, 29b/14

efrāsiyāb-ı ġaddār : Zalim Efrasiyab

e. 84b/9

efser : (Far.) Taç

e.+ de 69b/7

efzūn : (Far.) Fazla, çok

e. 7b/11

eger : (Far.) Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet

e. 6a/4, 6a/7, 13a/13, 14a/10, 14b/12, 16b/3, 16b/5, 17b/2, 17b/6, 18b/14, 19a/10, 19a/12, 19a/6, 20b/10, 20b/13, 20b/14, 25a/9, 27a/10, 29a/8, 29a/10, 31a/2, 32b/2, 34b/12, 34b/14, 35a/3, 35a/5, 35a/13, 36b/2, 36b/3, 38a/15, 39a/4, 40a/13, 40b/3, 42b/9, 44a/9, 44b/3, 44b/10, 44b/11, 44b/12, 45a/14, 49a/13, 52b/11, 53b/8, 53b/13, 54a/1, 57a/8, 58b/4, 60a/12, 60a/13, 60b/5, 62a/7, 63a/4, 63a/10, 64a/6, 65a/7, 69b/3, 69b/5, 69b/11, 74b/14, 74b/15, 75a/8, 79b/1, 81b/8, 81b/11, 81b/12, 82a/15, 82b/8, 83a/4, 83b/6, 85b/7, 86a/6, 87b/15, 88a/1, 88a/15, 89a/1, 90a/4, 90a/5, 91a/5, 91a/8, 91a/10, 91b/3, 94a/8, 97b/8, 97b/11

egerçi : (Far.) Her ne kadar, nasıl ki

e. 4a/1, 15b/10, 22b/13, 25b/4, 26a/12, 27b/5, 46b/13, 47a/8, 47a/10, 49a/15, 62b/3, 86a/10, 95b/7

egri : Çarpık

e.+ si 48b/15

egri bügrü : Her tarafı eğri olan, çarpık çurpuk

e. 90a/4

egriliK : Çarpıklık

e.+ iyle 65a/12

eḥādīṣ- i muṣṭafavī : (Ar.) Hz. Muhammed'e ait sözler

e.8a/6

eḥibbā : (Ar.) Dostlar, ahbaplar, tanıdıklar, bildikler

e. 33a/9

e.+ nuŋ 33b/10

e. + ya 66a/9

ehl : (Ar.) Bir işin ustası, o işte becerikli, mahâretli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse

e.+ ine 23b/3, 83b/12

ehl- i dāniş : (Ar.+ Far.) Bilgi sahibi kimseler

e. + den 14b/2, 15a/8

ehl- i ḥācet : (Ar.)İhtiyaç sahipleri

e. ol- İhtiyaç sahibi olmak 31b/12

ehl- i ḥayā : (Ar.) Haya sahibi kimseler

e. *ol-* Haya sahibi olmak 10a/10

ehl- i ʿilm : (Ar.) İlim sahibi kimseler

e. + e 16a/2

ehl- i islām : (Ar.) Müslümanlar, İslam topluluğu

e. 55a/6

e. + ı 76a/3

ehl- i meclis : (Ar.) Mecliste bulunan kimseler

e. 24b/6

e. + de 72a/5

e'imme - i dīn : (Ar.) Din imamları

e. 12a/3

ek- : 1-Toprağa tohum atmak veya gömmek

e.- erseŋ 44b/9

e.- dügüni *biç-* Yaptığının karşılığını görmek 78b/14

2-Belli bir maksatla serpmek

e.-seŋ 44b/10, 44b/11

ekābir : (Ar.) Büyük adamlar, ileri gelenler

e. 15a/13, 22a/11, 24a/15, 54b/1, 55a/13, 65b/10, 88b/1, 88b/7

e.+ üŋüzdedür 31a/15

ekābir - i ehl-i yaḳīn : (Ar.) Kesin ve doğru bilgi sahibi büyük adamlar

e. 9a/4

ekmel : (Ar.) Çok (daha, en, pek) kâmil, mükemmel

e.+ i 9a/2

eknāf- ı memleket : (Ar.) Memleketin her tarafı

e. + den 55a/7

eknāf- ı ʿālem : (Ar.) Cihanın her tarafı

e. + den 54b/8

ekṣer : (Ar.) Genellikle, ekseriya

e.68b/8

eksik : Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan

e. *ol-* Mevcut olmamak 66b/5

eksil - :Azalmak

e.- mez 19a/1

ekṣer : (Ar.) Çok fazla, en çok, birçok

e. 52b/15, 67/8

ekṣeriyyā : (Ar.) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, umûmiyetle

e. 9a/15

el : El

e. + deyiken 75a/15

e. + i 70b/11

e. + in 57a/11, 71a/1, 71a/10, 71a/15, 71b/1

e. + inde 25b/8, 96a/1

e. + inden 76a/3, 90b/13

e. + ine 41a/9, 91a/2

e. + iyle 7a/12, 20a/13, 32a/15, 50a/2, 50a/10, 67b/4, 81b/1, 91b/1

e. + ümi 91a/12

e. + üŋde 44a/6

e. + üŋ eriş-73a/14

e. çek- Ölmek 95a/12

e.+ de *bil-* 23a/12

e.+ den *çıkar-* Bırakmak 20a/11, 23a/13, 78b/10

e.+ den *çık-* Kaybetmek 58a/13

e. + den *ḳoy-* Bırakmak 79a/4

e.+ den *gel-* Yardımcı olmak 18a/1, 28a/10, 37b/12

e.+ den *ḳo-* Bırakmak 6b/11, 11a/15, 37b/7

e. + inden *gel-* İş yapmak 73a/3

e. + üŋden *gel-* İş yapmak 76b/14

e.+ i boş *ol-* Yapacak işi olmamak 49a/12

e.+ i *öp-* Saygı duymak 39b/9, 39b/11

e. *uzat-* Yardım etmek 11b/4, 28b/7, 70b/15

e. + üŋ *uzat-* Yardım etmek 8b/12, 67b/1

e. *vir-* Yardımcı olmak 39b/9, 40a/14, 40b/9, 72b/8

e. üŋden *ḫalāṣ eyle-* Elinden kurtulmak 55b/7

elbette : Kesinlikle

e. 86b/5

elem : (Ar.) Iztırap, keder, gam, tasa, hüzün, melâl

e. 28a/8, 90a/11, 95a/13

e.+ den 4a/14

e.+ inden 36b/1

elmās : (Ar.) Billûrlaşmış saf karbondan ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş

e.+ dan 25b/14

elmās -āhen : (Ar.) Demirden elmas, demir madeni

e. 83b/8

elṭāf : (Ar.) Lutuflar

e.+ ından 3b/3

elṭāf - ı raḥmānī : (Ar.) Allah'a ait lutuflar

e + den 3b/9

elṭāf - ı şīme : (Ar.) Huyun lutufları

e.+ nden 54b/9

elvān-ı şubūt : (Ar.) Sabit renkler

e.1b/12

emākin : (Ar.) Yerler, mevkiler

e.+ de 27b/6

emākin - i evāmir : (Ar.) Emirlerin mevkileri

e. 51b/6

emān : (Ar.) Af ve yardım dileme, eminlik

e. *dile-* Af ve yardım dilemek 85b/6

emānet : (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedîa

e. 78b/8

e.+ dür 44b/6

e. *ol-* Koruması için bırakmak 9b/8

emānī : (Ar.) İstekler, dilekler, arzular, maksatlar

e. 6a/4

emārāt-ı ẕevāl-i memleket : (Ar.) Memleketin yok olma belirtileri

e. + dür 8b/13

emāret : (Ar.) Emir olma, emirlik

e. 47b/15

e.+ inüŋ 66b/15

emel : (Ar.) Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu

e.+ i 27a/4

emīn : (Ar.) Güvenlik içinde olan, tehlikeden uzak, emniyetli

e. 9b/14

e. *ḳıl-* Korumak 26b/5

e. *ol-* İnanmak, güvenmek 7a/13, 9b/13, 18b/11, 39b/1, 42b/8, 44a/14, 51a/4, 62b/10, 66b/7, 74a/7

emīrü'l mü'minīn : (Ar.) Müminlerin başı anlamında halifeler için kullanılan ünvan

e.14a/3, 14a/9, 17a/15, 50a/10, 61a/10

emīrü'l - mü'minīn ʿalī kerrema'llāhu veche : (Ar.) Hz. Ali

e. 10a/6, 12a/5, 20b/5, 48a/6, 69a/14, 76b/2, 89a/15

emīrü'l - mü'minīn ʿalī kerrema'llāhu teʿālī veche : (Ar.) Hz. Ali

e. 75a/10

emr : (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması husûsunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk

e.+ i 13a/15, 21a/1

e.+ ime 56a/13

e.+ ine 60a/12, 80b/14

e.+ iyle 95b/7, 95b/11

e. *it-* Emir vermek 61a/7, 71a/3, 71a/15

e. *iyit-* Emir vermek 61a/9

e. *eyle-* Emir vermek 13a/7, 15b/2, 56a/6

emr- i ʿaẓīm : (Ar.) Başarılması güç mesele

e.51a/14

emr- i nevāhī : (Ar.) Yasaklanan işler

e.54b/3

emr- i sulṭān : (Ar.) Padişah buyruğu

e. + a 16b/10

emr-i vācibü'l-etbāʿ : (Ar.) Emri yerine getirmesi gereken kişiler

e.+ da 4b/15

emṣāl : (Ar.) Eş, eşler, benzer, benzer olanlar

e. 5a/9, 27b/5

e.+ i 18a/12, 18a/15, 18b/13, 37b/10, 46a/11, 76a/7

emvāl : (Ar.) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler

e. 27b/10, 37b/8

e. + i 28a/11, 90a/10

e.+ ine 11b/4

emvāl- i dünyā : (Ar.) Dünya malları

e.18b/4

emvāl- i enām : (Ar.) Yaratılmışların malları

e.51b/9

emvāl- i ʿālem : (Ar.) Alemin malları

e. + i 89a/2

enbāz : (Far.) Eş, benzer, ortak

e.+ ı 6a/15, 6b/1, 7a/11, 7b/5

endāze : (Far.) Ölçü, derece, mertebe

e. 25a/4, 34b/3, 96b/15

ender : (Ar.) Çok nâdir, pek az, çok seyrek

e. 70a/1

endīşe : (Far.) Merak, kuruntu

e. 9a/13, 26a/13, 32a/8, 45a/3, 60a/14, 63b/13, 70b/3, 71a/2

e.+ lere 28a/2

e.+ sinden 11a/13

e.+ yle 8b/15, 24a/15

e. *it-* Endişelenmek, tasalanmak 42b/7, 71a/2, 72b/1

e. *ḳıl-* Endişelenmek, tasalanmak 9a/8, 69a/3, 71b/3

endīşe-i ṣavāb : (Far.+ Ar.) Doğru düşünen

e. 41b/14

endūh : (Far.) Keder, elem, gam, gussa, kaygı, sıkıntı, ıztırab, üzüntü

e. 27b/15, 34a/1

e. + ı 84a/14

endūh- i dünyā : (Far.+ Ar.) Dünya kederi

e. 85a/12

endūh- gīn : (Far.) Gamlı, tasalı

e. *ol-* Gamlı olmak 28a/9, 63a/7, 78b/11

enfaʿ : (Ar.) Çok (daha, en, pek) faydalı, pek yararlı, çok nâfi

e. 47a/5

engüşt : (Far.) Parmak

engüşt-i celāl : (Far.) Hışım, öfkeli olma

e. +üŋde 4b/11

engüşter : (Far.) Yüzük

e. + i 90a/6

enīs : (Ar.) Dost, arkadaş, yâr

e. *eyle-* Arkadaş olmak 49a/14

e.*it-* Arkadaş olmak 22a/5

ensābın : (Ar.) Nesepler, soylar

e. 36b/13

enṣārsız : (Ar.) Yardımcılar olmadan , koruyucular olmadan

e. 92b/10

enẓār-ı ṣāḳibe : (Ar.) Tesirli bakışlar

e.54b/1

epsem : Dilsiz, konuşmayan

e. 82b/3

e. *ol-* Ses çıkarmamak, susmak 23a/15, 41b/11, 82b/3

er : 1-Erkek

e. 32a/15

e.+ e 70a/10

e.+ idür 89a/6, 89a/7

e.+ üm 82b/13

e.+ üŋ 80b/1

2- Yiğit

e. 80b/1

3- Asker

e. 85a/14

er- : 1-Ulaşma

e.42b/15

e.+ e 57a/5

2-Vasıl olmak, erişmek

e.4b/9

erbāb-ı ʿaḳl : (Ar.) Akıl sahipleri

e+ a 10b/3, 37b/10

e+ la 56a/3

e. + uŋ 7b/4, 7b/14

erbāb-ı dāniş : (Ar.) Bilgi sahipleri

e.13b/6

erbāb-ı devlet : (Ar.) Devlet sahipleri

e. 54b/11, 58a/11

erbāb-ı feżāʾil : (Ar.) Fazilet sahibi kişiler

e. + den 36b/5

erbāb-ı ḥācet : (Ar.) Dilek sahipleri

e.52b/7

erbāb-ı luṭf : (Ar.) Lütuf sahipleri

e.+ uŋ 4b/4

erbāb-ı nuṭḳ-ı selīm : (Ar.) Doğru söz sahipleri

e. 11b/9

erbāb-ı ṣanā‘at : (Ar.) Sanat ehli, sanatkar

e.45b/1

erbāb-ı selīme : (Ar.) Sağlam, doğru kişiler

e.5b/4

erdeşir : (180-242) Sāsānī devletinin kurucusu ve ilk hükümdarıdır

e. 30a/15, 32b/6, 42a/11, 59a/12, 81a/14, 83b/1

erit - : 1-Isı etkisiyle sıvı duruma getirmek

e.- diler 75b/4

2-Kendi varlığını hâkim kılarak bir şeyin varlığını hissedilmeyecek duruma getirmek, silip yok etmek

e.- üp 89b/11

erkān : (Ar.) Bir şeyde temel durumunda olan taraflar, çok kuvvetli ve güçlü olan yönler

e. 15a/11

erte : Bir sonraki günün sabahı, yarın

e. 15b/2

ervāḥ : (Ar.) Ruhlar

e.+ ın 17b/4

erzānī : (Far.) Lâyık, değer, uygun

e. 20b/2

e. *ol-* Uygun olmak 20b/2

es - : Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek

e.- erse 40a/4

esās : (Ar.) Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel

e.+ ın 53a/9

esbāb : (Ar.) Sebepler

e. 28a/11

e.+ ı 37a/15, 84b/7

e.+ uŋ 87a/5

esbāb- ı niʿmet : (Ar.) Nimet sebepleri

e. + i 58a/14

esbāb- ı saʿādet : (Ar.) Mutluluk sebepleri

e. 54b/14

esīr : (Ar.) Eskiden para ile satın alınan kimse, kul, köle, câriye

e.+ i 88a/10

e. *ḳıl-* Etkisi altına almak 45a/3

e. *ol-* Düşman eline düşmek 55a/14

esīr- i ḫāk : (Ar.) Hak esiri

e. *eyle-* Hak esiri olmak 91a/15

esnā- ı pend ü nasīḥat : (Ar.+Far.+ Ar.) Öğüt ve nasihat zamanı

e. + da 52b/10

esrār : (Ar.) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar

e.+ ı 35b/7

e.+ uŋ 81b/15, 83a/10

esrār- ı aḥval : (Ar.) Gizli haller

e. *it-* Gizlemek 81a/14

esrār- ı nihān : (Ar.+ Far.) Gizli haller, göz önünde olmayan durumlar

e. 81b/4

esrār- ı pinhān : (Ar.+ Far.) Gizli haller

e. 83b/1

eṣdiḳā : (Ar.) Sâdık, samîmî, gerçek dostlar

e.+ nuŋ 33a/9

eṣer : (Ar.) Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt

e. 92a/1

e. *ḳal-* Geride bırakılmış olmak 92a/10

eṣnā- ı kelām : (Ar.) Söz sırası

e. + da 82a/2

e.+ ında 72a/2

eṣnā-ı kelimāt : (Ar.) Sözlerin sırası

e.+ da 25a/13

eṣnā-ı naṣīḥat : (Ar.) Nasihatlerin sırası

e.+ inde 60a/1

eṣnāf-ı niʿam : (Ar.) Nimetlerin sınıfları

e. + ından 54b/10

eşer : (Ar.) Çok şerli ve kötükişi

e. 22a/4

eşiK : Döşemede kapı boşluğunun alt tarafına gelen kısım

e.+ inde 63b/10

eşirrā : (Ar.) Şerirler, kötü, zararlı ve hayırsız kimseler

e. 74a/13, 81a/2

eşref-i evṣāf-ı ḥamīde : (Ar.+ Ar.+ Far.) Övülmeye layık niteliklerin en şereflisi

e. 11b/10

eşya : (Ar.) Yaratılmış olan her şey, nesneler

e. dan 8b/1

e. + yı 8a/14

et : Hayvan vücudunun yiyecek olarak kullanılan kısmı

e. + dür 61a/1

eṭfāl-i nā-bālīġa : (Ar.+ Far.+ Ar.) Ergen olmayan çocuk

e. + dur 61a/1

eṭrāf : (Ar.) Taraflar, yanlar, çevre

e. 27b/6, 54b/8, 55a/7

eṭrāf- ı ʿālem : (Ar.) Dünyanın çevresi

e. + i 17a/7

eʿūcāc : (Ar.) Eğilme

e.+dan 65b/9

ev : Bir ailenin oturması için yapılmış yapı

e. + deki 51a/6

e.+ in 59a/9

e.+ ine 82a/12, 82a/13

evāḫir : (Ar.) Son zamanlar, son dönemler

e. 94a/12

evāmir : (Ar.) Emirler, buyruklar

e.+ ine 62b/14

evc- i iḳbāl : (Ar.) En yüksek mevki

e. 55b/11

evfā : (Ar.) Vefalı

e. *ol-* Vefalı olmak 54b/10

evḳāt : (Ar.) Vakitler, zamanlar

e. 38a/11

e.+ da 52b/13

e.+ ı 52b/15

evḳāt- ı mülāḳāt : (Ar.) Mülakat vakitleri

e. + da 24a/9

evlā : (Ar.) Daha uygun, daha iyi

e. 5b/15, 9b/10, 19b/13, 38b/14, 56a/8, 65b/12, 68a/15

e.+ dur 21b/12, 24b/14, 36b/1, 43a/3, 52a/11, 69b/15, 83b/2

e. *ol-* Daha iyi olmak 9a/12, 32b/1

evlād : (Ar.) Evlatlar, çocuklar

e. 36b/13, 37a/4

e.+ ına 31a/5

evṣāf : (Ar.) Nitelikler, vasıflar

e.+ ından 3b/4

e.+ ıyla 5a/2

evṣāf- ı ḥamīde : (Ar.+ Far.) Övülmeye layık nitelikler

e. + e 72b/6, 78b/1

evṣāf- ı pesendīde : (Ar.+ Far.) Beğenilmiş nitelikler

e. + sindendür 67b/7

e.+ yle 14a/8

evvel : Evvel, önce,ilk

e. 16a/5, 18b/7, 19b/8, 39a/15, 42b/8, 45a/7, 45a/12, 50b/6, 52b/4, 56a/12, 57b/13, 62b/2, 64a/14, 66a/5, 67b/14, 68b/14, 70b/4, 74a/9, 76a/5, 76b/4, 77a/14, 84b/9, 84b/11, 92a/8

e.+ i 9b/2, 35a/12, 52a/12, 56a/8, 65b/2, 95a/11

e.+ inden 38b/7, 40a/3

e.+ inüŋ 62a/1

e. *ol-* Önce olmak 48b/1

evvel-emir : (Ar.) İşin başlangıcında

e.+ de 55a/5

evvel- rūzgār : (Ar.+ Far.) Başlangıçta, baştan

e + da 55a/4

evvelā : (Ar.) Önce, ilk önce, ilkin

e. 40a/2, 54b/1, 61b/8, 81a/10, 83a/9

evveli : (Ar.) Bir önceki gün değil, evveli

e. 38a/5, 65a/4, 79a/3

evvelki : (Ar.) İlk, birinci, önceki

e. 5a/6, 7b/15, 17b/12, 52b/4, 69a/2,

e.+ si 21a/3, 21a/12

evżāʿ-ı taġyīr : (Ar.) Durumları değiştirme

e. *it-* Durumları değiştirmek 35a/9

eydür - : Söylemek, demek

e. 8b/6, 9a/12, 9b/11, 11b/6, 14b/7, 22b/1, 21b/5, 21b/10, 23a/13, 24a/1, 24b/7, 26a/13, 26a/6, 26a/8, 26b/8, 30b/9, 31a/3, 31a/9, 31a/12, 31b/3, 31b/8, 32a/6, 32a/12, 32a/15, 32b/7, 32b/13, 32b/14, 33b/4, 34a/1, 34a/13, 34b/3, 34b/11, 35a/5, 38b/15, 39a/5, 39a/7, 39a/15, 39b/7, 39b/12, 40a/10, 41a/5, 41a/9, 41b/3, 41b/12, 41b/15, 42a/4, 42a/6, 44a/13, 47a/12, 47a/15, 47b/2, 48a/10, 48b/2, 49a/1, 49a/13, 56b/4, 59a/10, 59a/13, 64a/7, 64a/10, 64a/12, 64b/1, 64b/13, 65a/3, 65a/5, 66a/4, 66a/7, 66b/6, 66b/13, 67a/8, 67b/2, 69a/1, 69a/5, 69b/13, 71b/2, 72b/15, 73b/8, 73b/13, 73b/15, 74a/4, 74a/5, 74a/13, 75b/11, 76a/13, 77a/6, 77b/10, 78b/6, 78b/8, 79a/1, 79a/5, 81a/5, 81a/14, 81b/5, 81b/8, 83a/8, 83b/2, 83b/9, 85a/13, 85b/11, 86a/6, 86b/6, 86b/13

e.- di 82a/2

e.- ler 49b/12, 65a/6

eyālet : (Ar.) Valiler tarafından yönetilen büyük il

e. 47b/15

eyit -: 1-Söylemek, demek

e.- di 8b/5, 11a/11, 11a/13, 14a/2, 14a/3, 14a/9, 16a/1, 16a/8, 16a/10, 16a/12, 16b/5, 16b/8, 17a/11, 17a/12, 17a/15, 24a/11, 24b/1, 24b/2, 25b/1, 25b/3, 26b/2, 26b/5, 27a/4, 27a/5, 27a/7, 27a/8, 27a/10, 30a/6, 31b/13, 31b/15, 32b/4, 32b/6, 36b/7, 42a/11, 42b/9, 43a/15, 44a/8, 47a/4, 50a/3, 50a/4, 50a/14, 52b/11, 53a/2, 53a/15, 53b/1, 53b/3, 53b/4, 53b/8, 55a/4, 55b/1, 55b/2, 55b/5, 56a/10, 56a/12, 58a/3, 58a/9, 58b/2, 59a/8, 59b/11, 59b/13, 59b/14, 60a/1, 60a/11, 60b/3, 60b/6, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 65a/15, 70b/14, 71a/5, 71a/6, 71a/10, 71a/14, 71b/4, 71b/5, 71b/10, 72a/3, 72a/5, 72a/9, 73b/4, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 75b/8, 76a/3, 76a/7, 76a/10, 78a/15, 79b/1, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 82a/2, 82a/4, 82a/7, 82a/8, 82a/13, 82a/14, 82a/15, 82b/1, 82b/6, 82b/13, 82b/15, 83a/3, 87b/11, 87b/13, 87b/14, 88a/1, 89a/12, 89b/15, 90b/1, 90b/9, 91b/10, 92a/5, 92a/8, 92a/12, 92a/14, 92b/4, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 95a/1

e.- di 16b/10, 24a/12, 71a/9, 71a/11, 75b/6

e.- diler 15a/15, 15b/7, 31b/14, 32b/5, 50a/13, 59b/14, 65a/13, 94b/2

e.- dügüm 56b/3

e.- düm 55b/3, 73b/6

e.- mezdi 58b/6

e.- miş 73a/2, 85a/7

e.- mişdür 6a/2, 6a/9, 6a/15, 7a/3, 10a/14, 12b/8, 13a/12, 13b/2, 17b/10, 20b/14, 21a/2, 21a/12, 24b/11, 30b/1, 30b/2, 34a/5, 43b/2, 43b/3, 63b/13, 65b/11, 69a/12, 70a/6, 80a/5, 81a/3, 85b/4, 87a/12, 89a/1

e.- mişlerdür 14b/9, 21a/9, 40a/2, 79b/11

e. – üŋ 91a/5, 91a/13

2- Yardımcı eylem

suʾāl e.- diler 8b/8, 36b/5, 58a/2, 59b/10, 77a/10,

eyle- : Eylemek, kılmak, yapmak, etmek

ābādan e.- r 31a/9

āġāz e.- di 29b/5

aḥkām e.- mek 30b/11

arż e. -ŋ 91a/5

āzād e.- düm 73b/8

ʿaceb e.- mek 32b/10

ʿadl e.- ye 52a/5, 54a/1, 57b/15, 58b/3

ʿāfīyet e. 60a/2

ʿafv e.- di 14b/1

ʿafv e.- mek 73a/12

ʿafv e.- mem 59b/12

ʿafv e.- se 64a/14

ʿafv e.- ye 36b/3, 54a/2

āḫīre e.- r 40a/13

ʿār e.- me 49a/14

ʿarż e.- di 87b/10

ʿarż e.- diler 58a/14, 59a/6

ʿazīz e.- r 49b/15

ʿazīz e.- yen 30a/6

ʿazl e.- diler 59a/8

ʿazl e.- yeler 32a/2

bā-vefā e.- r 73b/9

bende-i fermān e.- r 31a/10

berrān e.- r 74a/1

beẕl e. 19a/1

binā e.- mege 22b/5

cāygīr e.- r 8a/9

cedd ü cehd e.- ye 60a/4

cemʿ e.- düŋ 92b/1

cemʿ e.- me 94a/4

cemʿ e.- ye 49a/9

cemʿ e.- yüp 55a/7

cevr ü teʿaddi e.- ye 52a/2

çāre e.- r 85b/9

dād e.- mez 20b/2

dād e.- sen 59a/3

dād e.- ye 52a/5, 57b/15, 58b/3, 89a/1

daʿvā-ı dāniş e.- r 20a/2

defʿi vaḳit e.- di 78a/11

deng e.-meye 40b/13

dervīş e.- mek 97b/7

dervīşi fürūmāye e.- r 25b/12

devr ü mehcūr e.- ye 59a/6

dıraḫşān e.- ye 1b/4

dırāz e.- yeler 57a/12

dirīġ e.- me 60a/13

düşmānlıḳ e.- r 41a/15

emr e. 15b/2, 56a/6

emr e.- di 13a/7

enīs e.- ye 49a/14

esīri ḫāk e.- di 91a/15

eylük e. 72b/15, 75a/15

eylük e.- mek 76a/15

farḳ e.- yüp 18b/2

farḳ e.- mez 23b/5

farż e.- ye 52b/5

ferāġat e.- ye 73a/6

fikr e.- di 42b/9

fikr e.- mez 41b/5

fikr e.- r 30b/6

fürūmāye e. -r 25b/12

ġaddār e.- r 73b/10

ḫaberdār e.- mekdür 70a/7

ḫakk e.- yesin 49b/3

ḫalāṣ e. 76a/4

ḥalāṣ e.- ye 36b/11

ḫalāṣ e.- yem 55b/7

ḫāli e.- ye 76a/8

ḫarc e.- mekdür 35b/13

ḥareket e.- ye 57a/6

ḥāṣıl e.- r 59a/11

ḫaşem e.- mek 62b/13

ḫaşem ü ʿitāb e.- mekde 64b/14

ḫāṭır e. 53b/10

ḥavāle e. 40a/14

ḥavāle e.- ye 40b/4

ḫavār u ḥaḳīr e.- r 8a/11

ḫavf e.- di 79b/1

ḫavf e.- mek 8a/5

ḫavf e.- meye 8a/15

ḫavf ė.- se 8a/14

ḫayr e.- sün 83a/1

ḫayr e.- ye 32b/12

ḥaẕer e.- mek 38b/2

ḥaẕer e.- ŋ 51a/6

hażm e.- düm 73b/5

hebāʾen menṣūrā e.- ye 35b/3

helāk e.- di 92b/7

helāk e.- r 25a/9

ḥıfẓı zebān e.- ye 32b/13

ḥıḳd u ḥased e.- mek 37b/14

ḫılāf e.- medüm 56a/14

ḫışım e.- r 62a/13

ḫīẕmet e.- mek 61b/8

ḫiẕmet e.- rler 17a/12

ḫoşnūd e.- ye 53b/10

ḥurmet e.- mek 46a/13

ḫuy e. 78b/10

ḥükm e. 71a/2

ḥükm e.- di 71a/2, 71a/7

hüner e.- r 17a/13

ḫürmet e.- rler 17a/14

ḥüsnraʿiyyete ʿadl ü dād e.- mekden 56b/10

ḫvār u ḥaḳīr e. 28a/11

ḫvār u ḥaḳīr e.- r 25b/11

ıraġ e. 27b/3

ırāġ e.- mek 43b/7

ıṣlāḥ e.- r 49a/15

ibrāzı meveddet e.- ye 36a/10

ictināb e.- mek 65b/9, 79b/14

ictināb e.- ye 54a/7, 63a/8, 64b/15

idrāk e.- r 23a/1

ifrāṭ e.- se 21b/8

ifşā e.- di 26b/14

ifşāı esrār e.- mek 21a/15

iftiḫār e.- me 76b/13

iḥdāṣ e. 65a/14

iḫfāʾ e.- ye 38b/9

iḫfāı rāz e.- meye 83b/10

iḥsān e.- mek 35a/13

iḥsān e.- yüp 27a/5

īhtīmām e.- ye 66a/10

iḥtirāz e.- ye 11a/8, 23a/5, 52b/8, 70b/4, 74b/6

iḫtiyār e. 95a/5

iḥtiyār e.- diler 55a/12

iḫtiyār e.- diler 88b/11

iḫtiyār e.- r 47b/9

ihtiyār e.- ye 57a/7

iḥżār e.- di 90b/9

iḳdām e.- mek 69b/14

iḳdām e.- meyeler 51a/12

iḳdām e.- meyüp 55a/11

iḳdām e.- ye 35a/15

iḳdām e.+ mek 37b/10

iḳtidā e.- mekdür 68b/3

iktifā e. 96b/4

iltiyām e.- ye 94b/9

imtiṣāl e.- ye 62b/15

inṣāf e.- ye 27a/2

insāniyyet e.- mekden 28a/13

intiḳāl e.- di 11a/11

iʿānet e.- ye 52b/13

istifsār e.- düm 55b/9

istiʿānet e.- mekdür 36a/3

ʿitāb e.- mekdür 21a/13

ʿitāb e.- meye 62b/12

ʿitāb e.- mekde 64b/14

iʿtiḳād e.- mekdür 21a/8, 21b/3

iʿtiḳād e.- ye 37a/7

iʿtimād e. 38b/1

iʿtimād e.- mek 10a/13, 38b/1

iʿtimād e.- mekdür 21b/3, 21b/5

iʿtimād e.- meye 18a/4

iʿtimād e.- ye 21a/10

iʿtiẕār e.- ye 35a/8

iʿzāz u ikrām e.- ye 10b/14, 11a/2

iyilik e.- ye 18a/14

iẓhār e.- memege 36a/7

iẓhār e.- ye 97b/10

ḳābili ḫalḳ e.- mişdür 22a/8

ḳaçmaḳ e.- ye 85b/5

ḳahr e. 59a/14

ḳanāʿat e.- meyüp 16a/5

ḳarār e.- mezse 65a/7

ḳarār e.- yem 43b/9

ḳaṣd e.- mekdür 38a/6

ḳaṣd e.- rse 30b/10

ḳaṣd e.- ye 39b/2, 97b/10, 97b/7

ḳatı e.- ye 30b/11yaramaz

ḳaṭʿ e.- mezsin 36b/7

keşfi esrār e.- mek 82a/5

keşf-i māfiʾzi zamīr e.- memekdedür 81b/7

ketm e. 36a/6

kūşiş e.- r 20a/3

laʿnet e.- sün 61a/7

luṭf e. 53a/12

luṭf e.- yesen 53a/12

luṭf u iḥsān e.- ye 18a/15

mābeyni muṣālaḥa e.- ye 43a/14

mahremrāz e.- memek 82a/3

maʿlūm e.- r 7a/1

maʿlūm e.- ye 38a/4

medār e. ledi 78a/13

medḥ e.- mek 32b/5

medḥ e.- yeler 46a/15

menʿ e.- ye 62b/5, 73a/8

menʿ e.- yeler 46a/9, 46b/3

mehcūr e.-ye 59a/6

meşveret e.- mekdür 9b/4, 9b/8

meşveret e.- ye 18a/2, 56a/4

meveddet e.- se 36a/13

meveddet e. –meyüz 36b/9

meẕemmet e.- yeler 46a/11

mirāṯ e.- di 43b/4

muḥabbet e.- mek 33a/7

muḥabbet e.- yeler 33b/1

muḫālefet e.- me 60a/12

muḥterem e.- r 49b/15

muḳāvemet e.- me 41a/3

muʿādāt e.- r 20a/5

muʿāvenet e.- meye 40b/15

muʿāvenet e.- seŋ 17b/2

muṣāḥabat e.- mekden 22a/4

muṣāḥebet e.- mekdür 33b/8

muvāfaḳat e.- ye 53b/6

muvāfaḳat e.- yüp 78b/5

müdārā e.- mekdür 10b/2

müdārā e.- ye 10b/4

müşāvere e.- di 78a/3

müşāvere e.- ye 42a/4

müşkilkārları eyü e.- r 26a/2

müvāfaḳat e.- ye 40b/8

naṣīḥat e.- mekdür 47a/13

naẓar e.- ye 46b/12

naẕar e.- ye 79b/15

nesne e.- yeler 94b/11

nevmid e.- mekdür 38a/9

ne e.-di 97a/4

nidā e.- ye 61a/14

nigār e.- di 2a/

nişāne-i tīrbelā e.- yesin 41a/6

nūş e. –yem 90b/14

pādişāh e.- r 87a/15

pāre e.- yüp 96b/2

perhīz ė.- meye 76b/14

perhīz e.- ye 31a/4, 37b/12

pervāz e.- yemeye 30a/9

pinhān e.- di 92a/7

pinhān e.- rdüŋ 92a/6

pīşe e. 97a/8

pīşe e.- ye 60a/15

pür-renk e.- di 2a/1

raġbet e.- yem 95a/11

rāst e.- düm 56b/2

rencīde e.- megi 78a/12

rıfk e.- mekdür 10b/2

riʿāyet e.- mekdür 37a/1

riʿāyet e.- r 53b/4

riʿāyet e.- ye 36a/9, 36b/13

rīʿāyet e.- yedür 60a/3

riʿāyet e.- yeler 78b/6

riʿāyet e.- yüp 62a/15

rūzgār e.- r 30b/2

ṣabr e. 11b/3

ṣabr e. 69b/9

ṣabr e. di 78a/13

ṣabr e.- mek 68b/6

ṣabr e.- meklik 68b/13

ṣabr e.- ye 48a/9, 69a/6

ṣabr e.- yelüm 78a/5

ṣabr u şitāb e.- mek 67b/5

ṣadaḳa e.- rdüm 75b/10

saʿy e. 15a/4

saʿy e.- mek 7a/12

saʿy e.- ye 36a/7, 49b/13, 49b/2, 52b/15, 57b/14, 60a/5, 74b/4

saʿy e.- yeler 44b/13

ṣarf e. 53b/3

ṣarf e.- mekden 56b/8

ṣarf e.- ye 14b/5

ṣayd e.- yüp 43b/14

secdei şükr e.- düm 50a/11

seyr e. - düŋ 92a/9

seyr-i ẓulmāt e.- di 93b/14

sirāyet e.- r 46a/4, 46b/4

ṣoḥbet e.- mek 74b/5

ṣoḥbet e.- meye 45a/10

ṣoḥbet e.- yüp 33b/9
suʾāl e.- di 53a/15
şefkat e.-60a/2
şerm e.- düm 82b/11
şikār e. 44a/10
şiʿār-diṣār e.- ye 17b/11, 52b/4, 62b/1, 63a/14, 79a/6
sūʾ-i- ẓann e.- mişdür 39b/15
şahit e.-r 1b/8
şükr e. 11a/14
taġyīr e.- r 46a/6
taḥammül e. 29b/10
taḥammül e.- mekdür 72a/10
taḥṣīl e.- meg 48a/11
taḥṣīl e.- mekdür 72b/11
taḥṣīl e.- meye 46b/15
taḳṣīr e.- se 69b/6
taḳṣīr e.- ye 48b/5
taʿcīl e.- ye 68a/8
taʿlīm e.- r 48a/4
taʿlīmi ʿilm e.- riken 17a/3, 17a/8
taʿyīn e.- düm 56a/15
teʾennī e.- ye 68a/6
tedbīr e.- mek 9a/10
tedbīri e.- ŋ 42a/13
tedrīc e. 62b/4
tefekkür e.- yüp 70b/1
teḳāżā e.- yeyüm 78a/4
temāşā e. 15a/6
temennā e.- dim 43b/4
teʿaddī e.- me 53b/2
teʾḫīr e.- di 26b/12
teʾsīr e.- mez 22b/6
terceme e.- yem 3a/14
terk e.- mekdür 18b/3, 7a/5, 86b/15

terk e.- ye 69b/1

teslīm e.- me 58b/1

tevāżuʿ e.- ye 10b/12

tevfīḳ e.- r 49b/6

tezvīr e.- yem 43a/9

ticāret e.- mek 64a/8

tīre e.-r 40a/13

ṭaleb e.- me 75a/8

ṭaleb e.- mekdür 59a/14

ṭaleb e.- yeler 46a/3, 54a/1, 54a/2

ṭamaʿ e.- me 11b/4

ṭāʿat e.- ye 60a/4

ṭaʿn e.- meye 32a/4

ʿunf e. 53a/13

ʿunf e.- memek 53a/9

ʿunf e.- ye 53a/13

vaḳt e.- rüm 50a/14

vaʿde e.- yeler 54a/2

vehm e.- mek 8a/5

vīrān e.- di 90a/13

vīrān e.- r 86a/7

yaḳīn e.- ŋ 90b/15

yozluḳ e.- r 86a/3

ẓabt e.- mek 51a/15

żabṭ e. 92b/5

żabṭ e.- di 92b/6

ẓabṭ e.- ye 54a/13

ẓabṭ e.- yüp 52b/3

żāyiʿ e.- yen 46b/12

zebān e.- r 76b/3

ẕikr e.- mişdür 4a/5

ziyāde e. 78b/7

ziyāde e.- r 84a/14

ziyāde e.- ye 10b/13

ẓuhūr e.- ye 57b/3

eyle : Öyle

e. olsa : Öyle olunca 38a/14, 43b/8, 61b/6, 70b/6, 71a/7, 75a/9, 76a/10, 83b/8, 84a/14, 95a/7

eylik : İyilik, bk eylük

e.+ üŋ 41b/3, 41b/4

eylüK : İyilik

e. 73b/8, 73b/12, 74b/3, 76a/12, 90a/1

e.+ den 74a/2

e.+ e 74a/8

e.+ i 73a/3, 74a/3

e.+ ile 72b/11

e.+ le 73b/11

e.+ lerüŋi 75a/7

e. *it-* İyilik etmek 73b/13, 74a/4, 74b/13

e. *eyle* İyilik etmek 72b/15, 75a/15, 76a/15

e. *ol-* İyi olmak 74a/3

eyü : İyi

e. 7a/11, 7b/12, 9b/15, 23b/2, 25b/15, 27a/14, 27a/15, 30b/6, 30b/10, 37b/13, 41b/5, 43a/6, 43a/7, 56b/6, 58b/11, 59a/2, 65a/9, 79a/8

e.+ den 23b/5

e.+ lerle 74b/4

e.+ lerüŋ 74a/8

e.+ ye 49b/10, 74a/3

eyülüK : İyilik

e. 97a/8

eyyām : (Ar.) Günler

e. 29a/2, 40a/15

e.+ da 26b/13, 45b/6

eyyām-ı gerden : (Ar.) Dönen günler

e.42a/10

eyyām-ı merāḥil : (Ar.) Menzil günleri

e.27b/8

eyyām - ı muvāfaḳat : (Ar.) Uzlaşı günleri

e. 40b/15

eyyām - ı ʿıyd : (Ar.) Bayram günleri

e. 96a/1

eyyām - ı ramażān : (Ar.) Ramazan günleri

e. uŋ 15a/10

eyyām - ı ṣabāvet : (Ar.) Çocukluk günleri

e. + de 48b/7

eyyām - ı şiddet : (Ar.) Sıkıntı günleri

e.14a/5

ezel : (Ar.) 1-Başlangıcı belli olmayan zaman

e.29a/1

2-Ruhlar aleminin başlangıcı

e.+ de 29a/1

eẕā : (Ar.) Eziyet,sıkıntı verme, incitme

e.+ lar 48b/2

ezmān : (Ar.) Zamanlar

e. 48b/15, 60a/9

-F-

faʿʿāl : (Ar.)Aktif

f.*ol-* Aktif olmak 56b/13

fāʾide : (Ar.) Fayda, menfaat, kazanç

f. 24b/13, 26a/7, 67b/11, 81b/10

f.+ si 8b/8, 9b/12, 10a/1, 10a/13, 10b/4, 10b/13, 14b/2, 18a/3, 19a/9, 24b/14, 46a/6, 66a/9, 71b/5

f.+ sine 26b/10

f. *ḳıl-* İyi tesir etmek 22b/2, 29b/7

f. *ol-* Yarar sağlanmak 18a/3, 19a/10, 24b/13

f. vir- Yarar sağlamak 13b/12

fāʾidelü : Faydalı

f. 19b/12

f. *ol-* Faydalı olmak 24b/11

fāḍıl : (Ar.) Ahlakı, ilmi ve sahip olduğu meziyetler tarafından üstün kimse

f. 8b/5

faḳīr : (Ar.) Yoksul, muhtaç kimse

f. 89a/2

f. + i 85a/10

faḳr : (Ar.) Fakirlik, yoksulluk

f. 19b/12

fāl-ı ḥużūr : (Ar.) Huzur alameti

f. + ında 64b/14

fānī : (Ar.) Son bulucu, sonlu, ölümlü

f. 84b/13, 88b/10, 95a/12

fāriġü'l - bāl : (Ar.) Rahat ve gürültüden uzak

f. 44a/3

f.- *ol-* Vaz geçmek, el çekmek 11b/5, 69b/2

farisī : (Ar.) Fars ile ilgili olanlar

f. + ler 31a/6

farḳ : (Ar.) İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık

f. *it-* Ayırt etmek, seçmek 21a/8

f. *eyle-* Ayırt etmek, seçmek 18b/2, 23b/5

farṭ- ı cehālet : (Ar.) Fazla cahillik

f. + den 20a/6

farṭ- ı ḳabāḥat : (Ar.) Fazla kabahat

f. 21a/13

farż eyle- : Öyle imiş gibi kabul etmek

f.-ye 52b/5

fāsid : (Ar.) Fesada uğramış, bozulmuş

f. 28a/1

f. *ol-* Fesada uğramak, bozulmak 34b/8

faṣl : (Far)Bölüm, kısım

f. 2b/13

faṣl-ı tābistān : (Far.+ Ar) Yaz mevsimi

t. + dı 95b/7

fāş : (Far.) Meydana çıkmış, açığa vurulmuş

f. *it-* Meydana çıkarmak 83a/8

fāżıl : (Ar.) Fazilet sahibi, erdemli, faziletli

f. 36b/7

f.+ larla 31a/6

fażiḥat : (Ar.) Rezillik

f. 11a/12

fażīlet : (Ar.) Dürüstlük, iffet, namus, yiğitlik gibi ahlaki meziyetlerin hepsine birden verilen isim

f. 30a/12, 47a/6, 48b/, 50a/9

f.+ i 18b/7

f.+ leri 5b/3

f.+ üŋ 31a/7

fażīlet-i bī-şümār : (Ar.+ Far.) Sayısız fazilet

f. 13a/13

faẓl : (Ar.) Cömertlik, iyilik, lütuf

f. 14b/10

f.+ ıla 50b/5

f. +ından 36b/10

faẓl- ı ḫāṣ : (Ar.) Gerçek iyilik

f. *ol-* İyilik yapmak 97b/12

felāh- ı nefs : (Ar.) Kurtulmuş nefis

f. + ine 44b/12

felāket : (Ar.) Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum

f.+ den 21a/10

felek : (Ar.) Dünya, alem, devran

f.+ den 21a/11

felek- i tedvīr : (Ar.) Dönen dünya

f. + de 45b/9, 45b/15

fenā : (Ar.) Hoşa gitmeyecek durumda olan

f. 12a/2, 88a/5

f.+ ya 18b/15

f. *ol-* Fena olmak, iyi ve isabetli olmamak 84a/8

fenā- ı dünyā : (Ar.) Kötü dünya

f. 88b/9

fennā ḫüşrev : (936-983) Fena Hüsrev, Büveyhoğulları hükümdarıdır. İslam tarihinde 'Şehinşah' ünvanını taşıyan ilk devlet adamıdır

f. 31a/3, 31a/8, 41a/4, 59b/10, 73a/11, 74a/5, 83b/9

ferāġat : (Ar.)Hakkından isteyerek vaz geçme, el çekme

f. 34a/14, 95a/6, 95b/2

f. *it-* Hakkından vaz geçmek 14a/3, 28a/14, 34b/13, 89a/4

f. *eyle-*Hakkından vaz geçmek 73a/6

ferāset : (Ar.) Hemen anlama , çabuk kavrama

f. 90b/5

ferdā : (Far.) Ertesi gün, yarın

f. 15a/15

ferḫunde : (Far.) Uğurlu, kutlu, mesut, mübarek

f. 64b/14

fer : (Far.) Aydınlık, parlaklık

f. 14a/4

f. + i 80b/8

ferīdun : İran'ın efsanevi kahramanıdır

g. + uŋ 33b/7, 34a/10, 35a/8, 50b/6

ferişte : (Far.) Melek

f. 59a/1

fermān : (Far.) Emir, buyruk

f.+ ına 53b/11, 62b/8, 62b/14

f.+ uŋa 15b/15

f. *ol-* Emir vermek 91a/7

fermānde : (Far.) Hüküm süren, hüküm yürüten, komutan, subay

f. 94b/7

f.+ de *ḳıl-*Emretmek 96a/12

fermān-ı īzedī : (Far.) Padişaha has emir

f. 51b/1

fermān-ı sulṭān : (Far.+ Ar.) Padişah emri

f. 16b/3, 82a/10

fermān-ı şāh : (Far.) Padişah emri

f. + a 16b/13

fermān-revā : (Far.) Emir, buyruğa uygun

f.+ dur 6b/9

ferruḫ : (Far.) Uğurlu, mübarek, sevinçli

f.+ dur 57a/2

feryād : (Far.) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma

f.+ ına 52b/12

ferzāne -i müdebbir : (Far.+Ar.) Tedbirli alimler

f. + ler 54b/4

ferzend : (Far.) Oğul, erkek çoçuk

f. 47b/12

f.+ e 47a/13

f.+ i 46b/13

f. +üŋi 46b/12

f. *ol-* Çocuk olmak 47b/13

ferzend- i ercümend : (Far.) Şerefli oğullar

f. + lerüm 17a/12

ferzend- i mü'eyyide : (Far.+Ar.) Yardım eden, destekleyen oğul

f. 44b/6, 70b/5, 71a/1

fesād : (Ar.) Kargaşalık, fenalık, kötülük

f. 26a/9, 29b/15, 57a/13, 57b/11

f.+ a 53a/5

f.+ dan 62a/2

f.+ ı 49a/15

f.+ ınuŋ 57b/2

fesād- ı ġayr : (Ar.) Başkalarına kötülük

f. + ı 11b/2

feṣāḥat : (Ar.) Dilin açık ve doğru kullanılması

f. 23b/14

feṣāḥat- ı lisān : (Ar.) Doğru kullanılmış dil

f. + dur 23b/10

feṯḥ : (Ar.) Bir memleketi düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme

f. 40b/15, 68a/9, 68a/10, 81b/6

feṯḥ- i bāb : (Ar.) Kapı açma

f. *ol-* Kapıları açmak 29b/12

fetk : (Ar.)Yarma, yarılma, çatlama

f+ üŋde 97a/1

fettā : (Ar.) Fitne ve fesada teşvik eden

f.+ nuŋ 50b/7

fetvā : (Ar.) Yapılan veya yapılacak bir şeyi tasdik etme

f.+ mla 15b/4

f.+ sına 15b/9

fetvā- ı müteʿallıḳ : (Ar.) Fetvaya dair

f. + dur 16b/11

fetvā- ı ʿulemā : (Ar.) Âlimlerin fetvası

f+ ya 16b/12

fevāyıḥ-ı ezāhir : (Ar.) Güzel kokulu çiçekler

f.2a/13

fevt : (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, ölme

f. + le 38b/7

f. *ol-* Ölmek 11a/15, 69b/4, 72b/10, 72b/15

feylesof : (Ar.) Filozof

f.+ lar 90b/8

feylosofān-ı ezmān : (Ar.) Çağlar üstü filozofu

f.+ uŋ 8b/7

fezaʿ : (Ar.) Korkudan dolayı inleyip sızlama

f. *it-* Sızlanmak 91b/3

feżā'il : (Ar.) Faziletler

f.+ ine 36b/8

feżā'il- i ḫired : (Ar.) Aklın faziletleri

f. + dedür 5a/6

feżā'il-i ḫıred-mend : (Ar.+ Far.) Akıllı kişilerin faziletleri

f. + dedür ve 5b/2

fi'l- cümle : (Ar.) Sonuçta, velhasıl, nihayette

f. 6b/4, 68b/8

fi'l- ḥaḳīḳa : (Ar.) Gerçekten, hakikatte, doğrusu

f. 12a/11, 27b/7, 73a/6

fi'l- ḥāl : (Ar.) O anda, hemen, şimdi

f. 59a/8

fihrist- i cerīde-i mefāḫir : (Far.+ Ar.+ Ar.) Övgü defterinin fihristi, bölümlerin fihristi

f. +dür 3b/2

fihristü'l-ebvab : (Far.+ Ar.) Bölümlerin fihristi

f. 5a/5

fi'l : (Ar.) Olup gerçekleşmiş iş, hareket veya davranış

f. 38b/6, 56b/10

f. + inde 87a/13

f. +le 24b/8, 70a/13

fi'l-i cemīl : (Ar.) Güzel hareket, güzel iş

f. +dür 33a/8

fi'l-i girye : (Ar.+ Far.) Ağlama

f. +dür 65b/10

fi'l-i ḥasen : (Ar.) Güzel hareket, güzel iş

f.69a/9

fi'l-i raḥman : (Ar.)Bağışlama

t.+ dur 67b/10

fikr : (Ar.) Düşünce, zihinde tasarlanan şey

f. 8b/15, 9a/12, 26a/6, 26b/8, 51a/11, 69a/3

f. + i 72a/15

f.+ inde 45a/3

f.+ üme *gel-* Aklına gelmek 50a/7,

f. *eyle-* Düşüncesini belirtmek 30b/6, 41b/5, 42b/9

fikr- i nā-ṣavāb : (Ar.+ Far.+ Ar.) Doğru olmayan fikirler

f. 70a/7

fikr- i ṣā'īb : (Ar.) Doğru fikirler

f. 60a/14

f.*ol-* Doğru fikirler sahibi olmak 51a/8

fikr- i ṣāḳıb : (Ar.) Parlak fikirler

f. 81b/6

f. + ına 94b/7

fiḳrāus ḥakīm : …

f. 30a/7, 35a/5, 41a/9, 64a/9, 86a/6

firāḳ : (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme

f irāḳ-ı dost : (Ar.+ Far.) Ayrı düşmüş dost

f. + ān 37a/14

firār : (Ar.) Kaçma, kaçış

f. 55a/12

fīrūze : (Ar.) Şeffaf olmayan kıymetli taş

f. 4a/11

f.+ dür 4b/11

fitne : (Ar.) Karışıklık, kargaşalık

f. 26a/9, 29b/15, 57a/13, 57b/11, 62a/1

fuḥşiyyāt : (Ar.) Ahlak ve namusa aykırı davranışlar

f.+ dan 56a/12

fuḥūl- i fużalā' : (Ar.) Önde gelen, ahlakça üstün kimseler

f. 13b/13

furḳān- ı ḥamīd : (Ar.) Kuran-ı Kerim

f. + inde 8b/2, 28b/4, 68b/4

furṣat : (Ar.) Fırsat kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli, bir şeyin yapılması için uygun düşen durum ve zaman

f. 39b/9, 40b/9, 72b/8, 72b/14, 75a/15

f.+ ı 44a/4

f. *bul-* Fırsat bulmak 41b/13, 51a/7

f.*vir-* Fırsat bulmak 44a/15

fużalā' : (Ar.)Ahlak, ilim ve meziyetçe üstün kimseler

f. 40b/6, 40b/14

fülan : Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler

f.32a/1, 60b/13

f. + uŋ 58a/14

fürū- mānde : (Far.) Aciz, ezilmiş, zayıf

f. *ḳal-* Zayıf kalmak 57b/7

fürūmāye : (Far.) Aşağılık yaratılışlı,soysuz

f.20a/4

f.+ de 50a/6

f.*eyle-* Soysuz olmak 25b/12

-G-

ġā'ib : (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan

ġ.+ üŋ 36b/14

ġaddār : (Ar.) Merhametsiz

ġ. *eyle-* Acımamak 73b/10

ġ.*ol-* Merhametsiz olmak 67a/2

ġadr : (Ar.) Haksızlık etme, bir kimsenin zarara uğramasına sebep olma

ġ.+ e 38b/5

ġāfil : (Ar.) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz, aymaz

ġ. 6b/8, 57a/5

ġ.+ dür 81a/5

ġ. *ol-* Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak 11a/13, 50b/10, 51a/7, 59a/5

ġaflet : (Ar.) Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik

ġ. 38b/10, 53a/3

ġ. *it-* Farkına varmamak 15a/13, 28a/13, 57a/14

gāh… gāh : (Far.) Bâzan, bâzı zaman, kâh

g.87a/14, 87a/15

gāhī… gāhī : (Far.) Ara sıra, bâzan, bâzı defa

g. 25a/14, 66b/10

ġāib : (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan

ġ. 36b/14

ġalebe- i aʿdā : (Ar.) Düşmanlara galip gelme

ġ.+ dan 85b/4

ġalebe- i ẓan : (Ar.) Şüphelenmeme

ġ.+ 54b/13

ġālib : (Ar.) Üstün gelen, yenen (kimse)

ġ. 88b/3

ġ. *ḳıl-* Üstün kılmak 8b/2

ġ. *ol-* Yenmek 8b/9, 8b/12, 44a/2, 55a/6, 85b/5, 85b/7, 88b/3

ġ. *gel-* Üstün gelmek 83b/11

ġam : (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı

ġ. 20b/15, 30a/5, 42b/11, 84a/14

ġ. + dur 28b

ġ. + ı 34a/1

ġ.+ ından 4b/7

ġ. *çek-*Sıkıntı çekmek 28a/9, 28b/7

ġam-gīn : (Ar.) Kaygılı, tasalı

ġ.*ol-* Kaygılı, tasalı olmak 28a/9

ġamḫ^{v}ār : (Ar.+ Far.) Gam çeken, kederlenen

ġ. *ol-* Gam çekmek 28a/7

ġam nāk : (Ar. + Far) Gamlı

ġ. 78b/11

ġamz : (Ar.) Gözle, kaşla işâret etme, göz kırpma

ġ. *it-* Göz kırpmak 16a/4

ġanī : (Ar.) Zengin

ġ. 85a/10, 87a/7, 89a/3

ġ.+ dür 87a/7

ġanīmet : (Ar.) Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar

ġ. 44a/4

ġ.+ dür 64a/12

ġār : (Ar.) Mağara, in

ġ. 87b/1

ġarā'ib- i luṭf : (Ar.) Alışılmışın dışında garip lütuflar

ġ. + ındandur 22b/12

ġaraż : (Ar.) Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınç

ġ. 34b/7, 94a/1

ġ. + a 34b/7

ġāret : (Ar.) Yağma, çalıp alma, talan

ġ.+ de 37b/4

ġ. *it-* Yağma etmek 13b/10

ġ. *ḳıl-* Yağmalamak 96b/3

ġ.+ de *ol-* Yağmalanmak 37b/9

ġarīb : (Ar.) Kolay anlaşılamayan, gizli tarafları bulunan, anlaşılmaz

ġ. 17a/10

ġavvāṣvār : (Ar.) Dalgıç gibi

ġ. 42b/3

ġaybet : (Ar.) Gāiplik, hazır olmama

ġ.+ inde 36a/8, 36b/13, 97b/9

ġāyet : (Ar.) 1- Çok, pek, pek çok, son derece

ġ. 9a/2, 15b/12, 16b/8, 21a/4, 21b/1, 21b/8, 25b/4, 28b/8, 31a/3, 31a/8, 32a/1, 48a/10, 50b/13, 51a/2, 63b/5, 71b/9, 71b/13, 72a/1, 78a/9, 78a/11, 79b/1, 80a/11, 83a/15, 87b/12

2- Son, nihayet

ġ. *ol-* 78a/2, 78a/7,78a/11

ġāyet- i ḥamāḳat : (Ar.) Çok ahmak

ġ.+ dendür 20a/6

ġāyet- i ṭūl : (Ar.) Çok uzun

ġ.+ dan 4a/2

ġayr : (Ar.) Başka, başka bir kimse, başkası

ġ.+ a 11b/1, 21a/7, 21b/14, 26b/4, 42a/3

ġ.+ ı 92b/3, 93a/3

ġ.+ ılar 87a/5

ġ.+ ılardan 30a/12

ġ.+ ınuŋ 71a/9

ġ.+ uŋ 28b/6, 31a/5, 31b/4, 38a/6, 47b/5, 66a/6, 76b/10, 76b/11

ġayr- ı müstaḥsen : (Ar.) Başkası tarafından güzel kabul edilmeyen

ġ.+ dür 67b/13, 68b/10

ġazā : (Ar.) İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat

ġ.+ ya 55a/5

ġaẓab : (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke

ġ.40a/12

ġaẓab-nāk : (Ar.+ Far.) Hiddetli, öfkeli. kızgın

ġ. *ol-* Hiddetli, öfkeli. kızgın olmak 40a/11

gice : Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman

g. 70b/9, 76a/5, 96a/8

g.+ de 74b/11

g.+ lerde 82a/1

g. *ol-* Gece olmak 96a/8

geç - : 1- Bir yerden başka bir yere gitmek

g.- di 76a/6

2- Olmak

g. –e 59b/7

g.- er 49a/11

3- Yaşanmak

g.- er 28a/7

4-Zamanı aşmak, geride bırakmak

g.- mişdi 15a/11

5-Etkisini yitirmek

g.- mişdür 14a/15

6- Amaç

g.-mekiçün 84b/8

geçmiş : Geride kalmış, yaşanıp bitmiş

g. miş 28a/6

geçür - : Yaşamak

g.- düŋ 92a/13

g.- e 43a/2 , 48b/15

g.- elüm 43b/11

gedā : (Far.) Dilenci, yoksul, fakir

g.+ dur 89a/2

g.+ lar 75a/7, 94a/3

g. + nuŋ 25b/8

g.+ yı 87a/15

gel - : Gelmek, ulaşmak, varmak

g.- di 16a/4, 16a/6, 27a/2, 43b/9, 44a/3, 60b/13, 75b/2, 78a/2, 78a/7, 84b/5, 87b/6, 87b/7

g.- diler 96a/9

g.- dügüŋ 84b/6

g.- e 13b/7, 14b/2, 70a/13, 87b/5

g.- eler 96a/12

g.- en 66a/2, 77a/14

g.- melü 31a/1

g.- memişdür 31b/3

g.- meye 25b/1, 78b/8, 95a/15

g.- mişdi 15a/10

g.- mişdür 52a/11

g.- mişlerdi 55a/10

g.- sün 31b/12

g.- sünler 91a/1

g.- üŋ 72a/10

g.- üp 4b/5, 14a/1, 78a/14, 79a/13

g.- ür 69b/12

g.- ürdüm 16b/6

2-…haline erişmek

d. 17a/10, 75a/8,

g.- ür 32b/4, 59b/11, 59b/12, , 73a/12, 77b/9

3- Olmak

g.- diyse 84a/15

g.- e 8b/10,

g.- meye 10b/1

g.- mez 31b/5, 31b/7,

g.- üp 26b/7,

4- Doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek

g.- düŋ 92a/12

g.- enler 94a/7

5- Vasıl olmak

g.- meye 35a/12, 35b/6,

g.- se 30b/13

g.- üp 71a/4,

6-Yazılmak

g.- mişdür 12a/14

7- Yardımcı eylem

ayık g.- mez 86a/5

dile g.-se 23a/13

ecel g.-di 91a/15

elden g.- dükçe 28a/10, 37b/12

elinden g.-dügi 73a/3

elüŋden g.-dükçe 76b/14

fikrüme g.-di 50a/7

ġālib g.-meye 83b/11

ḫāṭıruma g.-ince 70a/12

ḫāṭıruma g.-di 61a/11

ḫoş g.-di 16b/8, 86b/5,

ḫoş g.- en 59b/15,

ḫoş g.- mez 22b/6

lāzım g.-di 45b/13

rāst g.-mez 38a/14

vaz g.- mek 35a/6

vefā g.-mez 10a/13, 39a/6

vücūda g.-di 24b/5

vücūda g.- düm 58b/8

zevāl g.- se 19a/3

genc : (Far.) Hazîne

g. 19b/3, 47a/5, 49a/9, 88a/5, 94a/4

g.+ e 19b/4, 56b/8

g.+ i 90b/1, 94a/2

g.+ ile 33b/13

genc- i a'lā : (Far.+ Ar.) Değerli hazine

g. + dur 12a/2

genc- i ḳārūn : (Far.) Karun hazinesi

g. 6a/8

genc- i vālā : (Far.) Yüce hazine

g. 48b/13

gençlik : Hayâtın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan

g.+ de 48b/12

gene : Yine, tekrar

g. 73a/15

ger : (Far.) Eger edatının nazımda kullanılan şekli

g. 4a/13, 6a/8, 32b/10, 38b/13, 67a/5, 69b/9, 70b/11, 75a/8, 86b/12, 86b/13, 95a/8

gerçek : Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih

g. 66a/4

g.+ le 66a/2

gerdiş- i rūzgār : (Far.)Rüzgarın dönüşü

g. + dan 28a/14

gerdūn - ı' ārāyiş-i murādāt : (Far.+ Far.+ Ar.) Evrendeki güzel istekler

g. + ında 6b/11

gerdūn - ı irtifā-ı şüreyyā : (Far.+ Ar.+ Ar.) Evrende yükselen parlak yıldız kümesi

g. 3b/13

gerdūn-ı ʿuluvv-i pür-nübüvvet : (Far.+ Ar.+ Far.+ Ar.) Çok yüce, çok büyük, peygamberlik

g. 3b/15

gerek : Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım

g. 7a/9, 7a/13, 7a/14, 7b/2,16a/11, 21b/15, 23a/11, 25b/2, 25b/13, 26a/13, 33b/10, 34b/15, 37b/8, 39b/1, 40b/7, 40b/9, 41b/10, 45b/6, 51a/2, 52a/4, 52b/9, 53a/8, 53a/10, 59b/6, 59b/7, 67a/9, 69a/13, 70a/3, 70a/4, 70a/5, 71a/2, 71a/10, 71a/15, 71b/3, 72b/2, 72b/3, 72b/9, 83b/8, 86a/10, 90a/3, 90a/4, 92b/3, 94b/14, 95a/2, 97b/3

g.+ dür 10a/9, 10a/15, 11a/7, 15b/5, 17b/11, 30a/12, 30a/13, 32a/3, 34b/6, 34b/14, 39a/9, 49b/13, 56a/2, 57a/5, 57b/9, 58b/3, 62a/9, 66a/8, 70a/14, 71b/13, 72a/15, 84a/3, 89a/4

g.- mez 25a/2, 42a/10

g.- mezdi 14b/12

g.+ se 64a/6

g.- sin 41b/15, 77a/3, 92b/14

gereklü : Lüzumlu olan, ihtiyaç duyulan

g. 19b/3

geşt : (Far.) Gezme, geçme, seyretme

g. 27b/7

getür - : 1- Getirmek

g. 30a/5

g.- di 13a/8, 82a/6, 83a/4

g.- diler 17a/10, 75b/6

g.- düm 82b/15

g.- en 71a/4

g.- ince 42b/4

g.- mek 75b/12, 86b/14, 87a/4

g.- üŋ 15b/14

g.- üp 44a/8, 55a/14

g.- ür 67a/5 , 86b/5

2- Sağlamak, temin etmek

g.- me 94a/5

g.- ür 23a/2, 32b/6, 48b/2

3- Yardımcı eylem

ṭāḳat *g.-emez* 53b/5

ṭāḳat *g.-üp* 65a/14

yerine *g.-üp* 36a/8, 37a/1

ẓuhūra *g.-di* 24b/6

gevher : (Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci

g.+ i 97b/5

gevher- i bī-nazir : (Far.+ Far.+ Ar.) Eşsiz bir cevher

g. + dür 44b/7

gevher- i laṭīf : (Far.+ Ar.) Latif cevher

g. + dür 5b/6

gevher- i luṭf : (Far.+ Ar.) İyilik, cömertlik cevheri

g. + uŋ 4b/7

gevsāle : (Far.) Bir yaşına girmiş sığır yavrusu

g.+ yi 75b/4

gez - : Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek,

g.- di 93b/12

g. + er 84b/13

ġıdā : (Ar.) Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin

ġ. 57a/15

ġıll u ġış : (Ar.) Dedikodu

ġ. + dan 9a/14

ġınā : (Ar.) Zenginlik

ġ. 86b/9

ġınā- ı raʿiyyet : (Ar.) Halkın zenginliği

g. 58b/2

gibi : Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen

g. 3b/15, 4b/5, 4b/14, 13a/7, 16a/9, 24b/13, 38a/2, 40b/7, 44b/8, 46a/15, 54b/14, 69b/5, 69b/11, 71b/6, 77a/8, 77b/12, 78b/1, 84b/6, 84b/14, 90b/9, 92a/9, 94a/3, 94b/3, 96a/1, 97a/2, 97b/4

g.+ dür 9a/14, 14b/13, 14b/14, 22b/3, 24a/3, 24b/3, 50b/11, 53a/6, 57a/15, 59a/12, 65a/7, 66b/9, 74a/9, 74a/11, 74b/7, 85a/9, 89a/13, 89a/15

g.+ dür 59a/10, 66b/7

gice : Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman

g. 82a/2, 82b/3, 94b/5

gider- : Ortadan kaldırmak, yok etmek

g.- ür 34a/1

g.- erseler 85a/3

gil : (Far.)Balçık, çamur. Kil

g.65a/7

gir - : Geçmek, (içeriye) varmak

g.- diler 96a/6

g.- se 63b/3

g.- üp 42b/3, 59a/7

girāmī : (Ar.) Aziz, muhterem, kıymetli

g. 12b/6

girdār : (Far.) İş, amel, fiil

g. 48a/15, 65b/3

g.+ a 29a/3

g.+ da 70b/3

girdār-ı benī-ādem : (Far.+ Ar.) İnsanoğlunun davranışı

g.+ üŋ 22b/12

giriftār : (Far.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ

g.78b/11

g. *ol-* Müptela olmak 44a/6, 50b/8, 55a/14, 70a/3, 75b/11, 95b/1

giryān : (Far.) Ağlayan, ağlayıcı

g. 63b/12, 85b/3

g.*ol-* Ağlamak

giT- : 1- Gitmek

g.- di 44a/11, 91b/2, 95b/9

g.- dügi 84a/15

g. – düŋse 90a/5

g.- e 14a/7

g.- er 87a/5

g.- ersin 84b/6, 94a/9

g.- mege 87a/4

g.- mek 84b/14, 86b/14

g.- meye 25b/1, 64b/7

g.- seŋ 86a/9

g.- üp 44a/1, 78a/1

2- Geçmek, sona ermek

g.- er 89b/4

g.- mez 66a/3

3- Varmak, ulaşmak, dayanmak

g.- erdi 4b/6

4- Yönelmek, meyletmek

g.- eriseŋ 49b/12

5- Ölmek

g.- mek 43a/8

giy - : Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek

g.- dügi 79b/6

giyāh : (Far.) Ot

g. 64b/9

gizle - : Saklamak

g.- ye 80b/14

gizlen - : Saklanmak

g.- diler 96a/10

ġonca : (Far.) Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk

ġ.+ nuŋ 4a/14

gökçe : Mâviye çalar renk, mâvimsi, mâvimtrak

g. 36a/6

gökçek : Güzel, şîrin, hoş, latif

g. 38b/2

gönder- : Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek

g.- di 24a/9, 25a/12, 26a/15, 26b/2, 42a/11, 43a/13, 56a/10, 70b/14, 76a/6, 82a/12, 87b/5, 87b/6

g.- dügi 23b/7

g.- mişdür 5b/9

g.- üp 83a/2

gönül : Îman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil

g.+ i 36a/4, 41b/4, 49a/12, 64a/11, 77b/15, 81a/13, 81b/15

g.+ in 56b/1ʿadl, 56b/2

g.+ inde 8a/9, 10a/2, 14b/1, 32a/8, 39a/9, 45a/2, 73a/4, 75b/13

g.+ ine 62b/6

g.+ ini 75b/15

g.+ iyile 72b/4

g.+ üŋe 94a/5

g.+ ünü 45a/2

g.+ i dar *ol*- İçi sıkıntılı olmak 49a/12

gönüllü : Gönüllü olma durumu

g. + sidür 89b/3

gör - : (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek

1-Anlamak, kavramak, sezmek

g. 46b/12, 96a/7, 97a/1, 97a/4

g.- dügi 89b/6

g.- düm 7a/7

g.- e 41b/9, 7b/9

g.- memek 66a/5

g.- meye 7b/8, 31a/11, 88a/12

g.- mez 40a/3, 41b/3

g.- se 34b/12,

g.- sün 39a/15

g.- üp 94a/7, 96b/15

g.- ür 26a/10, 78b/13

g.- ürse 25b/8

2- Görmek

g.- di 17a/7, 24a/10, 44a/3,55a/15, 87b/7, 97a/2

g.- diler 71b/8,

g.- dük 15a/14, 91b/11

g.- icek 26b/7

g.- meyüp 71b/11

g.- se 92b/3

g.- seŋ 90a/4

g.- ülen 89a/13

g.- üp 50a/3, 79a/15,

g.- ür 89b/4

3- Şahit olmak, müşahede etmek

g.- megil 28a/8

4- Maruz kalmak

g.- meye 69b/13, 86b/12

5- …. İle karşılaşmak (kötü durumlar için)

g.- meyem 11a/13

g.- üp 36b/4

6- Yardımcı eylem

revā. *gör*- O sözü o kimseye layık görmek 52b/6, 53b/12, 78a/13

revā.*g.*- medüm 82b/14

ḫoş *gör*- 75a/14

ḫayr *g.*- *di* 93b/12

riʿāyet *g.*-*se* 64a/1

yüzin g.- mezin 71b/6

göre : Göre, çekim ilgeci

g. 25b/10, 32b/5, 63a/1, 67b/2, 70a/15

göril - :Gözlenmek, şahit olunmak

g.- mek 66a/6

görin - :Görülür hale gelmek

g.- ür 25b/6, 25b/9, 30b/8, 86b/1

göster- : 1- Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak

g. 71b/10

g.- di 27a/6

g.- e 51b/14

g.- üŋ 71b/12

2- Ortaya koyacak tarzda davranmak

g.- e 29b/10, 52b/2

g.- eler 54b/12

g.- mek 9a/14, 21b/10, 38a/14, 46a/14

g.- mege 62a/14

g.- mese 29a/6

g.- se 21b/14, 37b/8, 39a/8

g.- sin 69b/4

g.- ür 41a/15, 87a/12

g.- ürem 39b/15

g.- üp 13b/1, 36a/6, 39b/2, 43b/12, 50a/2, 57b/14, 95b/6

3- Yardımcı eylem

ihtimām *g.*-*mek* 72b/9

rıżā *g.*-*mek* 43b/12

taḳṣīr *g.*-*di* 27a/6

telaṭṭuf *g.*-*mek* 25a/14, 51a/2

tevāżuʿ *g.*-*mek* 73b/13

yüz g.- e 7a/14

götür - : 1- (Bulunulan yerden daha uzak bir yere) taşımak, ulaştırmak, iletmek

g. 40b/14

g.- di 16b/15

g.- mekde 70a/11

g.- ürken 73b/3

2- Sağlamak, temin etmek

g.- mek 75b/13

g.- mekdür 37a/6

g.- miş *ol-* 32b/3

gövde : İnsan bedeni, vücut

g. +n 97b/4

göyün- : Yanmak

g.- dürür 59a/12

göz : İnsanda ve hayvanda görme organı

g. 33a/4, 62b/14

g.+ i 41b/3, 7b/9

g.+ ine 4b/13, 8a/11, 30b/5, 31b/4, 67b/4, 86b/2

g.+ iyle 7b/8, 90a/10

g.+ ler 41b/6

g.+ lerine 44a/2

g.+ lerini 63b/3

g.*aç-* 4b/13,

gözedici : Koruyucu, bakıcı

g. 80a/8

gözet- :Korumak, himaye etmek, göz önünde bulundurmak

g.- me 97a/1

gözle- : 1- Dikkatle bakmak, gözle tâkip etmek

g.- ye 34b/10,

2-Bir şeyin olmasını beklemek

g.- ye 54a/8

gözük - : Görünmek

g.- e 30b/5

ġubār- ı gerd-i rāh : (Ar.+ Far.+ Far.) Yolun tozu, toprağı

ġ+ uŋ 4b/2

ġubār -ı ʿadāvet : (Ar.) Düşmanlık tozu

ġ. 94b/11

guftār : (Far.) Söz, kelâm

g. 10a/7

ġulām : (Ar.) Köle, kul, esir

ġ. 73b/2, 73b/5, 73b/6

ġulġule : (Far.) Dalga dalga ortalığa yayılan gürültülü ses

ġ. 49b/2

gūr-ḫāne : (Far.)Türbe

g.+ ye 92a/3

ġurre : (Far.) Parlaklık, nurlu olma

ġ. *ol-* Parlak olmak 62b/9

ġuṣṣa : (Ar.) Gam, keder, hüzün, tasa

ġ. 27b/15, 28a/9, 28b/2, 32b/3

gūşt-i pāre : (Far.) Parça et

g. 97b/3

gūyā : (Far.) Sözde, sanki

g. 4b/3

güftār : (Far.) Söz, kelâm

g. 22b/10, 65b/3, 70b/3, 79a/4

g.+ ı 34a/2

g.+ ına 24a/11

g.*ol-* Söz olmak 65a/5

güftār-ı ehl-i ḫıred : (Far.+Ar.+ Far.) Akıl sahiplerinin sözleri

e. 34a/4

güftār- ı ḫūb : (Far.) Güzel söz

g. 23b/2, 26b/9

güftār- ı ḫūb- girdār : (Far.) Güzel sözlü iş

g. 22b/10

güftār- ı nerm : (Far.) Yumuşak söz

g.6a/13

g. *ol-* Yumuşak sözlü olmak 10a/4

güftār-ı rengīn : (Far.) Güzel söz

g. 23a/11

güftār-ı şīrīn : (Far.) Şirin söz

g.26a/1

güher : (Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci

g. 13b/3, 66b/12

gül - : Ses çıkarmadan hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek

g.- üp 31b/15

gül : (Far.) Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği

g. 4b/14

g.+le 3a/4

gül-i raʿnā : (Far.+ Ar.) Güzel, hoş gül

g.- 69b/5

gül- i sürḫ-i zerd : (Far.) Solmuş kırmızı gül

g. 32b/10

gül-berg-i sūrī : (Far.) Gül yaprakları şöleni

g. 13a/7

gül-zār : (Far.) Gül bahçesi, gülşen, gülistan

g. + a 85a/7

g.+ ına 4a/13

gülşen- i nīlüfer : (Far.) Nilüfer bahçesi

g. + inde 4a/13

gümān : (Far.) Zan, şüphe

g. + ı 94a/5

gün : Dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası

g. 13a/7, 15a/10, 17a/6, 26b/11, 27a/3, 31b/11, 42a/11, 42b/2, 42b/8, 43b/15, 44a/9, 50a/1, 52a/15, 53a/14, 54b/14, 55a/12, 60a/1, 60b/1, 61a/8, 69b/6, 72a/2, 73b/1, 74b/7, 74b/15, 75b/9, 75b/10, 76a/1, 76a/11, 78a/1, 78a/14, 79a/10, 96a/4

g.+ de 43b/13, 57a/15, 57b/10

g.+ den 30b/4, 50b/5, 54b/6, 57b/3, 75b/5

g.+ e 30b/4, 54b/6, 57b/3

g.+ i 45a/12, 52a/11, 75a/15

g.+ inde 52a/3

günden güne : Gün geçtikçe, gittikçe, her gün, biraz daha

g. 4b/14

günāh : (Far.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış

g.+ dan 31a/4

g.+ ı 64b/9

g.+ ın 64a/14, 73a/12

günāhkār : (Far.) Günah işleyen, günah işlemiş (kimse)

g. *ol-* Günah işlemiş olmak 59b/11, 64a/13

günbed- i zümürrüd-fām : (Far.+ Ar.+ Far.) Zümrüt renkli kubbe

g. 3a/3

gündüz : Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün

g. 74b/12

günlük : Her gün yapılan, her gün çıkan, her gün olan, gündelik, yevmî

g. 13a/9, 52a/6

gürūh : (Far.) Topluluk, cemâat,

g.+ ı 7a/7

güẕer : (Far.) Geçme

g. *ḳıl-* Geçmek 87a/13, 92b/2, 92b/11

güẕer-gāh : (Far.) Geçilen yer

g.+ dur 27b/7

-H-

ḫ^{v}āb : (Far.) Uyku

ḫ. 44a/2, 89b/6

ḫ^{v}āb-ı ḫufte : (Far.) Uyku hali

ḫ.89a/14

ḫabāiṣ- i nefs : (Ar.) Kötü nefis

ḫ.+ i 18a/12

ḫabāṣet : (Ar.) Habislik, kötülük, alçaklık

ḫ.+ dendür 21a/14

ḫabbe : (Ar.) Küçük tâne, buğday, arpa vb. tahıl tânesi

ḫ.+ ye 89a/3

ḫaber : (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz

ḫ. 26b/2, 55b/3, 70b/14, 71a/4, 76a/4, 80a/14, 92a/11, 94b/2

ḫ.+ de 52a/11

ḫ.+ i 15b/4

ḫ.+ inden 48a/5

ḫ. *vir-* Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek 22b/8, 36a/13, 57b/9, 71b/12, 76a/4, 80a/14, 94b/2

ḫaber-dār : (Ar.+ Far.) Haberi olan, haberli, vâkıf

ḫ. *eyle-* Haber vermek 70a/7

ḫ. *ol-* Haberi olmak 81b/9

ḥabīb : (Ar.) Sevilen kimse, sevgili, dost

ḥ.+ ini 36a/4

ḥacālet : (Ar.) Utanma, mahçup olma, utanç

ḥ. 71b/14

ḥacāt : (Ar.) İhtiyaçlar

ḥ.+ da 36a/3

ḥaccāc : (Ar.) (661-714) Zalim lakabıyla meşhur Emevi valisidir

h. 82a/2, 82a/5, 82a/11, 82b/15, 83a/2

ḥ. + a 32a/2, 82b/4

ḥ. + ı 82a/5

ḥ. +la 82b/5

ḥ.+ uŋ 31b/11, 82b/4, 82b/12

ḥaccāc bin yusuf : (661-714) Zalim lakabıyla meşhur Emevi valisidir

h. 31b/9, 81b/15

ḥ^{v}āce : (Far.) Muallim, öğretmen, hoca, müderris

ḥ.15b/3

ḥ.+ ye 25b/2

ḥācet : (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç

ḥ. 17a/9, 25b/13, 63a/4

ḥ.+ ince 66b/4

ḥ. *dile-* İstekte bulunmak 63a/3

ḥ. *ol-* İhtiyaç olmak 58b/3

ḥācī : (Ar.) Hac farîzasını yerine getiren, hacca giden kimse

ḥ. 82a/1

ḥācib : Hükümdarla saray ve hükümetin irtibatını sağlayan kişi

ḥ. 27a/3, 27a/8, 82a/3, 82a/10, 82a/12, 82a/13, 82a/14, 82b/1

ḥ. + e 82a/7, 82a/11, 83a/2

ḥ.+ lerin 31b/11

ḫacīl : (Ar.) Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş (kimse)

ḫ. *ḳıl-* Utandırmak, mahçup etmek 24a/12

ḫ. *ol-* Utanmak, mahçup olmak 24b/7

ḥaclet : (Ar.) Utanma, mahçup olma

ḥ. 26b/7

ḥad : (Ar.) Sınır

ḥ.+ den 58a/15

ḥadāyık- ı ʿizz : (Ar.) Hürmet bahçeleri

ḥ.+ dür 3b/8

ḥadd- i ẕātında : (Ar.) Aslında, esasen

ḥ 11a/5, 65a/5

ḫādem : (Ar.) Hizmet edenler, hâdim olanlar

ḫ. 54a/9, 54a/14, 90b/15

ḥadīḳa- i iḳbāl: (Ar.) İkbal bahçesi

ḥ + ine 54b/9

ḥadīḳa- i ẕāt-ı behce : (Ar.) Güler yüzlü olan zatın bahçesi

ḥ + sin 1b/1

ḥadīṯ : (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri

ḥ.+ de 11a/3

ḥ.+ den 80b/15

ḥ.+ i 61a/11

ḥādiṯe : (Ar.) Olan, ortaya çıkan, vukū bulan her türlü hal, keyfiyet ve oluş

ḥ.29a/1

ḥādiṯe-i düşvār : (Ar.+ Far.) Güç olaylar

ḥ.+ a 11b/3

ḥāfıẓ : (Ar.) Koruyan, muhâfaza eden kimse

ḥ. 23a/4

hafta : (Far.) Birbiri arkasına gelen yedi günden ibâret zaman bölüm

h. 78a/4

h.+ dan 78a/5, 78a/7

ḫāk : (Far.) Toprak

ḫ.+ da 6a/14

ḥaḳāret : (Ar.) Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış

ḥ. 94b/13

ḥaḳāyıḳ-ı nüfūs : (Ar.) Nefislerin hakikati, insanın özü

ḥ + ın 1b/11

ḥāk-i pāy : (Far.) Büyük bir kimsenin huzuru

ḥ.4a/12

ḥaḳīḳat : (Ar.) Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl

ḥ. 88a/10

ḥ.+ de 22b/13, 27b/9, 47b/4, 86a/11

ḥ.+ e 73a/5

ḥ.+ en 6a/4

ḥ.+ ine 9b/5

ḥaḳīḳat-ı ḥāl : (Ar.) Gerçek haller

ḥ.+ e 83a/4

ḥaḳīḳatsiz : Sevdiklerini çabuk unutan, vefasız

ḥ. 35a/10

ḥakīm : (Ar.) Hikmet sâhibi olan, bilgili, filozof

ḥ. 6a/2, 21a/9, 27a/1

ḥ.+ lerüŋ 7b/6

ḥakīm- i dānā : (Ar.+ Far.) Bilgili kişiler

ḥ.+ lar 22b/3

ḥakīm- i fārs : (Ar.+ Far.) Farslı bilgin

ḥ.+ uŋ 8b/4

ḥākim-i fermān : (Ar.+ Far.) Hüküm veren bilgin

ḥ.26b/4

ḥakīm- i fiḳrāus : (Ar.)…

ḥ. 21a/11

ḥakīm- i hindī : (Ar.) Hintli bilgin

ḥ. 32a/12, 42a/6, 66a/4, 73b/8

ḥakīm- i müebbed : (Ar.) Daimi bilgin

ḥ.+ lere 23b/2

ḥakīm - i mü'eyyid : (Ar.) Yardım eden, destekleyen bilginler

ḥ.+ lerle 29b/8

ḥakīm- i sendabad : (Ar.+ Far.) …

ḥ. 78b/8

ḥakīm- i şoḳraṭ : (m.ö.469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

ḥ. 47b/1

ḥakīmān : (Ar.) Hikmet sâhibi olanlar ,bilgililer

ḥ. 31a/11

ḥakīmān - ı fāris : (Ar.+ Far.) İranlı bilginler

ḥ. 7a/9, 12a/7, 13b/4

ḥakīm : (Ar.) Hikmet sâhibi olan bilgin

ḥ.+ e 89a/11

ḥaḳīr : (Ar.) Değersiz, itibarsız

ḥ. 29a/8, 52b/8, 70a/2

ḥ. *eyle-* Küçük görmek 25b/11, 28a/11

ḥ. *ol-* Değersiz olmak 13a/4, 31b/4, 49a/3, 52b/7, 60a/11, 70a/2

ḥaḳḳ : (Ar.) 1-Doğru, gerçek

ḥ. 17b/2 , 32b/4, 33a/6

2- Allah, Cenâbıhak

ḥ.+ a 31a/10, 32b/6

ḥaḳḳ celle celāluhu : (Ar.) Allah lafzından sonra kullanılan ve " onun şânı, celâli yüce olsun" anlamına gelen söz

ḥ. 23b/13, 29b/12

ḥaḳḳ subḥānehu : (Ar.) O'nu (Allah'ı) tesbih ederim anlamında Arapça tesbih ifadesi

s. 9a/6, 11a/2, 18a/10, 23b/7, 41a/1, 46b/15

ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālī : (Ar.) Allah, Cenâbıhak

ḥ.5b/9, 9a/6, 11a/2, 18a/10, 23b/7, 28b/3, 41a/1, 47a/1, 49b/6, 52a/14

ḥ.+ den 8a/4, 8a/8, 8a/13

ḥaḳḳ teʿālī : (Ar.) Allah, Cenâbıhak

ḥ. 6a/7, 8a/8, 8a/14, 8a/15, 10b/11, 10b/12, 51b/11, 49b/11, 52a/12, 52b/11, 53b/8, 53b/10, 58b/10, 60a/11, 61a/5, 61a/15, 61b/2, 61b/7, 75b/10, 86a/4, 90a/7, 95b/7, 95b/11, 95b/13

ḥ.+ den 8a/10, 8a/15

ḥ.+ye 60a/4

ḥaḳḳında : Üzerine, için, hususunda, müteallik

ḥ 11b/12, 18a/7, 26b/14, 36a/1, 36a/5, 36b/14, 41b/4, 43b/3, 63a/11, 73a/3, 77a/2, 97b/9

ḥāl : (Ar.) 1- Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum

ḥ. 2a/13, 17a/10, 42b/1

ḥ. + de 36b/7, 63a/14, 64b/13

ḥ. + e 10a/12, 93a/7

ḥ. +i 15b/3, 15b/13, 57b/7, 59b/7, 96a/10

ḥ.+ ime 42b/11

ḥ.+ ine 7a/12, 7b/2

ḥ.+ üŋ 49a/11

ḥ.+ üŋe 88b/15

ḥāl- i aṣḥāb-ı māl : (Ar.) Mal sahiplerinin hâlleri

ḥ. 18b/9

ḥāl- i düşvār : (Ar.+ Far.) Zor hâl

ḥ +dur 34b/2

ḥāl- i ḥayāt : (Ar.) Hayat hâli

ḥ + ın 91b/10

ḥ. +ındayken 47a/12

ḥāl- i ḳażiyye : (Ar.) İddia hâli

ḥ.83a/5

ḥāl- i memāt : (Ar.) Ölüm hâli

ḥ. +ına 91b/13

2- Davranış, tutum, tavır

ḥ. + de 36b/8, 63a/13, 64b/13

ḫalāṣ : (Ar.) Kurtulma, kurtuluş

ḫ. 88a/3

ḫ. *bul-* Kurtulmak 7a/15, 62b/2,

ḫ. *it-* Kurtarmak 36a/15

ḫ. *eyle-* Kurtarmak 36b/11, 55b/7, 76a/4

ḥ. *ol-* Kurtulmak 53b/1, 88a/3

ḥālāt : (Ar.) Haller

ḥ. 89a/13

ḥālāt-ı ġarībe : (Ar.) Acayip haller

ḥ. + sindendür 8a/7

ḥalāvet : (Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk

ḥ. 23b/14, 69b/11

ḥ.+ in 69b/13

ḥ.+ inden 24a/3

ḫalā'iḳ : (Ar.) Mahluklar, yaratılmış her şeyler

ḫ. 10b/4, 33a/15, 79a/2, 96a/2 96a/5

ḥ.+ ı 61a/14

ḫalā'iḳ-ı ʿālem : (Ar.) Alemde yaratılmış her şey

ḫ. 27b/6

ḥall ü ʿaḳd : (Ar.) İdare etme, çekip çevirme

ḥ. 6b/4

ḫalel : (Ar.) Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan

ḫ. 15b/10

ḫ. *vir-* Zarara uğratmak 37b/5

ḫālet : (Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet

ḫ.+ de 62b/2, 62b/7

ḫālet-i ṭufūliyyet : (Ar.) Çocukluk halleri

ḫ.+ deyken 46a/9

ḫālıḳ : (Ar.) Yaratıcı, yaratan

ḫ. 66a/1

ḫ.+ a 87b/2

ḫālī : (Ar.) Boş, tenha, ıssız

ḫ. 21a/6

ḫ.+ dür 44b/8

ḫ. *eyle-* Orada mevcut olmamak, o şeysiz olmak 76a/8

ḫ.*ol-* O şey orada hep mevcut olmak, o şeysiz olamamak 31a/11, 32a/7

ḫalīfe : (Ar.) Birinin yerine geçen kimse, vekil.

ḫ. 13b/7, 13b/15, 14a/1, 25a/11, 26b/6, 26b/11, 27a/3, 27a/4, 27a/5, 27a/7, 27a/10, 50a/1, 50a/3, 61a/8, 61a/11, 69a/12, 71b/1

ḫ.+ nüŋ 25a/13, 26b/10

ḫ.+ ye 13b/11, 14a/15, 17a/10

ḫalīfe- i ʿaṣr : (Ar.) Asrın halifesi

ḫ. 47a/3

ḫalḳ : (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu

ḫ. 10b/2, 25b/7, 49b/15, 75b/13, 85a/5, 96a/8

ḫ.+ a 25b/9, 25b/10, 32b/4, 76a/15

ḫ.+ dan 95b/2

ḫ.+ ı 77b/8, 95b/15

ḫ.+ ın 14b/1

ḫ.+ ına 13b/8

ḫ.+ ından 87b/1

ḫ.+ uŋ 10a/2, 26a/8

ḫ.+ uŋ 56b/2, 80a/8

ḫ.+ uŋ a 4b/8

ḫalḳ - ı cihān : (Ar.+ Far.) Cihan halkı

ḫ. 91b/4

ḫalḳ - ı ʿālem : (Ar.) Dünya halkı

ḫ. 31a/8

ḫallāḳ - ı cihān : (Ar.+ Far.) Cihanın sahibi, Allah

ḫ. 22a/7

ḫalvet : (Ar.) İçinde hiç kimsenin bulunmadığı tenhâ ve kapalı yere çekilme

ḫ. 82a/1

ḫ.+ e 70b/9

ḫalvetḫāne : (Ar.+ Far.) İçinde hiç kimsenin bulunmadığı tenhâ ve kapalı yer

ḫ.+ de 71a/11

ḫām : (Ar.) Yenecek kadar olgunlaşmamış

ḫ. 91a/12, 91b/2

ḫ.+ iken 69b/11

ḥamāḳat : (Ar.) Ahmaklık, budalalık

ḥ. 21b/8

ḥamā'il : (Ar.) Tılsım

ḥ. *ol-.* Tılsım olmak 6b/12

ḥamīde : (Ar.) Hamid kelimesinin kadını ifade eden, tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli, övülmeye layık

ḥ. 24a/2, 67b/6

ḥāmile : (Ar.) Karnında yavru bulunan (kadın), gebe, iki canlı

ḥ. *ol-* Rahminde yavru oluşmak 24b/4, 24b/5

ḫan-dār : (Far.) Han sahibi

ḫ+ ı 58a/8

ḫandān : (Far.) Gülen, şen, neşeli

ḫ.28b/1

ḫ. *it-* Güldürmek, sevindirmek 1b/2

ḫāne- i ḫabāṣet : (Ar.) Ev huzursuzluğu

ḫ. + i 31a/9

ḫānuman : (Far.) Ev , Ocak

ḫ.+ ında 43a/1

ḫar : (Far.) Eşek

h. 14b/12

ḫār : (Far.) Diken

ḫ. 67b/4

ḫ.+ dan 31b/8

ḫᵛār : (Far.) Değersiz, itibarsız

ḫ. 29a/8, 52b/7, 70a/2

ḫ.*eyle*- Küçük görmek 25b/11, 28a/11

ḫ. *ol*- Değersiz olmak 13a/4, 24b/7, 31b/4, 49a/3, 52b/7, 60a/11, 70a/2

ḫarāb : (Ar.) Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş

ḫ. *eyle*- Harap duruma getirmek 90a/13, 96b/2

ḫ. *it*- Harap duruma getirmek 13b/10, 55b/6

ḫ. *ḳıl*- Harap duruma getirmek 53a/4

ḥarb : (Ar.) Silâhlı çarpışma, savaş, cenk

ḥ.+ i 80a/1

ḫarc : (Ar.) Elden çıkarma, sarfetme

ḫ.+ uŋızı 28b/6

ḫ. *eyle*- Elden çıkarmak, sarfetmek 35b/13

ḫ. *it*- Elden çıkarmak, sarfetmek 82b/14

ḫāre : (Far.) Düz renkli, üzerinde dalgalar bulunan eski bir kumaş çeşidi

ḫ. 88a/13

ḥarekāt : (Ar.) Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yâhut durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma

ḥ. 91b/15

ḥ.+ ına 76a/9

ḥareket : Davranış, davranma

ḥ. 67a/11

ḥ. *eyle*- Yerini ve durumunu değiştirmek 57a/6

ḥ. *ḳıl*- Yerini ve durumunu değiştirmek 42b/6

ḥarem : (Ar.) Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm

ḥ. 66a/15

ḥ.+ ine 11b/1

ḫargūş : (Far.) Tavşan

ḫ. + un 41b/10

ḫāric : (Ar.) Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı

ḫ.+ dür 12a/11

ḫ. *ol*- Dışarıda kalmak 24a/4

ḥarīm-i baġ : (Ar.) Yabancılara yasak olan daire

ḥ.+ da 4b/13

ḥarīṣ : (Ar.) Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı

ḥ. 72a/11, 89a/1, 89a/4

ḥ. *ol-* Hırslı olmak 54a/5

ḥarīṣ-nām : (Ar.+ Far.) Hırslı

ḥ.14a/7

ḫarman : (Far.) Tahılın saptan ayrılması için düven, makine veya hayvanla yapılan dövme işi.

ḫ.+ a 48b/6

hārūnu'r -reşīd : (763-809) Rey şehrinde doğmuştur. Beşinci ve en tanınmış Abbasi halifesidir

h. 17a/6

h.+ üŋ 13b/14

hasan-ı başrī : (642-728) Basralı meşhur sünni müslüman vaiz, ilahiyatçı ve İslam alimidir

ḥ. 55a/5, 61a/12, 71b/15, 72a/7

ḥ. + ye 55b/3, 55b/5

ḥased : (Ar.) Başkasında olan bir nîmeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sâhip olduğu nîmetten mahrum kalmasını isteme, çekememe

ḥ. 38a/1

ḥ. *it-* Kıskanmak, çekememek 73b/14

ḥ. *eyle-* Kıskanmak, çekememek 37b/14

ḥasenāt : (Ar.) İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler

ḥ.+ ı 38a/1

ḥ.+ ına 18a/14

ḥasene- i a'lā : (Ar.) Daha iyi iş

ḥ. 68a/15

ḥasret : (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiyak

ḥ. 76b/9

ḥ.*çek-* Özlemek 11a/15,

ḫasta : (Far.) Sağlığı bozuk olan

ḫ. *düş-* Hastalanmak 87b/3

ḫāṣ : (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan

ḫ. 6b/9

ḫaṣā'il : (Ar.) Hasletler, huylar, güzel huylar

ḫ.+ i 4a/1

ḫ.+ le 46b/14

ḫ.+ indedür 7b/14

ḫaṣā'il-i fużalā : (Ar.) Faziletli kişilerin güzel huyları

ḫ.11b/9

ḫaṣā'i- i ḥamīd : (Ar.) Övülmeye layık güzel huylar

ḫ.+ e 14a/7, 46b/1

ḫ.+ esinden 79a/10

ḫaṣā'il- i pesendīde : (Ar.+ Far.) Seçilmiş, beğenilmi huylar

ḫ.18a/5

ḫ.+ dür 77a/14

ḫaṣā'il-i vesā'il : (Ar.) Güzel vesileler

ḫ.11b/5

ḥasbe'l-neseb : (Ar.) Soy, sop

ḥ. 12a/7

ḥaṣekī : (Ar.) Pâdişâhın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimse

ḥ.+ lerden 15b/13

ḥāṣıl : (Ar.) Husûle gelen, olan, meydana çıkan

ḥ. 26a/7, 40a/9, 69a/9, 74a/3, 78b/15, 84a/9

ḥ.+ dur 2b/15

ḥ. *it-* Elde etmek, edinmek 47b/3, 48b/13

ḥ. *eyle-* Elde etmek, edinmek 59a/11

ḥ. *ḳıl-* Meydana getirmek, ortaya çıkarmak 10b/6, 81b/ 7, 81b/13, 86b/9, 88a/15

ḥ. *ol-* Meydana gelmek, ortaya çıkmak 9b/14, 13a/11, 18b/6, 19a/12, 26a/9, 29a/13, 29a/14, 34b/7, 38a/3, 42a/7, 42a/13, 44b/1, 44b/10, 55a/1, 68b/1, 69a/7, 71b/4, 80a/3, 94a/1

ḥāṣılı : (Ar.) Sonuç olarak

ḥ. 70a/13

ḥaṣım : (Ar.) Düşman

ḥ.+ laruŋ 92b/13

ḫaṣlet : (Ar.) Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat

ḫ. 7b/15, 8b/1, 8b/14, 9a/3 , 9a/7 , 9b/3, 9b/7, 9b/14, 10a/9, 10b/1, 10b/9, 11a/5, 12a/9, 17b/12, 17b/14, 17b/15, 18a/2, 18a/3, 18a/6, 18a/9, 18a/11, 18a/13, 18b/1, 20b/11, 35a/11, 37b/13, 69a/1, 69a/2, 79a/1

ḫ.+ de 65a/10

ḫ + dür 7b/15

ḫ.+ i 17b/11

ḫ + le 58a/4

ḫ.+ ler 7a/11

ḫ + leri 5b/4

ḫaṣlet- i ḫūb : (Ar.+ Far.) Güzel huy

ḫ. 20b/13

ḫāṣṣa : (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal

ḫ. 67b/12

ḫāṣṣa- i faẓīlet : (Ar.) Fazilet halleri

ḫ.14b/7

ḫāṣṣa- i beşeriyet : (Ar.) İnsanlık halleri

ḫ.97a/12

ḥaşem : (Ar.)Bir kimsenin yanında bulunan adamları, mahiyet

ḥ. 54a/9, 54a/14, 90b/15

ḫ.+ ine 18b/10

ḫ. +üŋ 65a/4

hāşim- i işfahānī : İsfahanlı haşim

h. 19b/15

ḥaşmet : (Ar.) İnsanda büyüklük duygusu uyandıran etkili görünüş, gösterişlilik

ḥ.+ ine 56a/1

ḥaşr : (Ar.) Toplama, bir araya getirme

ḥ. 33a/14

ḥaşr u neşr : (Ar.) Sıkı ilişki içinde olma

ḥ. + e 33a/14

ḫaṭā : (Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış

ḫ. 31a/13, 68a/4, 70b/2

ḫ.+ ya 68a/8

ḫ.+ yı 5b/11

ḫ. *eyle*- Yanlış yapmak 29a/14

ḫaṭar : (Ar.) Tehlike, güvensizlik

ḫ. 64a/2

ḫaṭar-nāk : (Ar.+ Far.) Tehlikeli, korkulu

ḫ. 64a/9

ḫ.+ dür 37b/10

ḫātem : Yüzük, üzerinde mühür bulunan yüzük

ḫ. 4b/11

ḫāṭır : 1-Bir kimsenin biri üzerindeki , saygılı etkisi, îtibar

ḫ.+ ı 15b/12, 35a/10

ḫ.+ um 82a/15

ḫ.+ uma 50a/4

2- Gönül, duygu, his

ḫ. 61b/13

3- Yardımcı eylem

ḫ. *eyle-* Düşünmek 53b/10

ḫ.+ a *gel-* Akla gelmek 70a/12

ḫ.+uma *gel-* Akla gelmek 61a/11

ḫāṭır -ı vefā : (Ar.) Vefalı saygı

ḫ.+ dur 19a/7

ḫaṭīb- i ḫıṭṭa-i dehān : (Ar.+ Ar.+ Far.) Ülkenin güzel söz söyleyen kişisi

ḫ+dur 4a/3

hātif -i ġayb ī: (Ar.) Gayp meleği

h. 4a/13

ḫātime- i bāb : (Ar.) Bölüm sonu, son bölüm

ḫ. 18b/4

ḫatm- i bāb-ı ḥikāyet : (Ar.) Hikayenin son bölümü, sonu

ḫ. 11a/8

ḥavādiṯ : (Ar.) Olup biten vak'alar, hâdiseler, olaylar

ḥ. 30b/1

ḥavāle : (Ar.) Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma

ḥ. *eyle-* Devretmek 40a/14, 40b/4

ḫavāric -i ʿarab : (Ar.) Arap asiler

ḫ. + dan 71b/7

ḫavāṣ : (Ar.) Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf

ḫ. 13a/14, 54b/8, 67b/13

ḫ. + sına 94b/15

ḫavf : (Ar.) Korku

ḫ. 18b/11, 32b/8

ḫ.+ da 8a/2

ḫ. + ı 35b/9

ḫ. *it-* Korkmak 8a/8, 8a/10, 39b/1

ḫ. *eyle-* Korkmak 8a/5, 8a/14, 8a/15, 79b/1

ḫ. *ol-* Korkuya kapılmak 35b/9

ḥayā : (Ar.) Utanma, sıkılma, utanç, ar, nâmus, edep

ḥ. 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/15

ḥ.+ dur 77b/6

ḥ.+ dur 79b/8

ḥ *it-* Utanmak 4a/15

ḥayāsızlıḳ : Utanmaz, sıkılmaz,edepsiz

ḥ. 31b/7

ḥayāt : (Ar.) Canlı olma, dirilik

ḥ. 3b/9, 84a/8, 93a/4

ḥ.+ ın 60b/13

ḥayāt-ı cāvīdān : (Ar.) Kalıcı hayat

ḥ.+ ı 60a/6

ḫaylī : (Ar.) Oldukça fazla, çokça, epey

ḫ. 59a/7

ḫayr : (Ar.) Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş

ḫ. 11a/12, 33b/3, 36b/12, 41b/4, 47a/13, 47b/1, 56b/10, 76b/8, 77b/9, 82b/3, 94a/10

ḫ.+ a 49b/5

ḫ.+ la 93b/12

ḫ. *bul-* Fayda bulmak 94a/10

ḫ. *eyle-* Fayda sağlamak 32b/12, 83a/1

ḫ. *gör-* Fayda görmek 93b/12

ḫ. *it-* Fayda sağlamak 94a/8

ḫ. *ol-* Fayda sağlanmak 60a/15, 94a/8

ḥayrān : (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse

ḥ. *ol-* Beğenmek 76a/9

ḫ. *kal-* Çok beğenmek 96a/7

ḥayvan : (Ar.) Hareket edip yer değiştirebilme yeteneği olan canlı varlık

ḥ. 14b/13

ḥaẓ : (Ar.) Bir şeyin insana verdiği hoşa giden tatlı duygu, zevk

ḥ. *it-* Hoşlanmak 24a/5

ḫazā'in : (Ar.) Hazinenin çoğul şekli

ḫ. 91a/11

ḫ.+ üm 91a/3

ḫazāne-i pādişāh : (Ar.+ Far.) Padişahın hazinesi

ḫ.+ dan 82a/9

ḥaẕer : (Ar.) Sakınma, çekinme

ḥ. 28b/13, 29b/7

ḥ. *it*-Sakınmak 28b/8, 39b/1, 40b/7, 90a/3

ḥ. *eyle*- Çekinmek 38b/2, 51a/6

ḥāżır : (Ar.) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan

ḥ. 71a/7

ḥ. bulun- Bizzat bulunmak 31b/13, 61a/10

ḥ. *ḳıl*- Hazır duruma getirmek 24b/1

ḥ. *ol*- Hazır durumda bulunmak 45a/14, 91a/9, 92a/5

ḫāzin : (Ar.) Hazine muhafızı, hazinedar

ḫ. 26b/12, 26b/13, 26b/14, 27a/6

ḫ.+ i 26b/11

ḫazīne : (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para

ḫ. + den 82a/5

ḫazīne-i ʿāmīre : (Ar.) Devlete ait hazine

ḫ.+ sine 61a/2

ḫ.+ye 58b/1

ḫazīne-i pādişāh : (Ar.+ Far.) Padişah hazinesi

ḫ.+ dur 58b/2

ḥażīż : (Ar.) En aşağı en alçak yer

ḥ. 55b/12

ḥażm : (Ar.) Sindirme

h. *eyle*- Sindirmek 73b/5

ḥazm : (Ar.) Dikkat, ihtiyat, basiret

ḥ. *kıl*- Dikkatli yapmak 88b/14

ḥażret : (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifâde eder

ḥ.+ den 3a/14

ḥ.+ i 33a/12

ḥ.+ ini 5b/9

ḥ.+ leri 21b/3, 22a/3, 27b/13, 33a/10, 33b/1, 36a/11, 36b/14, 37a/3, 41a/1, 44b/14, 45a/11, 46b/10, 47a/1, 49b/6, 52a/8, 61b/14, 67b/15, 68a/9, 71b/15, 72a/1, 73b/14, 84a/12

ḥ.+ lerine 18a/10, 31b/2

ḥ.+ lerinüŋ 41a/4, 51b/1, 51b/11

ḥażret-i ebū ḥanīfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

ḥ. 78a/11

ḥażret-i ḥaḳḳ : Allah

ḥ. 11b/11

ḥ.+ a 22a/12, 53a/3

ḥażret-i ḫātemü'n-nebi : Hz. Muhammed

ḥ.+ine 2b/4

ḥażret -i ḥüseyn : (626-680) Hazreti Hüseyin

ḥ. 73b/1, 73b/4, 73b/6, 73b/7

ḥ. + üŋ 73b/3

ḥażret-i imām : (626-680) Hazreti Hüseyin

ḥ. 78a/3

ḥażret-i ʿizzet : Allah

ḥ. + den 8a/1

ḥażret-i mūsī : Hazreti Musa

ḥ. + ye 75b/6

ḥażret -i peyġamber : (Ar.+ Far.) Hazret-i Muhammed

ḥ. 8a/2

ḥażret-i rabbü'l- erbāb : (Ar.) Hz.Allah

r. + uŋ 33a/13

ḥażret-i risālet : (Ar.) Hazret-i Muhammed

ḥ. + den 58a/1, 77a/9

ḥ. +e 56a/4, 68b/2

ḥ. + ile 72a/6

ḥażret-i rubūbīyyet : (Ar.) Tanrılık, rab olma durumu

ḥ. +i 68b/3

ḥażret-i seyyidü'l-mürselīn : (Ar.) Hazret-i Muhammed

ḥ.43b/2, 61a/11

hebā : (Ar.) Boşa gitme, ziyan olma

h. *ol-* Boşa gitmek 18b/15, 69b/8

hebā'en menṣūrā : (Ar.) Boşa gitmiş, boşuna harcanmış

h. *eyle-* Ziyan etmek, boşa harcamak 35b/3

hediyye : (Ar.) Sevgi veya saygı ifâdesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan

h. 23b/8

hediye-i süḫan : (Ar.) Sözün hediyesi

h. + dur 23b/7

ḫekīmā güftend : (Far.) Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam hekimler dediler

ḫ. 34b/1

helāk : (Ar.) Ölme, mahvolma, yok olma

h. 20a/14, 96a/13

h.+ ine 63a/5

h. *eyle-* Mahvetmek, yok etmek 25a/9, 92b/7

h. *ol-* Mahvolmak, yok olmak 95b/1, 95b/8, 96a/14

helāk- i cismānī : (Ar.) Vücudun helak olması

h. + dür 20a/9

ḥelāl : (Ar.) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış)

ḥ. 70a/9

ḥelāl-ḫār : (Ar.+ Far.) Helal yiyen

h.46a/3

hem : (Far.) Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zâten" mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir

h. 6a/14, 7a/2, 7b/2, 48b/12, 49a/11, 61b/12, 61b/13, 79b/1, 80a/11

hem-dem : (Far.) Birlikte bulunan, samîmî

h. *it-* Arkadaş olmak 22a/10

hem- nişīn : (Far.)Beraber oturulup kalkılan arkadaş

h. + den 46b/4

h. +i 74b/2

hem-rāh : (Far.) Yol arkadaşı, yoldaş

h. 93a/3

hem-rāz : (Far.) Sırdaş, dost

h. 30a/9

h.+ ıdur 7a/11

h. + ı 6a/15

hem- sāye : (Far.) Komşu

h.43b/3

h. + lerinden 43b/6

h. + den 43b/4

hem-saye- i ʿālī : (Far.+Far.+Ar.) Değerli komşu

h. 20a/4

hemān : (Far.) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden

h. 8b/8, 16a/3, 16b/5, 18a/12, 22b/4, 24a/2, 24a/6, 24b/3, 33b/15, 48b/6, 54a/12, 64b/9, 70a/12, 71a/1, 74b/12, 78a/6, 78b/14, 83b/7, 84a/15, 91b/1

hemānā : (Far.) Tam, tamamen, aynen, tıpkı

h. 44a/7, 65a/2, 65a/7, 9a/13

hemçü : (Far.) Gibi

h. 40b/12, 43b/1

heme : (Far.) Bütün, hep, cümle

h. 33b/13

hemīn : (Far.) Yerine göre, ancak, hemen, her zaman

h. 15a/6, 27b/3, 43a/7, 68a/8, 74a/2, 80b/7, 90b/2

hemīşe : (Far.) Dâima, her zaman

h. 7a/8, 31a/11, 60a/15, 62b/7, 66b/12, 67b/2, 69a/2, 72a/11, 81b/484a/4, 85a/14, 89b/6, 93b/1, 93b/13

hengām : (Far.) Vakit, zaman, mevsim

h.+ ında 13b/6

hengām-ı ḫoşnūd : (Far.) Memnun olma durumu

h. + da 60a/1

hengām-ı kīn : (Far.) Öç zamanı

h. + e 41a/8

hengām-ı miḥnet : (Far.+ Ar.) Mihnet zamanı

h. + dür 14a/6

henūz : (Far.) Daha şimdi, yeni

h. 17b/2, 28a/6, 55b/10, 89b/7

hep : (Far.) Her zaman, dâima

h. 6b/9, 65b/8, 75a/7

her : (Far.) Her

h. 2a/8, 6b/12, 7a/7 , 7a/10, 7b/3, 9a/7, 9a/15, 9b/2, 9b/5, 9b/11, 10a/12, 11a/1, 11b/3, 12b/13, 13a/4, 13b/6, 14a/12, 14b/2, 14b/7, 15a/7, 16b/10, 17b/9, 18a/10, 20a/12, 21b/4, 22a/7, 22a/8, 23a/2, 24a/1, 24b/8, 25a/6, 26a/6, 26b/8, 27b/11, 28a/12, 31a/7, 31a/12, 31a/13, 33b/6, 34a/9, 34a/14, 34b/11, 40a/1, 40b/14, 42b/2, 44a/9, 44b/8, 46b/5, 46b/8, 49a/14, 50b/3, 50b/4, 50b/5, 50b/15, 51b/10, 52a/15, 52b/4, 53a/8, 53a/11, 53b/1, 54a/10, 55b/14, 56b/9, 56b/12, 57a/13, 58b/9, 59a/8, 59a/10, 59a/11, 60a/3, 60a/14, 63b/2, 63b/4, 65a/10, 66a/3,

66b/8, 67a/7, 68b/13, 68b/14, 69a/3, 70a/6, 70a/14, 71b/13, 73b/12, 75a/14, 75b/9, 76b/4, 77b/9, 79b/7, 79b/15, 83a/8, 85a/6, 86b/3, 86b/11, 87b/10, 90a/1, 90a/3, 91a/1

her bir : (Far. + T.) Her bir, ayrı ayrı

h.+ üŋiz 95a/8

her biri : (Far. + T.) Her biri, ayrı ayrı

h. 2b/7, 27b/6, 91a/2,

her-bār : (Far.) Her defa, daima

h. 27b/3, 44a/13, 64b/8

her-dem : (Far.) Her zaman, her an

h. 4b/7, 11b/7, 30a/7, 33b/9

her- gāh : (Far.) Her vakit, daima

h. 7a/13, 19b/6, 39b/7, 41a/5, 54b/4, 54b/11, 64b/8

her ḳaçan : (Far.+T.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 63b/4, 68b/14

her ḳaçan ki : (Far.+T.+ Far.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 11b/3, 34b/11

her ḳaçan kim : (Far.+T.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 40b/14

her ḳanḳı : (Far. + T.) Her hangi

h. 45b/11

her ki : (Far.) Her kim sözünün eskiden kullanılan şekli

h. 20b/2

her kim : (Far. + T.) Hangi, kimse ki

h. 6b/10, 8a/7, 8a/10, 8a/13, 8a/15, 8b/8, 8b/11, 9a/5, 10b/4, 10b/11, 10b/13, 14b/14, 15b/4, 17b/10, 24b/12, 31a/3, 31a/4, 31a/9, 32a/6, 32a/12, 35b/9, 46b/6, 48a/8, 50b/7, 58b/9, 61b/11, 61b/15, 62a/3, 68a/6, 68a/7, 69a/6, 69a/15, 73a/3, 73a/5, 73a/7, 76b/5, 76b/8, 76b/9, 76b/11, 78b/4, 78b/7, 78b/9, 80b/14, 80b/15, 81b/1,83b/10

h. +de 10a/1, 10a/7, 10a/13, 32b/8, 51a/8, 69a/1, 79a/1, 81a/4, 81a/14, 81b/1, 83b/10, 84a/7, 97b/6

h. +e 10b/7, 33b/3

h. + i 38b/14, 39b/14

h. + ün 8b/9, 8b/11, 32a/8, 50b/9

her kimse : (Far. + T.) Hangi, kimse ki

h. 12a/9, 31a/5, 31a/9, 31a/10

h. + de 10a/4

h. + nün 97b/5

her kişi : (Far. + T.) Herkes

h. 7b/4, 7b/5, 66a/14, 86a/4

h. + ye 21b/2, 51a/9, 56a/15, 59b/7

her ne : (Far. + T.) Hangi, hangi şey ki

h. 7b/8, 23a/1, 29a/1, 30b/11, 30b/12, 43a/1, 44b/9, 49b/7, 54a/2, 55b/4, 69a/7

her ne ise : (Far.+T.) Her neyse

h. 28b/9, 43a/1

her ne deŋlü : (Far. + T.) Her ne kadar

h. 13a/1, 19a/1, 30b/6, 30b/10, 33b/4, 38b/14, 39a/7, 57b/5, 63b/15, 66b/6, 84a/7, 89a/10

her zaman : (Far. + T.) Her an

h. 12b/5

herḥālde : Ne yapıp yapıp, mutlaka

h. 38a/13, 80b/11

herāyine : (Far.) Mutlaka, elbette

h. 8b/10, 91b/5

hergiz : (Far.) Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde

h. 6b/13, 11a/15, 12a/2, 12a/9, 12a/13, 14a/13, 19a/12, 20b/9, 21a/10, 26b/3, 26b/9, 28a/10, 32a/13, 32b/8, 34a/4 , 35b/5, 39a/5, 39a/6, 39a/14, 41b/3, 44a/15, 50b/9, 50b/10, 50b/11, 51a/12, 54a/2, 60a/11, 69a/8, 73a/1, 76b/15, 81a/14, 82a/5, 83b/10, 88a/5, 88a/10, 88b/14, 91a/5

herkes : (Far.) Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar

h.29a/8

h.+ de 35a/11

h. +e 21a/9

hermes : Çeşitli kültürlerde değişik isimlerle anılan mitolojik veya yarı mitolojik şahsiyet

h. 81b/8

herze : (Far.) Boş, abes, beyhûde söz, hezeyan

h. 79b/10

hevā : (Far.) İstek, arzu, heves, meyi

h. 88b/3, 88b/5, 89a/7

h.+ dan 64a/3

h.+ sı 8b/11

h.+ sına 8b/6, 8b/9, 58a/12,

h.+ sında 86a/8

h.+ ya 8b/3, 13a/7, 46b/8,

hevā- ı nefs : (Far.+ Ar.) Nefsin istekleri

h. + e 8b/1

hevā-dār : (Far.) Hevesli, meyilli (kimse), âşık, tutkun

h.+ ları 10a/2

h. *ol-* Hevesli olmak 86a/8

heves : (Ar.) İstek, arzu, meyil

h. *ḳıl-* İstekli olmak 50a/12, 50a/13, 97a/7

hevl : (Ar.) Korku

h.2a/13

heybet : (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet

h. 4a/9, 8a/8

h.+ inden 63b/11

heyūlā : (Ar.) Ürkütücü hayal, ürkütücü hayâlî şey

h. 3b/14

hezār : (Far.) Bin

h. 34b/1, 82a/6, 92a/15

hezīmet : (Ar.) Büyük ve kesin mağlûbiyet, bozgun, yenilgi

h. 56b/7

h.+ dür 68a/12

hezl : (Ar.) Şaka, latîfe, mizah

h. 56a/13

heẕeyān : (Ar.) Saçma sapan konuşma, saçmalama

h. 79b/10

ḫıffet : (Ar.) Hafiflik

ḫ.+ e 94b/13

ḥıfẓ : (Ar.) Koruma, saklama, muhâfaza etme

ḥ. *it-* Korumak 59a/9

ḥıfẓ- ı lisān : (Ar.) Konuşmama

ḥ. + ındadur 25a/11

ḥıfẓ - ı zebān : (Ar.+ Far.) Dili koruma

ḥ. *eyle-* Dili korumak 32b/13

ḥıḳd : (Ar.) Gizli düşmanlık, öc alma arzusu, kin

ḥ. *eyle-* Öc almak 37b/14

ḫılāf : (Ar.) Ters, karşı

ḫ.+ ın 42a/6

ḫ. + ınca 83a/9

ḫ. *eyle-* Zıtlaşmak 56a/14

ḫ. *ol-* Zıt olmak 54a/3

ḫılāf-ı emr : (Ar.) Emre aykırı

ḫ. 16b/9

ḫılāf-ı müteʿārif : (Ar.) Herkesçe bilinenin tersi

ḫ. *ol-* Herkesçe bilinenin tersi olmak 38a/8

ḫılāf -ı şerʿ -i şerīf : (Ar.) Şeriata zıt, aykırı

ḫ. 38a/7

ḫılāf-ı vāḳıʿ : (Ar.) Olayın zıddına

ḫ. 94b/10

ḫılāfet : (Ar.) Bir kimseye halef olmak ve onun yerine geçmek

ḫ.+ idür 51b/1

ḫılāfet-i iblīs : (Ar.) Şeytanın arkasından gelenler

ḫ.+ dür 51b/4

ḫılʿat -i salṭanat : (Ar.) Saltanat elbisesi

ḫ. 51b/5

ḫılḳat : (Ar.) Yaratma, yaratılma, yaratılış

ḫ. 97a/12

ḫıred : (Ar.) Akıl

ḫ. 7a/8, 7b/11

ḫ.+ üŋ 7a/7

ḫıred-i hırdevāt : (Ar.) Akıl kilidi

ḫ.+ ladur 6a/3

ḫıred- mend : (Ar.+ Far.) Akıllı

ḫ. 12b/13, 89a/2

ḫ. *it* – Akıllıca davranmak 7b/1, 80a/4

ḫ.- *ol-* Akla ve akıllı bir kimseye yakışır tarzda olmak 57a/3

ḥırṣ : (Ar.) Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek

ḥ. 5b/2, 84a/6, 85a/13, 85a/15, 85b/7, 85b/10, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 88b/5, 89a/7, 89a/11, 93b/13

ḫısset : (Ar.) Hasislik, cimrilik, pintilik

ḫ. + i 46a/10

ḫışm : (Ar.) Öfke, kızgınlık

ḫ. 34b/14, 54a/10, 60a/2, 62b/2, 62b/10, 62b/12, 64b/14, 66b/7, 69b/1, 70b/13

ḫ.+ ı 73b/5

ḫ. *it-* Öfkelenmek 13b/8, 34b/14,

ḫ. *eyle-* Öfkelenmek 21a/13, 62b/13

ḫışm- nāk : (Ar.+ Far.) Öfkeli,kızgın

ḫ .40a/11, 67a/2

ḫıṭṭa-i baġdād : (Ar.) Bağdat şehri

ḫ.+ dan 13b/8

ḫıṭṭa-i memleket : (Ar.) Memleket diyarı

ḫ.55a/2

ḫıṭṭa-i sipāhān : (Ar.+ Far.) Askerlerin ülkesi

ḫ.+ dan 55a/9

ḫızāne : (Ar.) Hazîne

ḫ. 94a/4

ḫ.+ ŋden 82b/13

ḫıżr : (Ar.) Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat

ḫ. 94a/1

ḥicāb : (Ar.) Utanma, sıkılma, mahcûbiyet

ḥ.+ ın 91b/9

ḥ.+ ına 94b/15

hīç : (Far.) Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla

h. 19a/11, 19b/12, 47a/5, 47b/5, 56a/8, 56b/6, 77b/12, 84b/5, 86b/11, 90a/9, 94b/3

hīçbir : (Far.+ T.) Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe âit olduğunu anlatır

h. 9a/11, 9b/10, 19b/12, 20b/3, 22a/4, 32a/3, 32a/7, 33a/4, 37a/13, 38b/1, 51a/12, 53b/11, 56b/8, 62a/10, 62b/2, 62b/7, 62b/9, 65b/1, 66a/7, 68a/15, 70a/9, 75a/1, 77b/12, 78a/12, 92a/1, 92b/8, 92b/11, 95a/3, 95a/11

hīçbiri : (Far.+ T.) Hiçbiri

h.+ yle 85b/7

ḥikāyet : (Ar.) Hikâye

ḥ. 8b/4, 11a/9, 13a/6, 13b/7, 15a/9, 17a/5, 24a/8, 24b/3, 25a/11, 26a/15, 26b/10, 29b/2, 31b/9, 36b/4, 42b/1, 42b/13, 49b/15, 50a/11, 52b/10, 53a/1, 53a/13, 53b/7, 55a/3, 56a/9, 58a/13,

59a/6, 60a/10, 60b/1, 61a/8, 65a/12, 70b/6, 71b/4, 71b/6, 71b/15, 73a/15, 75b/1, 76a/1, 77b/13, 79a/9, 81b/15, 84b/8, 87a/15, 89b/13, 90b/4,

ḥ.+ den 44a/11

ḥ.+ i 24b/2

ḥ. *it-* Hikaye söylemek 42b/1, 60b/12, 70b/6

ḥikāyet- i keyḫusrev : (Ar.) Keyhüsrevin hikayesi

ḥ. 94a/11

ḥikmet : (Ar.) Cenâb-ı hakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâyık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı

ḥ. 5a/9, 92a/2

ḥ.+ de 27b/4

ḥ.+ dür 12b/9

ḥ.+ inden 95b/14

ḫil'at : (Ar.) Pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan

ḫ. 14b/1

ḫil'at-i pesendīde : (Ar.+ Far.) Seçilmiş kaftan

ḫ. 11b/10

ḥīle : (Ar.) Bir kimseyi aldatmak, kandırmak amacıyla yapılan tertip, düzen

ḥ. 38b/6, 42b/7

ḥilm : (Ar.) Yumuşak huyluluk

ḥ. 4a/10

ḥilye-i dāniş : (Ar.+ Far.) Bilgi süsü

ḥ. 33b/4

ḥilye-i 'ulūm : (Ar.) Bilim süsü

ḥ. 12a/10

ḥimāyet : (Ar.) Himâye

ḥ.+ den 51b/3

himmet : (Ar.) Çalışma, gayret, emek

h. 84a/10

hindī : Hintle, Hindistan'la ilgili

h.+ ler 49b/12, 75a/6, 79a/1

hindīli : Hintle, Hindistan'la ilgili olma durumu

h. 14b/9

ḥīnlik : (Ar.) Kurnazlık

ḥ. 65b/11

ḥirmān : (Ar.) Nasipsizlik, mahrûmiyet

ḥ. 86b/12

ḥisset : (Ar.) Hasislik, cimrilik, pintilik

ḥ. + e 46a/6

ḥişār : (Ar.) Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bâzan etrâfı hendeklerle çevrili küçük kale

ḥ. 60a/15, 84b/10

hişām : (691-743) Şam'da doğmuştur. Onuncu Emevi halifesidir

h.53b/3

hişām bin ʿabdü'l-melik mervān : (691-743) Şam'da doğmuştur. Onuncu Emevi halifesidir

h.53a/12

ḫiṭāb : (Ar.) Sözün bir kimseye yöneltildiğini anlatmak için kullanılan seslenme sözü

ḫ.+ uŋda 44b/3

ḫ. *it-* Seslenmek 16a/8, 94b/15

ḫiṭāb -ı vācibü't taʿẓīm : (Ar.) Ululama gerektiren seslenme sözü

ḫ.3a/11

ḫizmet : (Ar.) Birinin işini görme, başkalarına âit yapılması gereken günlük işleri yapma:

ḫ. 17a/5, 17b/3, 66b/14

ḫ.+ de 63a/5, 63a/6

ḫ.+ e 18b/10, 56a/15

ḫ.+ i 50a/9

ḫ.+ inde 15a/13, 25a/15, 51b/11, 62a/9, 63b/6, 66a/11, 90b/6

ḫ.+ ine 16a/7, 16a/13, 16a/14, 50a/8, 62a/14, 78a/14, 94b/12

ḫ.+ ini 63b/2

ḫ.+ üŋ 13a/9

ḫ.+ üŋde 75a/1

ḫ. *eyle-* İş görmek, çalışmak 17a/12, 61b/8

ḫ. *it-* İş görmek, çalışmak 4b/5, 18b/10, 48b/8, 64a/7, 64a/11, 64b/11, 66b/14, 67a/1, 87b/14, 87b/15, 88a/3

ḫ. *ḳıl-* İş görmek, çalışmak 61b/10, 61b/12, 66a/14

ḫ.+ de *ol-* Gereken her şeyi yapmaya hazır olmak 63b/10

ḫ. *ol-* Gereken her şeyi yapmaya hazır olmak 62a/9

ḫizmet-kār : (Ar.+ Far.) Hizmet eden kimse, hizmetçi

ḫ. 17a/12, 54a/14, 64b/13, 66b/5, 67a/10

ḫ.+ a 25b/3, 64a/14

ḫ.+ dur 66b/9

ḫ.+ enüŋ 64a/11

ḫ.+ ı 64a/13

ḫ.+ ları 63a/9

ḫ.+ laruŋdan 55b/8

ḫ. dururdı 17a/11, 25a/15

ḫod : (Far.) Kendi, bizzat

ḫ. 6a/9

ḫodbiŋlik : Bencillik

ḫ.+ le 29a/14

ḫor : (Far.) Değersiz, bayağı, hakir

ḫ. +sun 64a/6

ḫoş : (Far.) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif

ḫ. 4a/3, 12b/6, 19b/6, 34a/9, 49a/10, 51a/1, 54a/11, 59b/7, 59b/12, 59b/15, 60b/7, 72b/2, 75a/14, 77b/7, 78b/7, 84a/5, 86b/5, 86b/13, 94a/7

ḫoş *gel-* 16b/8, 22b/6, 59b/15, 86b/5,

ḫoş *gör-* 75a/14

ḫoşlıK : Hoşluk, hoş olma durumu

ḫ.+ ıyla 43b/10

ḫoşnūd : (Far.) Bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan

ḫ. 40a/2, 53b/6

ḫ.+ la 38a/10

h. *it-* Memnun etmek, gönlünü hoş etmek 92b/13, 92b/14

ḫ. *eyle-* 5 Memnun etmek, gönlünü hoş etmek 53b/10

ḫ. *ol-* Memnun olmak, gönlü hoş olmak 40a/2, 53b/9, 53b/14

ḫoşter : (Far.) Daha latif, daha hoş

ḫ.+ dür 32b/7

ḫū-peẕīr : (Far.) Huy kabul eden, huy kapan

ḫ.- peẕīr *ol-* Huy kapmak 22a/10

ḫūb : (Far.) Güzel

ḫ. 10a/7, 18b/2, 20b/11, 25b/4, 30b/13, 37b/13, 59b/11, 67b/12, 69b/10, 73a/11, 75a/6, 80b/9, 88a/14

ḫ.- ı 97a/7

ḫ.+ dur 47a/11, 63b/5

ḫ. *ol-* Güzel olmak 31a/3

ḫūb-ı aḥvāl : (Far.+ Ar.) Güzel haller

ḫ.+ sin 90a/5

ḫūb-dāniş : (Far.) Güzel bilgi

ḫ. + den 12a/8

ḫūb- ı dil-bend : (Far.) Gönül bağlayan güzel

ḫ. 77b/9

ḫūb-girdār : (Far.) Güzel iş

ḫ.22b/10

ḫ.*ol-* Güzel iş olmak 66b/15

ḫūb- nejad : (Far.) Güzel soylu

ḫ. 77b/11

ḫūb- nihād : (Far.) Güzel huylu

ḫ. 97a/13

ḫūb- rengīn : (Far.) Güzel renkli

ḫ. 6a/10

ḫūb- suḫan : (Far.) Güzel sözlü

ḫ. 39b/5

ḥubūr : (Ar.) Aşırı sevinç, sürur

ḥ. 67b/14

ḫudʿa : (Ar.) Hile, oyun, düzen

ḫ.38b/6

ḫudā : (Far.) Allah

ḫ. 36a/1, 66a/1, 76a/7

ḫ.+ nuŋ 42a/5

ḫ.+ ya 76a/3

ḫ.+ yı 27a/2

ḫudā-ı ʿazze ve celle : (Far.+ Ar.) Allah

ḫ. 5b/15, 8a/10, 8b/2, 35b/10, 56a/4, 61a/6, 72b/11

ḫudā-ı ʿazze ḥaḳḳ celle celāluhu : (Far.+ Ar.+ Ar.+ Ar.) Allah

ḫ.23b/13

ḫudā-ı ʿizz ü ʿalā : (Far.+ Ar.+ Ar.) Yüce, ulu Allah

ḫ.5b/15

ḫudā-ı pāk : (Far.) Allah

ḫ.- + den 35b/8

ḫudā-ı rabbü'lʿizzet ḥażretleri : (Far.+ Ar.+ Ar.+ Ar.) Allah

ḫ. 36b/10

ḫudā-ı teʿālī : (Far.+ Ar.) Allah

ḫ. 7b/7, 16a/13, 25a/2, 44b/14, 51a/15

ḫ.- + den 82b/11

ḫudāsız : Allahsız

ḫ. 7a/2

ḫudāvend : (Far.) Allah

ḫ. 62a/12, 65b/7

ḫufte : (Far.)Uyumuş, yatmış, uykuda

ḫ. 89b/5

ḥukemā : (Ar.) Hakimler, filozoflar

ḥ. 6b/9, 7b/3, 9a/2, 20a/11, 20b/10, 23b/1, 25a/4, 32b/3, 32b/11, 38b/5, 65a/8, 66b/8, 67a/10, 74a/8, 76b/3, 80a/15, 87a/6, 97b/6

ḥ.+ dan 53a/2, 92a/4

ḥukemā-ı fāris : (Ar.) Fars alimleri, filozofları

ḥ. 56b/11, 70a/11

ḥukemā-ı hindī : (Ar.) Hintli filozoflar

ḥ. 48a/9

ḥukemā-ı yūnān : (Ar.) Yunan filozofları

ḥ. 8b/7, 20a/6, 38a/4, 54b/10, 85a/7

ḥuḳūḳ : (Ar.) Haklar

ḥ. 33a/6, 35b/12

ḥ.+ ın 37a/8

ḫulāṣa : (Ar.) Sözün kısası, sonuç olarak

ḫ. + sın 62b/1

ḫulefā-ı ʿiẓām : (Ar.) Ulu ve yüce halifeler

ḫ. + dandur 53a/14

ḫulḳ : (Ar.) Doğuştan olan huy, yaratılış

ḫ.+ dan 80a/5, 80a/6

ḫ.+ ı 78b/4

ḫ.+ la 46a/7

ḫullān : (Ar.) Sâdık dostlar

ḫ. 10a/8

humāyūn : (Far.) Kutlu, mübarek, saadetli

h. *ol-* Mübarek olmak 47a/7

ḫurmā : (Far.) Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi

ḫ. 24a/3, 69b/11

ḫurmā-ı nāresīde : (Far.) Olgunlaşmamış hurma

ḫ. + ye 24a/6

ḫurmet : (Ar.) İtinâ gösterme duygusu, saygı

ḫ.+ ini 63a/3

ḫ.+ i 15b/11

ḫ. *it-* Saygı göstermek 5a/13

ḫ. *eyle-* Saygı göstermek 17a/14, 46a/13

ḫ. *ḳıl-* Saygı göstermek 15b/15

ḫurmetlü : Saygılı

ḫ. *eyle-* Saygı göstermek, saymak 49b/15

ḫ. *ol-* Saygılı olmak 13a/6

ḫurrem : (Far.) Sevinçli, şen, gönül açıcı

ḫ. *ol-* Sevinçli olmak 83b/11

ḫurşīd-i cevzā : (Far.) Güneşin mayıs ayındaki hali

ḫ. + dan 4b/5

ḫusrān : (Ar.) Zarar, ziyan

ḫ.+ dur 73a/10

ḫusrev : (Far.) Hükümdar, şah, pâdişah

ḫ. 71a/7, 71a/10

ḫ.+ e 70b/4, 71a/4

ḫ.+ üŋ 70b/6, 70b/12, 70b/13, 77b/6

ḫuşemā : (Ar.) Hasımlar, düşmanlar

ḫ. 16a/4

ḫuṣūl : (Ar.) Hâsıl olma, peydâ olma

ḫ.+ i 45a/6

ḫ.+ ine 5b/8

ḫuṣūl-i emniyet : (Ar.) Emniyetli olma

ḫ. 3b/12

ḫuṣūmet : (Ar.) Hasımlık, düşmanlık

ḫ. 41a/11

ḫ. *ḳıl-* Düşmanlık göstermek 63a/11

ḫuṣūṣ : (Ar.) Bir kişi veya şahsa mahsus bulunma

ḫ.+ da 8a/5

ḫ.+ ında 62a/8

ḫ.+ uŋa 41b/4

ḫuṣūṣā : (Ar.) Bilhassa, hakikaten,özellikle

ḫ. 36b/13, 37b/2, 38a/7, 38a/8, 45b/8, 63b/5

huşūʿ : (Ar.) Alçak gönüllülük gösterme, tevazu

h. + la 63a/1

ḫuşūnet : (Ar.) Kırıcılık, kabalık, sertlik

ḫ. 44b/11

ḫ.*it-* Kabalık yapmak 42a/10

ḫuṭbe : (Ar.) Dînî konuşma

ḫ. 4a/14, 29b/5, 29b/5, 84b/11

ḫ.+ de 29b/6, 84b/11

ḫuṭūr : (Ar.) (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma

ḫ. *it-* Hatıra gelmek 50a/4

ḫūy : (Far.) Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç

ḫ. 63a/7 ,67a/7, 78b/7, 78b/8, 78b/9, 78b/13, 79b/11, 80a/10, 80b/7, 80b/8

ḫ.+ dan 35b/1

ḫ.+ dur 6a/14

ḫ.+ ı 79a/9

ḫ. *eyle-* 78b/9

ḫūy-ı bed : (Far.) Kötü huylu

ḫ. 5a/15, 46a/4, 77b/7

ḫ.+ iyle 77b/9

ḫūy-ı nīk : (Far.) Güzel huylu

ḫ. 5a/15, 78b/15

ḫūy-ı pākīze : (Far.)Temiz huylu

ḫ. + ye 80b/8

ḫūy - ı zībā : (Far.) Güzel huylu

ḫ. *ol-* Güzel huylu olmak 79a/8

ḫūylu : Huyu çetin olan, hırçın

ḫ. *ol-* Hırçın olmak 80b/1, 80b/2

ḫużūʿ : (Ar.) Alçak gönüllülük, tevâzu.

ḫ. 63a/1

ḫużūr : (Ar.) 1- İç rahatlığı, halinden memnun olma

ḥ. 16a/6, 82b/15, 97b/9

2- Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer

ḥ.+ ına 14a/1, 16a/4, 16b/1

ḥ.+ ında 27a/4, 36a/7, 62b/11, 62b/12, 63a/10, 63b/5

ḥużūr-ı nefs : (Ar.) Nefsin huzuru

ḥ.+ ini 78b/10

ḥüccetleş- : Delil getirmek

ḥ.- megi 87b/12

ḥ.- meye 63a/2

ḥ.- üp 62b/8

ḫüdāvendān-ı fütüvvet : (Far.+ Ar.) Cömert, eli açık olanlar

ḫ . *ol-* Cömert hükümdar olmak 31b/7

ḫüdāvend-i māl : (Far.+ Ar.) Mal sahipleri

ḫ 18b/12

ḥükm : (Ar.) Hâkimiyet

ḥ. 52a/4, 54a/1, 97a/11

h. + i 66b/8

h. *it-* Hükmetmek 55b/4

ḥ. *eyle-* Hükmetmek 71a/2, 71a/7

ḥükm -i cihān : (Ar.+ Far.) Cihan hakimiyeti

ḥ.4b/15

ḥükm-i ḳażā : (Ar.) Kaza ile ilgili hüküm

ḥ. 15a/15

ḥükm-i mü'eyyid : (Ar.) Sağlam hüküm

ḥ.+ i71a/5

ḥükm-i ṣamedānīye : (Ar.) Gücü ve yüceliği sonsuz olan Allah'ın hükmü

ḥ. 25a/6

ḥükm- i yezdānī : (Ar.+ Far.) Allah'a ait hüküm

ḥ. 62a/8

ḥükūmet : (Ar.) Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü

ḥ.+ dür 97a/11

hümā : (Far.) çok yüksek olan.

h.- 67a/7

hüner : (Far.) Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet

h. 7a/3, 7a/4, 30b/8, 49a/2

h.+ den 13b/3, 13b/4

h.+ e 46a/14

h.+ lerüŋ 28a/12

h.+ lerüŋi 41b/5

h.+ üŋ 31a/7

h. *eyle-* Bir işi bilgi, ustalık ve maharetini ortaya koyarak kolayca yapmak 17a/13

h. *ol-* Hüneri olan, marifet ve maharet sahibi olmak 31a/5

hüner- mend : (Far.) Hünerli, hüner sahibi

h. 7a/3

hüner- perver : (Far.)Sanat sever kimse

h. 44b/13

hünerver : (Far.) Hünerli, usta

h. 47b/14

h.*ol-* Hünerli olmak 6a/8

hünerkār : (Far.) Becerekli

h.+ laruŋ 7b/5

ḥüsn : (Ar.) Güzellik

ḥ. 69b/7

ḥüsn- i edā : (Ar.+ Far.) Güzel davranış

ḥ+ yile 36a/13

ḥüsn-i ḫulḳ : (Ar.) Güzel ahlak

h. 77a/12, 78b/4, 78b/7, 79a/3

ḥ. + a 77b/5

ḥ. + uŋ 79b/8

ḥ. + dan 77b/10

ḥüsn-i istiḳāmet : (Ar.) Doğru, güzel yön

ḥ. + le 18a/5

ḥüsn-i istilām : (Ar.) Güzel selam

ḥ. 11a/8

ḥüsn-i raʿiyyet: (Ar.) Güzel bir uyum

ḥ.+ e 56b/10

ḫüşrev : (Far.) Hükümdar, şah, pâdişah

ḫ. 31a/3, 59b/10, 73a/11, 74a/5, 83b/9

hüveyda : (Far.) Belli, apaçık, âşikâr, zâhir

h. 32a/9, 50b/5

h.+ dur 22b/15

h.*ol-* Belli olmak 74b/11

hüviyyet- i ḥāṣṣa : (Ar.) Hakikat halleri

h. + sı 2a/10

ḥüzün : (Ar.) Tasa, üzüntü, gam, keder

ḥ. 84a/11

- I-

ıraK : Uzak

ı. *it-* Uzak tutmak 88b/7

ı. *eyle-* Uzak tutmak 27b/3, 43b/7

ı. *ol-* Uzak, ayrı bulunmak 18a/9, 22a/13, 25a/7, 66b/6

ʿırḳ : (Ar.) Nesil, sülâle, zürriyet

ʿı.+ da 46a/12

ʿırḳ- ı nās : (Ar.) İnsan ırkı

ʿı.+ da 37a/6

ışġā : (Ar.) Kulak verme, dinleme

ı. *olun-* Dinlenmek 4a/7

ışlāḥ : (Ar.) Düzeltme

ı. *it-* Düzeltmek, yola getirmek 23a/7, 74a/10

ı. *eyle-* Düzeltmek, yola getirmek 49a/15

ışlāḥ-ı aḥvāl : (Ar.) Halleri düzeltme

ı. + ime 95a/9

ışmarla- : Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipâriş etmek:

ı.- maya 58a/1

ı.- sam 55b/3

ʿıyd : (Ar.) Bayram

ʿı. *ol-* Bayram olmak 15b/2

ʿıyd-i ferḫunde : (Ar.+ Far.) Uğurlu, kutlu bayram

ʿı. 15b/1

- İ-

iʿanet : (Ar.) Yardım

i. *eyle-* Yardım etmek 52b/13

ʿibādet : (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma

ʿi.+ inden 52a/10

ʿi. *eyle-* İbadet etmek 60a/4

ʿi. *ḳıl-* İbadet etmek 87b/2

ʿibārāt: (Ar.) İbâreler

ʿi.+ ından 2a/13

ʿibāret: (Ar.) Sâdece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu

ʿi.+ dür 22b/14, 65b/2

ibdāʿ: (Ar.) Yeni ve güzel bir şeyi ilk defa meydana getirme

i.+ da 1b/9

ibn : (Ar.) Oğul

ibn-i ʿabbās : (619-687) Hz.Peygamberin amcasının oğludur

i. 42a/3

ibrāz : (Ar.) Ortaya koyma, gösterme

i. *it-* Ortaya koymak, göstermek 1b/10

ibrāz-ı meveddet : (Ar.) Sevgi belirtme, gösterme

i. *eyle-* Sevgi göstermek 36a/10

ʿibret : (Ar.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders

ʿi. 80a/7, 90a/10

ʿi.+ le 33a/4

ibtidā : (Ar.) Başlama

i.+ sı 9a/15

ibtidā-ı kevn : (Ar.) Varlığın başlangıcı

i+ dür 45b/12

icābet : (Ar.) Kabul etme, muvâfakat etme, uyma

i. *ḳıl-* Kabul etmek 14a/1, 87b/5, 87b/12, 94b/9

īcād : (Ar.) Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme

ī. *it-* Yeni bir şey ortaya atmak 1b/9

icāzet : (Ar.) İzin, müsâade, ruhsat

i. *bul-* İzin almak 16a/11

iclāl : (Ar.) Büyüklük, ululuk, azamet, kudret

i. 3b/14

icrā'-ı aḥkāmı şerāyi'-ı aḥmedī : (Ar.) Hz Peygamber'in hükümlerini icra eden, yerine getiren

i.+ de 51b/13

ictimā' : (Ar.) Bir araya gelme, toplanma

i. + ına 3b/13

ictināb : (Ar.) Kaçınma, sakınma, çekinme

i. 11a/7, 19b/10, 23a/5, 50b/12, 52b/8

i. *it-* Sakınmak, çekinmek, uzak durmak 39a/8, 97b/2

i. *eyle-* Sakınmak, çekinmek, uzak durmak 23a/5, 54a/7, 63a/8, 64b/15, 65b/9, 79b/14

iç : Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil

i.+ inde 4b/7, 49b/15, 85a/13

iç - : Bir sıvıyı ağza alıp yutmak

i.- e 62a/4

içerü : İçte kalan yer, iç kısım

i. 63b/3

içre : İçinde, arasında

i. 14b/6, 89b/6

içün : Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı

i. 9a/14, 11b/2, 16b/4, 17a/9, 17a/14, 18b/9, 20b/11, 20b/13, 21b/8, 28a/1, 28a/7, 28a/8, 34a/6, 35a/9, 41b/1, 41b/2, 42b/3, 50b/12, 54a/7, 55a/10, 56b/3, 57a/11, 59a/14, 78a/8, 82b/13, 84b/10

idin- : Yardımcı eylem

'ādet *i.-* 60b/6,

'ādet *i.-di* 91b/8

'ādet *i.-e* 10b/4, 18a/9

'ādet *i.-mek* 37b/13,

'ādet *i.-mezdün* 88a/1

'ādet *i.-üp* 65a/15

idrāk : Anlama yeteneği, akıl erdirme, anlayış

i. *eyle-* Bir şeyi anlamak, niteliğinin ne olduğunu anlamak 23a/1

ifāżat : (Ar.) Maksada ulaştırma, merâma eriştirme

ifāżat-ı cūd u iḥsān : (Ar.) Cömerlik ve iyilikle feyzlendirme, yayma

i. uŋ 51b/12

ifrāṭ : (Ar.) Aşırı gitme, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme

i. *eyle-* İleri gitmek, aşırıya kaçmak 21b/8

ifşā : (Ar.) Herkese yayma, îlân etme

i. *it-* Açığa çıkarmak 83b/2

i. *eyle-* Açığa çıkarmak 26b/14

ifşā-ı esrār : (Ar.) Açığa cıkarma

i. *eyle-* Açığa çıkarmak, yaymak 21a/15

iftiḫār : (Ar.) Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç

i. *it-* Bir şeyden dolayı kendini yücelmiş saymak 46a/10

i. *eyle* - Bir şeyden dolayı kendini yücelmiş saymak 76b/13

iḥdāṯ : (Ar.) Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma

i. *eyle-* Yeni bir şey ortaya çıkarmak 65a/14

iḫfā' : (Ar.) Gizleme, saklama

i. *eyle*-Gizlemek, saklamak 38b/9

iḫfā'-ı rāz : (Ar.) Sır saklama

i. *eyle-* Sır saklamak 83b/10

iḫlāṣ : (Ar.) Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk

i. 36b/10

i.+ ı 1b/1

iḥsān : (Ar.) Bağışlama, bağışta bulunma, lutuf, kerem, iyilik

i. 26b/12, 72b/4, 72b/5, 73a/7, 73a/10, 75b/14, 76b/3, 76b/15

i.+ ı 72b/9

i.+ ıdur 82a/14

i.+ ıyam 76a/11

i. *it-* Bağışlamak, armağan etmek, vermek 73a/8, 82b/1

i. *eyle-* Bağışlamak, armağan etmek, vermek 18a/15, 27a/5, 35a/13

iḥsās : (Ar.) Üstü kapalı olarak anlatma, sezdirme, duyurma

i. *it-* Hissettirmek 20a/8

iḫtilāf-ı keyfiyyāt : (Ar.) Farklı haller , yansımanın başkalaşması

i.2a/4

iḫtilāṭ- ı dost : (Ar.) Dostla görüşme, konuşma

i.51a/10

iḥtimāl : (Ar.) Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık

i. 33a/9, 35a/14

i.+ i 19a/6 , 28b/9

ihtimām : (Ar.) Dikkatle çalışma, özen, özenme

i. *eyle-* Dikkatli bakmak 66a/10

i.*göster*- Özen göstermek 72b/9

i. *it*- İtina göstermek, iyi ve dikkatli bakmak 11a/6, 52b/2, 69b/15

i. *olun*- Dikkatle çalışılmak 5a/5

iḥtirām : (Ar.) Saygı, hürmet, tâzim

i. 16b/15

i. *göster*- Ağırlamak, saygı göstermek 50a/2

iḥtirāz : (Ar.) Çekinme, kaçınma, sakınma

i. 39a/8

i. *it*- Çekinmek 19b/10, 21b/11, 35a/6, 40b/7

i. *eyle*- Sakınmak 11a/8, 23a/5, 52b/8, 70b/4, 74b/6

iḫtiyār : (Ar.) Seçme, tercih etme, kabul etme, razı olma

i. *eyle*- 1- Katlanmak, razı olmak 47b/9, 57a/7

2- Seçmek, tercih etmek 55a/12, 88b/11, 90a/6, 95a/5, 95a/15

i.*kıl*- Seçmek, tercih etmek 87b/1

iḥżār : (Ar.) Hazır etme

i. 24a/12

i. *eyle*- Hazır etmek 90b/9

ʿiḳāb : (Ar.) Azap, ezâ, eziyet

ʿi.+ ı 52a/3

ʿi.+ ından 62b/10

iḳāmet : (Ar.) Meydana koyma, ortaya koyma

i. 80a/4

iḳāmet- i merḥamet : (Ar.) Merhamet ortaya koyma

i.+ de 60a/2

iḳbāl : (Ar.) Tâlih ve baht açıklığı, mutluluk, saâdet

i. 20b/15, 30b/3, 40b/8, 54b/5

iḳdām : (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme

i. *it*- Çaba göstermek, çalışmak 11a/6, 32a/13, 40b/9, 62a/14, 70a/14, 72b/9, 79b/15

i. *eyle*- Çaba göstermek, çalışmak 35a/15, 37b/10, 51a/12, 55a/11, 69b/14

i.*olın*- Uğraşıp didinilmek 5a/5

iḳdām-ı tām : (Ar.) Çok çaba göstermek

i.+ ıla 37b/7

iki : Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı

i. 5b/3, 26b/14, 27a/7, 27a/10, 28b/13, 34a/1, 35a/4, 43b/14, 45b/2, 58a/4, 65b/2, 69b/6, 80a/11, 81b/10, 89a/10, 92b/5

ikinci : İki sayısının sıra sıfatı

i. 5a/6, 5a/14, 8b/1, 11b/8, 17b/14, 18b/10, 34a/2, 35a/15, 46a/2, 50b/9, 52b/7, 56a/13, 57b/14, 62b/5, 65b/3, 66a/6, 68a/3, 69a/3, 69a/13, 70a/10, 71a/12, 72b/4, 74a/7, 76a/15, 79a/3, 81a/7, 81b/12, 97a/10

i.+ ncisi 21a/7, 21a/14, 38a/6

iḳlīm -i ıżṭırab : (Ar.) Sıkıntı diyarı

i.+ a 93a/6

ikrām : (Ar.) Ağırlama, saygı gösterme

i.3b/14

i. *eyle*- Ağırlamak, saygı göstermek 10b/14, 11a/2

i. *it*- Ağırlamak, saygı göstermek 15b/14, 50a/10

i. *göster*- Ağırlamak, saygı göstermek 50a/2

iḳrār : (Ar.) Kabul etme, tasdik etme

i. 33a/13, 35b/7

iḳtidā : (Ar.) Birini örnek alıp ona uyma, örnek tutma, tâbi olma

i. 15b/4

i. *eyle*- Örnek tutmak, tabi olmak 68b/3

iktifā : (Ar.) Olduğu kadarını yeterli bulma

i. *eyle*- Yeterli bulmak 96b/4

iktisāb : (Ar.) Kazanma, edinme, edinim

i.+ ında 19a/4

iḳtiżā : (Ar.) Gerekme, gerektirme

i. *it*- Gerekmek 46b/8

il : Ülke, yurt, memleket, diyar

i.+ ler 84b/8

iʿlāʾ-ı ʿallām-ı dīn-i muḥammedī : Hz.Muhammed'in dinine ait yüce şanlar

i.51b/13

ilçi : Bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse, sefir

i. 25a/12

i.+ sinden 8b/4

ile : İlgeç veya bağlaç görevinde kullanılan ek, kelime

i. 1b/12, 2a/15, 4a/6, 4b11, 9a/15, 9b/8, 10b/2, 10b/4, 10b/5, 11b/5, 12a/7, 12a/10, 14b/7, 16a/4, 16a/6, 16a/9, 16b/15, 17b/10, 18a/8, 19a/3, 19a/14, 20a/2, 20a/3, 20a/5, 20a/11, 21a/7,

21b/5, 22a/4, 22a/15, 23b/8, 25a/5, 25b/1, 25b/8, 25b/15, 26a/1, 26a/10, 26a/13, 29b/14, 33a/7, 33a/15, 33b/9, 38b/6, 43a/2, 43a/6, 43a/7, 44a/1, 44a/12, 45a/13, 45b/4, 46b/3, 47b/12, 48a/10, 49a/2, 49a/11, 49a/14, 50a/13, 50a/15, 51b/6, 52b/2, 56a/5, 56a/12, 57b/2, 58b/10, 59a/2, 60b/1, 62b/5, 63a/9, 64a/8, 64b/12, 65a/6, 67a/8, 68a/11, 69b/10, 71b/8, 71b/14, 72a/3, 75b/14, 76a/1, 76b/4, 78a/3, 78a/10, 78b/15, 80a/4, 85a/8, 85b/12, 85b/6, 86a/3, 86a/5, 86b/6, 86b/8, 89b/15, 90a/12, 90b/5, 91a/10, 91a/11, 91a/13, 92a/14, 92b/9, 96b/4, 97b/3, 97b/8

i.+ dür 12a/7, 49a/2

ileT - : Götürmek veya getirmek, ulaştırmak

i.- di 44a/8

i.- diler 13b/11, 92a/4

i.- icek 90a/1

i.- ür 55b/3, 94b/5

ilk : Bir şeyin önde olanı

i. 27a/13

ilḳā : (Ar.) Koyma, bırakma, yerleştirme

i. 65a/6

illā : (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka

i. 24b/4, 24b/8, 27b/13, 52b/3, 64b/11, 66a/10, 70a/9, 75b/13, 75b/15

ʿilm : (Ar.) Bilme, biliş

ʿi. 7a/11, 7b/13, 12a/1, 12a/7, 12b/7, 13a/1, 13a/3, 13a/12, 17b/6, 17b/10, 18b/11, 19a/8, 19a/11, 19a/12, 19a/14, 19b/3, 47a/6, 48a/8, 48b/13, 49a/2, 49a/14, 50a/9

ʿi.+ den 12a/8, 21a/11, 47a/5

ʿi.+ dür 12b/9

ʿi.+ e 14b/5, 14b/12, 20b/2

ʿi. +le 49b/1

ʿi.+ iledür 12a/13, 12b/14

ʿi.+ üŋ 17a/3, 18b/7

ʿilm-ber : (Ar. + Far) Farsça sonuna geldiği kelimelere götüren, getiren anlamı katan berekiyle birlikte ilim götüren

ʿi.*ol*- İlim götürmek 14b/12

ʿilm- i edeb : (Ar.) Edep ilmi

ʿi. 12a/7, 48a/1

ʿilm- i ḥāl : (Ar.) Din kurallarını öğretmek üzere yazılmış kitap

ʿi. 19a/5

ʿi.+ i 18b/15

ʿīlm-i yaḳīn : (Ar.) Doğru bilgi sahibi

ʿi. 54b/12

ilticā : (Ar.) Sığınma, himâyesi altına girmeyi isteme

i. *it-* Sığınmak 18a/2, 42a/3

iltifāt : (Ar.) Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme, teveccüh

i.+ dan 51a/2

iltiyām : (Ar.) Kapanma, iyileşme

i. *eyle-* Kapanmak, iyileşmek 94b/9

ilzām : (Ar.) Susturma, susmaya mecbur etme

i. *it-* Susturmak 24a/13

imām : İslâm dîninde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse

i. 24a/15, 24b/2, 78a/4, 91a/1

i.+ uŋ 24a/9

i.+ uŋ 77b/15

imām-ı aʿmeş : (680-765) Aslen Taberistanlıdır. Hadis ve kıraat bilgisiyle tanınan alimdir

i. 76a/1, 76a/7

imām-ı aʿzām : (699- 767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

i.+ uŋ 77b/13

imām-ı ebū ḥanīfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

i.50a/7

imām şāfiʿī : (767- 820) Gazze'de doğmuştur, Şafi mezhebinin imamı büyük müctehiddir

i.73b/14

īmān : (Ar.) Allah'a inanma, dînî inanç

ī.+ dandur 10a/11, 54a/4

ʿimāret : (Ar.) Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık

i.+ den 95a/10

ʿi. *ḳıl-* Bayındır hale getirmek 58a/5

ʿi. *ol-* Bayındır olmak 57b/9, 57b/13

imdi : Şimdi

i. 29b/11

imkān : (Ar.) Olması mümkün, olabilir

i. 14a/12, 37b/4, 74a/12, 87a/4

i.+ ı 91b/4

imtiḥān : (Ar.) Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme

i. *it-* Denemek, sınamak 18a/4, 21b/4

imtiṣāl : (Ar.) Boyun eğip itâat etme, emre göre hareket etme

i. *it-* Uymak 4b/15

i. *eyle-* Uymak 62b/15

i. *ḳıl-* Uymak 82a/10

in : Mağara , aşağıya doğru gelmek

i.+ iden 26a/5

i.+ inden 25b/15

inʿām : (Ar.) Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme

i. 75b/15, 82a/14

i. *it-* İyilik etmek, ihsanda bulunmak 26b/12

i. *ḳıl-* İyilik etmek, ihsanda bulunmak 82a/11

inan - : (Ar.) Doğru olarak kabul etmek

i.- maz 66a/4

ʿinān : (Ar.) Zapt, kontrol, idare

ʿi. + ı 23a/13

ʿināyet : (Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik

ʿi. 52b/12

ʿi. *it-* Lutfetmek, ihsan etmek 34b/13, 73a/5

ʿināyet- i nevāziş : (Ar.+ Far.) İltifat, gönül alma

ʿi .64a/1

inbisāṭ: (Ar.) Yayılma , genişleme

i. +ı 35b/3

incin- : Gönlü kırılmak, gücüne gidip üzülmek

i.- meye 34b/13

i.- mişise 34b/13

i.- üp 63a/5

i.- ür 80a/10

incit- : Gönlünü kırmak, gücendirip üzülmesine sebep olmak

i.- mek 24b/7

i.- mekden 24b/8

ʿindallāh : (Ar.) Allah katında , Allah yanında

ʿi. 75a/1

ʿinde'l-ʿaḳl : (Ar.) Akıl ile

ʿi. 94b/14

indür - : (Yukarıdan aşağıya doğru) Gelmesini, inmesini sağlamak

i.- di 13a/8

inhā : (Ar.) Bildirme, haber verme, ulaştırma

i. *ḳıl-* Tayin etmek için teklifte bulunmak 15b/7

inkār : (Ar.) Kabul ve tasdik etmeme, tanımama

i.+ a 24a/14

inḳılāb : (Ar.) Bir durumdan başka bir duruma dönüşme

i. 29b/10

i.+ dan 2b/14

inḳılāb-ı şitevī : (Ar.+ Far.) Kış ayının değişimleri

i.+ den 2b/15

inḳıyād : (Ar.) Boyun eğme, baş eğme, itâat etme

i. 13b/1

inḳıyād-ı tām : (Ar.) Tam itaat

i.+ la 94a/15

intihā : (Ar.) Son, nihayet

i.+ sı 9b/1

ins : (Ar.) İnsan

i. 94b/1

insān : (Ar.) İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı

i. 8a/10, 21a/6

i.+ a 7b/7

i.+ ı 59a/7

i.+ uŋ 6b/10, 67b/6

insān-ı nādān : (Ar.+ Far.) Cahil insan

i.+ uŋ 21b/12

insāniyyet : (Ar.) İnsan olma durumu

i. 35a/12

i. *eyle-* İnsanlık göstermek 28a/13

insānī : (Ar.) İnsana ait, insanla ilgili

i. + 24a/3

inṣāf : (Ar.) Hakka ve adâlete uygun davranış, nefse değil vicdâna uyarak adâletle hareket etme, merhametli davranma

i. 35b/4, 77a/1

i. *eyle-* Hakça davranmak, adalet göstermek 27a/2

inşā : (Ar.) Yapma, yapılma, kurma, kurulma

i. *ḳıl-* Yapmak, kurmak 93a/7

intiḳāl : (Ar.) Geçme, sirâyet etme, bulaşma

i. *eyle-* Başka bir duruma geçme 11a/11

intiḳām : (Ar.) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma

i. *al-* Öç almak 40b/9, 41b/13, 66a/9

intiḳām-ı ebnā-ı rūzigār : (Ar.) Zamane insanlarının intikamı

i. 40a/14

intiẓām : (Ar.) Düzgünlük, düzen, tertip

i. *bul-* Düzgün olmak 54b/3

intiẓār : (Ar.) Bekleme, bekleyiş

i. 44a/1

ir- : Ulaşmak

i.29b/2, 97a/7

irāde : (Ar.) Bir şeyi yapıp yapmama husûsunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü

i. *bul-* Karar verebilmek 86b/3

iʿrāż : (Ar.) Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme

i. *it-* Yüz çevirmek, kaçınmak 50b/13, 73a/7

ʿirfān : (Ar.) Bilme, anlama, biliş, anlayış

ʿi. 48b/13

iriş - : 1- Gelmek, gelip çatmak

i.- se 40b/3

2- Belli bir zaman geçmek

i.- üp 40b/8

3- Belli bir yere varmak, ulaşmak

e.- dügüni 59a/12

e.- dürür 49b/14

4- Yardımcı eylem

elüŋ *i.- e* 73a/15

irşād : (Ar.) Doğru yol

i. *it-* Doğru yolda olmak 19b/7

irşād-ı ṣavāb : (Ar.) Doğru yolu gösteren şey

i. *it-* Doğru yolu göstermek 42a/4

irtikāb : (Ar.) Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma

i. *it-* Kötülük yapmak 97b/2

isā'et : (Ar.) Kötü iş işleme, kötülük etme

i. 72b/4

i.+ i 18a/14

ise : Bağlaç

i.63b/14

isḥaḳ cūycārī : (ö.259/873) Hadis hafızı, cerh ve tadil alimidir

i. 32b/14

isḳāṭ : Susturma, hükümsüz bırakma

i. *it-* Susturmak 87b/11

iskender : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı

i. 70a/1, 90b/4, 91a/7, 91a/11

i.+ e 52b/11, 60a/10

i. + i 91b/8

i. + üŋ 91b/10, 92a/3

iskender- i ẕü'lḳarneyn : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı

i. 29a/7, 91a/13

isrāf : (Ar.) Gereksiz yere harcama, savurganlık

i. *it-* Gereksiz yere harcamak 18b/14

i. *ol-* Gereksiz yere harcanmak 35b/14

iste- : Arzulamak, arzu etmek , dilemek, talep etmek

i.- mek 59a/15, 80a/13

i.- meye 76b/12

i.- r 47b/15, 48a/11

i.- rse 48b/14

i.- rseŋ 52b/12, 66a/1

i.- rsin 94a/6

i.- se 30b/11

i.- ye 76b/10

i.- yüp 12b/5, 78a/1, 78a/6, 78a/9

isti'ānet : (Ar.) Yardım isteme

i. 30a/13

i. *it-* Yardım istemek 29b/9

i. *eyle-* Yardım istemek 36a/3

isti‘cāl : (Ar.) Acele etme, sabırsızlanma

i. 70a/9

i. *it-* Acele etmek 42a/2

isti‘dād : (Ar.) Yetenek, kābiliyet

i. 5a/1, 46b/15

istidlāl : (Ar.) Bir delîle dayanarak bir husus hakkında hükme varma

i. *ol-* Delillere dayanarak bir hükme varmak 68a/11

istifsār : (Ar.) Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, açıklama isteme, sorma, araştırma

i. *eyle-* Açıklama istemek, sormak, araştırmak 55b/9

istiḥḳāḳ : (Ar.) Hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma, lâyık olma

i. 33a/7

i.+ ı 31b/11

i.+ ına 32b/4

i.+ la 56b/8

istihzā : (Ar.) Biriyle ince ince alay etme, eğlenme, birini eğlenceye, maskaralığa alma

i. 71b/8, 94b/12

istiḳāmet : (Ar.) Doğruluk, dürüstlük

i.+ den 65a/9

istimā‘ : (Ar.) Kulak verme, dinleme

i. 4a/5

i. *it-* Kulak vermek 16a/10

istimālet : (Ar.) Gönül çelme, cezbetme

i. 62b/6

istirāḥat : (Ar.) Dinlenme, rahat etme

i. 24b/10

i.+ dür 25a/7

istirāḥat -ı ahiret : (Ar.) Ahiret hayatında rahat etme

g. 88a/15

istirāḥat-ı vaṭar : (Ar.) İhtiyaçtan kurtulma

i. +dan 70b/1

istiṭā‘at : (Ar.) Gücü yetme, gücü olma

i. *ol-* Güç yetmek 37b/5

isyāb : (Ar.) Elbise giydirme

i. *it-* Elbise giydirmek 20b/11

işġā : (Ar.) Kulak verme, söz dinleme, susma

i. *it-* Söz dinlemek 65a/6

ʿişmet-i enbiyā : (Ar.) Peygamberlerin temiz olması, günahsız olması

ʿi.+ ya 21a/5

ʿişyān : (Ar.) Karşı gelme, baş kaldırma

ʿi. *ol-* Karşı gelinmek, baş kaldırılmak 91b/6

iş : Uğraş

i. 9a/13, 11a/5, 28a/8, 32a/3, 32a/13, 42a/6, 66a/3, 69b/3, 69b/8, 92b/15

i.+ de 21b/4, 25a/6, 34a/14, 46b/5, 50b/5, 60a/14, 68a/7, 68b/13, 69a/3, 70a/6, 70a/9, 72b/2

i.+ e 9a/7, 31a/14, 31a/12, 34b/12, 51a/12, 69b/14, 79b/15

i.+ i 8b/12, 33a/3, 57a/2, 86a/5

i.+ in 39a/15

i.+ ine 86b/11

i.+ ler 40a/9, 65b/8

i.+ lerde 42a/12, 42a/13

i.+ leri 57b/15, 58a/9

i.+ üŋ 9a/15, 9b/2, 9b/5, 32a/6, 32a/12

i.+ üŋ 57a/13, 94a/8

i. *it-* Uğraş yapmak 66a/3

işāʿat-ı ʿadl u inṣāf : (Ar.) Adalet ve doğruluğu yayma

i.51b/11

işāret : (Ar.) Nişan, alamet, iz

i. 22a/15

i. *ol-* Belirti olmak 56a/1

işāret-i ṣaḥīḥ : (Ar.) Doğru hedef, doğru iz, doğru nişan, alamet

i.11a/4

işġāl- i mülk-i millet : (Ar.) Milletin malvarlığını zaptetme

i.54b/2

işiT- : Duymak, dinlemek

i. 20b/3

i.- di 15b/4, 17a/14, 24a/14, 91b/7

i.- diler 15b/6

i.- e 65b/8

i.- elüm 61a/12

i.- enlere 26a/7

i.- meye 26a/15

i.- meyüp 79b/10

i.- mez 41b/4

i.- mezdi 58b/5

i.- mişiken 95b/5

i.- se 84a/3

i.- üp 15a/14, 24b/6, 71b/12, 72a/8

işle - : Yapmak

i.- düŋ 92b/15

i.- yem 53a/15

iştiġāl : (Ar.) Bir işle uğraşma

i. *göster*- Bir işle uğraşmak 38a/14, 46a/14

iştihār : (Ar.) Meşhur olma, ünlü olma

i. 49b/1

ʿişve : Gönül çekici tavır, eda

ʿi. 70b/11

it- : 1- Yardımcı eylem

ʿadl i.-mek 69a/4

āġāz i.-mek 16a/11

āġāz i.-üp 70b/11

āhengi ʿarṣa-i bostān i.-mişdi 3a/5

ar i.-üp 4a/15

ʿarż-ı muḥabbet i.-mekle 38b/9

aṣṣı i.-e 25a/1

aza i.-mez 85b/10

ʿabā i.-üp 87b/8

ābādān i.-e 58b/10

ābādān i.-er 58b/9

ābādan i.-ersen 86a/7

ʿ adāvet i. -e 38a/12

ʿadāvet i.-er 21b/14

ʿadāvet i.-mege 95a/6

ʿadāvet i.-üp 15b/8

ʿādet i.-in 60b/6

ʿādet i.-indi 91b/8

ʿādet i.-ine 18a/9

ʿādet i.-inmezdüŋ 88a/1

ʿadl i.-ici 60b/11
ʿadl ü dād i.-düm 56b/1
ʿadüvv i.-de 38b/13
ʿafv i.- 14a/9
ʿafv i.-dilerdi 61b/3
ʿafv i.-düm 61b/3
ʿafv i.-en 61b/2
ʿafv i.-erse 97b/12
ʿafv i.-mege 14a/11
ʿafv i.-mek 73a/15
ʿafv ve raḥmet i.-en 61b/2
ʿahd ü peymān i.-erse 38a/15
ʿamel i.-e 15b/5
ʿamel i.-üp 18b/3
ʿarż i. diler 32a/2
ʿaṭā i.-üp 7b/8
ʿayān i.-meye 81a/1
bedbaḫtlıḳ i.-üp 82b/8
berḫurdārı ʿemr i.-sün 61a/7
beẕl i.esiz 18b/14
bī-ḳadrlıḳ i.-üp 4b/8
bünyād i.-üp 84b/11
cāygīr i.-e 73a/4
cāygīr i.-üp 45a/2
cefā i.-erse 38b/14
cehd i. 39a/3, 40a/11, 73a/14, 74b/5, 97a/5
cehd i.-diler 96a/13
cehd i.-üp 8b/14, 47a/5, 85a/14
cemʿ i.-di 94a/2
cemʿ i. –eler 59b/6
cemʿ i.-erseŋ 19b/3
cemʿ i.-mişlere 90a/10
cemʿ i.-üben 12b/6
cemʿ i.-üp 29b/4, 61a/14, 89a/2
celīs i.-mek 22a/5
cerr-i menāfiʿ i.-mek 57a/11
cezaʿ i.-meyesin 91b/3

dād i.-mek 69a/4
dād i.-mişdür 88b/15
defʿ i.-eydi 91a/11
defn i.-seŋ 74b/11
defn-i meyyit i.-mekde 70a/10
derc i.-di 29b/6
destdırāzlıḳ i.-icek 70b/10
düşmen i.- e 41b/9
edā i.- mekde 37a/8
emr i.-di 71a/15, 71a/3
endīşe i.-er 42b/7
endīşe i.-mek 72b/1
endīşe i.-mez 71a/2
enīs i.-mek 22a/5
esrārı aḥvl i.-meye 81a/14
evżāʿ-ı taġyīr i.- 35a/10
evzānı i.-e 6a/7
eylük i.- 73b/13
eylük i.-esin 74b/13
eylük i.-mekde 74a/4
farḳ i.-mekdür 21a/8
fāş i.-er 83a/8
ferāġat i. 14a/3
ferāġat i.-e 89a/4
ferāġat i.-me 28a/14
ferāġat i.-üp 34b/13
fezaʿ i.-meyesin 91b/3
fikr-i nāṣavāb i.-düginden 70a/7
ġaflet i.-erler 57a/14
ġaflet i.-me 28a/13
ġaflet i.-üp 15a/13
ġamz i.-diler 16a/4
ḫalāṣ i.-mek 36a/15
ḫandān i.-e 1b/2
ḫarāb i.-üp 13b/10
ḫarc i.-mege 82b/14

ḥased i.-mez 73b/14
ḥāṣıl i.-mek 48b/13
ḥāṣıl i.-mekdür 47b/3
ḫavf i.-melü 39b/1
ḫavf i.-mese 8a/10
ḫavf i.-se 8a/8
ḫayr i.-düŋise 94a/8
ḥaẕ i.-mekde 24a/5
ḥaẕer i. 90a/3
ḥaẕer i.-er 40b/7
ḥazer i.-mek 39b/1
hem-dem i.-me 22a/10
ḥıfẓ i.-meye 59a/9
ḫılāfın i.-üp 42a/6
ḥıred-mend i.-er 7b/1
ḫıred-mend i.-meye 80a/4
ḫışm i.-di 13b/8
ḫıṭāb i.-üp 94b/15
ḫidmet i.-ene 4b/5
ḥikāyet i.-erler 42b/1, 60b/12, 70b/6
ḫiṭāb i.-üp 16a/8
ḫiẕmet i.-dene 4b/5
ḫiẕmet i.-dügi 66b/14, 67a/1
ḥiẕmet i.-enlerdür 48b/8
ḫiẕmet i.-erler 18b/10
ḫiẕmet i.-megi 87b/15
ḫiẕmet i.-mek 64a/11, 64a/7, 64b/11, 87b/14
ḫiẕmet i.-üp 88a/3
hoşnūd i.-erlerdi 92b/13
hoşnūd i.-mek 92b/14
ḫuşūnet i.-edesin 42a/10
ḫuṭūr i.-di 50a/4
hüḳm i.-erse 55b/4
ḫürmet i.-mek 5a/13
ıraġ i.-üp 88b/7
ıṣlāḥ i.-e 23a/7

ıṣlāḥ i.-mek 74a/10

ictināb i.-mek 39a/8, 97b/2

ifṣā i.-mekden 83b/2

iftiḥār i.-megi 46a/10

ihsān i.-dügi 82b/1

iḥsān i.-mekden 73a/8

iḥsās i.-meyüp 20a/8

ihtimām i.-mege 52b/2

ihtimām i.-mek 11a/6

ihtimām i.-memek 69b/15

iḫtirāz i.-mek 19b/10, 40b/7

iḫtirāz i.-mek 21b/11

iḥtirāz i.-üp 35a/6

iḫtiyār i.-düŋse 90a/6

iḫtiyār i.-em 95a/15

īḳdām i.-e 79b/15

iḳdām i.-e 94b/9

iḳdām i.-en 62a/14

iḳdām i.-icek 70a/14

iḳdām i.-mek 40b/9

iḳdām i.- mege 32a/13, 72b/9

ikrām i.-üp 15b/14

ilticā i.-üp 18a/2, 42a/3

iḳtiżā i.-e 46b/8

ilzām i.-üp 24a/13

imtiḥān i.-medin 21b/4

imtiḥān i.-memiş 18a/4

imtiṣāl i.-üp 4b/15

inʿām i.-di 26b/12

iʿānet i.-e 73a/5

ʿīnāyet i.-mek 34b/13

ʿitāb i.-memek 34b/14

iʿrāż i.-miş 73a/7

iʿrāż i.-üp 50b/13

iʿzāz ü ikrām i.-üp 50a/10

irşād i. 42a/4

irşād i.-er 19b/7
irşād-ı ṣavāb i.42a/4
irtikāb i.-mekde 97b/2
işġā i.-erler 65a/6
iskāt i.-di 87b/11
isrāf i.-esiz 18b/14
istimāʿ i.-üp 16a/10
istiʿcāl i.-erin 42a/2
isyāb i.-erlerdi 20b/11
iş i.-e 66a/3
iʿtimād i.-ecek 56a/8
iʿtimād i.-icek 9b/10
iʿtimād i.-meyüp 18a/1ve
iʿtimād i.-üp 9b/13, 20a/3, 29a/11
iyilik i.-esin 76b/13
iyilik i.-miş 77a/2
iẓhār i.-di 1b/10
iẓhār i.- düreyin 24a/13
iẓhār i.-mege 38b/4
iẓhār i.-mek 21b/1
iẓhār i.-mekdür 18a/12
iẓhār-ı muḥalefet i.-er 15b/8
iẓhār-ı ʿişyān i.-enler 16b/4
ḳāniʿ i.-mek 66a/8
ḳaṣd i.-diler 96a/11
ḳaṣd i.-erse 18a/7, 35a/14
ḳaṣd i.-esin 41b/13
ḳaṣd i.-seŋ 44b/3
ḳaṭʿ i.-mek 29b/11
ḳaṭʿ i.-üp 85a/2
ḳaṭʿı meveddet i.-meyevüz 36b/9
kelimāt i.-mez 63b/15
kemter i.-üp 91b/7
keşf i.-e 81b/4
ketm i.-mege 82b/10
ketm i.-üp 22b/7
ketm-i esrār i.-mek 5b/1, 80b/10, 80b/11

kīfāyet i.-er 61a/1
ḳūt i.-mek 42b/3
luṭf i.-üp 64a/13
maḥv i.-mege 19a/7
māl ü menāl i.-mege 88b/9
menfeʿat i.-düm 80a/6
merḥamet i.-mek 76a/15
minnet i.-üp 76b/13
muḥabbet i.-er 33b/3
muḫālefet i.-üp 63a/2, 67a/11
mulāḳāt i.-üp 25a/13
murād i.-inürse 69a/7
murād i.-mek 81a/1
murtebiṭ i.-di 2a/5
muṣāḥabet i.-erüz 72a/4
muṣāḥabet i.-miş 13b/15
muṣāḥabet i.-üp 22a/15
muṣāḥebet i.-e 78b/10
muṣāḥebet i.-er 72a/7
muṣāḥebet i.-eyorurken 70b/9
muṣāḥebet i.-üp 56a/3
muṭālaʿa i.-üp 91b/14
muṭīʿ i.-mek 75b/14
muvāfaḳat i.-e 20b/15
müāneset i.-mekdür 33b/9
mübāşeret i.-üp 38a/13
mühimmā i.-mege 38a/13
mükāfātın i.-mege 40a/13, 77a/3
mülāḥaẓa i.-medin 51a/12
mülāḳāt i.-mişdi 72a/2
mülāyemet i.-üp 39a/7
müstaḥaḳ i.-ügine 5b/6
müşāhede i.-üp 55b/9
müşāvere i.-icek 30a/8
naṣb i.-dügi 59a/4
naṣīḥat i.-mekden 73a/6
naṣīḥat i.-üp 53b/8

nāz i.-erken 70b/11
naẕar i.-üŋ 90a/10
nefīr-i ʿām i.-üp 55a/7
nehb ü ġāret i.-e 13b/10
niyāz-ı münācāt i.-erin 16a/12
pāk i.-meg 9a/14
pāre i.-e 81b/1
pend ü naṣīḥat i.-üp 47a/4, 53a/2
peydā i.-üp 75b/2
pīşe i.-er 85a/15
pīşe i.-mek 72b/1
pīşe i.-mek 91b/5
raḥmet i.-üp 83a/1
rehā i.-em 25a/9
renc ü meşaḳḳat i.-üp 29b/9
rıfḳ u medār i.-mek 70a/5
rıfḳ u müdārā i.-eni 72a/9
riʿāyet i.-düginü 45a/8
riʿāyet i.-erse 36a/8
riʿāyet i.-mek 15a/12, 43b/1, 79b/12
riʿāyet i.-mek 76a/14
riʿāyet i.-mekde 82b/10
riʿāyet i.-seŋ 82a/15
riʿāyet i.-üŋ 65b/1
riʿāyet i.-üp 62b/6
ṣabr i.-medügi 91b/8
ṣadāḳat i.-mek 5a/10
ṣadāḳat i.-mez 85b/12
saʿy i. 27b/3
saʿy i.-mek 35b/7
saʿy i.-mek 77a/3
saʿy i.-üp 53a/7
ṣarf i.-dügüŋ 53b/2
seferin i.-mek 66b/9
ṣenā i.-üp 36a/1
seyr i.-er 89b/3
ṣıddīḳ i.-mek 75b/15

ṣıyānet i.-mek 46b/14
ṣoḥbet i.-er 72a/3
ṣoḥbet i.-erken 72a/6
suʾāl i.-di 8b/4
sülūk i.-mek 94b/14
şefāʿatler i.-di 14a/1
şefḳat i.-mekle 58a/5
şerm i.-mez 50a/14
şikāyet i.-üp 53a/3
şikār i.-erin 44a/9
şiʿār-diṣār i.-e 9a/5
şīrīn i.-e 41b/1
şitāb i.-mek 70a/6
şitāb i.-meyüp 41b/14, 71b/3
şurūʿ i.-meden 9a/8
taḫfīf i.-mek 16a/2
taḫfīf i.-üp 16a/5
taḥrīr i.-diler 12b/7
taḥṣīl i.-e 19a/11
taḥṣīl i.-emezseŋ 49a/15
taḥṣīl i.-erseŋ 17b/6
taḥṣīl i.-mek 53a/8
taḥṣīl i.-üŋ 47a/6
taḥṣīl- i māl ü menāl i.- mege 88b/9
taḳdīm i.-meye 53b/13
taḳdīr i.-erken 25a/13
taḳṣīr i.-diyse 82b/10
taḳṣīr i.-e 73a/3
taḳṣīr i.-meye 51b/12
taḳṣīr i.-ti 16b/7
ṭaleb i.- megi 37a/9
tamām i.-dikden 79a/14
taʿaccüb i.-mek 76a/10
taʿcīl i.-mek 70a/6
taʿcīl i.-meyüp 41b/14, 71b/3
taṣarruf i.-mek 27b/9
taṣdīḳ i.-dikden 33a/15

ṭaşra i.-üp 91a/12
taʿẕīm i.-e 66a/14
tecrübe i.-meyince 9b/13
tecvīz i.-meye 52b/6
tedārik i.-meyeler 81a/3
tefāḫur i.-üp 58b/6
tefhīm i.-mek 36a/14
teftiş i.-di 71a/8
teġāfül i.-üp 69b/15
tekāsül i.-meye 63a/5
teḳāżā i.-üp 78a/12
tekebbür i.-megi 46a/10
temāşā i.-erdi 17a/7
temhīd-i ḳavāʿid-i ḥiẕmet i.-üp 82b/6
teʿaddī i.-meye 54a/14
teʾḫīr i.-di 16b/7
teʾşīr i.-üp 14a/15
teraccüḥ i.-meye 80a/2
terbīyet i.-mek 44b/5
terk i. 87b/12
terk i.-di 94a/3
terk i.-me 35a/4
terk i.-üp 35b/3, 88b/10
terk-i diyār i.-üp 42b/9
terk-i salṭanat i.-üp 95a/5
tertīb-i muḳaddemāt i. –de 18a/8
teslīm i.-üp 41a/6
tevaḳḳuʿ i.-mek 39a/6
teveccüh i.-üp 54b/9
tevḳiʿ i.-mek 20b/10
tīre i.-üp 70b/13
tīz i.-e 67a/6
ṭaleb i.-e 29b/9
ṭaleb i.-e 48b/5
ṭaleb i.-mez 36a/3
ṭamaʿ i. 96a/9
ṭamaʿ i.-üp 38a/6

ʿuḳūbet i.-erse 97b/12

ʿuḳūbet i.-mege 97b/11

ʿuḳūbet i.-mek 14a/10

ʿuḳūbet itmekdür 18a/11

ʿuḳūbet i.-üp 14a/11

ʿuzlet i.-üp 87b/1, 95b/2

var i.-se 93b/12

vaṣiyyet i.-üp 80a/14

vaṣiyyet i.-üp 89b/14

vażʿ-ı ḥaml i.-medi 24b/4

vefā i.-de 38b/15

vefāt i.-mesini 90b/5

vehm i.-düm 16b/3

vird i. 4b/12

yād i.-diler 92a/3

yād i.-üp 27a/2, 36b/12

yaramazlıġı i.-e 7b/3

yebāb i.-em 55b/7

yer i.-di 14b/1

ẓabṭ i.-e 59a/9

żarar i.-e 53b/15

zeşt i.-se 31a/2

ẕikr i.-üp 20b/14

zindegāni i.-mek 67a/9, 69a/13

ziyāde i.-e 59b/8

ziyān i.-mezsin 75a/9

ẓuhūr i.-inceye 96a/15

ẓuhūr i.-miş 94b/4

ẓulm i.-medügine 54a/12

2- Etmek, eylemek, yapmak

i. 14a/9, 40a/11

i. 78b/6

i.-di 14a/1, 84b/11

i.-diyse 82b/10

i.-dügi 16a/5, 57b/10

i.-dügi 43b/13 , 51a/7, 52a/10, 66b/14

i.-düm 16b/3

i.-dür 22b/13

i.-düreyin 24a/13

i.-e 18a/8, 38a/12, 38b/13, 38b/15, 41b/1, 46b/8, 59b/8, 66a/14,

i.-eler 59b/6

i.-eni 72a/9

i.-er 58b/9, 83a/8

i.-erdi 42b/4

i.-erken 70b/11

i.-erler 42b/1, 65a/6, 70b/6

i.-erse 35a/14, 38b/14

i.-erseŋ 86a/7

i.-esin 42a/10

i.-inmek 22a/5

i.-me 22a/10, 28a/14

i.-medi 24b/4

i.-medin 51a/12

i.-medüginiz 42a/13

i.-mege 38b/4, 40a/13, 72b/9, 95a/6

i.-mege 82b/10, 82b/14

i.-megi 37a/9

i.-mek 10a/15, 14a/10, 16a/11, 16a/2, 67a/11, 67a/9, 69a/4, 97b/2

i.-mek 35a/10, 73b/13

i.-mekde 82b/9

i.-mekden 73a/8, 83b/2

i.-mekdür 18a/11

i.-mekle 38b/9

i.-meye 97b/11

i.-meyesin 91b/3

i.-meyüp 20a/8, 41b/14

i.-meyüp 71b/3

i.-mez 71a/2

i.-mez 86a/2

i.-se 48b/14

i.-seŋ 94a/10

i.-üŋ 51a/4, 90a/10

i.-üp 14a/11, 16a/8, 38a/13, 47a/4, 47a/5, 67a/11, 78a/12, 82b/6,

iṭā‘at : (Ar.) Uyma, söz dinleme, emre uyma

i. 16b/11, 16b/12

i. *ḳıl-* Uymak, söz dinlemek 15b/15, 55b/4

iṭāʿat-i selāṭīn : (Ar.) Padişah emirlerine uyma

i+ de 16b/6

ʿitāb : (Ar.) Azarlama, ayıplama, tersleme, rencide etme

ʿi. 13b/8, 16a/11, 52a/3

ʿi.+ ından 66b/7

ʿi.+ la 16a/8

ʿi. *it-* Azarlamak 34b/14

ʿi. *eyle-* Ayıplamak, 21a/13, 62b/12, 64b/14

iʿtidāl- i rebīʿiye : (Ar.) Sakin bahar

i.2b/14

iʿtiḳād : (Ar.) İnanç, bağlanma, inanma

i. 35b/9, 97a/13

i. *eyle-* İnanmak 21a/8, 21b/3, 37a/7

iʿtimād : (Ar.) Dayanma, güvenme

i. 35b/9

i. *it* Dayanmak, güvenmek 9b/10, 9b/13, 18a/1, 20a/3, 29a/11, 56a/8

i. *eyle-* Dayanmak, güvenmek 10a/13, 18a/4, 21a/10, 21b/3, 21b/5, 38b/1

i. *ḳıl-* Dayanmak, güvenmek 18a/6, 50b/7, 51a/9

iʿtirāf : (Ar.) Kabul etme, doğruyu söyleme

i. 35b/8

iʿtiẕār : (Ar.) Azarlama, tersleme

i. *eyle-* Azarlamak 35a/8

itlāf-ı zindegāni (Ar.+ Far.) Yaşamı öldürme

i.74a/13

itmām : (Far.) Tamamlama

i.+ ında 42a/2

itmām-ı meṣāliḥ-i müslimīn : (Ar.) Müslümanların işlerini tamamlama, yapma

i+ e 35b/6

ittibāʿ : (Ar.) Uyma, uyum sağlama

i. *eyle-* Uymak, uyum sağlamak 68b/3

ittifāḳ-ı hüveydā : (Ar.+ Far.) Apaçık birliktelik

i+ da 70b/15

ittifāḳan : (Ar.) Rastgele, tesadüfen

i. 87b/2

ittişāf : (Ar.) Vasıflandırma, sıfat verme, bir hal takınma

i. *bul-* Vasıflandırmak 5a/2

ittişāl : (Ar.)Bitişme, ulaşma

i. 45b/8

ʿivaż : (Ar.) Karşılık olarak verilen şey, bedel

ʿi. 21b/1

ʿiyāzen : (Ar.) Sığınma, sığınarak

ʿi. 51a/2

iy : Seslenme ünlemi

i. 4a/7, 4b/2, 4b/7, 4b/9, 12a/13, 15b/15, 17b/9, 19b/5, 40b/4, 41a/14, 42b/15, 44b/3, 47b/14, 48b/12, 48b/14, 49a/1, 49a/11, 50a/3, 63b/10, 67b/4, 72a/3, 72a/5, 73b/11, 82b/15, 83a/15, 83b/7, 84a/3, 84a/5, 85b/10, 86b/4, 86b/5, 87a/6, 92a/15, 92b/4, 92b/9, 94a/9, 94a/10, 95a/7, 97a/2

iyilik : İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği

i. 18a/7, 39a/6, 77a/6, 78b/14

i.+ de 5a/14

i.+ den 76b/14

i.+ lerinden 10b/8

i. *it* Menfaat gözetmeden bir yardımda bulunmak 76b/13, 77a/2

i. *eyle-* Menfaat gözetmeden bir yardımda bulunmak 18a/14

iyilüK : İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği

i.+ i 7b/2, 18b/2

iʿzāz : (Ar.) Aziz kılma, yüceltme, saygı gösterme

i. *göster-* Ağırlamak, saygı göstermek 50a/2

i. *eyle-* (Ar.) Saygı göstermek ve ikramda bulunmak 10b/14, 11a/2

i. *it-* Saygı göstermek ve ikramda bulunmak 15b/14, 50a/10

iẓhār : (Ar.) Gösterme, belirtme, açıklama, ortaya koyma

i. *it-* Açıklamak 1b/10, 18a/13, 21b/1, 24a/13, 38b/4

i. *eyle-* Açıklamak 36a/7, 97b/10

i. *kıl-* Ortaya koymak 63a/11

iẓhār-ı ʿişyān : (Ar.) Karşı çıkma

i. *it-* Karşı çıkmak. 16b/4

iẓhār-ı muḫalefet : (Ar.) Karşı olduğunu gösterme, belirtme

i. *it-* Karşı olduğunu göstermek 15b/8

iẓhār-ı şefḳat : (Ar.) Şefkat gösterme

i. 36a/10

ʿizz : (Ar.) Azizlik, yücelik, izzet

ʿi. 16a/6, 23b/6, 25b/7, 57a/10, 82b/15

ʿi. + e 64a/1

ʿizzet : (Ar.) Şeref, azizlik, yücelik

ʿi. 17a/14

ʿizzet-i āsumān : (Ar.) Yüce gökyüzü

ʿi. + a 8a/1

ʿizzetlü : Değeri ve mertebesi yüksek olan, şeref sahibi, itibarlı

ʿi. *ol-* Değerli olmak 13a/6

-J-

jāle : (Far.) Çiğ, kırağı, şebnem

j.+ lerdür 4b/3

jeng : (Far.) Yüzde hasıl olan buruşukluk

jeng- i kudūret : (Far.) Kederden yüzün buruşması

j. 94b/11

-K-

ḳabā : (Ar.) Üste giyilen elbise, önü daima açık duran

ḳ. 4b/6

ḳ. + sın 87b/8

ḳābil : (Ar.) Kabul eden, olabilir, istidatlı, mümkün olan

ḳ. 4a/2, 38a/12, 44b/8

ḳ. *ol-* Mümkün olmak 26a/10, 75a/1

ḳābil-i ḫalḳ : (Ar.) Yaratılabilir

ḳ *eyle-* Yaratabilmek 22a/8

ḳabīl : (Ar.) Yön, taraf, ön

ḳ. 68b/7

ḳabr : (Ar.) Mezar

k.95a/10

ḳ.+ üme 90a/1

ḳabūl : (Ar.) Almak, anlaşmak, onaylamak

ḳ.+ inde 64a/3

ḳaçan : Ne vakit, ne zaman ki

ḳ. 20b/8, 21b/14, 36a/12, 42a/2, 78b/13, 86b/2, 88b/14, 89a/1, 89b/5

ḳaçan ola ki : Ne vakit, ne zaman ki

ḳ.82b/2

ḳaçan kim : Ne vakit, ne zaman ki

ḳ.41b/10, 72b/3

ḳaç- : Kaçmak

k. asın 87a/5

ḳ. mak 40b/15, 41a/3,

ḳ. *eyle-* Kaçmak istemek 85b/5

ḳadem : (Ar.) Adım, ayak

ḳ. *bas-* Ayak basmak 11b/1, 20a/13, 66a/15

ḳāḍī : (Ar.) Hākim, yargıç, savcı

ḳ. 76a/2, 76a/4

ḳadīm : (Ar.) Önce, eski

ḳ.+ de 11a/9

ḳādir : (Ar.) Güç yetiren, güçlü

ḳ. 26b/3, 32a/14, 48b/14, 89a/3, 97b/11

ḳ.+ lerdi 88b/9

ḳ.+ üz 93a/1

ḳ. *ol-* Gücü yetmek 19a/8, 65a/14, 80a/13, 97b/11

ḳadr : (Ar.) Değer, kıymet, itibar, şeref

ḳ.+ i 49a/1

ḳ.+ in 33b/10

ḳ.+ inde 4a/12

ḳafa : (Ar.) Baş

ḳ.+ larından 71b/11

ḳ.+ sından 4b/8

kāġıd : (Far.) Yazı yazmak, kitap basmak gibi birçok ite kullanılan ince yaprak

k. 26a/15

kāh : (Far.) Ara sıra, kimi kez, kimi zaman

k. 4b/5, 23b/6

ḳahr : (Ar.) Zorlama, mahvetme, ezme, üzüntü, keder

ḳ. *eyle-* Yok olmak, perişan olmak 59a/14

ḳā'ide : (Ar.) Kural, yöntem, üslup

ḳ. 62a/15

ḳ.+ yi 52b/3

ḳ.+ sin 65a/3

ḳā'ide- i ma'rūf : (Ar.) Doğru kural

ḳ. 16a/15

ḳā‘ide- i müsellem : (Ar.) Sağlam üslup, doğru yöntem

ḳ. 27b/10

ḳā’il : (Ar.) Razı olma, inanma, kabul etme

ḳ. + i 26a/7

ḳ. *ol-* Razı olmak, kabul etmek 33a/15

ḳā’im : (Ar.) Ayakta duran, sağlam duran

ḳ. 22b/15

ḳaḳı - : Öfkelenmek, kızmak

ḳ.- yup 31b/14

ḳal- :

1- Olmak veya bulunmak

ḳ.- a 60a/9, 64b/8, 83b/7

ḳ.- dım 50a/7

ḳ.- dılar 31b/12,

ḳ.- up 17b/14

2- Varolmaya devam etmek

ḳ.- a 97a/6

ḳ.- an 33b/15

ḳ.- asın 94a/5, 94a/6

ḳ.-mamaḳdan 70b/3

3- Olduğu yerde durmak

ḳ.- dı 83b/12

4- Geride bırakılmış olmak

ḳ.- madı 92a/10

5- Var durumda kalmak, mevcut bulunmak (daha çok olumsuz ifadeler için kullanılır)

ḳ.- madı 22b/10

ḳ.- mamuşdur 95a/11

ḳ.- maya 23b/5, 47b/4, 48a/15

k.-ur 40a/15, 65a/8

k.-ursın 35a/4

6- Durmak

ḳ.- maḳ 64a/9

7- Etkisini üzerinde hissetmek

ḳ.ıcaḳ 78a/1, 78a/5

8- Yardımcı eylem

ʿāciz *ḳ.-a* 50a/6, 57b/6

fürū-mānde *ḳ.-a* 57b/6

sergerdān *ḳ.-dılar* 96a/8

ḳalb- i ḥarīṣ : (Ar.) Hırslı kalp

ḳ + i 88b/5

ḳalem : (Ar.) Yazı yazmaya mahsus çubuk şeklinde alet

ḳ.+ e 44a/7

ḳalḳ - : 1- Oturur veya yatar durumdan çıkmak

ḳ.- a 61b/2

ḳ.- dı 14a/6

ḳ.- sun 61b/1

ḳ.- up 16a/3, 82b/4

kām : (Far.) İstek, arzu, dilek, lezzet, murad

k.+ a 29b/2

ḳamer : (Ar.) Ay

ḳ. 45b/14

kāmil : (Ar.) Olgun kişi

k. 30b/1

k.+ lerle 51a/4

k. *ol-* Olgunlaşmak 59a/4

ḳamu : Hep, bütün, tamamı

ḳ. 6b/2, 48b/1

ḳ.+ dan 7a/8, 59b/5

ḳ.+ ya 59b/8, 97a/8

kāmurānī : (Far.) Saadet, mutluluk, bahtiyarlık

k.+ de 3b/11

ḳan : 1-Vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı

ḳ. revan *ol-* Her tarafı kan içinde kalmak 70b/12

2- Soy, nesil, ırk

ḳ.+ da 83b/12

ḳanā‘at : (Ar.) Yetinme, görüş

ḳ. 87a/7, 88a/5

ḳ. + le 86b/8

ḳ. *eyle-* Yetinmek, kafi bulmak 16a/5

ḳ. *ḳıl-* Yetinmek 54a/12, 79a/3

ḳanādīl : (Ar) Kandiller

ḳ. 13a/2

ḳanaṭ : Kuşlarda ve böceklerde bulunan uçmayı sağlayan organ

ḳ.+ ı 30a/9

ḳanatsız : Kanadı olmayan

ḳ. 30a/15

ḳanda : Nerede?, Nereye?

ḳ. 4b/4, 70b/2

ḳ.+ yıduŋ 75b/7

kānī : Kinayeli konuşan

k. 75a/6

ḳānīʿ : Kanaat eden, razı olan

ḳ.*it-* Yetinmek, kafi bulmak 66a/8

ḳ.*ol-* Aklı yatmak, inanmak 86b/11

ḳanḳı : Hangi

ḳ.32b/4, 55b/1

ḳānūn : (Ar.) Kural, nizam

ḳ + la 59b/7

ḳ *ol-* Kural koymak 80b/8

ḳānūn- i ehl-i nücūm (Ar.) astroloji bilginlerinin kuralları.

k. 45b/3

ḳap – : Yakalayıp tutmak

ḳ.- up 42b/5

ḳapla - : Üstünde bulunduğu yeri tutmak, kapatmak

ḳ.- ya 85a/12

ḳapu : Bir yere girip çıkılırken içinden çıkılan yer

ḳ.+ ları 91a/4

ḳ.+ ların 57a/13

ḳ.+ ŋda 4b/5, 4b/6, 25b/7

ḳ.+ ŋdaġı 55b/8

ḳ.+ sı 95b/14, 96a/3

ḳ.+ sına 95b/11

ḳ.+ sında 52b/7, 76a/2, 76a/6

ḳ.+ yı 96a/12

kār : (Far.) İş, güç, kazanç

k. 14b/6, 33b/14, 64a/9

kār- dīde : (Far.) İş görmüş, tecrübeli

k. 31b/2, 58a/11

kār- dīde-i rūzgār : (Far.) Zamanın tecrübelisi

k.+ dur 31b/2

kār-ḫāne-i żāyiʿ : (Far.) Ziyan eden işyeri

k.+ yi 1b/12

kār- ı büzürg-vār : (Far.) Saygı değer iş

k. 80b/11

kār- ı düşvār : (Far.) Zorluğun kazancı

k. 50b/8

k. + a 29b/8

kār-ı ḫaṭar-nāk : (Far.) Tehlikeli iş, kazanç

k. 37b/1, 61b/10

kār- ı ṣaʿb : (Far. + Ar.) Zorluk kazanma, zorluk oluşması

k.7a/12

kār-ı şeyṭān : (Far. + Ar.) Şeytan işi

k.67b/10

ḳar : Yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler

ḳ.+ lar 95b/7

ḳara : Siyah

ḳ. *ol-* Siyah olmak 86b/4

ḳaraŋu : Karanlık

ḳ. 74b/11

ḳarār : (Ar.) Verilen hüküm

ḳ. 58a/3

ḳ.+ a 28a/15, 47a/7

ḳ. *eyle-* Bir çok şey ve hususta birini seçmek 43b/9, 65a/7

ḳarār-gāh : (Ar. +Far.) Karar verilen yer, karar yeri, askeri birlikte kurmay heyetinin toplandığı yer, merkez

ḳ.+ ı 7b/4, 7b/5

kār-dār : (Far.) İşi elinde tutan, yöneten

k. 54a/13

ḳarış -: Birbiri içine dağılmak, birleşmek

ḳ.- mış 85a/9

ḳarışdur -: Düzenini, tertibini bozmak

ḳ.- madum 56a/13

ḳarīb : (Ar.) Yakın

ḳ. 18b/1, 51b/7

ḳ.+ dür 18a/11, 62a/1, 68a/7

ḳ. *ol-* Yakın olmak 74a/8, 90b/10

ḳarīn : (Ar.) 1- Yakın

ḳ. 22a/12

ḳ.+ dür 68a/8

ḳ.+ i 74b/3

ḳarşu : Bulunulan yerin ön ilerisinde olan

ḳ.+ sında 17a/11

ḳārun : Zenginliğiyle tanınan hz.Musa ve Hārun'un şahsında Allah'ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kişi

ḳ. 78b/6

ḳ.+ dur 86b/12

kārvān : (Far.) Kervan

k. 64b/7

kāse-i sulṭān : (Far.+ Ar.) Padişahın bardağı, çanağı

k. + dan 62a/4

ḳaṣd : (Ar.) Bilerek yapma, niyet etme

ḳ.+ a 55b/6

ḳ. *it* -Zarar vermek maksadıyla harekete geçmek 18a/7, 35a/14, 41b/13, 44b/3, 96a/11

ḳ. eyle- Zarar vermek maksadıyla harekete geçmek 30b/10, 38a/6, 39b/2, 97b/7, 97b/10

ḳāsım : Anadolu Selçuklu Devleti önemli beylerindendir

ḳ. 27a/3, 27a/8

ḳaṣr : (Ar.) 1- Köşk, saray

ḳ.+ ına 50b/6

ḳ.+ ında 35a/8

2- Kısalma, kesme, azaltma

ḳ. *ol-* Kısaltmak, kesmek, azaltmak 32b/14

ḳaṣr - ı ālī : (Ar.) Büyük saray

k. 57b/8

ḳaṣṣāb : (Ar.) Kasap

ḳ.+ uŋ 50a/5

ḳat : Kat, katman

ḳ.+ ına 50a/1

ḳ.+ ında 11b/9, 15b/11, 16a/9, 21a/4, 24a/2, 24a/5, 31b/3, 44b/6, 45b/2, 46a/15, 65b/9, 65b/10, 67b/13, 70a/2, 72b/6, 88b/1

ḳaṭʿ : (Ar.) Kesme, ayırma, geçme, yol alma

ḳ. *it-* Kesmek, ayırmak 85a/2

ḳ. *eyle-* Yol almak, bir yolu aşmak 36b/7

ḳaṭʿā : (Ar.) Asla, hiçbir zaman

ḳ. 42a/7, 81a/6, 82a/3, 85a/13

ḳatʿī : (Ar.) Kesin

k. 32b/6, 44b/15

ḳ. *eyle-* Şüphe ve tereddüte yer bırakmamak 30b/11

ḳatl : (Ar.) Öldürme

ḳ.+ ine 61a/9

ḳatl-i nefs : (Ar.) Nefsin katli

ḳ. 38a/6

ḳaṭre : (Ar.) Damla, su damlası, yağmur damlası

ḳ. 62a/4, 64b/15

ḳavāʿid : (Ar.) Kurallar, nizamlar, ölçüler

ḳ. 54b/4

ḳavī : (Ar.) Güçlü, kuvvetli

ḳ. 24a/7, 78b/5

ḳ. *ol-* Güçlü olmak 41a/11

ḳav(i)l : (Ar.) Söz

ḳ.+ den 65b/7

ḳ.+ ile 24b/7

ḳ.+ ine 50b/7

ḳ.+ ini 31b/10

ḳavm- i mūsī : (Ar.) Musaʾnın ulusu

ḳ + yi 75b/3

ḳażāʾ : (Ar.) Telafi, görevi yerine getirmek, hüküm

ḳ. 4b/8, 14a/14, 28b/14

ḳażāʾ- i āsumānīye (Ar.+Far.) gökyüzü kazası, (mecaz) Allahü Teala'nın hükmü

ḳ. 29b/6

ḳażiyye : (Ar.) Hüküm, delil, gerektiren, gereksinim, durum

ḳ. 28b/7, 52b/4

ḳ.+ de 33b/6

ḳ.+ yi 32a/2

ḳażiyye-i ḥāl : (Ar.) İleri sürülen durum, mesele

ḳ 16b/13

kebk : (Far.) Keklik

k. + i 97b/3

kebk- i reftār : (Far.) Kekliğin yürüyüşü

k. 70b/8

keder : (Ar.) Üzüntü

k. 4b/9, 34a/4

k.+ ümüz 88a/9

kefen : (Ar.) Gömülmek için hazırlanan bez

k.+ üme 91a/12

kefere : (Ar.) Kafirler, iman etmeyenler

k.+ ye 55a/6

keff : (Ar.) Avuç içi

k.+ üŋden 4a/15

kelām : (Ar.) Söz, konuşma, Tanrı'nın sözü, kitabı

k.+ ında 72b/12

k.+ uŋ 68a/15

kelām-ı dānā : (Ar.+ Far.) Âlim sözü

k. 23b/1

kelām-ı fāsid : (Ar.) Yanlış söz

k. + den 23a/5

kelām-ı ḳadīm : (Ar.) Kuran-ı Kerim

k. + inde 29b/12

kelām-ı mecīd : (Ar.) Kuran-ı Kerim

k. + inde 5b/11, 8b/2, 28b/3, 68b/4

kelām-ı rabbānī : (Ar.) Kuran-ı Kerim

k. 90b/12

kelām-ı şerīf : (Ar.) Kuran-ı Kerim

k. + inde 47a/1

kelīle-i dimne : (Ar.) Hikaye kitabı ismi, çakal ve tilki

k. + de 12a/14, 23a/13, 39b/12

kelimāt : (Ar.) Kelimeler, sözler

k. 26a/14

k. + ı 17a/14

k.+ ına 76a/9

k.+ um 16a/10

k.+ uŋ 24b/14

k. *it-* Söz söylemek 63b/15

kelimāt-ı bār : (Ar.+ Far.) Ağır sözler

k. + da 24b/9

kelimāt-ı laṭīf : (Ar.) Güzel sözler

k. 78b/4

kelime : (Ar.) Söz, sözcük

k. 26a/9, 50b/6

kemāl : (Ar.) Olgunluk, olgun

k. 56a/5, 95b/14

k.+ e 50b/3

k.+ i 30b/8

k.+ iyle 62b/5

k.+ üŋ 28a/12

kemāl- i ḫüdā-ı teʿālī : (Ar.+Far.+Ar.) Mükemmel ve yüce olan Allah

k. + ye 21a/5

kemer : Kuşak

k.*bağla-* 4b/5

kemīn-gāh : (Far.) Tuzak, pusu kurulan yer

k. + ından 51a/6

kemīne-i ḫāksār : (Far.) Perişan aciz, zavallı

k. + da 3a/11

kemter : (Far.) Kötü, değersiz

k. *it-* Kötü, değersiz olmak 91b/7

kemter-pāye : (Far.) İtibarsız, aşağı mertebe

k. 25b/12

k.+ den 14b/8

kenār-ı baḥr : (Far.+ Ar.) Deniz kenarı, sahil

k. + de 42b/1

kenār : (Far.) Kıyı, uç

k.+ a 42b/4

k.+ ına 79a/11

k.+ ında 44a/1

kendü : Kişinin öz varlığı, zatı

k. 7b/2, 10b/14, 11b/4, 14a/2, 20a/13, 21b/14, 22b/7, 23a/12, 24a/14, 26b/3, 28a/10, 31a/3, 31a/4, 31a/11, 31b/3, 42b/8, 43b/14, 47b/5, 47b/9, 50a/2, 50a/10, 52a/2, 52b/6, 53b/15, 54a/12, 57a/5, 57a/7, 59a/3, 59a/9, 63a/3, 63a/5, 66a/5, 67a/11, 67b/4, 74a/1, 79a/6, 80a/12, 80a/13, 81b/1, 82a/7, 84b/10, 90b/3, 91b/1, 94a/3, 94b/8, 95a/5, 95a/8

k.+ de 62b/11

k.+ den 7b/3, 47b/7, 59a/5, 74b/11

k.+ dendür 37a/8

k.+ ler 37a/2, 57a/12

k.+ lere 54a/7

k.+ ŋe 22a/10

k.+ ŋe 60a/14

k.+ ŋle 83b/7

k.+ nüŋ 11a/6, 17b/12, 17b/13, 17b/15, 18a/12, 21a/8, 21a/10

k.+ nüŋ 57a/10, 73a/4, 75b/12, 76b/10, 78b/10

k.+ si 47a/3

k.+ ye 17b/11, 21a/7, 31a/10, 42b/9, 54a/8, 62b/1, 63a/14, 79b/12, 79b/13, 80a/6, 91a/14, 91b/11, 92b/8

k.+ yi 21a/3, 21b/7, 32b/5, 52b/5, 76b/4, 76b/5

kendüz : Kendü + öz

k. ine 9a/5, 9a/8, 39a/14, 48a/14, 52b/3, 63b/3, 67b/3

kendülik : Bir nesnenin öz varlığı

k.+ le 41a/5

kerāhiyyet : (Ar.) Çirkinlik, hoş olmayan davranış, yanlış

k.+ ni 75b/12

k. 92a/13

kerem : (Ar.) Cömertlik, şeref

k. 31a/8, 74a/4

kerīm : (Ar.) Şerefli

k.+ lerle 31a/6

kerrāt : (Ar.) Kereler, defalar

k. 9b/13

kerre : (Ar.) Çarpım, defa

k. 43b/14, 64b/6

kes- 1- Son vermek, gidermek

k. 36b/5

k.- di 88a/8

k.- medügüŋ 39b/11

k.- mek 83b/2

k.- meye 36b/4

2- Kesmek

k.- diler 71a/3, 71b/1

k.- düm 71a/14

k.- mek 71a/1, 71a/10, 71a/15

kesik : Kesilmiş

k. 87a/5

kesil - : 1-Kendini …. gibi göstermek

k.- mek 39b/8

2- …. Halini almak

k.- meye 39a/14

3- Bıçakla kesilmek

k.- miş 30a/9

4- Kesin olarak sona erdirilmek

k.- mez 15a/8

keşīr-i evlā : (Ar.) Çoğunlukla tercih edilen

k.+ dur ve 10a/3

keşret- i emvāl : (Ar.) Mal çokluğu

k. 84a/9

keşret- i imāret : (Ar.) Bina çokluğu, yapı çokluğu

k. 54b/13

keşf : (Ar.) Açma, meydana çıkarma, bulma

k.*it*- Açmak, meydana çıkarmak, bulmak 81b/4

keşf- i esrār : (Ar.) Sırları açığa çıkarma

k.*eyle*- S ırları açığa çıkarmak 82a/5

keşf- i māfi 'z-zamīr : (Ar.) Gizli olanı açığa çıkarma, içeride olanı çıkarma

k. *eyle*- Açığa çıkarmak 81b/7

keşīş : (Far.) Manastırda münzevi bir hayat yaşayan hiç evlenmemiş hristiyan papazı

k. 24a/12, 24b/1

keşīş-i pür-kīş : (Far.) Dindar papaz

k. 24a/10, 24b/1

ketḫüdā : (Far.) Kāhya

k. 82b/7

ketm : (Ar.) Gizleme

k. 82b/10

k. *it*- Gizlemek 22b/7, 82b/10

k. *eyle*- Gizlemek 36a/6

ketm- i esrār : (Ar.) Sırları gizleme

k. *it*- Sırları gizlemek 5b/1, 80b/10, 80b/11

keyfiyet : (Ar.) Durum, esas, nasıl olduğu, iç yüzü

k. 37a/15

keyfiyyet- i aḥvāl : (Ar.) Durumun iç yüzü, aslı

k. + ini 9b/6

k. + üŋden 55b/8

keyfiyyet- i maʿīşet : (Ar.) Geçim durumu, gelir durumu, ekonomik durum

k. 38a/14

keyḫusrev : Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarıdır

k. 94b/15, 95b/2, 95b/9, 95b/10

k. + e 94b/2

k.+ i 96b/15

k.+ üm 95a/12

k. + üŋ 94a/12

kez : (Far.) Defa, kere, sefer

k. 9b/6, 26a/15, 64b/7, 64b/10, 95b/15,

ḳıble-i ḫalḳ : (Ar.) Halkın yöneldiği taraf

ḳ. 66a/14

ḳılaʿ : (Ar.) Kaleler

ḳ. 92b/5

ḳılıç : Çelikten yapılmış uzun, kesici silah

ḳ. 39a/4

ḳıl- :1- Yardımcı eylem

ābād ḳ.- a 58b/9

ābād ḳ.- mışiken 90a/12

āciz k.- dılar 96a/12

āşikār ḳ.- a 81b/1

ʿaṭiyye k.- dum 82a/8

aẕād ḳ.- up 50a/6

ʿadāvet ḳ.- maġı 37b/12

ʿadāvet ḳ.- maya 51a/8, 63a/9

ʿādet ḳ.- ayduŋ 88a/2

ʿādet ḳ.- maya 54a/9

ʿādet ḳ.- up 63a/7

ʿadüvv ḳ.- sa 41b/10

bīnevā ḳ.- dı 55a/11

būs ḳ.- duḳdan 82b/6

dād ḳ. 60b/11

daʿvet ḳ.- a 94b/12

daʿvet ḳ.- dılar 16a/3

daʿvet ḳ.- up 43a/13, 70b/9

dilḫaste ḳ.- dı 93a/5

duḫūl ḳ.- mamışdı 91b/13

duʿā ḳ.- up 14a/9, 27a/5, 53a/10

daʿvet ḳ.- dılar 16a/3

emīn ḳ.- dı 26b/5

endīşe ḳ.- a 9a/8

endīşe ḳ.- maḳ 69a/3, 71b/3

esīr ḳ.- mışdur 45a/3

fāide ḳ.- maz 29b/7

fāide ḳ.- maz 22b/2

fermānde ḳ.- dılar 96a/12

ġālib ḳ.- maḳdur 8b/2

ġāret ḳ.- dılar 96b/3

güzer ḳ.- maḳ 87a/13

güẕer ḳ.- duŋ 92b/2

güẕer ḳ.- mazduŋ 92b/11

ḫacīl ḳ.- asın 24a/12

ḫarāb ḳ.- mayalar 53a/4

ḥareket ḳ.- up 42b/6

ḥāṣıl ḳ.- a 10b/6, 88a/15

ḥāsıl ḳ.- dılar 81b/7

ḥāṣıl ḳ.- mayasın 81b/13

ḥāṣıl ḳ.- ur 86b/9

ḥāżır ḳ.- dılar 24b/1

ḥazm ḳ.- ısar 88b/14

heves ḳ. 97a/7

heves ḳ.- dı 50a/12

heves ḳ.- maḳdan 50a/13

ḥiẕmet ḳ. 61b/10

ḥīẕmet ḳ.- a 61b/12

ḫiẕmet ḳ.- a 66a/14

ḫuṣūmet ḳ.- maya 63a/11

ḥurmet ḳ.- maḳ 15b/15

ʿibādet ḳ.- urdı 87b/2

icābet ḳ. 87b/12

icābet ḳ.- madı 14a/1, 87b/5

icābet ḳ.- up 94b/9

iḥsānı ḳ.- maġa 72b/9
iḫtiyār ḳ.- up 87b/1
ʿimāret ḳ.- maġıla 58a/5
imtiṣāl ḳ.- dı 82a/10
inhā ḳ.- dılar 15b/7
inʿām ḳ.- dı 82a/11
inşā ḳ.- dı 93a/7
iʿtimād ḳ.- a 50b/7
iʿtimād ḳ.- maya 18a/6, 51a/9
iṭāʿat ḳ.- maya 15b/15
iṭāʿat ḳ.- urvan 55b/4
ḳanāʿat ḳ.- maḳ 79a/3
ḳanāʿat ḳ.- maya 54a/12
ḳāʿidei maʿrūf ḳ.- mışlardur 16a/15
küşād ḳ.- up 57a/13
lāyıḳ ḳ.- ursın 26a/5
lutf u medār ḳ.- up 53a/9
mal u menāli ḳ.- dı 60b/15
mebnī ḳ.- maya 34b/7
merḥamet ḳ.- a 31a/5
merḥamet ḳ.- up 73a/12
meskenet ḳ.- maḳdur 10b/10
muḫālefet ḳ.- madı 56a/11
muḫālefet ḳ.- maya 62a/10
muḫālefet ḳ.- maya 62b/8
muḫāṣara ḳ.- mışdı 29b/4
muḫāṣama ḳ.- asın 41a/5
muḫārebe ḳılasın ḳ.- asın 41a/5
muḫlişi erzāni ḳ.- a 33b/3
muḫterem k.-mışdur 23b/8
mulāḥaẓa ḳ.- dılar 88b/10
muʿālece ḳ.- a 87b/5
muʿanven ḳ.- up 60b/15
musaḫḫar ḳ.- dı 91a/14
musaḫḫar ḳ.- up 91b/11
mutābaʿat ḳ.- dılar 94b/1
mutavaṭṭın ḳ.- a 51b/6

muvāfaḳat ḳ.- maz 69a/9
muvāneset ḳ.- maḳ 21b/6
mücellā ḳ.- up 51b/6
müdārā ḳ.- dı 44a/12
müdārā ḳ. + urdı 42b/6
müfāraḳat ḳ.- duŋ 92a/14,
mükāfātın ḳ.- a 74b/15
mükerrem ḳ.- mışdur 23b/8
mülāzemet ḳ.+ urlardı 90b/6
münselik ḳ.- dı 2a/3
münhariṭ ḳ.- dı 2a/3
müşāhede ḳ.- alum 91b/14
mütābeʿat ḳ.- maya 46b/9
naşekībā ḳ.- a 42a/15
naẓar ḳ.- maḳ 22a/14, 22b/1
naẓar ḳ.- sa 86b/2
nidā ḳ.- dılar 15b/2
nidā ḳ.- durdı 15b/4
nidā ḳ.- up 16a/10, 16b/9
nihān ḳ.- maya 84a/2
pāymāl ḳ.- maya 81a/15
perverde ḳ.- ur 82b/8
pīşe ḳ.- a 62b/7, 9a/9
pīşe ḳ.- dı 93b/13
pīşe ḳ.- maḳ 9a/13, 65b/8, 69a/3, 70a/4
pīşe ḳ.- masıydı 58b/5
raġbet ḳ.- a 17b/15
raġbet ḳ.- maḳ 84a/13
raġbet ḳ.- urlar 25b/8
raḥm ḳ.- maz 85b/12,
raḥmet ḳ.- sun 61a/5
rencīde ḳ.- madum 56b/1
riʿāyet ḳ.- dum 16b/2
riʿāyet ḳ.- duŋ 56a/10
rivāyet ḳ.- dılar 11a/9, 94a/11
rīvāyet ḳ.- urlar 61a/13
rūzi ḳ.- mış 33b/3

rūzī ḳ.+ ur 52a/15

saʿy ḳ. 50b/3

sefer ḳ.- dı 91b/13

sefer ḳ.- duŋ 92b/11

ṣoḥbet ḳ.- a 31a/6, 45a/9

ṣoḥbet ḳ.- maŋ 45a/13

ṣoḥbet ḳ.- urlardı 96a/1

şād ḳ.- ısar 88b/14

şefḳat ḳ.- maz 85b/12,

şermsār k.- asın 24a/12

şikāyet ḳ.- up 97b/10

şikeste ḳ.- dı 96a/15

şikeste ḳ.- ıcaḳ 55a/8

taḥammül ḳ.- dı 82b/4

ṭaleb ḳ. 63b/2

ṭaleb ḳ.- maḳda 49b/5

ṭaleb ḳ. dılar 75b/5

tedbīr ḳ.- maḳ 72b/2

tefvīż ḳ.- dılar 58a/10

terceme ḳ.- ur 34a/12

teslīm ḳ.- up 84b/13

tevāżuʿ ḳ.- maḳdur 10b/10

vaṣiyyet ḳ.- dı 91b/3

vaṣiyyet ḳ.- mışdur 45a/12

vefā ḳ.- maz 96b/3

ziyāde ḳ.- maḳ 21b/7

2- Kılmak, etmek, yapmak

ḳ. 25a/5, 83b/7

ḳ.- a 27b/12, 34a/13

ḳ.- dılar 84b/14

ḳ.- duḳdan 96a/10

ḳ.- dum 56b/3

ḳ.- ınur 38a/4

ḳ.- maḳ 34b/3

ḳ.- mayup 58a/11

ḳ.- maz 89a/14, 94a/4

ḳ.- mışdur 5b/11

ḳ.- mışıdı 3a/4, 75b/3, 84b/10

ḳ.- mışsın 90a/1

ḳ.- sa 86b/3

ḳ.- ur 7a/1, 49b/10

ḳ.- urlar 25b/7

ḳırḳ : Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı

ḳ. 75b/5

ḳıs(ı)m : (Ar.) Kısım parça, bölüm

ḳ.+ a 5b/3

ḳısm-ı evvel : (Ar.) Birinci bölüm

ḳ. 5b/3, 19b/10

ḳısm-ı ṣānī : (Ar.) İkinci bölüm

ḳ. 5b/4, 7b/14

ḳıṣṣa : (Ar.) Hikaye, anlatı

ḳ.+ yı 59b/14

ḳıvām : (Ar.)Her şeyin kendine göre en uygun derecesi ve zamanı

ḳ.+ ı 6a/3

ḳıyām : (Ar.) Ayaklanma, isyan

ḳ. 37b/8,

2- Ayağa kalkmak, ayakta durmak

ḳ. 52b/2, 62a/14

ḳıyāmet : (Ar.) Dünyanın sonu

ḳ. 52a/3, 52a/11

ḳ.+ de 61a/13

ḳıymet : (Ar.) Değer, paha

ḳ. 13a/11

ḳız : Evlenmeye aday dişi insan

ḳ. + ı 70a/10

ki : (Far.) Bağlama görevinde bağlaç

k. 1b/1, 1b/3, 1b/7, 2b/7, 2b/13, 2b/14, 3a/14, 3b/15, 4a/3, 4a/10, 4b/13, 5a/1, 5a/3, 5b/5, 5b/11, 5b/14, 6a/2, 6a/9, 6a/15, 6b/1, 6b/8, 6b/9, 6b/10, 7a/3, 7a/7, 7a/9, 7a/11, 7b/1, 7b/3, 7b/11, 7b/12, 7b/15, 8a/3, 8a/7, 8a/11, 8a/13, 8a/15, 8b/7, 9a/3, 9a/5, 9a/7, 9a/9, 9a/11, 9a/12, 9a/15, 9b/4, 9b/6, 9b/7, 9b/9, 9b/12, 9b/13, 10a/5, 10a/6, 10a/9, 10a/10, 10a/11, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10b/1, 10b/3, 10b/4, 10b/11, 10b/13, 10b/15, 11a/2, 11a/3, 11a/4, 11a/5, 11a/7, 11a/9, 11a/11, 11a/13, 11a/14, 11b/1, 11b/3, 11b/5, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/14, 12a/1, 12a/2, 12a/5, 12a/8, 12a/9, 12a/14, 12b/9, 12b/10, 12b/14, 13a/1, 13a/3, 13a/5, 13a/8, 13a/9, 13a/12, 13b/2, 13b/4, 13b/6, 13b/9, 14a/2, 14a/3, 14a/4, 14a/6, 14a/9, 14a/12, 14a/13, 14a/14,

14a/15, 14b/2, 14b/7, 14b/9, 14b/13, 14b/14, 15a/5, 15a/10, 15a/11, 15a/12, 15a/14, 15a/15, 15b/2, 15b/5, 15b/7, 15b/8, 15b/10, 15b/13, 16a/1, 16a/4, 16a/6, 16a/8, 16a/12, 16a/13, 16a/14, 16a/15, 16b/2, 16b/3, 16b/5, 16b/6, 16b/8, 16b/10, 16b/11, 17a/2, 17a/3, 17a/7, 17a/11, 17a/13, 17b/9, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 17b/13, 18a/4, 18a/5, 18a/6, 18a/7, 18a/8, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/14, 18a/15, 18b/2, 18b/3, 18b/4, 18b/7, 18b/11, 18b/12, 18b/14, 19a/2, 19a/4, 19a/6, 19a/8, 19a/10, 19a/11, 19a/13, 19b/11, 19b/13, 20a/1, 20a/3, 20a/7, 20a/12, 20b/2, 20b/4, 20b/6, 20b/8, 20b/10, 20b/14, 21a/1, 21a/5, 21a/9, 21a/12, 21b/3, 21b/5, 21b/7, 21b/11, 21b/12, 22a/2, 22a/6, 22a/7, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22b/1, 22b/2, 22b/4, 22b/5, 22b/7, 22b/11, 22b/14, 23a/1, 23a/2, 23a/4, 23a/5, 23a/6, 23a/7, 23b/1, 23b/14, 24a/1, 24a/3, 24a/4, 24a/13, 24b/1, 24b/2, 24b/4, 24b/7, 24b/9, 24b/10, 24b/11, 24b/12, 25a/2, 25a/3, 25a/4, 25a/8, 25a/10, 25a/12, 25b/1, 25b/3, 25b/4, 25b/10, 25b/11, 25b/12, 25b/14, 25b/15, 26a/4, 26a/6, 26a/8, 26a/9, 26a/11, 26a/13, 26b/1, 26b/2, 26b/3, 26b/5, 26b/6, 26b/8, 26b/9, 27a/4, 27a/8, 27a/13, 27a/14, 27a/15, 27b/5, 27b/11, 27b/12, 28a/1, 28a/2, 28a/8, 28a/10, 28a/11, 28a/14, 28b/1, 28b/2, 28b/4, 28b/6, 28b/8, 29a/1, 29a/7, 29a/8, 29a/9, 29a/12, 29b/6, 29b/7, 29b/10, 29b/11, 29b/3, 30a/6, 30a/7, 30a/9, 30a/14, 30b/1, 30b/2, 30b/11, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 31a/6, 31a/10, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31b/1, 31b/3, 31b/8, 31b/12, 31b/14, 32a/2, 32a/3, 32a/6, 32a/8, 32a/12, 32a/13, 32a/14, 32b/1, 32b/4, 32b/5, 32b/6, 32b/7, 32b/11, 32b/12, 32b/14, 33a/3, 33a/4, 33a/7, 33a/11, 33a/12, 33b/2, 33b/4, 33b/6, 33b/8, 33b/10, 34a/5, 34a/6, 34a/10, 34a/13, 34a/14, 34b/1, 34b/3, 34b/6, 34b/7, 34b/10, 34b/12, 34b/15, 35a/7, 35a/9, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/14, 35a/15, 35b/1, 35b/5, 35b/10, 36a/4, 36a/5, 36a/9, 36a/12, 36a/15, 36b/1, 36b/5, 36b/7, 36b/9, 36b/12, 36b/13, 37a/2, 37a/4, 37a/6, 37a/7, 37a/8, 37a/9, 37a/13, 37b/1, 37b/3, 37b/9, 37b/11, 37b/12, 37b/14, 37b/15, 38a/3, 38a/4, 38a/5, 38a/11, 38a/12, 38a/15, 38b/3, 38b/5, 38b/6, 38b/8, 38b/9, 38b/15, 39a/3, 39a/5, 39a/9, 39a/10, 39a/13, 39b/1, 39b/6, 39b/7, 39b/12, 39b/15, 40a/2, 40a/3, 40a/5, 40a/11, 40a/12, 40a/14, 40b/5, 40b/6, 40b/7, 40b/14, 41a/1, 41a/2, 41a/3, 41a/5, 41a/9, 41a/10, 41b/3, 42a/6, 42a/13, 42b/1, 42b/7, 42b/9, 42b/15, 43a/1, 43a/7, 43a/9, 43a/10, 43a/14, 43a/15, 43b/2, 43b/4, 43b/5, 44a/3, 44a/8, 44a/11, 44a/13, 44b/5, 44b/9, 44b/15, 45a/3, 45a/7, 45a/12, 45a/13, 45b/8, 45b/9, 45b/10, 45b/11, 45b/14, 46a/2, 46a/3, 46a/5, 46a/6, 46a/8, 46a/12, 46a/15, 46b/2, 46b/6, 46b/7, 46b/8, 46b/10, 46b/12, 47a/4, 47a/6, 47a/7, 47a/14, 47b/1, 47b/3, 47b/15, 48a/8, 48b/3, 48b/7, 49a/10, 49a/14, 49a/15, 49b/1, 49b/2, 49b/4, 49b/6, 49b/13, 49b/14, 50a/3, 50a/5, 50a/7, 50a/9, 50a/13, 50a/15, 50b/4, 50b/7, 50b/9, 50b/10, 50b/12, 50b/13, 51a/2, 51a/7, 51a/8, 51a/11, 51a/14, 51b/1, 51b/10, 51b/15, 52a/2, 52a/8, 52a/10, 52a/11, 52b/1, 52b/3, 52b/4, 52b/6, 52b/8, 52b/13, 52b/15, 53a/3, 53a/5, 53a/6, 53a/8, 53a/11, 53a/12, 53a/14, 53a/15, 53b/1, 53b/3, 53b/4, 53b/5, 53b/6, 53b/8, 53b/11, 53b/13, 54a/3, 54a/5, 54a/7, 54a/8, 54a/9, 54a/10, 54a/12, 54a/13, 54b/1, 54b/3, 54b/7, 54b/11, 55a/4, 55a/9, 55a/14, 55a/15, 55b/1, 55b/2, 55b/3, 55b/5, 55b/6, 55b/10, 55b/15, 56a/2, 56a/7, 56a/10, 56a/11, 56a/12, 56b/4, 56b/11, 56b/14, 57a/3, 57a/5, 57a/8, 57a/15, 57b/7, 57b/9, 57b/12, 57b/13, 58a/2, 58a/4, 58a/6, 58a/9, 58a/14, 58b/2, 58b/3, 58b/6, 58b/7, 58b/8, 58b/9, 59a/3, 59a/5, 59a/7, 59a/8, 59a/10, 59a/11, 59b/8, 59b/10, 59b/11, 59b/12, 59b/13, 59b/14, 59b/15, 60a/1, 60a/5, 60a/11, 60a/12, 60a/13, 60b/1, 60b/2, 60b/3, 60b/6, 60b/8, 60b/11, 60b/12, 60b/13, 61a/3, 61a/12, 61a/13, 61a/15, 61b/6, 61b/9, 61b/11, 61b/14, 62a/2, 62a/3, 62a/6, 62a/7, 62a/9, 62a/11, 62a/13, 62a/15, 62b/1, 62b/2, 62b/5, 62b/9, 62b/11, 62b/12, 62b/15, 63a/3, 63a/5, 63a/6, 63a/9, 63a/10, 63a/12, 63b/2, 63b/6, 63b/13, 64a/2, 64a/15, 64b/6, 64b/7, 64b/8, 64b/10, 64b/15, 65a/5, 65a/7, 65a/8, 65a/9, 65a/14, 65b/1, 65b/6, 65b/10, 65b/11, 66a/3, 66a/8, 66a/10, 66b/1, 66b/3, 66b/4, 66b/7, 66b/8, 66b/9, 66b/12, 66b/14, 67a/6, 67a/10, 67b/6, 67b/9, 67b/11, 67b/13, 67b/14, 68a/1, 68a/2, 68a/4, 68a/5, 68a/6, 68a/7, 68a/8, 68a/10, 68a/11, 68a/12, 68a/14, 68b/1, 68b/3, 68b/5, 68b/15, 69a/6, 69a/8, 69a/9, 69a/11, 69a/12, 69a/15, 69b/2, 69b/3, 69b/8, 69b/9, 69b/11, 69b/12, 69b/13, 70a/6, 70a/12, 70a/14, 70a/15, 70b/2, 70b/4, 70b/5, 70b/6, 70b/15, 71a/5,

71a/6, 71a/9, 71a/10, 71a/11, 71b/2, 71b/4, 71b/5, 71b/6, 71b/9, 71b/13, 72a/6, 72a/11, 72b/5, 72b/8, 72b/12, 72b/13, 73a/2, 73a/5, 73a/7, 73a/11, 73a/12, 73a/14, 73b/4, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 73b/14, 74a/8, 74a/9, 74b/3, 74b/4, 74b/5, 74b/6, 74b/11, 74b/13, 74b/15, 75a/10, 75a/14, 75a/15, 75b/4, 76a/10, 76a/11, 76a/12, 76b/2, 76b/4, 76b/6, 76b/8, 76b/9, 76b/10, 76b/11, 76b/15, 77a/1, 77a/10, 77a/11, 77b/5, 77b/7, 77b/8, 77b/14, 78a/3, 78b/2, 78b/4, 78b/7, 78b/9, 79a/1, 79a/8, 79b/1, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 79b/7, 79b/11, 80a/5, 80a/10, 80a/11, 80a/12, 80a/13, 80a/15, 80b/1, 80b/2, 80b/6, 80b/9, 80b/11, 80b/13, 80b/14, 80b/15, 81a/2, 81a/3, 81a/4, 81a/6, 81a/7, 81a/11, 81a/14, 81a/15, 81b/1, 81b/8, 81b/11, 81b/12, 81b/13, 82a/3, 82a/4, 82a/7, 82a/8, 82b/2, 82b/6, 82b/7, 82b/13, 82b/15, 83a/3, 83a/8, 83a/9, 83a/14, 83b/9, 83b/10, 83b/12, 84a/4, 84a/5, 84a/10, 84a/12, 84b/8, 84b/12, 85a/2, 85a/6, 85a/7, 85a/8, 85a/9, 85a/15, 85b/4, 85b/11, 86a/10, 86a/11, 86b/6, 86b/11, 87a/6, 87a/7, 87a/9, 87a/12, 87b/4, 87b/5, 87b/7, 87b/12, 88a/1, 88a/4, 88a/5, 88a/14, 88b/2, 88b/3, 88b/4, 88b/6, 88b/7, 89a/1, 89a/4, 89a/12, 89a/14, 89b/1, 89b/4, 89b/6, 90a/1, 90a/2, 90a/3, 90a/6, 90a/7, 90a/9, 90a/10, 90b/3, 90b/6, 90b/9, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 91a/2, 91a/5, 91a/13, 91b/2, 91b/3, 91b/4, 91b/8, 91b/10, 91b/12, 91b/14, 92a/5, 92a/8, 92a/12, 92a/14, 92b/4, 92b/6, 92b/8, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 92b/15, 93a/2, 93a/4, 93a/5, 94a/4, 94a/5, 94a/14, 94a/15, 94b/2, 94b/3, 94b/4, 94b/8, 94b/13, 94b/14, 95a/1, 95a/2, 95a/4, 95a/6, 95a/9, 95a/11, 95a/12, 95a/14, 95b/9, 96a/11, 96a/13, 96b/3, 97a/5, 97a/6, 97a/7, 97b/3, 97b/5, 97b/6, 97b/11

kibr : (Ar.) Büyüklük, üstünlük, kendini üstün görme

k. 54a/8, 67b/2

k.+ dür 33b/11

kifāyet : (Ar.) Yeteri kadar olma, yetişir miktar, yararlık, liyakat

k. 19a/12, 58a/15

k. *it-* Yetmek, yetişmek, kafi gelmek 61a/1

k. *ol-* Yetinmek 19a/12

kilid : (Far.) Anahtar

k.+ i 81a/4, 81a/5

kilid- i şādımāni : (Far.) Mutlu olmanın anahtarı

k.68a/1

kilid- i ārā ʾ-i müşkil-küşā : (Far.) Sorunu çözmenin anahtarı

k.56b/5

kilk : (Far.) Kalem

k. 17b/6

kim : 1-Bağlaç

k. 4a/9, 4b/4, 6a/4, 7b/3, 8b/3, 8b/5, 8b/6, 8b/9, 9a/7, 9a/13, 9b/2, 10a/1, 10a/7, 10b/7, 13a/3, 14b/5, 14b/8, 15a/5, 15a/8, 15b/15, 18a/3, 23b/5, 25b/6, 25b/9, 27b/3, 31b/4, 31b/6, 32a/6, 33a/5, 33b/3, 34a/13, 34b/5, 35a/3, 35a/11, 35b/6, 41a/3, 41a/8, 42a/10, 43a/2, 46b/15, 48a/14, 48a/15, 48b/5, 49a/2, 49b/4, 49b/13, 50b/9, 50b/10, 51a/1, 51a/6, 51a/8, 51a/9, 54a/1, 54a/2, 67a/1, 67a/7, 67b/2, 67b/3, 72b/2, 73a/9, 77b/12, 79a/5, 79a/6, 79a/10, 79a/11, 80a/5, 80a/7,

80a/8, 81b/5, 84a/7, 84b/9, 87a/12, 88a/13, 89a/13, 89b/11, 90a/4, 90a/8, 90b/1, 95b/12, 97a/4, 97a/9

2- Soru zamiri

k. 14a/5, 22b/9, 26b/5, 27a/8, 29b/2, 31b/3, 35b/14, 49a/13, 53b/4, 72b/1, 78a/15, 79a/9, 79b/15, 81a/7, 81a/9, 81b/4, 83b/1, 83b/8, 84a/2, 85a/12, 86b/4, 86b/15, 87a/3, 88a/8, 90a/1, 93b/12, 94a/12

k.+ dür 17a/11, 27a/7, 27a/9

k.+ lerdür 71a/10, 71b/10, 77a/11

kimesne : Kimse, birey

k. 10b/8, 11b/4, 12a/11, 12b/4, 15b/5, 15b/15, 16a/13, 21a/10, 25b/1, 32a/3, 33a/9, 35b/5, 47b/1, 47b/4, 47b/5, 48a/10, 48b/5, 53b/4, 53b/13, 56a/11, 58b/5, 59a/5, 59b/11, 59b/13, 61b/12, 66a/7, 70b/14, 73a/8, 76b/10, 78b/2, 79a/2, 81a/15, 83b/10, 85b/12, 86a/2, 86b/3, 88a/9, 92a/11, 95a/6, 95a/15, 95b/9, 97b/7, 97b/10

k.+ de 10b/1

k.+ den 40a/13, 40b/3, 60b/13, 71a/9, 79b/10, 80a/7

k.+ dür 8b/6, 9b/5, 12b/10, 88b/2,

k.+ ler 11a/3, 15a/11, 55a/9, 58a/12, 61a/15, 61b/2, 76a/12, 92b/7, 95b/4

k.+ lere 57a/8, 58a/1, 61b/1

k.+ nüŋ 55b/11, 73a/4, 97b/9

k.+ ye 14b/1, 18a/11, 30b/3, 32b/1, 53b/2, 62a/7, 62b/12, 62b/13, 66a/11, 73a/5, 74b/13, 76b/12, 76b/14, 80a/14, 80a/15, 85b/11, 89b/12, 96b/3

k.+ yi 18a/4, 24b/7, 87b/4, 9b/12

k.+ yile 69a/12

k.+ yle 72a/2

kimse : Kimse

k. 9a/13, 12a/9, 28a/8, 31a/5, 32b/8, 51a/8, 73b/14, 83b/9, 88b/14, 91b/12

k.+ de 10a/4

k. + den 66b/1

k.+ dür 80b/6

k.+ nüŋ 11a/15

k.+ nüŋ 47b/3, 97b/5

k.+ ye 54a/14, 62a/13, 73a/7, 84a/5, 88b/15, 94a/4, 95a/13

k.+ yi 21b/4

kīn : (Far.) Gizli düşmanlık, kin

k. 41a/15, 41b/1, 44a/14, 67b/2

k.+ i 54a/8

kīne : (Far.) Kalpte beslenen düşmanlık, kin

k.39a/13, 39a/14

k. + den 39a/10

kirāmen kātibīn : (Ar.) İnsanın iki yanında bulunduğu ve sağdakinin sevapları, soldakinin günahları yazdığı kabul edilen iki melek

k. 16b/6

kīse : (Ar.) Kese sözünün eski ve asıl şekli

k. 82b/12

k.+ yi 83a/3

kişi : İnsan, kimse, şahıs

k. 12b/14, 13b/15, 21a/3, 25a/5, 26b/3, 27b/9, 29b/1, 29b/7, 30b/10, 32b/4, 34a/5, 36a/12, 36a/15, 37b/14, 38a/12, 40a/10, 41b/9, 43b/6, 47a/8, 48b/14, 49a/2, 52a/12, 55a/3, 55b/1, 56a/15, 59a/8, 59b/7, 64b/8, 65b/8, 66a/5, 66a/14, 66b/14, 67a/1, 69a/4, 69b/14, 70a/1, 71b/4, 72b/8, 73a/3, 75b/12, 76b/15, 77a/2, 77a/6, 78b/14, 80a/5, 80a/12, 80b/6, 83b/1, 84a/14, 86a/4, 88a/12, 88a/14

k.+ de 6a/4

k.+ ler 26a/4, 65b/6

k.+ lerden 90b/3

k.+ leri 59a/4

k.+ lerile 9b/3

k.+ nüŋ 6a/15, 7b/4, 7b/5, 25b/10, 29a/2, 32a/11, 38a/5, 49b/4, 71b/6, 77b/8

k.+ ye 21b/2, 23a/7, 34b/1, 34b/2, 34b/6, 36a/12, 51a/9, 62a/15, 66a/2, 80a/10, 81a/6, 85b/5

k.+ yi 20a/10, 20a/13, 25b/12, 47b/15, 49b/14, 75b/14

k.+ yle 10a/15

kitāb : (Ar.) Kitap

k. 33a/14

kitāb- ı enīsü ’l-ʿārifīn : (Ar.) Ariflerin dostluğu kitabı

k. 3a/12

ḳo - : 1- Koymak

ḳ. 39b/12,

ḳ.- dı 50a/2, 82b/12, 83a/3

ḳ.- dılar 91b/9

ḳ.- maz 19b/6

ḳ.- mış 87b/9

ḳ. -ŋ 91a/13

2- Bırakmak

ḳ.- madı 4a/15

ḳ.- yasın 60a/7

3- Etkilemek, dokunmak

ḳ.- maz 34a/4

ḳ.- mışdur 23b/15

4- Yardımcı eylem

elden ḳ.- ma 11a/15

elden ḳ.- mayup 37b/7

adın *ḳo*- 44b/4

ḳolay : Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden

ḳ. 14b/7

ḳ.+ dur 48b/13

ḳonsṭanṭiniyye : İstanbul

ḳ.+ den 55b/5

ḳonuḳ : Misafir

ḳ.+ dur 89b/4

ḳopar - : Hiçbir bağı kalmayacak şekilde ayırmak

ḳ.- ur 40a/6

ḳorḳ- : Korkuya kapılmak

ḳ.- dum 82b/11

ḳorḳu : Kaygı, üzüntü, endişe

ḳ.+ dan 32b/7

ḳ.+ sından 63b/12

ḳorḳut - : Korkmasına yol açmak

ḳ.- a 8a/2, 8a/15, 8b/1

ḳoy - : 1-Bırakmak

ḳ.- up 79a/4 , 79a/12, 86a/9, 92b/2, 94a/3

2- Katmak

ḳ.- up 58a/15, 61a/2

ḳoy(u)n : Göğüsle elbise arasında kalan kısım

ḳ.+ ında 79a/11

köhne : (Far.) Eski, eskimiş

k.+ sini 96b/15

kök : Bitkilerin toprağın altında kalan kısmı

k.+ üŋ 85a/2

köprü : Bağlantı sağlayan şey

k. 22b/5

k.+ dür 84b/8

köşe : 1-İki duvarın birleştiği yer

k.+ sinde 87b/7

k.+ sinden 42b/4

2- Tenha, kuytu yer

k.+ de 96a/10

ḳubūr : (Ar.) Kabirler, mezarlar

ḳ.+ ıdur 81b/15

ḳudret : (Ar.) Güç

ḳ. 37b/4, 93a/1

ḳ.+ i 1b/7, 53b/5, 69b/14, 95b/14

ḳ. *ol-* 19a/1 Gücü olmak

ḳ.+ i *yet-* Gücü yetmek 25b/11, 69b/15, 72b/8

ḳudūm : (Ar.) Ayak basma, uzak bir yerden gelme

ḳ.+ ı 96b/1

ḳul : İnsan

ḳ. 74b/14

ḳ.+ ını 51b/5

ḳ.+ ıydum 50a/5

ḳ.+ ların 53b/9

ḳ.+ larına 5b/15, 23b/13,

ḳulaK : Kulak

ḳ. 62b/14

ḳ.+ ı 41b/3

ḳulūb : (Ar.) Gönüller, kalpler

ḳ.+ da 13b/7

ḳur'ān : (Ar.) Kuran-ı Kerim

ḳ. 79b/1

ḳ. +de 95a/1

ḳur'ān-ı mecīd : (Ar.) Kuran-ı Kerim

ḳ. +de 41a/1

ḳurb : (Ar.) Yakınlık

ḳ.+ ında 72a/10

ḳurşa-i mihr : (Far.) Yuvarlak güneş

ḳ + ile 4b/11

ḳurtar -: İçinde bulunduğu güç durumu üzerinden kaldırmak

ḳ.- maḳdan 36b/1

ḳurtul -: Bir tehlikeden sıkıntılı birdurumdan sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak

ḳ.- maḳ 91b/4

ḳ.- maya 66b/13

ḳ.- mayup 21a/11

ḳ.- up 29b/14

ḳuṣūr : (Ar.) Noksan, özür, eksik

ḳ. 21a/6, 34a/5, 37a/8

ḳuṣūr-ı zillet : (Ar.) Kabahatin getirdiği aşağılık

ḳ.+ de 64a/15

ḳuş : Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, uçucu hayvanların ortak adı

ḳ. 30a/15

ḳ.+ a 30a/9

k. + lar 42b/12

ḳ + ı 43a/13

kūşiş : (Far.) Güç, kuvvet, çalışma, çabalama, uğraşma

k. 38b/7

k.*eyle*- Çabalamak 20a/4

kūşiş-i bī-dirīġ : (Far.) Esirgenmeden bol bol yapılan çalışma

k.51b/14

ḳūt : (Far.) Azık

ḳ. *it*- Yaşamak için gerekli yiyecekleri yemek 42b/3

ḳuṭb-ı inṣāf u ʿadālet : (Ar.) İnsaf ve adaletin noktası

ḳ.4a/8

kūteh : (Far.) Kısa

k. 26a/8 , 64b/12

kūteh-bin : (Far.) İleriyi göremeyen, kısa görüşlü

k. 61a/8

ḳuvve- i ʿāḳıl : (Ar.) Akıl kuvveti, sağlam düşünce, mantıklı düşünme

ḳ + adur 23a/1

ḳuvvet : (Ar.) Güç

ḳ. 57b/5

ḳ.+ ine 18a/1

ḳ. + le 38b/7

ḳuvvet-i dāniş : (Ar.+ Far.) İlim kuvveti

ḳ.+ ine 21a/10

küllī : (Ar.)Bütüne ait, bütünle ilgili

k.2b/8

k. + si 82a/4

küşād : (Far.) Açılış, merasim, açma

k. *ḳıl-* Açılmak 57a/13

küşāde : (Far.) Açık, açılmış, ferahlı

k. 63a/7

k. *ol-* Açılmak 30a/3, 36a/4

-L-

lā-cerem : (Ar.) Şüphesiz, besbelli

l. 4b/8, 15b/9, 37b/6, 46a/1, 75b/11, 84b/14, 94b/14

lā-yuḥṣī ṣenā' : (Ar.) Sayısız övgü

l.+ yı 4b/12

laḥẓa : (Ar.) Kısa zaman, göz ucu ile bakış, bir an

l. 86a/4

l.+ da 35b/2

laʿl : (Ar.) Kırmızı al renk, dudak, kırmızı kıymetli bir süs taşı

l.+ in 3a/6, 4b/6

laʿl- i ḫātem : (Ar. + Far.) Kırmızı taşlı yüzük

l. 25b/8

laʿl- i leb : (Ar.+Far.) Kırmızı dudak

l. 70b/8

lāle : (Far.) Çiçek

l.+ ler 4b/13

lāmiʿ : (Ar.) Parlak, ışık saçan, parlayan

l.+ dür 2a/9

laʿnet : (Ar.) Allahın rahmetinden af ve merhametinden mahrum olmak

l. *eyle-* Allahın rahmetinden af ve merhametinden mahrum etsin anlamında beddua sözü 61a/7

laʿnetullāḥ : (Ar.) Allahın laneti

l. 41b/1

laʿnetullāḥi ʿaleyhümā ve ʿalel-kāfirin emṣālühā : (Ar.) Allah'ın laneti kafirlerin üzerine olsun

e. 96a/15

laṭīf : (Ar.) Hoş, hoşa giden, yumuşak, güzel

l. 23b/2

l. *ol-* Hoş olmak 69b/10

lāyıḳ : Uygun, yaraşır, münasip

l. 31a/12, 56a/15, 69a/11

l. *kıl-* Uygun bulmak 26a/5

l. *ol-* Layık olmak, yakışmak 16a/13, 21a/7

lāyiḥ : (Ar.) Düşündüren, gösteren

l. 2a/9, 54b/6

l. *ol-* Düşündürmek 68b/8

lāzım : (Ar.) Gerekli

l. 3b/13, 31b/14

l.+ dur 37b/3, 37b/15, 51b/10, 59a/3

l. *gel-* Gerekmek, icap etmek 45b/13

l. *ol-* Gerekmek, gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak 27b/11

lāzım-ı māhiyet : (Ar.) Durumun gereksinimi

l. 34a/6

leb : (Far.) Dudak, sahil, kenar, kıyı

l. 50b/4, 63b/4

l. + i 32a/15

lecūc : (Ar.) İnatcı, düşman, aksi, kavgacı

l. 46b/5

lemʿa : (Ar.) Parlak, kıvılcım, ışık

l.+ dur 3b/4

l. *ol-* Parlamak 4b/7

leşker : (Far.) Asker

l. 13b/9, 90b/15, 91a/5

l.+ e 56b/7

l.+ i 91a/6

l.+ idür 6b/7

l.+ ine 55a/9

l.+ ini 29b/4

l.+ lerine 42a/11

leşker-i ʿırāḳ : (Far.+ Ar.) Irak askeri

l. 55a/11

letāfet : (Ar.) Hoş, hoşluk, güzellik

l. 69b/12

levāzım-ı cehl : (Ar.) Cahilliğin gerektirdiği

l. + dür 21a/3

levāzım-ı ʿubūdiyet : (Ar.) Kulluğun gerektirdiği

l. 62b/5

leylen : (Ar) Gece vakti, geceleyin

l. 8a/1

leẕẕāt - ı dünyeviyye : (Ar.) Dünyevi lezzetler

l. +den 88b/7

līk : (Far.) Lakin, amma, fakat, ancak

l. 23a/12, 77b/6

lisān : (Ar.) Dil, lugat

l.+ ı 81a/13

l.+ ına 23a/4

lisān-ı türkī : (Ar.) Türkçe

l. + ye 3a/13

lisān-ı ʿaẕbü'l-beyān : (Ar.) Tatlı, akıcı dil

l. *ol-* Tatlı dilli olmak 97b/1

luṭf : (Ar.) Hoş, güzel, iyilik, ihsan

l. 18a/15, 31a/8, 53a/9, 63b/15, 75a/9, 75b/13, 76b/15, 94a/1

l.+ ıla 40a/8, 40a/10

l. *it-* Bağışlamak, ihsan etmek 64a/13

l. *eyle-* İyi davranmak, hoş muamele göstermek 53a/12

lü'lü-ı lālā : (Ar.+ Far.) Parlak inci

l. 47a/11

- M-

maʿārif : (Ar.) İlim, bilinen, bilgi, maharet, hüner, kültürler

m. 6b/3

m. +le 12a/10

mā-beyn : (Ar.) Arası

m.+ lerinde 29b/14

m.+i 43a/14

mācerā : (Ar.) Macera, aksiyon, olay

m.+ sı 24b/3

madde- i şādmānī : (Ar.+ Far.) Mutluluk nesnesi

m. + dur 23b/3

maʿdelet : (Ar.) Adalet, hakkaniyet

m. 51b/2

m. *ol-* Adaletli olmak 35b/5

mādem : (Ar.) Başına getirildiği kelimelere –diği için, -diğine göre anlamları katarak diğer cümleye bağlar

m. 76a/11

māder : (Far.) Anne

m. 44b/13

maʿdūd : (Ar.) Bilinen bir şeye dahil edilip ondan veya onun gibi olduğu kabul edilen öyle sayılan, ait sayılan

m. 72b/7

maʿdūm : (Ar.) Yok, varolmayan, mevcut olmayan

m.+ unıduŋ 92a/8

maġara : Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabiî olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk

m.- da 87b/7

m.+ dan 96a/8

m.+ nuŋ 95b/11, 95b/14, 96a/3

m.+ ya 95b/10, 96a/5

m.+ yı 96b/2

maġlūb : (Ar.) Yenilmiş, kaybetmiş

m. 39a/3, 58a/12

maġrib : (Ar.) Güneşin battığı yer, batı

m. 91a/14

maġrūr : (Ar.) Gururlu, kibirli

m. *ol-* Gururlanmak 38b/3, 50b/8, 57a/10, 90a/9, 97a/2

māh (Far.) Ay

m. 45b/11

m.+ ı 15a/14

m.+ la 45b/6

māh-ı naẓar-ı saʿd : (Far.+ Ar.+ Ar.) Mutlulukla bakan güzel

m. 45b/4

maḥall : (Ar.) Mekan, yer

m. 94b/13

maḥall-i secde : (Ar.) Secde yeri

m. dür 50a/4

maḥbūb : (Ar.) Sevilen, sevilmiş

m. 12a/8, 86b/7

maḥbūb- ı ervāḥ : (Ar.) Sevilen ruhlar

m. 18b/4

maḫdūm-ẕāde (Ar.+Far.) Oğul, erkek çocuk

m. + lere 17a/13

maḫfī : (Ar.) Gizli, gizlenmiş

m. 5b/5, 27b/5,41a/10, 51a/14, 61b/9, 67b/6, 72b/5, 80b/11, 84a/7

m.+ dür 41a/9

māhī : (Far.)Balık

m. 42b/3

maḥlaṣ : (Ar.) Şairlerin kullandıkları takma ad

m.+ lardan 50b/12

m.+ ları 10a/3

maḫlūḳ : (Ar.) Varlık, yaratılmış

m.+ a 88a/2

maḫlūḳāt : (Ar.) Yaratılmışlar, varlıklar

m. 2a/6

mahrem-rāz : (Ar.+Far.) Sırdaş

m. *eyle-* Sırdaş olmak 82a/3

maḥrūm : (Ar.) Nimetlerden uzak kalmak, bedbaht, nasipsiz

m. 72a/11

maḥsūben : (Ar.) Hesaba geçirilmişin tenvinli şekli

m. 26b/13

maḫṣūṣ : (Ar.) Özel, ait.

m.+ dur 21a/6

maḥv : (Ar.) Harab olma, yıkılma, yok olma, çökme

m. + dur80b/12

m. *it-* Yok etmek, varlığına son vermek, ortadan kaldırmak 19a/7

mahż-ı ʿadū : (Ar.) Düşmanın ta kendisi

m. + dur 20b/6

maḥzūn : (Ar.) Hüzünlü, üzüntülü

m. 81a/4

māʾil : (Ar.) Meyl eden, yönelen

m. *ol-* Yönelmek 31a/9, 32a/6, 55b/13

maḳām : (Ar.) Durulan yer, rütbe, memuriyet, devlet görevi

m. 22b/15, 70b/3, 96a/10

m.+ a 31b/11, 60a/3, 90b/14

m.+ ı 14b/10, 42b/10

maḳām-ı hüner : (Ar.+ Far.) Hüner makamı

m. 31b/15

maḳarr-ı şerīf : (Ar.) Yüce makam, yüce yer

m. + ine 16b/15

maḳarru'n-nahār : (Ar.) Gece ile gündüzün olduğu mahal, zaman

m. + uŋ 2b/14

maḳbūl : (Ar.) Kabul edilen, onaylanan

m. *ol-* Kabul edilmek 52a/7

maḳbūle : (Ar) Makbul kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli

m. *ol-* Kabul edilmek, beğenilmek 79a/2

maḳhūr : (Ar.) Yenilgiye, bozguna uğramış

m. *ol-* Yenilgiye uğramak 42a/6

maḳṣūd : (Ar.) Kastedilen, arzu edilen, maksat, gaye, amaç

m. 11b/2, 43a/7, 48b/1, 69a/7, 69b/4, 80b/15

m.+ a 81b/11

m.+ dur 85b/6

m.+ um 16b/2

m.+ umdur 43b/9

m.+ uŋ 44a/10, 44b/1

m.+ uŋuza 51a/5

m.+ ına *er-* Amacına ulaşmak 42b/15

m. *ol-* Kastedilmek 43a/7, 80b/15

maḳṭūʿ : (Ar.) Kat edilmiş, bırakılmış, kesilmiş

m. 84b/15

m.+ dur 21a/5

māl : (Ar.) Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet

m. 19a/13, 19b/12, 49a/2, 49a/11, 53b/1, 58b/3, 59b/1, 59b/9, 85b/6, 85b/9, 88a/13, 89b/11

m. + a 19a/3, 89a/11

m.+ da 18b/14

m.+ dur 88a/5

m.+ ı 58a/14, 61a/6

m.+ ından 27a/2

mālol- : Benimsemek

m.+ya 59b/9

m.+sa 19a/12

māl ü menāl : (Ar.) Elde edilen mal, elinde bulunan mal

m. 18b/7, 19a/9, 29a/9, 35b/13, 60a/12, 70a/2, 91a/10

m. + i 28b/6, 59b/7

m. + in 38a/7

m. + inden 19a/10

m. + ine 8b/12, 11b/4, 38a/5,

m. +üŋ 49a/10

m. *kıl-* 60b/15

mālik : (Ar.) Efendi, sahip, hükümdar

m.ol- Sahip olmak, mülkiyetinde olmak 80b/14

mālik-i memālik : (Ar.) Memleket sahibi

m.3a/15

mālikāne : (Ar.) Saray, villa

m. 27b/9

maʿlūm : (Ar.) Bilinen, öğrenilen

m. 13a/11, 16a/2, 55b/10, 68b/6, 83a/5, 84b/15

m.+ dur 85a/3

m. *eyle-* Bilmek, öğrenmek 7a/1, 38a/4

m. *ol-* Bilinmek 55b/10, 68a/2, 95a/1

maʿnā : (Ar.) Anlam

m. 9a/14, 22a/14, 27a/11, 37a/7, 37a/9, 60b/4

m.+ dan 26b/5

m.+ dur 5b/8, 37b/2,

m.+ ya 43b/11

mānend- i āfitāb-ı ʿālem-tāb (Far.+ Far. + Ar.+ Far.) Dünyayı aydınlatan güneş gibi

m. 34a/15

maʿnī : (Ar.) Mana kelimesinin eski şiirlerde geçen şekli

m. 8b/11, 8b/13, 21a/13, 21b/1, 35b/14, 50b/13, 62b/13, 80b/12, 94b/5

m.+ de 22b/15

m.+ den 15b/9, 15b/12, 61b/14

m.+ dür 9b/14, 18b/1, 72b/7

m.+ nüŋ 46a/1

mānīʿ : Bir işin yapılmasını önleyen şey,engel

m. 38b/4

manṣūr-ı ḥallāc : (858-922) Tur'da doğmuştur. Tasavvufun gelişmesine önemli katkılarda bulunan ünlü mutasavvıftır

m. 71b/7, 71b/12

manẓar : (Ar.) Yüksek yer, manzara, bakılan yer

m.+ da 17a/6

mār- ı efīʿ : (Far.) Engerek yılanı

m + den 40b/6

maraż : (Ar.) Hastalık, dert

m. 57b/3

maraż- ı mevt : (Ar.) Ölüm hastalığa, ölüme götüren hastalığa yakalanma

m. + e *düş-* Hastalığa yakalanmak 89b/13

maʿraż : (Ar.) Bir şeyin arz olunduğu yer, göründüğü yer, sergi

m. + ı 15b/7

maʿrifet : (Ar.) Beceri, hüner

m. 13a/5, 13a/13, 14b/14, 47a/8, 56a/5, 85a/8

m.+ de 47b/7

m.+ dür 8a/5, 11b/11, 12b/10, 17a/3, 19b/3, 34b/4, 79b/9

m.+ e 13a/11, 24a/6, 49b/13

m.+ ine 21a/8

maʿrifet-perdāz̲ : (Ar.+ Far.) Düzenleyen, düzelten

m.+ ıdur 6b/1

maʿriż- i āfet : (Ar.) Afet yeri

m. + de 18b/13

maʿriż-i ʿarż : (Ar.) Saygı makamı

m.+ da 15b/7

maʿrūf : (Ar.) Öğrenilen, doğru olan

m. 14a/8, 79a/14, 79b/1, 79b/3

m. *ol-* Öğrenilmek, doğru olmak 11a/8, 18a/5, 53a/1

maʿrūf-ı kerhī : (750 -815-16?) Iraklı zahid ve sufi velidir

m. + nüŋ 79a/9

masẖara : (Ar.) Maskara, soytarı, palyaço, komik, gülünç

m. 31b/13, 31b/15

māşiṭa-i tekvīn : (Ar.) Süslü, güzel yaratma

m.1b/7

maʿṣiyet : (Ar.) Asi olma, karşı çıkma, ayaklanma

m.+ dür 22a/14

maṣlaḥat : (Ar.) İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan iş

m. 66a/10

m.+ dur 19b/4, 51a/15, 61b/11

m.+ ı 34b/15, 42a/2

m.+ ında 65a/8

m.+ ları 63a/13

m.+ laruŋ 45a/6

m. *gör-* İyi, faydalı ve münasip olduğunu kabul etmek 63a/1

maṣrūf : (Ar.) Sarf edilmiş, harcanmış, kısaltılmış, çekilmiş

m.+ ına 53b/3

m. *ol-* Sarf edilmek 84a/11

maṣūn : (Ar.) Korunmuş, korunan

m. 46b/7, 55a/2

maṭbūʿ : (Ar.) Güzel, hoş, latif

m.*ol-* Güzel olmak 94b/14

maṭlaʿ-ı luṭf u kerem : (Ar.) Lütfun ve keremin doğuşu

m. 4a/8

maṭlūb : (Ar.) İstenen, arzu edilen

m. 86b/8

m.+ dur 46a/2

m.+ ını 69a/6

m.+ laruŋ 52b/12

maṭlūb-ı eşbāḥ : (Ar.) Cisimleri talep etme

m. + dur 18b/5

maṭmaʿ-i bāşıra-i bercīs-i saʿādet : (Ar.+ Ar.+ Far. + Ar.) Tama edilecek şeyi gören yıldız mutluluğu

m.3b/1

maṭraḥ-ı eşiʿʿa-ı āfitāb-ı devlet : (Ar.+ Ar.+ Far.+ Ar.) Devlet güneşinin parlayan mahali

m. 3b/1

māye : (Far.) Esas, temel

m.+ dür 7b/12

maʿyūb : (Ar.) Bir eksiği, bir noksanı olan, ayıplı, kusurlu

m.+ dur 17b/13

mażarrat : (Ar.) Zarar

m. 23a/2, 80a/6

m.+ ı 18a/8, 35a/15, 79b/13

m. *ol-* Zarar vermek 11b/1, 79b/14

maẓlūm : (Ar.) Zulüm edilen, zulüm görmüş, aciz, zavallı

m. 32b/7

m.+ dan 82b/10

m.+ lar 53a/3

meʾcūr : (Ar.) Yaptığı iyilik veya hizmetin karşılığını almış olan, sevap kazanan

m. *ol-* Sevap kazanmak 42a/5, 44b/14, 75a/2

meʾmūn : (Ar.) Emniyetli, emin, sağlam

m. *ol-* Emin olmak 46b/7, 55a/2

me'mūn : (786-833) Hārūnu'r-Reşīd'in oğlu, Abbasi halifesidir

m. +a 17a/8

me'mūn ḫalīfe : (786-833) Hārūnu'r-Reşīd'in oğlu, Abbasi halifesidir

m. 47a/1, 69a/12, 71b/1

me'mūrāt-ı ilāhī : (Ar.) Allahü Teala'nın emir kulları, emrinde olanlar

m. + den 68b/6

me'unet : (Ar.) Geçim, ihtiyaçlar

m.+ ümden 50a/5

me'ānī : (Ar.) Manalar, anlamlar

m.+ yi 46a/11

me'āṣī : (Ar.) Asilikler, yasaklar, kötü alışkanlıklar, günahlar

m.+ ye 35b/7, 36b/5, 97b/2

me'āyib : (Ar.) Ayıplanacak davranışlar

m. + ini 36a/6

mebādak-i ḫāsidān-ı devlet : (Ar.) …

m.94b/9

mebde' : (Ar.) Başlangıç, çıkış noktası, merkez

m. 65a/10

m. + i 9a/3, 23a/3

m.+ idür 28a/12, 31a/7

mebde'-i küll-i ḫikmet : (Ar.) Bütün hikmetin başlangıcı, çıkış merkezi

m. 8a/5

mebde'- i menfa'at : (Ar.) İyiliğin çıkış noktası, başlangıcı

m. 23a/8

mebnī : (Ar.) Şartlanmış, yapılmış, kurulmuş

m. *ḳıl-* Şartlanmak 34b/7

mecāl : (Ar.) Takat, güç, kuvvet

m. 14a/12

m.*ol-* Gücü yetmek 24a/14

mecmū'-ı 'ālem : (Ar.) Bütün ālem

m. 90b/11

meczūm : (Ar.) Apaçık bilinen, kesin karara bağlanmış

m.21a/5, 84b/14

medār : (Ar.) Dayanak, destek

m. *eyle-* Dayanak olmak 78a/13

medār-ı dīn ü devlet : (Ar.) Din ve devletin dayanağı

m.4a/7

meded : (Ar.) Yardım

m. 61b/12

medḥ : (Ar.) Övgü

m. 69a/ 11

m.+ e 75b/12

m. *eyle-* Övmek 32b/5, 46a/15

medlulāt : (Ar.) Manalar, gösterilen şeyler

m.+ ından 68b/1

mefāsid : (Ar.) Kötülükler, fenalıklar, fesatlar

m.+ i 18b/3

mefhūm : (Ar.) Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana

m.+ ınuŋ 3b/6

m. *ol-* Anlaşılmak 68b/6

meger : Oysa ki, halbuki" anlamıyle önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir, meğerse

m. 13a/5, 18a/5, 33b/14, 47b/6, 52b/3, 66a/10, 69b/6, 77b/9

mehābet : (Ar.) Ululuk, yücelik, azamet, heybet

m.+ in 8a/9

meḥāsin : (Ar.) Güzellikler, iyi ve güzel davranışlar

m.+ üŋ 12b/9

meḥāsin-pesend : (Ar.+ Far.) Beğenilen davranışlar

m. 50a/13

mehcūr : (Ar.) Bırakılmış

m.*eyle-* Bırakılmak 59a/6

mehmūzü 'l-fā : (Ar.) Kökündeki üç asıl harften ilki hemze olan

m. 4b/13

mekān : (Ar.) Yer

m. 42b/2

m.+ ın 90a/4

mekāyid : (Ar.) Tuzaklar

m.+ ini 38b/9

mekr : (Ar.) Hile

m. 38b/6, 42b/7

mekrūh : (Ar.) İslâm dîninde haram olmadığı halde hoş görülmeyen veya yapılması yasaklanan durum, davranış

m. 36b/4, 68b/10

m. *ol-* Yasak olmak 45a/10

melā'ik : (Ar.) Melekler

m. 6a/14

melā'ike : (Ar.) Melekler

m. 33a/14

melāl : (Ar.) Hüzün, keder

m.+ i 16a/8

melāmet : (Ar.) Kınama, serzeniş

m. 70b/5, 81b/13

melāmetlik : Kınama durumu

m. + dür 42b/11

melek : (Ar.) Nurdan yaratılmış, safi masum varlık

m. 3b/15

melik : (Ar.) Hükümdar, padişah, kral

m. + e 95a/3

m.+ lerüŋ 60b/11

melik-i hīndī : (Ar.) Hintli kral

m. 59b/12

melik- i iḳlīm : (Ar.) Ülkenin kralı, ülkenin padişahı

m. + i 84b/12

melik-i minūçehr : Pişdadiyan sülalesinden Fars hükümdarı Feridun'un torunu ve İreç' in oğludur.Feridüddin yerine tahta geçmiştir

m. 29b/3,

m.+ i 84b/9

melik- i nā'im : (Ar.) Latif padişah

m. 27a/9 , 27a/10

m.+ üŋ 27a/2

melik- i rūm : (Ar.) Rum ülkesinin padişahı

m. 8b/4, 24a/9, 24a/14, 24b/6, 26b/2, 26b/6, 55a/7, 55a/12, 56a/9

m. + a 26a/15

melikşāh : (1055-1092) Hükümdarlığı döneminde devletini en geniş sınırlara ulaştıran Büyük Selçuklu Devleti hükümdarıdır

m. 16b/14

m. +a 16b/7

melūl : (Ar.) Boynu bükük, üzgün

m. *ol-* Üzgün olmak 40b/4

memdūḥ : (Ar.) Medhedilmiş, övülmüş

m. *ol-* Övülmek, medhedilmek 79a/2

memerr : (Ar.) Köprü, geçit, yol

m. 27b/7

memleket : (Ar.) Ülke, vatan

m.+ e 57a/9, 58a/12

m.+ i 54a/13, 59a/9

m.+ indenem 55b/2

m.+ üŋ 55b/6

memzūc : (Ar.) Karışık, karışmış

m. *ol-* Karışmak, meczolm ak 85a/14

menʿ : (Ar.) Yasak, esirgeme, engel olma

m. *eyle* Yasaklamak 46a/9, 46b/3, 62b/5, 73a/8

menāhī : (Ar.) Yasaklar

m. 97b/1

m.+ den 46a/9, 46b/1, 68b/7

m.+ ye 36b/6

menāḳıb-ı vefāt : (Ar.) Vefat hikayeleri

m. + ında 92a/2

menāzil : (Ar.) Menziller, duraklar

m.+ idür 27b/9, 85a/4

menfaʿat : (Ar.) Fayda, yarar

m. 11b/1, 23a/2, 33b/8, 51a/10, 54a/7, 80a/6

m.+ dür 35a/15

m. + in 92b/3

mennāʿu'l-ḫayr : (Ar.) İyiliğe engel olan

m. *ol-* iyiliğe engel olmak 73a/8

menşeʾ : (Ar.) Çıkış noktası, çıkış, kök, esas

m. 28a/12

m. + i 9a/3, 23a/3, 31a/13

m.+ idür 31a/7

m. *ol-* Çıkış noktası olmak 39a/13

menşeʾ-i cemīʿ-i maʿrifet : (Ar.)Bütün bilgilerin çıkış noktası

m. + dür 8a/5

menşeʾ- i mażarrat : (Ar.) Zararın çıkış noktası

m. *ol-* Zararın çıkış noktası olmak 23a/8

menşeʾ- i ʿadāvet : (Ar.) Düşmanlığın başlangıç noktası

m. 38a/5

menşūr : (Ar.) Yayılmış, yayınlanmış, dağıtılmış

m. 60b/13

menūṭ : (Ar.) Bağlı

m.+ dur 52a/1

menzile : Durum , derece

m. 92b/2

m.+ sine 33b/7

merāḥil : (Ar.) Duraklar, konaklar, menziller

m. 85a/4

merāret : (Ar.) Acılık, tatsızlık

m. 31b/6

m.+ in 69b/13

merātib-i menāṣıb : (Ar.) Makam, mevki dereceleri

m. 85a/4

merātib-i devlet : (Ar.) Devlet rütbeleri

m. 23b/6

merātib- i insān : (Ar.) İnsan dereceleri

m. 97a/9

mercū : (Ar.) Umulan, ümit edilen

m.+ dur 68a/9

merd-i aḥmaḳ : (Far.+ Ar.) Akılsız kişi

m. + dan 22a/12

merd-i hüner : (Far.) Bilge kişi

m. 7b/1

merd-i ʿacūl : (Far.+ Ar.) Aceleci kişi

m. 69a/10, 72a/11

merd- i żaʿīf : (Far.+ Ar.) Zayıf kişi

m.20a/2

merdāne : (Far.) Mertce, doğrulukla

m. 80b/8

merdüm : (Far.) İnsan, adam

m. 35b/1, 43a/1, 78b/8, 78b/9

merdüm- i ʿāḳıl : (Far.+ Ar.) Akıllı adam

m. 7b/15

merdüm-ı bī-dost : (Far.) Dostu olmayan kimse

m. 33b/10

merdüm- i bīmār : (Far.) Hasta kişi

m. 69a/14

merġūb : (Ar.) Rağbet edilmiş, beğenilmiş

m.+ dur 63b/6

m. *ol-* Beğenilmek 30b/13

merḥabā : (Ar.) Hoş geldin, rastlama, rast gelme, şad olma

m. 4b/9

merḥamet : (Ar.) Acıma

m. *it-* Acımak 76a/15

m. *ḳıl-* Acımak 31a/5, 73a/12

merʿī : (Ar.) Yürürlükte olan, hükmü geçerli

m. *ol-* Yürürlükte olmak 54b/4

merḳad : (Ar.) Mezar, kabir

m. + i 90b/14

merkeb : (Ar.) Eşek

m.+ den 35a/4

merkeb-i ṣabr : (Ar.) Sabır bineği

m. + e 42a/12

merkez- i ṣıdḳ : (Ar.) Doğruluk yeri

m. 4a/7

merrāt : (Ar.) Defalar, kereler

m. 9b/13

mertebe : (Ar.) Derece, basamak, rütbe

m. 95b/14

m.+ de 35b/14

m.+ ŋ 6a/8

m.+ sinde 47b/5

m.+ sine 51b/7

mertebe-i ʿavām : (Ar.) Halk derecesi

m. + dur 14b/10

mertebe- i ʿulyā : (Ar.) Yüksek derece

m. + dur 35b/15

mertebe- i velāyet : (Ar.) Evliyalık derecesi

m. 97a/10

mesʾele : (Ar.) Sorun

m. 19a/7, 71a/8

mesālik- i buḫl : (Ar.) Cimrilik huyu

m.28a/13

mesālik-i meḥāsin-şiyem : (Ar.+ Ar. + Far.) Benimsenen güzel huylar

m.3a/15

mescid : (Ar.) Secde edilen yer, namazgah, cami yerine kullanılan ibadet yeri

m. 76a/2, 76a/6

m.+ e 76a/1

meşel : (Ar.) Örnek, atasözü, benzer, küçük hikaye.

m.+ dür 89a/14

meşel- i meşhūr : (Ar.) Meşhur hikaye

m.19b/13, 78b/2

m. + dur 9b/7, 14b/13, 24b/9 , 30a/14, 38b/8, 43b/5, 48b/3, 62a/2, 81a/11, 81b/13

meskenet : (Ar.) Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, gerçek zenginin Allah olduğunun ve kulun O'na karşı mutlak bir ihtiyaç içinde bulunduğunun şuûrunda olma

m.+ de 74a/4

m. *ḳıl-* Aczini, yokluğunu bilmek 10b/10

mesned : (Ar.) Dayanacak nokta, delil, destek

m. 24a/7

mesned- i kibriyā : (Ar.) Büyüklerin dayanağı

m.61b/13

mest : (Far.) Sarhoş

m. 71a/12, 90b/11

m. +e 22b/3

meşābe : (Ar.) İyi derece, rütbe, sevab, doğruluk

m.+ sine 85a/1

muṣāḥib : (Ar.) Beraber sohbet eden, yarenlik eden

m. +leri 54a/15

meṣāliḥ : (Ar.) İşler, fayda, yarar

m.+i 59a/4

meṣāliḥ- i dīn ü dünyā : (Ar.) Din ve dünya işleri.

m. +yı 36a/14

meṣāliḥ- i dünyā : (Ar.) Dünya işleri

m. + ya 84a/10

meṣāliḥ- i mülk : (Ar.) Mal işleri

m. 52a/5

meṣāliḥ- i müslimīn : Müslümanların işleri

m.52b/1

mesālik-i meḥāsin-şiyem : (Ar.) Benimsenen güzel huylar

m.3b/1

meşelā : (Ar.) Örneğin

m. 69b/5, 69b/10

meşāhīr : (Ar.) Şöhret olmuş kişiler, tanınmış kişiler

m.+ inden 92a/4

m.+ indendür 8b/7, 45b/10, 53a/15

meşāhīr- i ḥukemā-ı yūnān : (Ar.) Tanınmış yunan hekimleri

m. + dandur 73a/2

meşāhīr- i müteḳaddimīn : (Ar.) Önceki bilginler, eski tanınmış kişiler

m. dendür 30b/2

meşāhīr- i ʿulemā : (Ar.) Tanınmış alimler, bilginler

m. +sında 13b/14

m. +dan 91b/10

meşāʿil- : (Ar.) Lamba, kandil, ucunda ateş yanan değnek

m. 13a/2

meşaḳḳat : (Ar.) Zorluk, sıkıntı

m. 6b/10, 7a/13, 27b/15, 29b/9, 43b/7, 46b/15, 57a/7, 59b/13

m.+ den 7a/15, 29b/14,

m.+ e 48a/8

m. + le 92a/15

m. *ol-* Zor ve sıkıntılı bir durumda bulunmak 31a/1

m. *çek-* Zorluk, sıkıntı çekmek 32b/2, 46b/15, 59b/14

meşaḳḳat-dār : (Ar.+Far.) Sıkıntılı

m. 19b/14

meşām-ı münzeviyān zevāyā-ı ceberūt : Azameti ve yüceliği münzevi gibi bir köşede hissetme

m.2a/15

meşāyiḫ- i kibār : (Ar.) Şeyhlerin büyükleri

m. 13b/11

meşe : Dayanıklı, uzun ömürlü orman ağacı

m. 42b/4

meşġūl : (Ar.) Bir işle uğraşan

m. 79a/13, 95a/8, 95a/9

m. *ol-* Bir işle uğraşmak 16b/4, 38b/5, 52a/5, 79a/13, 95a/9

meşhūr : (Ar.) Şöhretli, tanınmış

m. 18a/5

meşk : (Far.) Sevgiliyle geçirilen vakit, muhabbet, sohbet

m.+ iyle 86b/4

meşveret : (Ar.) Danışma

m. 51a/3, 56a/5

m.+ den 9b/10, 56a/8, 56b/6,

m. *it-* Danışmak 29b/8

m. *eyle-* Fikir alış verişinde bulunmak, danışmak 9b/4, 9b/8, 18a/2, 56a/4

meṭālib : İstenen şeyler, istekler

m. + e 78a/5

mevācib-i cezīm : (Ar.) Kesin olan vacip meseleler, kesinleşmiş hükümler

m. + e 91b/6

mevcūd : (Ar.) Var olan, bulunan

m. *ol-* Var olmak 92a/9

mevcūdāt : (Ar.) Bütün varlıklar

m.+ dan 22b/14

meveddet : (Ar.) Dostluk, sevgi, muhabbet, sevmek

m. 54b/12

m. *eyle-* Dostluk göstermek 36a/13, 36b/9

mevʿiẓa : (Ar.) Konu, nasihat, öğüt

m. 22b/3, 54a/5

mevʿiẓat : (Ar.) Konular, nasihatler, öğütler

m. 22b/6

mevḳūf : (Ar.) Bağlı, durulan, tesbit edilen

m. 5b/8

m.+ dur 45a/7

mevlānā : (Ar.) Muhammed celaleddin-i rumi, 13.yüzyılda yaşamış Fars Sünni Müslüman şair, fakih, alim, mutasavvıfdır

m. 61a/12

mevṣūf : (Ar.) Vasıflandırılan, sıfatlanan

m. 11a/8, 14a/8, 78b/1

m. *ol-* Vasıflandırılmak 17b/10, 46a/7, 78b/2

mevt : (Ar.) Ölüm

m. 85b/1

m. + e 91a/5, 92b/9

m.+ üŋ 93a/5

meyān-ı deryā : (Far.) Deniz ortası

m. + ya 44a/8

meydān-ı irādet : (Ar.) İrade meydanı

m. + de 48b/7

meyil : (Ar.) Sevgi, ilgi ve istek gösterme

m. 39a/8

meymūn : (Ar.) Uğurlu. bereketli. kutlu

m. 47a/6

m. *ol-* Uğurlu olmak 31a/2

meyve : (Far.) Yemiş

m.+ yi 59a/11

meyyit : (Ar.) Ölü

m.+ e 61a/5

meyzer : (Far.) Peştemal

m.+ le 16b/5

meẓāhir : (Ar.) Ortaya çıkmış, zuhur etmiş şeyler, varlıklar

m. 6b/10

meẕāḳ : (Ar.) Tat alma, lezzet duyma

m.+ ı 28a/9

meẕāḳ-ı insānī : (Ar.) İnsani lezzet

m.24a/3

meẕellet : (Ar.) Zelillik, alçaklık

m. 88a/3

meẕemmet : (Ar.) Kötüleme, yerme

m. 19b/8

m.+ den 75b/12

m. *eyle-* Kınamak, kötülemek, yermek 46a/11

meẕheb : (Ar.) Gidilen, benimsenen yol

m. 54b/6

meẕmūm : (Ar.) Kötülenmiş, ayıplanmış

m. *ol-* Kötülenmek 97b/8

mıṣraʿ : (Ar.) Manzum yazının her bir satırı, kapı kanası.

m. 14a/11, 50b/14

mi : Soru edatı

m. 4b/10, , 8b/5, 71a/6, 76b/15, 86a/5, 93b/12

m.+ dür 32a/1

miftāḥ : (Ar.) Anahtar

m.+ ını 35a/12

miḥnet : (Ar.) Zahmet, zorluk, eziyet

m. 7a/13, 7a/14, 24b/15, 27b/13, 27b/15, 29b/10, 31a/2, 32a/7, 49a/10, 66b/10

m.+ de 61b/13

m.+ e 70a/3

m. + i 43b/7, 47b/9, 90b/2

mihr : (Far.) 1- Sevgi, dostluk

m. 86/10

2-Güneş

m.+ in 4a/14

mihr-i ʿahd ü peymān : (Far.+ Ar.+ Far.) Söz verilen dostluk

m.29a/6

mihr-i muḥabbet : (Far.+ Ar.) Dostluk muhabbeti

m. +i 45a/1

mihrānbih : (Far.) Tābiīn ālimi ve kadı

m.6a/14, 65b/11

mihribān : (Far.) Sevimli, güler yüzlü, merhametli, şefkatli

m. *ol-* Sevimli, güler yüzlü, merhametli, şefkatli olmak 39a/5

mīhribānlıK : Sevimlilik

m. 31b/5, 95b/5

m.+ ı 66b/2

mihter : (Far.) Daha büyük, ulu

m.+ leri 97b/4

miḥver- i cūd u seḫā : (Ar.) Cömertlik ve ihsan çizgisi

m. 4a/8

miḳdār : (Ar.) Ölçü, parça, sayı

m. 53a/4, 57a/15, 72a/1

m.+ ı 13a/3, 18a/1ve, 58a/3, 58a/7, 58a/15, 61a/1, 66b/3, 78a/2, 78a/9, 78a/10

m.+ ıdur 69b/6

m.+ ın 25a/5

m.+ ına 25b/10

m.+ ından 67a/11

m.+ ını 64a/15

milel : (Ar.) Milletler, uluslar

m.+ inde 52a/5

millet : (Ar.) Ulus

m. 95a/7

min hişām emīrü'l-mü'minīn ile'l-melikü'ṭ-ṭāhī : Rum ülkesi padişahı

m. 26b/1

min et-taḥiyyāt aṭyebhā : (Ar.) Hoş ve temiz hediyeler onun üzerine olsun

m.5b/10

minnet : (Ar.) Karşılık, iyiliği başa kakma

m. *it-* Borcu ve yükü altında kalacağını bile bile bir kimseden kendisi için iyilikte bulunmasını istemek 76b/13

m. *ol-* İyiliği başa kakılmak 77a/3

minṭaḳati'l-burūc : (Ar.) Burçların olduğu daire

m. + la 2b/14

minūçehr : Pişdadiyan sülalesinden Fars hükümdarı Feridun'un torunu ve İreç' in oğludur.Feridüddin yerine tahta geçmiştir

m. 12b/15, 29b/4, 29b/14, 34b/11, 65a/3, 84b/10

minvāl : (Ar.)Hareket tarzı, davranış, usul, yol

m. 16b/14

mirāṯ : (Ar.) Bir nesile atalarından kalan maddi- manevi şey

m. *eyle-* Miras bırakmak 43b/4

m. *ol-* Miras kalmak 37a/3, 37a/5

misāfir : (Ar.) Yolcu, konuk

m.+ dür 78a/4

m.+ lerdür 27b/7

misʿār : (Ar.) Uzunluk ölçü birimi, ölçü

m.+ dur 85a/6

misk : (Ar.) Bir cins güzel koku

m. 59a/1

miṯāl : (Ar.) Örnek

m. 57a/5

m.+ dür 67a/9

m.+ i 4b/14, 57b/7

m.+ üŋ 88a/2

miyāncısız : Aracısız

m. 7a/1

mizāç : (Ar.) İnsanın ruh yapısıyla ilgili özelliklerin tamamı

m. +ı 57b/4

mīzān : (Ar.) Ölçü, terazi

m.+ a 77a/14

muʿādāt : (Ar.) Düşmanlık

m. *eyle-* Düşmanlık yapmak 20a/5

muʿālece : (Ar.) İlaç vermek.

m.+ sinde 57b/6

m. *ḳıl-* Tedavi uygulamak, ilaç vermek 87b/5

muʿallim : (Ar.) Öğretmen

m. 17a/7, 17a/9, 17a/14, 44b/13

m.+ dür 17a/13

muʿanven : (Ar.) Ünvanlı, isim yapmış, markalı, marka, patent

m. *ḳıl-* 60b/15

muʿāraż- i eʿādī : (Ar.) Düşmanlara karşılık verme

m. + den 54b/15

muʿarrā : (Ar.) Temizlenmiş, temiz, yüce

m. 2a/11

muʿaṭṭar-ı durūd-ı taḥiyyāt-ı nā-maʿdūd : Güzel kokulu sınırsız selamlar

m.2a/15

muʿāvenet : (Ar.) Yardımlaşma

m. 36a/3, 55a/10, 59a/15

m. + ine 18a/6

m. *eyle-* Yardımda bulunmak, yardım etmek 17b/2, 40b/15

muʿāvin : (Ar.) Yardımcı

m. 7a/14

m.+ dür 24a/7

m. + i 6b/10

m. *idin-* Yardımcı kılmak 7a/14

muʿāvīye : (602-680) Muaviye bin ebu süfyan, İslam devleti'nin Hz.Ali'den sonraki halifesi ve Emevi hanedanının kurucusudur

m. 60b/1

muʿayyen : (Ar.) Belirli, belirlenmiş

m. *ol-* Belirlenmek 39b/7

muʿazzez : (Ar.) Saygıdeğer, muhterem, kıymetli, yüce, ulu

m. *ol-* Saygıdeğer, muhterem, kıymetli, yüce, ulu olmak 10b/14, 11a/5

mucāz : (Ar.) Caiz görülmüş, izin verilmiş, onaylanmış

m. 27b/10

mūcib : (Ar.) Gerektiren, sağlayan

m. 94b/13

m. + ince 53b/2, 90b/12

m. *ol-* Sebep olmak, gerektirmek 69b/5

mūcib- i helāk : (Ar.) Yok olmayı gerektiren şeyler

m. 37b/1

mūcib- i endūh : (Ar.+ Far.) Kaygı duymayı gerektiren şeyler

m. 27b/12

mūcib- i keşret-i hışm : (Ar.) Çok olan öfkenin gereği, öfkeli olmak

m. + dur 54a/9

mūcib- i şerīʿat : (Ar.) Şeriatın gerektirdiği, kanunun gerektirdiği

m. 53b/12

mūcib- i tevālüd : (Ar.) Doğurmayı gerektiren şeyler

m. 45a/7

muʿciz-nümā : (Ar.) Mucize sahibi

m.+ dur 2b/5

mufarraṭ : (Ar.) Aşırıya gidilmiş, aşırı

m. *ol-* Aşırı olmak 4a/6

muġtenem : (Ar.) Zenginleşmiş

m. *ol-* Zenginleşmek 47b/2

muḥābā : (Ar.) Korku, heybetli, korkulu

m. 39a/8 , 39b/2

muḥabbet : (Ar.) Sevgi, sohbet

m. 10a/3, 31a/4, 35a/9, 36a/12, 54b/12

m.+ i 51a/3

m.+ inden 33a/9

m. *it-* Muhabbet etmek 33b/3

m. *eyle* Muhabbet etmek 33a/7, 33b/1

muḫadderāt- ı meʿānī : (Ar.) Kapalı anlamlar

m. + si 5a/1

muḥaḳḳaḳ : (Ar.) Kesinleşmiş, kesin, kati

m. 39b/7

muḥāl : (Ar.) İmkansız

m.+ dür 86b/14

muḫālefet : (Ar.) Karşı durma, uyuşmazlık, zıt gitmek

m. 67a/11

m.+ in 53b/11

m. *it-* Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 29a/9, 63a/2, 67a/11

m. *eyle-* Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 60a/12

m. *ḳıl-* Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 56a/11, 62a/10, 62b/8

muḫālif : (Ar.) Karşı çıkan, uymayan, zıt olan

m. 51b/1, 57a/14, 62a/13

m.+ leri 38a/13

muḫalled : (Ar.) Ebedi, daimi, sürekli, kalıcı

m.+ de 58b/11

muḥammed : (Ar.) Hārūnu'r-reşīd oğludur

m. 17a/9

m.+ e 17a/8

muḥammel : (Ar.) Yüklenmiş, yük yüklenmiş, anlam yüklenmiş

m. 85a/5

muḥārebe : (Ar.) Savaş

m. 41a/5

m.+ de 37b/7

m. + ye 55a/11

m. *kıl-* Savaşmak 41a/5

muḥarremāt : (Ar.) Yasaklanmışlar, yasaklanan şeyler

m. 46a/8

muḥāṣama : (Ar.) Çekişme, düşmanlık

m.+ dan 41a/10

m. + yile 40a/3

m. *kıl-* Çekişmek 41a/5

muḥāṣara : (Ar.) Kuşatma, sarma, abluka altına alma

m. *ḳıl-* Kuşatmak 29b/4

muḥāṣamet : (Ar.) Çekişme, düşmanlık

m. *eyle-* Düşmanlık yapmak 20a/5

muḥāṭara : (Ar.) Tehlikeli durum, tehlike

m. 68a/8, 87a/13

muḥibb : (Ar.) Sevgi duyan, svgi besleyen kimse

m. 50b/12

muḥkem : (Ar.) Sağlam

m. 39a/9, 83a/9, 83a/15

muḫliṣ : (Ar.) İnanç, düşünce ve davranışlarında içten ve samimi olan kimse

m.+ lere 35a/9

muḫliṣ- i erzānī : (Ar.+ Far.) İhlaslı olmaya layık olan

m. *ḳıl-* İhlaslı olmaya layık olmak 33b/3

muḥtāc : (Ar.) İhtiyacı olan

m. 9b/11

m.+ dur 36b/8, 9b/12

muḥtell : (Ar.) Bozulmuş, berbad olmuş

m. *ol-* Bozulmak 4b/14

muḥteliṭ : (Ar.) Karışık, karma, karışmış

m.*it-* Karıştırmak 2a/5

muḥterem : (Ar.) Saygın, saygıdeğer

m.*dut-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer davranmak 11a/3

m.*eyle-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer bulmak 49b/15

m.*kıl-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer bulmak 23b/8

m.*ol-* Saygıya layık olmak 11a/5, 70a/1

muḫṭī : (Ar.) Hata yapan, yanlış yapan

m. *ol-* Hata yapmak 81b/12

muʿīn : (Ar.) Yardımcı, yardım eden

m.+ inüŋ 45b/2

muḳābele : (Ar.) Birbirine karşı koyma, çatışma

m. 52a/7

m.+ den 45b/15

m.+ sinde 18a/15, 90a/2

muḳābele- i aḥdān : (Ar.) Arkadaşla çatışma

m. 2a/11

muḳābīl : (Ar.) Bedel, karşı, karşın

m. 65a/3

muḳaddem : (Ar.) Değerli, üstün, önceki

m. 91a/4

m. *ol-* Değerli olmak 5b/6

muḳaddemāt : (Ar.) Öncekiler

m.+ ın 26a/14

muḳaddes : (Ar.) Kutsanmış, kudsi, yüce

m. 2a/12

muḳārin : (Ar.) Yakın, bitişen, ulaşan

m.+ dür 24a/7

m. *ol-* Bitişmek, ulaşmak 95a/3

muḳarrib : (Ar.) Yakınlaşmış, yakın

m.+ leri 55b/13

m. *ol-* Yakınlaşmak 64a/2

muḳarrer : (Ar.) Bildirilmiş, kesinleşmiş, kararlaştırılmış

m.+ dür 27b/11, 52a/1, 84b/15, 95b/1

muḳāvemet : (Ar.) Karşı koyma, dayanma

m. 52a/7

m. *eyle-* Karşı koymak 41a/3

mukrī : (Ar.) Okuyan, okuyucu

m. 4a/2

muḳtedā-ı ʿaṣr : (Ar.) Asrın lideri, önderi, yüzyılın önde geleni

m. 15b/3

muḳtedā-i dīn : (Ar.) Din önderleri

m. 76a/8

muḳteżā-i ʿadl : (Ar.) Adaletin gerektirdiği

m. 77a/1

muḳteżā-i **ʿaḳl** : (Ar.) Aklın gereği

m.38b/3

muḳteżā-i fütüvvet : (Ar.) İyiliğin gerektirdiği, getirdiği

m. + dür 43b/8

muḳteżā-i irādet : (Ar.) Aklın gerektirdiği

m. 9b/1

muḳteżā-i **mürüvvet** : (Ar.) İnsan olmanın gerektirdiği

m.34a/7

muḳteżā-i **şehvet** : (Ar.) Şehvetin gereği

m. + i 53b/12

mulāḥaẓa : (Ar.) İnceleme, dikkatle bakma, iyice düşünme, düşünce

m. *ḳıl-* İncelemek 88b/10

mulāḳāt : (Ar.) Karşılıklı görüşme, yüzyüze görüşme

m. *it-* Karşılıklı görüşmek 25a/13, 72a/2

mum : (Far.) Basit bir aydınlatma aracı

m. 44b/7

munḳariż : (Ar.) Borçlanmış, batmış, bitmiş

m. *ol-* Borçlanmak 37a/2, 95b/13

muntaẓır : (Ar.) Bekleyen, gözleyen

m. *ol-* Beklemek 92a/1

murād : (Ar.) İstek arzu

m. 6b/7, 31b/1, 42a/13, 66a/7, 84a/3, 88a/13

m.+ ın 53a/8

m.+ ına 10b/5, 44a/13, 81a/2

m.+ ınca 64a/11

m. *bul-* İsteğine kavuşmak 84a/3

m.*dilen-* İstemek 66a/7

m. *idin-* İstemek 11b/2, 69a/7

m. *it-* İstemek 81a/1

m.+ uŋ *ol-* İsteğine ulaşmak 44a/14

muraṣṣaʿ : (Ar.) Sırmalı, süslü, kıymetli taşlarla süslenmiş

m. 95b/3

muraṣṣaʿ-ı nerdübān : (Ar.+ Far.) Süslü merdiven

m. 4a/11

murtebiṭ : (Ar.) İrtibatlı, bağlı, bağlantılı

m. *it-* Bağlantılı olmak 2a/5

muṣādaḳat : (Ar.) Dostluk, karşılıklı sadakat

m. 21b/14

muṣaddaḳ : (Ar.) Onaylanmış, tasdik edilmiş

m. + ınuŋ 3b/8

musaḫḫar : (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş

m. *ḳıl-* Ele geçirmek 91a/14, 91b/11

musāḥib : (Ar.) Sohbet eden, arkadaşlık eden

m.+ den 46b/6

mūsī : Hz. Musa İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden üçüncüsüdür.

m. 75b/1, 75b/3, 75b/6, 75b/8

muṣaffā : (Ar.) Temizlenmiş, arınmış

m. *ol-* Temizlenmek, arınmak 87a/12

muṣāḥabet : (Ar.) Karşılıklı sohbet etme

m. 10a/14, 21b/6

m.+ den 46b/3, 73a/6

m.+ i 74a/8,74a/10, 74a/13

m. *it-* Sohbet etmek 13b/15, 22a/15, 56a/3, 70b/9, 72a/4, 72a/7, 78b/10

m. *eyle- Sohbet etmek* 22a/4, 33b/8

muṣāḥabet-i eşirrā : (Ar.) Kötü, zararlı kimselerle sohbet etme

m.74a/13

muṣāḥabet- i nādān : (Ar.+ Far.) Cahillerle sohbet etme

m. + dur 21b/9

muṣāḥabet- i nīkān : (Ar. + Far.) İyilerle sohbet etme

m. 74a/14

muṣāḥib : (Ar.) Arkadaş

m. 46b/2

m.+ lerinden 13b/14

muṣālaḥa : (Ar.) Karşılıklı anlaşma, barış sağlama

m. 46a/2

m. *eyle-* Karşılıklı anlaşmak 43a/14

muṣḥaf : (Ar.) Kur'an-ı Kerim

m. + a 92a/6, 92a/8

m. + ı 79b/2, 79b/3, 79b/5, 79b/6

muṣḥaf-ı şerīf : (Ar.) Kur'an-ı Kerim

m. 91a/2

m. + i 79a/13

muṣırr : (Ar.) Israr eden, arka arkaya yapan, direnen

m. 36b/6

m. *ol-* Israr etmek, direnmek, ayak diremek 97b/2

muṣirr-ı vefā : (Ar.) Uzun süreli dostluk

m. 10b/1

muṣīb : (Ar.) Doğru düşünen, doğru anlayan

m. 68a/7

muṣībet : (Ar.) Bela, afet

m.+ den 91b/4

muṣṭafī : (Ar.) Bu anlamı ile kelime Hz.Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır

m.4a/9

musteḥab : (Ar.) Beğenilen, tavsiye edilen, dince makbul iş

m. 68b/9

m. *ol-* Tavsiye edilmek 11a/6

muṭāʿ : (Ar.) Uyulan, itaat edilen, sözü dinlenen

m..4b/15

mutābaʿat : (Ar.) Anlaşma, uyum sağlama

m. *ḳıl-* Anlaşmak 94b/1

muṭābıḳ : (Ar.) Uygun, münasip

m. 62b/3

m. *gel-* Münasip olmak 8b/10

m. *it-* Münasip yapmak 28b/6

muṭābıḳ-ı ʿaḳl : (Ar.) Akla uygun

m. *ol-* Akla uygun olmak 24a/1

muṭālaʿa : (Ar.) Yeni bilgi edinmek, bilgi alışverişinde bulunmak

m. *it-* Bilgi alışverişinde bulunmak 91b/14

muṭālebe : (Ar.) Karşılıklı istek, istekte bulunma

m. *olın-* Karşılıklı istekte bulunulmak 52b/9

muṭarrā : (Ar.) Taze, hoş

m.3b/6

mutaṣarrıf : (Ar.) Kullanma, idareci, kazanan

m. *ol-* Kullanmak, idareci olmak 46a/1

mutaṣavver : (Ar.) Tasavvur edilmiş, düşünülmüş

m. 13a/11, 24b/10, 39a/10, 64b/11, 66a/8, 91a/10, 95a/6, 97b/5

muʿtaṣım ḫalīfe : (796-842) Samarra' da doğmuştur. Harun Reşid' in küçük oğludur,Sekizinci Abbasi halifesidir

m. 13b/7, 25a/11, 26b/10

mutavaṭṭın : (Ar.) Yerleşmiş, vatan eylemiş

m. *kıl-* Yerleşmek, vatan eylemek 27b/5

mutaẓammın : (Ar.) İçine alma

m. *ol-* İçine almak, kefil olmayı kabul etmek 63a/13

muʿterif : (Ar.) Açıkça söyleyen, itiraf eden kimse

m.5b/7

muṭīʿ : (Ar.) İtaat eden, boyun eğen kimse

m. *it-* İtaat ettirmek 75b/15

m. *ol-* İtaat etmek, boyun eğmek 13b/1

muttaṣıf : (Ar.) Vasıflanmış

m.+ dur 45b/8

m.+ ken 2a/5

muvāfaḳat : (Ar.) Uygunluk, müsaade etme, razı olma, anlaşma, uyum sağlama

m. 30b/3

m. *it-* Uygun görmek, uygun olmak 20b/15

m. *eyle-* Uygun görmek, uygun olmak 53b/6, 78b/5

m. *ḳıl-* Uygun görmek, uygun olmak 69a/9

muvāfaḳat-ı aḥbāb : (Ar.) Dostlarla uyum sağlamak

m. dur 7b/13

muvaffaḳ : (Ar.) Başarılı

m. *ol-* Başarılı olmak 11a/7

muvāfiḳ : (Ar.) Yerinde, denk, uygun

m. 30b/5 , 86a/5,

m. *gel-* Uygun olmak 8b/10

m.*it-* Uygun yapmak 28b/6

m. *ol-* Uygun düşmek, kabul edilebilir olmak 30b/6, 30b/12, 31a/12

muvāfiḳ- ı ḫıred : (Ar.+ Far.) Akla uygun

m. 24a/1

muvāneset : (Ar.) Karşılıklı yakınlaşma, ahbaplık etme

m.+ i 10a/15

m. *it-* Ahbaplık etmek 33b/9

m. *ḳıl-*Yakınlaşmak 21b/6

mużāʿaf : (Ar.) Artmış, katlanmış, iki kat

m. *ol-* Artmak 4b/14

muzaḫrafāt : (Ar.) Yaldızlı, dekorlu, süslü

m. + ına 88b/8

muẓṭarib : (Ar.) Izdırablı

m. *ol-* Izdırablı olmak 28a/14

müʾebbed : (Ar.) Ebedi, sonsuz

m. *ol-* Sonsuz olmak 58b/11

müʾeddeb : (Ar.) Edebli , terbiyeli

m. 46a/8

müʾeddī : (Ar.) Meydana gelmesine sebep olan

m. *ol-* Meydana gelmesine sebep olmak 63a/5

müʾeyyid : (Ar.) Doğrulayan, sağlamlaştıran, güçlendiren, bilim adamı, bilgin

m. 71a/6, 71a/9, 71a/11, 71a/14, 84a/4

m.+ i 71a/8

m. + üŋ 71b/1

müʾmin : (Ar.) İman eden, imanlı, inançlı

m.+ lerden 77a/10

mübaḫḫar : (Ar.) Uygun

m. *ol-* Uygun olmak 2b/2

mübārek : (Ar.) Bereketli, uğurlu, yüce

m. 61a/9

mübārek- i bā-nübüvvet (Ar.+ Far.+ Ar.) Peygamberliğin yüceliği ile

m. + e 94b/8

mübāşeret : (Ar.) Bir işe girişme, başlama

m. *it-* Bir işe başlamak 38a/13

m. *olın-* Bir işe girişilmek 6b/12

mübeddel : (Ar.) Değişmiş, değiştirilmiş

m. *ol-* Değiştirilmek 29b/15

müberhen : (Ar.) Delilli, ispat edilmiş

m. 11b/10

müberrā : (Ar.) Temiz, fenalıktan uzak kalmış

m.+ dur 2a/12

mübeyyen : (Ar.) Açıklanmış, beyan edilmiş

m. *ol-* Açıklanmak 16a/2

mübtedā : (Ar.) Baş taraf, başlangıç

m. *ol-* 4b/4

mübtelā : (Ar.) Tutkun, tutulmuş, belalı

m. *ol-* Bağlanmak, tutulmak 11b/3

mücellā : (Ar.) Parlak, cilalı, cilalanmış

m.+ dur 3b/8

m. *ḳıl-* Parlak olmak 51b/6

mücerreb : (Ar.) Denenmiş, tecrübe edilmiş, denemesi yapılmış

m. 9b/3

mücerred : (Ar.) Düşüncede var olan, soyut fikir, kavram

m.1b/8

mücrim : (Ar.) Suçlu, günahkar

m. 73a/12

m.+ leri 61b/2

müctehid- i muṣīb : (Ar.) Doğru ictihadda bulunan, doğru fikir

m. üŋ 52a/15

müdārā : (Ar.) Hoşgörülü olma, insanlarla iyi geçinme

m. 39b/2, 40a/2, 42b/1, 53a/8

m.+ dan 10b/8

m.+ yı 10b/4, 63a/13

m.+ yıla 42a/7

m. *eyle-* İdare etmek 10b/2,

m. *idin-* 10b/4, 72a/9

m. *ḳıl-* Hoşgörülü olmak 42b/6, 44a/12

müddet : (Ar.) Süre, zaman

m. 42b/5, 91b/15

m.+ den 29b/13, 71a/3, 82a/11

m.+ i 32b/11

müddet-i medīd : (Ar.) Uzun zaman

m. 14a/3, 57b/9, 82b/7, 96a/4

mü'essis- i maḳṣūre-i ḫalḳa-i kārḫāne-i te'ṣīr-i ḳudret : (Ar.) Dünyada padişahların kudretini gösterdiği yüksek yer

m. + de 3a/2

mü'eṣṣir : (Ar.) Tesir eden, etki eden, iz bırakan, eser bırakan

m.+ dür 13b/7

mü'eyyid : (Ar.) Teyid eden, doğrulayan, sağlamlaştıran, kuvvetlendiren.

m. 22b/1, 30b/2, 64b/13

m. + e 70b/14

m. + ler 21a/9, 25b/12

müfāraḳat : (Ar.) Ayrılık, ayrılma

m.+ ı 1b/12

m. *kıl-* Ayrılmak 92a/14

müferriḳa'l- ḥāl : (Ar.) Durumunun farklı olması, halini ayıran

m. *ol-* Durumu ayırmak 11a/7

müfīd : (Ar.) Faydalı, yararlı.

m. 25b/2, 63b/5

m. *ol-* Faydalı olmak 96a/13

müflis : (Ar.) Batıran, iflas eden, zarar eden, parasız kalan

m. 85a/10

müfsid : (Ar.) Bozan, ifsad eden

m. + ler 74a/10

m. *ol-* Ara bozmak 60b/6

mühendis : (Ar.) Meslek

m. 57b/7

mühendis- i rūzgār (Ar.+ Far.) Meteoroloji uzmanı

m. 3a/1

mühimmāt : (Ar.) Gerekli malzemeler, harp malzemesi, önemli olanlar

m. 36a/2

mühlet : (Ar.) Süre

m. 78a/1, 78a/6, 78a/8,

m. *vir-* Zaman vermek 94a/6

mühlike- i ḫaṭar-nāk : (Ar.) Tehlikeli, öldürücü hastalık

m. + e 20a/14

müh(ü)r : (Ar.) Mühür, imza, damga, sikke

m. + in 82a/7

m. + iyle 82b/14

mükāfāt : (Ar.) Ödül, takdir

m. 18a/14, 77a/6

m.+ ı 13a/10

m. *it-* 40a/13

m.+ ın *it-* Ödül, takdir etmek 77a/3

m.+ ın *ḳıl-* Ödül, takdir etmek 74b/15

m. *ol-* Ödüllendirilmek 77a/7

mükedderü'l- bāl : (Ar.) Yüreği sıkıntılı

m. *ol-* Yüreği sıkıntılı olmak 76b/12

mükerrem : (Ar.) Saygı değer , hürmete layık, yüceltilmiş

m. 11a/3

m. *ḳıl-* Yüceltilmek 23b/8

m. *ol-* Saygı değer , hürmete layık olmak 10b/14, 11a/5, 70a/1

mülāḥaẓa : (Ar.) İnceleme

m. *it-* İncelemek 51a/12

mülāyemet : (Ar.) Yumuşaklık, yumuşak huyluluk

m. *it-* Yumuşak huylu olmak 39a/7

mülāzemet : (Ar.) İşe sımsıkı bağlılık, bir işi sürekli yapma

m. *ḳıl-* Devamlı olmak 90b/6

mülk : (Ar.) Mal

m.+ e 94b/13

m.+ in 90a/12

m.+ inde 51b/9

m.+ ini 86a/7, 90a/13

m.+ üŋde 92a/10

mülk- i mevrūṯ : (Ar.) Miras malı

m. 11a/10

mülk- i ʿazīz : (Ar.) Değerli malvarlığı, değerli toprak

m. 6a/7

mülk- i raʿiyyet : (Ar.) Yönetilen toprak, idare edilen toprak

m. + i 56a/10

mülket : (Ar.) Memleket, ülke

m.+ inde 6b/2

m.+ inüŋ 6b/1

mülūk : (Ar.) Hükümdarlar, krallar

m. 16a/14

mülūk- ı rūzgār : (Ar.+ Far.) Zamanın, devrin hükümdarları, kralları

m. 16b/1

mümkin : (Ar.) Olabilir, olanaklı, olası

m. 20a/13, 39a/11, 39b/8, 45b/7, 51a/6, 51b/6, 57b/11, 75b/13, 85b/6, 91a/6, 97b/4

m.+ dür 19a/11, 24b/8 38b/3

m. *ol-* İmkan dahilinde bulunmak 20b/10, 37a/5, 39b/8, 50b/9, 51a/6, 54a/6, 91a/6

münādī : (Ar.) Seslenen, çağıran, ilan eden, anons eden

m. 15b/9, 61a/14

m. +ler 15b/1

münāfiḳ : (Ar.) Anlaşmayı bozan, iki yüzlü olan, harcayan, bozan

m.+ uŋ 50b/7

münāḳış : (Ar.) Eksiltme

m. 51b/2

münāsebet : (Ar.) İlişki, uygunluk, yakışmak

m. + le 27a/4

münāsebet- i zemān : (Ar.) Zamana uygun

m. + dan 2a/10

münāsib : (Ar.) Benzer, uygun, yakışır

m. 10a/12, 25b/13, 37b/11, 60a/3, 70b/2, 93a/7, 94b/7

m.+ dür 16b/12, 69b/3

m. *ol-* Uygun olmak 28a/1

münāẓarāt- ı maḥmūd : (Ar.) Güzel tartışma, genel tartışma

m. + e 45b/7

münāẓarāt- ı taḥassüs : (Ar.) Hissi tartışma, duygulara göre tartışma

m. + den 45b/5

münʿekḳid : (Ar.) Kötüyü ve iyiyi ayıran, onları söyleyen

m. + lerinden 14a/7

münezzeh : (Ar.) Nezih, temiz, kusurlardan uzak

m. 2a/11

münfaʿil : (Ar.) Gücenme, darılma, etki ile harekete geçen, harekete geçme

m.*ol-* Gücenmek 28a/14

münḥadir : (Ar.) İnişli, meyilli

m. 45b/9, 45b/15

münhariṭ : (Ar.) Bir yola giren

m. *ḳıl-* Bir yola girmek 2a/3

münḥaṣır : (Ar.) Belli sınır içinde olan, her yanı çevrili, yalnız bir şeye, kişiye özel olan

m.+ dur 5b/3, 19b/8

münīr : (Ar.) Aydınlatan, ışık veren

m. 3b/4

münḳād : (Ar.) Boyun eğen, itaat eden, uyan, eğilen

m. *ol-* Boyun eğmek 13b/1, 94a/15

münḳalib : (Ar.) İnkılab eden, değişen, başkalaşmış olan

m. 28a/15

münkesirü'l- bāl : (Ar.) Kalbi kırık

m. *ol-* Kalbi kırık olmak 56b/15

münkir : (Ar.) İnkar eden, kabul etmeyen, doğruyu kabul etmeyen, bilinmeyen

m. *ol-* İnkar etmek, kabul etmemek 62b/3

münselik : (Ar.) Bir yola giren, o yolu tutmuş

m. 51b/9

m. *ḳıl-* Bir yol tutmak 2a/3

münzevī : (Ar.) İnzivaya çekilen, yalnızlığa çekilen, yalnızlık içinde ibadet eden

m. *ol-* İnzivaya çekilmek 95a/13

mürāʿāt : (Ar.) Saygı gösterme, hakkını gözetme, koruma

m. 37a/9

mürebbā : (Ar.) Akıl veren, terbiye eden

m. + sı 57a/4

müreffeh : (Ar.) Refaha ermiş, ekonomik olarak iyi, refahlı

m. 48a/5

müreffehü'l- ḥāl : (Ar.) Durumun refahta olması

m. 11b/5, 69b/1

müretteb : (Ar.) Tertib edilmiş, düzene sokulmuş, yerli yerine konmuş

m. *ol-* Düzene sokmak 20a/8, 54b/7

mürg : (Far.) Kuş

m.61a/8

mürīd : (Ar.) İrade eden, isteyen, tarikata üye olan

m.+ ümün 14a/7

mürselīn : (Ar.) Allahın gönderdiği peygamberler

m.+ dür 12a/4

mürtekib : (Ar.) İrtikab eden, kötü iş yapan

m.+ dür 36b/6

mürūr- ı eyyām : (Ar.) Günlerin geçmesi

m. 26a/10, 69b/9

müsāʿade : (Ar.) İzin

m. *eyle-* İzin vermek 40b/8

müsāʿadāt : (Ar.) İzinler

m. 30b/3

m. *eyle-* İzin vermek 78b/5

müsāb : (Ar.) Sevaba erişen, sevab kazanan, doğruya erişen

m. 75a/2

m. *ol-* Sevaba erişmek 42a/5, 44b/14, 75a/2

müslümān : (Ar.) İslam dinine mensub olan

m. 78a/14

m.+ lar 57a/11

m.+ laruŋ 8b/12

müstaġraḳ- ı şehevāt-ı insānī : (Ar.) Şehvete boğulmuş insan

m. 52b/13

musteḥaḳḳ : (Ar.) Hakk etmiş, kendisi kazanmış

m. *it-* Hak etmek 5b/6

müstaḥaḳḳ-ı ʿitāb : (Ar.) Azarlamayı hak etme

m. 34b/14

müstaḥkem : (Ar.) Sağlamlaştırılmış

m. *ol-* Sağlamlaştırılmış olmak 39a/10, 46b/2, 57b/2

müstaḥsen : (Ar.) Herkesçe kabul edilen, beğenilen, makbul

m. 16a/2, 20b/9, 37a/7

m.+ dür 29a/15, 45b/3, 54a/11, 65b/12

m. *ol-* Makbul olmak 46a/12, 78b/4, 94b/15

müsteʿār : (Ar.) Geçici olarak alınmış, emaneten alınmış

m.+ dur 27b/10

m. *ol-* Geçici olmak 85a/6

müstecab : (Ar.) Hoş görülen, istediği kabul edilen

m.+ dur 36b/15

müsteḥaḳ : (Ar.) Bir kimsenin layık olduğu hak ettiği ceza veya ödül

m. + den 60a/13

m.+ dur 59b/5

m. *ol-* Hak etmiş olmak 61b/1

müstaḥaḳḳ-ı ʿitāb : (Ar.) Kınanmayı hak etme

m.34b/14

müstevlī : (Ar.) Devlet, yönetim, yönetimi altına alma, içeren, kapsayan

m. *ol-* Devlet yönetimi altına almak , içermek , kapsamak 45b/1, 57a/9, 58a/12

müṣennef : (Ar.) Küpe takınmış, küpeli, süslenmiş

m. *ol-* Süslü olmak 4a/6

müşābehet-i aʿrāż : (Ar.) Belirtilerinin benzerliği

m. 2a/11

müşābih : (Ar.) Benzeyen, benzeme

m. *ol-* Benzemek 24a/6

müşāhede : (Ar.) Şahid olma, gözle görme

m. *it-* Şahit olmak 55b/9

m. *ḳıl-* Şahit olmak 91b/14

müşākelet- i mekān : (Ar.) Mekanın benzemesi, yerlerin şekil yönünden benzemesi

m. 2a/10

müşāvere : (Ar.) Fikir alışverişi, danışma

m.29a/14

m.+ den 9b/10

m. *it-* Fikir alışverişi yapmak 30a/8

m. *eyle-* Fikir alışverişi yapmak 42a/4, 78a/3

müşāvir : (Ar.) Danışılan kişi

m.+ den 56a/8

müşerref : (Ar.) Yücelmiş, şereflenmiş

m. 3b/8, 51b/5

müşfiḳ- i dost : (Ar.+ Far.) Şefkatli dost

m. 33b/6

müşk- i mūy : (Far.) Saç kokusu, saçının kokusu

m. 70b/7

müşkil : (Ar.) Zorluk, güçlük, zor olan, sıkıntı, problem

m. 65b/7, 74a/9

m. *ol-* Zor olmak 40a/8

müşkil- kār : (Ar.+ Far.) Zorlukla kazanan, sıkıntılı

m. + a 11b/3

m. + ları 26a/1

müşkil-küşā : (Ar.+Far.) Sorun çözen

m. 7a/10

müşt : (Far.) Avuç, yumruk

m. 65a/7

müşterī : (Ar.) Malı parayla alan, istekli, arzulu

m. 25b/8

mütāba‘at : (Ar.) Karşılıklı anlaşma, uyma, tabi olma

m. 8b/3

m. *ḳıl-* Karşılıklı anlaşmak 46b/9

müte’eẕẕi : (Ar.) Eza duyan, üzgün, incinen

m. *ol-* Üzülmek 40a/13

müteʿallik̟ : (Ar.) Alakalı, ilgilendirir, kapsar

m. 97b/9

m.+ dur 16b/10, 16b/11, 16b/13

m. *ol-* Alakalı olmak 45b/12

müteʿallik̟āt : (Ar.) Alakalılar, ilgilendirenler, kapsayanlar

m.+ uŋı 14a/2

muteʿarriż : (Ar.) Taarruz eden, saldıran, karşı çıkan, yüz çeviren

m. *ol-* Taarruz etmek 56a/2

müteʿaṣṣıb : (Ar.) Bağnaz, inatçı, bir şeyde aşırı taraftar olan

m. 92a/15

müteʿayyin : (Ar.) Kararlaştırılmış, belirlenmiş, tayin edilmiş, eşraftan olan kişi, belli, aşikar, açıkta olan

m.+ dür 14b/15

müteʿayyinen : (Ar.) Tayinli olarak, belirlenen, bilinerek

m. 5a/4

mütebeddil : (Ar.) Değişen, başka hale giren, başkasının yerini alan

m.+ dür 28a/15

mütefehhīm : (Ar.) Anlayan, kavrayan

m. *ol-* Anlamak, kavramak 68b/1

müteġayyir : (Ar.) Değişen, bir halden başka hale giren, bozulmuş

m. 15b/12, 35b/2

müteḥarrif : (Ar.) Tahrif edilmiş (kitap, mektup, risale vb.), bozulmuş

m. 57b/4

müteḥarrik : (Ar.) Hareket eden, hareket halinde olan

m. 93a/7

müteḥayyir : (Ar.) Şaşıran, hayret eden

m. 96a/7

mütehettik : (Ar.) Edebsiz, utanmaz, hayasız

m. 59a/5

m. *ol-* Edepsiz olmak 59a/11

müteḳaddimīn : (Ar.) Eski insanlar, eskiler

m. 45b/10

mütekeddir : (Ar.) Kederlenen, üzülen, azarlanmış

m. *ol-* Kederlenmek 15b/12, 35b/2

mütelāzım : (Ar.) Gerekli olan, gerekli

m.+ dur 3b/15

mütemekkin : (Ar.) Yer tutan, yer edinen, mekan edinen

m.+ dür 27b/7, 38b/4

mütemevvil : (Ar.) Mal edinen, mal mülk sahibi, zengin

m. 21b/8

müteraṣṣıd : (Ar.) Gözleyen, bekleyen kimse

m. 91b/15

müterettib : (Ar.) Düzenlenmiş, düzene konmuş

m.+ dür 70b/1

mütevāfiḳ : (Ar.) Birbirine uyan, uygun

m.+lardur 72b/7

mütevaḳḳiʿ : (Ar.) Tevakki eden, kendini gözetleyen, koruyan, tehlikeden sakınan

m. 31b/8, 31b/9, 35b/2

m.+ dür 68a/3, 68a/4, 68a/13

mütevālid : (Ar.) Birbirinden doğan, üreyen

m. *ol-* Üremek 45a/15

mütevāżiʿ : (Ar.) Alçak gönüllü, gösterişsiz

m. + ler 11a/4

müteveccih : (Ar.) Yönelmiş, yönelen, bir yöne dönen

m. 87b/11

m. *ol-* Yönelmek 55a/5, 55a/8, 95b/4

müteyaḳḳın : (Ar.) Yakin ve kati olarak bilen, yakinen gören, canlı gören

m.+ dur 11b/10

müttefiḳ : (Ar.) İttifak eden, birbiriyle aynı fikirde olan, birleşmiş, anlaşmış

m.+ dür 5b/7

müvāfaḳat (Ar.) Uygunluk, uyma, anlaşma, rıza gösterme, izin verme

m. *eyle-* Uyma, anlaşmak, rıza göstermek, izin vermek 40b/8

müvecceh : (Ar.) Yüzü bir tarafa döndürülmüş, uygun, doğru, herkesin yöneldiği

m. 26b/9

müveşşeh : (Ar.) Süslü, süslenmiş

m.3b/6

müyesser : (Ar.) Kolaylıkla olan, kolaylık

m. 66a/10, 85b/8

m.+ dür 68a/11, 86b/13

m. *ol-* Kolay olmak 6a/4, 52b/2

müzaḫrafāt : (Ar.) Boyalar, boyanmışlar, yaldızlılar, süslenmişler

m.+ ına 90a/8

müzeyyen : (Ar.) Zinet, süslenmiş, bezenmiş

m. 33b/5, 51b/6

m. *ol-* Süslenmek, bezenmek

-N-

nā- bedīd : (Far.) Dar, kapalı

n.ol- Kapalı olmak 95b/12, 96a/3

nā-bīnālıġ : Körlük

b.+ uŋ 71b/5

nā- ehl : (Far.) Ehliyetsiz, konuda uzman olmayan, bilgisi olmayan, beceriksiz, ehil olmayan

n. 32a/3, 83b/12

nā- gāh : (Far.) Birdenbire, ansızın, yersiz

n.74b/7

nā- ḥaḳḳ : (Far.+ Ar.) Haksız, beyhude, boş yere, hakk etmeyen

n.71a/14

nā- ḫıred-mend : (Far.) Akıl sahibi olmayan, akılsız

n.77b/10

nā- maʿlūm : (Far. + Ar.) Bilinmeyen

n.95a/13

nā- pāk : (Far.) Temiz olmayan

n.46b/6

nā-maḥdūd : (Far. + Ar.) Sınırsız

n.+ uŋa 2a/13

nā-çār : (Far.) Çare olmayan, çaresiz

n. *ol-* Çaresiz olmak 39b/9

nā-resīde : (Far.) Olgunlaşmamış

n. + ler 97b/4

nādān : (Far.) Cahil, bilmez, bilmeyen, okumayan

n. 18a/7, 18a/10, 20b/8, 21b/5, 24a/2, 33b/9, 48a/10, 57a/4, 58a/9, 75a/9, 81a/5

n.+ a 22a/5, 22b/4 , 22b/5, 22b/10

n.+ dadur 19b/9

n.+ dan 18a/9

n. + ı 22a/5, 22a/11

n.+ uŋ 18a/6

n. *ol-* Cahil olmak 22a/2, 56b/14, 75a/9

nādān- ı ġāfil : (Far. + Ar.) Gaflet içindeki cahil

n. + dür 51a/11

nādānlıK : Cahillik, bilmezlik

n. 19a/13, 20a/10, 80a/12

n.+ da 19b/7

n.+ dadur 5a/7

n.+ dan 19b/14

n.+ dur 35a/10

n.+ la 35a/14

nādim : (Ar.) Pişmanlık duyan, pişman

n.19b/15

n.+ dür 72a/12

n. *ol-* Pişman olmak 14a/11

nafaḳa : (Ar.) İhtiyaç, yiyecek parası, geçim için gereken para

n.+ sına 61a/1

nāfilān-ı dūn-himmet : (Ar.) Gayretin boş ve gereksiz olması

n.94b/10

nāfiz : (Ar.) Sözü geçen, hatırı sayılır, etkili, nüfuslu

n. 51b/10

n. + dür 66b/8

n. *ol-* Sözü geçerli olmak 13a/15, 51b/10

nāgehānī : (Far.) Birdenbire olan, aniden

n. 40b/13

naḥīf : (Ar.) İnce, zayıf, çelimsiz

n. *ol-* İnce olmak 87b/13

nāḥiye- i ʿırāḳ : (Ar.) Irak'ın çevresi

n + a 31b/10

naḥs : (Ar.) Uğursuzluk

n. 45b/8

nā'ib- i menāb : (Ar.) Bir makama vekalet eden

n. 23a/1

nā'im : (Ar.) Nimet veren, hediye veren

n. 27a/9

naḳş : (Ar.) Noksan, eksik

n.+ a 44b/8

n.+ dan 44b/8

nāḳıṣ : (Ar.) Tam olmayan, eksik

n.*ol-* Eksik olmak 4b/14

nām : (Far.) Ün, şöhret, şan, isim

n. 26b/11

n.+ uŋı 49b/2

nām-ı nişān : (Far.) İz bırakma

n. 72b/11

namāz : (Far.) İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet:

n. 16a/12

nāme : (Far.) Mektup, risale, kitap, söz

n. 42a/11, 56a/10, 60b/13

nāme- i ārā-i suʿād-meʾāl : (Far.+ Ar. + Ar. + Ar.) Mutluluğu anlatan kitap

n. 3b/4

nāmus- ı sulṭān : (Ar.) Sultanın namusu, padişahın onuru

n. + a 15b/10

nār- ı pi̇nhān : (Ar.+ Far.) Görünmeyen ateş, gizli ateş, içten yanma

n. 74b/10

naṣb : (Ar.) Atama, tayin etme

n. *it-* Atamak, tayin etmek 59a/4

naṣfet : (Ar.) Hak ve adalete uygun, insaf, hakkaniyet

n. 51b/2

naṣīb : (Ar.) Hisse, kısmet, pay

n. 10b/8

naṣīb-i müstevfî : (Ar.) İstifade edilen pay, kısmet

n. *ol-* İstifade etmek 54b/10

naṣīḥat : (Ar.) Tavsiye, öğüt

n. 5a/9, 11a/11, 22b/1, 22b/3, 22b/6, 26b/7, 34b/6, 47a/4, 63a/12, 79b/10

n.+ a 54a/6

n.+ de 52b/10

n.+ dedür 27b/5

n.+ dur 3a/13

n.+ e 44b/4

n.+ i 91b/7, 95b/5

n.+ ine 17b/14

n.+ ini 33a/3

n. *it-* Öğüt vermek 47a/4, 53a/2, 53b/8, 73a/6

n. *eyle-* Öğüt vermek 47a/13

n. *ol-* Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek 26b/7, 95a/14

naṣīḥat-i ferzend : (Ar.+ Far.) Öğrenciye öğüt, çocuğa öğüt

n. + dedür 5a/11

nāṣiye-i çehre-i aḥvāl-i rūzgār : (Ar.+ Far.+ Ar.+ Far.) Zamanın hallerinin gösterişli çehresi

n. + da 2a/8

naṣṣ- ı ḳur'an : (Ar.) Kur'an'ın delili

n. 94b/5

naṣṣ- ı nebevī : (Ar.) Hadis

n. 51b/2

na'ṯ : (Ar.) Manzum medih ve sena, övgü

n.+ ı 49b/5

nāṭıḳ : (Ar.) Konuşan, söyleyen, anlatan

n.+ dur 94b/6

nāz : (Far.) Şımarıklık, kendini sevdirme için edilen nezaket, rica

n. *it-* Nazlanmak 70b/11

naẓar : (Ar.) 1- Göz, bakış

n. 7b/2, 86b/2

n.*it-* Bakmak 90a/10

n. *eyle-* İncelemek amacıyla bakmak, düşünerek bakmak 33a/4, 46b/12, 79b/15

n. *ḳıl-* 1- Bakmak, 22a/14

2- İncelemek amacıyla bakmak, düşünerek bakmak 22b/1, 86b/2

2-Düşünme, fikir yürütme

n. + la 26a/6

nāẓır : (Ar.) Bakan, gözleyen, gözlemleyen

n. 39a/14

n. *ol-* Bakıcı olmak 39a/14, 45b/4, 53a/1, 70a/15

naẓīr : (Ar.) Benzeri, benzer, eş, denk

n.+ dür 44b/7

ne : 1.Ne

n. 16a/1, 22b/9, 26b/4, 27a/14, 30a/6, 30b/12, 32a/5, 33b/15, 38a/4, 42b/15, 46b/12, 48b/1, 49b/12, 50a/4, 53a/15, 54b/15, 55b/4, 56a/10, 56a/15, 58a/3, 59a/9, 59b/10, 59b/12, 65b/5, 70b/1, 70b/3, 72b/1, 73a/11, 75b/8, 82a/13, 83a/14, 83b/7, 84a/5, 86b/4, 86b/13, 87a/3, , 93b/12, 94a/7, 94a/10

n.+ dür 27a/5, 70b/15

n. + e 25b/2, 89a/12

n.+ yi 7b/8, 23a/1, 30b/11, 69a/7

n.+ yile 49b/7, 49b/11

2-Ne kadar

n.19b/5

n*eyle*- : Ne yapmak

n. + di 97a/4

n*it*- : Ne yapmak

n. -ersin 84b/7

n*ol*- : Ne olmak

n.+ dı 43b/4, 58a/8, 95b/9

ne deŋlü : Ne kadar

n. 13a/1, 13a/5, 15a/7, 19a/1, 19b/3, 30b/1, 25b/6, 30a/12, 30b/6, 30b/10, 32a/11, 32a/14, 33b/4, 35b/7, 38a/10, 38b/14, 39a/7, 47b/13, 64a/1, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 84a/7, 85b/3, 86a/3, 86a/8, 86b/2, 89a/3, 89a/10, 91a/3,

ne kadar :Ne ölçüde, derecede

n. 30a/7, 41a/10, 63b/14, 84a/8, 85a/3

nebi : (Ar.) Peygamber

n. + nüŋ 94a/12

necāt : (Ar.) Kurtuluş

n. *bul*- Kurtulmak 7a/15

necm-i felek : (Ar.) Gök yıldız

n.4b/3

nedāmet : (Ar.) Pişmanlık

n. 6b/13, 32b/3, 44b/12, 70a/13, 70b/4, 71a/4, 71b/3, 76b/9, 84a/10

n.+ den 51a/4

n.+ dür 9b/3

n. *ol*- Pişman olmak 26b/9, 71b/14

neden : Ne sebepten, niçin

n. 38a/3, 79b/3

nedīmlik : Yardımcılık, hizmetçilik

n.+ lere 82a/1

nefˁ : (Ar.) Fayda, yarar

n. 26a/7, 70a/15, 79b/12

n. + i 24b/13

n. + inden 18a/9

nefīr-i ʿāmm : (Ar.) Düşmanla savaşmak için ilan edilen genel seferberlik

n.55a/7

nefret : (Ar.) Tiksinme, ürküp kaçma

n. 46b/1, 66a/2

nefs : (Ar.) 1-Kendi, kişi, insan, şahıs

n. 2a/8, 24a/5, 46b/8, 67a/7

n.+ e 94b/13

n.+ ine 21b/14, 31a/3, 52b/6

n.+ ini 88a/12

n.+ üŋi 28a/11

2- Can, ruh, hayat

n.+ inde 35b/4, 35b/7

nefs- i emvāl : (Ar.) Kendi malı

n. 18b/12

nefs-i hevā : (Ar.) Kendi istekleri

n. + sı 8b/6 , 8b/11

nefs- i insān : (Ar.) İnsanın kendisi

n.+ ı 22a/8, 22a/10

nefs- i nādān : (Ar.+ Far.) Cahil kişi

n.12a/14

nefs- i nāṭıḳa : (Ar.) Konuşan ruh, insan ruhu

n. 22b/15

n.- sı 12a/9

nehāren : (Ar.) Gündüz, gündüz vakti

n.8a/1

nehb : (Ar.) Yağma, çapul

n.*it-* Yağmalamak 13b/10

nehy : (Ar.) Alıkoyma, yasak

n.+ ime 56a/13

nergis : (Far.) Çiçek

n. 4b/14

n.+ e 4b/6

nerm : (Far.) Yumuşaklık

n. 6a/13

neseb : (Ar.) Sülale, akrabalık, soy

n.+ den 17b/9

n.+ le 47a/8

nesīm : (Ar.) Hoşa giden, hoş, hafif ve tatlı rüzgar

n. 4b/6

nesīm- i devlet : (Ar.) Devletin güzelliği, iyiliği

n. + üŋ 75a/13

nesīm-i şemīm : (Ar.) Güzel kokulu rüzgar

n.1b/1

nesne : Maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık

n. 5b/15, 9b/11, 11a/14, 13a/3, 13a/4, 16b/10, 16b/11, 21a/3, 21a/12, 22a/7, 27a/14, 28a/1, 34a/1, 37a/13, 37a/14, 46a/12, 46b/4, 50b/12, 54a/10, 56a/9, 56a/12, 56b/9, 59a/13, 59b/10, 59b/12, 61b/8, 64b/11, 65a/9, 65b/1, 66a/5, 68b/2, 70a/12, 70b/1, 73a/11, 75a/13, 77a/14, 77b/9, 80a/11, 81b/10, 82b/3, 83a/14, 83a/15, 84b/5, 85a/6, 86b/6, 89a/10, 89a/14, 89b/5, 90a/9, 92b/8, 94b/11

n.+ de 70a/9

n.+ den 28b/8, 31a/1, 38a/9, 46b/7, 65b/2

n.+ dür 30a/6, 30a/7, 32b/4, 38a/5, 46b/12, 59b/15, 70b/3, 74a/6, 88b/5

n.+ lerden 42a/8

n.+ lere 20b/4, 20b/6

n.+ nüŋ 32b/1, 7b/3

n.+ nüŋ 45a/6, 53a/8, 57b/12, 79b/7, 83a/8, 97b/5

n.+ si 30b/4

n.sine 28b/7

n.+ ye 6b/12, 14a/12, 19a/11, 22a/8, 24b/8, 27b/11, 70a/14, 76a/14, 86b/7

n.+ yi 27b/12, 52b/5, 63a/1, 73a/7

neste ʿīẕu bi'llāh : (Ar.) 'Allah'a sığınırız

n. 8b/13

neṯr : (Ar.) Manzum olmayan yazı, şiir

n.4a/1

neşaṭ : (Ar.) Sevinç, neşe

n.28b/3

neşv : (Far.) Canlıların büyümesi, yetişmesi, boy atması, yeniden hayata gelmesi

n. + esinden 90b/11

neşvünemā : (Ar.+ Far.+ Ar.) Gelişme, büyüme, gelişim

n. *bul-* Gelişip büyümek 3b/12, 4b/10

netīce : (Ar.) Sonuç

n.+ si 84a/11

netīce- i ʿadāvet : (Ar.) Düşmanlığın sonucu

n. 37b/8

netīce- i taʿcīl-i melāmet : (Ar.) Azarlamada acelenin sonucu

n. dür 69a/10

nevʿ : (Ar.) Cins, tür, kısım

n. 19b/8, 35b/12

n.+ dür 97a/10

nevʿ - i ʿāşir : (Ar.) Onuncu ünite, kısım, konu

n.37a/7

nevʿ - i evvel : (Ar.)Birinci kısım, ünite, kısım, konu

n.35b/12

nevʿ - i ẖāmis : (Ar.) Beşinci kısım, ünite, kısım, konu

n.36a/13

nevʿ - i insan : (Ar.) İnsan türü

n. + dur 34a/6

nevʿ - i meşaḳḳat : (Ar.) Sıkıntı türü

n. + dür 46b/14

nevʿ - i rābiʿ : (Ar.) Dördüncü kısım, ünite, konu

n. 36a/9

nevʿ - i sābiʿ : (Ar.) Yedinci kısım, ünite, konu.

n. 36b/11

nevʿ - i sādis : (Ar.) Altıncı kısım, ünite, konu

n.36b/1

nevʿ - i sāmin : (Ar.) Sekizinci kısım, ünite, konu

n.36b/15

nevʿ - i ṯāliṯ : (Ar.) Üçüncü kısım, ünite, konu

n.19b/9, 21b/9, 36a/5

nevʿ - i ṯānī : (Ar.) İkinci kısım, ünite, konu

n.19b/9, 21a/2

nevʿ - i tāsiʿ : (Ar.) Dokuzuncu ünite, konu

n.37a/5 (Ar.+Ar.)

nev- civān : (Far.) Genç, delikanlı

n.33b/15

nevādir-i rūzgār : (Ar.) Az görülen, nadir zaman

n. + dandur 21a/1

nevāḥī : (Ar.) Yönler, etraflar, çevreler

n.+ sine 13b/9

nevāhī : (Ar.) Yasaklanan şeyler

n.+ den 51b/6

nevāẓir : (Ar.) Benzerler, benzeyenler

n.+ den 2a/12

nevbahār-ı himmet : (Far.+ Ar.) İhsan baharı

n. + üŋ 4a/13

nevḥa : (Ar.) Sesli ağlama, haykırma

n. 91b/7

nevmid : (Far.) Ümitsiz

n. *eyle-* Ümitsiz olmak 38a/9

neyyir-i burc-ı vezāret : (Ar.) Vezirlik makamının parlaklığı

n. 4a/8

nıṣf-ı āsāyiş-i insāniyyet : (Ar.) İnsanlık huzurunun yarısı

n. + dür 25a/5

nıṣf-ı emn : (Ar.) Güvenin yarısı

n. 25a/7

nıṣf-ı ketḫüdālıḳ : (Ar.+ Far.) Hizmetkarlığın yarısı

n. + dur 25a/5

nıṣf-ı maʿīşet : (Ar.) Geçimin yarısı

n. + dür 9a/10

nıṣf-ı selāmet : (Ar.) Esenliğin yarısı

n. + dür 25a/7

nice : 1- Çok, pek çok, bir çok

n. 4b/13, 9b/6, 26b/4, 28b/1, 29b/13, 42b/5, 48b/14, 48b/15, 63a/13, 66a/2, 73b/15, 74a/1, 76a/5, 76b/9, 77a/7, 82a/10, 90a/10, 90a/11, 90b/3, 92b/7, 93b/14, 94a/6, 97a/2

n.+ ler 18b/12

2- Nasıl

n. 26a/1, 30a/4, 31b/4, 31b/6, 31b/8, 33b/13, 36a/8, 40a/8, 40a/9, 43a/10, 46b/15, 60a/9, 76b/8, 79b/11, 83a/5, 88b/4, 89a/6, 90a/13, 96a/13

n.+ dür 24b/2

n. *ol-* Nasıl olmak 45a/4, 83a/5

niçün : Niçin

n. 16b/9, 36b/6, 92b/11

nidā : (Ar.) Seslenmek, çağırmak, haykırmak, bağırmak, ses vermek

n. *eyle-* Çağırmak 61a/14

n. *ḳıl-* Seslenmek 15b/2, 15b/4, 16a/10

n. *ḳıldur-* Seslendirmek 16b/9

nifāḳ : (Ar.) İki yüzlülük, ara bozma

n. 28a/13

nigāh : (Far.) Nazar etme, bakma, bakış

n. 60b/7, 64b/12

nigār : (Far.) Güzel yüzlü

n.*eyle*- Güzel yüzlü yapmak 2a/1

nigeh-bān : (Far.) Gözcü, gözetici, bekçi, gözetleyen

n. 19b/4, 56b/8, 77b/6, 83a/14

n.+ dur 19b/4

n.+ ı 83a/9, 83a/10

n.+ sın 19b/5

n.*ol*- Gözetlemek 83b/1

nihād : (Far.) Huy, tabiat, fıtrat, yaratılış, bünye

n. 77b/11

n.+ ında 39a/9, 46b/2

n.+ ından 57b/2

nihāl : (Far.) Taze, düzgün, fidan

n.+ ī 50a/2, 50a/11

nihāl- i iḳbāl-i saʿādet : (Far.+ Ar. + Ar.) Mutlu geleceğin fidanı

n. + i 3b/10

nihān : (Far.) Gizli, saklı, var olmayan, sır

n. *kıl*- Gizlemek 84a/2

nihāyet : (Ar.) Uç, sonuç, son

n. 10b/6, 21a/14, 26b/10, 40a/4

n.+ i 20a/9

n. *bul*- Sona ermek, bitmek 84a/9

n. *ol*- Son bulmak 26b/10

nīk : (Far.) İyi, güzel, hoş

n. 63a/6, 66a/13, 67a/5

nīk-baḫt : (Far.) Bahtı güzel, güzel talihli

n.+ ı 7a/3

n. *ol*- Bahtı güzel olmak 74b/4

nīk- baḫtlıḳ : Güzel bahtlılık

n. 7a/3, 66b/13, 74b/3

nīk-ḫulḳ : (Far.+ Ar.) Güzel huy

n.77a/8

nīk- ḫūy : (Far.) Güzel huy

n. 46a/3, 35b/1

nīk-iʿtiḳād : (Far.+ Ar.) Güzel düşünce, inanç

n.15b/11

nīk-kār : (Far.) Güzel amel

n. +dur 76b/4

n. + ıyla 76b/5

nīk- nām : (Far.) İyi,güzel nam

n. + lıġla 43a/2

n. *ol-* Namı iyi olmak 26a/7

nīk-ṣāḥib : (Far.+ Ar.) Güzel koruyucu

n. 15b/11

nīk- taḫt : (Far.) İyi hükümdarlık

n. 47b/3, 76b/4, 76b/5

nīk- ṭıynet : (Far.+ Ar.) Güzel yaratılış

n. 97a/13

nīlūfer : (Far.) Nilüfer çiçeği

n. 4b/10

niʿmet : (Ar.) İyilik, hediye, lütuf, ihsan, varlık

n. 23b/14

n.+ dür 73b/14

n.+ e 49b/5

n. + üŋle 82b/8

nisbet : (Ar.) 1- Kıyas edilirse, göre, nazaran

n.84b/15, 85a/1

2- Ölçü, derece

n.+ de 64b/15

nişān : (Far.) İz, alamet, işaret, rütbe, hedef

n. 12b/6

nişāne-i tīr-i belā : (Far.+ Far.+ Ar.) Bela okunun hedefi

n. *eyle-* Bela okunun hedefi olmak 41a/6

nitekim : Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakîkaten, nasıl ki … olduğu gibi" anlamlarında kullanılır

n. 6a/2

niyāz : (Far.) Yalvarma, yakarma, dua, istek

n.+ ı 15a/8

n.+ ın 88a/8

niyāz u münācāt : (Far.+ Ar.) Dua ve dilek

n. *it-* Dualarla yalvarmak 16a/12

niyāz -mend : (Far.) Dua sahibi, istek sahibi

n. *ol-* Dua sahibi olmak 87a/8

niye : Bir şeyin sebebini sormak için kullanılır

n. 45a/4

niyet : (Ar.) Kast, istek, arzu, maksat

n.+ den 56b/10

n.+ üŋ 32b/12, 60a/15

niẕāʿ : (Ar.) Çekişme, kavga, tartışma

n.+ dan 55a/2

noḳṣān : (Ar.) Yokluk, eksik

n. 15b/10, 34a/5, 51a/2

n.+ dan 21a/6

noḳṣān - peẕīr : (Ar.+ Far.) Eksikliği kabul eden

n. *ol-* Eksikliği kabul etmek 51a/3

nuḳāṭ : (Ar.) Noktalar

n.+ ından 2b/14

nuḳṭa-ı erbaʿa-i iʿtidāl : (Ar.) İtidalin dört noktası

n.2b/13

nuḳṭa- ı kaṭarāt-ı bārān (Ar.+ Ar. + Far.) Yağmur damlalarının yeri

n. + dan 3a/1

nūr- ı dīde : (Ar.+ Far.) Göz nuru, gözün ışığı

n. 17b/9

nuṣḥ : (Ar.) Öğüt

n.+ ıyla 47a/15

nuṣret : (Ar.) Üstünlük, başarı, zafer

n. 40b/15, 68a/9

nuṣūṣ- ı nebevī : (Ar.) Peygamberin hadisleri

n. 8a/6

nūş : (Far.) İçme, içen, tatlı şerbet

n. *eyle-* İçmek 90b/14

nūşirevān : (501-579) İran'da (531 - 579) tarihleri arasında hükümdarlık etmiş Sâsâni padişahı olup adâlet ve doğruluğu ile meşhur olmuştur

n. 56a/11, 65a/15

n.+ a 58a/13

nūşirevān- ı ʿādil : (501-579) İran'da (531 - 579) tarihleri arasında hükümdarlık etmiş Sâsâni padişahı olup adâlet ve doğruluğu ile meşhur olmuştur

n. 12b/8, 30a/5, 58b/1, 58b/4, 66a/7, 76a/13, 81b/5, 89b/13

n. + e 56a/9, 59a/6, 59b/14, 60a/1, 65a/13

nuṭfe : (Ar.) Duru ve safi su, sperm, rahimde hücrelerin birleşmişi, deniz, taşmış su

n. 45b/11

n.+ den 45a/14

nuṭḳ-ı eyvān : (Ar.) Köşkteki konuşma

n. + ında 33b/7

nuvvāb : (Ar.) Vekiller, yardımcılar

n. 54a/14

nübde : (Ar.) İyi haber

n. *ol-* İyi haber olmak 15b/1

nübüvvet : (Ar.) Peygamberlik

n. 31b/2, 51b/7

n.+ e 95a/2

nücum : (Ar.) Yıldızlar

n. 45b/2

n.+l a 4a/12

nüdemā- ı sulṭān : (Ar.) Sultanın yardımcıları, padişahın hizmetkarları

n. 15a/14

nüfūs : (Ar.) Nefisler, şahıslar, canlar

n. 37b/3, 51b/9

nükte : (Ar.) Düşündürücü söz

n. 16a/11

nükehāt-ı dil-pezīr : (Ar. + Far.) Gönlün kabul edebileceği güzel koku

k. 2b/1

-O-

o : 1- O sıfat

o. 14b/1, 15b/5, 17b/6, 39a/14, 46a/13, 75b/4, 81a/15, 93a/7

2- O zamir

o.+ dur 15a/6, 52a/7, 80a/5

od : Ateş

o. 38a/2, 75b/4

o.+ larla 62a/4

odun : Yakılmak üzere kesilmiş ağaç

o.+ ı 38a/2

oġ(u)l : Cinsiyeti erkek olan evlat

o.+ a 44b/4

o.+ ı 47a/4, 47b/14, 71a/7,

o.+ ına 31a/4, 47a/13, 84a/4

o.+ ınuŋ 47b/7, 71b/1

o. + laruŋ 45a/1

o. + uŋ 47a/15, 71a/13

oġlan : Cinsiyeti erkek olan evlat

o. 24b/5, 46a/6

o.+ cıḳ 45a/15

o.+ larına 37a/3, 47a/4

o.+ uŋ 71a/14

oġlancıḳ : Küçük oğlan çocuk

o.+ ları 17a/8

o.+ ların 17a/4

oḳ : Yay denilen aletle fırlatılan ince, kısa değnek

o. 14a/13

oḳu - : 1- Bir yazıda anlatılmak istenen manayı anlamak, öğrenmek

o.- dı 83a/3

2- Kur'an, dua, sure okumak

o.- maḳ 79b/2

3- Bir şeyin söylenmemiş gizli tarafını anlamak

o.- dı 71a/8

o.- yup 4b/12

4- Bir yazıyı seslendirmek

o.- dı 27a/4

o.- madan 4a/14

okuyucu : Devamlı olarak okuyan kimse

o. 4a/2

ol : 1. O (zamir)

o. dur 4b/15, 9a/7, 9b/12, 10a/1, 10b/4, 14b/8, 17b/12, 18a/13, 18a/4, 18a/6, 18b/14, 19a/8, 27a/15, 29b/7, 33a/12, 35a/7, 35b/6, 36a/5, 36a/9, 36b/1, 36b/12, 36b/9, 37a/2, 37a/4, 37b/11, 38a/15, 38b/9, 42a/15, 43a/1, 44a/11, 45b/4, 45b/9, 46a/2, 46a/6, 46a/8, 46b/7, 47a/14, 47b/1, 50b/9, 51a/1, 51a/11, 51a/8, 51a/9, 52b/13, 53a/8, 53b/11, 53b/5, 54a/1, 54a/12, 54a/5, 54a/8, 57b/13, 62b/11, 62b/15, 62b/9, 63a/3, 63a/6, 63a/9, 66b/14, 67a/1, 67/8, 71b/6, 77a/1, 77b/14, 79a/10, 79a/6, 79a/8, 80a/7, 80a/8, 80b/1, 80b/2, 7b/15, 81a/7, 81b/11, 81b/12, 84a/15, 88a/13, 89b/10, 8b/8, 94b/8, 95a/12, 95a/4

2. O (sıfat)

o. 2b/13, 3a/10, 4a/5, 4a/9, 4a/11, 6b/8, 7a/14, 7a/9, 7b/11, 7b/14, 7b/7, 8b/6, 8b/8, , 9b/5, 10b/8, 11b/8, 12b/15, 13a/6, 13a/8, 13b/12, 13b/13, 16b/11, 16b/2, 17a/12, 18b/11, 18b/7, 19a/2, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 20a/13,21a/10, 22a/2, 22b/6, 23a/7, 23b/5, 23b/8, 24b/5, 24b/12, 24b/13, 25b/10, 26a/9, 26b/12, 27a/6, 27a/7, 27a/8, 27a/10, 27b/12, 29b/2, 29b/3, 29b/5, 29b/14, 31b/10, 32a/2, 32a/13, 32b/8, 34b/11, 34b/7, 34b/8, 34b/13, 35a/6, 35b/12, 36b/7, 37a/2, 38a/11, 38b/13, 39a/4, 39a/8, 39b/1, 39b/2, 40b/7, 39b/9, 39b/11, 41a/14, 42b/5, 43a/8, 43a/10, 43b/13, 44a/15, 45a/7, 45a/10, 45a/13, 45a/14, 47b/4, 47b/8, 45b/12, 48a/5, 48a/10, 49b/12, 50a/4, 50a/9, 50a/11, 50a/14, 50b/6, 51a/7, 51b/10, 52a/4, 52b/2, 53a/14, 53b/2, 53b/4, 53b/14, 53b/15, 55b/11, 55b/6, 56a/1, 56a/12, 56b/1 , 56b/13, 56b/14, 57a/2, 58a/7, 58a/12, 58b/3, 59a/9, 59b/15, 61b/1,61b/12, 62a/9, 62a/13, 62b/2, 63a/4, 64a/15, 64b/7, 64b/9, 64b/15, 67b/14, 67b/2, 67b/3, 68a/6, 68a/12, 69b/7, 69b/11, 70a/2, 70a/4, 70a/5, 71a/4, 71a/5, 71a/6, 73a/4, 73a/5, 73a/8, 74b/12, 75b/1, 76b/5, 76b/10, 76b/15, 77b/15, 78b/15, 79a/2, 79a/9, 79a/13, 79a/14, 80a/12, 80a/13, 80b/6, 81a/5, 81b/4, 81b/5, 82b/3, 82b/8, 83a/3, 83a/8, 83a/9, 83a/10, 83a/14, 83a/15, 83b/10, 84b/8, 86b/3, 87b/2, 87b/3, 87b/7, 88a/14, 88b/11, 90b/3, 91a/7, 91b/6, 92a/4, 93a/1, 93a/4, 93b/14, 94a/4, 94a/5, 94b/13, 95b/6, 95b/8, 95b/10, 95b/11, 95b/14,
95b/15, 96a/2, 96a/3, 96a/5, 96a/6, 96a/9, 96a/11, 96a/15, 96b/1, 96b/2, 97a/8, 97b/7, 97b/10

ol- : 1- Yardımcı eylem

ʿā o.- a 12b/10

ābād o.- dı 65a/12

ābād o.- ur 40a/9

ʿābid o.- maya 34b/8

ʿāciz o.-up 47a/5

ʿādet o.- maya 37a/9

ʿadil o. -a 66b/14

ʿadl-kār o.- dı 61b/7

āgāh o. -ġıl 22b/11, 33a/7, 37b/1, 58b/8, 88b/6

āgāh o. -maġıl 97a/9

āḫar o.- maz 4b/12

āhestekār o.- a 59a/10

āḫirkār o. 86a/7

aḥmaḳ o.- a 81a/6

aḫşām o.- dı 73b/2, 82a/12

ʿaḳl o.- maya 6a/4

ʿāḳıl o. – ursa 30b/1

ʿāḳıl o.- anlar 12b/5

ʿāḳıl o.-a 12b/11

ʿāḳıl-dāne o.- an 33a/8

ʿāḳıldāne o.- ursa 30a/8

ʿāḳilānı süḫan o.- dur 24b/11

ʿaḳlı selīmi o.- a 50b/10

aʿlā o.- sa 25b/6

ʿālī o.- maġa 47b/6

ʿāmil o.- a 47a/15

ʿāmil o.- am 11a/12

ʿaraḳrīz o.- sa 4a/15

āreste o.- ur 33b/12

asān o.- a 74b/12, 81a/1

āşikār o.- a 65b/6, 74b/12

āşikār o.- ur 83a/11

āşinā o.- dı 43b/12

ʿayān o.- ur 74b/7

ʿāyid o.- ur 23a/5

ʿazline o.- dı 27a/12sebeb

hebā o.- a 69b/8

baḫt o.- a 67a/7

baḫt o.- asın 74b/4

baʿīd o.- maḳ 74a/7

bāḳī o.- sun 43b/10

bārı minneti o.- an 61a/15

bed o.- anuŋ 74b/2

bed o.- ur 74b/2

bedīd o.- dı 95b/12

bedkirdār o.- mış 73a/8

bednāmlıġla selāmet o.- maḳdan 43a/3

bed-ter o.- a 40a/3, 9a/3, 19b/15, 40a/3, 42b/15

bedter-i k’anuŋ o.- a 80b/8

behermend o.- mayup 86a/9

behremend o.- a 24a/4

behremend o.- mışdur 10b/9

bende o. -a 17b/6

berdār o.- up 94b/4

berdevām o.- a 52a/10

berḫūrdār o.- up 48a/9

berrān o.- a 25b/15

beyhūde o.- maya 14b/6

beyne’nnās müstaḥab o.- maya 11a/6

bi’lkülliye helāk o.- dılar 95b/8

bi’lkülliye sāḳıṭ o.- a 57b/5

bī-bīm o.-am 59b/15

bīdār o.- a 40b/5, 89b/7

bīdār o.- ana 89a/13

bīdār o.- maḳ 21b/4

bīdār o.- sam 27a/10

bīġam o.- maz 32b/8

bīgünāh o.- am 59b/15

bī-hayyīz o.- a 49a/3

bīmiḳdād o.- a 49a/3

bīniyāz o.- a 89a/5

bīniyāz o.- maya 42a/3

bīniyāz ʿāḳil u dānā o.- anlar 12b/5

bīpāk o.- maya 35b/8

bir o.- a 88a/13

bīrāh o.- sun 19b/7

bīsaʿādet o. 88b/2

bīşümār o.- masaʿulemā 13a/14

büryān o.- ur 63b/12

büzürg o.- a 47a/9

büzürg o.- ur 47a/8

büzürgvār o.- a 31b/4

büzürgvar o.- mazdı 13a/14

cāhil o.- a 49a/2

cānib o.- a 19a/6

cārī o.- a 51b/10, 62a/9

cārī o.- dı 16b/14

cārī o.- mazdı 13a/15

cāy-gīr o.-up 10a/2

cehd o.- up 32a/13, 50b/4

cemʿ o.- a 55b/15

cemʿ o.- dılar 96a/5

cemʿ o.- up 13b/11, 24a/15, 95b/15

cihān-ban o.-a 67a/7

cihāniyān o. 4a/5

cilve-ger o.- masına 5a/4

civān-merd o.- a 12b/15

civan-merd o.- maḳ 69a/5

cömerd o.- a 12b/14

cüdā o.- maḳ 14a/6

çāre o.- maz 29b/6

çoban o.- mışdur 59b/8

çāygīr o.- up 10a/2

dāll o.- a 56a/1

dana o.- a 17b/13, 75a/8

dānā o.- anlar 12b/5

dānā o.-a 12b/11, 56b/12

dānā o.- asın 15a/5, 50b/5

dānā o.- maya 88a/15

dānā o.- ursa 32a/14

dāniş o.- maz 77b/12

dānişpeẕīr o.- ur 14b/6

dāsitān o.- ur 42b/13

dem o.- a 66b/12

dervīş o.- up 19a/4

devri dırāz o.- ursa 84a/7

dėyen o.- a 25b/7

dırāz o.- maya 26a/8

dil o.- a 10a/1

dilteng o.- ursuŋ 68b/14

divāne o.- a 71a/12

dost o.- a 39b/6, 51a/1, 74b/14

dost o.- maz 50b/11

dost o.- up 85b/12

dost o.- ursa 86b/12

dūr o. – a 46b/6

düçeşmüŋ o.- a 47b/12

dürüst o.- a 31a/4

dürüst o.- maġa 74a/12

düstūr o.- dı 15b/1

düstūrı o.- maya 57a/4

düşmen o.- ur 40b/12

düşmen o.- ursa 39a/4

düşmen-i cān o.- a 22a/1

düşvār o.- maya 60b/1

ebū'lfażlı hindī o.- maya 55b/14

edā o.- mazdı 17b/3

efkār o.- ma 28a/6, 35a/3, 28a/6

efkār o.- maḳ 34a/9, 50b/15

efserde o.- up 69b/7

ehli ḥācet o.- anlar 31b/12

ehli ḥayā o.- a 10a/10

eksik o.- maz 66b/5

eli boş o.- anuŋ 49a/12

emānet o.- sun 9b/8

emīn o.- a 42b/8, 66b/7, 7a/13

emīn o.- ma 39b/1

emīn o.- maḳ 74a/7

emīn o.- maya 62b/10

emīn o.- mayalar 9b/13

emīn o.- mayasın 44a/14

emīn o.- up 51a/4

emīn o.- ur 18b/11

endūh-gīn o.- up 28a/9

endüh-gīn o.- a 78b/11

endūh-gīn o.- maḳdan 63a/7
epsem o.- duġumda 23a/15
epsem o.- up 82b/3
epsem o.- maḳdur 41b/11
erzānī o.- maya20b/2
evfā o.- alar 54b/10
evlā o.- a 9a/12, 38b/14
evlā o.- maya 32b/1
evvel o.- a 48b/1
eylük o.- a 74a/3
faʿʿāl o.- a 56b/13
fāʾide o.- maya 24b/13
fāʾidelü o.- a 24b/11
fāʾidesi o.- dur 10b/13
fāʾidesi o.- maya 18a/3
fāʾidesi o.- sa 19a/10
fārigü'lbāl o.- a 69b/2
fāriġü'lbāl o.- asın 11b/5
fāsid o.- up 34b/8
fażlı ḫāṣ o.- a 97b/12
fenā o.- ur 84a/8
fermān o.- mışdı 91a/7
ferzend o.- a 47b/13
fetḥi bāb o.- a 29b/12
fevt o.- a 11a/15
fevt o.- madan 72b/15
fevt o.- maġı 69b/4
fevt o.- maya 72b/10
fi'lḥaḳīḳa o. 12a/11
fikr-i ṣāʾīb o.- a 51a/8
ġaddār o.- a 67a/2
ġāfil o.- a 59a/5
ġāfil o.- ma 11a/13
ġāfil o.- maŋ 51a/7
ġāfil o.- maya 50b/10
ġālib o.- a 8b/12, 8b/9, 88b/3

gālib o.- dı 44a/2
ġālib o.- dılar 55a/6
ġālib o.- sa 85b/5, 85b/7
ġamḫʸār *ol-* 28a/7
ġam-gīn *ol-* 28a/9
ġāretde o.- maḳdur 37b/9
ġāyet o.- dı 78a/2, 78a/7
ġaẓabnāk o.- mayup 40a/11
gice o.- dı 96a/8
gerdār o.- a 66b/15
giriftār o.- a 44a/6, 50b/8
giriftār o.- anları 55a/14
giriftār o.- up 95b/1
giriftār o.- ursa 70a/3
giryān o.-maya 28b/1
gönli dar *o. - ur* 49a/12
götürmiş o.- a 32b/3
ġurre o.- up 62b/9
güftār o.- ur 65a/5
güftārı nerm o.- a 10a/4
gül gibi o.- up 4b/14
gülzārına gülşeni nīlüferinde o.- sa 4a/13
günāhkār o.- a 59b/11
günāhkār o.- sa 64a/13
ḫaberdār o.- maya 81b/9
ḫaḳāret o.- a 94b/13
ḫākim o.- a 23a/4
ḫaḳīr o.- maḳ 70a/2
ḫaḳĪr o.- maḳdan 52b/8
ḫaḳīr o.- mayasın 60a/11
ḫaḳīr o.- ur 13a/5
ḫalāṣ o.- am 53b/1
ḫalāṣ o.- ayduŋ 88a/3
ḫālī o.- maya 31a/11
ḫamāʾil o.- a 6b/12
ḫāmile o. –up 24b/4, 24b/5

ḡᵛār o.- maḳ 70a/2

ḡᵛār o.- maḳdan 52b/8

ḡᵛār o.- ur 13a/5

ḡᵛār o.- mayasın 60a/11

ḡāric o.- a 24a/4

ḥarīṣ o.- up 54a/5

ḥāṣıl o.- a 26a/9, 42a/13, 42a/7, 44b/1, 44b/10

ḥāṣıl o.- a 80a/3

ḥāṣıl o.- an 13a/11, 29a/13, 29a/14, 68b/1

hāṣıl o.- madı 94a/1

ḥāṣıl o.- maya 71b/4

ḥāṣıl o.- mayıcaḳ 34b/7

ḥāṣıl o.- maz 19a/12

ḥāṣıl o.- up 55a/1, 69a/7

ḥāṣıl o.- ur 18b/6, 38a/3, 9b/14

ḡaṣlet o.- a 69a/1

ḡaṣlet o.- a 79a/1

ḡāstār o.- a 65b/6

ḡāṭır o.- a 53b/7

ḡavf o.- sa 32b/8

ḡavfı o.- maya 35b/9

ḥayā o.- a 10a/15

ḥayā o.- maya 10a/13

ḡayr o.- ısardur 94a/8

ḡayr o.- up 60a/15

ḡayra o.- a 49b/5

ḥayrān o.- dılar 76a/9

ḥāżır o.-an 91a/9

ḥāżır o.- dılar 92a/5

ḥāżır o.- urlar 45a/14

hebā o.- a 18b/15

helāk o.- dılar 96a/14

helāk o.- maḳ 95b/1

hemīşe o.- a 81b/4, 93b/13

hevādār o.- up 86a/8

ḡılāf o.- maya 54a/3

ḫılāfı müteʿārif o.- a 38a/8

ḫıredi hıreddanladur o. 6a/3

ḫıredmend o.- a 57a/3

ḫışımnāk o.- mayasın 40a/11

ḫiṭābı vācibü'ttaʿẓīm vārid o.- dı 3a/12

ḫiẕmetde o.- maḳ 63b/10

ḫīẕmetinde o.- an 66a/11

ḫiẕmetinde o. -masına 62a/9

ḫiẕmetinde o.- maḳ 63b/6

ḫoşnūd o.- a 40a/2

ḫoşnūd o.- masa 53b/14

ḫoşnūd o.- sun 53b/9

ḫūb o.- a 31a/3

ḫūb-girdār o.- a 66b/15

ḫūpeẕīr o.- dı 22a/10

ḥurmaı nāresīdeye müşābih o.- a 24a/6

ḫurrem o.- up 83b/11

ḫūy-ı zībā o.- a 79a/8

ḫūylu o.- a 80b/1, 80b/2

ḫüdāvendān-ı fütüvvet o.- anlardan 31b/7

hümāyun o.- a 47a/7

hüner o.- sa 31a/5

hünerver o.- maziseñ 6a/8

ḥürmetlü o.- ur 13a/6

ḥüsnü ḫulḳ o.- anlardur 77a/12

ḫvār u ḫacīl o.- urlar 24b/7

ḫvār u ḥaḳīr o.- a 31b/4

ḫvār u ḥaḳīr o.- ur 13a/4

hüveydā o.- ur 74b/11

ʿilm-ber o.- masa 14b/12

ʿıyd o.- a 15b/2

ırağ o.- maḳ 18a/9, 25a/7

ırağ o.- maḳdur 22a/13

ırağ o.- ursaŋ 66b/6

ʿimāret o.- masına 57b/13

ʿimāret o.- up 57b/9

isrāf o.- maya 35b/14

istiṭāʿat o.- dukça 37b/5

istidlāl o.- unur 68a/11

ʿişyān o.- maya 91b/6

işāret o.- a 56a/1

ḳābil o.- maya 26a/10

ḳābil o.- maz 75a/1

ḳādir o.- maya 19a/8

ḳādīr o.- maya 80a/13

ḳādīr o.- ursa 97b/11

ḳadür o.- avuz 65a/14

kāmil o.- a 59a/4

ḳāniʿ o.- a 86b/11

ḳāʾil o.- up 33a/15

ḳara o.- ur 86b/4

ḳarīb o.- maḳ 74a/8

ḳarīb o.- mışdur 90b/10

ḳaṣr o.- a 32b/14

ḳavī o.- ur 41a/11

ki o.- a 15a/6, 37a/14

kifāyet o.- masa 19a/12

ḳorḳuda o.- a 8a/2

ḳudreti o.- masa 19a/11

küşāde o.- a 30a/3, 36a/4

lācerem giriftār o.- dum 75b/11

laṭīf o.- ur 69b/10

lāyıḳ o.- a 16a/13

lāyıḳ o.- anı 21a/7

lāyiḥ o.- an 67/8

lāzım o.- an 27b/11

lemʿa o.- mışdur 4b/7

lisan-ı ʿaẕbü'l beyān o.- maḳdur 97b/1

māʾil o.- ma 32a/6

māʾil o.- maya 55b/13

maʿdelet o.- makdur 35b/5

maġrūr o.- a 50b/8

maġrūr o.- ma 97a/2

maġrūr o.- maḳ 38b/3

maġrūr o.- maŋ 90a/9

maġrūr o.- up 57a/10

maḳbūl o.- mış 52a/7

maḳbūle o.- a 79a/2

maḳhūr o.- ur 42a/6

maḳṣūd o.- du 43a/7

maḳṣūd o.- dur 80b/15

mālo. -maya 59b/9

mālo. sa 19a/12

māl u ḥācet o.- a 58b/3

mālīk o.- a 80b/14

māʾil o.- a 31a/9

maʿlūm o.- dı 55b/10, 68a/2

maʿlūm o.- mışıdı 95a/1

maʿrūf o.- a 11a/8, 18a/5, 53a/1

maşlaḥatı o.- dur 34b/15

maşrūf o.- a 84a/11

maṭbūʿ o.- a 94b/14

mażarrat o.- a 11b/1

mażarratı o.- an 79b/14

mecāli o.- masun 47b/8

meʾcūr o.- maḳdur 75a/2

meʾcūr o.- asın 42a/5

meʾcūr o.- alar 44b/14

meʾmūn o.- a 46b/7, 55a/2

meʾunetümdenʿāciz o.- up 50a/5

mefhūm o.- dı 68b/6

mekrūh o.- a 45a/10

melūl o.- uban 40b/4

memzūc o.- mışdur 85a/14

menāhībden o.- a 67/8

menāzil o.- up 85a/4

menfaʿat o.- mayup 11b/1

mennāʿu'lḫayr o.- up 73a/8

menşeʾ o.- a 39a/13

menşeʾi mażarrat o.- mayup 23a/8

meʿāteb o.- a 97b/8

merġūb o.- a 30b/13

merʿī o.- a 54b/4

meşaḳḳat o.- sa 31a/1

meşġūl o.- ā 38b/5

meşġūl o.- am 16b/4

meşġūl o.- uŋ 95a/9

meşġūl o.- dı 79a/13

meşġūl o.- up 52a/5

mevcūd o.- duŋ 92a/9

mevṣūf o.- a 17b/10, 78b/2

mevṣūf o.- maz 46a/7

mevsūm o.- mışdur 3b/10

mihribān o.- up 39a/6

minnet o.- up 77a/3

mirāṯ o.- a 37a/3, 37a/5

muʿazzez o.- a 10b/14, 11a/5

mūcib o.- a 69b/5

mufarraṭ o. -maġiçün 4a/6

muġtenem o.- maḳ 47b/2

muḥtel o.- a 4b/14

muḥterem o.- a 11a/5

muḥterem o.- ursa 70a/1

muḫṭī o.- ursaŋ 81b/12

muḳaddem o.- maġa 5b/6

muḳārin o.- up 95a/3

muḳarreb o.- ursa 64a/2

munḳarīż o.- dı 95b/13

munkariż o.- duḳdan 37a/2

muntaẓır o.- dılar 92a/1

muʿayyen o.- a 39b/7

muʿterif o.- maya 17b/13

murāduŋ o.- a 44a/14

muṣırr o.- makdan 97b/2
muṣaffā o.- up 87a/12
musteḥab o.- maya 11a/6
mutaṣarrıf o.- a 46a/1
mutaẓammın o.- a 63a/13
muṭābıḳı ʿaḳl o.- a 24a/1
muvaffaḳ o.- maya 11a/7
muvāfıḳ o.- a 30b/12, 31a/12
muvāfıḳ o.- maya 30b/6
muẓṭarib o.- ma 28a/14
müʾebbed o.- a 58b/11
müʾeddi o.- ur 63a/5
mübaḫḫar o.- a 2b/2
mübeddel o.- dı 29b/15
mübeyyen o.- mayınca 16a/2
mübtedā o.- a 4b/4
mübtelā o.- asın 11b/3
mücemmelen o.- ursa 33b/5
müferriḳa'lḥāl o.- ması 11a/7
müfīd o.- mayup 96a/13
mükāfāt o.- ur 77a/7
mükedderü'lbāl o.- a 76b/12
mükerrem o.- a 10b/14, 11a/5
mükerrem o.- ursa 70a/1
mümkīn o.- aydı 20b/10, 91a/6
mümkīn o.- duḳça 51a/6, 54a/6
mümkīn o.- maya 39b/8, 50b/9
münāsib o.- an 28a/1
münfaʿil o.- ma 28a/14
münḳād o.- mazlardı 13b/1
münḳād o.- up 94a/15
münkesirü'lbāl o.- a 56b/15
münkir o.- maya 62b/3
münzevī o.- am 95a/13
mürebbāsı o.- a 57a/4
müretteb o.- a 54b/7

müretteb o.- an 20a/8

müṣāb o.- alar 44b/14

müṣāb o.- asın 42a/5

müṣāb o.- makdur 75a/2

müṣennef o.-maġiçün 4a/6

müstaḥkem o.- a 46b/2, 57b/2

müstaḥkem o.- mışdur 39a/10

müstaḥsen o.- a 46a/12, 78b/4, 94b/15

müsteḥaḳ o.- an 61b/1

müsteʿār o.- a 85a/6

müstevlī o.- a 45b/1

müstevlī o.- dı 58a/12

müşkil o.- ur 40a/8

müteʾeẕẕi o.- san 40a/13

mütefehhīm o.- dı 68b/1

mütehettik o.- a 59a/11

mütekedder o.- dı 15b/12

mütekeddir o.- a 35b/2

mütemekkindür o.- a 38b/4

müteʿalliḳ o.- a 45b/12

müteʿarrıż o.- madum 56a/2

mütevālid o.- ursa 45a/15

müteveccih o.- dı 55a/5, 55a/8, 95b/4

müyesser o.- ma 6a/4

müyesser o.- maz 52b/2

müzeyyen o.- ursa 33b/5

nābedīd o.- urdı 96a/3

nāçār o.- a 39b/9

nādān o.- a 22a/2, 56b/14, 75a/9

nādim o.- ursuñ 14a/11ʿuḳūbet

nāfiz o.- a 51b/10

nāfiz o.- up 13a/15

naḥīf o.- mışdur 87b/13

naṣīb-ı müstavḳi o.- alar 54b/10

naṣīḥat o.- dı 26b/7

naṣīḥat o.- sun 95a/14

nāẓır o.- a 39a/14

nāẕır o.- maġıla 53a/1

nāẕır o.- up 45b/4, 70a/15

ne o. –dı 58a/8

nedāmet o.- maya 26b/9, 71b/14

nefʿi o.- mayan 79b/12

nevʿiʿāşir o.- dur 37a/7

nice o.- a 45a/4

nice o.- acağı 83a/5

nigeh-bān o.- a 83b/1

nihāyet o.- maya 26b/10

nīkbaḫt o. 12b/10

nīkḫūy o.- maḳdur 35b/1

nīkı nām o.- up 26a/7

niyāzmend o.- a 87a/8

nübde o.- a 15b/1

noḳṣānpeẕīr o.- a 51a/3

ʿömri o.- a 93b/14

pādişāh o.- a 93b/13

pādişāh o.- an 56a/3

pādişāh o.- ana 52b/1, 59a/3

pāk o.- maḳ 39a/10

pāye o.- dı 4a/11

pāyidār o.- duġı 85a/3

pāyidār o.- maz 21a/1

pāyidār o.- ursa 84a/8

penah o.- a 26b/5, 62a/7

perhīzkār o.- asın 74b/5

perhīzkār o.- ur 19b/5

perhīzkārlıḳ o.- maz 77b/12

perverde o.- ur 49b/7

pesendīde o.- mayup 24a/5

pest o.- maya 30a/4

peşīmān o.-64b/9

peşīmān o.- maz 77a/1

peşīmān o.- mışam 23a/15

peşīmān o.- ursuñ 14a/10

peşt ü penāh o.- a 26b/5
peydā o.- a 94b/12
peydā o.- mış 94b/3
peydā o.- sa 95a/2
peydā o.- ur 42a/8, 91b/15
pinhān o.- a 32a/11, 32b/13
pinhān o.- dı 95b/11
pinhān o.- urdu 42b/5
pīr o.- maz 89a/11
pīr o.- ursa 89a/10
pīşe o. –a 73a/15
pişmān o.- maz 77a/1
püşt ü penah o.- a 26b/5
raġbet o.- up 46b/1
raġbet o.- ur 13b/4
rāġıb o.- a 54a/6
rāġıb o.- ana 14b/15
rāḥat o.- am 59b/13
rāḥat o.- maġiçün 47b/9, 57a/7, 57a/12
rast o.- a 9a/6
rast o.- maz 39a/5
raṭb'ül-lisān o.- maḳdur 97b/1
rāżı o.- a 65b/7
rāżı o.- maḳ 25a/6
rāżı o.- up 11b/4
rāżī o.- up 58b/10
redd o.- aydı 91a/8, 91a/9
refahü'lḥāl o.- duġın 76b/11
refīᶜ o.- up 18b/8
rencīde o.- mamaḳdur 31a/8
rencīdeḫāṭır o.- maya 50b/13
revā o.- a 81a/10
revā o.- maya 26b/4, 42a/7, 63a/4
revān o.- dı 70b/13
rıfḳ o.-maḳdur 35b/4
rıżāŋda o. - maḳ 43b/8

rıżāsında o.- up 64a/10

ruʾyete o.- a 40a/10

rūşen o.- a 32a/9, 47b/13, 54b/14

rūzedār o.- a 15b/5

rübūde o.- maz 64a/2

rüsvā- ı cihān o.- a 81b/4

ṣāʾb o.- ursaŋ 81b/11

ṣabāḥ o.- dı 82b/4

sākin o.- duŋ 93a/6

saʿd o.- sa 30b/9, 31a/2

ṣāḥib-i kelām o.-a 56b/12

sāye-i ḥimāyetinde o.-a 52a/12

sebeb-i aġrāż o.- sun 15b/6

seḫa o.- masa 38b/13

serbeser o.- a 85a/15

serbülend o.- a 30a/4

serfirāz o. 43a/1

serfirāz o.- dı 12b/4

seyyīd o.- a 68b/2

ṣıdḳuŋ o.- a 65b/6

silāḥpūş o.- up 91a/1

sipāriş o.- ıcaḳ 58a/9

söz o.- ur 75b/8

sözlü o.- maḳdur 9a/2

Ṣāʾb o.- ursaŋ 81b/11

şād o.- a 43a/8

şād o.- madı 88b/14

şād o.- maya 85a/13

şādān o.- mışam 23b/1

şādan o.- ur 42b/12

ṣādır o.- a 35a/5

ṣāḥibkemāl o.- a 56b/12

ṣalāḫpeẕīr o.- maḳ 57b/11

ṣālīḥ o.- a 60b/5

ṣālīḥ o.- asın 60b/5

sālik o.- ma 28a/13

seyyī’e o.- a 68b/2

siyādetüŋ o.- up 49b/1

şehri yār o.- anuŋ 66b/2

şeref o.- maya 12a/13

şerm o.- maya 10b/1

şermsār o.- dı 71b/13, 72a/8

şikest o.- duḳdan 74a/12

şikest o.- ması 74a/11

şīrīn o.- maya 28a/10

şiʿār-diş̱ār o.- maya 14b/10

şūr u şer o.- a 30b/6

şükri o.- a 49b/5

tābān o.- a 32a/12

ṭālib- i faẕ̇l o.- a 31a/5

ṭāliʿ-i vilādet o.-a 45b/13

tamām o. –dı 92a/10

tamām o.- maya 32a/13

tamām o.- ur 54b/4

tedbīr o.- du 43a/9

tefaḫḫuş̱ o.- ınsa 52a/4

telef o.- maya 60a/13

telef o.- mışdur 18b/13

teng-dil o.- ma 40b/5

teslīm o.- sun 61a/3

tīġuñda o.- sa 4b/10

turş-rūy o.- makdan 63a/8

tüvānā o.- ursa 70a/5

tüvānger o.- a 85a/10, 87a/7

ṭāḳat o.- maya 41a/4

ṭāḳat ü ḳudret ü istidât o.- duḳça 5a/1

ṭāliḥi müfsīd o.- asın 60b/5

ṭāliʿi menḫūs o.- a 46a/1

ṭāliʿi vilādet o.- a 45b/13

ṭamaʿkār o.- mamaḳ 31a/6

ṭarīḳi ṣevāba o.- ur 23b/1

ṭuş o.- a 26b/10

ʿummāli nābekār müstevlī o.- up 57a/9

ulu o. -maya 88a/10

üstād-ı ḥāzıḳ o.- ursa 57b/6

üzere o.- asın 60a/14

üzre o.- a 11a/12

üzere o. - a 38a/8

üzere o. – maya 57a/9

vācib o.- a 35b/7

vācib o.- an 38a/2, 47a/12

vācib o.- dur 10b/3

vācib o.- maya 11a/6

vācib o.- ur 18b/8

vāḳıf o.- masam 83a/4

vāḳıf o.- mayup 81a/2

vāḳiʿ o.- a 36b/3

vāḳiʿ o.- dı 94a/13

vāḳiʿ o.- mış 14a/14

vāḳiʿ o.- up 38b/4

vāḳiʿ o.- ur 31a/13, 52b/4

vāḳiʿ o.- ursa 36b/2

vālā o.- asın 15a/5

vālā o.- maya 15a/6

vālā o.- sa 13b/3

vālīʾi ʿıraḳ o.- maḳ 32a/1

vārid o.- dı 16b/3

vāṣıl o.- a 44b/12, 69a/8

vāṣıl o.- asın 11a/14

vāṣıl o.- asın 81b/12

vāṣıl o.- asız 51a/5

vāṣıl o.- dı 44a/13, 94a/1

vāṣıl o.- mışdı 3a/1

vāṣıl o.- up 10b/5

vāṣıl o.- ur 86b/7

vāṣıl u mutevāṣıl o.- a 2b/9

vaṣīyyet o.- sun 90b/10

vefādār o.- ursa 34b/1

verāı ṣāḳıb o.- a 51a/9

verīṣe-i erzāni o.- an

vezīr o.- an 57a/8

yaḳın o.- ana 27b/4

yalancı o.- ma 66a/1

yār o.- ısardur 20b/8

yār-ı vefādār o.- a 10a/5

yeg o.- a 68b/13

yek o.- a 37a/13

yetmiş o.- a 85a/8

yoġ o.- avuz 60a/9

zāʾil o.- ur 85b/1

ẓāhir o.- a 57b/4

ẓāhir o.- ıcaḳ 95a/3

ẓāhir o.- madı 92a/1

ẓāhir o.- up 25b/14, 57b/1

ẓāhir o.- ur 23a/3

ẓāhir ü hüveydā o.- a 32a/9

zāʾil o.- maḳ 19a/6

ẓāyil o.- up 2b/15

żāyiʿ o.- a 19a/13

żāyiʿ o.- maya 28a/3, 46b/9

żāyiʿ o.- maz 44b/9, 73a/1

żāyīʿ o.- maz 88b/6

żāyiʿ o.- mış 47b/4, 59a/8

żāyīʿ o.- up 58a/10

żāyīʿ o.- ur 19a/5

zebān o.- a 10a/7

zenāne o.- a 80b/6

zībā o.- a 77b/8

ziyāde o.- a 18a/9, 30b/4, 35a/15

ziyāde o.- ā 38b/7

ziyāde o.- dı 16a/8

ẓiyāde o.- ur 19a/2

2-Etmek, eylemek

o.- a 9a/15, 42b/15, 47b/4, 51b/4, 65a/5, 71a/12, 73a/7 , 73a/9, 73b/12, 74b/15, 77a/2, 79a/9, 80a/8, 81a/7, 82b/2, 83a/14, 83a/9, 85a/9, 96a/2,

o.- alar 48a/5

o.- am 50a/15

o.- an 15b/9, 29b/15, 63b/13, 84b/8,

o.- asın 59a/3, 89b/11

o.- dı 66a/15,

o.- dılar 72a/7

o.- duġı 90b/14

o.- duḳça 13a/4, 30a/13

o.- madı 90a/7

o.- maḳ 45b/6

o.- mamış 28a/8

o.- maya 6a/5, 6a/8, 25b/11, 35a/12, 49b/6, 69a/2, 70b/6, 78b/7, 88a/15

o.- mayan 24b/14

o.- mayup 51b/2

o.- maz 10a/14, 13a/3, 31b/6, 49a/1, 64a/1, 90a/7, 89b/12

o.- mışdur 23b/6

o.- sa 25b/7, 30a/12, 38a/14, 43b/8, 71a/7, 86b/13, 89b/5, 95a/7

o. - saŋ 97a/3

o.- sun 11b/8, 15a/15

o.- uban 48b/15

o.- up 11b/7, 13b/15, 45b/15, 52a/3, 63a/12

o.- ur 14b/3, 30b/8, 47a/11, 53a/7, 58b/7, 63b/10, 73b/11, 75b/15, 76a/1, 78a/15, 79a/1 83a/9

o.- ursa 32b/2, 63b/11, 83a/10

o.- ursuŋ 64a/5

olın- : Olunmak (Yardımcı eylem)

ışġā o.- a 4a/7

ihtimām o.-dı 5a/5

iḳdām o.-ındı 5a/5

mübāşeret *o.*- dı 6b/12

muṭālebe *o.*- sa 52b/9

sipāriş o. -mak 32a/3

taḥbīr o.- ındı 4a/6

taḥrīr o.- ına 16b/5

tefaḥḥuş *o.*- sa 52a/4

teftīş *o.*- ınsa 52a/4

ol ḳadar: Ölçüde, derecede

ḳ. 16a/14, 16b/4, 24b/4, 39a/8, 43b/3, 70a/2, 70a/4, 70a/5

on : Dokuzdan önce onbirden sonra gelen sayının adı

o. 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5b/1, 7b/15, 17b/11, 35b/12, 50b/6, 52b/3, 62a/15, 67b/4, 72b/4, 77a/8, 80b/9, 84a/6

o. + lar 66a/4

onuncı : On sayısının sıra sıfatı

o. 5a/13, 11a/5, 18b/1, 51a/11, 54a/12, 61b/8, 63a/8

orta : Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer

o.+ mızda 65a/13

o.+ sında 37a/5, 37b/2, 42b/12, 79a/2

ʿoṯmān-ı ḥayā : Haya sahibi Osman

ʿo. 4a/10

ot : İlkbaharda toprakta yetişen genellikle sonbaharda kuruyan bitki

o. 87b/9, 87b/15, 88a/2

otur - : Yerleşmek

o.+ dı 73b/2

o.- maḳ 22a/4

o.- mış 50a/15

o.- mışdı 17a/6

o.- up 55a/12, 87b/8

o.- urdı 76a/1

o.- urken 44a/1

-Ö-

ögren - : Bir husus hakkında bilgi sahibi olmak

ö. 17b/8

ö.- mekde 48a/8

ö.- mekden 49a/14

ö.- mekdür 48a/1

öl - : Ölmek

ö.-ecek 28b/8

ö.- mek 43a/2, 47b/14

ö.- mekdür 43a/6, 97a/8

ö.- üp 90b/3

ölüm : Bir canlıda hayati fonksiyonların sona ermesi

ö. 32b/7, 89b/14, 92b/8

ʿömer : (581-644) Dört halifenin ikincisidir

ö. 4a/9

ʿömr : (Ar.) Hayat, yaşam

ʿö. 28a/7

ʿö. + i 92a/13

ʿö.+ i 93b/14

ʿö.+ ini 43a/1

ʿö.+ ümüzi 43b/10

ʿö.+ üŋ 28a/7, 32b/11

ʿömr-i ʿazīz:: (Ar.) Hayırlı ömür

ʿö. 84a/7

ʿö.+ i 28a/2

ʿömr-i devlet : (Ar.) Devlet ömrü

ʿö. 53a/5

ʿömr-i dırāz : (Ar.+ Far.) Uzun ömür

ʿö.+ ı 15a/8

ʿömr-i insānī : (Ar.) İnsan ömrü

ʿö.88b/6

öŋ : Görünen ileri taraf

ö.+ den 94a/7

ö.+ inde 47b/14, 82b/12, 83a/3

ö.+ ine 17a/10, 70a/11, 71b/8, 87b/8

öp - : Sevgi ve saygı ifadesi olarak dudaklarını değirmek

ö. 39b/12

ö.- mek 39b/9

örü dur- : Ayağa kalkmak

ö.- dı 17a/9

ört- : Kapatmak

ö.- diler 91b/9

ötüri : -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle

ö. 10b/10, 10b/13, 11a/2, 13b/4, 79b/3, 79b/4, 82a/9, 95a/11

öykün - : Birine benzemek istemek, onu taklit etmek

ö.- di 4b/8

öyle : Ona benzer, onun gibi

ö.*ol-* Ona benzer, onun gibi olmak 60b/6

öz : Bir şeyin temel unsuru, esas noktası

ö.+ i 7b/2, 33a/5

ö.+ ine 18b/7, 93b/13

ö.+ üñden 27b/3

özge : Başka, gayri

ö. 23b/13, 56b/11

-P-

pā-bürehne : (Far.) Yalın ayak

p. 96a/6

pādişāh : (Far.) Büyük hükümdar, sultan, cihan sahibi

p. 16a/1, 16a/4, 26b/4, 52b/5, 55a/4, 56b/14, 57a/6, 58b/2, 58b/9, 59a/10, 59a/11, 61b/9, 62a/7, 62a/14, 62b/11, 62b/12, 62b/14, 62b/15, 63a/10, 63a/11, 64a/13, 64b/13, 65a/1, 66a/10, 66b/1, 66b/14, 67a/1, 71a/2, 71a/15, 87a/15, 87b/6, 87b/13, 91b/1, 92b/6, 94b/3

p.+ a 15a/15, 16a/4, 18b/10, 53a/2, 53b/8, 54b/12, 57b/12, 62a/10, 66b/5, 66b/9, 87b/5

p.+ dan 16a/11, 53b/14, 63a/3, 63b/14, 63b/15

p.+ dur 6b/8

p.+ ı 87b/3, 87b/10

p.+ ıdur 54b/3

p.+ la 62b/7

p.+ lar 13a/15, 17a/4, 59b/6, 62a/8, 65a/8, 81b/6

p.+ lara 5a/13, 56b/5, 59a/13, 61b/8, 64a/7, 64b/10, 65a/5

p.+ laruŋ 6a/15, 61b/11, 63a/9

p.+ uŋ 52a/9, 55b/14, 56b/12, 56b/13, 62b/1, 62b/3, 62b/6, 62b/9, 63a/6, 64a/10, 64a/12, 82b/1

p.+ uŋdur 63a/1

p.+ uŋuza 87b/14

p.+ lar 63b/5

p.+ lara 87b/15

p. *ol-* Padişah olmak 52b/1, 56a/3, 59a/3, 93b/13

pādişāh-ı ʿādil : (Far.+ Ar.) Adaletli hükümdar

p. 58b/7

pādişāh-ı āfitāb : (Far.) Güneş gibi güzel padişah

p. 66b/7

pādişāh-ı ʿālem : (Far. + Ar.) Alemin padişahı, devrin hükümdarı

p. 61a/2

pādişāh-ı ʿālem-penāh : (Far. + Ar.+ Far.) Cihanın sığındığı hükümdar

p. 62a/1

pādişāh- ı ferḫunde : (Far.) Mesut, mutlu, saadetli, bahtiyar, mutlu padişah

p. 56b/13

pādişāh- ı fermān-revā : (Far.) Emri kabul edilen hükümdar

p. + sı 6b/1

pādişāh- ı leşker : (Far.) Askerlerin hükümdarı

p. 92b/10

pādişāh- ı mihrbān : (Far.) Merhametli hükümdar

p. + dur 7a/8

pādişāh- ı sitem-kār : (Far.) Zulüm yapan hükümdar

p. 69a/13

pādişāhān-ı devrān-ı ʿādet-i meʾlūf : (Far. + Ar.+ Ar.+ Ar.) Zamanın hükümdarı, devrin padişahının alışılmış usulleri

d.16a/15

pādişāhlıḳ : Hükümdarlık

p. 5a/12, 51a/13

p.+ dan 95b/2

pāk : (Far.) Temiz

p. 87a/12, 97a/12, 97a/13

p. *it-* Temizlemek 9a/14

p. *ol-* Temizlenmek 39a/10

pāk-şerm : (Far.) Masum

p. 6a/13

pākīze : (Far.) Katıksız, lekesiz, halis, saf, temiz

p. 97a/13

p.+ den 80b/9

pāre : (Far.) Parça

p. 22b/13, 76a/5, 81b/1, 91a/12, 91b/2, 96b/2

p. + ler 88b/4

p. + sin 96a/11

p. *it-* Parça parça etmek 81b/1

p. *eyle-* Parça parça etmek 96b/2

paşa : Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde savaşçı ve dini niteliği olan kişilere saygı için verilen unvan

p.4a/9

pāye : (Far.) Derece, rütbe

p. 4a/11, 20a/4

pāyidār : (Far.) Hissedar, yerleşmiş, hisse alan

p. 85a/6

p. *ol-* Hissedar olmak 21a/1, 84a/8, 85a/3

pāyidār-ı islām : (Far.+ Ar.) İslamın sürekliliği

p.+ ı 76a/7

pāymāl : (Far.) Ayak altında kalmış, telef olmuş

p. *ḳıl-* Ayak altında kalmak 81a/15

peder : (Far.) Baba

p. 44b/6, 44b/13

pek : Çok fazla

p. 33b/9

pejmürde : (Far.) Dağınık, eski, yırtık, perişan

p. 69b/6

p.+ yiseŋ 7a/1

penāh : (Far.) Sığınma, sığınacak yer, dayandığı nokta

p. 7a/10, 26b/5

p.+ uŋ 61a/2

p. *ol-* Dayanma noktası olmak 26b/5, 62a/7

pend : (Far.) Nasihat, öğüt

p. 3a/13, 5a/9, 11a/11, 26b/7, 27b/5, 47a/4, 52b/10

p. + i 75a/6

p. *it-* Nasihat etmek 47a/4, 53a/2

perde : (Far.) Kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü, görünmeğe mani olan

p.+ sin 81b/1

perde- i ufūl : (Far.) Ölüm perdesi, kayboluşun perdesi

p. + e 55b/12

perhīz : (Far.) Sakınma, çekinme

p. 86b/8

p.+ den 37a/14

p. *eyle-* Sakınmak, çekinmek 31a/4, 37b/12, 76b/14

p. *kal-* Sakınmak, çekinmek 48b/1

perhīz-kār : (Far.) Sakınan, çekinen, bırakan, nefsini tutan

p. 19b/5

p.+ lar 74b/5

p. *ol-* Sakınmak, çekinmek 19b/5, 74b/5

perhīz-kārlıḳ : Sakınma, çekinme, kendini tutma

p. 31a/7, 73a/9

p. *ol-* Sakınmak, çekinmek 77b/12

perīşān : (Far.) Dağınık, karışık, bozuk, düzensiz, kaygılı, üzüntülü

p.+ dur 84a/11

pers ʿamīd : İranlı Amid

p. 55b/13

pertev : (Far.) Ziya, ışık, sıçrama, parlama

p.+ inden 13a/2

pertev- i eşiʿʿa-ı envār-ı iḫtişāş : (Far. + Ar.+ Ar. + Ar.) Tecrübe nurlarının parlak ışıkları

p. + ı 1b/3

pertev- i şaʿşaʿa-ı aḥkām : (Far. + Ar.+ Ar.) Kanunların parlak ışıkları

p. 2a/7

pervāz : (Far.) Kanat açma, uçma, uçan, uçucu anlamlara gelerek kelimelere birleşen ek

p. *eyle-* Uçmak 30a/9

perverde : (Far.) Terbiyeli, beslenmiş, yetişmiş

p. 49b/7

p. *ḳıl-* Beslemek, büyütmek, yetiştirmek 82b/8

pes : (Far.) Yeter, tamam, arka, art, geri, öyle ise, şimdi

l. 4b/15, 14b/2, 16b/12, 23a/3, 27b/15, 32a/1, 32a/3, 33a/6, 37b/8, 37b/10, 38a/2, 43a/13, 52b/1, 56a/2, 57b/5, 58a/10, 58b/8, 65b/8, 71a/13, 71a/15, 71b/13, 82b/11, 91b/8, 92a/1, 94a/2, 94b/1, 94b/6, 94b/15, 95a/4, 95b/1, 95b/10, 96b/3, 97a/9

pesendīde : (Far.) Beğenilmiş, seçilmiş

p.+ dür 24a/2, 65b/10

p. *ol-* Beğenilmek, seçilmek 24a/5

pest : (Far.) Alçak, aşağı, hafif, yavaş

p. + in 97a/1

p. *ol-* Hor, hakir olmak 30a/4

peşīmān : (Far.) Pişman, nadim

p. 19b/15, 72a/12, 84a/10

p. *ol-* Pişman olmak 14a/10, 23a/15, 64b/9, 77a/1,

peşīmānlıK : Pişmanlık, nadimlik

p. 6b/13, 9b/3, 70a/13,

p.+ dur 65a/4

peyām : (Far.) Haber

p. 25a/13

peydā : (Far.) Var olan, aşikar, meydanda olan, görünen

p. 32a/9, 77b/9, 84b/5

p.+ dur 6b/4

p. *it-* Meydana çıkarmak 75b/2

p. *ol-* Meydana çıkmak 42a/8, 91b/15, 94b/3, 94b/12, 95a/2

peyġām : (Far.) Mesaj, haber

p.+ ın 25a/13

peyġamber : (Far.) Elçi, haberci, haber getiren

p. 22a/2, 31b/2, 33b/1, 36b/14, 41a/4, 45a/11, 46b/10

p.+ lere 23b/7

p.+ üñüzüŋ 24b/2, 24b/3

peymān : (Far.) Ant, anlaşma, yemin, sözleşme

p. 54a/4

p. *it-* Anlaşmak 38a/15

pinhān : (Far.) Saklı, gizli

p. 83b/7, 84b/5, 95b/10

p.+ dur 64a/3

p. *eyle-* Saklamak 92a/6, 92a/7, 95b/10

p. *ol-* Gizlenmek 32a/11, 32b/13, 42b/5

pīr : (Far.) Reis, üstad, şeyh

p. 89a/11, 97a/3

p.+ e 46b/8

p.+ idür 60b/12

p.+ ler 31b/1, 58a/11

p.+ lerdür 31a/12, 31b/1

p.+ lere 10b/9, 10b/13, 11a/2, 46a/13

p. *ol-* Yaşamak, var olmak 89a/11

pīr -pezīr : (Far.) Üstad olan

p. 33b/13

pīr-i ken'an : (Far.)Yakup peygamber

p . 33b/14

pīrāhen : (Far.) Gömlek

p. 32b/13, 79b/5, 79b/7, 96a/6

p. + e 79b/4

pīrāmen : (Far.) Etraf, yan, çevre

p. 55a/2

p. + e 79b/4

pīrāste : (Far.) Düzenlenmiş, donatılmış, süslü, düzen

p. 12a/10, 33b/13

pīrāye : (Far.) Zinet, mücevher

p. 56b/6

p.+ dür 7b/12, 23b/3

p.+ yi 1b/7

pīrāye- i devlet : (Far.) Devlet süsü

p. 28a/2

pīrlig : Yaşlılık, üstadlık

p.+ e 11a/4

p.+ i 10b/14, 11a/2

p.+ inden 10b/13, 11a/2

pīrūz : (Far.) Hayırlı, uğurlu

p. *ol-* Hayırlı olmak 48b/1

pīsagor : (MÖ.570-495) İyonyalı filozof, matematikçi ve Pisagorculuk olarak bilinen akımın kurucusudur

p.90b/8

pīş : (Far.) Ön, ön taraf

p. 97a/5

pīşe : (Far.) Huy, adet, tabiat

p. *eyle-* Amel eylemek 60a/15, 97a/8

p. *it-* Amel etmek 37b/13, 72b/1, 85a/15, 91b/5

p. *ḳıl-* Amel kılmak 9a/9, 9a/13, 58b/5, 62b/7, 65b/8, 69a/3, 70a/4, 93b/13

p.*ol-* İş olmak 73a/15, 77a/8

pīş-keş çek- : (Far.) Bir şeyi pek de dürüst olmayan şekilde başkasına sunmak

p. 4b/6

piyāde : (Far.) Yaya

p. 35a/5

post : (Far.) Makam, mevki

p. 81a/11

pūşīde : (Far.) Örtülmüş, gizli, örtü

p. 5b/5, 27b/5, 51a/14, 61b/9, 67b/5, 72b/5, 80b/10, 84a/6

pür-gevher : (Far.) Çok cevher

p.85a/9

pür-hünerkār : (Far.) Hüner dolu

p. + laruŋ 7b/5

pür-kīn : (Far.) Kin dolu

p. 41b/1

pür-renk : (Far.) Çok renkli

p. *eyle-* Çok renkli yapmak 2a/1

püşt ü penāh : (Far.) Arka, yardımcı, sığınak

p. 7a/10, 26b/5

-R-

rabbī : (Ar.) Ey Allah'ım

r. + i 53a/11

rāciḥ : (Ar.) Üstün bulan, tercih eden, seçim yapan

r.+ dür 7b/7

raḍıyallāhu ʿanhümā : (Ar.) Din büyüklerinden bahsederken Allah ondan razı olsun anlamında bir dua sözü

r. 42a/3, 56b/4, 73b/1

raḍıyallāhu teʿālī ʿanhümā : (Ar.) Din büyüklerinden bahsederken Allah ondan razı olsun anlamında bir dua sözü

r. 27a/12

raġbet : (Ar.) İstek, arzu

r. 13b/4, 25b/8, 27b/14, 76b/8

r.+ in 27b/12

r. *eyle-* İsteyip alaka göstermek 95a/11

r. *ḳıl-* İsteyip alaka göstermek 17b/15, 25b/8, 84a/13

r. *ol-* İstekli olunmak 13b/4, 46b/1

rāġıb : (Ar.) İsteyen, arzu eden

r.+ dur 47b/8

r. *ol-* İstekli olmak 14b/15, 54a/6

rāh : (Far.) Yol

r. 19b/7

raḫ-ı yār : (Far.) Yar kaygısı

r. 34a/4

rāḥat : (Ar.) Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz, sağlıklı

r. 47b/8, 57a/6, 92b/3

r.+ a 48a/9

r. *ol-* Rahat olmak 47b/9, 57a/12, 59b/13

rāḥat- ı insān : (Ar.) İnsanın rahatı

r. 25a/11

raḥm : (Ar.) Merhamet, acıma

r. *kıl-* Merhamet etmek, acımak 85b/11

raḥmet : (Ar.) Merhamet, acıma, şefkat gösterme, esirgeme

r. 23a/7, 41a/14, 54a/1

r. *it-* Merhamet etmek 61b/2, 83a/1

r. *ḳıl-* Merhamet kılmak 61a/5

raḥmetullāhi ʿaleyh : (Ar.) ‘Allahın rahmeti onun üzerine olsun’

r. 16b/14, 17a/6, 50a/7, 61a/12, 71b/15, 73b/15, 77b/13

rahşān-ı ʿilm : (Far.+ Ar.) İlmin ışıltısı

r. 19b/6

raʿiyyet : (Ar.) Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk

r. 52b/5, 53b/6, 56b/1, 57a/5

r.+ den 59a/15

r.+ e 52b/6, 57b/14, 58a/5, 58b/3

r.+ ine 53a/11, 57a/5

rāst : (Far.) Dürüst, doğru

r. 8b/14, 24b/13, 46a/13, 49a/1, 56b/2, 57a/6

r. *eyle-* Hedefe ulaşmak, isabet etmek 56b/2

r. *ol-* Hedefe ulaşılmak, istediği gibi olmak 9a/6, 39a/5

r. *gel-* İsteğine uygun olarak eline geçmek 38a/14

rāstlıK : (Far.) Doğruluk, dürüstlük

r. 9a/4, 65b/2

r.+ ı 9a/5, 65b/8, 65a/15

raṭbü’l- lisan : (Ar.) Dil bağı, dil ile irtibat

r. *ol-* Anlaşmak 97b/1

rayb : (Ar.) Şüphe

r. 66a/3

rāviyān-ı aḫbār : (Ar.) Haberleri rivayet edenler

r. 11a/9, 94a/11

ravża-i ǧuld-i berīn : (Ar.+ Ar.+ Far.) En yüce cennet bahçesi

r. 4b/1

ravża-i celāl : (Ar.) Ululuk bahçesi

r. 54b/8

rāz : (Far.) Gizli, sır, saklı şey

r. 83a/10, 83b/2, 83b/9

r. +uŋ 83b/6

r. + uŋı 84a/5

rāz-dār : (Far.) Sır tutan

r. 82a/4, 83a/4

rāżī : (Ar.) Rıza gösteren, izin veren, hoşnut olan, hoşnut

r. 47b/6

r. *ol-* Rıza olmak, kabul etmek, istemek 11b/4, 25a/6, 58b/10, 65b/7

recā-ı ḳaṭ‘ : (Ar.) Rica, emel, ümit

r. *it-* Rica etmek, dilemek 29b/11

redd : (Ar.) Def etme, geri çevirme, kabul etmeme, karşı çıkma

r.+ üŋ 25b/1

r. *ol-* Kabul etmemek 91a/8, 91a/9

refāhiyet : (Ar.) Rahatlık, bolluk

r. 18b/6

refahü’l-ḥāl : (Ar.) Rahat yaşam, lüks yaşam, konforlu durum

r. 76b/11

re’fet : (Ar.) Acımak, şefkat, sevgi

r. 51b/3, 57b/14

refī‘ : (Ar.) Yüksek, yüce, şerefli

r. *ol-* Yüce olmak 18b/8

refīḳ-i şefīḳ : (Ar.) Şefkatli arkadaş

r. 13b/6, 35a/7

rehā : (Far.) Kurtuluş, kurtulma

r. 44a/7

r. *it-* Kurtulmak 25a/9

rehnümā : (Far.) Yol gösteren, rehber, klavuz

r. 7a/10, 75a/8

r.+ dur 23b/2

rehnümāsız : Kılavuzsuz, rehbersiz

r. 7a/2

re’is : (Ar.) Lider, önder, baş

r.+ i 12b/9

renc : (Far.) Eziyet, zahmet, sıkıntı

r. 29b/9, 32b/2, 43b/7, 48a/8, 48b/2, 49a/10, 66b/10, 78b/11, 89b/10, 92a/15

r. + i 90b/2

r. *çek-* Sıkıntı çekme 48b/2

renc-i meşaḳḳat-dār : (Far.+ Ar.+ Far.) Eziyet çekenin sıkıntısı

r.19b/14

rencīde : (Far.) Kırılma, incinme

r. 53b/9, 72a/8

r. *dut-* Kırmak, incitmek 35a/10

r. *eyle-* Kırmak, incitmek 78a/12

r. *ḳıl-* Kırmak, incitmek 56b/1

r. *ol-* Kırılmak, incinmek 31a/8

rencīde -ḫāṭır : (Far. + Ar.) Gönlü kırılmış

r. *ol-* Gönlü kırılmak 50b/13

r. *eyle-* Gönlünü kırmak 53b/10

rencideliK : Kırılmışlık, incinmişlik.

r.+ i 53b/14

reng : (Far.) Renk

r.+ in 3a/4

r.+ inden 3a/4

resm : (Ar.) Tarz, üslup, yol

r.+ e 83b/7

resm- i pākān : (Ar.+ Far.) Temiz üslup

r. + dur 6a/14

resm- i rāh : (Ar. + Far.) Yol çizgisi

r. + ı 15a/7

resūl : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 5b/9, 33a/14

r. + i 24a/12

r.+ üŋ 24a/11, 25a/15

resūl ḥażretleri : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 21b/3, 37a/3

resūl- i ekrem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 10b/6

resūl ʿaleyhi's-selām : (Ar.) Hz. Muhammed

r. 5b/13, 8a/11, 8b/15, 9a/9, 9b/4, 9b/9, 10a/3, 10a/10, 10b/2, 10b/10, 10b/15, 27b/13, 37b/15, 56a/7, 58b/6, 60b/8, 62a/11, 67b/9, 67b/15, 68a/4, 70a/8, 72b/13, 80b/13, 84a/12, 88a/4, 89a/7

resūlu'llāh : (Ar.) Allah'ın peygamberi, elçisi Hz. Muhammed

r. 46a/4, 61a/13, 75b/9

resūlu'llāh ʿaleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām : (Ar.) Salat ve selam Hz. Peygamber' in üzerine olsun

r. 23b/9, 31a/14 , 31a/16

resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām : (Ar.) Hz. Peygamber

r.5b/9, 11b/15, 19b/10, 23a/6, 52a/8, 54a/3, 76b/6

resūlu'llāh ḥażretleri : (Ar.) Hz. Peygamber

r. + 27a/14, 61b/14, 68a/9,

resūlu'llāh ḥażretleri ṣalla'llāhu teʿālī ʿaleyhi vesellem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. + e 27a/13, 36a/11,

resūlu'llāh ṣalla'llāhu teʿālī ʿaleyhi vesellem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 52a/13, 53a/9

resūlu'llāh teʿālī vesellem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 33a/10

reşḥa : (Ar.) Damla

r. 3b/3

revā : (Far.) Uygun, layık, hakk etmiş

r. 14a/6, 26b/3, 29a/1, 29b/11

r.+ dur 16a/1, 79b/11

r. *gör-* O sözü o kimseye layık görmek 52b/6, 53b/12, 78a/13,82b/14

r. *ol-* Uygun bulunmak 26b/4, 28b/13, 42a/7, 63a/4, 81a/10

revān : (Far.) Akan, akmak, giden, akıcı, su gibi akıp giden

r. *ol-* Akmak, gitmek 70b/13

revāyiḥ-i rayāḥīn : (Ar.) Güzel kokulu bitkilerin kokuları

r. + dür 2a/14

revende : (Far.) Yolcu, giden

r. + ye 81b/9

reʾy : (Ar.) Oy, görüş, fikir

r. 30b/4, 33b/6, 34a/15, 56b/4, 59a/14

reʾy-i ḥaḳḳ-ı teʿālī : (Ar.) Hakk Teala'nın tasarrufu

r. 83a/1

reʾy-i şāʾibe : (Ar.) Eksik görüş

r. + 94b/7

reʾy-i tedbīr : (Ar.) Tedbirli görüş

r. + i 9a/8

reʾy : İran'ın Tahran eyaletindeki şehirdir

r. 55a/3, 55a/9, 55b/2

reyyān : (Ar.) Suya doymuş, suya kanmış

r. 1b/2

reviyyet : (Ar.) Bir işin her yönünü iyice düşünme

r.+ dür 9b/2

rıḍvānu' llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn : (Ar.) Allah onların hepsinden razı olsun anlamındaki söz

r. 12a/4

rıfḳ : (Ar.) Nezaket, yumuşaklık, tatlılık

r. 10b/4, 10b/8, 40a/2, 46a/12, 63a/13

r. *eyle-* İdare etmek 10b/2

r.*it-* Zahiren dost gibi davranmak 70a/5, 72a/9

r.*ol-* Yumuşak olmak 35b/4

rıżā : (Ar.) Razı olma, hoşluk, memnunluk, istek, arzu, irade, kendi isteği

r.+ sın 54a/8

r.+ sıçün 10b/11, 53b/10

r. *göster-* Uygun bulup kabul etmek 43b/12

r.+ ŋda *ol-* İzninde, müsadesinde olmak 43b/8

r.+ sında *ol-* İzninde, müsadesinde olmak 64a/10

rıżā-ı ḫüdā : (Ar.+ Far.) Allah rızası

r. 7a/4

riʿāyet : (Ar.) Gözetme, uyma, koruma, iyi karşılama, saygı gösterme

r.+ i 18b/8, 45b/3, 46a/2, 57b/13

r.+ in 17a/4

r.+ inde 51b/12

r.+ ine 45a/7, 62b/9, 65a/14

r. *it-* Uymak 15a/12, 36a/8, 37a/1, 43b/1, 45a/8, 62b/6, 65b/1, 76a/14, 79b/12, 82a/15, 82b/19

r. *eyle-* Uymak 36a/9, 36b/13, 37a/1, 53b/4, 60a/3, 62a/15, 78b/6

r. *ḳıl-* Gözetmek 16b/2, 56a/10

r. *gör-* Saygı göstermek 64a/1

riʿāyet- i vilāyet : (Ar.) Vilayetin idaresi

r. + e 52a/5

rifʿat : (Ar.) Büyük rütbe, yüksek

r.+ i 10b/12, 97a/3

r.+ ine 37b/5

rind-i civān : (Far.) Kalender

r. 33b/14

risālet : (Ar.) Elçilik, birini görev ile göndermek, mektup, peygamberlik

r.+ e 24a/9, 43a/13, 87b/4

rivāyet : (Ar.) Anlatı, söz, sözü nakletme, bir sözün başkasına söylenmesi.

r. *ḳıl-* Anlatmak 11a/9, 61a/13, 94a/11

riyāset : (Ar.) Liderlik, önderlik

r.+ e 48b/5

ruʾyet : (Ar.) Görüş, fikir

r.+ dür 9b/2

r.+ e 40a/10

rüʾyet- i hilāl : (Ar.) Hilalin görülmesi, ayın görülmesi

r. + de 15a/12

rubʿ-ı meskūn : (Ar.) Dünyanın dörtte birini.

r + ı 91b/11

rubeh : (Far.) Tilki

r.+ e 44b/3

ruḥānī : (Ar.) Ruhlar alemine ait olan

r.+ ler 49a/13

ruḫṣat : (Ar.) İzin, kolaylık

r. 83b/12

rūm : (Ar.) Rum

r. 55a/10

r. + a 55a/5

rūmī : Anadolu'da yaşayanlar

r.+ ler 28a/10, 69a/8, 79b/7

rūşen : (Far.) Parlak, aydın

r.+ dür 18b/2

r. *ol-* Parlak olmak 32a/9, 47b/13, 54b/14

rūşen- i hüveydā : (Far.) Apaçık aydınlık

r. + dur 6b/4

rūşenālıK : Parlaklık

r. 34a/15

r.+ ına 6b/3

rūliK : Açık sözlülük

r.+ i 63a/7

rūy-i maḳṣūd : (Far.+ Ar.) Maksatların yüzü

r.+ı 40a/12

rūz : (Far.) Gün, gündüz.

r. 50b/3

rūz-ı ḳıyāmet : (Far.) Kıyamet günü

r. + de 52b/9, 77a/13

rūz-ı şeb : (Far.) Gece gündüz.

r. 4b/12, 60a/4

rūze : (Far.) Oruç

r. 16b/12

r. + sin 87b/9

rūze dut- : Oruç tutmak.

r. 73b/1

rūze-dār : (Far.) Oruç tutan, oruçlu

r. *ol-* Oruçlu olmak 15b/5

rūzgār : (Far.) Zaman, devir

r. 11a/9, 14a/15, 14b/5, 29a/2, 30b/2, 30b/5, 40b/7, 61b/10, 69b/13, 78b/4, 90a/12, 91a/15

r.+ a 40b/4

r.+ da 87b/2

r.+ uŋ 63b/6

r.+ uŋuz 47a/6

rūzgār-ı derāz : (Far.) Uzun zaman

r. + ile 57b/11

rūzgār-ı ḳadīm : (Far.+ Ar.) Eski zaman

r.+ de 11a/8

rūzgār-ı yār : (Far.) Dostluk zamanı

r. 30b/12

rūzī : (Far.) Nasip, kader

r. *ḳıl-* Nasip olmak 33b/3, 52a/15

rübūde : (Far.) Kapılmış, kapılan

r. *ol-* Kapılmak 64a/2

rüsvā-ı cihān : (Far.) Dünya rezili, dünya rezilliği

r. *ol-* Rezil olmak 81b/5

-S-

sā'ir : (Ar.) Diğer, başka, öteki

s. 90b/8

saʿādet : (Ar.) Mutluluk

s. 11a/12, 17a/3, 30b/3, 30b/9, 54b/5, 66a/1, 74a/6

saʿādet-mend : (Ar.+ Far.) Mutluluk sahibi

s . +e 47a/13

saʿādāt-ı müsāʿade : (Ar.) Saadetlerine izin verme, müsaade etme

s.20b/15

sāʿat : (Ar.) Saat, zaman, vakit

s. 16b/3

s.+ de 13a/10, 26a/9, 52a/9, 57b/8, 62a/10

sāʿat- i laṭīf : (Ar.) Hoş zaman, hoş vakit

s. + de 3a/11

sāʿāt : (Ar.) Saatler

s. 27b/8, 38a/12

şaʿb : (Ar.) Çetin, zorluk, güçlük

ş. 7a/12, 60b/1, 70a/3

ṣ. 34b/12

ṣ. *ol-* Çetin, zor olmak 81b/11

ṣabā : (Ar.) Gün doğusundan esen hoş ve latif rüzgâr

ṣ. 4a/14

saʿd : (Ar.) İyi, kutlu, uğur

s. *ol-* İyi, kutlu olmak 30b/9, 31a/2

ṣabāḥ : (Ar.) Sabah

s.53a/5, 82b/4

s. *ol-* Sabah olmak 82b/4

ṣabbāġ : (Ar.) Renklendiren, boyayan, boyacı

ṣabbāġ-ı ṣunʿ-i ṣamediyyet : (Ar.) Yücelilik sanatının boyayıcısı Hz. Allah

ṣ.+ i 1b/10

ṣābirliK : Sabır etme, dayanma

ṣ.+ iyle 29b/1

ṣābit : (Ar.) Duran, yerinde duran

ṣ. 52a/1

ṣabr : (Ar.) Dayanma

ṣ. 5a/14, 24b/8, 29b/10, 42b/6, 49b/11, 67b/6, 67/8, 68a/1, 68a/11, 68a/6, 68b/8, 68b/15, 69a/9, 69a/12, 69b/13, 82b/4, 85a/8

ṣ.+ da 67b/11, 67b/14, 68a/9, 68a/13

ṣ.+ dan 68a/3, 68a/15

ṣ.+ dur 68b/14

ṣ.+ ı 63b/3, 69a/3, 70a/4, 91b/5

ṣ.+ ıyla 86b/7

ṣ. *it-* Sabr etmek 91b/8

ṣ. *eyle-* Sabr etmek 11b/3, 48a/9, 67b/5, 68b/6, 68b/13, 69a/6, 69b/9, 78a/5, 78a/13

ṣabr-ı ümīd-i ṣādımānī : (Ar.+ Far.+ Far.) Mutluluk ümidinin sabrı

ṣ.+ dür 69a/6

ṣaç- : Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek

ṣ.- saŋ 44b/11

ṣad : (Far.) Yüz sayısı (100)

ṣ.41b/1

ṣad bar : (Far.) Yüz kere, yüz defa

ṣ. 72b/4

ṣad pāre : (Far.) Yüz parça, parça parça, paramparça

ṣ. + ler 88b/5

ṣadaḳa : (Ar.) Yardım, iyilik

ṣ. 82b/8

ṣ. *eyle-* Yardım etmek 75b/9

ṣ. *vir-* Yardım vermek 9b/15

ṣadāḳat : (Ar.) Kendisine iyilik edene lütufta bulunup koruyana minnet ve şükran duygularıyla bağlanma

ṣ. 10a/15, 31b/5, 34b/3, 35b/1

ṣ. *it-* Bağlanmak 5a/10, 85b/12

sāde : Yalın

s. 36a/4

ṣādır : (Ar.) Meydana gelen, çıkan

ṣ. *ol-* Ortaya çıkmak, meydana gelmek 35a/5

ṣafā : (Ar.) Gönül şenliği, eğlence, zevk

ṣ. 4a/7

ṣ.+ yıla 36a/10

ṣafḥa-ı menşūr : (Ar.) Yayılmış durum

ṣ.+ dur 3b/6

sāġar- ı zerrīn : (Far.) Altın kadeh

s. 74a/9

ṣaḥābe : (Ar.) Hz.Peygamber'e iman edip birlikte yaşayanlar

ṣ. 72a/3

ṣ.+ den 71b/9, 72a/1

ṣ.+ ye 72a/5

sāḥat-ı ḳaṣr-ı zemīn : (Ar.+ Ar. + Far.) Zemin köşkünün çevreleri

s. + üŋ 4b/1

ṣāḥib : (Ar.) Sohbet eden, arkadaşlık eden, bir şeyin mülkiyetini elinde tutan

ṣ. 60b/12, 94b/2

ṣ.+ i 19a/3

ṣ.+ inden 19a/5, 40a/15

ṣ.+ ine 24a/7

ṣ.+ ini 14b/8

ṣāḥib bin ʿ ībād : (855-964) Ebul Kasım İsmail b. ibad olarak tanınan isfahanlı alimdir

ṣ.. 60b/12

ṣāḥib-i ʿ arż : (Ar.) Takdim sahibi

ṣ.10a/9

ṣāḥib-i dīvān-ı ṣadāret : (Ar.)Sadrazam makamı sahibi

ṣ.3a/15

ṣāḥib-i eyvān-ı vezāret : (Ar.+ Far.+ Ar.)Vezirlik makamının sahibi

ṣ.3a/14

ṣāḥib-i ġaraż : (Ar.) Kötülük sahibi

ṣ. 97b/8

ṣāḥib-i kelām : (Ar.) Söz sahibi

ṣ. + ı 15a/7

ṣ. *ol-* Kelam sahibi olmak 56b/12

ṣāḥib-ḳıran : (Ar.+ Far.) Dünya ve ahiret saadetine nail olan himmet eri

ṣ. 94b/2, 95a/2

ṣāḥib-i maʿrifet : (Ar.) Marifet sahibi

ṣ 14a/8

ṣāḥib-i maṣlaḥat : (Ar.) Dirlik, düzen sahibi

ṣ. 31b/12

ṣāḥib-i mürüvvet : (Ar.) Mutluluk sahibi

ṣ.31b/6

ṣāḥīb-i nāme : (Ar.+ Far.) Mektubun sahibi, kitabın sahibi

ṣ.+ nüŋ 61a/3

ṣāḥib-i naẓar : (Ar.) Görüş sahibi

ṣ.12b/13

ṣāḥib-i tecrübe : (Ar.) Tecrübe sahibi

ṣ.9b/8

ṣāḥib-i niʿmet : (Ar.) Nimet sahibi

ṣ.+ dür 21b/8

ṣaḥrā : (Ar.) Çöl

ṣ. 3a/6, 86b/2

ṣ.+ da 61a/14

saḫt : (Far.) Zor, güç, sert, çetin

s. 30a/3

s.+ ın 97a/1

sāʿī : (Ar.) Çalışan, çalışkan, gayret eden

s. 50b/7, 92a/15

s.+ lerdür 37b/6

saʿīd : (Ar.) Saadetli, mutlu, iyi kimse

s. 15b/2

saḳf- ı minā : (Ar.) Gökyüzü

s. 3a/3

ṣaḳın- : Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü

ṣ. 40b/4, 65a/12, 97a/2, 97a/7

ṣ.- ġıl 83a/7

sāḳıṭ : (Ar.) Düşen, hükmü kalkan, kıymetsiz

s. *ol-* Kıymetsiz olmak 57b/5

sākin : (Ar.) Kendi halinde

s.*ol-* Kendi halinde olmak 93a/6

sāḳī-i ecel : (Ar.) Ecel şerbeti sunan

s. + 90b/13

ṣaḳla - : Kapamak, örtmek, gizlemek

ṣ.- maḳ 97b/3

ṣ.- rum 56a/13

ṣ.- maya 81a/5

ṣal- : Koymak, bırakmak, atmak

ṣ.- a 49b/2

ṣ.- maḳdur 20a/14

ṣuya *ṣal-* Bırakmak 75a/8

ṣalābet : (Ar.) İnanç ve ahlak üstünlüğünden doğan kuvvet, sebat

ṣ.+ in 8a/9

ṣalāḥ : (Ar.) İyi olma, kurtuluş, barış

ṣ.80a/1

ṣ.+ a 26a/10, 29b/15

ṣalāḥ- ı ḥāl : (Ar.) İyi hal

ṣ.+ ine 44b/12

ṣalāḥ- ı nefs : (Ar.) Kişinin iyi hali

ṣ.+ üŋ11b/2

ṣalāḥ- peẕīr : (Ar.+ Far.) İyiliği kabul eden

ṣ. *ol-* İyiliği kabul etmek 57b/11

ṣalāḥ-kār : (Ar. + Far) İyilik yapan, iyi olan kimse

ṣ. 95a/9

ṣalavāt-ı selām : (Ar.) Dualar ve selamlar

ṣ. 2a/13

ṣāliḥ : (Ar.) Elverişli, uygun, yarar

ṣ. *ol-* Elverişli olmak 60b/5

sālik : (Ar.) Manevi yolculuğa girmiş olan

s. *ol-* Manevi yolculuğa girmek 28a/13

sālim : (Ar.) Sağlam, sağlıklı, eksiksiz, emniyetli

s. 50a/4

sālim- i efṭas : (Ar.) İslam alimi

s. 49b/15, 50a/2

ṣalla'llâhu teʿālī ʿaleyhi ve sellem teslimen keṯīran : (Ar.) Allah'ın selamı üzerine olsun

ṣ 33b/2

salṭanat : (Ar.) Hakimiyet, kudret, tantana, gösteriş, zenginlik, hükümranlık

s. 51a/13, 51a/14, 58a/6, 95a/10

s.+ ı 94a/14, 95a/2

s.+ ında 94a/13

s.+ ından 91b/1

salṭanat- ı sāmānī : (Ar.) (819-999) Samani saltanatı

s. + lerde 58a/2

sāmān : (Far.) Servet, zenginlik

s.+ dan 58a/6

sāmānī : (Ar.) (819-999) Orta Asya ve İran'da kurulmuş bir imparatorluktur.

s. . + lerde 58a/7

sāmiri : İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'da ve Museviliğin kutsal kitabı Tevrat'da adı geçen bir şahıstır

s. 75b/2, 75b/8

s. + yi 75b/5

samṭ- ı vücūd : (Ar.) Vücut temizliği

s. + da 2a/3

ṣan- : Öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek

ṣ.+ a 80a/6

ṣ.- asın 26a/4, 27b/3, 39b/5

ṣ.- ma 13b/3, 64b/8

ṣ.+ urdı 92b/8

ṣ.- ursın 86a/10

sarāy : (Far.) Köşk, kasır

s.+ ı 34a/10

s.+ ına 59a/7

sarāy-ı cennet-i ḥavālī : (Far.+ Ar. + Ar.) Cennetteki saray

s. + nüŋ 57b/8

ṣarf : (Ar.) Harcama, masraf, gider, yönelme

ṣ. *it-* Harcamak 53b/2

ṣ. *eyle* Harcamak 14b/5, 53b/3, 56b/8

ṣarf-ı zamān : (Ar.) Harcanan zaman

ṣ. + ıla 4b/13

ṣaru : Sarı renk

ṣ. 4b/11

ṣat- : Bir bedel karşılığında başkasına vermek

ṣ. 82b/1

ṣ.- maḳ 82b/2

ṣatun al- : Parasını ödeyerek bir şeyi almak

ṣ. 27a/9

ṣataş- : İstenmeyen bir duruma uğramak

ṣ.- a 29b/8

ṣ.- dı 34b/12

ṣavāb : (Ar.) Doğru, doğruluk

ṣ. 29a/11, 68a/4

ṣ.+ a 68a/7

ṣ.+ ı 70b/2

ṣ.*işle*- Allah'ın mükafatlandırmayı vaat ettiği bir iş yapmak 29a/14

ṣav- : Geçirmek, atlatmak

ṣ. + ar 43a/12

ṣavāmiʿ-i mülk ü melekūt : (Ar.) Padişah ülkesinin uçsuz bucaksız ibadet yerleri

ṣ. 2b/2

ṣavlet- i ḫalḳ : (Ar.) Halkın saldırması

ṣ. + uŋ 8a/9

ṣavmaʿa-i āfāḳ-ı cevşen : (Ar.) İbadet yeri ufuklarının zırhı

ṣ. + dür 12b/8

saʿy : (Ar.) Gayret etme, koşma, çalışma

s. + ine 50b/8

s. *it*- Çalışmak 27b/3, 35b/7, 53a/7, 77a/3

s. *eyle*- Çalışmak 7a/12, 15a/4, 36a/7, 44b/13, 49b/2, 49b/13, 52b/15, 57b/14, 60a/5, 74b/4

s. *ḳıl*- Çalışmak 50b/3

saʿy- i belīġ : (Ar. + Far.) Emek harcayıp gereği gibi çalışma

s. + a 51b/14

ṣay- : Kaç tane olduğunu belirlemek

ṣ.- a 87b/9

ṣ.- up 27a/9

ṣayd : (Ar.) Av, ava gitmek, avlanmak

ş. *eyle-* Avlamak 43b/14

sāye-i çetr-i felek-fersā : (Far.) Feleği tüketen uzun ömürlü gölgeliğin gölgesi

s. 3b/14

sāye-i ḫudā-ı bī-miṯāl : (Far.+ Far. + Ar.) Misalsiz Allah'ın koruması

s. + dür 67a/9

sāye-i ḥimāyet : (Far.+ Ar.) Koruma altında

s. + inde *ol-* Koruma altında olmak 52a/12

sāye-i seḥāb : (Far.+ Ar.) Bulutların gölgesi

s. 89a/14

sāzende : (Far.) Düzenleyici, yapıcı, çalgıcı

s. 32a/14

şebāt- i devlet-i mübīn : (Ar.) İyiyi kötüyü ayıran devletin devamlılığı

ş. 54b/13

şebāt-ı ʿazze : (Ar.)Yüceliğin devamı

ş. 56a/1

sebeb : (Ar.) Vasıta, vesile, alet, alaka, bahane, neden

s.28b/2

s.+ den 7b/7, 24b/12, 35a/6, 38a/11, 44b/5, 50a/11, 53b/14, 56a/1, 56b/1, 63a/4

s.+ dendür 22b/6, 93a/4

s.+ dür 28b/3

s.+ i 18a/8

s.+ inden 18b/13

s.+ iyle 19a/11, 19a/13, 57b/1

s. *ol-* Neden olmak 27a/12

sebeb- i ġrāż : (Ar.) Kasıt sebebi, kötülük sebebi

s. *ol-* Kasıt sebebi, kötülük sebebi olmak 15b/6

sebeb- i ḫaẕelān : (Ar.) Rezil olma sebebi, rüsva olma sebebi, hayal kırıklığı sebebi

s. 92a/15

sebeb- i ḫışm : (Ar.) Öfkenin sebebi, kızgınlık sebebi

s. 18a/11

sebeb- i intiḳāl : (Ar.) Geliş sebebi

s. 58a/8

sebeb- i ʿuḳūbet : (Ar.) Sıkıntı sebebi

s.19a/9

sebeb- i terceme-i kitāb : (Ar.) Kitabı tercüme etmenin nedeni

s. 2b/12

sebk : (Ar.) Önceden olma, önde bulunma

s. 31a/13

sebz-i zeberced : (Far.) Yeşil renkli kıymetli taş

s. 3a/4

sebze-zār : (Far.) Yeşilliği çok olan yer, yeşillik, çayırlık, çimenlik

s.4b/3

sebze-zār-ı neşāt : (Far.) Çimenlik neşesi

s. 3b/11

secde-i şükr : (Ar.) Şükür secdesi

s. *eyle-* Şükür secdesi yapmak 50a/11

sefer : (Ar.) Savaş için yapılan yolculuk

s.+ den 78a/2

s.+ e 78a/1

s. *ḳıl-* Savaşa gitmek 91b/13, 92b/11

seḫā : (Ar.) Cömertlik

s. 25b/11, 38b/13, 46a/12

s. *ol-* Cömert olmak 38b/13

seḥer : (Ar.) Tan, sabah olmağa başladığı vakit

s. 89b/4

sehīm-nāk : (Ar.+ Far.) Korkulu, korkunç

s.+ dur 64a/9

sekizinci : Sekiz sayısının sıra sıfatı

s. 5a/11, 10b/1, 18a/11, 44b/4, 51a/8, 54a/4, 63a/2

selāmet : (Ar.) Emniyet, güven

s. 7a/4, 35b/1, 55a/1, 69a/10, 80a/4,

s.+ dür 66b/10

s. *ol-* Güvenli, huzurlu olmak 43a/3

selāṭīn : (Ar.) Sultanlar, hükümdarlar, padişahlar

s. 37b/2, 63b/6

s.+ e 16b/13

selāṭīn- i kām-kār : (Ar.+ Far.+ Far.) İsteğine kavuşmuş, devlet ve ikbal sahibi padişahlar

s. 16a/9, 16b/1, 26b/2, 61b/10

selb : (Ar.) Zorla çıkarma, alma

s. *kıl-* Ortadan kaldırmak 63b/3

selvet : (Ar.) Kalp rahatı, gönül rahatı, esenlik

s. 14a/4, 67b/14

semʿ-i ḳabūl : (Ar.) Susarak dinleme, onaylayarak dinleme

s. 65a/6

semʿ -i rıżā : (Ar.) Hoşnutlukla dinleme

s. + yıla 4a/7

semā : (Ar.) Gökyüzü

s. 4a/12, 4b/11

semen-sīmā : (Ar.) Yasemin yüzlü

s.70b/7

şemer : (Ar.) Meyve, yemiş, getiri, kazanç

ş. 31b/8

ş. +e 21a/11

ş.+ si 30b/6, 72b/10

şemer- i dāniş ü maʿrifet : (Ar.+ Far. + Ar.) İlim ve bilimin kazancı, meyvesi

ş. 14b/8

şemere-i zindegāni : (Ar. + Far.) Hayatın meyvesi

ş.45a/5

sen : Tekil, ikinci şahsı gösterir

s. 14a/2, 15b/15, 17b/2, 17b/3, 19b/5, 26a/8, 28a/7, 39b/1, 39b/2, 40b/4, 40b/14, 41a/6, 42a/5, 42a/11, 44a/10, 53a/13, 59a/2, 60a/5, 60b/5, 65a/2, 75a/7, 76a/4, 86a/10, 88a/1, 91b/2, 92a/6, 92b/2, 92b/5, 92b/13, 93a/6, 94a/5, 94a/6, 96b/15, 97a/3

s.+ a 6a/7, 11b/1, 12b/7, 12b/8, 15b/8, 19b/4, 20b/8, 22a/1, 25b/4, 26a/8, 29a/6, 35a/3, 38b/13, 39a/4, 39b/2, 40b/3, 41a/15, 43b/9, 47b/13, 49a/10, 55b/2, 56a/11, 59b/10, 59b/12, 64b/8, 65b/6, 66a/14, 67b/1, 71b/5, 73a/11, 73a/15, 73b/12, 77a/6, 79b/2, 79b/5, 79b/6, 82a/8, 83a/1, 86a/5, 86b/5, 91b/3, 92b/2, 93a/2, 94a/6, 97a/5

s.+ de 30a/12, 55b/9, 75b/10, 77a/7, 93a/1

s.+ den 39b/8, 42a/10, 53b/8, 82a/9, 92a/10, 97a/6

s.+ i 16a/5, 19b/6, 26b/5, 41a/6, 49a/13, 60a/5, 60b/6, 73b/7, 83a/8, 88b/14, 92a/7, 92b/13, 92b/5

s. + sin 60b/4

s.+ üŋ 4b/4, 9b/7, 11b/8, 12b/6, 15b/9, 15b/15, 25b/1 41b/3, 41b/4, 43b/8, 44a/9, 55b/6, 55b/8, 55b/10, 56a/2, 66a/15, 71b/6, 74b/15, 77a/2, 78a/15, 82b/7, 82b/9, 82b/13, 83a/3, 86a/7, 87a/5, 88a/2, 88a/13, 88b/15, 92a/11, 93a/4, 97a/2

s.+ üŋle 42a/4, 43b/1, 43b/11

şenā : (Ar.) Övgü

ş. *it-* Övmek 36a/1

sendabād-ı ḥakīm : …

s. 9b/11, 26a/7, 30b/9, 33b/4, 44a/13, 64a/6, 74a/4

sene : (Ar.) Yıl

s. 86a/6

sene-i ḥadīḳa : (Ar.) Taze bahçe

s.2b/8

sengīn : (Far.) Taştan yapılmış, taştan olan

s. 23a/12

ser- bülend : (Far.) Yüksek, yüce

s. *ol-* Yüce olmak 30a/4

ser- efrāz : (Far.) Başkaldıran, başı dik, alnı açık, haklı ve galip

s. 29b/4

ser- firāz : (Far.) Başını yukarı kaldıran, benzerlerinden üstün olan

s. *ol-* Benzerlerinden üstün olmak 12b/4, 43a/1

ser- sebz : (Far.) Taze, genç

s. 1b/2

serā- perde : (Far.) Büyük, kalın perde

s. 91b/9

serā- ser : (Far.) Baştanbaşa

s. 93b/12

serāb : (Ar.) Peşinden koşulan fakat gerçekleşmesi mümkün olmayan şey

s. 22b/4

serbeser : (Far.) Başbaşa,beraberce

s. *ol-* Başbaşa,beraberce olmak 85a/15

serencām : (Far.) Olay, bir işin sonu, başa gelen

s.+ ı 97a/3

sergerdān : (Far.) Başı dönmüş, şaşkın, hayran

s.+ dur 20a/1, 90b/12

s. *kal-* Başı dönmek 96a/8

serīr : (Ar.) Taht

s.+ ini 13a/7, 94b/5

serīr- i muraṣṣaʿ : (Ar.) Mücevherlerle süslenmiş taht

s. + ı 96a/7

sermāye : (Far.) Fayda, yarar, ana mal, esas para

s. 47b/15, 49a/9, 56b/6

s.+ dür 7b/12, 23b/2

s. + sin 20a/11

sermāye-i dünyā : (Far.+ Ar.) Dünya varlığı

s. 28a/3

sermāye- i ʻömr-i cāvidānī : (Far.+ Ar. + Far.) Edebi hayatın sermayesi

s. + dür 74a/14

sermāye- i reʾy : (Far.) Fikir sermayesi

s. 13a/12

ser-nüvişt : (Ar.) Alın yazısı, kader

s.+ idür 29a/1

serrişte : (Far.) İpucu, işaret, delil, vesile, maksat

s. 59a/2, 85a/15

serv-i bālā : (Far.) Yüce,yüksek servi

s.70b/7

server : (Far.) Reis, baş, lider

s.+ dür 67b/15

server- i cūybār : (Far.) Akarsuyun başı, nehrin başı

s. 2b/7

servī : (Far.) Uzun boylu

s. 32b/10

setr : (Ar.) Örtü, örtmek

s. 39a/14

sev - : Sevmek

s.- mez 47b/14

ṣevāb : (Ar.) Fayda, kazanç, iyi, mükâfat, ödül

ṣ.+ dur 19a/9

ṣ.+ ı 52a/6

ṣ.+ ın 52a/15

ṣevāb- ı māl : (Ar.) Malın kazancı

ṣ. + a 10b/5

sevād-dergeh : (Ar.+ Far.) Siyah dergâh, siyah örtülü Kâbe

s.+ üŋ 4b/2

seyr : (Ar.) Gezme, bakma, izleme

s.+ üŋ 92a/10

s. *it-* Bakmak 89b/3

s. *eyle-* Bakmak 92a/9

seyr- i ẓulumāt : (Ar.) Karanlıkları izleme, zulümleri izleme

s.*eyle-* Zulümleri izlemek 93b/14

seyyīʾe : (Ar.) Kötü olan, kötü

s. *ol-* Kötü olmak 68b/2

sezāvār : (Far.) Layık, uygun, şayan

s. 31a/12

sezāvār- ı nefs : (Far.+ Ar.) Nefse uygun

s. + indür 69a/11

ṣıddīḳ : (Ar.) Özü, sözü doğru olan

ṣ. 33a/6

ṣ. *it-* Özü, sözü doğru olmak 75b/15

ṣıdḳ : (Ar.) Doğruluk

ṣ. 1b/1, 4a/10, 36a/10

ṣ.+ uŋ *ol-* Doğru olmak 65b/6

ṣıfat : (Ar.) Özellik, vasıf

ṣ.+ ına 18b/1

ṣıfat- ı ḥamīde : (Ar.) İyi özellikler

ṣ.+ dür 65b/9

ṣıġır : Büyükbaş, boynuzlu evcil hayvanların ortak adı

ṣ.+ dur 48b/6

ṣın - : Kırılmak, parçalanmak

ṣ.- duḳdan 74a/9

ṣ. + duŋ 35a/3

ṣ.- ması 74a/9

ṣı- : Yenmek, mağlup etmek

ṣ.40b/12

ṣına - : Denemek, tecrübe etmek

ṣ.- mış 9b/6

ṣınıf : (Ar.) Kısım, bölüm, tabaka

ṣ. 70a/11

ṣ.+ ıdur 74b/5

ṣırça : (Far.) Cam

ṣ. 25b/9, 25b/10

sırdāş : (Ar.) Sır saklayan

s. 83a/7

sır(r) : (Ar.) Gizli, saklı, özel

s. 81a/6, 84a/3

s. + ı 83b/11

s.+ ın 22b/7, 80b/14, 80b/15, 81b/1

s.+ ını 80a/14, 84a/4

s.+ uŋdan 81b/9

s.+ uŋuz 42b/12

ṣıyānet : (Ar.) Koruma, korunma

ṣ. *it-* Korumak, himaye ve muhafaza etmek 46b/14

ṣıyānet-i māl : (Ar.) Malı koruma

ṣ. 18b/9

sīb-i ġabġab : (Far.) Elmayı andıran gerdan, elma gibi çene

s. 70b/8

sidre- i ḳadr-i refī' : (Ar.) Gökteki yüksek makam

s. 4b/1

sidre- i müntehā : (Ar.) Gökte yedinci kat

s. 4b/1

sikender : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı

s. 92a/6, 92a/8, 92b/4, 92b/12, 93a/2, 93b/12

s. + isen 92b/15

silāḥ : (Ar.) Tabanca, tüfek, kılıç

s.+ uŋı 41a/6

silāḥ- pūş : (Ar.+ Far.) Silah kuşanmış

s. *ol-* Silah kuşanmak 91a/1

silk : (Ar.) Dizi, sıra, yol

s.+ e 47a/11

silk-i itmam : (Ar.) Tamamlama yolu

s. + da 9b/1

silsile-i mevcūdāt-ı mümkināt : (Ar.) Olabilir ve mevcut şeylerin silsilesi

s. 2a/6

sīm : (Far.) Gümüş

s. 59b/6, 68b/14, 80a/12, 88a/13, 92a/6, 92a/6, 92a/7

simāt : (Ar.) İşaretler, alametler

s. + ıyla 3b/10

sīne : (Far.) Göğüs, kalp, gönül

s. 39a/13, 63b/11

s. + si 39a/10

sipāh : (Far.) Asker, er

s.+ la 91a/6

sipāhī : (Far.) Süvari askeri

s.+ leri 55a/10

sipāriş : (Far.) Yapılmasını veya gönderilmesini isteme

s. *ol-* Yapılmasını veya gönderilmesini istemek 58a/9

s. *olın-* Yapılması veya gönderilmesi istenmek 32a/3

sipās : (Far.) Minnet belirtme, teşekkür etme, şükretme

s. 1b/1

siper : (Far.) Koruma, sığınak

s.+ dür 60b/7

siper- i nigehbān : (Far.) Bekçinin, gözcünün sığınağı

s. 60b/9

sirāyet : (Ar.) Yayılma

s. *eyle-* Yayılmak 46a/4, 46b/4

sīret : (Ar.) Manevi güzellik, iç güzelliği

s. 3b/15, 4a/9, 97a/12

sirran : (Ar.) Gizlice

s. 8a/2

ṣīt : (Ar.) Ses, çatırtı, patırtı, gürültü

ṣ. 49b/2

sitāyiş-i bī-ḳıyās : (Far.+ Far.+ Ar.) Bol bol övme

s. 1b/2

sitāyiş-i ehl-i dāniş : (Far.) Bilginlerin övgüsü

s. + dedür 5a/7

sitāyiş-i ʿulemā : (Far.+ Ar.) Âlimlerin övgüsü

s. 11b/9

sitem : (Far.) Nazikçe çıkışma, kırılganlık ifadesi

s.+ den 95a/8

siyādet : (Ar.) Yücelik, efendilik

s.+ üŋ *ol-* Yüce olmak 49b/1

siyādet- i eyyām-ı hümāyun : (Ar.+ Ar.+ Far.) Padişahlık günlerinin yüceliği

s. 54b/15

siz : Çoğul ikinci şahıs zamiri

s. 8b/5, 42a/12

s. + e 90b/10

s.+ lere 95a/14

s.+ lerüŋle 72a/7

s.+ üŋ 24b/1, 24b/3, 31a/15, 87b/14

s.+ üŋle 71b/9, 72a/4

ṣoḥbet : (Ar.) Konuşma

ṣ.+ de 45a/14

ṣ.+ e 17b/14

ṣ. *it-* Sohbet etmek 72a/3, 72a/6

ṣ. *eyle-* Sohbet etmek 33b/9, 45a/10, 74b/5

ṣ. *ḳıl-* Sohbet etmek 31a/6, 45a/9, 45a/13, 96a/1

ṣoḳ- : Batırmak, saplamak

ṣ.+ ar 67b/4

soḳrāṭ : (M.Ö. 469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

s. 39a/5, 40a/10, 64a/12, 69a/5, 87b/4, 87b/5, 87b/7, 87b/10, 87b/13, 88a/1

s.+ a 87b/4

soḳrāṭ-ı ḥakīm : (M.Ö. 469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

s. 47b/1, 87b/1

ṣoŋ : Gelecek, akıbet

ṣ.+ ı 29b/11

ṣoŋra : İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zaman

ṣ. 2b/7, 9b/14, 14a/10, 14a/11 , 17a/8, 20a/10, 33a/15, 37a/2, 45a/3, 47a/14, 55a/6, 71a/4, 71b/3, 74a/10, 75b/5, 78a/5, 78a/8, 79a/14, 80b/14, 82a/11, 82b/6, 82b/11, 95b/13, 96a/4, 96a/10, 97a/6

ṣor- : Sual etmek

ṣ. 55b/1, 71b/8

ṣ.- ar 15a/7

ṣ.- dı 27a/13, 60b/2, 71a/5

ṣ.- dılar 30a/5, 32b/3, 58a/2, 59b/12, 73a/11, 89a/12

ṣ.- dum 4a/12

sög- : Kötü söz söyleme

s.- megi 46a/9

söyle - : Söyleme, deme, anlatma

s.- di 22b/9

s.- diler 15a/13, 94a/14

s.- dügi 26a/13, 63a/11

s.- me 11b/2, 18a/3

s.- megi 46a/10

s.- mek 5a/8, 9b/15, 21a/14, 22b/3, 22b/4, 25b/13, 30b/10, 32b/6, 46a/13, 66a/7, 79b/13, 81a/6

s.- mekde 23a/15

s.- mekden 24b/14

s.- mekdür 38a/10, 79b/10, 8b/15

s.- mekle 56b/2

s.- memek 24b/14

s.- meye 24b/13, 44a/15, 81b/10

s.- meyeler 51a/12

s.- mez 41b/4

s.- ne 26a/7, 26b/8

s.- nmedin 23a/12

s.- r 27a/15, 71b/14

s.- rven 40a/1

s.- ye 25a/2, 26a/14, 71b/14, 72b/1

s.- yesin 71b/2

s.- yüp 8b/14, 24b/12, 25b/13

söylen- : Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak

s.- e 4b/4

s.- miş 14a/14

s.- ürse 41a/10

söz : Bir fikri, bir isteği yazılı veya sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler dizisi

s. 5a/8, 13b/6, 14a/14, 14a/15, 14b/2, 16b/7, 21a/14, 24a/1, 24a/4, 25a/1, 25b/4, 25b/10, 25b/15, 26a/5, 26a/6, 26b/8, 27b/2, 30b/10, 30b/13, 31b/8, 41a/10, 44a/15, 63a/1, 71b/2, 71b/13, 72b/1

s.+ de 11b/1, 24b/13

s.+ den 66a/2

s.+ dür 25b/4

s.+ e 87b/10

s.+ i 8b/14, 10a/2, 16a/1, 24b/12, 25a/4, 25b/12, 26a/13, 40a/1, 46a/13, 51a/11, 72a/8, 79b/13

s.+ in 22b/4, 22b/9, 36a/3

s.+ ine 38b/2, 66a/4

s.+ ini 41b/1, 79b/14

s.+ iyle 71a/13

s.+ le 26a/9

s.+ ler 22b/5

s.+ lere 72a/9

s.+ leri 41b/11

s.+ lerin 92a/2

s.+ lerinde 23b/14

s.+ ü 38a/10

s.+ üŋ18a/3, 25b/6

s.+ üŋ 71a/2

sözlü : Konuşma şeklinde olan

s. 9a/2

şu : Su

ş. 4b/10, 86b/3

ş.+ dur 4a/11

ş.+ yı 66b/3

ş.+ ya *ş al-* Bırakmak 75a/7

su'āl : (Ar.) Soru

s. 33a/14

s. *it-* Soru sormak 8b/4

s. *eyle-* Soru sormak 53a/15

s. *eyit* - Soru sormak 8b/8, 36b/5, 58a/2, 59b/10, 77a/10

sū'-i- ẓann : (Ar.) Kötü düşünce

s. *eyle-* Kötü düşünmek 39b/15

sūd : (Far.) Fayda, yarar, kâr, kazanç

s. 34b/10, 43a/7, 66b/10

suḫt : (Ar.) Kızgınlık, öfke, gazab

s. 63b/11

ṣuḥuf- ı ibrāhim : (Ar.) İbrahim peygambere gelen sahifeler

ş + de 25a/2

ṣulḥ : (Ar.) İyilik, barış

ş. 29b/15, 80a/1

sulṭān : (Ar.) Kral, hükümdar, padişah

s. 15a/9, 15b/2, 15b/10, 16b/14, 59b/8

s.+ a 16b/4, 16b/8, 64a/5

s.+ dur 62a/13, 85b/11

s.+ uŋ 16a/7, 82a/14

sulṭān- ı ḫorasan : (Ar.) Horasan ülkesinin padişahı

s. + dı 25a/12

sulṭān- ı 'ādil : (Ar.) Adaletli padişah

s. 52a/13

s. + e 52a/14

sulṭān- ı zamān : (Ar.) Devrin hükümdarı

s. 66b/6

ṣun- : Vermek

ş.76b/14

ṣunıl - : Verilmek, takdim edilmek

ṣ.- mış 10b/8

sūre-i ṭāhā : (Ar.) K.K ‘ de Taha suresi

s. 41b/2

ṣūret : (Ar.) Biçim, görünüş

ṣ. 3b/14, 57b/10

ṣ.+ de 22b/13

ṣ.+ le 16b/1, 27b/6

ṣūret- i intiẓām : (Ar.) Düzenin biçimi

ṣ. 9b/1

sübül-i muḳāveme : (Ar.) Mukavemet yolları, dayanma yolları

s. yi 37b/7

sücūd : (Ar.) Secdeler

s.+ a 50a/3

südde-i seniyye : (Ar.) Yüksek kapı

s. 61b/11

süḫa : (Ar.) Cömert

s.+ ndan 23b/5, 23b/6

süḫan : (Far.) Kelime, söz, kelam, konuşmak

s. 23a/12, 23b/3, 83b/8

s.+ dān 22b/9

süḫan- gū : (Far.) Söz söyleyen

s. 39b/11

süḫandānlıK : Konuşan, söz söyleyen

s.+ ın 24a/10

sükūn : (Ar.) Sakinlik, hareketsiz, gürültüsüz

s.+ ı 75a/14

sükūnet : (Ar.) Sakinlik, hareketsiz, gürültüsüz

s. 35b/4

süleymān : Hz.Süleyman peygamber

s. 13a/6, 94a/12, 95b/12

s.+ uŋ 94a/14

sülūk : (Ar.) Belli bir gruba girme, bir yolu takip etme, manevi mertebe

s. *it-* Girmek, katılmak 94b/14

sünnet : (Ar.) Kanun, yol, tarz, adet, İslam’da peygamberin tarzı

s.+ idür 41a/4

sürç- : Ayağın kayması veya bir yere takılmak

s. + üp 73b/3

sürūr : (Ar.) Sevinç, neşe

s. 14a/4, 15a/10, 19a/2, 67b/14

s.+ a 28b/3

süst : (Far.) Gevşek, zayıf, güçsüz

s. 97a/1

sütūde : (Far.) Övülmüş, övülmeye değer

s. 80b/12

süvār : (Far.) Ata binen, binici

s. 42a/12

-Ş-

şād : (Far.) Sevinçli, memnun

ş. *kıl-* Sevindirmek 88b/15

ş. *ol-* Sevinmek, memnun olmak 43a/8, 85a/13, 88b/14

şādān : (Far.) Sevinçli, neşeli, mutlu

ş. *ol-* Sevinmek, memnun ve mesrur olmak 23b/1, 42b/12

şādī : (Far.) Sevinç veren, neşe veren, mutluluk veren kimse

ş. 34a/13

ş.+ lerdür 28b/1

şādımān : (Far.) Mutluluk, sevinç, neşe

ş. .+ ı 30a/5

şāh : (Far.) Hükümdar, kral, padişah

ş. 15a/9, 15b/10, 15b/15, 25b/9, 59b/8, 63b/2, 75a/7

ş.+ a 15b/6, 16a/11, 16b/12, 59b/9

ş. + ı 94b/12

şāh- ı cihan : (Far.) Cihanın hükümdarı, dünyanın hükümdarı

ş. + uŋ 57a/3

şāh- ı eyvān : (Far.) Hükümdarın toprağı

ş. 94b/6

şāh-ı ferīdūn : İran'ın efsanevi kahramanıdır, Fars edebiyatından zafer, adalet ve cömertliğin sembolü olarak bilinir

ş. 59a/1

şāhān- ı rüzgâr : (Far.) Devrin hükümdarları

ş. 26b/2

şahbāz : (Far.) İri ve beyaz doğan kuşu

ş. + ı 97b/3

şāhid : (Ar.) Gören, tanık

ş.+ e 15b/1

ş.*eyle*- 1b/8 Tanık göstermek

şāhid- i gül-i şad-berg : (Ar.+ Far. + Far.) Katmerli gülün şahidi

ş. 3a/4

şaḫṣ : (Ar.) İnsan, kişi

ş. 20b/6, 62a/9

ş.+ a 10a/5, 12b/14, 14b/12, 31a/1

ş.+ ı 26a/5, 32a/2

ş.+ uŋ 6a/15, 31b/10, 53b/15

şaḫṣ- ı āḫar : (Ar.) Diğer kişi

ş. 71a/6

şaḫṣ- ı ḫūb : (Ar.+ Far.) Hoş kişi, iyi huylu kişi

ş. 97a/12

şāibe- i ṭamaʿ : (Ar.) Aç gözlülük şüphesi

ş. + dur 37a/10

şāʿir : (Ar.) Şiir yazan, manzum sözler yazan

ş. 26b/14, 27a/7

ş.+ e 26b/11, 27a/5

şaḳīḳ-i belḫī : (ö.790) Belh'de doğmuştur. Evliyanın büyüklerinden Hatim-i Esam'ın hocasıdır. Horasanlı sūfīdir

ş. 68b/15

şākir : (Ar.) Hoşnut olan, şükür eden

ş. + e 85a/8

şākird : (Far.) Mürit, öğrenci, talebe

ş. 66b/4

ş.+ e 48a/4

ş.+ iydi 87b/4

ş.+ leri 50a/13, 76a/8

şām-ı ḫalīfe : (Ar.) Şam halifesi

ş. 26a/15

şān : (Far.) Şöhret

ş.+ ı 25b/6, 82a/5

şarḳ : (Ar.) Doğu

ş.+ dan 91a/13

şarṭ : (Ar.) Koşul

şarṭ+ ıla 36a/4, 51b/1

şarṭ- ı muḥabbet : (Ar.) Sevginin koşulu, dostluğun koşulu

ş. 36b/8

şarṭ- ı vefā-i muḥabbet : (Ar.) Sevginin vefa şartı

ş. 37a/1

ş. + i 36b/15

şāyed : Şart bildirir, eğer

ş. 18a/7, 29b/11

şāyeste : (Far.) Layık, uygun, yaraşır, yakışır

ş.+ dür 16a/14

şeb : (Far.) Akşam

ş. 50b/4

şefā'at : (Ar.) Aracı olma, bağışlanma

ş.+ ler *it-* Şefaatte bulunmak 14a/1

şefḳat : (Ar.) Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi

ş. 57b/14, 95b/5

ş.+ den 51b/3

ş. *eyle* - Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 60a/2

ş. *it-* Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 58a/5

ş.*kıl-* Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 85b/11

şeh : (Far.) Padişah, hükümdar, kral

ş. 63b/12

ş.+ e 67a/7

ş.+ ler 63b/10, 67a/6

ş.+ lerden 67b/4

ş.+ lerle 67b/2

şehd : (Ar.) Bal

ş. 31b/6, 39a/4

şehenşāh-ı'aduduʾd-devle : (936-983) Fena Hüsrev, Büveyhoğulları hükümdarıdır.İslam tarihinde 'Şehinşah' ünvanını taşıyan ilk devlet adamıdır

ş. 24a/8

şehr : (Far.) Kalabalık yerleşim yeri, kent

ş.+ de 15b/4

ş.+ deyüm 14a/4

ş.+ in 13b/9

ş.+ inde 55a/3

ş.+ üŋ13a/8

şehr-i nişābūr : İran'ın Ravazi Horasan Eyaleti'nde bir şehirdir

ş. + a 15a/10

ş. + da 15b/1

şehristān : (Far.) Büyük şehir, büyük il, büyük ülke, büyük eyalet

ş.+ a 13a/8

şehriyar : (Far.) Hükümdar, padişah, iktidarlı, güçlü, kral, prens

ş. 14b/14, 66b/2, 67a/8

ş.+ da 56b/9

ş.+ e 67a/10

şehvet : (Ar.) Arzu, istek

ş. 6b/7, 46b/8

şehzāde ʾ- i ʿālī : (Far.+ Ar.) Yüce prens, yüce veliaht

ş. 11a/10

şekk : (Ar.) Şüphe

ş. 15b/8, 16a/13, 37b/9, 85a/2

şeker : Şeker kamışı, şeker pancarı gibi bitkilerin öz suyundan çıkarılan oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortal isim

ş. 39a/4

ş.+ de 31b/6

şekl : (Ar.) Suret, biçim

ş. + e 38a/15

şekl- i saṭḥ-ı cūy-bār : (Ar.+ Ar. + Far.) Deniz yüzeyinin şekli

ş. 3a/1

şekl- i zerrīn : (Ar. + Far.) Altın gibi, şekli altın şekli, altın gibi yuvarlak

ş. 4b/10

şemʿ : (Ar.) Işık, mum

ş. 13a/2

şemʿ -i maʿrūf : (Ar.) Filozofların ışığı

ş.79b/5

şemʿ - i rūşen : (Ar.+ Far.) Mum ışığı

ş. + dür 12b/7

şemʿ - i tābān : (Ar.) Mum ışığı

ş. + uŋ 33b/7

şenāʿat : (Far.) Kötülük, alçaklık

ş.+ e 16a/5

şerr : (Ar.) Kötü, kötülük

ş. 70b/11, 82b/3, 93b/12, 94a/10

ş. *ol-* Kötü olmak 30b/6

şerʿ : (Ar.) Kanun

ş. 45a/9

şerʿ - i nebevīyye : (Ar.) Peygamberin şeriatı

ş. 62b/4

şerʿ - i şerīf : (Ar.) İslam şeriatı

ş. + e 53b/6

şerāyiṭ : (Ar.) Şartlar, kanunlar, kurallar

ş.+ in 36a/8

şerāyiṭ- i müṣāfāt : (Ar.) Samimiyet şartları, dostluk şartları

ş. 35b/14

şeref : (Ar.) Yücelik, itibar

ş. 10b/9, 12a/13, 17a/13, 74a/4, 76b/15, 80b/8

ş.+ indedür 17a/3

ş. *ol-* İtibar kazanmak 12a/13

şeref- i girān-māye : (Ar.+ Far.) Değerli itibar, yüce itibar

ş. 12b/9

şeref- i ḥikmet-i yezdānī : (Ar.+ Ar.+ Far.) Tanrı'nın ilminin yüceliği

ş. 49a/13

şeref- i nefs : (Ar.) Kişinin itibarı

ş. 12a/6

şeref- i şeyḫūḫet : (Ar.) İhtiyarlığın itibarı

ş. + den 31b/1

şerḥ- i feżāʾil : (Ar.) Faziletlerin açıklaması

ş. + inde 4a/4

şerīʿat : (Ar.) Kanun

ş. 53b/2

ş.+ den 53b/13

şerīʿat- i muḥammedīye : (Ar.) Hz. Peygamberin şeriatı

ş. 8b/10

şerīf : (Ar.) Yüce, şerefli

ş. 12b/15

şerm : (Far.) Utanma

ş. 6a/13, 7b/12, 26b/7, 50a/14, 79b/8

ş.+ i 32b/13

ş. *eyle-* Utandırmak 82b/11

ş. *it-* Utandırmak 50a/14

ş. *ol-* Utanmak 10b/1

şerm- i pāk : (Far.) Halis, saf utanma

ş.+ i 66b/2

şerm- sār : (Far.) Utangaç, mahcup

ş. *kıl-* Utandırmak 24a/12

ş. *ol-* Utanmak 71b/13, 72a/8

şerr : (Ar.) Kötülük

ş.+ inden 42b/8

şetāmet- i ḫilāf : (Ar.) Muhalefet, karşıt sözler

ş.55a/2

şeyāṭīn : (Ar.) Şeytanlar

ş. 45a/14, 45a/15

şeyḫ : (Ar.) Büyük, yaşlı, hoca, tarikat lideri

ş. 14a/3, 16b/14, 24b/1, 50a/4

ş.+ üŋ14a/7

şeyḫ- i islām : (Ar.) İslam bilgini, islam bilimlerinde yetkin kişi

ş. 72a/5

şeyḫūḫet : (Ar.) Yaşlılık, hocalık, üstadlık

ş.+ den 10b/9

şeyṭān : (Ar.) İblis

ş. 67b/10

şiʿār-diṣār : (Ar.) Çok belirtili, çok belirgin

ş. *eyle-* Özellik olarak benimsetmek 17b/11, 52b/4, 62b/1, 63a/14, 79a/6

ş. *it-* Özellik olarak benimsetmek 9a/5

ş. *ol-* Özellik olarak benimsenmek 14b/10

şibâk- ı helāk : (Ar.) Helak ağı

ş. + ına 20a/10

şikār : (Ar.) Açık etme, açığa koyma, gösterme

ş. 42b/4

ş.+ dan 44a/3

ş.+ e 43b/15

ş. *it-* Açık etmek 44a/9

ş. eyle Açık etmek 44a/10

şikāyet : (Ar.) Sızlanma

ş. *it-* Durumdan yakınmak, sızlanmak 53a/3

ş. *ḳıl-* Durumdan yakınmak, sızlanmak 97b/10

şikest : (Far.) Kırma, kırılma, kıran

ş. 56b/7, 68a/12

ş. *ol-* Kırmak 74a/11, 74a/12

şikeste : (Far.) Kırma

ş. *ḳıl-* Gönül kırmak 55a/8, 96a/15

şikeste-ḫāṭır : (Far. + Ar.) Gönül kırma

ş. 56b/14

şimdi : İçinde bulunduğumuz zaman, şu anda

ş. 14a/5, 43a/9, 72a/4, 82b/8, 92a/7, 92b/13, 93a/2, 95a/10

ş.+ ye 92a/6, 92b/12

şimdiki : İçinde bulunulan zamanda olan veya yapılan, bu andaki

ş. 36b/7

şimşīr : (Far.) Kılıç

ş. 41a/8

ş.- i 74a/1

ş.+ den 25b/14

şiʿr : (Ar.) Manzum söz, kafiyeli sözler, nazım ve heceleri uyan sözler, dizeler

ş. 3a/6, 6a/5, 6a/10, 6b/5, 6b/13, 7a/5, 7a/16, 12a/11, 12a/14, 12b/11, 13b/2, 14b/3, 14b/11, 14b/15, 17b/4, 19a/14, 20a/14, 20b/7, 20b/11, 21b/15, 22a/8, 22b/8, 23a/8, 23a/13, 23b/3, 24b/15, 25b/5, 26a/2, 26b/14, 27a/15, 28a/3, 29b/15, 30a/10, 30b/6, 30b/13, 32a/4, 32a/9, 32b/8, 32b/14, 59b/1, 60a/7, 60b/10, 63b/7, 64a/4, 64b/1, 65a/1, 65a/10, 65b/3, 65b/12, 66a/11, 66b/10, 67a/2, 67a/12, 68b/10, 72a/12, 73a/13, 73b/10, 74a/1, 74a/14, 74b/7, 75a/2, 77a/4, 77a/15, 78b/12, 79a/6, 80a/2, 80a/8, 80b/2, 81a/8, 83a/5, 83a/11, 83b/2, 83b/13, 84a/15, 85a/10, 85b/1, 85b/8, 85b/14, 86a/11, 86b/9, 87a/1, 88a/6, 88a/10, 88b/11, 89a/5, 89b/8, 90a/13, 93a/8, 96b/4

şīr : (Far.) Süt, aslan

ş. 46a/5

şīr- i ġurrān : (Far.) Kükreyen aslan

ş. 44b/4

şīrīn : (Far.) Tatlı, sevimli, cana yakın

ş. 10a/7, 23b/5, 41b/1, 73b/15, 79a/4

ş. *it-* Cana yakın yapmak 41b/1

ş. *ol-* Şirin olmak 28a/10

şitāb : (Far.) Acele etme, seğirtme, hızlı, koşma

ş. 41b/14, 67a/6, 67b/7, 68a/11, 68b/7, 69a/15, 71b/2

ş.+ dadur 5a/14

ş.+ da 68a/3

ş.+ dan 68a/4

ş.+ ında 35b/5

ş. *it-* Acele etmek 41b/14, 70a/6, 71b/3

ş. *eyle-* Acele etmek 67b/5

şol : Şu, o

ş. 10a/15, 14a/13, 14a/14, 19a/4, 23a/4, 24a/2, 24a/4, 24a/6, 30a/9, 34b/10, 36a/4, 37b/2, 38a/2, 38b/5, 38b/7, 39b/6, 40a/2, 41a/9, 41a/15, 43b/3, 44b/5, 46a/11, 47b/3, 49a/15, 51b/1, 51b/15, 53a/12, 54a/6, 56b/13, 57a/14, 57b/7, 59a/5, 62b/5, 69b/5, 69b/10, 70b/5, 71a/11, 72b/2, 78a/15, 81a/1, 84a/10, 85a/8, 85a/9, 87a/6, 87a/7, 88b/7, 89a/12, 89b/4, 90a/6, 90b/10, 95b/12

şöyle : Şuna benzer, şunun gibi

ş. 11a/9, 13a/14, 19a/6, 35a/13, 37a/7, 53b/13, 57a/8, 62a/7, 63a/10, 88b/5, 92b/8, 94a/9, 94a/11

şu : 1- zamir

ş. 14b/5, 15a/5, 23b/5, 32a/6, 33a/5, 34a/13, 41a/8, 48a/14, 48a/15, 67a/7, 67b/2, 67b/3, 81a/9, 81b/4, 84a/2, 88a/8, 90b/1

ş. +lar 97a/4

ş.+ ŋa 39a/14, 73a/14, 81a/7

ş.+ nı 35a/2, 85a/12, 86b/14

ş.+ nuŋ 18b/3

2- sıfat

ş. 25a/1, 26a/1, 39a/13, 40a/9, 64b/6, 64b/7

şuḫluḳ : Arsızlık, oynaklık

ş. 46b/4

şuhūr : (Ar.) Aylar

ş. 27b/8, 69b/9

şūr : (Far.) Kötü, şamata, gürültü

ş. *ol-* Kötü olmak 30b/6

şura : Şu yer

ş.69b/11

şūristān : (Far.) Çöl, kurak yerler, çorak yerler

ş.+ dur 86a/11

şurūʿ : (Ar.) Başlama

ş. *it-* Başlamak 9a/8

şurūṭ- ı şehādet : (Ar.) Görmenin şartları

ş. + den 15a/12

şükr : (Ar.) Şükür, minnet, memnuniyet

ş. 1b/1

ş.+ i 49b/5

ş. *eyle-* Şükretmek 11a/14

şükr-i niʿmet : (Ar.) Nimetin şükrü

ş. + üŋi 82b/9

şükūh : (Far.) Azamet, celal, ululuk, yücelik, büyüklük

ş.+ ı 7a/8

-T-

tā : (Far.) Ta ki, yeter ki, sonunda

t. 7a/13, 7a/14, 7b/8, 11a/8, 11a/11, 11b/5, 12b/4, 13b/9, 16b/6, 23a/7, 25b/14, 26a/8, 26a/14, 28a/2, 34b/7, 40b/7, 42a/3, 42a/5, 42a/13, 43a/14, 44a/15, 46a/15, 46b/9, 51a/4, 53a/3, 53b/6, 62b/1, 63a/3, 66a/14, 70b/4, 71b/3, 72b/10, 71b/14, 74b/11, 87b/9, 89a/4, 91b/5, 95a/13, 95b/12

ṭāʾife : (Ar.) Topluluk, millet, ulus

ṭ. 19b/15, 50a/15, 55b/15

ṭ.+ nüŋ 45b/10

ṭāʾife-i benī ādem : (Ar.) Âdemoğlu topluluğu, insan topluluğu, Âdem'in oğulları

t. 27b/6

ṭāʾife-i tatar : (Ar.) Tatar milleti

ṭ.96a/14

taʿab : (Ar.) Yorgunluk, sıkıntı, eziyet, bezginlik

t. 47b/9

taʿaccüb : (Ar.) Şaşırma

t. *it-* 76a/10

taʿaddī : (Ar.) Düşmanlık

t. 8b/12

taʿalluḳ-ı irādet-i lem-yezeliyye : (Ar.) İrade devamlılığının bağı

t. + si 2a/1

ṭaʿām : (Ar.) Yiyecek, yemek

ṭ. 70a/11, 73b/2

ṭāʿat : (Ar.) Bağlılık, itaat etme, Allah'ın emirlerine uyma

ṭ. 16a/12, 52a/10

ṭ.+ ine 52a/7

ṭ. *eyle-* Bağlı olmak 60a/4

ṭ. *vir-* İbadet etmek 59b/9

ṭabʿ : (Ar.) Doğa, doğal, fıtrat, yaratılış

ṭ. 97a/13

ṭabʿ-ı insān : (Ar.) İnsan doğası

ṭ.+ ı 49b/7

ṭabaK : İçine yiyecek konulan yayvan kap

ṭ.+ ıla 73b/2

ṭabaḳa- i salṭanat : (Ar.) Saltanat zümresi

ṭ. 97a/11

tābān : (Far.) Işıklı, parlayan, aydınlatan

t. *ol-* Parlamak 32a/12

tābān-ı lemeʿān : (Far.+ Ar.) Işıklı parıltılar

t.3b/4

ṭaberistān : Şimdiki Mazenderan, Gülistan ve Gilan eyaletlerini içine alan İran'da tarihi bir bölgedir

ṭ.+ da 29b/3, 84b/9

tābiʿ : (Ar.) Bağlanan, uyan kimse

t. 8b/6

ṭabīʿat : (Ar.) Doğa, doğallık, varlık

ṭ. 22a/6, 22a/7, 46a/5, 57b/4

ṭ.+ dan 22a/7

ṭ.+ de 46a/15

ṭ. + la 85a/15

ṭabīb : (Ar.) Hekim, doktor

ṭ. 57b/5

taʿbīr- i münkir : (Ar.) Yanlış yorumlama

t. 15b/6

ṭabşur- : Verme, ulaştırma, emanet etme

ṭ. 87a/7

tābūt : (Ar.) İçine ölü konan sandık

t.+ dan 91a/12

t.+ um 90a/8

tābūt- ı zerīn : (Ar.+ Far.) Altın tabut

t. + i 92a/3

taʿcīl : (Ar.) Acele etme

t. 29a/12, 41b/14, 42a/7, 67b/7, 68a/2, 68b/9, 69b/3, 70a/6, 71b/2

t.+ de 67b/12, 68a/12

t.+ den 68b/1

t.+ dür 31a/14

t.+ le 69a/9

t. *eyle-* Acele etmek 68a/8

t. *it-* Acele etmek 41b/14, 70a/6, 71b/2

tācir : (Ar.) Ticaret yapan, alışveriş yapan, mal satan

t.+ üŋ 60b/13

taġyīr : (Ar.) Değiştirme

t. 2a/10, 28b/9

t. + ine 16b/3

t. *eyle-* Değiştirmek 46a/6

taḥammül : (Ar.) Zor şeylere dayanma gücü

t. 24b/8

t. *eyle-* Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak 29b/10, 72a/10

t. *ḳıl-* Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak 76b/1, 82b/4

taḥarruz : (Ar.) Sakınma, kaçınma

t. *göster-* Sakınmak, çekinmek 21b/10

taḥbīr : (Ar.) Haber verme

t. *olın-* Haber verilmek 4a/6

taḫfīf : (Ar.) Hafifletme, azaltma

t. *it-* Hafifletmek , azaltmak 16a/2, 16a/5

taḥrīr : (Ar.) Yazma, araştırma

t.+ de 5a/4

t. *it-* Yazmak, araştırmak 12b/7

t. *olın-* Yazılmak, araştırılmak 16b/5

taḥsīn : (Ar.) Güzel bulup takdir etme

t. 69a/11

taḥṣīl : Toplama, alma

t. *it-* Elde etmek, kazanmak 17b/6, 19a/11,47a/6, 49a/15, 53a/8, 81a/1

t. *eyle-* Elde etmek, kazanmak 46b/15, 48a/11, 72b/11

taḥṣīl- i māl ü menāl: (Ar.) Mal kazanma, mal elde etme

t. *it-* Mal kazanmak, mal elde etmek 88b/9

taḥṣīl- iʿilm : (Ar.) İlim öğrenme

t. 46a/14

taḥt : (Ar.) Alt, aşağı

t. 26a/5, 29b/4

t.+ ında 55a/12

t.+ ıyla 95b/10

taḥt- ı ḥükūmet : (Ar.) Yönetim altında

t. + ümdedür 91a/2

taḫt- ı nāḳıṣ : (Ar.+ Far.) Kusurlu hükümdarlık

t. 96a/15

taḫt- ı taṣarruf : (Ar.) Kullanımında, idare altında

t. + ına 23a/2

taḫt- ı şuʿāʿ : (Far.) Işık altında, dolunay

t. + da 45b/14

taḫt : (Far.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, makam

t. 96a/6

t.+ a 96a/9

t.+ ı 95b/3, 96b/2

t.+ ınuŋ 96a/11

taḫvīf : (Ar.) Korkutma

t. 25a/14, 25b/2

taḳın- : Belli bir niteliğe bürünmek

t.- sa 32b/10

taḳarrub : (Ar.) Yakınlaştırma

t.+ da 64a/2

taḳarrur : (Ar.) Yerleştirme , kararlaştırma

t. 1b/12

ṭāḳat : (Ar.) Güç, fiziksel ve ruhsal güç, kuvvet

ṭ. 5a/1

ṭ. 53b/5

ṭ. *getür-* Dayanmaya gücü yetmek 53b/5, 65a/14

ṭ. *ol-* Gücü olmak 41a/4

taḳdīm : (Ar.) Öncelik tanıma, öne alma

t. *it-* Öncelik tanımak, öne almak 53b/13

taḳdīr : (Ar.) Değer verme , kıymet verme , değerini anlama

t.28b/9

t. *it-* Değer vermek , kıymet vermek , değerini anlamak 25a/13

taḳdīr- i rabbānī : (Ar.) Yüce Rabbin ezelde olmasını istediği şeyler

t. 25a/6, 62a/7

t. + ye 29b/6

taḳṣīr : (Ar.) Azaltma, kısaltma, kusurlu bulma

t. 35a/7, 35a/9

t.*göster-* Kusurlu bulmak 27a/6

t. *it-* Kusurlu bulmak 16b/7, 51b/12, 73a/3, 82b/10

t. *eyle-* Kusurlu bulmak 48b/5, 69b/6

taḳṣīr- i ḥādiṯ : (Ar.) Meydana çıkan kusur

t. 36b/2

taḳvā : (Ar.) Dindar, dinde özenli olma

t. 74a/5

ṭalʿat : (Ar.) Doğuş, yeniden doğuş, güneşin doğuşu

ṭ.+ üŋ 93a/4

ṭaleb : (Ar.) Arzu etme, isteme

ṭ. *it-* Arzu etmek, istemek 29b/9, 36a/3, 37a/9, 48b/5

ṭ. *eyle-* Arzu etmek, istemek 46a/3, 54a/1, 54a/2, 59a/14, 75a/8

ṭ. *ḳıl-* Arzu etmek, istemek 49b/5, 63b/2, 75b/5

ṭaleb-i ferzend : (Ar.+ Far.) Oğul talebi

ṭ. 45a/10

ṭāliʿ-i menḥūs : (Ar.) Kötü baht, kötü şans

ṭ *ol-* Kötü bahtlı olmak 46a/1

ṭāliʿ-i vilādet : (Ar.) Şanslı doğma

ṭ *ol-* Şanslı doğmak 45b/13

ṭālib : (Ar.) Arzu eden, isteyen

ṭ. 14b/15, 47b/8, 54a/6

ṭ.+ ine 87a/12

ṭālib- i faẓl : (Ar.) Güzel ahlaklı olmayı isteme

ṭ. *ol-* Güzel ahlaklı olmayı istemek 31a/5

ṭālib-i meṭālib-i nefsānī : (Ar.) Nefsin istediklerini isteme

ṭ. 52b/14

ṭ ālib-i māl : (Ar.) Mal talep eden

ṭ. 78a/8

ṭāliḥ-i müfsīd : (Ar.) Kötü baht, kötü şans

ṭ. *ol-* Kötü bahtlı olmak 60b/5

taʿlīm : (Ar.) Öğretme

t. 36a/14

t.*eyle-* 48a/4

taʿlīm-i ʿilm : (Ar.) İlim öğretme

t. *eyle-* İlim öğretmet 17a/8, 17a/13

ṭaʿm : (Ar.) Yiyecek, tad, lezzet

ṭ. 24a/3

ṭamaʿ : (Ar.) Hırsla isteme , doymazlık, aç gözlülük

ṭ. 89a/11

ṭ. + dan 56b/9

ṭ. *it-* Aç gözlülük etmek 28b/7, 38a/6, 96a/9

ṭ. *eyle-* Aç gözlülük etmek 11b/4

ṭamaʿkār : (Ar.+ Far.) Hırsla isteyen kimse, açgözlü kimse

ṭ. *ol-* Hırsla istemek 31a/6

ṭamaʿkārlıḳ : Hırsla isteme durumu

ṭ. 73a/10

tamām : (Ar.) Bitme, sonuç, tam

t. 13b/1, 15a/14, 15b/14, 92a/10

t. + ına 70a/15

t. *it-* Tamamlamak 79a/14

t. *ol-* Tamamlanmak 32a/13, 54b/4, 92a/10

tamāmet : (Ar.) Tamam olma, tam olma durumu

t. 14b/1

ṭaʿn : (Ar.) Kötü görme, ayıplama, kınama

ṭ. *eyle-* Kötü görmek, ayıplamak, kınamak 32a/4

ṭaraf : (Ar.) Yan, yön

ṭ.+ dan 20a/12, 70a/14

ṭ.+ ından 37b/8, 63a/12

tariḫ : (Ar.) Belirlenen vakit, zaman tesbiti, zaman, gün, süre

t.+ de 95a/3

ṭarīḳ : (Ar.) Yol

ṭ. +a 20a/13, 57a/9, 78a/10, 94b/14

ṭ.+ ıyla 94b/12

ṭarīḳ- i fütüvvet : (Ar.) Cömertlik yolu

ṭ. 34a/6

ṭarīḳ- i maʿdelet : (Ar.) Adaletli yol, doğru yol

ṭ. 38a/10

ṭarīḳ- i muḫāṣama : (Ar.) Düşmanlık yolu

ṭ.37b/6

ṭarīḳ-i mürüvvet : (Ar.) Cömertlik yolu

ṭ.43b/7

ṭarīḳ- i müstaḥsen : (Ar.) Güzel yol

ṭ. 33a/12, 56b/11, 95a/4

ṭarīḳ- i mustaḳīm : (Ar.) Doğru yol, sağlam yol

ṭ.90a/5

ṭarīḳ- i ṣevāb : (Ar.) Doğruluk yolu

ṭ. 23b/1

ṭarlıḳ : (Ar.) Darlık

ṭ + da 19b/6

ṭ + uŋ 30a/4

taṣarruf : (Ar.) Kazanma, idare etme, yönetme, harcama, kullanma

t. 6b/2, 57a/14

t. *it-* Harcamalarda tutumlu ve hesaplı davranmak 27b/9

taṣdīḳ : (Ar.) Doğrulama

t. *it-* Doğrulamak 33a/15

ṭaş : Değişik renk ve şekildeki sert cisim

ṭ.+ dan 40b/14

ṭaşra : Dışarı

ṭ. 63b/4, 83a/2, 96a/2, 96a/9, 96a/12

ṭ. *it-* Dışarı çıkarmak 91a/12

ṭatlu : İnsanın üzerinde iyi etki bırakan, hoşa giden, ferahlık veren, rahatlatan, yumuşak

ṭ. 10a/1, 38b/2

tavārik-i hidsan : (Ar.) Gece meydana gelen olaylar

t.19a/2

ṭayyibetu'llāhi şerāhe neşāṭ : (Ar.) 'Allah kabrini temiz ve hoş eylesin'

ṭ.15a/9

taʿyīn : (Ar.) Belirlemek, yerini belli etmek, göreve göndermek, atamak

t. *eyle-* 56a/15

tażarruʿ : (Ar.) Gizli yaklaşmak, gizli yakarış, gizli dua etmek, içten yakarış

t. + lar 13b/12

tāze : İlk ve yeni durumunu koruma

t. 1b/2, 85a/7, 96b/15

t. *kıl-* İlk ve yeni durumunu korumak 7a/1

tāzele- : Yenilemek

abdestin *t.-* ye 79a/11

tazı : İlk ve yeni durumunu koruyan

t. 64a/9

taʿẓīm : (Ar.) Saygı gösterme, yüceltme

t. 51b/8

t. *it-* Saygı göstermek 66a/14

teʾdīb : (Ar.) Edepli olma, terbiyeli olma

t. 56b/3

teʿaddī : (Ar.) Zulmetme, hak ve insaf sınırını aşma

t. 57a/10

t. + dür 38a/8

t. *eyle-* Zulmetmek 53b/2

teʿazzüz : (Ar.) İzzet, şeref

t.3b/14

teʾennī : (Ar.) İhtiyatlı olma, düşünceli hareket etme

t. 62b/5, 71b/14

t. *eyle-* İhtiyatlı olmak, düşünceli hareket etmek 68a/6

teʾḫīr : (Ar.) Sona bırakma, erteleme

t. 72b/10

teʾḫīr - i ḳażāʾ-ı ḥācet : (Ar.) İhtiyaçların karşılanmasını erteleme

t. 52b/8

teʾşīr : (Ar.) İz bırakma, etki etme

t. + i 38b/6

tebāʿud : (Ar.) Uzaklaşma

t. + iyledür 64a/3

tebāyün-i ʿinbāt : (Ar.) Bitkileri bitirme, bitkileri tohumundan filizlendirerek açığa çıkarma

t. la 2a/5

tecennüb : (Ar.) Çekinme, sakınma, kaçınma

t. 21b/10

tecrübe : (Ar.) Deneyim, deneme, sınama

t. 9b/3

t.+ den 9b/14

t.+ ye 9b/12

t. *it-* Deneyim kazanmak 9b/13

tecvīz : (Ar.) Uygun görme, izin verme

t. *it-* Uygun görmek, izin vermek 52b/6

tedārik : (Ar.) Ele geçirme, edinme, hazırlama

t. 50b/9

t. *it-* Ele geçirmek, edinmek, hazırlamak 81a/3

tedbīr : (Ar.) Önlem

t. 6b/2, 9a/15, 29a/12, 34a/15, 58a/10, 59a/14, 86a/5

t.+ den 9a/12, 56b/4

t.+ dür 13a/13

t.+ i 9a/13, 33b/6, 42a/13

t.+ inden 83b/10

t.+ ine 17b/15

t.+ üŋ 83b/7

t. *eyle-* Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak 9a/10, 42a/13

t. *ḳıl-* Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak 72b/2

tedbīr- i memleket : (Ar.) Memleketi koruma

t. + e 52b/15

tedbīr-i ṣayib : (Ar.) Kusurlara karşı tedbirli olma

t. + le 81b/6

t.81b/7

tedrīc : (Ar.) Basamakları çıkma, derece derece ilerleme

t. 57b/2

t. *eyle-* Basamakları çıkmak, derece derece ilerlemek 62b/4

teʾessüf : (Ar.) Üzülme

t.+ dür 24b/15

teʾennī : (Ar.) İlerisini düşünerek hareket etme

t. 67b/10

tefaḍḍul : (Ar.) Faziletli olma, ahlaklı olma

t. 14b/12

tefaḥḥuṣ : (Ar.) Araştırma

t. *olın-* Araştırılmak 52a/4

tefāḫur : (Ar.) Kibirlenme, böbürlenme

t. *it-* Kibirlenmek, böbürlenmek 58b/6

tefekkür : (Ar.) Düşünme

t. *eyle-* Düşünmek 70b/1

tefhīm : (Ar.) Anlatma

t. *it-* Anlatmak 36a/14

teftīş : (Ar.) İnceleme, araştırma, kontrol etme

t. *it-* Kontrol etmek 71a/8

t. *olın-* Kontrol edilmek 52a/4

tefvīż : (Ar.) Havale etme, bırakma, gönderme

t. 84b/13

t. *ḳıl-* Havale etmek, bırakmak, göndermek 58a/10

teġāfül : (Ar.) Gafil olma, habersiz olma, ilgilenmeme

t. 69b/3

t. *it-* Gafil olmak, habersiz olmak, ilgilenmemek 69b/15

tehdīd : (Ar.) Korkutma, gözdağı verme

t. 25a/14

t.+ ine 25b/2

tehevvür : (Ar.) Düşünmeden hareket etme, sonunu düşünmeme

t. + ile 20a/8

teʾḫīr : (Ar.) Sona bırakma, erteleme

t. 16b/4, 27a/6

t. *it-* Sona bırakmak, ertelemek 16b/7

t. *eyle-* Sona bırakmak, ertelemek 26b/12

tehlīl : (Ar.) İslam'da tevhid kelimesi ve mefhumunu zikretme

t. 91a/9

t. + le 91a/8

tekāsül : (Ar.) Yavaş, tembellik

t. 69b/4

t. + ü 69b/1

t. *it-* Tembellik etmek 63a/5

tekebbür : (Ar.) Böbürlenme, kibirli olma, üstün görme

t. *it-* Böbürlenmek, kibirli olmak, üstün görmek 46a/10

tekellüf : (Ar.) Zorluğa katlanma, sorumluluk alma, sorumlu olma

t. 37a/6

t.+ i 37a/6

tekellüm : (Ar.) Konuşma

t. + e 93a/1

teksīr : (Ar.) Çoğaltma

t. 2a/10

tekvīn : (Ar.) Oluşum, yaradılış

t. 1b/12

teḳāżā : (Ar.) Sıkıştırma, borçluyu zorlama, başa kakma

t. *eyle-* Sıkıştırmak, borçluyu zorlamak, başa kakmak 78a/4

t. *it-* Sıkıştırmak, borçluyu zorlamak, başa kakmak 78a/12

telaṭṭuf : (Ar.) Nazik davranma, lütuf etme, kibar davranma

t. 25b/2

t. *göster-* Nazik davranmak 25a/14, 51a/2

telef : (Ar.) Boş yere harcama, yok olma

t. *ol-* Boş yere harcamak 60a/13

t. *ol-* Yok olmak, mahvolmak 18b/13

telḫ : (Ar.) Ekşi, acı, yüz ekşitme, surat asma

t. 37a/14

t. 31b/6

temāmet : (Ar.) Tamamen, hepsi

t. 13b/9

temāşā : (Ar.) Bakma, seyretme, izleme, hoşlanarak bakma

t. 3a/6

t. *it-* Bakmak, seyretmek, izlemek, hoşlanarak bakmak 17a/7

t. *eyle-* Bakmak, seyretmek, izlemek, hoşlanarak bakmak 15a/6

temennā : (Ar.) Selamlaşma

t. *eyle-* Selamlaşmak 43b/4

temeṣṣül-i ʿināyet-i ezeliyye : (Ar.) Ezeli yardımın ortaya çıkması

t. si 2a/3

temettuʿ-ı ḫūb : (Ar.+ Far.) İyi huy kazanma

t. 7b/13

temhīd-i ḳavāʿid-i ḥiẕmet : (Ar.) Hizmet kanunlarını düzeltme

t. *it-* Hizmet kanunlarını düzeltmek 82b/5

temhīd-i tehni'e-i salṭanat : (Ar.) Sultanlığı kutlamanın şükrü

t. 94b/8

temmetü'l kitāb : (Ar.) 'Kitap bitti'

t. 97b/13

temṣīl : (Ar.) Numune, örnek verme, benzetme

t. + i 65a/6

ten : (Far.) İnsan, insan vücudunun dış derisi, gövde, beden, vücut

t. 6b/1, 80a/11

ten-i tenhā : (Far.) Yalnız başına

t. 92b/11

tenāsül-i evvel : (Ar.) İlk yaradılış, fıtrat

t. + ini 45a/8

teng-dīl : (Far.) Yüreği sıkılan, içi sıkılan, yüreği daralan

t. *ol-* Yüreği daralmak 40b/5

tenhā : (Far.) Issız, içinde az insan bulunan yer

t. 22a/4

t. 96a/10

ter : (Far.) Yeni, taze

t. *kıl-* Tazelemek 7a/1

teraccüḥ : (Ar.) Tercih etme, seçme

t. *it-* Tercih etmek, seçmek 80a/2

terbīyet : (Ar.) Edeb öğretme, eğitim

t. *it-* 4 Edeb öğretmek, eğitmek 3b/5

terceme : (Ar.) Anlamlandırma, çevirme, bir dilden başka dile çevirme, meal

t. 6a/7, 6a/12, 7a/7, 7b/1, 7b/10, 11b/7, 12a/13, 12b/4, 12b/13, 13b/3, 14b/5, 14b/12, 15a/4, 17a/2, 17b/5, 17b/8, 19b/3, 20b/2, 20b/8, 20b/13, 22a/1, 22a/10, 22b/9, 23a/11, 23a/15, 23b/4, 25a/1, 25b/6, 26a/4, 27a/1, 27b/2, 28a/6, 28b/13, 29b/1, 30a/3, 30a/12, 30b/8, 30b/15, 32a/5, 32a/11, 32b/10, 33a/2, 33b/12, 34a/9, 34b/5, 34b/10, 35a/2, 37a/12, 38b/13, 39a/3, 39a/13, 39b/5, 39b/11, 39b/14, 40a/8, 40b/3, 40b/12, 41a/8, 41a/14, 41b/9, 42a/10, 42a/15, 42b/14, 43a/6, 43a/11, 44a/6, 44b/2, 47a/10, 47b/12, 48a/4, 48a/14, 48b/12, 49a/8, 49b/10, 50b/3, 57a/2, 58b/15, 59a/1, 59b/5, 60a/8, 60b/11, 61b/6, 62a/6, 63b/2, 63b/9, 64a/5, 64b/6, 65a/2, 65a/11, 65b/5, 65b/15, 66a/13, 66b/12, 67a/5, 67b/1, 68b/13, 72a/15, 73a/14, 73b/11, 74a/2, 74b/2, 74b/10, 75a/6, 77a/6, 77b/5, 78b/13, 79a/8, 80a/3, 80a/10, 80b/6, 81a/9, 81b/4, 83a/7, 83a/14, 83b/6, 84a/2, 84b/4, 85a/12, 85b/2, 85b/9, 86a/2, 86b/1, 86b/11, 87a/3, 88a/8, 88a/12, 88b/13, 89a/6, 89b/10, 90b/1, 96b/14

t. *eyle-* Tercüme etmek 3a/14,

t. *ḳıl-* Tercüme etmek 34a/12

tercümān : (Ar.) Anlam veren, bir dilden başka dile çeviren, meal veren, başka dilde konuşan

t.+ a 55a/15

tereddüd : (Ar.) Onaylamama, kararsız olma

t. 32b/7

terk : (Ar.) Arkasını dönüp gitme, bırakma, vazgeçme

t. 64a/8

t.+ i 54a/11

t. *it-* Arkasını dönüp gitmek 35a/4, 35b/3, 87b/12, 88b/10, 94a/3

t. *eyle-* Arkasını dönüp gitmek 7a/5, 18b/3, 69b/1, 86b/15

terk-i diyār : (Ar.) Ülkeyi terk etme, memleketi terk etme

t. *it-* Ülkeyi terk etmek 42b/9

terk-i edeb : (Ar.) Edebi bırakma, terbiyeyi bırakma, saygısızlık yapma

t. + dür 16a/7

terk-i evāmir : (Ar.) Emirlere uymama

t. 36b/3

terk-i salṭanat : (Ar.) Tahtı bırakma, tahttan vazgeçme

t. *it-* Tahtı bırakmak, tahttan vazgeçmek 95a/5

tertīb- i muḳaddemāt : (Ar.) Yeni şeyler düzenleme yapma

t. *it-* Yeni şeyler yapmak 18a/8

tesbīḥ : (Ar.) Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu dile getirme

t. 91a/8, 91a/9

tesdīs : (Ar.) Altıya çıkarma, sayısını altı yapma

t. 45b/5

teslīm : (Ar.) Bir emaneti verme, doğru ve haklı bulma, kabul etme, koruma

t. 42b/10

t. *it-* Verilmesi gereken yere bırakmak 41a/6

t. *eyle-* Verilmesi gereken yere bırakmak 58b/1

t. *ḳıl-* Verilmesi gereken yere bırakmak 84b/13

t. *ol-* Boyun eğmek 61a/3

teʾşīr : (Ar.) Etki etme, etkileme, iz bırakma

t. + i 25b/14

t. *it-* Etkilemek, iz bırakmak 14a/15

t. *eyle-* etkilemek, iz bırakmak 22b/6

teşliṯ : (Ar.) Üçleme, hristiyanlarda tanrı, isa ve meryem ana üçlemesi

t.+ i 45b/5

teşaʿül : (Ar.) Parlama

t.+ le 3a/6

teşġale-i temāşā : (Far.) Seyretme işi

t. 3a/6

teşne : (Far.) Susamış, istekli, arzulu

t. 86b/2

teşne-leb : (Far.) Dudağı kurumuş, çok susamış, susuz

t. 85b/3, 89b/6

t.+ dür 89b/7

teşrif- i emāret : (Ar.) Emirlik şerefiyle, krallık, padişahlık şerefi

t. + le 51b/5

teşvīş : (Ar.) Karıştırma, karmakarışık etme, bulandırma

t.+ den 32a/7

t. *ol-* Karıştırmak, karmakarışık etmek, bulandırmak 97a/5

tevaḳḳuʿ : (Ar.) Umma, ümid etme, oluşma, vaki olma, bekleme

t. *it-* Ummak 39a/6

tevaḳḳuʿ-ı şerīf : (Ar.) Şerefli bekleyiş

t. + iyle 3b/8

tevāżuʿ : (Ar.) Alçak gönüllü olma

t. 74a/4

t. *eyle-* Alçak gönüllülük göstermek 10b/12

t. *göster-* Alçak gönüllülük göstermek 73b/13

t.*kıl-* Alçak gönüllülük göstermek 10b/10

tevbe : (Ar.) Temizlenme

t. 36b/10

teveccüh : (Ar.) Yönünü dönme, yönelme, sevme

t. *it-* Doğrulmak, yönelmek 54b/9

tevfīḳ : (Ar.) Allah'ın yardımı

t. *eyle-* Allah'ın yardımına uygun işler yapmaya muvaffak olmak 49b/6

tevḳiʿ : (Ar.) Alamet, belirti

t. *it-* Belirti vermek 20b/10

tevrīt : İlahi kitap

t.+ de 6a/1, 68a/13

t. + üŋ 94b/7

teʾyīd- i fer : (Ar.+ Far.) Gözü kuvvetlendirme

t. 12b/14

tezvīr : (Ar.) Söze yalan karıştırma, yalan sözü süsleme

t. *eyle-* Yalan söylemek 43a/9

ṭıfl : (Ar.) Çocukluk, çocuk

ṭ. 71a/12

ticāret : (Ar.) Alım-satım

t. *eyle-* Alım-satım yapmak 64a/8

tīġ : (Far.) Kılıç, ok

t. 25b/14, 43a/12

t.+ ı 4a/10

t.+ uñda 4b/10

tīġ-ı berrān : (Far.) Keskin kılıç, keskin ok

t. + ı 26a/4, 73b/15

tīre : (Far.) Karanlık, bulanık

t. 6a/14

t.*eyle-* Karartmak 40a/12

t. *it-* Karartmak 70b/13

tīz : Çabuk

t. er- Çabuk olmak 27b/4

t. *it-* Hızlandırmak 67a/6

tīzlik : Çabukluk

t. 31a/12

ṭoġrulıḳ : Doğru hareket etme

ṭ.65b/1

ṭ.+ dan 65a/9, 65a/11

ṭ.+ dur 9a/4

toḫm- ı girān-maye : (Far.) Kıymetli tohum, değerli tohum

t. + dür 73a/1

toḫm- ı peşīmānī : (Far.) Pişmanlık tohum

t. 69a/5

toḫm- ı saʿādet : (Far.+ Ar.) Mutluluk tohumu

t. *ek-* Mutluluk tohumu saçmak 44b/10

toḫm- ı şeḳāvet : (Far.+ Ar.) Kötülük tohumu

t.*ek-* Kötülük tohumu saçmak 44b/11

ṭoḳuz : Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı

ṭ.+ ı 15a/11

ṭoḳuzuncı : Dokuz sayısının sıra sıfatı

ṭ. 5a/12, 10b/9, 51a/9, 51a/13, 54a/8, 63a/6

ṭop : Top

ṭ.+ ın 48b/7

ṭuġrā- ı ġarrā : (Ar.) Yüce mühür

ṭ + sıyla 3b/6

tuhfe : (Ar.) Hediye

t. 16a/3, 16a/6

tuḥṣā : (Ar.) Sayılır, sayılabilir

t. 86b/12

ṭur- : Dikilmek, ayakta beklemek

ṭ.- urdı 25a/15

ṭūr- ı sīnā : Mısır'da Sina yarımadasında yer alan dinler tarihinde önemli bir yeri olan dağdır

ṭ + dan 75b/1

turş-rūy : (Far.) Suratsız

n.*ol-* Suratsız olmak 63a/8

tut- : Tutmak

t. +maġiçün 60b/7

ṭūṭī- i güftār : (Far.) Dudu dilli

ṭ 70b/8

ṭūṭī-nevā : (Far.) Papağan sesli

ṭ 2b/5

tūtiyā : (Ar.) Sürme taşının göze sürülen tozu

t.4b/2

tūtiyā-ı çeşm-i devlet : (Ar. + Far.+ Ar.) Devlet gözünün sürmesi

t.4b/9

türlü : Çeşit, cins

t. 13b/12

tütün : Duman

t. + de 86b/4

tüvānā : (Far.) Güçlü, kuvvetli, iktidarlı

t. 26b/4

t. *ol-* Güçlü olmak 70a/5

tüvān-ger : (Far.) Güçlü, kuvvetli

t. 87a/14, 87a/15

t.+ dür 89a/3, 97b/7

t. *ol-* Güçlü olmak 85a/10, 87a/7

-U-

u. ve 1b/1, 2b/9, 4a/7, 4a/8, 4b/14, 5a/1, 6b/9, 7a/11, 7a/12, 8b/5, 9a/7, 9a/14, 9b/13, 10b/2, 10b/4, 10b/8, 10b/14, 11a/2, 11b/4, 12b/5, 12b/10, 13a/14, 14a/4, 14b/10, 15b/12, 16a/11, 16a/12, 18a/15, 19a/9, 19a/10, 24b/7, 25a/14, 25a/14, 25b/2, 25b/2, 25b/11, 26a/5, 27b/15, 28a/11, 29b/8, 30a/5, 30a/8, 30b/6, 31a/8, 31b/4, 32a/9, 33a/8, 33a/14, 33a/14, 34b/10, 34b/12, 34b/14, 36b/13, 37b/14, 38b/6, 38b/7, 38b/13, 40a/2, 42a/5, 42b/7, 46a/12, 46a/12, 46b/4, 47b/8, 47b/9, 49a/3, 49a/10, 50a/1, 51b/11, 51b/12, 52a/6, 52b/7, 53a/8, 54a/4, 54b/5, 58a/9, 58b/3, 60a/11, 60a/12, 60b/15, 61b/6, 62b/2, 62b/10, 63a/13, 66b/7, 66b/10, 67b/5, 67b/14, 68a/10, 70a/2, 70a/2, 70a/5, 70a/15, 72a/9, 75a/7, 75a/9, 75b/14, 76b/15, 78a/13, 78b/9, 78b/11, 79b/8, 79b/12, 80a/1, 80a/11, 80b/7, 80b/8, 82a/14, 82b/3, 82b/4, 83a/10, 85b/11, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 88b/15, 89a/2, 89a/7, 89a/14, 91a/10, 94a/1, 94a/10, 96a/1, 96a/1

uç- Havada yol almak

u.- maz 30a/15

uġra-: Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek

u.- dı 76a/2

u.- yıcaḳ 40a/4

uġrula - : Çalmak

u.- dı 79a/14

u.- dum 82a/9

u. + r 22a/7

u.- mışam 82b/14

ʿuḳalā : (Ar.) Akıllılar, halk dilinde akıllı olduğunu iddia edenler

ʿu. 22b/4, 57b/12, 65b/9, 67b/11

ʿu.+ nuŋ 5b/4, 34a/2

ʿu.+ ya 23b/2, 33a/12

ʿu.+ yile 5b/11

ʿuḳbā : (Ar.) Son, ahret, öbür alem

ʿu.+ da 10b/5, 97a/5

ʿu.- yı 88b/10

ʿuḳde : (Ar.) Düğüm, bağ, dert

ʿu.+ ye 7a/12

ʿuḳūbet : (Ar.) İşkence, ceza, eziyet

ʿu. 18a/11, 60a/2, 70b/5

ʿu.+ e 61b/1

ʿu.+ i 70b/15

ʿu.+ ini 56b/3

ʿu. *it-* İşkence etmek 14a/10, 14a/11, 18a/11, 97b/11, 97b/12

ʿuḳūd-ı leʿālī : (Ar.) Kabul edilmiş, değerli inciler

ʿu.4a/5

ʿuḳūl : (Ar.) Akıllar

ʿu. + uŋ 6b/7

ulaşdur - : Ulaşmasını sağlamak

u.- up 14a/3

ʿulemā : (Ar.) Alimler, bilginler

ʿu. 11b/11, 13a/14, 18b/8, 18b/11, 74b/3

ʿu.+ dan 53b/7, 54a/7

ʿu.+ nuŋ1 15b/1, 17a/4

ʿu.+ nuŋ 15b/11, 91a/9

ʿu.+ ya 16b/11, 20b/4

ʿulemā- ı ehl-i yaḳīn : (Ar.) İyi bilen alimler

ʿu.12a/3

ʿu.+ den 76a/8

ulu : Çok üstün niteliklere sahip olan, çok büyük, yüce

u. 7a/10, 7b/12, 10b/12, 17a/2, 24a/10, 33b/8, 42b/10, 43a/6, 47b/15, 51a/10, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 57b/15, 64a/12, 74a/5, 78b/5, 80a/10

u.+ lar 46b/3, 48b/6, 49b/4

u.+ lardı 72a/1

ulu *ol-* Yüce olmak 88a/10

ululıK : Ulu olma durumu, büyüklük, yücelik

u. 74a/5

u. +a 46b/15

u. + un 88a/9

um- : Beklemek

u. +ya 47b/1

ʿummāl : (Ar.) İdare amirleri, devlet çalışanları, valiler

ʿu.- ı 54a/13

ʿummāl-i na-be-kâr : (Ar.+ Far.) İşe yaramaz amirler, yarar sağlamayan devlet görevlileri

ʿu. 57a/9

ʿummān : (Ar.) Deniz, okyanus

ʿu. 3b/3

umūr : (Ar.) İşler

u.+ da 68b/9

u.+ uŋuza 95a/8

umūr- ı ʿālem : (Ar.) Dünya işleri

u. 6b/4

umūr- ı āyāl : (Ar.) Aile işleri

u. ini 51b/15

umūr- ı dīn ü devlet : (Ar.) Din ve dünya işleri

u.54b/6

umūr- ı dünyeviyye : (Ar.) Dünya işleri

u. + de 27b/9

ʿunf : (Ar.) Kabalık, sertlik, katılık, zorbalık

ʿu. 94a/10

ʿu.+ ıla 40a/9

ʿu. *eyle* Kabalık yapmak 53a/9, 53a/13

ʿunvān : (Ar.) İsim, nam, lakap, adres

ʿu.+ ını 26b/1

ʿu.+ ıyla 60b/14

ʿunvān-ı ṣaḥife-i müʾeṩṩir : (Ar.) Etkili sayfanın şöhreti

ʿu.3b/2

ur - : Vurmak

u.- a 25b/3

u.- a 48a/4

u.- dı 82a/7

u.- maḳ 72b/3

u.- up 44a/7

2- Üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek

u.- anlar 48b/7

el *u.-maḳ* 72b/3

ʿuryān : (Ar.) Bilgisiz, çıplak

ʿu. 84b/5, 86b/13, 94a/9

uy - : Şartları ve özellikleri bakımından birbiriyle bağdaşmamak

u.- madı 95b/9

uyan - :Gaflet durumundan çıkmak

u.- ur 89b/5

uyar - : Öğüt vererek doğruyu görmesini sağlamak

u.- salar 13a/2

uyḫu : 1- Uyku

u.+ da 89a/13

2- Çevrede olup biteni fark etmeme durumu

u.+ sına 53a/3

uyu- : 1- Uyumak

u.- dı 44a/2

u.- r 44a/4

2- Gerçeklerin ve çevresinde olup bitenlerin farkında olmamak

u. 53a/5

u.- sa 40b/5

u.- rsaŋ 53a/4

uzat- : Uzatmak

u. –dı 31b/13

u.- ma 67b/1

u.- sa 70b/15

u.- up 11b/4

2- Yardımcı eylem

elüŋ u.- ma 67b/1

elüŋ *u.- makdur* 8b/12

ʿuzlet : (Ar.) Kendini toplumdan soyutlama, yalnızlık

ʿu. 95a/15

ʿu. *it-* Görünürde halkın içinde olduğu halde kalben onlardan uzak olma 87b/1, 95b/2

uzluḳ : Uzlaşma

u. 86a/3

ʿuẓv- i ṣaġīr : (Ar.) Küçük organ

ʿu + dür 26a/12

-Ü-

ü. ve 1b/1, 1b/2, 2a/10, 3a/13, 3b/14, 4a/7, 4a/9, 5a/1, 5a/1, 5a/9, 5b/15, 6a/13, 6b/4, 7a/3, 7a/10, 7b/13, 8a/1, 8a/2, 8a/6, 8b/12, 8b/14, 11a/11, 11b/11, 12b/10, 13a/3, 13a/4, 13a/5, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/6, 13b/10, 14a/7, 14a/12, 14b/8, 14b/14, 15b/3, 15b/11, 16a/6, 17a/3, 17a/13, 17b/6, 17b/10, 18b/7, 19b/14, 19b/15, 20b/15, 21a/8, 22a/5, 23b/6, 25b/7, 25b/14, 26a/6, 26a/12, 26b/5, 26b/7,26b/ 8, 27b/5, 27b/7, 27b/15, 28a/8, 28a/9, 29b/9, 29b/10, 30a/6, 30a/7, 30b/3, 32a/9, 32b/2, 34a/15,34b/4, 34b/6, 35b/13,36a/14, 38a/5, 38a/7, 38a/15, 38b/13, 39a/3, 39a/4, 39b/8,40a/11, 40b/6, 40b/8, 40b/15, 42b/7, 43b/7, 43b/7, 44b/10, 45a/1, 45b/5, 47a/4, 47a/5, 47a/6 , 47a/8, 47a/9, 47b/6, 47b/7, 48a/8, 48b/2, 48b/13, 49a/2, 49a/10, 49b/2, 49b/13, 50a/10, 51b/3, 52a/2, 52b/4, 52b/10, 53a/2, 54a/4, 54a/8, 54a/9, 54a/14, 54b/1, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 54b/11, 56a/10, 56b/1, 56b/5, 56b/10, 57a/10, 57a/13, 57b/7, 57b/15, 58b/3, 59a/1, 59a/2, 59a/6, 59b/6, 59b/7, 60a/4, 60a/15, 60b/6, 60b/9, 61b/6, 62a/13, 64b/12, 64b/14, 66a/3, 66b/10, 67a/5, 67b/2, 67b/7, 68a/9, 68b/14, 69a/4, 69a/11, 69b/7, 71b/2, 78b/6, 79b/9, 79b/15, 80a/12, 82b/15, 84b/5, 86b/8, 87a/12, 87a/14, 88a/5, 88a/13, 88b/9, 89b/10, 90a/11, 90b/2, 90b/11, 90b/15, 92a/6, 92a/7, 92a/15, 94a/4, 94b/1, 95a/8, 95a/10, 96a/6, 96a/13, 97a/1, 97a/3, 97a/11

ücret : Bir hizmet veya emek karşılığında ödenen hizmet veya para

ü.+ i 13a/9

üç : İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı

ü. 13b/11, 19b/8, 19b/15, 21a/3, 57b/12, 59a/13, 64b/11, 66a/4, 69a/12, 70a/9, 72a/1, 74a/6, 78a/1, 81a/6, 96a/6, 97a/9

ü. + i 20a/5, 96a/13

üçünci : Üç sayısının sıra sayı sıfatı

ü. 5a/7, 5a/15, 8b/14, 17b/15, 18b/14, 19b/7, 21a/8, 35b/4, 38a/8, 46a/7, 50b/11, 52b/13, 56a/13, 57b/15, 62b/7, 66a/6, 68a/8, 69a/4, 69a/14, 70a/11, 71a/12, 74a/7, 76a/15, 77a/8, 79a/3, 81a/7, 97a/11

ü. + si 21a/15

ümerā : (Ar.) Emirler, krallar, liderler, önderler

ü. 94a/13

ü.+ ya 18b/8

ümerā- ı ʿālī cenāb : (Ar.) Haysiyetli emirler

ü .16a/6

ümīd : (Far.) Ümit, emel, arzu, istek, bekleme

ü. 25a/14, 25b/2, 68a/13, 87a/14

ü.+ dür 4a/7, 36b/9

ü.+ e 17b/9

ü.+ üŋ 89b/10

ümīd-i ferḥat : (Far.) Mutlu olma ümidi

ü. 67b/14

ümīdlen - : (Far.) Umutlanmak

ü.- 90a/2

ü.- dügi 38a/9

üslūb : (Ar.) Yol, biçim, tarz, dizmek, ifade tarzı

ü. 42b/6

üst : Yukarı taraf

ü.+ inde 4b/10, 12b/7, 29b/5

ü.+ ine 3a/2, 4b/3

ü.+ ünde 13a/9

üstād : (Ar.) İlim ve sanatta üstün olan kimse, usta, sanatkar

ü. 32a/14

ü.+ a 48b/8, 66b/4

ü.+ ı 11a/13, 29a/8, 48a/5

ü.+ ına 11a/11

üstād-ı ḥāzıḳ : (Ar.) Maharetli üstat

ü. *ol-* Maharetli üstad olmak 57b/6

üstuḳsā ʾ- i erbaʿa : Dört cevher (ateş, hava, su, toprak)

ü.+ yı 2a/4

üzere : Şart, amaç bildirir

ü. 16b/14, 22b/5, 29b/5, 35b/8, 38a/7, 42b/6, 43b/13, 45b/1, 57a/9, 60a/14

ü.+ dür 29b/11

ü. *ol* – Gibi, olduğu yolda olmak 11a/12, 29a/11, 57a/9, 60a/14

üzeri : 1- Bir kimsenin kendisi, şahsı

ü. + müze 43b/1

2- Üst taraf

ü.+ ne 82a/6, 90a/8

üzerine : Hakkında, dair, üstüne

ü. 7b/7, 9b/1, 16b/9, 19b/8 , 45a/9 , 51b/9, 51b/15, 53b/12, 54a/9, 57a/12, 59a/4, 61a/15, 66a/3, 80a/1, 94b/10

ü.+ dür 35b/12

ü. *ol-* Hakkında olmak 38a/11 , 51b/3

-V-

vācib : (Ar.) Yapılması gereken, gerekli, şart olan, lüzumlu, mecburi olan

v. 10b/3, 17a/4, 28a/1, 37b/11, 51b/10

v.+ dür 9a/7, 10a/5, 10a/12, 15a/13, 16b/9, 16b/11, 16b/12, 21b/11, 23a/4, 33b/6, 38b/2, 39b/9, 43b/2, 52b/1, 57b/13, 62a/15, 64a/14, 69b/9, 76a/14, 79b/12, 91b/5

v. *ol-* Yapılması gerekli olmak, şart olmak 11a/6, 18b/8, 28a/1, 35b/7, 38a/2, 47a/12

vācibāt : (Ar.) V*ācibe*'nin çoğul eki *-āt* almış şekli , vâcip olan, yapılması gerekli şeyler

v. 36b/3

vaʿd : (Ar.) Söz verme

v. + i 88b/1

v.+ ümde 56a/14

v. +üŋ 94a/9

vaʿde : (Ar.) Söz verme, süre

v.+ sinde 87a/14

v. *eyle-* Söz vermek 54a/2

vaḥdāniyyet : (Ar.) Birlik, bir olma

v.+ ine 33a/13

vaḥīd-i dehr : (Ar.) Emsalsiz zaman

v. 15b/3

vaḥşet : (Ar.) Yabani, korkunç

v.+ dür 35a/13

vaʿīd : (Ar.) Vaat eden, söz veren

v.+ ümde 56a/14

vaḳʿa : (Ar.) Olay

v.+ ya 29a/1

vaḳār-ı nefs : (Ar.) Şerefli nefis

v. + ümle 95a/5

vāḳıʿā : (Ar.) Olmuş olay, vuku bulmuş, gerçekleşmiş olay, yaşanmış olay

v. 29b/13

vāḳıf : (Ar.) Haber sahibi, bilen

v. 9b/5, 95b/9

v. *ol-* Haber sahibi olmak 81a/2, 83a/4

vāḳiʿ : (Ar.) Olan, olay, oluşan

v. 35a/8

v. *ol-* Vuku bulmak, gerçekleşmek 14a/14, 28b/9, 31a/13, 36b/2, 36b/3, 38b/4, 52b/4, 94a/13

vaḳt : (Ar.) Süre, zaman, mevsim, çağ

v. 13b/8, 27a/7, 39b/1, 40b/8, 45a/13, 53b/3, 53b/7, 58a/13, 58b/3, 63a/12, 75b/1, 83a/15

v.+ de 18a/2, 22a/5, 27a/5, 41a/3, 62a/10, 62b/9, 78a/12

v.+ deki 45a/9

v.+ den 75b/7

v.+ e 26b/9

v.+ i 40b/12, 96a/2

v.+ in 65b/5

v.+ inde 6b/10, 10b/14, 11a/3, 59b/1, 69b/12, 72b/15, 85b/1, 89b/14

v.+ ine 25b/13

v. *eyle-* 50a/14

vaḳt- i cemʿiyyet : (Ar.) Topluluk zamanı

v. 96a/4

vaḳt- i furṣat : (Ar.) Uygun zaman

v. 40b/13

vaḳt- i ibtidā-i kevn : (Ar.) Yaradılışın başlangıç zamanı

v. + de 45b/14

vaḳt- i kār-zār : (Ar.+ Far.) Kavga zamanı

v. + da 55a/14

vaḳt- i laṭīf : (Ar.) Hoş zaman

v. + üŋ 13a/10

vaḳt- i meşaḳḳat : (Ar.) Sıkıntı zamanı

v. + de 13b/5

vaḳt- i muḳteżā-i ʿaḳl : (Ar.) Aklın gerektiği zaman

v. 45a/8

vaḳt- i naṣīḥat : (Ar.) Öğüt zamanı

v. + de 60a/10

vaḳt- i rıḥlet : (Ar.) Gezme zamanı

v. + de 90b/4

vaḳt- i şerīf : (Ar.) Kutsal zaman

v.3a/10

vakt- i ṭaleb-i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Çocuğun istediği zaman

v. + de 45b/4

vālā : (Ar.) Yüksek, yüce, şerefli

v. 15a/6, 47a/12

v. *ol-* Yüce olmak 13b/3, 15a/5, 15a/6

va'l-lāhu'l-müsteʿān : (Ar.) Kendisinden yardım istenen Allah'a yemin olsun ki

v.5a/5

vālī : (Ar.) Veli, sahip, yönetici, dost olan kimse

v. 31b/10, 53a/11, 53a/12

vālī- i ḫorasān : (Ar.) Horasan valisi, horasan yöneticisi

v. + uŋ 59a/7

vālī -iʿırāḳ : (Ar.) Irak valisi

v. 32a/1

vālide : (Ar.) Anne

v.+ m 90b/14

v.+ me 91a/4

v.+ sisin 91b/2

vālih : (Ar.) Şaşkın, şaşıran, hayret eden

v. 20a/1

var : Var, mevcut

v. 7b/4, 7b/6, 14a/9, 16a/14, 26a/4, 26b/11, 35a/14, 35b/7, 63a/10, 67a/8, 70b/7, 73b/9, 77b/15, 87b/4, 95b/3

v.+ dı 11a/10, 13b/13, 24a/11, 47a/3, 55a/3, 60a/9, 79a/12, 82a/1

v.+ dur 6a/15, 7b/5, 11a/4, 11b/11, 15b/10, 18b/7, 22a/15, 24b/4, 31a/13, 67b/11, 67b/13, 69b/3, 69b/8, 81b/10, 82a/4, 97b/6

v. + ısa 91a/3

v. *ıt-* Yaratmak 93b/12

var - : 1- Gitmek

v. - alum 27a/1

v.- am 50a/8

v.- dı 50a/1 , 50a/3, 78a/8

v.- uŋ 15b/13

v.- up 43a/14, 82b/5, 95b/10

2- Varmak

v.- dı 82a/13,

3- Belli bir durum veya düzeye erişmek

v.- dı 94a/14

v.+ maḳ 16a/7, 16a/9

4- Bir hale girmek, o hal üzere olmak, o hale dalmak

v.- ma 53a/3

v.- up 17b/12

5- Ulaşmak, vasıl olmak

v.- ur 49b/12

varıl- : Belli bir yere ulaşmak

v.- maya 16b/2

vārid : (Ar.) Ulaşan, yetişen, gelen, erişen

v. *ol-* Ulaşmak, yetişmek 3a/12, 16b/3

vāriş : (Ar.) Kendine miras düşen, mirascı, kişinin ölümünden sonra malvarlığını alacak aile fertleri

v.+ leri 60b/15, 61a/6

vāsıṭa : (Ar.) Araç, aracı

v.+ sıyla 54b/4, 72b/10, 87a/8

vaṣf : (Ar.) Anlatım, anlatma, özellik, nitelik, hammadde

v. + ı 4b/12

vaṣf-ı ḥāl : (Ar.) Durumun özelliği, durumu anlatma

v. + i 3b/7, 4b/4

vāṣıl : (Ar.) Ulaşan, kavuşan

v. 40a/10, 54b/15, 94a/1

v. *ol-* Kavuşmak 2b/9, 3a/1, 10b/5, 11a/14, 44a/13, 44b/12, 51a/5, 69a/8, 81b/12, 86b/7, 94a/1

vaṣiyyet : (Ar.) Öğüt, nasihat, bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şeyler

v. 91b/7, 95a/14, 95b/5

v.+ ler 43b/3

v. *it-* Öldükten sonra ne istediğini belirtmek 89b/14

v. *it-* Öğüt, nasihat vermek 80a/14

v. *kıl-* Öğüt, nasihat vermek 45a/12

v. *ḳıl-* Öldükten sonra ne istediğini belirtmek 91b/3

v. *ol-* Öldükten sonra ne istendiğini belirtmek 90b/10

vaż‘ : (Ar.) Durum, konulma, belirtme, duruş

v.16b/3

v. + la 16a/6, 16a/12, 16b/3

vaż‘-ı ḥaml : (Ar.) Yükü bırakma, hamile hanımın düşük yapması, çocuğunu düşürme

v. *it-* Çocuğu düşürmek 24b/4

vazgel- : Vaz geçmek

v.-mez 33a/9,

v.-mek 34a/6, 35a/6

v.-düm 95a/10

vāżıḥ : (Ar.) Açıklayan, izah eden, belli eden

v. 2a/9, 54b/5, 68b/8

vaẓīfe-i ‘uḳalā : (Ar.) Akıllı olanların görevleri

v. 29b/7

vaz‘iyyet : (Ar.) Hal, durum, görev

v. 26a/1

ve : Ve, ile, hem, ayrıca, bir de

v. 1b/1, 1b/2, 1b/4, 1b/7, 1b/8, 1b/9, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 2a/1, 2a/2, 2a/3, 2a/4, 2a/5, 2a/6, 2a/7, 2a/8, 2a/9, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2b/2, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 2b/14, 3a/1, 3a/2, 3a/4, 3a/5, 3a/11, 3a/13, 3a/15, 3b/1, 3b/2, 3b/3, 3b/4, 3b/6, 3b/8, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/14, 4a/5, 4a/6, 4b/9,, 5a/4, 5a/5, 5a/9, 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/14, 5a/15, 5b/2, 5b/4, 5b/5, 5b/6, 5b/7, 5b/8, 5b/9, 5b/10, 5b/11, 6a/1, 6a/2, 6a/4, 6a/8, 6a/9, 6a/10, 6a/13, 6a/14, 6b/1, 6b/2, 6b/3, 6b/4, 6b/7, 6b/9, 6b/10, 6b/12, 6b/13, 7a/3, 7a/4, 7a/10, 7a/11, 7a/13, 7a/14, 7a/15, 7b/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 7b/12, 7b/13, 8a/1, 8a/2, 8a/4, 8a/5, 8a/6, 8a/7, 8a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8a/13, 8a/15, 8b/1, 8b/2, 8b/6, 8b/7, 8b/8, 8b/9, 8b/10, 8b/11, 8b/12, 8b/15, 9a/2, 9a/3, 9a/4, 9a/6, 9a/8, 9a/9, 9a/11, 9a/12, 9a/13, 9a/14, 9b/2, 9b/3, 9b/6, 9b/8, 9b/10, 9b/12, 9b/13, 10a/1, 10a/3, 10a/5, 10a/7, 10a/8, 10a/10, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10b/2, 10b/4, 10b/6, 10b/8, 10b/9, 10b/10, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 11a/2, 11a/3, 11a/4, 11a/5, 11a/6, 11a/8, 11a/9, 11a/12, 11a/13, 11a/14, 11a/15, 11b/1, 11b/2, 11b/3, 11b/4, 11b/5, 11b/9, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/14, 11b/15, 12a/2, 12a/3, 12a/4, 12a/7, 12a/10, 12a/14, 12b/9, 12b/10, 12b/14, 13a/2, 13a/4, 13a/6, 13a/8, 13a/10, 13a/11, 13a/14, 13a/15, 13b/1, 13b/4, 13b/5, 13b/6, 13b/8, 13b/12, 13b/14, 14a/4, 14a/5, 14a/8, 14a/13, 14a/14, 14b/8, 14b/14, 14b/15, 15a/10, 15a/12, 15b/3, 15b/4, 15b/7, 15b/8, 15b/10, 15b/11, 15b/12, 15b/14, 16a/2, 16a/10, 16a/12, 16a/14, 16a/15, 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/5, 16b/7, 16b/8, 16b/13, 17a/2, 17a/8, 17a/9, 17a/10, 17a/13, 17a/14, 18a/5, 18a/6, 18a/10, 18a/11, 18b/2, 18b/5, 18b/6, 18b/10, 18b/11, 18b/13, 18b/14, 19a/4, 19a/7, 19a/9, 19a/12, 19a/13, 19b/3, 19b/8, 19b/9, 19b/10, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 20a/5, 20a/6, 20a/11, 20a/14, 20b/4, 20b/5, 20b/9, 20b/15, 21a/1, 21a/4, 21a/5, 21a/6, 21a/11, 21a/13, 21b/1, 21b/2, 21b/3, 21b/6, 21b/7, 21b/8, 21b/10, 21b/12, 22a/2, 22a/4, 22a/6, 22a/11, 22a/13, 22a/14, 22b/2, 22b/6, 22b/11, 22b/12, 22b/14, 22b/15, 23a/1, 23a/2, 23a/3, 23a/4, 23a/5, 23b/2, 23b/3, 23b/6, 23b/7, 23b/8, 23b/11, 23b/13, 23b/14, 24a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/7, 24a/12, 24a/15, 24b/3, 24b/5, 24b/6, 24b/8, 24b/9, 24b/10, 24b/13, 24b/15, 25a/2, 25a/5, 25a/6, 25a/7, 25a/8, 25a/10, 25a/13, 25a/14, 25b/3, 25b/11, 25b/12, 25b/13, 25b/15, 26a/1, 26a/9, 26a/10, 26a/11, 26a/14, 26b/1, 26b/2, 26b/3, 26b/4, 26b/5, 26b/7, 26b/9, 26b/12, 27a/6, 27a/7, 27a/11, 27a/14, 27b/4, 27b/5, 27b/6, 27b/7, 27b/8, 27b/9, 27b/10, 27b/11, 27b/12, 27b/13, 27b/15, 28a/1, 28a/3, 28a/8, 28a/9, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/15, 28b/1, 28b/3, 28b/4, 28b/6, 28b/7, 28b/9, 29a/1, 29a/2, 29a/3, 29a/9, 29a/10, 29a/12, 29a/13, 29a/14, 29b/5, 29b/6, 29b/8, 29b/9, 29b/10, 29b/15, 30a/13, 30a/14, 30b/3, 30b/4, 30b/9, 30b/11, 30b/12, 30b/13, 31a/4, 31a/5, 31a/6, 31a/7, 31a/8, 31a/9, 31a/10, 31a/12, 31a/13, 31a/14, 31b/1, 31b/2, 31b/4, 31b/5, 31b/6, 31b/7, 31b/12, 31b/14, 32a/7, 32a/8, 32a/9, 32a/14, 32b/3, 32b/5, 32b/7, 32b/12, 32b/13, 33a/6, 33a/7, 33a/8, 33a/9,

33a/10, 33a/12, 33a/13, 33a/14, 33b/1, 33b/2, 33b/5, 33b/6, 33b/8, 33b/9, 33b/10, 34a/1, 34a/5, 34a/7, 34a/14, 34b/3, 34b/14, 35a/9,35a/10, 35a/12, 35a/13, 35b/1, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/6, 35b/7, 35b/8, 35b/9, 35b/10, 35b/15, 36a/1, 36a/3, 36a/4, 36a/7, 36a/10, 36a/11, 36a/13, 36a/14, 36b/2, 36b/3, 36b/6, 36b/10, 37a/1, 37a/3, 37a/9, 37a/15, 37b/3, 37b/4, 37b/7, 37b/9, 37b/11, 37b/13, 37b/15, 38a/3, 38a/8, 38a/12, 38a/13, 38b/1, 38b/2, 38b/5, 38b/6, 38b/7, 38b/9, 39a/5, 39a/6, 39a/8, 39a/11, 39b/7, 39b/8, 40a/3, 40a/11, 40a/12, 40b/8, 40b/15, 41a/1, 41a/2, 41a/5, 41a/11, 41b/2, 41b/3, 41b/4, 41b/5, 42a/11, 42a/12, 41b/14, 42a/7, 42b/2, 42b/6, 42b/7, 42b/11, 42b/12, 42b/13, 43a/1, 43a/2, 43a/9, 43b/5, 43b/7, 43b/8, 43b/10, 43b/12, 43b/13, 43b/14, 44a/8, 44a/14, 44b/5, 44b/6, 44b/7, 44b/8, 44b/11, 44b/12, 44b/13, 44b/14, 45a/1, 45a/3, 45a/4, 45a/5, 45a/6, 45a/8, 45a/9, 45a/11, 45a/12, 45b/6, 45b/13, 46a/3, 46a/4, 46a/6, 46a/7, 46a/8, 46a/9, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/13, 46a/14, 46b/1, 46b/5, 46b/6, 46b/7, 46b/8, 46b/10, 47a/1, 47a/7, 48a/15, 47b/5, 47b/7, 47b/8, 47b/15, 48b/2, 48b/3, 48b/5, 48b/12, 49a/2, 49a/3, 49b/3, 49b/5, 49b/6, 49b/15, 50a/6, 50a/8, 50b/4, 50b/7, 50b/12, 50b/13, 51a/4, 51a/6, 51a/10, 51a/12, 51a/13, 51a/14, 51a/15, 51b/2, 51b/3, 51b/5, 51b/6, 51b/7, 51b/9, 51b/10, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 52a/1, 52a/3, 52a/4, 52a/7, 52a/10, 52a/11, 52a/13, 52a/14, 52b/5, 52b/8, 52b/14, 53a/1, 53a/4, 53a/6, 53a/9, 53a/12, 53b/2, 53b/7, 53b/10, 53b/12, 53b/13, 54a/1, 54a/2, 54a/6, 54a/10, 54a/11, 54a/14, 54a/15, 54b/2, 54b/3, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 54b/9, 54b/10, 54b/12, 54b/13, 54b/14, 54b/15, 55a/2, 55a/7, 55a/13, 55a/14, 55b/7, 55b/8, 55b/11, 55b/13, 55b/14, 56a/1, 56a/4, 56a/5, 56a/6, 56a/13, 56a/14, 56b/3, 56b/4, 56b/5, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 56b/10, 56b/12, 56b/13, 56b/15, 57a/4, 57a/5, 57a/6, 57a/7, 57a/11, 57a/12, 57a/15, 57b/1, 57b/2, 57b/3, 57b/4, 57b/5, 57b/6, 57b/7, 57b/8, 57b/9, 57b/10, 57b/11, 57b/14, 58a/5, 58a/6, 58a/10, 58a/11, 58b/2, 58b/6, 58b/8, 58b/11, 59a/3, 59a/4, 59a/5, 59a/10, 59a/11, 59a/14, 59a/15, 59b/13, 60a/2, 60a/3, 60a/4, 60a/5, 60a/13, 60a/15, 60b/1, 60b/6, 60b/7, 60b/9, 61a/6, 61a/7, 61b/9, 61b/10, 61b/12, 61b/13, 62a/1, 62a/2, 62a/8, 62a/10, 62b/3, 62b/4, 62b/12, 62b/14, 63a/1, 63a/4, 63a/7, 63a/8, 63a/11, 63a/13, 63b/5, 63b/6, 63b/15, 64a/1, 64a/3, 64a/7, 64a/8, 64a/12, 64b/12, 65a/1, 65a/4, 65a/9, 65b/1, 65b/2, 65b/9, 65b/10, 65b/12, 66a/1, 66b/2, 66b/4, 66b/5, 66b/6, 66b/7, 66b/10, 66b/14, 66b/15, 67a/2, 67a/9, 67b/6, 67b/7, 67b/8, 67b/10, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/15, 68a/3, 68a/4, 68a/6, 68a/7, 68a/8, 68a/9, 68a/11, 68a/12, 68a/15, 68b/4, 68b/6, 68b/7, 68b/9, 68b/10, 69a/3, 69a/6, 69a/7, 69a/10, 69b/4, 69b/7, 69b/8, 69b/9, 69b/10, 69b/12, 69b/14, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 70a/6, 70a/8, 70a/13, 70b/1, 70b/2, 70b/3, 70b/5, 71b/14, 72a/8, 72a/10, 72a/11, 72a/12, 72b/4, 72b/5, 72b/6, 72b/7, 72b/10, 72b/11, 72b/13, 73a/5, 73a/7, 73a/10, 73b/8, 73b/9, 73b/13, 74a/4, 74a/5, 74a/6, 74a/14, 74b/4, 74b/6, 74b/12, 75a/2, 75a/14, 75b/12, 75b/14, 75b/15, 76a/5, 76a/8, 76a/9, 76b/5, 76b/6, 76b/8, 76b/9, 76b/11, 76b/13, 76b/14, 76b/15, 77a/1, 77a/8, 77a/9, 77a/12, 77a/14, 77b/11, 77b/12, 77b/15, 78a/15, 78b/1, 78b/2, 78b/4, 78b/5, 78b/8, 78b/11, 78b/15, 79a/2, 79b/1, 79b/8, 79b/9, 79b/10, 79b/12, 79b/14, 80a/1, 80a/6, 80a/7, 80a/11, 80a/13, 80b/1, 80b/11, 80b/12, 80b/13, 81a/2, 81a/4, 81a/5, 81a/11, 81a/13, 81a/15,

81b/6, 81b/7, 81b/9, 81b/12, 81b/13, 82b/7, 82b/8, 82b/9, 82b/11, 82b/13, 83a/3, 83b/11, 84a/6, 84a/7, 84a/9, 84a/10, 84a/11, 84a/14, 84b/12, 84b/13, 84b/15, 85a/1, 85a/4, 85a/6, 85a/8, 85a/9, 85a/10, 85a/14, 85b/6, 85b/7, 85b/9, 85b/10, 85b/12, 86a/8, 86b/8, 86b/14, 87a/8, 87a/11, 87a/14, 87a/15, 87b/13, 88a/3, 88a/5, 88a/14, 88a/15, 88b/3, 88b/5, 88b/6, 88b/9, 88b/10, 89a/3, 89a/4, 89a/7, 89a/11, 89a/14, 89a/15, 90a/3, 90a/4, 90a/6, 90a/8, 90a/9, 90a/11, 90a/13, 90b/7, 90b/8, 90b/9, 90b/15, 91a/1, 91a/3, 91a/4, 91a/5, 91a/6, 91a/8, 91a/9, 91a/10, 91a/11, 91a/13, 91b/1, 91b/2, 91b/6, 91b/7, 91b/9, 91b/12, 91b/15, 92a/1, 92a/2, 92a/11, 92a/13, 92b/3, 92b/4, 92b/5, 92b/6, 92b/7, 92b/10, 92b/14, 93a/7, 93b/13, 94a/3, 94a/10, 94a/11, 94a/13, 94a/14, 94b/1, 94b/2, 94b/5, 94b/7, 94b/8, 94b/9, 94b/10, 94b/11, 94b/13, 94b/15, 95a/5, 95a/7, 95a/9, 95a/10, 95a/12, 95a/13, 95a/14, 95a/15, 95b/2, 95b/5, 95b/8, 95b/9, 95b/10, 95b/11, 95b/14, 96a/1, 96a/4, 96a/7, 96a/8, 96a/10, 96a/12, 96a/14, 96a/15, 96b/2, 97a/9, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97b/1, 97b/2, 97b/4, 97b/5, 97b/6, 97b/7, 97b/8, 97b/9, 97b/11, 97b/12

vech : (Ar.) Yöntem, yüz, surat, çehre, suret, yön

v. 10b/5

v.+ iyle 58b/4

v.+ le 16b/9, 18a/8, 24a/13, 26b/4, 35a/14, 39a/9, 38a/4, 51a/5, 54a/13, 59a/9, 63a/12, 76a/9

v.+ le 56a/10, 57a/14

vech- i evvel : (Ar.) Birinci yöntem

v. 45b/3

vech- i iḥsān : (Ar.) İyilik yönü

v. 95a/4

vech- i maʿḳūl : (Ar.) Doğru yöntem

v. 45b/1

vech- i müstenkir : (Ar.) Kötü yöntem, uygun olmayan yöntem

v. + le 15b/7

vech- i şāni : (Ar.) İkinci yöntem

v. 45b/9

vedālaş - : Bırakmak, ayrılmak

v.- a 89b/15

vedīʿat : (Ar.) Emanet, özel

v. 44b/6

vefā : (Ar.) Sözünde durma, yerine getirme, değer verme, sevgi, dostluk, yetişme

v. 87a/14

v.*göster-* Değer vermek 87a/10

v. *ḳıl-* Sözünde durmak, değer vermek 96b/3

v.*it-* Sözünde durmak, değer vermek 38b/15

v. *gel-* Hayır gelmek 10a/13, 39a/6

vefā-dār : (Ar.+ Far.) Sözünde duran, vefalı olan, iyiliği unutmayan

v. *ol-* Sözünde durmak 34b/1

vefāt : (Ar.) Ölüm, ahrete göçme

v.+ ına 53b/15

v.+ ından 47a/14

v.+ um 90b/9

v. *it-* Ölmek 90b/5

vehm : (Ar.) Korku

v. 8a/4

v. *it-* Korkmak 16b/3

v.*eyle-* Korkmak 8a/4

vekīl : (Ar.) Yardımcı, geçici, başkasının görevini geçici süre yapan

v. 78a/3, 78a/5, 78a/7

veled- i muḳbil : (Ar.) Mübarek çocuk, bahtiyar çocuk

v. 47b/2

velī : (Ar.) Ebeveyn, sahip, dost, iyi, evliya

v. 19b/4, 25b/7, 31a/2, 31b/10, 41a/15, 44b/8, 54a/6, 74a/10, 83a/15, 86b/2, 94a/6

velīʿahd : (Ar.) Prenses, şehzade

v. 95a/3

velīkin : (Ar.+Far.) Lakin, ama, fakat

v. 15b/12, 22b/10, 24b/5, 94a/1

velī-niʿmet : (Ar.) Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse

n. + ine 70b/15

vezīr : (Ar.) Vezirlik rütbesine sahip

v.*ol-* Vezirlik rütbesine sahip olmak 57a/8

verāṯe- i enbiyā : (Ar.) Peygamberlerin mirasçıları

v. 12a/4

verīṯe-i erzānī : (Ar.+ Far.) Ucuz olan

v. *ol-* Ucuz olmak 61a/6

vesīle : (Ar.) Bahane, sebep, aracı

v.+ siyle 18b/5, 18b/11, 54b/2, 87a/7

vesīle- i necat : (Ar.) Kurtuluş aracı

v. 19a/8

vesvās : (Ar.) Kötü fısıltılar, kötü düşünceler

v. 45a/15

veyā : Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz

v. 4b/2, 45b/15, 68a/7

veyāḥūd : Yahut, veya

v. 59a/1

vezīr : (Ar.) Yardımcı, idareci, bakan, hükümdar yardımcısı

v. 57a/5, 57a/8, 87b/7, 87b/9, 87b/11, 87b/14

v.+ i 56b/12, 56b/14, 87b/3, 87b/6

vezīr- i vüzerā : (Ar.) Bakanların bakanı, bakanların lideri, başbakan

v. 54b/5

vilāyet : (Ar.) Diyar, şehir, ülke, il

v. 51a/14, 59b/10, 92b/4

v.+ de 54a/13

v.+ dendür 55b/1

v.+ e 96b/1

v.+ i 58a/5

v.+ inde 53a/11

v.+ üŋ 57b/13, 87b/3, 95b/15

v.+ üŋe 56a/2

vilāyet-i rūm : (Ar.) Anadolu

v. a 24a/8

vir- 1-Nasihat vermek

v. 11a/11

2-İletmek, bırakmak

v.- di 43b/15, 79b/7

3- Vermek

v.- e 11a/3, 25b/3, 41a/8, 80a/13

v.- emez 57a/7

v. + in 79b/5, 79b/6

v.- medi 26b/12

v.- medüm 75b/10

v.- megi 62b/7

v.- mekde 27a/6

v.- memişdür 5b/15, 23b/14

v.- meyem 87a/13

v.- se 33b/15

v.- seŋ 89a/2

v.- ür 19a/2, 25b/9, 74a/3, 85b/13

4- Bırakmak, bağışlamak

v.- mek 85b/6

v.- ürsen 27a/3

5- Evlendirmek

v.-mekde 70a/10

6- Harcamak, sarf etmek

v.- meye 53a/5

7-Karşısındakine iletmek istenen fikir, öğüt, haber)bildirmek

v.- üp 14b/1, 36b/11, 37b/5

v.- ür 34b/1

8-Yardımcı eylem

cānı v.-di 94a/3

cevāp v.- di 8b/8

cevāp v.- icek 55b/2

cevāp v.- üp 87b/11

destūr v.-di 50a/6

el v. -dükçe 72b/8

el v. -e 40b/9,

el v.- inceye 39b/9

el v.- mese 40a/14

fāʾide v. –medi 13b/12

furṣat v.- üp 44a/15

ḫaber v.-diler 76a/4, 94b/2

ḫaber v.- e 36a/13, 80a/14

ḫaber v.- eyin 71b/12

ḫaber v.- ür 57b/9,

ḫaber v.- mez 22b/8

mühlet v.-mez 94a/6

ṣadaḳa v.-mek 9b/15

ṭāʿat-vir v.-mekle 59b/9

yüz v.- meye 57a/8

zaḥmet v.- meye 48a/14

vīrān : (Far.) Yıkık, harab

v. 40a/9

v. *eyle*- Harap olma 86a/7, 90a/13

vird : (Ar.) Belirli zamanlarda manevi görev olarak düzenli şekilde okunan dua, hadis

v.*it-* 4b/12

viṣāl- i dost : (Ar.+ Far.) Dosta kavuşma

v. + lardan 37a/13

vuḥūş- ı ṭuyūr : (Ar.) Vahşi kuşlar

v. 94a/15

vurūd- ı ḫiṭāb : (Ar.) İyi konuşma, doğru konuşma

v. 5b/7

vuṣūl : (Ar.) Ulaşma, kavuşma

v. 14b/15

vü : ve

v. 1b/2, 3a/6, 7a/1, 12a/10, 17b/13, 27b/15, 70b/11, 84b/5, 91a/7, 97a/1

vücūb- ı vücūd : (Ar.) Varlığının şart olması

v. + ına 2a/7

vücūd : (Ar.) Varlık

v. 1b/12

v.+ a 58b/8

v.+ da 5b/6

v.+ ı 32b/1, 51b/7, 88b/1

v. + a *gel-* Yaratılmak, doğmak 24b/5, 58b/8

vüsʿ : (Ar.) Kuvvet

v. 4b/15

vüsʿat : (Ar.) Kavuşma

v. 37b/4

v. + i 30a/4

vüṯūḳ : (Ar.) İnanma, güvenme, itimat etme

v.29a/3

vüzerā : (Ar.) Vezirler, yardımcılar, bakanlar

v. 94a/13

-Y-

yā : (Ar.) Ey, seslenme ünlemi

y. 14a/3, 14a/9, 17a/15, 53a/11, 60b/2, 61a/10, 75b/9, 79b/3, 89b/4, 92a/6, 92a/8, 92b/12, 93a/2

ya: (Far.) Ya, yahut, veya

27a/2, 66b/9

yād : (Far.) Anma, hatırlama

y. *it-* Anmak, hatırlatmak 27a/2, 36b/12, 92a/3

yād-ı şāh : (Far.) Şahı anma, padişahı anma

y. 55b/3

yaġmur : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su

y. 14b/14

yahşī : Güzel, iyi

y. 26a/5

yāḫūd : (Far.) Ya, yahut, veya

y. 8b/5

yaḳ- : 1- Yanmasını sağlamak

y.- dılar 75b/4

y.- up 75b/4

2- Büyük zarara uğratmak, geleceğini kötü şekilde etkilemek

y.- up 59a/12

yaḳın : Yakın

y. 34b/5

y. *ol-* Yakın olmak 27b/4

yaḳīn : (Ar.) Tecrübe etme, kesin, kati, sağlam bilgi

y. 52a/1, 63b/6, 63b/10, 64b/10, 66b/4, 80b/6, 96b/3

y. *eyle-* 90b/15

yāḳūt : (Ar.) Çeşitli renkleri olan kıymetli taş, özel isim

y. 4b/11

yāḳūt-veş : (Ar. + Far.) Yakut gibi

y. 23a/11

yalan : Asılsız, uydurma, gerçek tarafı olmayan

y. 41b/10, 46a/10, 64a/8, 65b/10, 66a/2, 66a/6

y.+ a 95b/1

y.+ ı 66a/3

y. *söyle-* 46a/10

yalancı : Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse

y. *ol-* Yalancı olmak 66a/1

yalancılıḳ :Yalancı olma durumu

y. 46b/5

y.+ dan 65b/11

yan : Taraf, yön

y.+ ına 50a/8

y.+ ında 4a/2, 35b/6

yan- : Tutuşmak, alev almak

y. - a 62a/5

ya‘nī : (Ar.) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce ’Şu anlatılmak isteniyor, demek ki’anlamında kullanılır

y. 6a/1, 8a/4, 8a/13, 8b/3, 9a/1, 9a/10, 9a/11, 9b/5, 9b/7, 9b/10, 9b/15, 10a/4, 10a/7, 10a/11, 10a/12, 10b/3, 10b/7, 10b/11, 11a/1, 12a/3, 12a/6, 14b/13, 17b/1, 19b/12, 19b/13, 21b/4, 21b/13, 22a/4, 22a/7, 22a/12, 22a/14, 22b/3, 23a/7, 23b/10, 23b/13, 24b/10, 25a/9, 25a/11, 27b/14, 28b/9, 30a/15, 31a/15, 33a/11, 36a/12, 37a/4, 38a/1, 38b/8, 41a/3, 42a/2, 43b/6, 45a/9, 46a/5, 46b/12, 47a/5, 48a/8, 48b/4, 51b/9, 52a/9, 54a/4, 56a/8, 58a/4, 58b/7, 60b/4, 60b/9, 61a/5, 61b/15, 62a/3, 62a/12, 67b/10, 68a/1, 68a/6, 68a/10, 68a/14, 72b/14, 75a/13, 76a/12, 76b/3, 76b/8, 77a/10, 77a/12, 77a/13, 78b/3, 80b/14, 80b/15, 81a/12, 84a/13, 87a/10, 88a/4, 89a/9

yār : (Far.) Dost, ahbap, sevgili

y. 20b/8, 33b/12, 34a/13, 34b/1, 35a/3, 40b/4, 42b/15, 49a/11, 63b/10, 67b/4, 83a/15, 84a/5, 85b/10

y.+ ı 49b/2

y.+ ıyla 33b/13

y. *ol-* Dost olmak 20b/8

yār- ı bā-vefā : (Far.+ Ar.) Vefalı dost

y. + dur 13b/6

yār- ı işār : (Far.+ Ar.) Cömert dost

y. 34a/12

yār- ı mihribān : (Far.) Güler yüzlü dost

y. 7b/13

yār-ı muvāfiḳ : (Far.+ Ar.) Uygun dost

y. 33b/5

yār-ı nādir : (Far.) Özel dost

y. 48b/14

yār-ı nīk : (Far.) İyi dost

y. 69a/14

yār-ı vefādār : (Far.+ Ar. + Far.) Vefalı dost

y. + uŋ11b/8

y. *ol-* Vefalı dost olmak 10a/5

yara : Üzüntü, acı, dert

y.+ mıza 72a/9

yara- : Yarar sağlamak, faydalı olmak

y. - sın 17b/9

yaramaz : İşe yaramayan, yararlı olmayan

y. 27b/2, 30b/11, 46b/2, 46b/3, 46b/6, 57b/1, 79a/9

y.+ ı 38b/9, 47b/1, 79a/5, 80b/1

yaramazlıK : Yaramaz olma durumu

y. 73b/9, 74b/6, 74b/10

y.+ dadur 5a/14

y.+ dan 74a/7, 74b/6

y.+ ı *it-* Yaramaz olmak 7b/3

yaraş - : Uymak, uygun düşmek

y.- maz 67a/6

yarat - :Yoktan var etmek

y.- mış 49b/11, 86a/4

yāre : Yara sözcüğünün eski metinlerde kullanılan şekli

y. 86a/4, 88a/12

yāren : Dost, arkadaş

y. +desi 76a/6

yarın : İçinde bulunulan günden sonra gelen gün

y. 15b/5

yāsīn : (Ar.) K.K' de Yasin suresi

y. 41b/2

yaş : Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman

y.+ ındaiken 50a/12

yat - : 1- Uzanmak

y.- dı 44a/2

y.- mış 44a/4

2- Hastalanıp yatağa düşmek

y.- dı 89b/14

yavuz : Sert, çetin

y.+ a 49b/10

y.+ ı 23b/5

yayınlan - : Yayına girmek

y.- maya 63a/4

yaz - : 1- Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek

y.- dılar 26b/1

y.- uŋ 90a/8

2- Yazı ile bildirmek, mektup ile haber vermek

y.- dı 61a/3

y.- mayım 26b/6

3- Kader olarak belirlemek

y.- mayalardı 16b/7

y.- uŋ 90a/1

y.- mışdur 6a/1

yazı : Dilin seslerini göstermeye yarayan işaretler sistemi

y. 64a/8

yazıl - : 1- Yazıya geçirilmek

y.- mışdı 13a/9, 33b/8, 34a/10, 50b/6

y.- mışdur 35a/9

2-Belirtmek

y.- mışdur 68a/14, 72a/11, 90a/7

ye- : 1- Hoşa gitmeyecek bir duruma uğramak, maruz kalmak

y.- dügi 38a/2

2-İçin için üzülüp durmak

y.- me 11a/15

3- Yok etmek

y.- meden 60a/5

y.- ye 57a/15

y.- yesin 60a/5

4- Ağızda çiğneyip yutmak

y.+ mege 73b/2

y. –rdi 43b/14

yebāb : (Far.) Yıkık, dökük, harab, bozuk, virane

y. *it-* 55b/7

yedi : Altıdan sonra yediden önce gelen sayının adı

y. 52a/11, 56a/12

yedinci : Yedi sayısının sıra sayı sıfatı

y. 5a/10, 10a/8, 18a/9, 37a/15, 51a/5, 53b/15, 56b/3, 62b/15

yeg : Daha iyi, daha üstün

y. 41b/1, 47b/7, 56b/10, 68b/15, 69a/2

y. + dür 38b/14

y. *ol-* Daha iyi, daha üstün olmak 68b/13

yegāne- i rūzgār : (Far.) Zaman biriciği

y. + dı 61a/9

yek : Tek, bir

y. 7a/8, 17b/9, 29b/2, 43a/8,

y. *ol-* Tek olmak 37a/13

yele : Aslan gibi hayvanların ensesinde bulunan gür kıllar

y.+ sine 95b/3

yemeK :Aş

y.+ i 85a/14, 88a/1, 88a/2

yer : Bir nesne veya kimsenin bulunduğu mahal

y. 39a/9

y.+ de 11b/14, 63b/4, 79a/12, 95a/13

y.+ den 67b/3

y.+ e 46b/8, 66b/8, 67b/3, 92b/11, 94b/5

y.+ inde 86a/9

y.+ inden 40a/6

y.+ ine 36a/8, 37a/1

y.+ lere 28a/3, 60a/13

y. *it-* Yerleşmek, iz bırakmak 14b/1

y.+ine *getirüp* 36a/8, 37a/1

y.+ inde *söyle-* 24b/12

yeryüzü : Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu

y.+ nde 51a/15

yet- : 1- Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak

y. 85a/8

2- Bir husus için yeterli olmak

y. + dügi 69b/15, 72b/8

yeter : Gereken kadar

y. + dür 39a/5

yetiş - : 1- Ulaşmak, vasıl olmak

y.- di 70b/5, 79a/11, 96b/1

y. –düre 14b/9

y.- e 45a/4, 48a/9

2- Eğitim görmek

y.- düm 50a/8, 50a/9

3- Yeter olmak, yetmek, kifayet etmek

y.- medügi 69b/14

4- Gelişip büyümek

y.- miş 24a/3

5- Aradaki farkı kapatmak, aynı seviyeye ulaşmak

y.- üp 11a/4

yetmiş : Altmış dokuzdan sonra yetmiş birden önce gelen sayının adı

y. 50a/12

yıl : Sene

y. 58a/3, 58a/7, 78a/2, 78a/6, 78a/9, 78a/10, 93b/14, 94a/6

y.+ da 27a/11, 95b/15

y.+ lar 43a/2

yılan : Uzun sürüngen hayvan

y. 25b/15, 50b/11

y.+ ı 26a/6

yıllık : Senelik

y. 52a/10

yırtıcı : Etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanları parçalayan hayvan

y. 25a/9

yigirmi :On dokuzdan sonra yirmi birden önce gelen sayının adı

y. 15a/11

yigit : Er kişi

y. 14a/9, 72a/4

y.+ di 75a/7

y.+ lerde 31a/12

yigitlik : Yiğit olma durumu

y. + de 48b/12

yigrek : İyi, üstün, tercih edilir

y. 40a/15

y.+ dürür 7b/11

y. *kal-* 40a/15

yine : Bir daha, tekrar, yine

y. 16a/4, 16b/15, 43a/12, 45b/12, 60a/9, 74a/10, 74b/2, 78a/2, 78a/7, 78a/8, 82b/14, 84a/15, 84b/6, 85b/13, 87b/6, 89a/2, 94a/8, 94a/9, 96a/3, 96a/4

yitik : Kaybolmuş, kayıp, zayi

y. + i 71b/5

yitişdür- : Yetişmesini, ulaşmasını sağlama

y.-ür 48a/1

yoḫsa : Aksi takdirde

y. 71a/6

yoḳ :Bulunmayan, mevcut olmayan

y. 6a/2, 6a/8, 9b/11, 12a/9, 14a/11, 28b/9, 31b/11, 47a/5, 56b/5, 56b/6, 56b/8, 56b/9, 56b/11, 65a/9, 66b/2, 68a/15, 74a/12, 85b/3, 87a/14, 92b/8, 93a/1, 93a/3

y.+ dur 9a/11, 14a/13, 16a/13, 19a/6, 19b/12, 19b/14, 37a/14, 56a/9, 61b/8, 65b/2, 83b/12, 85a/2, 89b/5, 91a/5, 91b/5

y. idi 84b/5

y. iken 60a/9

y.*ol-* Mevcut olmamak 60a/9

yol : Ulaşım şeridi

y. 12a/2, 88a/5

y.+ a 49b/12, 64b/7, 90a/5

y.+ da 64b/6, 93a/2

y.+ lardan 88a/9

y.+ ın 20a/8

y.+ ında 35b/13

y. *bul-* Ulaşmaya fırsat ve imkan bulmak 6b/13, 12a/2, 88a/5

yorġan : Yatarken örtülen, içi pamuklu örtü

y.+ uŋa 67b/2

yozluḳ : Kaba, bayağı olma durumu

y. *eyle-* Kaba, bayağı yapmak 90a/3

yufḳa : Saçta pişen bir ekmek çeşidi

y. 75b/9

y.+ nuŋ 75b/7

yular : Dizgin

y.+ a 87a/4

yum- : Kapatmak

y.63b/3

yük :İnsana baskı yapan ağır durum veya görev

y. + leriyle 68b/13

y. çek- Ağır sorumluluk almak14b/12

yüsr : (Ar.) Kolaylık

y.64a/6

yüz : Doksan dokuzdan sonra yüz birden önce gelen sayının adı

y. 13a/10, 13b/11, 18b/15, 25b/3, 30b/10, 32a/8, 72a/1, 76a/5, 76b/14, 79a/9, 81a/11

y.+ den 45b/2, 67b/3

y.+ in 11a/13, 71b/6

y.+ inden 69a/12

y.+ ine 22a/14, 41a/10, 86b/2

y.+ inü 78b/14

yüz : Yüz, çehre, surat

y. *dut-* … olmaya yaklaşmak 18b/15, 30b/10

y. .+ in gör- 71b/6

y. *göster-* 7a/14

y. *vir-* İlgi ve ykınlık göstermek 57a/8

yüz- : Suda ilerlemek

y.- eyor 71b/11

-Z-

zā'il : (Ar.) Devamlı ve kalıcı olmayan

z. *ol-* Yok olmak, ortadan kalkmak 85b/1

ẓabṭ : (Ar.) Sıkıca tutma , ezberleme, koruma altına alma, bağlama

ẓ. *it-* Koruma altına almak 59a/9

ẓ. *eyle-* koruma altına almak 51a/15, 52b/3, 54a/13, 92b/5, 92b/6

ẓafer : (Ar.) Başarı

ẓ. 44a/12, 68a/10

ẓāhir : (Ar.) Açık olan, görünen, belli olan

ẓ. 6b/4, 22b/14, 38b/7, 92a/1

ẓ.+ dür 18b/3

ẓ. *ol-* Açık olmak 23a/3, 25b/14, 32a/9, 57b/1, 57b/4, 92a/1, 95a/3

ẓaḫīre - i āḫıret : (Ar.) Ahiret azığı

ẓ . 18b/5

ẓaḫire-i ʿömr-i kāmran : (Ar.+ Ar. + Far.) Bahtiyar ömrün erzakı

ẓ . + ı 45a/5

zaḫm : (Ar.) Sıkıntı, yara

z.+ ına 34a/9, 50b/15

zaḥmet : (Ar.) Zorluk, yorgunluk

z. 57a/7, 59b/13

z. *çek-* Zorluk çekmek 48a/15

z. *vir-* Sıkıntı ve yorgunluk vermek 48a/14

żaʿīf : (Ar.) Güçsüz, iktidarsız, zayıf

ż. 87b/13

ż. + e 91b/6

ẓālim : (Ar.) Zulüm eden, acı çektiren, hak yiyen

ẓ. 35b/5, 67a/1

ẓ.+ üŋ 57b/10, 76a/3

zamān : (Ar.) Vakit, çağ, devir, süre, mevsim

z. 12b/5, 18b/15, 19a/3, 29b/3, 30a/5, 32a/7, 33a/3, 40a/14, 40b/5, 60b/5, 60b/6, 78a/9, 78a/10, 84b/9, 94a/6, 95b/6, 95b/13

z.+ a 40b/7, 60b/4, 95b/12

z.+ da 13b/12, 38b/1

z.+ dan 17a/8, 43a/15

z.+ ında 58b/8, 60b/12, 71b/7

zamān-ı fütüvvet : (Ar.) Dostluk zamanı

z. + de 31b/3

zamān-ı muhannet : (Ar.) Korkaklık zamanı

z. + de 34a/14

zamāne : (Ar.) Devir, zaman

z. + den 20b/2

żamīr-i esrār : (Ar.) Sırların iç yüzü, sırların gizli tarafı

ż.+ a 81a/3

żarar : (Ar.) Ziyan, kayıp, azaltma

ż. 23a/5

ż.+ ı 54a/11

ż. *it-* Ziyan etmek 53b/15

żarūret : (Ar.) Yoksulluk, muhtaçlık, ihtiyaç

ż. 59a/15

ẕāt-ı basīṭ-i maʿlūl : (Ar.)

ẕ.1b/8

ẕāt-ı meymūn : (Ar.) Mübarek zat

ẕ. + ına 55a/1

ẕāt-ı pāk : (Ar.+ Far.) Temiz şahsiyet

ẕ. + lerini 88b/7

żāyiʿ : (Ar.) Giderme, kayıp, ziyan, yitik

ż. 6a/5, 19a/5, 28a/3

ż. *eyle-* Yitirmek, kaybetmek 46b/12

ż. *ol-*Kaybolmak, ziyan olmak 19a/5, 19a/13, 28a/3, 44b/9, 46b/9, 47b/4, 58a/10, 59a/8, 73a/1, 88b/6

zā'il : (Ar.) Giden, geçen, yok olan, silen

ẕ. *ol-* Yok olmak, ortadan kalkmak 2b/15, 19a/6

zebān : (Far.) Öğretmen, dil, lisan, lugat, lehçe

z. 25a/1, 26a/12, 73b/15

z.+ dur 23a/3

z.+ ına 23a/4

z.+ ındadur 81a/13

z.+ ını 33a/5

z.+ um 25a/9

z.+ uñı 26a/8

z. *eyle-* Dil öğretmek 76b/3

zebān-ı fārisī : (Far.) Farsca dili

z. + den 3a/13

zebān-ı insān-perver : (Far.+ Ar.+ Far.) Dili koruyan insan

z. 22b/11

zebān-ı süḫandān : (Far.) Güzel konuşanın konuşması

z. 25b/14

zebān-ı şīrīn : (Far.) Tatlı söz, tatlı dil

z. + dür 6a/10

zeḫārif : (Ar.) Yaldızlı, geçici, süslü

z. 84a/9

zeḫārif-i dünyā : (Ar.) Dünyanın süsleri

z. 27b/10

zehr-i ḳātil : (Far.+ Ar.) Öldüren zehir

z. 39a/5

zemīn : (Far.) Satıh, yüzey, yeryüzü, yer

z.+ den 66b/6

zemīn ü āsumān : (Far.) Yeryüzü ve gökyüzü

z. 62a/13

zemīn-i ʿubūdiyyet : (Far.+ Ar.) Kulluk yeri

z. + i 82b/6

zemīn-i pāk : (Far.) Temiz yer

z. + dur 44b/9

zen- i pāk : (Far.) Temiz kadın

z. 82b/15

zenāne : (Far.) Kadınla alakalı, kadına mahsus, kadınla ilgilenme

z. *ol-* Kadınla ilgili olmak 80b/6

zencī : (Ar.) Siyah tenli, siyah derili

z. 94a/2

zenon- ı ekber : (m.ö.490-430) Antik Yunan filozofu ve matematikçisidir

z. 8b/6, 73a/2

zenon- ı aşfer : …

z. 92a/11

zer : (Far.) Altın

z. 59b/6, 88a/13, 92a/7

z. + den 68b/14,

z. + i 92a/6

zer- i ḫāliṣ : (Far.+ Ar.) Saf altın

z. 88b/4

zer- nigār : (Far.) Altınla işlenmiş

z.+ a 39b/5

zerd : (Far.) Sarı, solgun

z. 32b/11

zerkārī : (Far.) Altın işi, altın gibi

z. 3a/4

ẕerre : (Ar.) Ufak parça, çok küçük, toz, tane

ẕ. 13a/2, 94a/10

zerrīn : (Far.) Altından yapılmış, altın gibi parlak, sarı

z. 4b/6, 80a/12

zevahir-i bevāhir-i süfliyyat : (Ar.) Çiçekler gibi süslü gözüken haram ve günah olan şeyler

z.+ ı 2a/2

zevāl : (Ar.) Kaybolma, batma

z. 88a/5

z.+ e 30b/10, 55b/12

z. *gel-* Zarar gelmek 19a/3

zevāt- ı cevāhir-i mücerredāt : (Ar.) Manevi cevherlerin sahibi

z. 1b/11

ẕevk : (Ar.) Tat, hoş, lezzet

z. 23b/5, 96a/1

żıdd : (Ar.) Ters, aksi, zıt

ż.+ ı 68a/12

ż.+ ıdur 68a/3

ẓıll-ı īzed-i müṯāl : (Ar.) Bir Allahın gölgesi

ẓ. 67a/9

zībā : (Far.) Güzel, yakışıklı, süslü, süsleyen

z.+ dur 88a/14

z. *ol-* Güzel olmak 77b/8

zibān-ı muṣāḥabat : (Far. + Ar.) Karşılıklı sohbet

z.51a/10

zihn-i fiḳād : (Ar.) Zihin kaybı

ḥ. + ından 19a/7

ẕikr : (Ar.) Anma, hatırlama, söyleme

ẕ. *it-* Anmak, hatırlamak, söylemek 20b/14

ẕ. *eyle-* Anmak, hatırlamak, söylemek 4a/5

ẕillet : (Ar.) Hor olma, aşağılık, hakirlik, alçaklık

ẕ. 36b/2

zindegānī : (Far.) Yaşayan

z. 38a/3, 74a/13, 84a/8

z.+ ye 89a/11

z. *it-* Yaşamak 67a/9, 69a/13

zīnet : (Ar.) Süs, mücevher, takı

z.+ i 49a/2

zinhār : (Far.) Sakın, aman, asla

z. 40b/5, 84a/5, 85b/10

zīrā : Çünkü, şundan dolayı

z. 6b/1, 7b/7, 9b/13, 10b/1, 17b/3, 17b/13, 18a/7, 18a/15, 20a/7, 20b/10, 21a/4, 22a/7, 22b/5, 22b/14, 24b/14, 27a/10, 28b/1, 31a/12, 31b/1, 32a/13, 33b/6, 34a/14, 35a/12, 35b/1, 35b/5, 35b/9, 36a/15, 37a/6, 37b/14, 38b/3, 39a/9, 40a/12, 41a/10, 45a/13, 46a/3, 46b/3, 53a/5, 53a/10, 62b/12, 65a/9, 84b/15, 85b/5

zirve- i kemāl : (Ar.) Olgunluğun en yüksek derecesi

z. dedür 55b/11

zişt : (Far.) Kötü, çirkin

z. 32b/4, 67a/5

z. + e 97a/7

z.+ i 18b/2, 39b/5

zīver : (Far.) Süs, zinet

z. 12a/10

zīver- i ʿaḳl : (Far.+ Ar.) Akıl süsü, düşünce, mantık

z. ıla 33b/5

zīver-i elfāẓ-ı türkī : (Far.) Türkçenin süslü sözleri

z.5a/3

ziyāde : (Ar.) Artan, fazla

z. 23a/2, 33b/9, 35a/4, 49b/5, 59b/8, 67a/11

z.+ dür 15b/9, 58a/15

z. *eyle*- Artmak, fazlalaşmak 10b/13, 78b/7, 84a/14

z. *it*- Artmak, fazlalaşmak 59b/8

z. *kıl*- Artmak, fazlalaşmak 21b/7,

z. *ol*- Fazla olmak 16a/8, 18a/9, 19a/2, 30b/4, 35a/15, 38b/7

ziyān : (Ar.) Kayıp, zarar, yitik

z. 25a/2, 34b/10, 64b/6

z.- kār 56b/9

z.+ da 23a/7, 41a/11

z.+ ı 27b/4

z.*it*- Zarar vermek 75a/9

zor : (Far.) Güç yapılan

z. 40b/13

zorbā : (Far.) Güç kullanarak başkalarının hakkına el koyan

z.+ sına 20a/3

zorla : Zor kullanarak

z. 97a/4

ẓuhūr : (Ar.) Açık olma, meydana çıkma, gözükme

ẓ. 94b/3

ẓ. + ı 94a/12

ẓ. *eyle*- Meydana çıkarmak 57b/3

ẓ. *it*- Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek 94b/4, 96a/15

ẓ.+ a *getür*- Açığa çıkarmak 24b/6

ẓulm : (Ar.) Haksızlık, acı, eziyet

ẓ. 8b/12, 38a/8, 53b/2, 54a/14, 57a/10, 97b/8

ẓ. *it*- Haksızlık etmek 54a/12

ẓulmet : (Ar.) Gölge, karanlık

ẓ. 31b/5

ẓulümāt-ı cehl : (Ar.) Bilgisizliğin karanlığı

ẓ. + den 6b/3

zühd : (Ar.) Kaçınma, sofuluk, sadelik

z. 86b/8

zümre : (Ar.) Bölük, cemaat, topluluk, sınıf

z. + ler 92b/7

zümre- i enām : (Ar.) Canlılar topluluğu

z. 54b/7

zümre- i fuḍalā : (Ar.) Faziletliler topluluğu

z. 72b/7

SONUÇ

Bu çalışmaya 16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından yazılan Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn isimli eser konu olmuştur. Öncelikle eser hakkında ayrıntılı bir nüsha taraması yapılmış, eserin bilinen nüshaları incelenmiştir. (Bu nüshalarla ilgili ayrıntılı bilgi 'Giriş' bölümünde verilmiştir.) Bu nüshaların altı tanesi yurt içinde sadece iki tanesi yurt dışında bulunmaktadır. Bu nüshalardan yurt dışında bulunan Londra British Museum Demirbaş numarası Or. Nr. 8016 ve Or. 8995 olan nüshalara ulaşılamamış fakat diğer nüshalar mukayeseli bir bakış açısıyla tek tek incelenmiş aralarından Millet Yazma Eserler Kütüphanesi AEsry 1024 numaralı nüsha incelemeye uygun bulunmuştur.

Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn 15 bölümden meydana gelen bir ahlak kitabıdır. Eserde bölümlerin başlıkları özellikle belirtilmiş, hemen hemen hepsi ayrı bir menkıbeye dayandirilmış ve ayet ve hadislerle desteklenmiştir. Tercüme bir eser olması sebebiyle eserde Arapça ve Farsça kelimelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Az da olsa bazı yerlerin sorunlu olmasının dışında tüm eser okunaklı bir yapıya sahiptir.

Çalışmamızın inceleme kısmını 'Söz dizimsel İnceleme' oluşturmaktadır. Eser mensur bir metin olup öğüt ve ahlak kitabı niteliğindedir. Metinde *Hz. Allah, Hz. Peygamber, din büyükleri, padişahlar, felsefeciler, bilim insanları* vs.den yapılan sayısız alıntı vardır. Alıntı tümcelerinin önemli bir kısmı ise ki'li tümcelerdir. Bu sebeple metin üzerine ki(m)'li birleşik tümce taraması yapılmış ve elde edilen verilere göre ki'li birleşik tümceler tanif edilmiştir.

Bu tümceler yardımcı tümcenin temel tümcenin bir ögesi konumunda bulunması, yardımcı tümcenin temel tümcenin bir ögesini açıklaması durumunda bulunması, iç içe birleşik ki(m)'li tümcelerde yardımcı tümcelerin, hem temel tümcenin bir ögesi olması hem de bir ögenin açıklayıcı konumunda bulunması şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu ki(m)'li tümcelerin temel yüklemleri, eylem tümcelerinde *buyur- di-, eyit-, rivayet kıl-, sual et-, yaz-* vb. şeklindedir. *Buyur* - eylemi genellikle *Hz. Allah, Hz. Peygamber* isimleriyle birlikte kullanılırken *di - ve eyit-* eylemleri de *padişahlar, felsefeciler* için kullanılmıştır. Bazı tümce yapılarının, (özellikle ki(m)'li tümcelerde) yarım sayfaya yaklaştığı görülmektedir. O dönemin eserlerinde gerek kelimelerin birbirleriyle olan bağlantıları gerekse de tümcelerin bağlantıları ki(m)'li kullanımları arttırmıştır. Noktalama işaretlerinin olmayışı da bu durumu ortaya koyan diğer bir etkendir. Yüklemin türüne göre tümcelerde isim tümcelerinin daha ağırlıklı kullanıldığı görülmüştür. Yüklemin yerine göre tümceler kısmında kurallı tümce örneklerinin yanı sıra devrik tümce örneklerine de rastlanmıştır. Devrik tümceler genellikle eser içerisinde verilen şiir kısımlarının açıklamasında kullanılmıştır. Anlamlarına göre tümceler kısmında olumlu isim ve fiil tümcelerinin sayısı, olumsuz isim ve fiil tümcelerinin sayısına göre fazladır. Soru tümceleri ise daha az sayıdadır.

Çalışmanın bir diğer bölümünü ‘Çeviriyazılı Metin’ oluşturmaktadır. Metin çeviriyazı işaretleri ile Latin harflerine aktarılmıştır. Sayfa altında metnin içinde geçen ayet ve hadislerin anlamları verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünü dizin teşkil etmektedir. Dizin (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) programıyla oluşturulmuştur. Sözcüklerin anlamları bağlamlarını dikkate alınarak verilmiştir. Doktora tezi olarak hazırlamış olduğumuz Tercüme-i Enîsü’l-’Ârifîn adlı eserin bilim ve kültür dünyasına kazandırılması bu çalışmanın en büyük kazancıdır.

KAYNAKÇA

Akın, Lemi (2011). Cevâhirü'l-Ma'ânî (Paris nüshası) metin ve söz dizimi incelemesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Akkuş, Mücahit (2018). Ali Münşî'nin Tercüme-i Ebubekir er-Râzî adlı eseri (Söz dizimi ve anlam bilim çalışması), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Kırıkkale.

Akpınar, Turgut (1972). Amasya Tarihi Yazarı Hüseyin Hüsameddin ve Bilinmeyen Eserleri, Bibliyografya, Ankara.

Aksan, Doğan (1971). Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle), Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.

Aksan, Doğan (1977). Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim 1. TDK Yayınları.

Akteker, Osman (2014). "Nüzhetname Üzerine Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme", Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Atabay, N., Özel, S. ve Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.

Atay, Hakan (2003). Heves-nâme'de Aşk Oyunu: Tâcî-Zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük Hayali, Bilkent Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Babinger, Franz (1992). Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, çev. C. Üçok. Ankara: KB

Banguoğlu, Tahsin (1940). Ana hatları ile Türk Grameri, İstanbul.

Banguoğlu, Tahsin (1990). Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara

Batislam, H. Dilek (2010). "Mesnevilerdeki Hasb-i Hâl Bölümleri ve Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâmesi'ndeki Hasb-i Hâller". Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz Adına - Eski Oğuz Türkçesi 5 (1): 819-829.

Boz, Erdoğan (2007). Türkiye Türkçesinde +A Durum Biçimbirimi, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.

Boz, Erdoğan-Gülsevin, Gürer (2013). Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara.

Boz, Erdoğan (Edit), (2020).Türkiye Türkçesi Söz Dizimi IV , Gazi Kitabevi, Ankara.

Bursalı Mehmed Tâhir (1333). Osmânlı Müellifleri. C. 1. İstanbul.

Canan, İbrahim (1993). Hadis Ansiklopedisi,Ankara.

Calp, Mehrali (1987). Tacî-zâde Ca'fer Çelebi Divanı'nın Şerhi: Elli Gazel, İstanbul Üniversitesi , Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Cemiloğlu İsmet (2001). Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK Yayınları, Ankara.

Cunbur, Müjgan (2002). "Ca'fer". Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi. C. 2. AKM Yay. 375-376., Ankara.

Çiftçi, Cemil (1997). Maktul Şairler, İstanbul.

Daşdemir M. (2000), Dedem Korkut Kitabı'nın Söz Dizimi, Atatürk Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Demirci, Kerim (2014). Türkoloji İçin Dilbilim- Konular Kavramlar Teoriler, Genişletilmiş 2.Baskı, Anı Yayınları, Ankara.

Deny, Jean (2013).Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi) (Çeviren: O.Şahin), 4.Baskı, TDK,Ankara.

Demirli, Ekrem (2012). *TDV İslam Ansiklopedisi*, C: 42, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, ss. 431.

Dilaçar, A. (1964). Türk Diline Genel Bir Bakış, TDK Yayınları, Ankara.

Durmaz, Canan (2008). "Yûnus Emre Divanı'nda ve Risâletü'n-Nushiyye'de Kelime Grupları ve Söz Varlığı", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Ediskun, Haydar (1962). Yeni Türk Dilbilgisi, İstanbul.

Ediskun, Haydar (2003). *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Eker, Süer (2009). *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.

El Mekki, Kalplerin Azığı,Semerkand Yayınları, İstanbul.

Emre, A. Cevat (1945).Türk Dilbilgisi, Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişimleri Üzerine Gramer Denemesi, İstanbul.

Emre, A. Cevat (1945). *Türk Dilbilgisi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

Ercilasun, Ahmet Bican, (2015).Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dil Tarihi, 15.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Ergin, Muharrem (1962).Türk Dil Bilgisi, İstanbul.

Ergun, Sadeddin Nüzhet (1938). Türk Şairleri. C. 2. İstanbul.

Erkul, Rasih (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Anı Yayınları, Ankara.

Ertonga, Cemil (1987). Tâcî-zâde Cafer Çelebi: Devri, Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti, Gazelleri Şerhi, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Erünsal, İsmail (hzl.) (1983). The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, With A Critical Edition of His Dîvân, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Erünsal, İsmail E. (2010). "Tâcîzâde Cafer Çelebi", İslâm Ansiklopedisi, C. 39. TDV Yay. 353-356, İstanbul.

Et-Tebarani, Keşfü'l-Hafa, 2:133

Gazali, İhya-u Ulumi'd-Din, Çelik Yayınevi, Ankara.

Gencan, T. Nejat (1999). Dilbilgisi, 2. Baskı, İstanbul.

Gülsevin, Selma (2020) 'Tümce Bilgisi I', Türkiye Türkçesi IV Söz Dizimi, (Edit.E.Boz), Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.

Gümüşhanevi, Ahmed Ziyaeddin Ramuzu'l-Ehadis, İstanbul.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1971). Türk Dilinde Edatlar, En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar, İstanbul.

Hanbel Ahmed b. (1971). Kitâbü'z-Zühd, s.24; Beyhakî, Şuabü'l-İmân, VII, 347, 348, 368, İz Yayıncılık, İstanbul.

Hatipoğlu, Vecihe (1972). Türkçenin Söz Dizimi, TDK Yayınları Ankara.

Kandemir, Yaşar, (2017). El-Edebü'l Müfred, Tahlil yayınları,İstanbul.

Karaağaç, Günay (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.

Karahan, Berna (1987). Tâcî-zâde Cafer Çelebi Divanı Gazel Şerhi: 51-100. İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karahan, Leyla (2010) Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara.

Karahan, Leyla, (2000) "Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırılması Üzerine", Türk Dili Dil

ve Edebiyat Dergisi, (16-23), S. 583, Ankara.

Kavaklıçeşme, Kotan Hüsna (2015). Yunus Emre Divanının söz dizimi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Kayaboğazı, Şeref (1953). Tacizâde Tuğrayî Cafer Çelebi, Mahruse-i İstanbul Fetihnamesi, İstanbul.

Korkmaz, Zeynep (1973). "Dilde Doğal Gelişme ve Devrim Açısından Türk Dil Devrimi", Türkoloji dergisi,c. V/1, s. 97-114

Levend, Agah Sırrı (1961). Tarih Boyunca Türk Dili, Ankara.

Levend, Agah Sırrı (1972). Türk Dilinde Gelişme Ve Sadeleşme Evreleri, Ankara.

Lugal, Necati, A. Erzi (hzl.) (1956). Tâci-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay. İstanbul.

Mansuroğlu, M. (1997). Türkiye Türkçesinde ses uyumu: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1959, 88-93

Mehmedoğlu, Alaeddin, (1999) "Bağımlı Birleşik Cümle Üzerine", Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, (222-229), S. 567, Ankara.

Mevlana,(1967-1972). Mesnevi, Haz.Amil Çelebioğlu, C.1-4, İstanbul.

Özcan, Kübra (2014). "Ahmed Mithat Efendi'nin 'Müşahedat' Adlı Eserinin Söz Dizimi Açısından İncelenmesi", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Özkan, Mustafa ve Sevinçli, Veysi (2015). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, İstanbul.

Özmen, Mehmet (2013). *Türkçenin Söz Dizimi*, Karahan Kitabevi, İstanbul.

Ramuz El-Hadis, Hadisler Deryası, (1982). çev.Abdülaziz Bekkine, Milsan.

Sevim, Osman (1992). Tâcî-zâde Cafer Çelebi Divanı'nda Maddi Kültür, Marmara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

Sungur, Necati (1998). Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâme'si: İnceleme-Tenkitli Metin. Ankara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Sungur, Necati (2000). "Hevesname Şairi Tâcî-zâde Cafer Çelebi'den 15. Yüzyılda Kozmolojiye Felsefi Bir Yaklaşım". Bilge (27): 134-135.

Sungur, Necati (2000). “Tâcî-zâde Cafer Çelebi’nin ‘Heves-Nâme’sinde XV. Yüzyıl İstanbul'una Ait Folklorik Unsurlar”. Bilge (24): 89-90.

Sungur, Necati (hzl.) (2006). Tâcî-zâde Cafer Çelebi, Heves-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin). TDK Yay., Ankara.

Şebnem Dergisi (2018). Sayı: 166

Şemseddîn Sâmî (1306). Kâmûsu’l-A’lâm. C. 2. İstanbul.

Şen, Fatma Meliha (2002). Tâcîzâde Cafer Çelebi Dîvânı’nda XV. ve XVI. Yüzyıl Toplum Hayatı, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Şeyda, A. (2011). “Mehmet Akif Ersoy’un Safahat’ında Söz Dizimi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Tekin, Şinasi (1992) “Eski Türkçe”, Türk Dünyası El Kitabı, C. 2, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Timurtaş, Faruk Kadri (1964). Osmanlıca Grameri, İstanbul.

Tüngüç Çelik, Kader (2020) “Envârü’l Hikem ve Ki’li Birleşik Cümleler Üzerine” Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- BELLETEN, 69 (Haziran), 115-134.

Üstünova, Kerime (2014). Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri, Sentez Yayıncılık, Bursa.

Yağmur, Ömer (2013). Latin harfli çeviri yazılı metinlerde Türkçe söz dizimi (16.-19. yüzyıllar), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Sözlükler :

Caferoğlu, Ahmet (1968). Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, TDK, İstanbul.

Cebecioğlu, Ethem (2009). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Clauson, Sir Gerard (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford Üniversity Press, USA.

Devellioğlu, Ferit (2007). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, 24. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

Gülensoy, Tuncer (2007). Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, TDK, Ankara.

Korkmaz, Zeynep (1994). Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK, Ankara.

Pala, İskender (1998). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Yayınları, Ankara.

Parlatır, İsmail (2006). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınları, Ankara.

Sami, Şemseddin (2004). Kamus-ı Türki, 13.baskı, Çağrı yay. İstanbul.

Vardar, Berke (2007). Açıklamalı Gramer Terimleri Sözlüğü, 2.baskı,İstanbul.

Genel Ağ Bağlantıları :

http://www.dinimizislam.com

http://www.diyanet.gov.tr

http://www.fetva.net

http://www.hakikat.com

http://www.islamveihsan.com

http://www.islamansiklopedisi.info

http://katalog.istanbul.edu.tr/client/

http://www.kubbealtı.gov.tr

http://www.kuranmeali.org

http://www.pinterest.com

https://www.prof-dr-cevat-aksit@milligazete.daktilo.com

http://www.risalehaber.com

http://www.sorularlaislamiyet.com

http://www.tdk.gov.tr

https://www.yazmalar.gov.tr